A VESZPRÉMI EGYETEM TÖRTÉNETE 1949-1999

A VESZPRÉMI EGYETEM TÖRTÉNETE

1949-1999

K 378 VES

59364

A Veszprémi Egyetem története
1949–1999

Veszprém, 2002

A Veszprémi Egyetem története
1949-1999

Szerkesztette:
© Albert József

Szerzők:

Albert József
Bátori Imre
Bodor Endre
Dömötörné Plech Anna
Farkas István
Ferencz Béla
Győri Pál
Kővári Éva
Paczolay Gyula
Tamás Ferenc

Lektorálta:
Nemecz Ernő akadémikus

Műszaki szerkesztő:
Schoffhauser Szilvia

Fedőlapterv:
Albert Ádám

Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
247452
Pannon Egyetem
Veszprém

Kiadja a Veszprémi Egyetem tanácsa
Felelős kiadó: Gaál Zoltán rektor
ISBN: 963–9495–06–9

Előszó

A reális önismeret, szembesülés a múltunkkal rendkívül fontos. A jó példák erősítik elkötelezettségünket és egyetemi identitásunkat, olyan alapokat jelentenek, amire lehet építeni távlati céljaink, törekvéseink megfogalmazásakor.

Mi az az erkölcsi tőke, a tapasztalatoknak a kiérlelt halmaza, amely alapja volt az elmúlt időszakban a mindennapi munkának, s amely bázisa kell, hogy legyen a jövőnek is? A cél tisztázottsága és a szándék őszintesége. Tudva tudnunk kell, hogy milyen feladatokra, milyen tudással és képességekkel felvértezett szakembereket, értelmiségieket akarunk képezni.

Kötelez a hely szelleme is. Az érseki levéltár őrzi a hiteles bizonyítékot, miszerint IV. László királyunk 1276. november 18-án kiadott rendeletében intézkedett a Csák Péter hadai által feldúlt Veszprémi Káptalani Főiskola újjáépítéséről. Az intézményt Bologna és Párizs magaslataiban emlegették a korabeli források. Mai ismereteink szerint az első magyar felsőoktatási intézménynek Veszprém adott otthont.

A kötet megjelentetésének aktualitását az is adja, hogy lezárul az egyetem történetének első fél évszázada, mert az integrációval új fejezet, új szakasz nyílik az egyetem történetében.

Különlegessége a kötetnek, hogy akik írták, aktív résztvevői voltak az egyetem életének. Az élő kútfők nem csupán levéltári, irodalmi forrásokból dolgoztak, hanem alakítói, formálói voltak az eseményeknek. Bodor Endre élő legenda, Ferencz Béla a VEN-ek pápája, minden esemény személyes átélője, Győri Pál tanúja és szervezője a kiemelkedő sport sikereknek. A kézi vezérlés időszakában, amit nagy ritkán leírtak, az gyakran csak vágy volt vagy mellébeszélés. Ilyenkor felértékelődik a személyes tapasztalat, a „kútfők" tapasztalata, elbeszélése, a hitelesség. Jó, hogy még élnek a nagy tanúk közül néhányan, az egyetemalapító első nemzedék, az alapító atyák egy része, akiket még meg lehet kérdezni tapasztalataikról. Sajnos egyre fogynak: gondoljunk csak pl. Polinszky Károlyra, Meskó Gáborra, Straub Gyulára vagy Déri Mártára, akik sorban itt hagytak bennünket. Ebben az értelemben talán az utolsó pillanat volt ahhoz, hogy a személyes tapasztalatukat megismerhessük, összegyűjthessük.

A kötet bemutatja és meggyőzően bizonyítja, hogyan vált a Veszprémbe helyezett műegyetemi karból valódi egyetem. A Veszprémi Vegyipari Egyetem az évek során egyre inkább országosan és nemzetközi szinten is elismertté vált. Az ötvenéves évfordulót ünneplő Veszprémi Egyetem már többkarú, összesen 16 szakon képez szakembereket, az egyetemi polgárok száma megtöbbszöröződött. A Veszprémi Egyetem a Közép-Dunántúl, a régió oktatási és szellemi központjává, európai formátumú egyetemmé vált.

Legyen ez a kötet tisztelgés egyetemépítő elődeink előtt, akik példát mutattak arra, hogy összefogással hogyan lehet úrrá lenni a nehézségeken. Ide nyúlnak vissza a legendássá vált „veszprémi szív" gyökerei is. Merítsünk erőt gazdag és eredményes múltunkból, eredményeink legyenek inspirálóak a jelen és a jövő számára.

Köszönet a szerzőknek és különösen a szerkesztő Albert Józsefnek a lemondásért, az áldozatvállalásért és az értékes munkáért.

Vivat Veszprémi Egyetem!

2002. karácsonyán

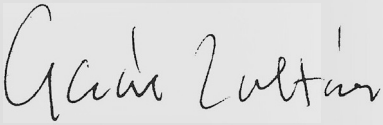

Bodor Endre

A Veszprémi Vegyipari Egyetem szervezete és irányító testületei

Az 1934-ben megszervezett, Budapesten és Sopronban működő Magyar királyi József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemet a második világháború után átszervezték. 1945-ben kivált belőle a mezőgazdasági és állatorvosi kar, 1948-ban a műegyetemi közgazdasági karból önálló Közgazdaságtudományi Egyetem alakult. 1949-ben a soproni bánya- kohó- és erdőmérnöki kar bánya- és kohómérnöki osztályát Miskolcra költöztették, ahol az újonnan alapított Nehézipari Műszaki Egyetem egyik karaként működött tovább. A Gépész és Vegyészmérnöki Kar vegyészmérnöki osztályának szervetlen nehézvegyiparral foglalkozó részlegét Nehézvegyipari Karként Veszprémbe helyezték.

Ezt a vidékre telepített kart a Budapesten működő Műegyetem vezetői irányították, és a rektor javaslatára, a vallás- és közoktatási miniszter rendelete alapján *Dr. Szántó György* miniszteri tanácsos a következő levelet küldte *Dr. Polinszky Károly* műegyetemi adjunktusnak:

> „1480/Po2/1949. V. I. szám.
> Megbízom Önt a Veszprémi Műegyetem szervezésével.
> Megbízásomból ebben az ügyben bárkivel tárgyalhat.
> Budapest, 1949. évi június hó 17-én."[1]

A fiatal, 27 éves *Polinszky Károly* megbízását előzetes munkája tette indokolttá. 1944-ben végezte el a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemet és szerzett vegyészmérnöki oklevelet. Már 1943 szeptemberétől díjas gyakornok volt az egyetem Szervetlen Kémia Tanszékén, majd 1944. szeptemberétől ugyanott tanársegédként működött. 1945. április 1-jén nevezték ki egyetemi adjunktusnak *Varga József* professzor Kémiai Technológia Tanszékére. A kémiai tanszékek a Szent Gellért téren vannak és súlyosan sérültek Budapest ostroma alatt. *Polinszky Károly,* aki egyetemi hallgató korában, mint a műegyetemisták Hungária Magyar Technikusok Egyesülete egyik vezetőjeként irányítója volt 1942-ben az egyesület ifjúsági kollégiuma építésének, kapott megbízást 1945-ben a kémiai épület helyreállításának megszervezésére. Ezt nagyon eredményesen végezte, és 1945. szeptemberében már megindult a hallgatók laboratóriumi képzése is. Az elkövetkező években gyakran helyettesítette professzorát, *Varga József* akadémikust előadások tartásában és vizsgák lefolytatásában. Párhuzamosan eredményes tudományos kutatómunkát is végzett, és 1948-ban műszaki egyetemi doktorátust szerzett.

1 *Dr. Polinszky Károly* levéltárában.

Az 1948-as évben nemcsak a tudományos akadémia, hanem az ipari minisztériumok is létrehoztak kutatóintézeteket. A vegyiparhoz kapcsolódó egyik ilyen létesítmény a Magyar Ásványolaj- és Földgáz Kísérleti Intézet volt, amelynek vezetésével *Freund Mihály* akadémikust bízták meg, aki munkahelyéül ideiglenesen a Műegyetem kémiai épületének alagsorában, a Kémiai Technológiai Tanszék néhány helyiségét kapta. A kutatóintézet igazgatója *Polinszky Károlyt* kérte fel, hogy segítse az intézmény megszervezését, és másodállásban igazgatóhelyettesnek nevezte ki. Ő nemcsak a kutatóhelyek kialakításában végzett eredményes munkát. Mint volt ifjúsági vezető – jól ismerve a tehetséges fiatal vegyészmérnököket – jó szakembereket kért fel a kutatómunkára. Már hónapok alatt jó eredményt ért el az intézet.

Polinszky Károly

Így akkor, amikor sor került a Nehézvegyipari Kar Veszprémben való létesítésére, *Csűrös Zoltán,* a Műegyetem 1948/49. tanévi rektora azt javasolta *Ortutay Gyula* vallás- és közoktatási miniszternek, hogy *Polinszky Károlyt* bízzák meg a veszprémi kar megszervezésével. A miniszter kari kurátor néven nevezte ki őt a Budapesti Műszaki Egyetem Veszprémbe kihelyezett Nehézvegyipari Kar vezetőjének.

1949-ben a Vegyipari Minisztérium egy újabb kutatóintézet, a Nehézvegyipari Kutatóintézet létrehozását tervezte. Felvetődött ennek egy olyan vidéki városba való telepítése, ahol a közelben számos vegyipari üzem működik. Abban az időben közép-Dunántúlon volt több vegyipari üzem: Pét: műtrágyagyár, Fűzfő: robbanóanyaggyár, Ajka: timföldgyár, Peremarton: savgyár. Így ezek között lévő várost, Veszprémet jelölték ki a kutató telephelyéül, ahová már tervezte a Műegyetem az új Nehézvegyipari Karának létrehozását. A telepítésre és a szervezésre *Polinszky Károlyt* kérték fel, aki mindkét feladatot vállalta.

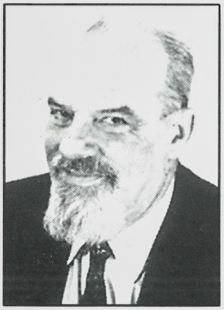

Straub Gyula

Az egyetem első veszprémi telephelyét, a mai A épületet a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1949 június 16-án vette át a Pénzügyminisztériumtól[2]. Ezt a félig elkészült építményt a Veszprém megyei pénzügyigazgatóság számára tervezték, így a belső szerkezetét át kellett alakítani, hogy alkalmas legyen vegyészmérnökképzésre és rövid ideig a kutatóintézet laboratóriumának elhelyezésére. Az átalakítási munkát *Polinszky Károly Straub Gyulával*, a Nehézvegyipari Kutató Intézet főosztályvezetőjével (aki előzetesen a Műegyetem Szervetlen Kémia Tanszékének adjunktusa volt) együtt irányította. A nyár folyamán még tartott az építkezés, ezért az első évfolyam felvételi vizsgája a Budapesti Műszaki Egyetemen volt. Az áttervezést és az épület teljes felépítését rendkívül gyorsan sikerült

2 A Veszprémi Vegyipari Egyetem Évkönyve. 1949-1959. Szerkesztették: *Meskó Gábor* és *Mohai Béla*. 1959. 57. oldal.

elkészíteni: az első évnyitó ünnepséget 1949. szeptember 26-án 16 oktató és 107 hallgató részvételével már itt lehetett megtartani.[3]

A veszprémi Nehézvegyipari Kar létesítéséről 1949. augusztus 19-én a következő törvényt hirdették ki:[4]

„1949 évi
XXII. törvény
a budapesti Műszaki Egyetem szervezetének
módosításáról.

1.§.

A felsőfokú műszaki szakképzés fokozása céljából a Budapesti Műszaki Egyetem keretében új tudománykarként Veszprémben nehézvegyipari kart kell létesíteni.

2.§.

A kar tanulmányi és vizsga rendjét, valamint szigorlati és doktori szabályzatát a vallás- és közoktatásügyi miniszter a Budapesti Műszaki Egyetemre vonatkozó szabályozással állapítja meg.

3.§.

(1) A kar tanszékeinek, tanszemélyzetének és egyéb alkalmazottainak létszámát a pénzügy-miniszterrel egyetértésben a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

(2) A kar nyilvános rendes tanárainak kinevezése iránt a kar létesítése alkalmával első ízben a vallás- és közoktatásügyi miniszter önállóan tesz a köztársasági elnökhöz előterjesztést; a későbbi kinevezések során ezek tekintetében a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a kar kezdeményezésére a Budapesti Műszaki Egyetem tanácsa javaslatot tesz.

(3) A kar egyéb alkalmazottainak kinevezése, illetve beosztása iránt a vallás- és közoktatásügyi miniszter a fennálló szabályok és kialakult gyakorlat szerint intézkedik.

(4) A kar személyi és dologi költségeinek fedezésére a vallás- és közoktatási tárca költségvetésében kell gondoskodni.

4.§.

A karon szerzett oklevelek, illetőleg végbizonyítványok képesítő hatálya tekintetében a Budapesti Műszaki Egyetemre vonatkozó szabályok rendelkezései irányadók.

5.§.

A budapesti Műszaki Egyetem bánya-, kohó- és erdőmérnöki karának bánya- és kohómérnöki osztályát az 1949/50. tanévtől kezdve fokozatosan meg kell szüntetni; a megszüntetés módozatait a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

6.§.

A jelen törvény kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtásáról a vallás- és közoktatásügyi miniszter gondoskodik."

3 Veszprémi Vegyipari Egyetem Évkönyve. 1949-1999. Szerkesztették: *Bodor Endre, Fodor Lajos, Meskó Gábor, Reisz Tivadar* és *Schultheisz Zoltán*. 1999. 17. oldal.

4 Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye I. 1949. 79. oldal.

A épület 1950-ben

E épület

Az első évben az oktatás (előadóterem és szemináriumi helyiségek), a tanszékek és az adminisztráció helyiségei a mai A épület földszintjén és első emeletén voltak, a második emeleten az ugyancsak Veszprémbe telepített Nehézvegyipari Kutató Intézet kapott helyet.

A C épület építése

A tervek szerint az 1950/51-es tanévre már 250 elsőéves hallgatót kellett felvenni, ezért szükség volt nagyobb méretű tantermekre. Ezt az A épülethez kapcsolt épületszárnnyal oldották meg, amely két 250 személyes nagy és két kisebb tantermet tartalmazott. A tantermi szárny 1951. február 1-jén nyitotta meg kapuit. A hallgatói létszám 1953-ig évről évre 250-nel nőtt, ezért folyamatosan újabb és újabb épületeket kellett tervezni és építeni. Először a mai E, majd D és 1953 őszére a C épület készült el. A félig kész aulát (B épület) a C épülettel összekötő szárnynak az építése 1957-ben fejeződött be. Az aula végleges, mai formáját 1961-ben kapta meg. A tornacsarnok 1963-ban, a 600 sze-

Épül a B épület

mélyes kollégium 1964-ben, az egyetemi menza 1968-ban készült el. Közel harminc évig ezekben az épületekben működött az egyetem. 1995-ben vette birtokába a volt Nehézvegyipari Kutató Intézet (NEVIKI) és a Magyar Ásványolaj- és Földgáz Kísérleti Intézet (MÁFKI) 1952-ben épült, a Wartha Vince utcában levő épületeit (mai M, N, O épületek).

Egyetemi menza

Az épület tervezési munkáival 1950-től az egyetem részéről *Somkuti Lajos* okleveles vegyészmérnök foglalkozott. A terveket a Középülettervező Vállalat készítette. Az irányító tervezők *Gárdos Lajos, Halászy Jenő, Janáky István* és *Márton István* Ybl-díjas építészmérnökök voltak A kivitelezést a Veszprémi Magasépítő Vállalat – későbbi nevén Veszprém megyei Állami Építőipari Vállalat – végezte.[5]

1949 és 1951 között az egyetem a Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Karaként a Vallás és Közoktatásügyi minisztérium felügyelete alatt állt. 1951-ben átszervezték a minisztériumokat. Az oktatással általában a közoktatásügyi miniszter foglalkozott, de egyes felsőfokú szakképzéseket szakminiszterek hatáskörébe utaltak. Az alábbi, 1951. szeptember 9-én kihirdetett rendelet intézkedett a Veszprémben működő nehézvegyipari mérnökök képzéséről:[6]

„1951. évi 25. számú törvényerejű rendelet
a Veszprémi Vegyipari Egyetem felállítása
tárgyában.

1.§.

A Budapesti Műszaki Egyetemnek az 1949. évi XXII. törvényével létesített nehézvegyipari kara kiválik a Budapesti Műszaki Egyetem szervezetéből és Veszprémi Vegyipari Egyetem elnevezéssel önálló egyetemként folytatja működését. Az Egyetem a bánya- és energiaügyi miniszter felügyelete alatt áll, azonban működése felett a felsőoktatás általános elvi szempontjainak egyesítése céljából a közoktatásügyi miniszter gyakorol felügyeletet.

5 A Veszprémi Vegyipari Egyetem Évkönyve. 1949-1974. Szerkesztette *Schultheisz Zoltán*. Veszprém. 1974. 27. oldal

6 Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye I. 1951. 95. oldal.

2.§.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem szervezetére a 274/1950.(XI. 23.) M. T. számú és az ezt kiegészítő 51/1951.(II. 18.) M. T. számú rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy a rektor, illetőleg a rektor-helyettesek feladatkörébe utalt ügyekben további rendelkezésig a dékán, az egyetemi tanács feladatkörébe utalt ügyekben pedig a kari tanács jár el.

3.§.

A jelen törvényerejű rendelet végrehajtásáról a közoktatásügyi miniszterrel egyetértésben a bánya- és egészségügyi miniszter gondoskodik."

1951-ben a kari kurátort az önállóvá lett Veszprémi Vegyipari Egyetem dékánjává nevezték ki. Egykarú egyetem lévén a dékán rektori jogkört gyakorolt. Az egyetem vezetője 1962. szeptember 1-jétől kezdve kapott rektori címet.

A XX. század első felében a magyarországi műszaki egyetemeken a képzési idő négy év, illetve nyolc félév volt. A budapesti karon négyféle: általános- (geodéta-), építész-, gépész- és vegyészmérnökképzés folyt. 1948-ban specializálódott az addigi egységes vegyészmérnökképzés: szervetlen kémiai technológiai, szerves kémiai technológiai, továbbá mezőgazdasági és élelmiszer-kémiai vegyészmérnöki szakok alakultak. Egy év múlva a szervetlen kémiai technológiai szakból alakult meg a Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Kara, és ez került Veszprémbe. A szakosodás tovább folytatódott, és a BME Veszprémbe kihelyezett Nehézvegyipari Karában négy tagozaton: ásványolaj- és szénfeldolgozó ipari, szilikátkémiai ipari-, elektrokémiai ipari- és szervetlen vegyipari tagozaton indult meg a képzés. A négy tagozat azonos alaptárgyi képzést (matematika, kémia [általános kémia], kémia II. [szervetlen kémia], analitikai kémia, fizika, fizikai kémia, szerves kémia, gépelemek és géptan) kapott és azonos volt a tantervük. Az ötödik félévtől kezdve csupán az ideológiai, honvédelmi és nyelvi oktatás tananyaga volt egyforma. A harmadik és negyedik évben a tagozatok technológiai képzése, a tantervben szereplő technológiai tárgyak a négy tagozatban különbözőek voltak. A hallgatók a negyedik félévben választhatták meg, hogy tanulmányaikat melyik ágazaton kívánják folytatni.

Fejes Tóth László

Nemecz Ernő

1949 őszén három alaptárgyi tanszéket szervezett az egyetem. *Fejes Tóth László* okl. középiskolai tanár – 1952-től a matematika tudomány doktora – vezetésével a Matematika Tanszéket, amelyen további oktatók *Varga Dezső* tanítóképzői tanár és *Bacskay Sándor* középiskolai tanár voltak. *Nemecz Ernő* okleveles természetrajz-vegytan szakos középiskolai tanár, tudományegyetemi doktor, a Budapesti Műszaki Egyetem Ásványtan Tanszékének tanársegédje az Ásványtan Tanszék vezetésére kapott megbízást, munkájában *Nagy Károly* okleveles geológus segítette. *Polinszky Károly* az Általános és Szervetlen Kémia Tanszék vezetője lett, ahol első évben *Straub Gyula, Oschenfeld Vilmos, Ferenczy Zoltán, Görög Ottó, Fábry György és Do-*

bos Dezső okleveles vegyészmérnökök kaptak oktatói megbízást. A Matematika és Ásványtan tárgyat a tanszékvezetők adták elő.

Polinszky Károly, aki a Nehézvegyipari Kar kurátori tisztsége mellett a Nehézvegyipari Kutató Intézet igazgatójaként az intézet építkezését is irányította, és igen elfoglalt volt, *Straub Gyulát*, aki 1941-től 1949-ig a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Szervetlen Kémiai tanszékén tanársegéd, majd adjunktus volt, kérte fel a Kémia és a Kémia II. tárgyak előadására. A Gépelemek és második félévben a Géptan tárgyakat meghívott előadóként *Rácz Elemér,* a Péti Nitrogénművek hőerőművének főmérnöke adta elő. Ugyancsak meghívott előadó, *Csendes Antal* középiskolai tanár tanította az orosz nyelvet. A második és a harmadik félévben a Fizikát ugyancsak meghívott előadóként *Halmányi László* adta elő.

Benedek Pál

Halász Aurél

A következő tanévben három újabb tanszékkel bővült az egyetem. *Benedek Pál* okleveles vegyészmérnök, a Műegyetem Kémiai Technológia Tanszékének volt adjunktusa, a Magyar Ásványolaj- és Földgáz Kísérleti Intézet főosztályvezetője kapott megbízást a Kémiai Fizika Tanszék vezetésére, melynek első oktatói rajta kívül *Fáy László* okleveles középiskolai tanár, *Magyar Miklós* és *Szabadka Ödön* okleveles vegyész, *Szolcsányi Pál* okleveles vegyészmérnök voltak. *Straub Gyula* lett az Analitikai Kémia Tanszék vezetője, ahol *Halász András* okleveles vegyészmérnök, *Házi Endre* és *Lábdy Kálmán* okleveles középiskolai tanárok, valamint *Farkas Klára (Újhidy Aurélné), Varsányi Erzsébet (Pallai Ivánné)* és *Végh Antal* okleveles vegyészek voltak az első oktatók. *Halász Aurél* okleveles gépészmérnök a Géptan Tanszék vezetésére kapott megbízást. *Zádor Antal* és *Pleva László* okleveles gépészmérnökök voltak a tanszék első oktatói. Az Általános és Szervetlen Kémia Tanszék *Bor György* és *Meskó Gábor* okleveles vegyészmérnökökkel bővült, mivel az ott dolgozó oktatók egy része a leendő technológiai tanszékek kiszemelt szervezője volt.

Az 1951/52-es tanévben már technológiai tárgyak is szerepeltek a tantervben, ezért technológiai tanszékeket is kellett létesíteni. A nehézvegyipar keretébe sorolható szakoknak és a tantervben szereplő tagozatoknak megfelelően négy technológiai tanszéket alapítottak: az Ásványolaj- és Széntechnológiai Tanszék vezetésére *Varga József* Kossuth-díjas akadémikust, a Szilikátkémiai Technológiai Tanszék vezetésére *Bereczky Endre* Kossuth-díjas okleveles vegyészmérnököt kérték fel. *Polinszky Károly* az Általános és Szervetlen Kémia Tanszék helyett a Kémiai Technológia Tanszék vezetését vállalta. Vele együtt került az Általános és Szervetlen Kémia tanszéktől a Kémiai Technológia Tanszékre *Ochsenfeld Vilmos*. Az Elektrokémiai Technológia Tanszék vezetésére *Lengyel Sándort* kérték fel, aki a Budapesti Műszaki Egyetem Elektrokémiai Tanszékén volt docens. *Dobos Dezső* az Általános és Szer-

vetlen Kémia Tanszékről került az Elektrokémiai Technológia Tanszékre. Ugyanebben az évben alakult meg az Idegennyelvi Lektorátus *Varga Károly* okleveles nyelvtanár vezetésével, *Szeigfried Magda (Hanák Ferencné)* és *Kovács József* középiskolai tanárok közreműködésével. Az ideológiai tárgyak oktatására a Minisztérium a Marxizmus-Leninizmus Tanszéket hozta létre, mely 1953-ig az Eötvös Loránd Egyetemhez tartozott.

Az egyetem oktatógárdája 1951-ben számos, a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karán végzett vegyészmérnökökkel bővült. Az Analitikai Kémia Tanszékre került *Jánosi Antal,* az Általános és Szervetlen Kémia Tanszékre *Mohai Béla*, az Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszékre *Rozmanith Antal* és *Bunyitai János,* a Kémiai Technológia Tanszékre

Varga József

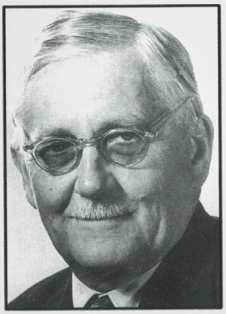

Bereczky Endre

Péchy László

Retezár Árpád

Káldi Pál és *Scholtz József,* az Elektrokémiai Technológia Tanszékre *Kerti József,* a Szilikátkémiai Tanszékre *Tamás Ferenc. Babos Barnabás* és *Farády László* is felvételt és ideiglenes tanszéki beosztást nyertek azzal, hogy az elkövetkező években alapítandó Szerves Kémia Tanszék oktatói lesznek. A Géptan Tanszék 1951-ben bővült *László Alfréd* Budapesti Műszaki Egyetemen végzett vegyipari gépészmérnökkel. 1952-ben a Testnevelési Tanszék alakult meg *László István* testnevelő tanár vezetésével. A Szerves Kémiát 1954-ig meghívott előadók oktatták, majd 1954-ben *Berty József* okleveles vegyészmérnök, a Magyar Ásványolaj- és Földgáz Kísérleti Intézet osztályvezetője kapott megbízást a Szerves Kémia Tanszék vezetésére. E tanszék tagja lett *Újhidy Aurél* is, aki előzőleg meghívott előadóként vett részt a Szerves Kémia tárgy oktatásában. Ebben az évben került *Bodor Endre* okleveles vegyészmérnök, műszaki doktor az Általános és Szervetlen Kémia Tanszék élére a Budapesti Műszaki Egyetem Általános Kémiai Tanszékéről, valamint az Ásványolaj- és Széntechnológiai Tanszékre *Retezár Árpád* okleveles vegyészmérnök, aki 1922-ben végezte el a József nádor Műegyetemet, valamint *Péchy László,* aki 1939-ben a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szerzett oklevelet és egy évtizedig a Kőolaj-finomító Vállalatnál dolgozott vezetőként.

Időközben *Polinszky Károlyt* Budapestre helyezték, és két éven át a Vegyipari Minisztériumban dolgozott, ahol a magyar vegyipar irányításával bízták meg. A dékáni tisztet nem tudta betölteni, de másodállásban ellátta a tanszékvezetői teendőket. 1952/53-ban *Bereczky Endre,* majd a következő tanévben *Nemecz Ernő* volt az egyetem dékánja. *Polinszky Károly* 1954. szeptemberében visszakerült Veszprémbe, és 1963 végéig irányította az egyetemet.

Az egyetemen az oktatási feladatokat a tanszékek, az egyéb munkákat az egyetemi hivatalok látták el. Amíg az egyetem a Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Karaként működött, ezeknek a hivataloknak egy része Budapesten volt. Az önálló egyetemmé válás után már valamennyi Veszprémben működött. A dékán mellett dolgozott a Dékáni Titkárság, melynek vezetője 1950-től kezdve *Dr. Magyari Miklós* okleveles jogász. A Dékáni Hivatalt először *Harmath Jenő* irányította, aki megelőzően a Veszprém megyei Tanács vezetője volt. A Gazdasági Hivatal első igazgatója *Antal Sándor,* aki a Budapesti Műszaki Egyetemről került Veszprémbe. A könyvtárat először *Nagy Károly,* az Ásványtan Tanszék tanársegédje és *Bodonyi Judit (Straub Gyuláné)* – aki már 1949-től az egyetem alkalmazottja volt – kezelték.

Magyari Miklós

Harmath Jenő

1954-ben miniszteri rendelet jelent meg arról, hogy az egyetemi képzést öt évre kell emelni úgy, hogy a túlzottan specializált mérnökképzés helyett az alapképzést és az általános technológiai képzést kell bővíteni. A technológiai tanszékeknek az ágazati tárgyai csak a negyedik és az ötödik év tantervében szerepeltek, az első három évben egységes volt az alapképzés.

1964. január elsején *Polinszky Károly* művelődésügyi miniszterhelyettesi kinevezést kapott, így nem lehetett tovább a Veszprémi Vegyipari Egyetem professzora. Az egyetemi tanács az akkori rektor-helyettes professzort, *László Antalt* választotta rektorává, aki 1964. január elsejével megkapta kinevezését az Elnöki Tanácstól. Két és fél évig töltötte be ezt a tisztséget. Az 1966/67 tanév kezdetétől hat éven keresztül *Káldi Pál* volt a Veszprémi Egyetem rektora. Ez alatt az idő alatt, *Polinszky Károly* elképzeléseit kidolgozva, újabb változást hajtott végre az Egyetemi Tanács az oktatási rendben: áttért az úgynevezett többfokozatú képzésre. Ezt a művelődésügyi miniszter támogatásával és a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karával együtt végrehajtott reformot a Veszprémi Vegyipari Egyetemen *Korcsog András* rektor-helyettes vezetésével dolgozó reformbizottság dolgozta ki. Ebben az oktatási rendszerben is csak az utolsó két évben szerepeltek az ágazati képzések, az első három évben egységes a képzés, és üzemmérnöki diploma elnyerésével zárult. Az alapképzés két évre korlátozódott, mivel a harmadik évben már a technológiai tárgyak szerepeltek a tantervben.

Ugyancsak ebben az időszakban alakították ki a Veszprémi Vegyipari Egyetem és a Keszthelyi Agrártudományi Főiskola közös képzését az agrárkémiai szak keretében. Ezt a munkát a Veszprémi Vegyipari Egyetem részéről *Meskó Gábor* docens irányította.

Kilenc évig 1971 és 1980 között *Nemecz Ernő* volt az egyetem rektora. Ez alatt stabilizálódott az 1969/70-es tanévben bevezetett és néhány változással több, mint húsz évig érvényben levő oktatási rendszer: a többfokozatú képzés, melynek keretében az 1973/74. tanévben megindult a kétfokozatú szervező vegyészmérnökképzés, majd az 1974/75. tanévben a harmadik fokozat, a szervezett műszaki doktori képzés.

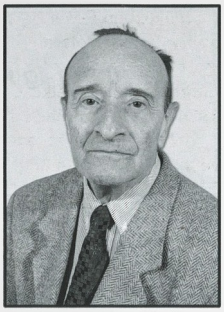

Meskó Gábor

1974. április 25. és 27. között volt az egyetem 25 éves jubileumi ünnepsége, melynek keretében három díszdoktort *(Erdey Grúz Tibor, Liselott Herforth,* Németország; *Stefan Pawlikowski,* Lengyelország) avatott a rektor, és adta át első ízben az egyetem legmagasabb kitüntetését, a Pro Universitate Vesprimiensis arany érmét *Polinszky Károlynak,* az egyetem alapítójának.

1980-ban *Inczédy Jánost* választotta rektornak az Egyetemi Tanács, aki ezt a tisztséget csupán egy évig töltötte be. Az 1981/82-es tanévtől az 1988/89-es tanév végéig *Heil Bálint* volt az egyetem rektora. Vezetése alatt, az 1984/85-ös tanévben indult meg a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karával közös képzésben a műszer- és méréstechnikai szak, melyet a Veszprémi Vegyipari Egyetem részéről *Inczédy János* professzor szervezett.

A következő tanévben, a művelődésügyi miniszteri felkérésre, levelező formában, kiegészítő szakként indult a kémia-tanárképzés. Ennek tantervét *Maleczki Emilné* és *Sebestyén Attila* dolgozták ki, akik a középiskolai Irinyi János tanulmányi versenyen évtizedes kapcsolatban voltak a kémia tanárokkal és ismerték továbbképzési problémáikat. 1987/88-ban és 1988/89-ben újabb üzemmérnöki szak: gépész-, majd villamos-üzemmérnöki szak indult, melyet a pécsi Pollák Mihály főiskolától és a Miskolci Egyetem kazincbarcikai kihelyezett szakától vett át az egyetem. Ezeknek a szakoknak az indítása, illetve átvétele célszerű volt, mivel a vegyipar fejlesztése leállt, csökkent az igény a vegyészmérnökökre, és évről évre kevesebben jelentkeztek a nehézvegyipari szakokra. Az egyetem fennállása érdekében szükségesnek mutatkozott az oktatási profil bővítése.

Liszi János, aki 1989/90-től az 1994/95. tanévig volt az egyetem rektora, vállalta a profilbővítéssel együtt járó problémákat, és 1990-ben javaslatot tett nyelvtanárképzéssel foglalkozó tanszékek létesítésére. Ez indokolttá tette az egyetem névváltoztatását és új kar létesítését. Alátámasztotta a nyelvtanárképzést az, hogy országos igény jelentkezett orosznyelv tanárok átképzésére angol- és németnyelv tanárokká. Az egyetem neve az 1990/91. tanévben változott Veszprémi Egyetemre, és alakult meg két kar: a Mérnöki Kar és a Tanárképző Kar. A régi tanszékek közül az Általános és Szervetlen Kémia, a Matematikai és Számítástechnikai Tanszék, a Nyelvi Lektorátus, a Társadalomtudományi Tanszék és a Testnevelési Tanszék a Tanárképző Kar tagjai lettek.

A Veszprémben működő egyetem belső szervezete lassan, lépésről lépésre alakult ki. Felépítésekor nagy vonalakban megfelelt a szokásos egyetemi szervezeteknek. Vezetője, amíg a Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Karaként működött, úgynevezett „kurátor" volt. Amikor 1951-ben Veszprémi Egyetemmé alakították át, dékán lett az intézmény irányítója. 1962. szeptember 1-jétől kezdve az egyetem élén rektor áll. Helyettesük 1962-ig dékánhelyettesek, ezután rektorhelyettesek voltak. Az egyetem vezetőjét és a helyetteseket az Egyetemi Tanács választja meg és az oktatásügyi miniszter nevezi ki.

Az egyetem vezetői

(1951-ig kurátor, 1962-ig dékán, 1962-től rektor)

†Polinszky Károly
egyetemi tanár

1949-étől
1952. július 31-éig

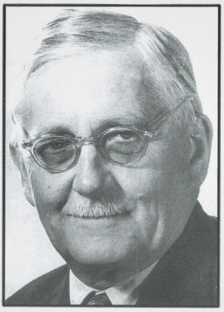

†Bereczky Endre
egyetemi tanár

1952. augusztus 1-jétől
1953. szeptember 30-áig

Nemecz Ernő
egyetemi tanár

1953. október 1-jétől
1954. szeptember 14-éig

†Polinszky Károly
egyetemi tanár

1954. szeptember 15-étől
1963. december 31-éig

†László Antal
egyetemi tanár

1964. január 1-jétől
1966. július 31-éig

†Káldi Pál
egyetemi tanár

1966. augusztus 1-jétől
1971. július 31-éig

Nemecz Ernő
egyetemi tanár

1971. augusztus 1-jétől
1980. június 30-áig

Inczédi János
egyetemi tanár

1980. július 1-jétől
1981. június 30-áig

Heil Bálint
egyetemi tanár

1981. július 1-jétől
1989. június 30-áig

Liszi János
egyetemi tanár

1989. július 1-jétől
1995. június 30-áig

Győri István
egyetemi tanár

1995. július 1-jétől
1998. június 30-áig

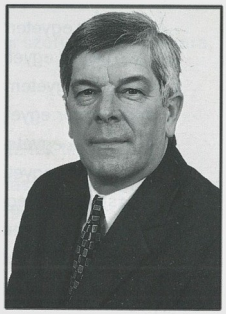

Gaál Zoltán
egyetemi tanár

1998. július 1-jétől

Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
24752
Pannon Egyetem
Veszprém

Az egyetem vezető-helyettesei

(1962-ig dékánhelyettes, 1962-től rektorhelyettes)

†*Lengyel Sándor* egyetemi docens 1953. január 1-jétől 1954. augusztus 1-jéig,
Nemecz Ernő egyetemi tanár 1955. október 1-jétől 1956. december 31-éig,
Bodor Endre egyetemi docens 1957. január 1-jétől 1957. szeptember 1-jéig,
†*Varga Dezső* egyetemi docens 1959.szeptember 1-jétől 1965. július 31-éig,
Halász Aurél egyetemi docens 1962. augusztus 1-jétől 1968. június 30-áig,
†*László Antal* egyetemi tanár 1963. április 1-jétől 1963. december 31-éig,
Bodor Endre egyetemi tanár 1964. január 1-jétől 1965. július 31-éig,
†*Straub Gyula* egyetemi tanár 1965. augusztus 1-jétől 1966. július 31-éig,
†*Déri Márta* egyetemi tanár 1965. augusztus 1-jétől 1969 július 31-éig;
Pungor Ernő egyetemi tanár 1966. augusztus 1-jétől 1970. május 31-éig;
Korcsog András egyetemi docens 1968. július 1-jétől 1974. június 30-áig,
Nemecz Ernő egyetemi tanár 1969. június 1-jétől 1971. július 31-éig,
†*Varga Dezső* egyetemi docens 1971. február 15-étől 1974. június 30-áig,
†*Péchy László* egyetemi tanár 1971. július 1-jétől 1977. június 31-éig,
Árva Péter egyetemi docens 1974. július 1-jétől 1980. június 30-áig,
László Alfréd egyetemi docens 1974. július 1-jétől 1980. június 30-áig,
Heil Bálint egyetemi tanár 1977. július 1-jétől 1981. június 30-áig,
Papp Sándor egyetemi tanár 1980. július 1-jétől 1989. június 30-áig,
Deák Gyula egyetemi docens 1981. július 1-jétől 1983. június 30-áig,
László Alfréd egyetemi docens 1983. július 1-jétől 1992. június 30-áig,
Jánossy András egyetemi docens 1983. július 1-jétől 1986. június 30-áig,
Liszi János egyetemi tanár 1986. július 1-jétől 1989. június 30-áig,
Marton Gyula egyetemi docens 1989. július 1-jétől 1992. június 30-áig,
†*Méray László* egyetemi docens 1989. július 1-jétől 1995. június 30-áig,
Deák Gyula egyetemi docens 1992. július 1-jétől 1995. június 30-áig,
Hlavay József egyetemi tanár 1995. július 1-jétől 1998. június 30-áig,
Speier Gábor egyetemi tanár 1995. július l-jétől 1998. június 30-áig,
†*Méray László* egyetemi docens 1998. július 1-jétől 2000. december 6-áig,
Rédey Ákos egyetemi tanár 1998. július 1-jétől,
†*Sebestyén Attila* egyetemi docens 1998. július 1-jétől 2001. október 26-áig.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem legfőbb testületi szerve 1951-ig a kari tanács volt, ettől kezdve pedig az egyetemi tanács. Az egyetemi tanács a rektor tanácsadó szerveként működött, és az egyetemi élet fontos kérdéseinek elemzése során véleményével, állásfoglalásá-

val iránymutatást adott a rektornak döntései meghozatalához. Az első években a kari, illetve egyetemi tanácsnak a hivatalbeli tagok (az egyetem állami és társadalmi szerveinek vezetői: gazdasági igazgató, dékáni-, illetve rektori hivatalvezető, könyvtárigazgató, szakszervezeti- és pártvezető, az ifjúsági egyesület vezetője) mellett valamennyi tanszékvezető tagja volt. Az egyetemi tanács általában félévenként két alkalommal ülésezett.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem Egyetemi Tanácsa (az 1956/57. tanévben)

Polinszky Károly dékán, tanszékvezető egyetemi tanár,
Bodor Endre dékánhelyettes, tanszékvezető egyetemi docens,
Bereczky Endre tanszékvezető egyetemi tanár,
Fejes Tóth László tanszékvezető egyetemi tanár,
Nemecz Ernő tanszékvezető egyetemi tanár,
Grofcsik János egyetemi tanár,
Benedek Pál tanszékvezető egyetemi docens,
Halász Aurél tanszékvezető egyetemi docens,
Retezár Árpád tanszékvezető egyetemi docens,
Straub Gyula tanszékvezető egyetemi docens,
Szabó János tanszékvezető adjunktus, az MSZMP egyetemi szervezetének titkára,
Kulcsár Miklós dékáni hivatalvezető,
Balogh János vezető lektor,
Meskó Gábor adjunktus, a Szakszervezeti Bizottság elnöke,
Csapó Zoltán egyetemi hallgató, a KISZ egyetemi szervezetének titkára.

Az egyetem vezetőjének az adminisztrációs ügyek lebonyolításában a kisebb létszámú és általában 2 hetenként ülésező Dékáni Tanács nyújtott segítséget.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem Dékáni Tanácsa
(az 1956/57. tanévben)

Polinszky Károly dékán,
Nemecz Ernő tanszékvezető egyetemi tanár,
Benedek Pál tanszékvezető egyetemi docens,
Bodor Endre tanszékvezető egyetemi docens,
Straub Gyula tanszékvezető egyetemi docens,
Szabó János tanszékvezető adjunktus, az MSZMP egyetemi szervezetének titkára,
Meskó Gábor adjunktus, a Szakszervezeti Bizottság elnöke.

1970-ben lényeges változás következett be hazánkban az egyetemek szervezetének kialakításában. A kinevezett egyetemi tanárokon és hivatalvezetők mellett az oktatók és a hallgatók választott képviselői lettek az egyetemi és a kari tanácsok szavazati joggal rendelkező tagjai. Rajtuk kívül külső szakemberekkel és közéleti személyekkel bővíthető az egyetem tanácsa.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem Egyetemi Tanácsa (az 1973/74. tanévben)

Tagjai tisztségük alapján

Nemecz Ernő rektor, az egyetemi tanács elnöke,
Péchy László rektorhelyettes,
Varga Dezső rektorhelyettes,
Korcsog András rektorhelyettes,
Gárdos György egyetemi docens, párttitkár,
Harmath Jenő főtitkár, az egyetemi tanács titkára,
Högyész János gazdasági-műszaki főigazgató,
László Alfréd egyetemi docens, SZB elnök,
Szekeres Imre egyetemi hallgató, KISZ-titkár,
Káldi Pál tanszékvezető egyetemi tanár, előző rektor
Bakos Miklós egyetemi tanár, a Vegyipari Rendszertechnikai Intézet igazgatója,
Bodor Endre tanszékvezető egyetemi tanár,
Déri Márta tanszékvezető egyetemi tanár,
Halász Aurél tanszékvezető egyetemi tanár,
Inczédy János tanszékvezető egyetemi tanár,
Markó László tanszékvezető egyetemi tanár,
Straub Gyula tanszékvezető egyetemi tanár,
Beszteri Béláné tanszékvezető egyetemi adjunktus,
Vándor Józsefné tanszékvezető egyetemi docens,
Egyed László vezető nyelvtanár,
Győri Pál vezető testnevelő tanár.

Tagjai választás alapján

Ratkovics Ferenc egyetemi docens,
Marton Gyula egyetemi adjunktus,
Sziklai Géza egyetemi adjunktus,
Lehossy Antalné nyelvtanár,

Dencs Béláné egyetemi tanársegéd,
Váradi Sándor egyetemi tanársegéd,
Fazekas István V. évf. egyetemi hallgató,
Rideg István V. évf. egyetemi hallgató,
Sirokmány Ferenc IV. évf. egyetemi hallgató,
Búza Balázs III. évf. egyetemi hallgató,
Varga Katalin II. évf. egyetemi hallgató.

Tagjai meghívás alapján

Dobos György, a Magyar Alumíniumipari Tröszt vezérigazgatója,
Habuda Ádám, a Finomkerámiai Országos Vállalat vezérigazgatója,
Kisgergely Lajos, a Péti Nitrogénművek igazgatója, országgyűlési képviselő,
Lengyel Béla egyetemi tanár, a MTA Kémiai Tudományok Osztályának elnöke,
Pap János, az MSZMP Veszprém megyei Pártbizottság első titkára,
Simon Pál címzetes egy. docens, az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt vezérigazgatója,
Vajtha László egyetemi tanár, az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt vezérigazgató-helyettese.

Tag az SZB javaslata alapján nem oktató dolgozó

Horváth Géza tanszéki mechanikus.

Tanácskozási jogú tagok

Kovács Zoltán könyvtárigazgató,
Meskó Gábor egyetemi docens, kollégiumigazgató,
Magyari Miklós az ált. igazgatási osztály vezetője,
Horváth József személyzeti osztályvezető,
Boros Aba III. évf. levelező hallgató,
Korondán Péter II. évf. agrárkémikus egyetemi hallgató.

Az egyetem hivatalai

Az első két évben az egyetem a Budapesti Műszaki Egyetem Veszprémbe kihelyezett Nehézvegyipari Karaként működött. Az ügyintézést végző hivatalok Budapesten voltak, Veszprémben az adminisztrációs tevékenységet *Bodonyi Judit (Straub Gyuláné),* az oktatással kapcsolatos nyilvántartási feladatokat †*Breinich Hilda,* a gazdasági ügyeket pedig †*Szűcs Zoltán* mérlegképes könyvelő intézte. Az egyetem hivatalai 1951. őszén alakultak ki.

Rektori-, dékáni-, tanulmányi hivatalok

Az egyetem vezetőjének, a dékánnak, majd 1963-tól a rektornak a titkárságát 1950 és 1981 között †*Magyari Miklós* okleveles jogász vezette, aki még a jogászi feladatokat is ellátta. 1971 után helyettese, majd utóda *Marosi Attila* okleveles jogász volt.

A tanulmányi ügyekkel foglalkozó hivatal tanulmányi osztály néven működött, első vezetője †*Harmath Jenő* okleveles jogász volt, aki néhány év megszakítással 1979-ig volt az egyetem dolgozója. A tanulmányi osztály vezetését 1965-ben †*Farkas József* okl. vegyészmérnök vette át, aki ezt a tisztet 1976-ig töltötte be. *Szabó Béla* okl. vegyészmérnök 1971-től az Általános és Szervetlen Kémia Tanszéken oktatott, 1976 és 1988 között a tanulmányi osztály vezetője volt. *Dr. Lakatos Lászlóné* okl. gyógyszerész 1988 és 1992 között volt ezen osztály vezetője, melynek nevét oktatási és információs osztályra változtatták.

Dékáni hivatal néven (dékán volt akkor az egyetem vezetője) először 1954-ben alakult hivatal az egyetem életében. Akkori vezetője †*Kulcsár Miklós* okl. vegyészmérnök volt, aki a Nehézvegyipari Kutató Intézetből jött át az egyetemre. Ezt a tisztséget csak 1957-ig töltötte be, mivel az 1956-os megnyilatkozásai miatt távoznia kellett az egyetemről. Ezután két éven át, 1957 és 1959 között †*Meskó Gábor* egyetemi docens vezette a dékáni hivatalt. Tőle †*Harmath Jenő* vette át a hivatal vezetését, ami 1962-ben, amikor is az egyetem vezetője rektori címet kapott, rektori hivatal néven működött tovább. Ezzel egy időben a dékáni titkárság neve rektori titkárságra változott, ennek első vezetője *Paczolay Gyula* egyetemi docens volt. Tőle 1966-ban †*Magyari Miklós* vette át a titkárság vezetését.

Az egyetem tevékenységének bővülése, a belföldi és külföldi kapcsolatok fejlődése, valamint a rektort terhelő protokolláris és adminisztratív feladatok sokasodása indokolttá tette az egyetemeken az 1950-es években megszüntetett főtitkári tisztség újbóli visszaállítását. A Veszprémi Vegyipari Egyetemen 1971-ben létesült ez a rektor alá rendelt és egyes területeken a rektort helyettesítő állás. A VVE első főtitkára †*Harmath Jenő* lett, aki nyugdíjba vonulásáig, 1971 és 1979 között töltötte be ezt a tisztséget. *Csapó Zoltán,* aki már 1960 óta korábban az Analitikai Kémia Tanszéken, majd a Radiokémiai Tanszéken az egyetem oktatója volt, 1980-tól 1991-ig töltötte be a főtitkári tisztséget. Ezután 1992-ig *Bittner Péter* okl. vegyészmérnök, okl. gazdasági mérnök volt az egyetem főtitkára. 1992 és 1993 között *Lakatos Lászlóné,* 1993 és 1996 között *Horváth Jenőné* gazdasági főigazgató látták el a főtitkári teendőket. 1996-tól 1998-ig *Koczka Attila* okl. jogász volt a főtitkár, akit jelenleg is *Bittner Péter* követ.

A dékán, illetve a dékáni hivatal, majd 1963-tól a rektor, illetve rektori hivatal, majd 1971-től kezdve a főtitkár irányítása alatt működnek a személyzeti, valamint a tudományos és külügyi kérdésekkel foglalkozó osztályok.

A személyzeti csoport (1951 és 1964 között, illetve osztály vezetője [1964-től 1977-ig]) *Horváth József* volt. *Baróti László,* aki 1957-től a Géptan Tanszéken volt az egyetem oktatója, 1978 és 1986 között vezette a személyzeti osztályt. 1986-ban *Gyimesi József* okleveles vegyészmérnök (előző években az egyetem Központi Könyvtárában is dolgozott) vette át az osztály vezetését, amelynek a nevét 1991-ben személyi osztályra változtatták.

A tudományos és külügyek intézésére az Egyetemi Tanács az 1966/67. tanévben hozott létre önálló osztályt. A tudományos és külügyi osztály első vezetője *Paczolay Gyula* volt. Az 1969/70-es tanévtől két részre: tudományos osztályra (vezetője *Paczolay Gyula*) és külkapcsolatok osztályára (vezetője *Szabó István* okleveles vegyészmérnök, aki jelenleg a Szilikát és Anyagmérnöki Tanszék habilitált tudományos főmunkatársa) választották szét. Az 1971/72-es tanévtől ismét egy egység a tudományos és külügyi osztály *Szabó István* vezetésével. Az osztály vezetője 1975 és 1977 között *Horváth Lászlóné,* 1977 és 1992 között *Sági Mihály,* aki már 1956-tól az Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszéken oktatott. Az osztály az 1987/88-as tanévtől két csoportra: külügyi csoportra (vezetője *Kárpáti Árpádné* okl. vegyészmérnök) és tudományos csoportra (vezetője *Antal Edit* okl. vegyészmérnök) tagozódott.

A fenti rektori, dékáni hivatalokban és osztályokban számos olyan dolgozó működött és működik ma is, akiknek emléke a hallgatókban és a tanszékeken dolgozó munkatársakban élénken él. Közülük elsősorban †*Breinich Hildát* említjük meg, aki 1950-től 1964-ig a tanulmányi csoport, illetve osztály előadója volt. „Hilda néni" valamennyi hallgatónak összes gondját-baját ismerte, igyekezett rászorítani őket az eredményes munkára, amiben csak lehet, segítette őket, és a diploma megszerzése után nyomon követte pályafutásukat. Természetes volt, hogy nyugdíjba vonulása után, 1992-ben bekövetkezett haláláig az évfolyam-találkozók fő szereplője és előadója volt.

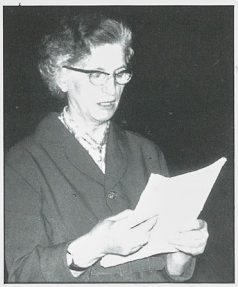

Breinich Hilda

Gazdasági-Műszaki Igazgatóság

A gazdasági hivatal intézte a pénzügyeket és foglalkozott a beszerzéssel, építkezéssel. Első vezetője †*Antal Sándor* volt, aki ezt a feladatot 1954-ben átadta *Högyészi János*nak, aki nyugdíjba vonulásáig, 1985. december 31-éig volt az egyetem gazdasági és műszaki főigazgatója. Rövid ideig *Puskás István,* aki 1959-től a pénzügyi osztály vezetőjeként, majd főigazgató-helyettesként működött, vette át a főigazgatói tisztséget. *Szudoczky Ferenc* okl. közgazdász 1986. március 1-jétől 1991. december 31-ig, *Horváth Jenőné* 1991. október 1-jétől az egyetem gazdasági főigazgatója.

A gazdasági és műszaki ügyekkel foglalkozó csoportok, illetve osztályok elnevezése az eltelt ötven év alatt többször változott. Áttekinthetőbb, ha a témakörök szerint csoportosítva adjuk meg a vezető tisztségeket betöltőtték és az osztályokat most irányító munkatársak nevét.

A beruházásokat, valamint műszerek beszerzését 1950-től nyugdíjba vonulásáig †*Somkuti Lajos okl.* vegyészmérnök bonyolította le. A beszerzési osztály mostani vezetője *Kövecsesné Tóth Ágnes* okl. közgazda. A pénzügyek irányítója 1959-től *Puskás István* volt. A mostani pénzügyi osztályt *Zsiborácsné Petró Mária* vezeti. A bér és munkaügyekkel először †*Talabér László,* majd †*Takács János* foglalkozott. Jelenleg *Rózsáné Kis Erika* a munkaügyi osztály vezetője, aki 1986 óta az egyetem dolgozója. 1958-tól évtizedekig dolgozott *Németh Dezsőné* a számviteli osztályon, amelyet most *Malkovicsné Városi Katalin* vezet.

Több mint két évtizedig vezette a műszaki osztályt *Vöros László* okl. építészmérnök, jelenleg *Sági Tamás* vezeti. 1962-től dolgozott az egyetemen különböző elnevezésű műszaki osztályokon vezetőként *Bukvai Károly* okl. gépészmérnök. A gondnokságot hosszú ideig †*Hargitai Kálmán* vezette, jelenleg *Gyimesi Károly* irányítja.

Központi Könyvtár

A Budapesti Műszaki Egyetem könyváraként 1949-ben kezdte meg munkáját. A könyvtár szervezését ekkor *Nagy Károly,* az Ásványtan Tanszék tanársegéde végezte oktatási feladatai ellátása mellett. Tőle 1950 áprilisában vette át a munkát *Straub Gyuláné Bodonyi Judit,* aki 1963 közepéig állt a könyvtár élén. Utána †*Takács Vilmos* osztályvezető irányította a könyvtárat 1965-ig. A következő könyvtárigazgató *Kováts Zoltán* 1965-től 1981-ig, majd *Dömötör Lajosné* 1982-től 1997-ig, jelenleg *Egyházíné Valló Márta.*

Központi Gépműhely és Laboratórium

Az 1953-ban *László Alfréd* közreműködésével és vezetése alatt létesítették, feladatául tűzve ki, hogy az egyetemen folyó oktató- és kutatómunkához, valamint szak- és diplomadolgozatot készítő hallgatók munkájához szükséges speciális berendezések és eszközök tervezését és elkészítését, valamint az oktatást és üzemeltetést biztosító berendezések hibáinak elhárítását, alkatrészeinek pótlását végezze. Az egység csaknem kezdettől fogva *Fátrai László* okl. gépészmérnök irányításával működött. Jelenleg *Pencz István* okl. gépészmérnök vezeti az intézményt.

Központi Üvegtechnikai Műhely

Vegyészmérnököket képző egyetem elképzelhetetlen a korszerű követelményeknek megfelelő üvegtechnikai műhely nélkül. A Veszprémi Vegyipari Egyetem üvegtechnikai műhelye kezdetben Budapesten működött *Vincze László* vezetésével a XI. Budafoki út 15, majd a XI. Csiki u. 2. szám alatt, ahol az egyetem budapesti adminisztrációs irodája is van. 1977-ben következett be a műhely Veszprémbe költözése, ahol 1978-ban *Hatás Tamás* vette át a vezetését.

Albert József

Az egyetem létesítése, helyi fogadtatása, rekrutáció

A létesítés háttere és ideológiája

Bodor Endre az első fejezetben írt arról, hogy az egyetem létesítése hogyan illeszkedik a magyar felsőoktatás ötvenes évekbeli változtatási törekvéseibe, a budapesti műegyetem és a soproni egyetem átalakítási folyamataiba. Eddig a szakirodalomban háttérbe szorult annak bemutatása, hogy mit jelentett a döntés helyi társadalmi szinten, milyen erőtérben és politikai viszonyok között jött létre, hogyan fogadták a veszprémiek az egyetemet, milyen konfliktusok keletkeztek, s azok miként oldódtak az évek során.

A korabeli sajtó interpretációiban a vegyipari egyetem létesítése „ötéves tervünk egyik legnagyobb alkotása", Rákosi elvtárs személyes döntésének eredménye.[7]

A döntés előzményeiről kevés biztosat tudunk, kutatásom során két verzió merült fel. Az első változat (helyi egyetemi „folklór") szerint az egyetem létesítése Gerő Ernő bakijának köszönhető, aki a Budapesti Műszaki Egyetemen tartott előadásában pontatlanul fogalmazott, amikor bejelentette, hogy az ötéves tervben megépül a második műegyetem, vidéken.[8] Ez az országos sajtóban Polinszky Károly szerint úgy jelent meg, hogy ebben az ötéves tervben két műegyetem létesül vidéken. (Ebből az egyik, a Rákosi Mátyás Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem volt, amelyről a döntés már korábban megszületett.) Az újsághír nyomán megindult a harc az új egyetemért, küldöttségek mentek többek között Győrből, Pápáról és Veszprémből is a kedvező döntést befolyásolandó.

A második variációt Harmath Jenőtől hallottam, aki csak egy vidéki műegyetem létesítési szándékáról tudott, s szerették volna, ha azt Veszprém kapja meg. Ő veszprémi alispánként maga is részt vett a kérelmet alátámasztó érvek összegyűjtésében, és tagja volt a Rákosit felkereső delegációnak. A javaslat a Magyar Dolgozók Pártja megyei titkárától, Leiter Ernőtől származott. Ebben a delegációban még részt vettek a volt koalíciós pártok vezetői is (kisgazdapárt, parasztpárt). Teljes volt az egyetértés közöttük, valamennyien szerették volna az egyetemet.[9]

7 A Veszprémi Egyetem az ötéves terv alkotása. In: Veszprém megyei Népújság, 1952. szeptember 11.
8 Polinszky Károllyal készült interjú alapján (Albert, 1988)
9 Harmath Jenő nyugdíjas egyetemi főtitkár közlése (Albert, 1988)

A megyei párttitkár közvetítésével bejutottak Rákosihoz.

„..Vittük a kérelmet, átadtuk neki, elolvasta. A kérelemben az volt, hogy ez a város olyan ipari háttérrel, olyan környezettel rendelkezik, akkora üzemekkel, amelyek nagyon jó gyakorlati bázisai lehetnek a képzésnek. Ugyanakkor nagyon jó középiskolákkal rendelkező város. Azután Veszprém önmaga pedig a klerikális reakciónak a fészke: magának a szellemi irányítás megváltoztatásának szempontjából is nagyon jó lenne az egyetem. ...Azt mondta Rákosi: „Nézzék elvtársak, amit itt leírtak, az maximálisan okos dolog, meg igaz is, ismerem én is Veszprémet, csak hát elkéstek. Mert már közben megszületett a döntés: ezt a második műszaki egyetemet Miskolc kapta meg...". Korábban Mohács környékéről volt szó, oda akarták valahová vinni... Miskolc? Hát lelombozódtunk, megköszöntük, hogy fogadott, azután már majdnem kifelé jövünk, amikor megállított bennünket, hogy azért álljunk meg még egy pillanatra, mert azt még azért hozzátenné, hogy szó van arról – most foglalkoznak vele –, hogy még egy műszaki egyetemre szükség van, nem elég Miskolc. És ennek eldöntésénél figyelembe fogják venni a mi kérelmünket is. Majd értesítenek."[10] A Veszprém melletti döntésben jelentős szerepe lehetett a térség kommunista képviselőjének, Kossa Istvánnak, aki később az egyetemnyitó ünnepi beszédében erről is szólt.[11]

A megyei pártbizottságra hamarosan megérkezett a jó hír, hogy Veszprém megkapja az egyetemet. A döntésről a helybéliek a Veszprémmegyei Népújság 1949. június 19-i számából értesültek, az első oldalon olvasható: „Műegyetemet kap Veszprém". De itt már nemcsak az egyetem létesítéséről, hanem a mellé telepített Nehézvegyipari Kutató Intézet és a Magyar Ásványolaj és Földgázkísérleti Intézet Veszprémbe telepítéséről is beszámolt a lap.[12]

Az egyetemet kérelmező érvek és a döntés indokai egyrészt ideológiai, másrészt gazdasági természetűek. Az utóbbiak racionalitását nehéz lenne elvitatni. A vegyipar fejlesztéséhez mindenképpen bővíteni kellett az oktatás kapacitását, s ez Budapesten a műszaki egyetem keretében nehezebb lett volna. A decentralizálás – ezt később bizonyítani fogjuk – egy vidéki térség szellemi-kulturális fejlődését valóban jelentősen elősegítette. A helyszín (Veszprém) kiválasztása is szerencsésnek, indokoltnak tekinthető: a város már létező vegyipari üzemek közelében, földrajzi központjában (Ajka, Peremarton, Fűzfőgyártelep) helyezkedik el. A vegyipari kutatóintézetek telepítése mellett szólt, hogy a vegyipari egyetemmel együtt létrehozható egy közvetlen együttműködésre alapozott oktatási-kutatási centrum.

Az országos politikai vezetés az iparfejlesztés meggyorsítását határozta el, s a fokozódó mérnökigény miatt döntött úgy a Politikai Bizottság 1949 május 19-én, hogy a miskolci mű-

10 Harmath Jenő közlése (Albert, 1988)

11 Kossa István avatóbeszédében a következőket mondta: „Akik ismerik az egyetem létrejöttének körülményeit, úgy hiszik, hogy nekem volt döntő részem abban, hogy Veszprémben, pont Veszprémben hozzuk létre a harmadik műegyetemet. Igaz, hogy én is szorgalmaztam. Igaz, hogy mivel Veszprém a tervgazdálkodás eredményeként igen jelentős ipari várossá nő, én is szükségesnek tartottam, hogy itt, pont itt létesüljön a harmadik műegyetem, de a döntő szót ebben a kérdésben a mi bölcs tanítónk, népünk győzelmeinek szervezője: Rákosi Mátyás mondta ki, aki minden érv ellenére Veszprém mellett foglalt állást. In: Virágzó, gazdag országot építünk, amelyben a dolgozó nép az úr. Veszprémmegyei Népújság, 1949 okt. 23. 1. o.

12 Műegyetemet kap Veszprém. Veszprémmegyei Népújság, 1949. június 19. 1. o.

egyetem mellett megteremtik a Veszprémben létrehozandó harmadik műegyetem alapját, egyenlőre a budapesti Műegyetem depandanszaként. Tekintettel az 5 éves terv nagy vegyészmérnök szükségleteire vegyészmérnök fakultás szervezésére készíttettek javaslatot.[13]

Az érvek másik része ideológiai. Ezek már vitathatóbbak, és kezdettől fogva sok zavart okoztak a helyi társadalomban, valamint az egyetem és a város kapcsolatában. A vallás és a reakció azonosítása, s az a tézis, miszerint Veszprém a sötét reakció fészke, ahová be kell hozni a fényt, a tudományt, aminek eszköze az új egyetem, sokat ártott a későbbi kapcsolatok kialakításának, az egyetem széleskörű elfogadásának. Ez az ideológiai, politikai szembeállítás már a kérelmező delegáció érvei közt is szerepelt, vélhetően a szándékot támogató Kossa István javaslatára, ugyanis ez elhangzott Kossa István avatóbeszédében is:

„Rákosi Mátyás megértette, hogy e városból, mely tornyaival és bástyáival a sötét magyar reakció jelképe, csak akkor lesz a magyar dolgozó nép vára, ha a sötétség helyén a világosságnak, a kultúrának, a haladó tudománynak itt is hajlékot építünk."[14]

Ez a szlogen évekig ismétlődött. Az épülő egyetem jelképpé magasztosult, az új rend, a szocializmus építésének jelképévé. Itt próbálták ki a „fejlett" – Szovjetunióban már bevált –

Az első évnyitó (1949)

13 Ladányi Andor: Mennyiségi fejlődés és strukturális változások: a felsőoktatás útja a felszabadulás után, 35. o.

14 „Virágzó, gazdag országot építünk, amelyben a dolgozó nép az úr," Veszprém megyei Népújság, 1949. okt. 23. 1. o.

módszereket, építési technikát, új gépeket (habarcslövő gép, toronydaru, szovjet exkavátor). Ami elkészült, az a szocialista építést reprezentálta, s még a békekölcsönök igazolására is felhasználták:

„ezekből a forintokból születtek ötéves tervünk forradalmi alkotásai, az Inotai Erőmű és alumíniumkombinát, a Veszprémi Vegyipari Egyetem, a Nehézipari és Földgázkutató Intézetek, végül új bányászvárosaink, Várpalota, melyek új arcot adnak a mi megyénknek".[15]

Kossa István avatóbeszédet mond

Érdemes egy kicsit elidőzni a telepítési hely eldöntésénél. Hol legyen az egyetem, s hogyan lehet működését hónapok alatt megszervezni? Az 1949 tavaszán hozott döntés szerint ugyanis az oktatásnak még abban az évben meg kellett indulnia. A helyiek azt javasolták, hogy az új egyetem a még üres, tágas, fejlesztésre alkalmas mai Jutasi út menti területre kerüljön, azonban a választás az épülő, ún. pénzügyi palotára esett. Thiery Árpád „Királynék városa" című könyvében olvasható, hogy a szemléző, helyet kereső Vas Zoltán és Kossa István először a püspöki jószágkormányzósági épületet (mai megyei könyvtár) szemelték ki, de végül – az egyházzal való konfliktust elkerülendő – jobbnak találták az épülő pénzügyigazgatósági palotát.[16] Ezt az épületet még gyorsan át kellett alakítani, ki kellett bővíteni ahhoz, hogy az oktatási feladatok ellátására alkalmassá váljon.

15 Megyénk ötéves tervünk tükrében. Veszprémmegyei Népújság, 1951. Szeptember 23. 1. o.

16 Thiery Árpád Vas Zoltánt idézi: „Egy korábbi határozat alapján mentünk Veszprémbe. Az első öt percben eldőlt, hogy a jószágkormányzósági épület nem alkalmas egyetemnek. Megláttam a pénzügy-igazgatóságot. Mondtam Kossának: te azt akarod, hogy összevesszek az egyházzal? Holott csak veled kell összeveszni, hiszen itt van ez a szép új épület!" Thiery Kossa Istvánnak tulajdonít jelentős szerepet abban, hogy végül Veszprém kapta meg az egyetemet. Állítólag egy választási gyűlésen, Pápán „előzetes egyeztetés nélkül" Kossa bejelentette, hogy Veszprém egyetemet kap. Ezért a politikai vezetés megrótta, de javaslatát elfogadta.

Az egyetem megszervezésével dr. Polinszky Károlyt, a Budapesti Műszaki Egyetem fiatal adjunktusát bízták meg, feltehetően azért, mert az ottani egyetem újjáépítése során kitűnt kiváló szervezőkészségével. Behívatták a Tudományos Tanácsba, ismertették vele a feladatot, majd kinevezték kari kurátornak, azzal, hogy később az oktatás megszervezéséhez, irányításához egy tapasztalt dékánt biztosítanak. Herpai Sándor, aki akkor az Oktatási Minisztériumban dolgozott és feladatul kapta a miskolci és a veszprémi egyetemek létrehozásának irányítását, visszaemlékezésében az egyetem szakmai-építészeti programjának kialakításában Varga József professzornak – aki korábban Horthy ipari minisztere volt – tulajdonít meghatározó szerepet. „ Én Vargával tárgyaltam, tulajdonképpen a veszprémi nehézipari egyetemnek az egész programját Varga készítette el. Polinszky az ő segítségével tudta megszervezni a veszprémi egyetemet. ...Én Vargával elég sokat érintkeztem, s tulajdonképpen benne láttam a biztosítékát annak, hogy az egyetem korszerűen létre fog jönni."[17]

A Veszprémi Vegyipari Egyetem létrehozása az 1948 tavaszán történt politikai fordulat következménye, az új rendszer saját céljainak megfelelően alakította át a felsőoktatás intézményrendszerét. Ennek a törekvésnek szerves része a hittudományi és a jogi képzés visszaszorítása, a közgazdasági, a természettudományi és a műszaki felsőoktatás fejlesztésének előtérbe állítása.[18] A Veszprémi Vegyipari Egyetem ekkor még a tervekben egy kicsi, évente 100 belépő hallgatóval számoló intézmény.

Az indulás

Az egyetem oktatóinak kiválasztásában a kari kurátornak, majd később kinevezett dékánnak kulcsszerepe volt. Az induló stábot Polinszky Károly budapesti ismerősei, évfolyamtársai, kollégái közül választotta ki. Néhányan a közeli vegyipari üzemekből, a környező középiskolákból (főleg Pápáról) kerültek az egyetemre. És ami szintén fontos: a Nehézvegyipari Kutató Intézethez – ennek az igazgatója szintén Polinszky Károly volt – felvett szakmailag kiváló, ám az akkori politikai körülmények között kevésbé „szalonképes" embereket is, akik „besegítettek" az oktatásba.[19] Az oktatók, kutatók megnyerését segítette a hely szép-

17 Herpai Sándor minisztériumi főosztályvezetővel készült interjú, Kézirat, 1956-os Intézet, Budapest, 233. o.

18 Ladányi Andor: A magyar felsőoktatás a 20. században. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999, 78. o.

19 „Polinszky egyik csodálatos érdeme az volt, hogy védelmet tudott nyújtani az akkor nem egészen posszibilis embereknek, az un. osztályidegeneknek is... Ő egy ügyet szolgált, ő egyetemet akart csinálni, őt nem érdekelte ilyen szempontból, hogy kinek mi volt a papája, vagy, hogy ki honnét jött. Azzal, hogy ő vidékre le tudjon hozni embereket, elfogadtatta az itteni politikai vezetőkkel, hogy ezeknek a fele, vagy bizonyos hányada valószínűleg pettyes lesz. De ő felelősséget vállalt értük. És tudott úgy mozogni, viselkedni és agitálni, hogy elfogadták az ő felelősségvállalását. Az, hogy ő egyszerre volt mind a két intézménynek a vezetője, módot adott neki arra, hogy a szakmai munkatársakkal játékot folytasson, hogy vagy itt, vagy ott... Egy kutatóintézet politikai szempontból nem olyan gyújtópontban lévő hely, tehát elsősorban oda kerültek ezek." Interjú Meskó Gáborral (Albert, 1988).

sége, a város szerencsés fekvése, a közeli Balaton és Bakony. Vonzó volt az is, hogy a fiatalok számára egy új egyetem nagyobb lehetőséget, kihívást, gyorsabb karrierlehetőséget jelentett.[20]

A választásnál szempont lehetett az ígért lakás, noha az oktatók átmenetileg csak a munkásszállóból átalakított tudósotthonban nyertek elhelyezést, de azokban a lakásínséges időkben az is sokat jelentett. Budapestről a lejárás, az ún. pendlizés viszonylag könnyen megoldható volt, az alapítók közül néhányan később sem telepedtek le véglegesen Veszprémben. Ugyanakkor arra még most is nagyon büszkék, hogy ők veszprémivé váltak, minden helyi, egyetemi megmozdulásban, eseményben benne voltak, teljes értékű résztvevőiként a veszprémi egyetemi életnek.

Veszprém mellett szólt az is, hogy itt viszonylagos szélárnyékban lehetett dolgozni, s anyagilag ösztönzött a mellékállás lehetősége. A kutatóintézetből átjártak oktatni az egyetemre, az egyetemi státusban lévők a NEVIKI-ben, a MÁFKI-ban kutathattak, amiért a fizetésük mellett akkor jelentősnek számító kb. 500-1000 forintot kaptak. A közös cél, az együtt végzett úttörő jelentőségű munka összekovácsolta a hasonló korú fiatal oktatókat. Sok időt töltöttek együtt: nemcsak az oktatás, de az egyetem építése, felszerelése is életük szerves részévé vált, s osztoztak a diákok sorsában is.[21]

Az alapítók úgy emlékeznek erre az időszakra, mint egy „kommunára", olyan közösségre, amelyben a „zavaró repüléses külső hatások ellenére" eredményes munkát lehetett folytatni. Oktatáscentrikusak voltak, nem szégyelltek tanulni, a tananyagot korszerűbbé tenni. A tanárok lakáshelyzetét folyamatosan megoldották, ebben segített a helyi párt és tanácsi vezetés. Kapott az egyetem néhány kisajátított lakást (a Közellátási Bizottság révén), ez azonban ellenérzést szült a helyi lakosság körében. Sokkal jelentősebb volt annak a bérháznak az átadása (2x24 lakás), amelyhez a pénzt az egyetemi beruházási kereten kívül biztosították (Polinszky Károly „járta ki" Vas Zoltánnál).

Az egyetem fogadtatása

Az alapító atyák véleményei meglehetősen erősen egybe csengenek. Thiery Árpád Királynék városa című szociográfiájában Polinszky Károly így emlékezik:

„Nyomott, sivár volt a város hangulata, többek között azért is, mert a város egyharmada részben le volt bombázva. Ráadásul a pletykák kiábrándító tömege vett körül bennünket. Az ember pedig azt várhatta volna, hogy mivel egyetemet visz a városba, ha nem is diadalkapu, de a lakosság részéről szívélyes, támogató fogadtatás várja. Ellenkezőleg. Veszprém akkori hangulatát így tudnám összefoglalni: Kellett ez nekünk? Nincs lakás. Ami van, azt is elveszik. Nem jó a közellátás. Meg fog minden drágulni. Menjenek a vörösök a fenébe."[22]

20 Nemecz Ernő alapító atyával készült interjú (Albert-Paczolay, 2002)

21 Közismert anekdota, hogy egy alkalommal, amikor egy szállítmány bútort kellett a helyére vinni, az egyetemi hallgatókat irányító Polinszky Károlynak az egyik diák, aki nem ismerte, odabökte: „Mit dumálsz te ott, fogd meg az egyik asztalt és vidd!" „Mi nagyon sok időt töltöttünk együtt, sokat vitatkoztunk, beszélgettünk, egy jó egyetemet akartunk csinálni" – emlékezik az indulás éveire Polinszky Károly.

22 Thiery Árpád: Királynék városa, 176. o.

Az egyik alapító atya, Straub Gyula professzor kedvenc története volt, hogy a borbélyműhelyben borotválása közben éppen arról beszélgettek a várakozó vendégek, „ismét drágult a tojás, s ez azért van, mert idehozták az egyetemet". Zavarta volna az addig csendes kisváros nyugalmát a harsány hangú egyetem, a sok idegen?

Hamarosan kiderült, hogy a megyei pártbizottság sem elégedett velük, számukra túlságosan polgárok voltak.[23]

Az egyetemi oktatókkal szemben a helyi lakosság bizalmatlansága akkor oldódott, amikor a veszprémiek közül többen bekerültek az egyetemre, és főleg akkor, amikor megtörténtek az első benősülések. A helyi veszprémi értelmiségiek egy része derűsebb képet fest az indulás éveiről. Szerintük az ellenséges megnyilvánulások esetiek lehettek vagy manipuláltak voltak. Érvük: az egyetem építése hosszú időn keresztül jó munkalehetőség volt sok veszprémi számára, ezáltal anyagi érdekük is fűződött az egyetem létéhez. És különben is, egy iskolaváros, egy ősi kulturális központ miért idegenkedne egy egyetemtől?

Kétségtelen tény viszont, hogy a helyiek önérzetét sérthette az a hang, amellyel a Veszprémmegyei Népújság „beszéltette" az egyetemet, az a nyilvánvalóan propagandisztikus beállítás, amellyel nap mint nap találkozhattak. Ráadásul éppen ebben az időszakban cserélték le a helyi vezetést, és bízták rá az „irányítást" központilag idegenekre. Évtizedeken keresztül nem, vagy csak elvétve volt a helyi viszonyokat, a lakosságot is ismerő veszprémi vezető.

Az egyetem végleges lakossági elfogadása 1956-ban történt meg. Ekkor omlottak le a mesterségesen emelt válaszfalak, s az előítéleteket kiszorította az akkori politikai viszonyok együttes, demonstratív elutasításán alapuló szolidaritás. A forradalmi eseményekben az egyetem kezdeményezően vett részt: a hallgatók és oktatók ott voltak a nevezetes nagygyűlésen a színházban, tartottak nagygyűlést az egyetemen, képviselve voltak a Forradalmi Tanácsban. Az egyetemisták nemzetőrként segítettek a közellátásban, fegyverrel védték, vigyázták az egyetemet. De nem önkényeskedtek, nem önbírásodtak, nem kegyetlenkedtek. Ennek ismeretében méltán váltott ki nagy felháborodást az egyetemisták egy csoportjának összegyűjtése és Szovjetunióba történő deportálása. Visszaérkezésüket óriási ovációval fogadta a város, ideiglenes börtönükben a lakosság minden földi jóval ellátta őket, élelmiszert, cigarettát, narancsot vitt nekik. Méltán összegezte a következőkben tapasztalatait egyik interjúalanyom: az egyetem „teljes szívű" befogadása 1956-1957-ben történt meg.

Arról, hogy miért szedték össze az egyetemistákat, és vitték őket Ungvárra máig csak feltételezések vannak. Valószínűnek látszik az a vélemény, hogy ez az akció egy felelősségáthárítási kísérlet volt. El kellett számolni a szovjet veszteséggel, a tévedésből megölt katonákkal. Az történt ugyanis, hogy a november eleji szovjet bevonuláskor „...három ék, Hajmás-

23 A pártbizottsággal való konfliktusok természetére világít rá az a máig élő történet, ami a később kétszeres Kossuth-díjas matematikus professzorral, Fejes-Tóth Lászlóval esett meg. Kifogásolták, hogy nem végez társadalmi munkát. Hosszas rábeszélésre vállalta, hogy részt vesz a megyei béketanács munkájában. Az első megbeszélésről kicsit elkésett, mert előtte éppen órát tartott. Jól megszidták, és közölték vele, ha a pártba hívják, az mindennél fontosabb. Majd a kezébe nyomtak ötven darab békeújságot, hogy 48 órán belül adja el, és számoljon el az árával.

kér-Devecser-Jutas nem kommunikált helyesen egymással és egymásra lőttek... Nagyon sok halott lett".[24] Kézenfekvőnek látszott áthárítani a felelősséget az egyetemi ifjúságra. A bűnbakképzés máskor is működött, egy városi nagygyűlésen például Marosán György kelt ki élesen az egyetemek ellen. Egy ideig a helyi pártbizottság is gyanakvóan és ellenségesen „kezelte" az egyetemet: 1957 tavaszán karhatalmisták egyetemi hallgatókat és tanársegédeket vertek meg. Erről az időszakról írta Thiery Árpád:

„Abban az időben divatos volt az egyetemi életet, a hallgatókat mikroszkóp lencséje alatt figyelni. Én se voltam kivétel. ... A város vezetése a lakosság egy részével együtt gyanakodva és rosszkedvűen emlegette a veszprémi egyetemet. Közrejátszott ebben az a szerep, amit 56 októberében és novemberében a veszprémi egyetemisták kisebbik hányada felvállalt és betöltött. Közrejátszott az érzelmi sokk nehezen tompuló élménye, és az egyetem politikai életének a korábbi évekhez képest feltűnő sivársága, amit sokan a konszolidációval szembeni ellenállásnak véltek."[25]

Ma már nyilvánvaló, hogy a forradalom Veszprémben mind a diákság, mind az oktatók számára egyértelmű elköteleződést és vállalást jelentett, s valóban sokkhatást jelentett számukra a szovjet csapatok bevonulása és az azt követő visszarendeződés. Szerencsés körülmény, hogy a rektor éppen Lipcsében tartózkodott egy vegyész kongresszuson, így kívüllállóként, „tisztán" maradva segíthetett a forradalomban „besározódott" tanárok és hallgatók mosdatásában, mentésében.

Az akkori egyetemi vezetés toleráns, emberséges magatartása még ma is emlékezetes, amivel lényegesen hozzájárult a viszonyok konszolidálódásához. 1958-ra politikailag „szalonképessé" vált az egyetem.

Az oktatók és hallgatók rekrutációja

Az oktatói kar

Az indulás éveiben az oktatói gárda kicsiny, mindössze 16 fős. Többségük a kari kurátor barátai, ismerősei, többükkel már a budapesti műegyetemen együtt dolgozott, vagy egyetemista társa volt. Néhányan a környező üzemekből, illetve a környék középiskoláiból érkeztek. Valamennyien férfiak, zömmel fiatalok. Lelkesen dolgoztak, szerettek volna egy jó egyetemet csinálni. Kezdetben a kutatás háttérbe szorult, minden energiát a szervezésre és az oktatásra fordítottak. A kutatás színtere ekkor a Veszprémbe telepített Magyar Ásványolaj és Földgázkutató Intézet (MÁFKI) , és a Nehézvegyipari Kutató Intézet (NEVIKI), amely intézményekkel az egyetemnek kitűnő kapcsolata volt. A kutató intézetek munkatársai részt vettek az egyetem oktatási tevékenységében, a hallgatók és oktatók egyre inkább bekap-

24 Polinszky Károly közlése (Albert, 1988)
25 Thiery Árpád: Királynék városa, 167. O.

csolódtak a kutatásba, szakdolgozat készítéshez különféle kísérleteket, méréseket végezhettek a korszerűen felszerelt tudományos intézményekben. Az eredményes együttműködést kétségtelenül szerencsésen segítette, hogy Polinszky Károly nemcsak az egyetem vezetője volt, hanem a NEVIKI-é is. Oda felvett kiváló kutatókat, több esetben politikailag akkor szalonképtelen embereket (például Berty Józsefet, a recski fogyolytáborból szabadult Péchy Lászlót, stb.), akikért felelősséget vállalt. Nagyvonalúságát és emberségét bizonyítja, hogy az '56-os forradalom után bebörtönzött Göncz Árpádot – aki a rendszerváltás utáni évek első köztársasági elnöke lett –, szabadulása után szorult helyzetében fordítóként alkalmazta. A veszprémi egyetem könyvtárában kapott állást nehéz időszakában az ismert szociológust, Szalai Sándort is.

A hatvanas évek, az egyetem legeredményesebb időszaka, egybeesett a magyar vegyipar megerősödésével, erőteljes fejlesztésével. Az egyetem létét, szükségességét megkérdőjelező bizonytalanság megszűnt, ismét emelkedhetett a hallgatói létszám, tovább épült, bővült az egyetem, stabilizálódott az oktatói-kutatói gárda. Volt egy időszak, amikor Veszprémben az egyetemen több akadémikus és Kossuth-díjas oktató volt, mint a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnök Karán. A kedvező folyamat kialakulásában mérföldkőnek számított a korábbi években Varga József professzor veszprémi munkavállalása. Azzal, hogy a nagy tekintélyű tudós „lement a vidéki óvodába", a szakmán belül is elfogadtatta, mondhatni legitimálta az új vidéki egyetem létét.

A kezdetben 16 fős oktatói gárda fokozatosan bővült, tíz év múlva (1959-60-as tanév) már 80-an, 1964-65-ben 152-en, 1972-73-ban 201-en, 1975-76-ban 217-en voltak. Utána valamelyest csökkent a létszám, igaz, a hallgatók száma is. Az 1987-88-as tanévben az oktatók száma 199 fő, 1999-ben 279 fő.

A nők aránya az oktatók között viszonylag alacsony, bár enyhén növekvő mértékű. Az utóbbi 30 évben – szinte egyenletesen – a 15 százalékról 23-ra, közel egynegyedes arányúra emelkedett. Egy pálya elnőiesedését a szociológusok többnyire a pálya presztízsének csökkenéseként (is) értelmezik, itt azonban véleményem szerint másról is szó van. A hallgatók arányának megváltozását követi enyhébb mértékben a női oktatók magasabb részvétele, s ez – ismerve a veszprémi szituációt – még szelekciónak tekinthető.

A nagyobb merítési bázisból fakadt, hogy a korábbinál többen maradtak benn az egyetemen tanulmányaik elvégzése után. Felmerülhet azonban az a kérdés, hogy az oktatói rekrutációban mennyire egészséges jelenség ez a belterjesség, ami az országos tendenciához hasonlóan itt is kialakult. Az oktatók mobilitásának csatornái túlságosan beszűkültek, kevés példa van arra, hogy az iparból vagy távolabbi térségekből kerültek be az egyetemre oktatók.

Szembeötlő változás az egyetemi tanárok első generációjához képest, hogy míg ők többségükben Budapestről érkeztek és egy sajátos kétlaki, pendlizó életformát alakítottak ki – nem adva fel pesti lakásukat, életformájukat –, addig az egyetem későbbi (80-as, 90-es évek) vezetői, a fiatalabb egyetemi tanárok, vezető oktatók már veszprémiek, Veszprémben laknak, többen maguk építette lakásokban. Nagyobb részük már ennek az egyetemnek volt a hallgatója is.

Az oktatói kar minőségi összetételével kapcsolatos kérdésekre nehéz egyértelmű választ adni. Az akadémikus státus és a Kossuth-díj, Állami-díj nem kizárólag szakmai érdemet, tudományos eredményt fejez ki: tudománypolitikai célok is motiválják odaítélését.

Kétségtelen tény, hogy az egyetem országos elismertetéséért, presztízsének megteremtéséért az első oktatói generáció sokat tett. Plasztikusan jellemzi ezt a szerepet az egyik alapító, Nemecz Ernő rektor az egyetem alapításának 25. évfordulóján adott interjúban:

„Meg kellett ismertetni az új egyetemet az országgal. De nemcsak az országgal, hanem a magyar felsőoktatás egészével. A rangért a szakmai közvéleményben is harcolnunk kellett. Azt akartuk, hogy egy valódi, egy igazi egyetem fejlődjön, nőjön ki Veszprémben. Mindig többre vállalkoztunk, mint ami feltétlenül kellett volna. Gondolok itt a reformokra, a különböző szakmai kezdeményezésekre. Szereplésünk az „arénában" kezdte felismertetni az országgal és számos külföldi egyetemmel azt, hogy Veszprémnek egyeteme van. Ma már, nagy örömünkre, van nevünk.[26]

A 25 éves egyetem jubileumi ünnepségen Liselott Herfort, a Drezdai Műszaki Egyetem tanára megköszöni a díszdoktori kitüntetést

A felsőoktatási intézmények színvonalának minősítéséhez használatos statisztikák (a minősített oktatók száma, arányai, összetétele stb.) egyértelmű dinamikus javulást mutatnak. Még az idealizált 1963-64-es tanévhez képest is impozánsak a későbbi adatok, de különösen szembeötlő a javulás az 1972-73-as tanévhez képest. Könnyíti az összehasonlítást, hogy akkor éppen annyian tanítottak, mint 1988/89-ben.

26 Nemecz Ernő rektor nyilatkozata a Naplóban. In: Bölcs Csaba: Öten az alapítók közül. Napló, 1974. április 26, 3. o.

1. táblázat: *Minősített, Állami és Kossuth-díjas oktatók a Veszprémi Egyetemen*

Év	MTA Rendes tag	MTA Levelező tag	Tudományok Doktora	Kandidátus	Egyet. doktor (PhD)	Állami díj	Kossuth díj	Összes oktató
1953	-	-	-	1			-	35
1959/60	-	1	1	6			4	80
1963/64	-	3	6	7			5	144
1968	-	2	5	9			2	141
1972/73	-	2	7	24			2	201
1975/76	-	1	7	29			1	217
1980/81	1	1	8	40		1	1	205
1985	1	1	9	51		2	-	198
1988/89	1	1	14	50		2	-	199
1998/99	1	-	18	70	81(19)			279

Forrás: A Veszprémi Egyetem adatszolgáltatása

1963-64-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetemen 3 akadémikus, 6 tudományok doktora volt, és 7 fő rendelkezett kandidátusi fokozattal. A Kossuth-díjasok száma ekkor a legmagasabb, 5 fő. (Az oktatók száma 144 fő.) 1972-73-ban 2 akadémikust, 7 tudományok doktora és 24 kandidátusi fokozattal rendelkezőt, továbbá 2 Kossuth-díjast tart nyilván a statisztika. 1988-89-ben ugyanannyi oktatóra ugyanannyi akadémikus, kétszer annyi (14) tudományok doktora és több mint kétszer annyi (50) kandidátusi fokozat jut. 1989-ben nincs Kossuth-díjas, van viszont 2 Állami díjas.

Kételyeinket megfogalmazhatjuk: vajon a 15 év alatt ennyit javult volna a helyzet? Kétszer olyan magas lett a színvonal? Valószínűleg nem, de elvitathatatlan a nyolcvanas években az egyetem vezetőinek ösztönző hatása és az oktatók igyekezete. És ami még fontos: egyre többen beszélnek idegen nyelveket, az oktatók közül sokan szereztek külföldön szakmai tapasztalatokat, ösztöndíjasként vagy/és munkavállalóként. Több a publikáció is, s egy részük rangos külföldi szakfolyóiratokban jelent meg.

A rendszerváltás előtti évtizedek kapcsán fölmerülhet a kérdés: vajon – főleg az első három évtizedben – milyen kárt okozott a politikai megkülönböztetés, a politikai szempontok érvényesítése a személyzeti vagy káderpolitikában? A készített interjúk tapasztalatai azt bizonyítják, hogy érték az egyetemet veszteségek, többször előfordult, hogy valakit származása, vallásos meggyőződése, kritikus magatartása miatt nem alkalmazhattak, vagy nehezítették karrierjüket. Nemcsak a tanszékvezetőket gátolták, előfordult, hogy a rektor is visszakozni kényszerült az egyetem személyzetise vagy párttitkára miatt. Politikai okokból hátrányos helyzetbe kerülhettek a külföldi – elsősorban nyugati országokba történő – utazásoknál, a szakmai teljesítmény értékelésénél is.

Nézzük meg azt is, hogy hogyan alakult az oktatók rekrutációja a rendszerváltás utáni évtizedben. Az egyetem életében történt óriási változás, a kellő források hiányával végrehaj-

tott expanzió hatására romlottak a minőségi mutatók. Megváltozott az oktató- hallgató arány. Ma lényegesen több hallgató jut egy oktatóra, mint egy évtizeddel korábban. Míg 1990-ben egy oktatóra 4 hallgató jutott, 1999-ben csaknem 16.

A minősített oktatók aránya lényegében nem romlott, viszont jelentős a különbség a két kar között a Mérnöki kar javára. Ez összefügg azzal, hogy a Tanárképző Karon több olyan új szak és szakpár indult, amelynek nincs múltja az egyetemen. A Mérnök kar képviseli a tradicionális oktatást, ahol az oktatóknak korábban kedvező lehetőségei nyíltak a fokozatszerzésre, a szakmai elmélyülésre, a „tudománytermelésre". Itt születtek a nemzetközileg is elismert tudományos iskolák (fémorganikus, analitikai) is.

A hallgatói létszám az 1988 utáni tíz év alatt hétszeresére nőtt, a főfoglalkozású oktatóké mindössze 40 százalékkal, tehát még kétszeresére sem.

2. táblázat: *Oktatók és nappali tagozatos hallgatók száma*

Év	Hallgatók száma			Oktatók száma		
	Összesen	Nő		Összesen	Nő	
	Fő		%	Fő		%
1949	107	19	18	16	0	0
1953	767			35	4	11
1958	350			78	9	11
1963	683	219	32	144	26	18
1968	680	231	34	141	30	21
1973	686	267	39	201	42	21
1978	654	236	36	202	40	20
1983	540	189	35	204	48	24
1988	599	237	40	199	38	19
1993	1494	703	47	261	70	27
1998	4460	2301	51	279	106	38

Forrás: A Veszprémi Egyetem adatszolgáltatása

A hallgatók rekrutációja

Az első évfolyam 1949-ben 107 fős volt, őket még Budapesten felvételiztették, később kerültek át Veszprémbe. Ők a felvételi időpontjában még nem is tudták, hogy nem maradhatnak Budapesten. Többek számára még ma is talányos, hogy miért irányították át őket, egyik interjúalanyom büntetésként értékelte a döntést, és „X"-es kategóriájának a számlájára írja. Jól sikerült felvételi után hogyan került Veszprémbe, ma sem érti. Mivel ebben az évfolyamban szép számmal akadtak hozzá hasonló helyzetűek, úgy gondolták, hogy veszprémi egyetemi polgárságukat Polinszky Károlynak köszönhetik, aki közülük – a politi-

kai okok miatt elutasítottak közül – válogathatott. Válogatásról valójában szó sem lehetett, a fiatal kari kurátor a felvettek adatait postán kapta meg. Tanárok személyi anyagaiból ellenben válogathatott, s választott is ki így embereket.[27]

Kétségtelen tény, hogy az első évfolyam valóban kiváló képességű emberekből állt, közülük sokan szép szakmai karriert futottak be. A második évben már 250 főre nőtt a felvételi keretszám, és ez maradt a következő két évben is. A politikai vezetés gigantomániás terveinek megvalósítását kellett szolgálni, amelyben az erőltetett, gyors iparosításhoz tervezték a sok mérnököt. 1953-ban, amikor átmenetileg felülkerekedett Nagy Imre mezőgazdaság-fejlesztő koncepciója, évekre visszaesett a beiskolázás mértéke: az új keretszámot 60 főben határozták meg. Később, a '60-as évektől a vegyipar fejlesztésével párhuzamosan ismét emelkedtek a keretszámok, nőtt a beiskolázás, és újabb megtorpanás csak a 80-as évek elejétől tapasztalható.

A tendenciát a nappali tagozatos hallgatók számának változásán szemléltethetjük legérzékletesebben: a legtöbb vegyészmérnök hallgató 1953-ban volt (767 fő), majd a rendszerváltás előtti mélypont 1958 (358 hallgató); ezt követően lassú emelkedés és stabilizálódás tapasztalható 1963-tól húsz éven keresztül (650-730 fős létszámok), majd a második megtorpanás a 80-as évek elején és közepén következett be, s jelentősen megváltozott a helyzet a rendszerváltást követően.

De akkor már a hallgatók többsége mást tanult, a Mérnök karon a műszaki informatikusok (571), az idegenforgalmi és szállodaipari szakosok (523), a műszaki menedzserek (498 fő), a környezetmérnök szakosok (429 fő), a gazdálkodási szakosok (377 fő) után következnek csak a vegyészmérnök hallgatók (289 fő). És ekkor már a Tanárképző karon 1392 hallgató tanult.

Veszprémi Egyetem hallgatói létszám

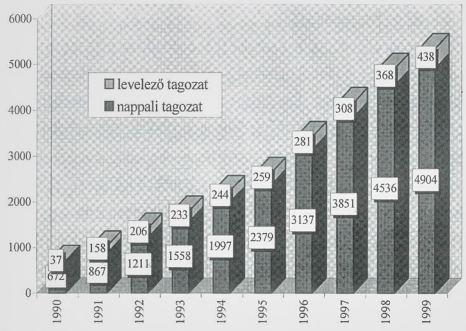

27 Polinszky Károly közlése (Albert, 1988)

A rendszerváltás előtti két mélypont jellege egymástól lényegesen különbözik, mégpedig elsősorban abban, hogy míg az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején magas volt a jelentkezők számaránya, különösen a leszorított felvételi keretszámokhoz képest, addig a 80-as évekbeli megtorpanás – egy, a műszaki pályákat érintő általánosabb érdektelenség, presztízsveszteség részeként – a jelentkezők alacsony számában nyilvánult meg. Egyszerűen nem tudták kitölteni a rendelkezésre álló keretszámot, nem érdeklődött a felvételi minimumnak megfelelő elegendő számú hallgató. Míg korábban az egyetem szelektálhatott, magasabb követelményeket támaszthatott, addig a nyolcvanas években rákényszerült a más egyetemekről érkező átirányítottak, a gyengébb képességűek és teljesítményűek felvételére.

Ezt a kényszerű igényleszállítást jól példázza, hogy míg 1972-ben az egyetemi felvételiztető bizottság két és félszeres túljelentkező közül szelektálhatott, s a felvettek matematikai, fizikai írásbeli átlaga 4,85 volt, addig 1980-ban már szinte nincs is lehetőség a válogatásra, és a matematika-fizika írásbeli átlagosztályzat 4 alá került.

Válságjelként, a vegyészmérnök – pálya presztízsének csökkeneséként értelmezhetjük a lassú elnőiesedést is. 1949-ben, az induláskor a nőhallgatók aránya az egyetemen 18 százalék, majd fokozatosan és erőteljesen emelkedett, előbb egynegyedre, majd egyharmadra, s ötven év múlva 1998/99-re felére. Ebben a növekedésben szerepet játszik a tanárképzés bevezetése is, ahol mindenütt magasabb a nők részvétele. (2. táblázat)

A hallgatók rekrutációjának főbb jellemzői közül ki kell emelnünk azt a – korábban már említett – veszprémi sajátosságot, hogy ezen az egyetemen a „történelmi igazságszolgáltatás", a régen „elnyomott, háttérbe szorított osztályok" gyermekeinek egyetemre kerülése kevesebb konfliktussal történt. Itt kevésbé kellett más csoportok rovására, mások háttérbe szorításával biztosítani a lehetőséget a munkás- és parasztszármazású fiataloknak. Ezen az egyetemen kevésbé volt éles a szembenállás, a szembeállítás, erre az egyetemre az átlagosnál több szellemi származású és politikailag megbélyegzett család gyermeke kerülhetett be. Felmerült a kérdés, hogy miért?

Az egyik ok általános érvényű: a műszaki felsőoktatási intézményekben majdnem mindenütt kevésbé érvényesültek a diszkriminatív megkülönböztetések, legalábbis a társadalomtudományi tagozatokhoz képest. De talán ennél is lényegesebb ok, hogy a veszprémi magas keretszámok eleve nem tették lehetővé a politikai szempontok maradéktalan érvényesítését, fontosabb érdek volt a keretek betöltése. Az első években – éppen a legvadabb megkülönböztetések idején – alig tudták a keretszámokat kitölteni. Az egyetem oktatói járták a környék középiskoláit, és agitálták a fiatalokat az új veszprémi egyetemre.

A másik ok részben az egyetem kicsinységére, részben a már említett bensőségességére vezethető vissza. Itt a központi kampányokat nem akarták túlhajtani, az adott személyek ismeretében kellett dönteni. Az „élesedő osztályharc" időszakában felsőbb utasításra kénytelenek voltak néhány diákot származása, szülei politikai elítélése miatt kizárni, de ezek egy részét a „veszély" elmúltával visszahívták, és befejezhették tanulmányaikat. Az akkori illetékesek eseteket sorolnak fel, amikor kockázatot vállalva kiálltak a kuláknak minősített család gyermeke mellett, vagy elintézték, hogy ne telepítsék ki a családot, akinek a fia itt tanult.

Arra is volt példa, hogy egyetemi emberek vizsgálták meg a negatív politikai minősítést, és elintézték annak megváltoztatását. Félrevezető volna ugyanakkor ennek a sajátos kulturális mikrokörnyezetnek a jelentőségét túlbecsülni: az első évtizedben Veszprémben is az „új típusú szocialista értelmiségi" tömegek kinevelésének politikai követelménye határozta meg a hallgatók beiskolázását. Ez fogalmazódott meg – rendszerlegitimáló érvként – a képviselői beszédekben, a politikai nyilatkozatokban, az egyetemi tanévnyitókon s a helyi sajtó propagandájában.[28] Jellemző újságcímek ebben a folyamatosan „melegen tartott" témakörben: „Doszlopi Sándort a letűnt világ cselédnek szánta, a népi demokrácia egyetemen taníttatja", „Vájárból mérnök", „Szabad hazánkban egyetemi hallgató lehetek" stb.

A fizikai dolgozó származású hallgatók aránya az 50-es évek második felében – a származási kategóriák szerinti felvételi preferenciarendszer fenntartása ellenére – visszaesett. Az 1952-es évről írják a Veszprémmegyei Népújságban, hogy a hallgatók közel kétharmada (64,5 %) munkás-paraszt származású, ebből 40 százalék szakérettségis. 1955-ben már csak 47,5 százalék a fizikai dolgozó szülőktől származó hallgató. Az 1961-es felvételi vizsgák tapasztalatainak összegzéséből megtudjuk: „sajnálatos, hogy a munkás- és parasztszármazású fiatalok körében nem elég nagy az érdeklődés". Ebben az évben a hallgatók több mint fele még fizikai dolgozó gyermeke, ezt követően viszont arányuk a hetvenes évek elejéig fokozatosan csökkent. A mélypont a gazdasági mechanizmus bevezetésének éve (1968) volt 37 százalékkal, a hetvenes évek közepétől ismét emelkedett az arány (1975: 41 %), a nyolcvanas évek első felében kiegyenlítetten 45-46 %-os, az 1987-88-as tanévben 37 százalék. A csökkenés a parasztszármazásúak körében erőteljesebb, ami összefügg a társadalmi átrétegződéssel, de a települési hátrányoknak is van benne szerepük.

A szellemi foglalkozásúak körében a hatvanas évek eleji aránynövekedés az adminisztratív korlátozások enyhítésével majd megszüntetésével kapcsolatos. (A szellemi származásúak aránya már 1961-62-ben 46%, néhány év múlva pedig a felvettek körülbelül fele.) Személyes interjúink is tanúsítják, hogy az értelmiségi származású vegyészmérnökök ezt az időszakot a teljes jogú állampolgárrá válás éveinek tekintik. A felvétel liberalizálása egybeesett a vegyipar és a vegyipari egyetem erőteljes fejlesztésével, így az arányváltozás kevés konfliktust okozott: abszolút értékben nőtt a felvett fizikai dolgozók gyermekeinek száma is.

Az egyetemi hallgatók származás szerinti összetételéről több alkalommal készült statisztika, sajnos a használt csoportképző kategóriák gyakran változtak, ami nehezíti az összehasonlítást. Két időpontot választottam ki, az 1960/61-es és az 1980/81-es tanéveket a korábban leírtakat illusztrálandó.

28 Kossa István a már hivatkozott avatóbeszédében mondta: „Az új magyar értelmiség, amelyet egyetemeink ez évben fognak kinevelni, döntő többségében már munkás – és parasztfiatalokból áll. ...Azokat, akik ennek az egyetemnek a falai között fognak tanulni, a dolgozó nép küldte ide saját soraiból. ...Népünknek olyan vezető emberekre van szüksége, akik meg tudják érteni a munkásosztály politikáját, magukévá is teszik ezt a politikát, és lelkiismeretesen megvalósítják. A munkásosztálynak egyszóval nem akármilyen értelmiségre van szüksége, hanem a saját technikai értelmiségére, amely meg is tudja védelmezni a termelésben a munkásosztály – mint uralkodó osztály – érdekeit".

3. táblázat: *A Veszprémi Vegyipari Egyetem hallgatóinak megoszlása térségenként*

Szülők társadalmi csoportja	1960/61-es tanév		1980/81-es tanév	
	Fő	%	Fő	%
Munkás	122	37		
Munkásosztályhoz tartozó fizikai dolgozó			235	39
Munkásosztályhoz tartozó közvetlen termelésirányító			28	5
Szövetkezeti parasztsághoz tartozó termelés-irányító			1	-
Szövetkezeti parasztsághoz tartozó fizikai dolgozó			46	8
Értelmiségi	61	19		
Alkalmazott	59	18		
Szellemi foglalkozású			285	46
Egyéb	29	9		
X	4	1		
Kisárutermelő, kiskereskedő			12	2
Összesen (magyar)	326	100	607	100

Forrás: A Veszprémi Egyetem adatszolgáltatása

Végül *a területi rekrutációról:* 1970-től a rendszerváltásig a struktúra mozdulatlansága a legszembetűnőbb. A legtöbb hallgató, az összes hallgató legalább tíz százaléka Veszprémből és Budapestről érkezett. Viszonylag sokan a közeli megyékből: Vasból, Győr-Sopron megyéből, Zalából, Fejérből. A megyei átlaghoz közelítően jöttek a vegyipari centrumokból, Szolnok, Komárom, Borsod és Pest megyékből, továbbá Hajdú Biharból. Az első tíz között álló legnagyobb kibocsátó térség még Szabolcs és Baranya, a megyei városok közül mindenekelőtt Győr, Miskolc és Pécs. Számosan érkeztek a jó színvonalú vegyipari szakközépiskolákból.

Az országot hat nagy területegységre bontva, másfél évtized alatt (1970 -1985) két területen észlelhető szignifikáns változás: csökkent Budapest, és nőtt a Tiszántúl részaránya. A legfőbb merítő bázisnak tekinthető Veszprém megye és a környező megyék részesedése állandónak tekinthető.

Változott viszont a helyzet az új szakok indításával.

4. táblázat: *A Veszprémi Vegyipari Egyetem hallgatóinak megoszlása térségenként*

Terület	1970		1975		1980		1985		1999	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%
1. Veszprémi régió	277	41,5	275	37,5	219	34,5	176	36,6	2735	61,3
2. Dél - Dunántúl	59	8,8	99	13,5	77	12,1	53	11,0	471	10,6
3. Budapest	120	17,9	60	8,1	68	10,7	63	13,0	328	7,4
4. Északi iparvidék	69	10,3	84	11,4	80	12,6	53	11,0	200	4,5
5. Duna-Tisza köze	35	5,2	58	7,9	39	6,2	22	4,6	310	7,0
6. Tiszántúl	79	11,8	121	16,5	124	19,6	94	19,5	374	8,4
7. Külföld	29	4,3	37	5,0	27	4,2	20	3,8	42	0,9
Összesen	668	100,0	734	100,0	634	100,0	481	100,0	4460	100,0

Forrás: A Veszprémi Egyetem adatszolgáltatása

A Veszprémi Egyetem hallgatói létszámának állandó lakhely szerinti megoszlása 1999-ben

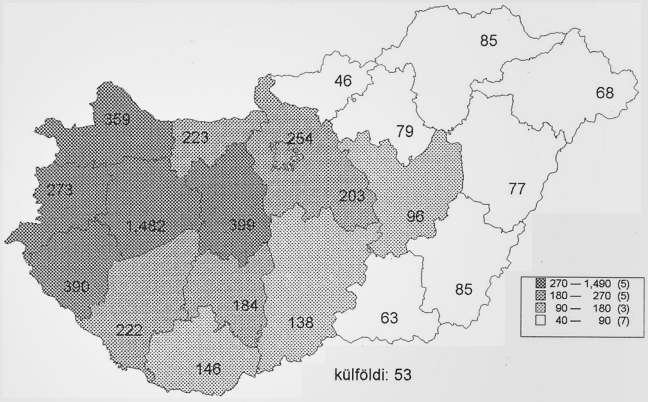

Forrás: A Veszprémi Egyetem Intézményfejlesztési terve

Jelentősen megnőtt a veszprémi régió (Veszprém, Fejér és Zala megye) részesedése, az összes hallgató közel fele (2271 fő) e három dunántúli megyéből érkezett 1999-ben. Dunántúli a hallgatók háromnegyede. Minden megyéből jött Veszprémbe legalább 40-50 hallgató. A Veszprémi Egyetem tényleges vonzáskörzetét nézve is valóban Közép-Dunántúl egyeteme.

Irodalom

Albert József: A Veszprémi Egyetem metamorfózisa. In: Az átmenet, avagy Veszprém megye a rendszerváltás időszakában. Szerk.: Oláh Miklós, Veszprém megyei Önkormányzat, Veszprém, 1995, 569-587. o.

Albert József – Leveleki Magdolna: Felsőoktatás két dunántúli középvárosban. In: Város és egyetem. Szerk.: Garaczi Imre – Szilágyi István, Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány, Veszprém, 1998, 7-22.

Regionális együttműködés a felsőoktatásban. Szerk.: Saád József, Educatio, Budapest, 1991.

Ladányi Andor: Mennyiségi fejlődés és strukturális változások: a felsőoktatás útja a felszabadulás után. Tankönyvkiadó – Oktatáskutató Intézet, Budapest, 1989.

Ladányi Andor: A magyar felsőoktatás a 20. században. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999.

Thiery Árpád: Királynék városa. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1981.

Szögi László: A magyarországi felsőoktatás a II. világháború befejezésétől napjainkig. Magyar Felsőoktatás 1993. 7-10. sz.

Bodor Endre

Intézetek, szakok, tanszékek a Veszprémi Vegyipari Egyetemen

Az egyetem szervezetének gerincét a tanszékek alkotják, irányítóik a tanszékvezetők. Az oktatási munkát a tanszék oktatói (egyetemi tanárok, docensek, adjunktusok, tanársegédek, gyakornokok) látják el, de segítenek a feladat megoldásában azok is, akik a néhány tanszéken működő akadémiai kutatócsoportban dolgoznak (tudományos segédmunkatárs, tudományos munkatárs, tudományos főmunkatárs). A tanszékek egy részének neve az ötven év során megváltozott, és néhány Intézet nevet is kapott, de valójában ezek tanszékek voltak. Az 1988/89. tanévben hét intézet (Ásványolaj és Széntechnológiai, Matematikai és Számítástechnikai, Radiokémiai és Fizikai, Szerves Kémia, Szervetlen Kémiai Technológia, Szilikátkémiai és Technológiai, Vállalatgazdasági és Szervezési Intézet) és tíz tanszék (Analitikai Kémia, Általános és Szervetlen Kémia, Ásványtan, Fizikai Kémia, Géptan, Társadalomtudományi, Testnevelési, Vegyipari Műveleti Tanszék, Vegyipari Kibernetikai Önálló Tanszéki Csoport és Idegennyelvi Lektorátus) működött. Egyes oktatók munkahelye az itt töltött évek alatt megváltozott. Ezeket az oktatókat feltüntetjük azokon a tanszékeken, ahol dolgoztak. Mivel a tanszékekről az ötven éves jubileumi kiadványban részletes ismertetés készült, ebben a kötetben csupán vázlatosan mutatjuk be az 1. számú mellékletben a legfontosabb tanszéki paramétereket, felsorolva a tanszéki munkatársakat is.[29]

Intézetek a Veszprémi Vegyipari Egyetemen

A huszadik század közepén a hazai ipar vezetői specializált szakokon képzett mérnököket igényeltek. A hetvenes évektől kezdve viszont a gazdasági és ipari fejlődést az integrált képzésben részesült és több hagyományos szak alapismereteivel rendelkező mérnökök tudták elősegíteni. Ez az egyetemi képzésben is felvetette a több tanszéket magában foglaló oktatási egység, az intézet szükségességét. A Veszprémi Vegyipari Egyetemen az első ilyen oktatási egység 1973-ban létesült a Matematika Tanszék és ennek keretében működő számítástechnikai csoport, valamint az Üzemgazdaságtan és a Vegyipari Műveletek Tanszék összevonásával *Vegyipari Rendszertechnikai Intézet* néven. Az intézet keretében 1977-ben

29 A Veszprémi Egyetem jubileumi évkönyve (1949 – 1999),Szerk.: Bodor Endre és munkatársai, Kiadja a Veszprémi Egyetem tanácsa, Veszprém, 1999.

újabb oktatási szervezeti egységek létesültek Ezek a Vegyipari Műveletek Tanszékből, illetve az Üzemgazdaságtan Tanszékből váltak ki Vegyipari Kibernetikai Önálló Tanszéki Csoport, illetve Vállalati Rendszerszervezési Önálló Tanszéki Csoport elnevezéssel.

Az intézet feladata a vegyipari szervező-üzemmérnökök képzésével és az okleveles vegyipari szervezőmérnökök képzésével összefüggő oktató-, nevelő- és tudományos munka végzése, a korszerű számítástechnikai oktatás egyetemi megalapozása és a vegyipar szervezési tudományágak továbbfejlesztése. A tanszékek működése sértetlen maradt, az intézet a kitűzött feladatok összehangolt megoldását hivatott biztosítani. Működését az intézet tanácsa irányította, melynek elnöke az intézet igazgatója, állandó tagjai pedig az intézethez tartozó tanszékek, illetve önálló tanszéki csoportok vezetői voltak. Rajtuk kívül még a szakszervezet, a pártszervezet és a hallgatói KISZ-szervezet egy-egy képviselője volt az intézeti tanács tagja.

A Vegyipari Rendszertechnikai Intézet vezetésére első ízben *Bakos Miklós* egyetemi tanár kapott megbízást 1973-ban, és ezt a feladatot 1977-ig látta el. 1977-ben és 1978-ban *Vándor Józsefné* volt az intézet igazgatója, majd 1978 és 1980 között *Szolcsányi Pál* egyetemi tanár. Az igazgatóhelyettesi tisztséget *Árva Péter* egyetemi docens töltötte be. 1978-tól az igazgatóhelyettes helyett *Farkas József* személyében titkár segítette az igazgatót a vezetési feladatok megoldásában.

A 70-es évek végén megindult a vegyipari szervező-vegyészmérnökök képzése, illetve a számítástechnikai oktatás és kutatás, ezért nem volt szükség tovább ilyen intézetre. 1980-ban a Vegyipari Rendszertechnikai Intézet megszűnt, a hozzá tartozó tanszékek a továbbiakban teljesen önállóan működtek.

1983. július 1-jén öt intézet kezdte meg működését a Veszprémi Vegyipari Egyetemen. Ezek eddig tulajdonképpen tanszékekként működtek, és az ezekben eddig is meglevő részlegek intézeti csoportokká alakultak át. Az intézetekben igazgatók és esetleg igazgatóhelyettesek látták el a vezetést, a csoportoknak is voltak megbízott vezetői. Az intézetekké alakulásnak ez a módja sem az oktatásban, sem a kutatásban nem jelentett lényeges fejlődést, ezért néhány év múlva visszaalakultak tanszékekké.

Az *Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet* három csoportból állt: ásványolaj- és széntechnológia csoport *Deák Gyula* docens vezetésével; petrolkémiai technológia csoport, vezetője *Gárdos György* docens; valamint földgáz- és energetikai csoport, melyet *Bencze Lajos* docens vezetett. Az intézet igazgatója *Deák Gyula* volt.

A *Matematikai és Számítástechnikai Intézet* csoportjai: matematikai analízis csoport, vezetője *Gróf József* docens; operációkutatási csoport, vezetője *László Zoltán* docens; valamint számítógépes csoport, vezetője *Dominyák Imre* docens. Az intézet igazgatója *László Zoltán* volt.

A *Radiokémiai és Fizikai Intézet* három csoportja: izotópkémiai csoport, vezetője *Lengyel Tamás* egyetemi tanár; alkalmazott magfizikai és radiometriai csoport, vezetője *Házi Endre* egyetemi tanár; nukleáris technológiai csoport, vezetője *Maleczki Emil* egyetemi docens. Az intézetet *Lengyel Tamás* vezette.

A *Szerves Kémiai Intézet* két csoportból állt: szerves kémia csoport, vezetője *Markó László* egyetemi tanár; szerves alapanyagok kémiája és technológiája, vezetője *Heil Bálint*

egyetemi tanár. A Szerves Kémiai Intézetet 1986-ig *Markó László,* ettől kezdve *Heil Bálint* vezette.

A három csoportból álló *Szilikátkémiai és Technológiai Intézet* igazgatója *Juhász A. Zoltán* egyetemi tanár volt. A csoportok: mikroszerkezeti, üvegtechnológiai és kolloidkémiai csoport *Juhász A. Zoltán* vezetésével; cementkémiai és betontechnológiai csoport, vezetője *Tamás Ferenc* egyetemi tanár; kerámia- és tűzállóanyag-kémiai és technológiai csoport, vezetője *Kotsis Leventéné* egyetemi docens.

Szervetlen Kémiai Technológiai Intézet. A négy csoportból álló intézet igazgatója *Várhegyi Győző* egyetemi tanár, helyettes igazgatója *De Jonge János* egyetemi docens volt. A csoportok: alumínium és ritkafémek technológiája csoport *Várhegyi Győző* vezetésével; elektrokémiai és fémkorróziós csoport, vezetője *Tomcsányi László* egyetemi docens; hulladékszegény technológiák csoport, vezetője *Mészáros Pál* egyetemi docens; reaktortechnikai és technológiai csoport, vezetője *Scholtz József* egyetemi docens.

A *Vállalatgazdasági és Szervezési Intézet* két csoportból állt: vállalatgazdasági csoport *Trethon Ferenc* egyetemi docens vezetésével, illetve vezetési és szervezési csoport *Gaál Zoltán* egyetemi docens vezetésével. Az intézet igazgatója *Trethon Ferenc* volt.

Szakok a Veszprémi Vegyipari Egyetemen

Nehézvegyipari szak

Az egyetemen már az első, 1949/50-es tanévtől kezdve egyetemi színtű okleveles vegyészmérnökképzés folyt. A Budapesti Műszaki Egyetem több karához hasonlóan négyéves volt a képzés ideje, ami a következő tanévben kilenc félévre bővült és 1951/52-től lett ötéves. 1956-ig négy (ásványolaj- és szénfeldolgozó; elektrokémiai; szervetlen vegyipari; szilikátkémiai) tagozat közül választhattak a harmadik év sikeres befejezése után a hallgatók. A negyedik és az ötödik évfolyamon az egyes tagozatok tananyaga lényegesen különbözött egymástól. Az előadások tartása, a laboratóriumi gyakorlatok vezetése a megfelelő technológiai tanszékek (Ásványolaj- és Széntechnológia, Elektrokémiai Iparok, Kémiai Technológia, Szilikátkémia Tanszék) feladata volt, az utolsó évben a diplomadolgozatot ott kellett készíteniük a diákoknak. Az államvizsgát is a technológiai tanszékek bonyolították le. A természettudományos alaptárgyi tanszékeken (Általános és Szervetlen Kémia, Analitikai Kémia, Ásványtan, Kémiai Fizika és Szerves Kémia Tanszék) csupán néhány olyan hallgató készíthette a diplomadolgozatát, aki az illető tanszéken kiváló tudományos diákköri munkát végzett. Az államvizsgát ezeknek a diákoknak is a technológiai szaktanszéken kellett letenniük. Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy hazánkban a vegyészmérnökképzés ilyen nagymértékű szakosítása nem előnyös. Központi intézkedéssel megszüntették a szakokat, és helyette ágazatok kialakítását engedélyezték.

Az ágazatok közötti nagy különbséget kiiktatva 1954-től a hallgatók egységes technológiai képzést kaptak, és a kilenc (cementipari; kerámiai; üvegipari; szénfeldolgozó-ipari; ásványolajfeldolgozó-ipari; sav- és műtrágyaipari; lúg- és sóipari; elektrokémiai; analitikai) ágazaton csak egy-két úgynevezett ágazati tárgyban különbözött egymástól a tanterv. Több módosítás után a hatvanas évek végére ötre (szervetlen kémiai technológiai; vegyipari folyamatszabályozási; radiokémiai; petrolkémiai; szilikátkémiai technológiai) csökkent az ágazatok száma. A diplomadolgozatot változatlanul az ágazatos tanszékeken kellett elkészíteni, és ugyanott volt a hallgatók államvizsgája is.

1969-ben egy újabb oktatási reform keretében (a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karával összhangban) indult az úgynevezett többfokozatú vegyészmérnökképzés. A hároméves első fokozaton egységes volt a tanterv, és a harmadik évben szakdolgozatot kellett készíteni. A szakdolgozati témákat nemcsak a technológiai, hanem az alaptárgyi tanszékeknek is ki kellett írni. Sikeres államvizsga után a hallgatók vegyész-üzemmérnöki oklevelet kaptak. Az első fokozaton kapott diploma főiskolai szintű volt. A második fokozatra, a negyedik és az ötödik évfolyamra azok iratkozhattak be, akik megfelelő tanulmányi átlagot értek el, és az első fokozaton eredményes vizsgát tettek abból a harmadik évfolyamon felvehető külön tárgyból, amit a tanterv a választott (szervetlen kémiai technológiai; radiokémiai; vegyipari folyamatszabályozási; petrolkémiai; szilikátkémiai technológiai; vegyipari rendszermérnöki) ágazat előtanulmányaként adott meg. Az ágazatok kezelése, a diplomadolgozat elkészítése és az államvizsga helye az ágazati technológiai tanszékeken folyt, amelyek száma a hetvenes évek végére a Radiokémia, a Vegyészmérnöki Kibernetika és a Vegyipari Műveleti Tanszékkel hatra emelkedett. A második fokozat elvégzése után a hallgatók egyetemi szintű okleveles vegyészmérnöki diplomát kaptak.

Ennek a reformnak a harmadik fokozata az egyetemi doktorok képzéséből állt. Ezen a fokozaton csak kis létszámú hallgatóság vett részt, mivel az erre jelentkezők az államtól nem kaptak anyagi támogatást. Ez a többször módosított képzési forma a vegyészmérnöki és szervező vegyészmérnöki szakon 1995-ben szűnt meg, de a vegyészmérnöki szakon továbbra is megmaradt a főiskolai színű (üzemmérnöki) befejezés.

1971-ben indult meg a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemmel mindmáig folytatott közös agrárkémikus-, agrármérnök-képzés. 1973-ban a szintén többfokozatú szervező vegyészmérnöki szak létesítésével tovább bővült az egyetem oktatási területe. 1984-ben (a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karával közösen) műszer- és méréstechnikai szakon kezdődött meg a képzés. Ezen ötéves szakok mellett 1987-ben hároméves vegyipari-, és szilikátipari-gépészmérnöki, 1988-ban mérés- és automatizálási üzemmérnöki szak indult. 1985-ben a levelező tagozaton kétéves kémiatanári kiegészítő képzés kezdődött, melynek elvégzésével az általános iskolai kémiatanári diplomával rendelkezők középiskolai kémiatanári oklevelet kaptak.

A vezető mérnöki feladatok ellátásához az angol nyelv magas szintű ismerete évről évre nélkülönözhetetlenebb lett, ezért 1983-ban a Veszprémi Egyetemen megindult a vegyészmérnök-hallgatók részben angol nyelvű szakmai képzése. Erre a második fokozaton került sor, és azok vehettek részt benne, akik előzőleg felsőfokú nyelvvizsgát tettek. A kémiai tanszékek oktatói 1970-től kezdve szerepet vállaltak a középiskolás diákok kémiai versenyeinek szervezésében, és részt vettek a Középiskolai Kémiai Lapok szerkesztésében. Nemzet-

közileg is elismert szerepet töltött be az egyetem azzal, hogy két ízben, 1975-ben és 1987-ben vállalta a VII. és a XIX. Nemzetközi Kémiai Diákolimpia megrendezését, és az Általános és Szervetlen Kémia Tanszék vezetője látta el a nemzetközi zsűri elnöki tisztét. A magyar középiskolai kémiatanárok nemcsak a tanszéken készült Szervetlen kémia valamint Szervetlen kémiai feladatok és megoldások c. tankönyvek révén, hanem személyes ismeretségeken keresztül is állandó kapcsolatban voltak az egyetemmel. 1990-ben az Angol Nyelv és Irodalom Tanszék megalapítása után az egyetem reálisan vállalkozhatott angol-kémia szakos középiskolai tanárok képzésére, ami megalapozta a Tanárképző Kar létesítését.

Agrárkémiai Szak

Hosszadalmas, csaknem két évig tartó előkészítő munka után, 1971-ben, *Belák Sándor* akadémikus (Keszthely) és *Káldi Pál* professzor (Veszprém) rektorsága alatt indult meg az oktatás a közös képzésű agrárkémiai szakon Veszprémben és Keszthelyen.

A szak létesítését messzemenően indokolta és sürgette a mezőgazdasági gyakorlatban mind szélesebb körben használt kémiai eredetű anyagok egyre nagyobb tömege, és az agrárium vegyi folyamatai jelentőségének növekedése. Ezt ismerte fel 1968-ban a Keszthelyi Agrártudományi Főiskola, s a Veszprémi Vegyipari Egyetem (egy közös tanácsülésen megismerve az elgondolást) habozás nélkül felajánlotta hathatós segítségét. Nyilvánvaló volt, hogy az együttműködés a gazdaságosság, valamint az előkészületi idő lerövidítése szempontjából behozhatatlan előnyt jelent, ezért a két intézmény elhatározta a közös képzés kimunkálását.

Dr. Belák Sándor, a keszthelyi Georgikon Agrártudományi Egyetem rektora, dr. László Antal, a Veszprémi Vegyipari Egyetem rektora és P. Nagyné dr. Jónás Klára oktató

Az elgondolás szerint a szak hallgatói a kémiai alaptárgyakat egy éven át Veszprémben, a többi tárgyat pedig Keszthelyen abszolválják. Nagy előnyt jelentett, hogy a kémiai laboratóriumi gyakorlatok ilyen módon Veszprémben, jól felszerelt laborokban nyertek elhelyezést. Kezdetben a tanterv az első tanévet Keszthelyen írta elő a szak hallgatóinak, s csak a második tanévre jöttek át Veszprémbe. Ezt a mindenképpen szerencsés struktúrát azonban 1984-ben nyomatékos főhatósági (Mezőgazdasági és Élelmezési Minisztérium) kívánalomra módosítani kellett, s azóta a szak hallgatói Veszprémben kezdik tanulmányaikat; ez a beosztás sajnálatos módon csökkenti a tanterv didaktikus felépítésének lehetőségét. A tanterv a kezdetek óta jó néhány kisebb módosításon ment keresztül, végül 1996-ban teljes átformálással az eurokonform kredit rendszerre tért át.

A közös képzés az induláskor alaposan átgondolt szabályzatok kimunkálását tette szükségessé mind oktatási, mind adminisztratív és gazdasági vonalon, ezek szokatlansága azonban oldódott, s különösebb probléma nélkül működött. Mindenképpen meg kell jegyezni, hogy ilyen közös képzési forma, amelyben egy teljes évfolyam a képzés jelentős időhányadát egy másik intézmény falai között tölti a szak indulása idején nem volt ismert, s tudomásunk szerint ma is egyedülálló. Az agrárkémiai szak létesítése már 1970-ben lépést jelentett a ma hazánkban oly gyakran emlegetett integrációs képzés felé. Az egyetemek közötti integrált képzés azzal az előnnyel jár, hogy a hallgatók az agrárium szempontrendszerébe építhetik be a kémiai ismereteket, s ilyen módon mindkét egyetem ismeretanyagát ötvözve agrár-vegyész szakemberként végezhetik munkájukat. A szakon eddig több mint 800 diplomát adtak ki.

Mérnöktovábbképzés, szakmérnök-képzés

A szakmérnök-képzés tanszéki kezdeményezés alapján indult, adott szakmérnöki szak meghatározott tanszékhez tartozott és tartozik. Felügyeletét a továbbképzési dékán, illetve rektorhelyettes gyakorolja. A képzés interdiszciplináris jellegű, abban a társegyetemek, kutatóintézetek, országos szervek szakértői és a Továbbképző Központ munkatársai is közreműködnek. Az időtartama négy félév, amely szakdolgozat készítésével és államvizsgával zárul. A diploma egyetemi előtanulmányokon alapuló „másoddiploma".

Petrolkémiai szakmérnöki szak

Az Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszék 1962-ben indította a petrolkémiai szakmérnöki szak első évfolyamát, majd az ásványolaj-feldolgozás hazai szerepének folyamatos növekedésével kétévenként megismételve 1989-ig 61 szakmérnököt adott az országnak. Ebben a szakaszban a hazai, illetőleg ennek többszörösét kitevő és eltérő összetételű importnyersolaj feldolgozást biztosító finomítók (Százhalombatta, Tiszai Finomító) fejlesztése, a meglévő kenőolajbázis (Szőny, Almásfüzitő) bővítése, s ezen keresztül az optimális termék-

szerkezet kialakítása, az olajipari berendezések hatásfokának növelése állt az érdeklődés homlokterében. A képzést az olajipari szakemberek bevonásával a tanszék szervezte. A kurzusokon a veszprémi előképzettségűek mellett főleg gépészmérnökök vettek részt.

Tribológiai szakmérnöki szak

A későbbiekben kitűnt, az olajipar termékkínálatát és minőségét hagyományos módszerekkel gazdaságosan tovább fokozni már nem lehet, ezért a kutatási eredmények alapján kidolgozott új eljárások elméletének megismerése és gyakorlati megvalósítása (szelektív katalitikus folyamatok és azok katalizátorainak, motorhajtó anyagok, kenőolajok, zsírok adalékanyagainak kidolgozása) jelent új feladatot. A szakképzés ilyen módon a tribológia gyűjtőfogalmába tartozó szakterületek felé tolódott el, ami a szak nevének megváltoztatásában is tükröződik A tanszék az adminisztratív feladatok ellátásában a továbbképző Központ segítségét is igénybe veszi, a szakmai vezetést *Bartha László* docens fogja össze.

1992 és 1998 között három évfolyamon 50 szakmérnök végzett. A továbbképzés folyamatos.

Korróziós szakmérnöki szak

A Kémiai Technológia (ma Környezetmérnöki és Technológia) Tanszék 1963-ban szervezett első ízben korróziós szakmérnöki szaktanfolyamot. Ebben közre játszott a korróziós károkat túlértékelő nemzetközi közhangulat, de a valóságban alátámasztották a háborúban elpusztult hidak, vasúthálózat, a kőolaj- és földgázvezetékek, a szabadon telepített ipari üzemek reális gondjai. A képzésben a NEVIKI korróziós osztályának munkatársai *(Bácskai Gyula, Kovács Klára, P. Nagy Sándor)* és más előadók működtek közre.

A későbbi profilmódosítás következtében a *Dévay József* professzor vezette Fizikai Kémiai Tanszék vette át a korróziós szakmérnöki szak felügyeletét. Az oktatásban a tanszékvezető mellett *Lengyel Béla* és elektrokémiai csoportjának tagjai működtek közre *(Garai Tibor, Janászik Ferenc, Mészáros Lajos, Molnár Ferenc)*. Több egymást követő évfolyamon 1989-ig 143 szakmérnöki oklevelet adtak ki. Újabb átszervezés miatt több évfolyam már nem indult.

Mezőgazdasági korróziós szakmérnöki szak

A Fizikai Kémiai Tanszék kifejezetten a mezőgazdasági gépészmérnökök számára szervezte a fenti szakmérnök-képzést, amelyen 1973-ban 8-an végeztek. Fontos kiemelni, hogy a korróziós elektrokémiai vonatkozásai mellett a szerkezeti anyagok konstrukciós és statikai problémái is hangsúlyosak, ezért természetes, hogy a korróziós szakmérnök-képzésben a gépész előképzettségűek aránya mindenkor magas volt.

Elektrokerámiai szakmérnöki szak

A Szilikátkémiai Technológia (ma Szilikát- és Anyagmérnöki) Tanszék, mint a legnagyobb ipari háttérrel rendelkező „ágazati tanszék" átfogó elképzelést valósított meg a szakmérnökképzésben. Időeltolással a tanszék minden lényeges szakterületén kezdeményezte a posztgraduális szakmérnök-képző kurzusokat. Az elektrokerámiai szakmérnöki szak beiskolázására 1972-ben került sor, és két év elteltével 32 szakmérnöki oklevél átadásával zárult. Ipari háttérként a hazai elektromos távvezeték hálózat kiépítése tekinthető, amihez nagy átütési szilárdságú szigetelőanyagokra volt szükség, melynek hazai előállításához gazdasági érdek is fűződött. *Déri Márta* professzor e téren folytatott kutatásai és gyakorlati eredményei tették lehetővé e termékcsalád gyártásának bevezetését, ahol az itt képzett szakmérnököknek fontos szerep jutott.

Épületkerámiai szakmérnöki szak

Az elektrokerámiai szakmérnök-képzés eredményei nyomán a tanszék megkezdte az épületkerámiai szakmérnöki szak szervezését. Az 1975-ben indított szakon 23 szakmérnök végzett. Az előrelátás szinte csak most látszik igazolódni, hiszen ez volt a ma már meghaladott és elhibázott „Panel-sivárság" korszaka, az épületkerámiai termékek alkalmazására most kerülhet ismét sor. Ugyanakkor természetes, hogy annak idején ezen a szakon új évfolyamot indítani nem lehetett.

Cement- és mészipari szakmérnöki szak

1978-ban indult, 1980-ban zárult, a végzettek száma 21 fő. Az építőanyagok képezik az ágazat tömegtermékeit. A régi és elavult technológiájú üzemeket a modern cement- és mészművek sora váltotta fel új technológiai megoldásokkal és új kutatási feladatokkal az alapanyagok, a gyártás és a gyártásfejlesztés területén. Ez a szakmérnöki kurzus is az éppen aktuális feladatok megoldását szolgálta.

Üvegipari szakmérnöki szak

A posztgraduális képzés következő állomása az 1981-ben indított üvegipari szakmérnöki szak, amelyen 33-an végeztek. A sok profillal rendelkező tanszék az üvegiparban sem kívánt megmaradni a graduális képzésnél, hanem az ismertek átadását. Szakmérnök-képző kurzus formájában realizálta.

Másodnyersanyag-hasznosító szakmérnöki szak

A szilikátipar nemcsak nagytömegű nyersanyagot dolgoz fel, de a gyártás közben ugyancsak tekintélyes mennyiségű selejt, törmelék, hulladékszemét is keletkezik. A termelés nö-

vekedésével a bányászat és a kohászat mellett a szilikátipar is nagy hulladékemittálók sorába lépett.

A tanszék kárelhárító tevékenységét az 1986-ban indított másodnyersanyag-hasznosító szak 18 végzettje mutatja. Az ipari hulladékkezelés globális megoldását sürgetők az egy iparágra leszűkített megoldási javaslatot bizonyos ellenzéssel fogadták. A tapasztalatok ennek ellenkezőjét igazolták. A szak szervezése és lebonyolítása *Tamás Ferenc* nevéhez fűződik.

Nitrogénipari szakmérnöki szak

A tervutasításos gazdaságirányítás korszakában a hazai igények többszörösét meghaladó nitrogénipari beruházások kezdődtek (Pét, Peremarton, Tiszaszederkény, Kazincbarcika). A Kémiai Technológiai Tanszék a jelentkező szakemberhiány kielégítésére 1969-ben nitrogénipari szakmérnöki szakot hozott létre. A kis létszámú évfolyamon mindössze 8-an végeztek. A megvásárolt és megvalósított új nitrogénipari technológiák többsége már kezdettől elmaradt a világszínvonaltól, elévülésük felgyorsult. A túltermelés nyomán fellépő recesszió a fejlesztést átmenetileg háttérbe szorította, új évfolyam nem indult.

Műszeres analitikai szakmérnöki szak

A képzés 1964-ben az Analitikai Kémia Tanszéken *Pungor Ernő* akadémikus irányításával kezdődött, majd – kisebb megszakításoktól eltekintve – periodikusan megismétlődött, s ma is folytatódik. 1964-79 között 38, 1979-1989 között további 51, 1988-ban 2, összesen 91 szakmérnöki oklevelet adtak ki.

A képzés nagyobb részét a tanszék vállalta magára, bevonva abba a tanszék előadóit, továbbá egyes speciális részterületek szakértőit is. Az oktatás szervezését a tanszéken belül 1989-ig *Szabadka Ödön* docens látta el.

A szak sikere többek között annak köszönhető, hogy a műszeres analitikai módszerek rohamos fejlődésen mentek keresztül, és a legújabbak már nem férnek be az adott évfolyam programjába, ismertetésükre csak a következő kurzuson kerülhet sor.

Analitikai mérések minőségbiztosítás szakmérnöki szak

Az analízis, mint az anyagok összetétele megállapításának eszköze, fokozatosan új szerepkörben lép elénk. Egy-egy összetevő vagy tulajdonság meghatározására számos módszer áll rendelkezésre. Kérdés annak eldöntése, melyik adja a helyes, az elfogadható választ. A piacgazdaság keretei között a termék előírt méréstechnikai módszerrel megállapított összetételének, minőségének a szavatolása, a minőségbiztosítás lett az alapvető feladat, ami a szakmérnöki kurzus nevének megváltoztatásában is kifejezésre jut. 1992 és 1998 között három tanfolyamon 40 szakmérnök végzett.

Az analitikai minőségbiztosításban járatos szakemberek többek között a szigorú követelményeket támasztó gyógyszeripar igényli, ezért az idevonatkozó ismereteket a gyógyszergyártásban, illetőleg a nemzetközi akkreditálásban elismert szakemberek oktatják.

A tanszék mind a műszeres analitikára, mind a minőségbiztosításra specializált szakmérnök-képző tanfolyamokat párhuzamosan indít. Az oktatásszervezési feladatokat *Pap Tamás* docens fogja össze.

Kutató-fejlesztő-tervező szakmérnöki szak

A szakot a Vegyipari Műveletek Tanszék az iparvállalatok részéről felmerült igény alapján 1972-ben indította. Az oktatási cél olyan ismeretek közlése, melyek segítségével kimutatható és megvizsgálható, hogy egy adott technológián belül milyen, eddig ki nem használt műszaki tartalékok vannak. A gyártási folyamat egyes műveleti lépcsőinek elemzése, modellezése, a tényleges és szükséges ráfordítások összehasonlítása és a szükséges intézkedések végrehajtása beruházás nélkül is megtakarítást eredményez. Ugyanakkor szemléletváltozás is végbemegy, és a mérnök számára a műveleti lépcsők sora rendszertechnikai egységgé szerveződik. A szakot főleg üzemi szakemberek látogatták, 42 fő szerzett szakmérnöki oklevelet, 1989 után új évfolyam már nem indult.

Vegyipari szervező szakmérnöki szak

A szakot a Vegyipari Rendszertechnikai Intézet részeként működő Üzemgazdaságtan Tanszék indította 1975-ben. A graduális mérnökképzés csak a gyártástechnológia műszaki vonatkozásaival foglalkozott, de nem terjedt ki az emberi tényező vizsgálatára. Ez a kurzus éppen ezért az üzem- és munkaszervezés elméleti és gyakorlati kérdéseit tekintette a továbbképzés súlypontjának. Több évfolyamon 1989-ig 73 szakmérnöki oklevelet adtak ki.

Környezetvédelmi szakmérnöki szak

A Művelődésügyi Minisztérium 1973-ban a műszaki egyetemek feladatává tette a posztgraduális környezetvédelmi szakmérnöki szak oktatásának megszervezését. A *Péchy László* (Veszprémi Vegyipari Egyetem) elnökletével, *Berecz Endre* (Nehézipari Műszaki Egyetem) és *Szebényi Imre* (Budapesti Műszaki Egyetem) professzorok részvételével megalakult oktatási bizottság rövid idő alatt kidolgozta a szak tantervét, és a képzés már 1974 januárjában megindult Veszprémben, s vele szinte egy időben Budapesten és Miskolcon is.

A veszprémi képzésben a szervező intézményeken kívül a KATE, a VITUKI, a MÁFKI és országos intézmények szakemberei is bekapcsolódtak. Ez a munkamegosztás a mai napig fennmaradt.

A szak felügyeletét *Péchy László,* mint továbbképzési rektorhelyettes látta el, a szervezés feladata az Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszékre hárult, 1977-ig *Sági Mihály*, azóta *Schultheisz Zoltán* folyamatos közreműködésével. Tekintettel a nagy érdeklődésre a szakmérnöki kurzusok eleinte évente indultak. Két alkalommal Miskolc és Veszprém közös képzést valósított meg. Az első tíz évfolyamon 1990-ig 376 fő végzett. Ehhez járult Miskolc részesedése további 38 szakmérnökkel.

Esti és levelező tagozat

Az első esti tagozat a budapesti Állami Műszaki Főiskola Nehézvegyipari tagozataként indult még 1949-ben. A tagozatot egy év elteltével visszahelyezték ugyan Budapestre, de továbbra is a Veszprémi Vegyipari Egyetem keretében és felügyeletével működött. Első hallgatói, hároméves tanulmányaik befejezése után, 1952-ben kapták meg oklevelüket. A helyi és a környékbeli igények kielégítésére 1957-ben indult ismét esti tagozatos képzés Veszprémben. Ennek tanterve, a Műegyetem Vegyészmérnöki Kara esti tagozatához hasonlóan, 12 féléves tanulmányi időre épült.

Az időszakosan indított esti tagozatokat, amelyek veszprémi irányítással továbbra is Budapesten működtek, 1962-től folyamatosan felváltotta a levelező képzési forma. Az első levelező évfolyamra 83 hallgató iratkozott be, akik 20-35 fős csoportokban, félévenként kétszer egy-egy hetet töltöttek az egyetem balatonakarattyai üdülőjében, ahol a soron következő tárgyakból konzultációs foglalkozásokon vettek részt. A laboratóriumi gyakorlatokat, háromhetes veszprémi tartózkodással, a tanév végén végezték. Így kialakult a levelező képzésnek egy sajátos veszprémi, részben bentlakásos formája, amely igen előnyösen hatott a hallgató-oktató kapcsolatokra és ezen keresztül a tanulmányi színvonalra is. Jóllehet a közel kéthónapos veszprémi tartózkodás – az egyetemnek az utóbbi években mutatott többirányú fejlődése folytán – nem volt mindig zavartalan, de remény volt arra, hogy a veszprémi tudományos intézmények Balatonalmádiban felépült, téli használatra is alkalmas üdülőjének elkészülte után a levelező hallgatók elszállásolási gondja is megoldódik.

A levelező tagozaton a képzési idő szintén 12 félév; a tanulmányok diplomamunka készítésével, illetve annak megvédésével és államvizsgával záruknak. Az első levelező évfolyam 1968-ban fejezte be tanulmányait. A későbbi évek levelező tagozatai már kisebb létszámmal, 30-50 fős csoportokkal kezdtek, és 1972-től a nappali tagozatos hallgatókhoz hasonlóan, kétfokozatú képzésben részesültek.

Bodor Endre

A Veszprémi Egyetem Mérnöki Karának szervezete és az új szakok

A Veszprémi Egyetem Mérnöki Karának vezetősége

A Mérnöki Kar dékánjai

Gaál Zoltán tanszékvezető egyetemi tanár 1992. július 1-jétől 1998. június 30-ig,
Marton Gyula egyetemi tanár, 1998-tól folyamatosan.

A Mérnöki Kar dékánhelyettesei

Horváth Géza egyetemi docens 1992. július 1-jétől 1998. június 30-ig,
Salamon Tamás egyetemi docens 1992. július 1-jétől folyamatosan,
Németh Zoltán egyetemi docens 1998. július 1-jétől folyamatosan.

A Mérnöki Kar Kari Tanácsa az 1999/2000 tanévben

Marton Gyula egyetemi tanár, dékán, Vegyipari Műveleti Tanszék,
Salamon Tamás egyetemi docens, dékánhelyettes, Fizikai Kémia Tanszék,
Németh Zoltán egyetemi docens, dékánhelyettes, Radiokémia Tanszék
Gaál Zoltán tanszékvezető egyetemi tanár, rektor, Szervezési és Vezetési Tanszék,
Rédey Ákos tanszékvezető egyetemi tanár, rektorhelyettes, Környezetmérnöki és Kémiai Technológia Tanszék,
Ungváry Ferenc egyetemi tanár, Szerves Kémia Tanszék,
Veress Gábor egyetemi tanár, Szervezési és Vezetési Tanszék,
Dallos András egyetemi docens, Fizikai Kémia Tanszék,

Friedler Ferenc tanszékvezető egyetemi docens, Számítástudomány Alkalmazása Tanszék,
Horváth Géza tanszékvezető egyetemi docens, Vegyipari Műveleti Tanszék,
Jandala Csilla tanszékvezető egyetemi docens, Turizmus Tanszék,
Józsa László tanszékvezető egyetemi docens, Alkalmazott Gazdaságtan Tanszék,
†*Méray László* tanszékvezető egyetemi docens, rektorhelyettes, Fizika Tanszék,
Kotsis Leventéné tanszékvezető egyetemi docens, Szilikát- és Anyagmérnöki Tanszék,
Szeifert Ferenc tanszékvezető egyetemi docens, Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék,
Timár Imre tanszékvezető egyetemi docens, Géptan Tanszék,
Vass József tanszékvezető egyetemi docens, Automatizálás Tanszék,
Arató Balázs vegyész szakos hallgató,
Crespo Juan Claudio vegyészmérnök szakos hallgató,
Czipó Balázs gépészmérnök szakos hallgató,
Farkas Mariann idegenforgalmi és szálloda szakos hallgató,
Furák Tamás környezetmérnök szakos hallgató,
Kósa Szabolcs műszaki menedzser szakos hallgató,
Deé Dániel villamosmérnök szakos hallgató,
Meiczinger Máté műszaki informatika szakos hallgató,
Nagy Barnabás anyagmérnök szakos hallgató,
Szonda Tamás gazdálkodási szakos hallgató.

Állandó meghívottak

Hlavay József tanszékvezető egyetemi tanár, Föld- és Környezettudományi Tanszék,
Kanyár Béla tanszékvezető egyetemi tanár, Radiokémia Tanszék,
Lengyel Zsolt tanszékvezető egyetemi tanár, rektorhelyettes, Tanárképző Kar,
Liszi János tanszékvezető egyetemi tanár, Fizikai Kémia Tanszék,
Mink János tanszékvezető egyetemi tanár, Analitikai Kémia Tanszék,
Schanda János tanszékvezető egyetemi tanár, Képfeldolgozás és Neuroszámítógépek Tanszék,
Deák Gyula tanszékvezető egyetemi docens, Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszék,
Kozmann György tanszékvezető egyetemi docens, Információs Rendszerek Tanszék,
Törös Szilárd tanszékvezető egyetemi docens, KT-képviselő, Szerves Kémia Tanszék,
Argyelán János egyetemi adjunktus, SZB-képviselő, Vegyipari Műveleti Tanszék,
Simon Ákos egyetemi adjunktus, központi igazgató, Továbbképzési Központ,
Gyimesi József osztályvezető, személyi ügyek osztály,
Nagyné Stribl Tünde osztályvezető, akkreditációs oktatási és információs osztály.

A Mérnöki Kar szervezete

Az egykarú Veszprémi Vegyipari Egyetemen az 1988/89-es tanévben hét intézet (Ásványolaj- és Széntechnológiai, Matematikai és Számítástechnikai, Radiokémiai és Fizikai, Szerves Kémia, Szervetlen Kémiai Technológia, Szilikátkémiai és Technológiai, Vállalatgazdasági és Szervezési Intézet), valamint tíz tanszék (Analitikai Kémia, Általános és Szervetlen Kémia, Ásványtan, Fizikai Kémia, Géptan, Idegennyelvi, Társadalomtudományi, Testnevelési, Vegyipari Kibernetikai, Vegyipari Műveleti Tanszék) működött. A kétkarúvá alakulás után a Veszprémi Egyetemen az intézetek visszaalakultak tanszékekké. A volt hét intézet közül hat (egyesek névváltozással), továbbá az Analitikai, Ásványtan, Fizikai Kémia, Géptan, Vegyipari Kibernetika és Vegyipari Műveleti tanszékek a Mérnöki Karba tagolódtak. A Matematikai és Számítástechnikai Intézet, az Általános és Szervetlen Kémia, Idegennyelvi, Társadalomtudományi, Testnevelési tanszékek a Tanárképző Kar tagjai lettek. Az elkövetkezendő években a Mérnöki Kar hat új tanszékkel (Alkalmazott Gazdaságtan, Automatizálás, Fizika, Információs Rendszerek, Képfeldolgozó és Neuroszámítógép, Számítástudomány Alkalmazása és Turizmus tanszék) bővült, így jelenleg tizenkilenc tanszéke van. A Tanárképző Karban újak az Alkalmazott Nyelvészeti, az Angol Nyelv és Irodalom, a Botanika, a Német Nyelv és Irodalom, a Pedagógia-Pszichológia, a Színháztudományi és Zoológia Tanszékek, így ebben a Karban jelenleg tizenkettő tanszék működik.

Az új tanszékekről készült vázlatos ismertetést és az oktatók névsorát a 2. számú mellékletben közöljük.

Intézetek a Veszprémi Egyetem Mérnöki Karán

Vegyészmérnöki Intézet

Az 1949-ben Veszprémben alapított egyetem vegyészmérnököket képzett, és tíz féléves képzés elvégzése után vegyészmérnöki oklevelet adott ki. Az évek során az oktatási profil egyetemi szintű szervező vegyészmérnöki szakkal (1973/74 tanév), műszer- és méréstechnikai szakkal (1984/85 tanév), majd az igények kielégítésére hat féléves gépész-üzemmérnöki és villamos-üzemmérnöki szakkal bővült. Az egyetem a vegyészmérnöki szakot tovább fejlesztette, és magas színvonalú természettudományos, valamint a vegyipari eljárások kémiai megalapozása mellett a műveleti szemléletű tárgyalást helyezte előtérbe, továbbá a vegyészmérnökképzést úgy módosította, hogy megfeleljen a Brit Vegyészmérnöki Kamara (Institution of Chemical Engineers, röviden IChemE) követelményeinek is. Így a Veszprémi Egyetem elérte, hogy 1992-ben az IchemE akkreditálta a vegyészmérnöki szakot, amit a Brit Nemzetközösség országai, az Európai Unió tagállamai, valamint az Amerikai Egyesült Államok is elfogadnak. Az akkreditáció feltételeinek teljesítése érdekében az egyetem létrehozta a Vegyészmérnöki Intézetet azoknak a tanszékeknek a részvételével, amelyek az előírt

csoportfeladatként készített tervezési feladatok gondozását (B szakirány) vállalták: Ásványolaj- és Technológia Tanszék, Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék, Vegyipari Műveleti Tanszék). Az intézet első igazgatója *Deák Gyula,* az Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszék vezetője, majd 1995-től *Szeifert Ferenc,* a Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék vezetője.

Műszaki Informatika és Villamosmérnöki Intézet

Az intézet elődje a Műszaki Informatika és Automatizálás Tanszék, amely az 1987-ben jóváhagyott villamosmérnöki szak keretében 1988 és 1991 között működő automatizálási oktatási csoportból alakult 1991-ben. A számítástechnika és informatika rohamos fejlődése indokolttá tette önálló és független tanszéki csoportok létrehozását. Ezekből alakult 1995-ben az Informatika és Villamosmérnöki Intézetet létrehozó, az egyetem Mérnöki Karához tartozó négy tanszék: az Automatizálás Tanszék (vezetője *Vass József* egyetemi docens), az Információs Rendszerek Tanszék (vezetője 1997-ig *Veress Gábor* egyetemi tanár, 1998-tól *Kozmann György* egyetemi docens), a Képfeldolgozó és Neuroszámítógépek Tanszék (vezetője *Schanda János* egyetemi tanár) és a Számítástudomány Alkalmazása Tanszék (vezetője *Friedler Ferenc* egyetemi docens). Az intézet gondozza a tíz féléves műszaki informatika szakot és a hat féléves villamosmérnöki szakot. Az igazgatói tisztet először *Veress Gábor,* majd 1995 szeptemberétől *Vass József* töltötte be, ettől kezdve tanévenkénti váltással 1997/98-ban *Schanda János,* 1998/99-ben *Friedler Ferenc.*

A Mérnöki Karon oktatott szakok

Egyetemi szintű (tíz félévre tervezett) szakok

Anyagmérnöki szak

Az anyagmérnöki szakot 1992-től Veszprémben indította az egyetem. A szak vezetője *Kotsis Leventéné* tanszékvezető egyetemi docens (Szilikát és Anyagmérnöki Tanszék). A harmadik félév után a hallgatók a nemfémes szervetlen szerkezeti anyagok, valamint a műszer- és méréstechnika szakirányok között választhatnak. A diploma megnevezése: okleveles anyagmérnök.

Környezetmérnöki szak

Hazánkban elsőként 1992-től Veszprémben indult egyetemi szintű környezetmérnökképzés. A szak vezetője *Rédey Ákos* tanszékvezető egyetemi tanár (Környezetmérnöki és Kémiai Technológiai Tanszék). Az ötödik félévben a hallgatók a környezetállapot-értékelés, illetve térinformatika és a környezettechnológia között választhatnak. A diploma megnevezése: okleveles környezetmérnök.

Műszaki informatika szak

A Veszprémi Egyetem az országban az elsők között indította meg 1991-ben *Roska Tamás* akadémikus irányításával az önálló műszaki informatikus mérnöki szakot. A szak vezetője *Friedler Ferenc* tanszékvezető egyetemi docens (Számítástudomány Alkalmazása Tanszék). A szak képzését a négy tanszékből (Automatizálás, Információs Rendszerek, Képfeldolgozás és Neuroszámítógépek, Számítástudomány Alkalmazása Tanszék) álló Műszaki Informatikai és Villamosmérnöki Intézet irányítja. Az ötödik félévtől kezdve néhány tárgyat angol nyelven adnak elő. A diploma megnevezése: okleveles mérnök-informatikus.

Műszaki menedzser szak

A szervező vegyészmérnökök képzésének közel két évtizede alatt sokrétű tapasztalat halmozódott fel az egyetemen a szervezési, vezetési és gazdálkodási ismeretek oktatása terén. Ez tette lehetővé a szak 1991-ben történő indítását. A szak vezetője *Gaál Zoltán* tanszékvezető egyetemi tanár (Szervezési és Vezetési Tanszék). A diploma megnevezése: okleveles műszaki menedzser.

Vegyész szak

A szak 1993-ban indult. Vezetője *Ungvári Ferenc* egyetemi tanár (Szerves Kémia Tanszék). A hallgatók a felsőbb években az általános vegyész szakirányok (szervetlen kémia, szerves kémia, szilikátkémia, fém-organikus kémia, analitikai kémia, kristálykémia, fizikai kémia, radiokémia) vagy a környezetkémia szakirány között választhatnak. A diploma megnevezése: okleveles vegyész.

Vegyészmérnöki szak

A vegyészmérnöki szakot 1949-ben alapították Veszprémben. Előbb a Budapesti Műszaki Egyetem kihelyezett karaként működött, majd 1951-ben az önálló Veszprémi Vegyipari Egyetem egyetlen szakja lett. A szak jelenlegi vezetője a Vegyészmérnöki Intézet vezetője, *Szeifert Ferenc* tanszékvezető egyetemi docens (Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék. A szakot a Brit Vegyészmérnöki Kamara (Institutio of Chemical Engineers, rövidítve: Ichem) akkreditálta. A tanulmányi idő az egyetemi szintű okleveles vegyészmérnöki diplomát adó minősítés elérésére 10 félév, de lehetőség van a 7. félév után főiskolai szintű vegyészmérnöki diploma megszerzésére is. Az egyetemi szintű diploma megnevezése: okleveles vegyészmérnök, a főiskolai szintű diploma megnevezése: vegyészmérnök.

Főiskolai szintű (hat, illetve nyolc félévre tervezett) szakok

Gazdálkodási szak

A közgazdasági ismeretek oktatása a vegyészmérnök képzés keretében kezdettől folyik az egyetemünkön. Ezt a feladatot 1959-től a Kémiai Technológia Tanszék keretében *Balassa*

János látta el. A gazdaságtan tárgyakat 1969-től az Üzemgazdaságtan Tanszék, 1984-től a Vállalati és Szervezési Intézet (vezetője 1990-ig *Trethon Ferenc,* majd *Gaál Zoltán*) oktatói adták elő. Az 1996/97. tanévben indult szak vezetője *Józsa László* tanszékvezető egyetemi docens (Gazdaságtan Tanszék). A hallgatók a vállalkozási szakirány vagy a pénzügyi szakirány között választhatnak. A diploma megnevezése: közgazda.

Gépészmérnöki szak

A gépészmérnökök hat féléves képzése 1987-ben indult meg Veszprémben, a vegyipari és a szilikátipari ágazaton, nappali oktatás keretében. Az első években e két szakon folyt az oktatás, majd az igényeknek és a nemzetközi tapasztalatoknak megfelelően olyan tanterv készült, amelynek keretében jelenleg a következő öt szakirány közül választhatnak a hallgatók: általános gépész, informatika, mezőgazdasági gépész, szilikátipari gépész, vegyipari gépész. Az egyes szakirányok indításának feltétele hallgatói létszámhoz kötött, ami jelenleg 15 fő. A szakirány-választás az első év végén történik. A szak vezetője *Timár Imre* tanszékvezető egyetemi docens (Géptan Tanszék). A diploma megnevezése: gépészmérnök.

Idegenforgalmi és szálloda szak

A Veszprémi Egyetemen az 1996/97-es tanévben indult meg az idegenforgalmi és szálloda szakon a turisztikai közgazdászok képzése. A szak általános célja az, hogy a közgazdasági alapozó tárgyakra épülve megismertesse a hallgatókat a turizmus általános és módszertani kérdéseivel, és lehetővé tegye számukra a választható szakirányokon a turizmus egy-egy szűkebb területének elmélyült tanulmányozását. A képzés Magyarország-centrikus, azaz elsődlegesen a hazai turizmus működésének és fejlesztésének kérdéseit vizsgálja, alkalmazva a turisztikai szempontból fejlettnek minősülő országok elméleti és gyakorlati eredményeit.

A szak vezetője *Jandala Csilla* tanszékvezető egyetemi docens (Turizmus Tanszék). A képzési idő nyolc félév, amiből két félév kötelező szakmai gyakorlat. A hallgatók programtervezés és vendégfogadás szakirányok között választhatnak. A szaknak levelező tagozata is van. A diploma megnevezése: közgazdász.

Villamosmérnöki szak

1987-ben a Művelődésügyi Minisztérium felkérte a Veszprémi Vegyipari Egyetemet, hogy a Kazincbarcikán megszűnő mérés és automatizálás főiskolai szakot vegye át és 1988-ban indítsa el. A főiskolai szakot 1991-ig az automatizálási oktatási csoport vezette, 1992-től, a villamosmérnöki szak megalapításától kezdve a Műszaki Informatika és Automatizálás Tanszékhez tartozott. A tárgyi és személyi feltételek megteremtése megalapozta a műszaki informatika szak indítását is. A szak vezetője *Vass József* tanszékvezető egyetemi docens (Automatizálás Tanszék). Három szakirány van: automatizálási, teljesítmény-elektronikai és villamos művek szakirány. A diploma megnevezése: villamosmérnök.

Bárdos Jenő

A Veszprémi Egyetem Tanárképző Karának története

Minden történésnek számos arculata van, és ez az általánosság egy egyetemi kar létrejöttéről is elmondható. Ami egy intézmény esetén a legkönnyebben reprodukálható, az a rideg, leltárkönyvhöz hasonlatos dokumentumok sora: van, aki azt preferálja. Az itt következő néhány oldal mégis inkább az emberi és szakmai történéseket helyezi az előtérbe – szóbeli interjúk alapján. Ez nem jelenti azt, hogy nem használtuk a primer dokumentumokat a szakengedélyektől a dékáni jelentésekig, a tantervektől a jelentősebb tervezetekig vagy pályázatokig – csak éppen előnyben részesítettük azokat a szövegeket, amelyeken átüt a szóbeli történelem (az „oral history") hangszíne. Bőségesebb (és szárazabb) anyagot lehet bár az olvasó a Veszprémi Egyetem évenkénti értesítőiben, itt a belső történések áttekinthetőségét szeretnénk biztosítani.

Koncepció vagy kényszer?

A középkor egyik legnagyobb vívmánya az egyetem, ami egy *eszme*, illetve annak megtestesüléseként egy *intézmény.* Hírnevet azonban csak akkor vívhat ki magának, ha a kettő között összhang van. Veszprém középkori város, amelynek rövid ideig volt felsőfokú jogi iskolája (1276), de egyeteme nem középkori. Nem Bologna, hiszen nincs jogi kara; nem Salerno, hiszen nincs orvosi kara; nem Párizs, mert nem iskolák egyesítéséből alakult; nem Oxford, mert nem egyházi alapítású intézmény, sőt még Pécsre sem hasonlít, mert Pécs legalább a huszadik században hamarabb kilábalt a középkori egyetemvesztés szégyenéből. Veszprémnek különösen a tizennyolcadik század derekán (Volkra, Padányi) nyílott volna lehetősége arra, hogy papi képzését egyetemmé tágítsa.

A második világháborút követően Európa-szerte indítottak szakirányú egyetemeket (pl. Svédország), így az 1949-ben startoló Veszprémi (Nehéz) Vegyipari Egyetem nem csak a legkiválóbb magyar műszaki felsőoktatási intézmény kibővítése, hanem egyben a több mint százéves magyar műszaki felsőoktatási elitképzés letéteményese. Egy műszaki egyetem a műszaki tudományok universitas-át öleli fel: a tengerből egy csepp. Veszprémet azonban *szakegyetem*nek szánták, és így kezdettől fogva iszonyú terhet cipelt: be kellett mutatnia egy cseppben a tengert. Hogy ez annyi éven át sikerült, dicsérje diákjait és tanárait: a szakegyetem ugyanis definíciójában ellentmond az universitas, az egyetemesség alapeszméjének, amely a tudományok szabad, jóleső, önkéntes együttlétéről szól: attól virul. A szakegyetemi kalandból Európa hamarabb tért magához: az ilyen iskolákat vagy bezárták, vagy teljes körű

egyetemmé fejlesztették (kivéve néhány intézményt, amelyek műszaki főiskolaként funkcionáltak). Műszaki alapítás után a humboldt-i modellhez (bölcsészkar, jogi kar, természettudományi kar) visszatérni lehetetlen és nem is célszerű: a jelenkor kihívásainak ez a szerkezet már nem felel meg. Modern, többkarú egyetemek alakultak ki Európa-szerte a hetvenes és nyolcvanas években, amikor Magyarországon az efféle mozgásokat még nem a tudományszerkezet, vagy a kutatás és az ipar kapcsolata alakította, hanem egy központosított, politikai-bürokratikus akarat, amely kísértetként más-más arcot öltve az új évezredben is visszavisszajár...

A nyolcvanas évek végén Veszprém – ha nem is váratlanul – de abban a helyzetben találta magát, hogy nemzetközi híre, szakszerű graduális képzése, elit tudósképzése dacára csak kevés hallgatót volt képes vonzani: megújulása sürgetővé vált. Koncepció vagy kényszer? Bizonyos – és erre dokumentumok is utalnak –, hogy az egyetem már korábban is többször megpróbált kitörni szakegyetemi bezártságából, és vezetői tisztában voltak a nemzetközi változásokkal is. A politikai helyzet viszonylag rövid idejű (1988-90) és emiatt forradalmian nagyléptékű változásai tényleges lehetőséget kínáltak az átalakításokhoz. Ezt a lehetőséget Liszi János rektor ismerte fel, aki rendkívüli elszántsággal lépett át az akadályokon. Nemcsak hitt abban, amit meg kívánt valósítani, hanem realista is volt, így a kis lépések taktikáját követve minden új szakot már meglévő erények bástyái mögül indított el. Így lett az új kar, a Tanárképző Kar első szakja az *ötéves angol-kémia tanári szak.*

A Tanárképző Kar megalakulása: a tanszékek és a Nyelvi Intézet

Részben a külső körülmények, részben a belső feltételek szerencsés egybeesése következtében az áttörés fényesen sikerült. A nyolcvanas évek vége felé ugyanis világossá vált, hogy nem csak az idegen nyelvi tanárképzés szorul reformra, hanem az idegen nyelvi képzés szerkezete is gyökeresen átalakul. 1989-ben *eltörölték* az orosz nyelviskolai tanításának kötelező jellegét, vagyis negyven év után ismét szabad nyelvválasztás jellemezhette volna iskoláinkat. Ehhez azonban azonnal több tízezernyi nyugati-nyelvszakos tanárra lett volna szükség. Negyven év orosz nyelvtanulás után a negyvenéves egyetem 1989 júniusában döntést hozott, hogy 1990 szeptemberében angol és kémia szakos tanárképzést indít be. 1989 augusztusában *kérték fel* az éppen itthon tartózkodó Bárdos Jenőt az Angol Tanszék és a Nyelvi Intézet megalapítására, aki ekkor még Fulbright vendégtanár volt a Rutgers Egyetemen New Jersey-ben, ahol magyar intézetet hozott létre. A Veszprémi Egyetem (és a régió iskoláinak) kiváló szintű nyelvi képzése, nyelvvizsga központ mivolta, kiemelt szintű szaknyelvi képzése volt az a hagyomány, amelyre az immáron belső feltételnek számító Bárdos Jenő támaszkodhatott. A személyi feltételek megteremtésében három lehetséges út rajzolódott ki: támaszkodás a helyi erőkre, egy új nemzedék felnevelése, valamint az import: magasan kvalifikált szakemberek vendégtanársága. Az első és a harmadik lehetőség kiaknázására más tanszékek esetében is sor került; az időigényes második lehetőség ígérvényei mostanában teljesülnek doktori fokozatok formájában.

Egy év alatt az egyetem létrehozta a Nyelvi Intézetet és benne az Angol Tanszéket, valamint bölcs előrelátással kialakította a Tanárképző Kart, amelyben *a magyar hagyományoktól nem elütően* (lásd Debrecen az első világháború után), több évtizednyi hiányérzetet követően *újból együtt* szerepeltek bölcsészeti- és természettudományi tanszékek.

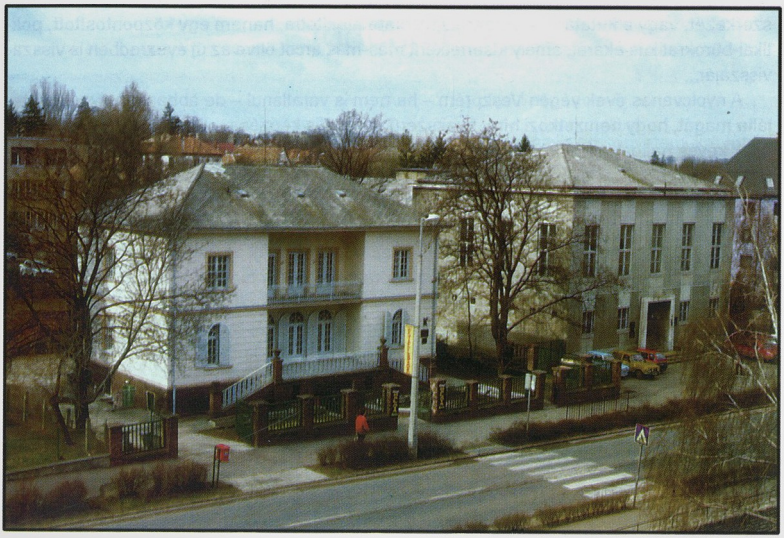

A Nyelvi Intézet és Angol Tanszék épülete

Liszi János rektor és az akkori vezetés érdeme, hogy a korábbi évtizedek elvetélt kísérletei után végre egy más tudományágban is képzés indult az egyetemen, azzal a nem titkolt céllal, hogy az intézmény a viszonylag közeli jövőben betöltse az észak-dunántúli régió oktatási-kutatási központjának szerepét.

A Kar létrejöttében a rektor megbízása alapján többen is bábáskodtak. A rektor 1989 szeptemberében kérte fel és bízta meg Németh Attila egyetemi adjunktust azzal, hogy megfelelő szakemberek bevonásával készítsék el az *angol-kémia* szakos tanárképzés tantervi programját, teremtsék meg és tervezzék meg a beindítandó képzés személyi és tárgyi feltételeit, valamint dolgozzák ki a részletes tantárgyi programokat. A program előkészítésében dr. Kurtán Zsuzsa egyetemi adjunktus is részt vett. Miután ebben az időszakban már megtörtént dr. Bárdos Jenő felkérése, az engedélyezési eljárásban és a szakmai anyagok kidolgozásában teljes egészében részt vett, az új intéz-

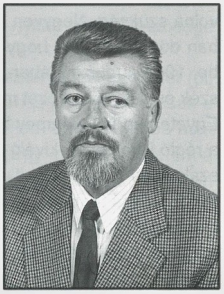

Németh Attila

mény minden szakmai kérdésében a döntési jog őt illette meg. A *kémiai szakpár* tantervi programjainak kidolgozását dr. Papp Sándor, dr. Horváth Attila és dr. Sebestyén Attila végezték, míg a *pedagógiai program* kidolgozására sikerült megnyerni dr. Orosz Sándort, aki egyben a jövendő Pedagógia-Pszichológia Tanszék vezetését is vállalta. *A társadalomtudományi szaktárgyi blokk* kidolgozásáért dr. Farkas István felelt. A programok indulását, az egész készülődést szimpátiával figyelte a Janus Pannonius Tudományegyetem, elsősorban dr. Szépe György és dr. Bókay Antal: efféle jóakaratú figyelem további szakalapításainkat már nem követte. Végül az egyetem 1989 december 20-án kapta meg az angol-kémia szakos ötéves képzés engedélyét Manherz Károly aláírásával.

Bár az új Tanárképző Kar eleinte az idegen nyelvi tanárképzést tekintette központi feladatának, az ötéves kétszakos képzések beindításával *létrejött az ország ötödik, egyetemi szintű, tanárokat is képző kara* (Budapest, Szeged, Pécs, Debrecen után), amely ráadásul szerkezetéből következően a bölcsészettudományi és természettudományi szakok párosítását is lehetővé tette.

A Veszprémi Egyetem új karának szerencsés indulását segítette az a külső körülmény is, hogy e két évben Közép-Európa a világ érdeklődésének homlokterébe került. A nyelvi átalakulásokat számtalan nemzetközi szervezet támogatta a Béke Hadtesttől a különféle önkéntes tanárközvetítő irodákig, és ez kapóra jött a képzés gyors felfutása miatt személyi hiányokkal küszködő Angol Tanszéknek. Bárdos Jenő kapcsolatai révén három évig sikerrel alkalmazott Fulbright tanárokat, és a Duna-láz csúcspontján olyan időszak is akadt, hogy több mint egy tucat anyanyelvű tanár tanított a tanszéken. Stabil és átgondolt segítséget azonban a Know-How Fund közép-európai programja jelentett, amelynek angol eseményeit a British Council vezényelte az ELTSUP programok formájában. Eleinte – szemben más egyetemekkel – az új szakok beindításához státuszokat a minisztériumtól nem kapott az egyetem: két évig ezeket a helyeket a maga erejéből kellett kigazdálkodnia. A fizikai megvalósítás azonban már nem sikerült volna önerőből: szerencsés véletlen, hogy ekkor zajlottak a FEFA idegen nyelvi pályázatai, amelyeken Bárdos Jenő (majd Lengyel Zsolt is) három alkalommal jelentős pénzeket nyertek el. Ezen összegek nélkül nehezen kerülhetett volna sor a Német Tanszék és az Alkalmazott Nyelvészet Tanszék megalapítására. A hallgatói fejkvótán túlmenően tehát az egyetem éppen fejlődése első négy-öt évében jutott olyan külső segítséghez, amely nélkül nem tudta volna betölteni

Az Angol Tanszék vendégtanárai 1991-ben: Dorsey Kleitz, Sandra Lucore, Nancy Wood, (Bárdos Jenő), Sean Darmody

hivatását. A veszprémi változások sebességét jól érzékelteti az a tény, hogy 1990-ben az egész egyetem diáklétszáma nem érte el a 900-at, míg az ezredfordulóra (vagyis tíz év alatt) mintegy hatszorosára növekedett a hallgatói összlétszám. Ezen belül a Tanárképző Kar hallgatói létszámnövekedését (lásd 1. táblázat) az eredeti világbanki pályázatokban kijelölt fejlődésnél is nagyobb dinamizmus jellemzi.

Diplomaosztás a Tanárképző Karon

1. táblázat: *A Tanárképző Kar hallgatói létszámnövekedése*

Tanév	Nappali	Levelező	Összesen
1990/91	19	54	73
1991/92	117	119	236
1992/93	257	164	421
1993/94	414	197	611
1994/95	582	218	800
1995/96	768	237	998
1996/97	921	275	1196
1997/98	1040	275	1315
1998/99	1222	291	1513
1999/2000	1298	317	1615
2000/01	1416	295	1711
2001/02	1410	240	1650

Régi és új

1990. július 1-vel létrejött a Nyelvi Intézet, majd ezt követően formálódott a Tanárképző Kar, amelynek élére dékánként 1991-ben kapott egyéves megbízást Bárdos Jenő. (Ezzel párhuzamosan Gaál Zoltán hasonló felkérést kapott a Mérnöki Kar élén, és mindkettőjüket kétszer választották újra, így a két kar fejlesztése 1998-ig Liszi János majd Győri István rektorsága idején, dr. Horváth Jenőné gazdasági főigazgató – akit szintén 1991-ben neveztek ki – együttműködésével folyt.) A Tanárképző Kar hangulatát a kezdeti vagdalkozásokat és félreértéseket követően éppen az igen eltérő tanszéki, tantervi és más szakmai struktúrák sodorták a konszenzusos működés irányába. Hosszú ideig divatban volt a régi tanszék–új tanszék megkülönböztetés, ezt azonban hamarosan megszüntette a még újabb szakok belépése. A Tanárképző Kar indulásakor öt olyan tanszékről vagy tanszéki egységről beszélhetünk, amely réginek tekinthető, ezek közül azonban csak egy rendelkezett szakkal. Ez az egy

az *Általános és Szervetlen Kémia* Tanszék volt, amely már 1985 óta végzett kiegészítő levelező kémia szakos tanárképzést (a patinás tanszék alapítója dr. Polinszky Károly, tanszékvezetői pedig dr. Bodor Endre, dr. Papp Sándor voltak, jelenleg dr. Horváth Attila tölti be ezt a tisztet).

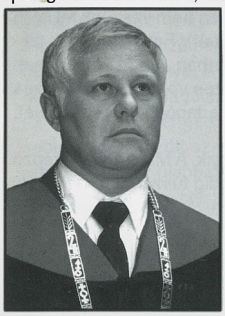

Bárdos Jenő,
az első dékán

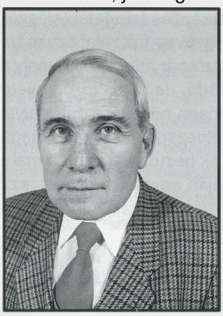

Papp Sándor

Horváth Attila

A másik patinás tanszék a *Matematika* Tanszék volt, megalapítója dr. Fejes Tóth László (később dr. Varga Dezső, majd dr. László Zoltán vezették, jelenlegi vezetője dr. Győri István). E tanszék mindkét karon ellátja a matematikai tárgyak oktatását, és számos új szak kidolgozásában részt vett, de saját szakhoz csak 1992-ben jutott, a számítástechnika szakos tanári szak elfogadtatásával. Régi tanszék a *Testnevelési* Tanszék, valamint a *Társadalomtudományi* Tanszék és az *Idegennyelvi Lektorátus.* Az utóbbi kettő közös nevezője az, hogy mindkettőt 1951-ben alapították, és mindkettő több névváltozáson is átesett. A lektorátus Nyelvi Lektorátus néven vált 1990 nyarán a Nyelvi Intézet részévé, az ITK Veszprémi *Vizsgacentrum*ával és az *Egyetemi Nyelviskolá*val együtt. A Nyelvi Intézet akkor egyetlen szakot gondozó tanszéke az *Angol Nyelv és Irodalom Tanszék.* A *Német Nyelv és Irodalom Tanszék* beindítására még egy évet kellett várni. A Pedagógia és Pszichológia Tanszék néhány tanára már korábban is szerepelt az egyetem oktatói között: így lehetett régi-új. A valóban újak (Alkalmazott Nyelvészet, Biológia, Színháztudomány) pedig akkor még nem is látszottak. A régi és új tanszékek szembeállítása hamar elcsitult a kar dinamikus fejlődése során: az egyetem ötvenéves jubileumát tízéves Tanárképző Kar köszönthette. Öregedésüket a Tanárképző Kar tanszékei úgy tapasztalhatták meg először, hogy az egyetem új karainak létrehozására törekvő sarcolás célpontjaivá váltak: hodie mihi cras tibi – ma nekem, holnap neked...

Orosz Sándor, a Pedagógia és Pszichológia Tanszék alapítója

Szakok indulása

Korábban már említettük azt, hogy a veszprémi *ötéves* képzésekkel létrejött az ötödik tanárokat képző egyetem az országban (azóta a két egyházi egyetem is rendelkezik ötéves

képzésekkel, és errefelé halad a Miskolci Egyetem is). Az *ötéves képzések mellett* azonban – pályázati és más anyagi megfontolásokból egyaránt – a Veszprémi Egyetem Tanárképző Kara azonnal beindította a *főiskolai szakok*at is. Így a modern nyelvi képzésekben mindvégig ellátta a hároméves nyelvtanárképzés feladatát (először 2002-ben nem veszünk fel ilyen egyszakosokat, mert a képzés négyéves főiskolai szakpárrá alakult át). Feladatunknak tekintettük a világon egyedülálló *orosztanár átképzést,* amely felnőtt korban, tanári munka mellett elvégzett, két napra korlátozódó, de teljeskörű egyetemi képzés volt. Ez az átképzés több mint öt éven át tartott, jelentősen növelte a már pályán lévő pedagógusok presztizsét, lehetőségeit, és szakmai életük felpezsdülését hozta magával.

A szakok stabilizálása, új szakok beindítása mind a mai napig folyik. A MAB a Tanárképző Kart 1998-as dokumentumai alapján *egyetemi kar*nak, szakjait pedig túlnyomórészt *kiváló és jó minősítésű szakok*nak ismerte el. A szakok indulását a következő táblázat szemlélteti:

2. táblázat: *A Veszprémi Egyetem Tanárképző Kara nappali képzésének szakindításai*

Évjárat	Elnevezés	Képzési idő
1990-től	Angol nyelv és irodalom szak	Ötéves
	Kémia tanári szak	Ötéves
	Orosz tanárok angol átképzése	Hároméves
1991-től	Hittantanár (teológus) képzés	Ötéves
	Angol nyelvtanár	Hároméves
	Orosz tanárok német átképzése	Hároméves
1992-től	Számítástechnika (informatika) tanári szak	Ötéves
	Német nyelv és irodalom	Ötéves
	Német nyelvtanár	Hároméves
1993-tól	Környezettan tanári szak (csak kémia szakkal együtt vehető fel)	Ötéves
1994-től	Színháztörténet (teatrológus) (Ettől az évtől bármelyik ötéves szak önállóan is felvehető, kivéve a kémia-környezettant)	Ötéves
2000-től	Francia nyelvtanár	Hároméves
2001-től	Magyar nyelv és irodalom	Ötéves
	Francia nyelv és irodalom	Ötéves
2002-től	Alkalmazott nyelvészet (belső felvételű, ötéves szakokhoz)	Ötéves
2003-tól	Nemzetközi tanulmányok – EU szakirány	
	Emberismeret és etika szak	

Az ötéves szakok egymással párosíthatók. A levelező képzés (kiegészítő levelező) 1990-től egyfolytában tart.

A fenti táblázat csak az elfogadott szakok beindulását mutatja, és így nem érzékelhető, hogy a *benyújtott szakok száma* (különösen Lengyel Zsolt dékánsága idején: 1998-2002) ugrásszerűen nőtt, ami főként a Veszprémi Egyetem Tanárképző Karához csatlakozó pápai Pedagógiai Kutatóintézet aktivitásának következménye. A sikerek között könyvelhetjük el, hogy a MAB a pápai Pedagógiai Kutatóintézet több mint tíz *szakirányú továbbképzését* engedélyezte. A korábban elutasított lényegesebb szakok között szerepelt a történelem, a testnevelés és a matematika, az újabbak felsorolása terjedelmi és olvasástechnikai okokból nem célszerű. Kétségtelen, hogy a MAB akkreditáció egyik kitételében a meglévő szakok stabilizálására szólította fel az egyetemet, azt viszont senki sem gondolhatja komolyan, hogy egy egyetem fejlődésének természetes menetét célszerű bürokratikus eszközökkel korlátozni.

Lengyel Zsolt

A doktori programok beindulása óta (1993) Bárdos Jenő és Lengyel Zsolt próbálkoztak doktori programok benyújtásával, de akkor a Tanárképző Kar még nem adott ki ötéves egyetemi diplomát. Ennek következtében Bárdos Jenő programjának egyes elemei az ELTE nyelvpedagógiai programjában valósultak meg (ahol alapító tagként szerepelt), Lengyel Zsolt programja pedig a JPTE alkalmazott nyelvészeti doktori programjában. Végül az 1996 óta dédelgetett és benyújtott *neveléstudományi (nyelvpedagógiai)* program 1998-ban zöld utat kapott, és így 1999-ben beindult. Sajnálatos, hogy ez a program – miután nem tudott elegendő számú és életkorú akadémiai doktort prezentálni – 2002-ben nem alakulhatott doktori iskolává és 2003-ban megszűnt. Ez azt is jelentette, hogy a Tanárképző Kar elveszítette bölcsészeti jellegű programját, ezért sürgősen új doktori iskola felállításába kell fognia. A természettudományi doktori programok között Győri István és Horváth Attila vezettek alprogramokat, ezek a formációk szerves részei a Veszprémi Egyetem újonnan elfogadott doktori iskoláinak.

Az új kar harmadik egyetemi szakja a *teológia* (hittantanár) szak lett, amely természetes fejleménynek tűnhet egy püspöki székhelyen. Veszprém iskolaváros, és része annak a földrajzi ellipszisnek, amely a Dunántúl közepe táján mind a katolikus, mind a református felekezetekben példa értékű, híres iskolákat fejlesztett ki és tartott fenn évszázadokon át. A minisztérium tetszését azonban nem egészen nyerte el a „kellete koránjött csendes eső", amely enyhíthette volna az egykori bürgervárosban a politikai sanyargattatást követő sivatagi szárazságot, mint ahogy nem aratott osztatlan sikert a Közép-Dunántúli Egyetemi Szövetség megalakítása 1993-ban (Veszprémi Egyetem, Keszthelyi Egyetem, Hittudományi Főiskola), amely pedig mintegy előrevetítette az elkerülhetetlen egyetemegyesítések gondolatát. Pannonhalma sem adta jelét, hogy érdekelné a (számára alighanem tengerszint alatti) meroving kísérlet a teológia veszprémi újrahonosítására, így aztán szinkronban az egyházi felsőoktatás megerősödésével, a Hittudományi Fő-

Balázs Pál

iskola fizikailag is kivonult a világi (állami) egyetemről. Bár az együttműködésre mindvégig volt igény, – s talán van is –, a hittantanári szakot már nem az egyetem keretében akkreditálták, így az eredetileg izgalmas szakpárosításokon végző hallgatók száma (angol-teológia, német-teológia, sőt kémia-teológia, informatika-teológia) rohamosan csökkent.

Voltak olyanok is, akik új csodák elé térdepeltek azzal, hogy hitüket, reményüket és szeretetüket egy gépek által közvetített világvallásba: *az informatiká*ba helyezték. Ez az új gépi papság is aszkézisre szoktat, cserébe korlátlan kalandozást ígér az információk kifogyhatatlan birodalmában, ami a homo ludens legszebb álma. A szak tanterveit Győrvári János és Tomor Benedek készítették, és az import professzorok körében olyan „skalp" is szerepelt, mint Kátay Imre, akinek alighanem déja vu érzése támadt, hogy majdnem húsz évvel a pesti Gépi Numerikus Tanszék után Veszprémben ismét Informatikai Tanszék létrehozásánál bábáskodik. A menetközben számítástechnikáról informatika tanári szakra keresztelt képzés szakmai és személyi kiteljesedését Győri István tanszékvezető egyetemi tanárnak köszönheti.

Győri István

Földes Csaba

Ugyanebben az évben (1992) indult el a *német nyelv és irodalom szak* is – eredetileg az angol nyelv és irodalom szak mintájára. A kezdeti években Veszprémben le nem telepedett tanszékvezetők (dr. Gáborján Lászlóné, dr. Mádl Antal) helytartójaként Feketéné dr. Horváth Mária működtette a tanszéket. Mádl Antal ókonzervatív irodalmi curriculumot vezetett be más tantárgycsoportok terhére, és a tanszékvezetés megoldatlan maradt egészen Földes Csaba pályázatáig, aki Hima Gabriella és Póczik Szilveszter ellenében nyert. Azóta a Német Nyelv és Irodalom Tanszék nemzetközi kapcsolatai erősödtek, belső követelményrendszere egységessé vált, továbbá a program jelentősen gazdagodott a kisebbségi német szakos képzés második diplomával is felérő lehetőségeivel.

A *környezettan* tanári szak külső előadókkal indult el 1993-ban, amelyet csak 1994-ben követett tanszékalapítás (Kiss István egyetemi docens). Segítette a szakot a keszthelyi Georgikonnal folytatott hagyományos együttműködés (vesd össze: agrárvegyészképzés), valamint két olyan minősített oktató letelepedése a városban (dr. Ábrahám Sándor nyugalmazott egyetemi tanár és dr. Kacsúr István kandidátus), akiknek működése nélkül a tanári szak kifejlesztése elképzelhetetlen lett volna. A környezetmérnöki tudományokat képviselő tanszékek erős támogatása mellett (a környezettan tanári szak eredeti curriculuma Rédey Ákos egyetemi tanár érdeme) az új tanszék hamarosan felmutatta erősségeit a biokémia, a mikrobiológia és különösen

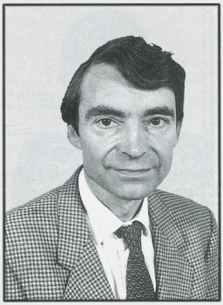

Kiss István

a toxikológia területén. Dinamikus fejlődését bővülése is jelzi: a környezettan tanári szak gondozója 1998-tól a Biológiai Intézet, amelyhez a Botanika és Zoológia Tanszékek tartoznak, újabban pedig a Padisák Judit vezette Limnológia.

A *színháztudomány* vágyott szakként szerepelt Pécsett, de még inkább Debrecenben, ám kies sorsa az illegálisnak nyilvánított Miskolci Bölcsészegyletben kezdődött. Vergilius-i eposzba illő hányattatásokat követően érkezett el végre Veszprémbe a szak, ahol mint újra kigondolt és átalakított ötéves bölcsészképzés indulhatott meg, képletesen szólva Bécsy Tamás karmesteri pálcájának mesteri villanására. (Ezt a villanást akár huszárvágásnak is tekinthetnénk, ha nem kellene tartanunk a karmesteri pálcával összekaszabolt huszárok látványától.) Rövidebben szólva a szakot számtalan támadás érte, minthogy unikum (vagyis egyetlen), ami rendre nagyobb feltűnést kelt Magyarországon, mint a burjánzás (vesd össze: menedzser szakok országszerte). Olyan is előfordult, hogy maga az oktatási miniszter csökkentette az egyébként is szerény induló létszámú szak keretszámát, pedig az igény továbbra is nagy az irodalmi műveltségű, lehetőleg nyelveket is beszélő, színházbarát szakemberek iránt, akik a szerkesztőségektől a kutatóintézetekig, a színházak világától a tömegkommunikációs médiák világáig jól megállják a helyüket. A szak gondozója dr. Bécsy Tamás egyetemi tanár, a tanszéket dr. Pintér Márta habilitált egyetemi docens vezeti.

Bécsy Tamás

1996-ban Bárdos Jenő mint működő dékán a MAB Látogató Bizottságának elnökeként a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolát akkreditálta. Ekkor merült fel az a gondolat – közös elképzelés –, hogy ideje a Veszprémi Egyetemen megalapítani a *francia szak*ot is. Győri István rektor pártolta a tervet és támogatta Mihalovics Árpád egyetemi tanári kinevezését a Veszprémi Egyetem Tanárképző Karának megalakítandó Francia Tanszékén. A MAB a szakalapítási dokumentumokat többször is visszadobta, így a francia szakok hosszas huzavonát követően csak 2000-ben, illetve 2001-ben indulhattak be. A franciánál is hosszabb története van a *magyar szak*nak, amelyet a kar már a kezdet kezdetén indítani szeretett volna (minthogy a bölcsészeti irány anyanyelvi illetve történeti-filozófiai szakok nélkül elképzelhetetlen). A legelső ilyen elképzelést Bárdos Jenő ösztönzésére – rektori felkérésre – Kovács Sándor Iván nyújtotta be, akinek figyelmét többek között Praznovszky Mihály irányította a veszprémi lehetőségre. Amikor azonban Kovács Sándor Iván felkérést kapott az ELTE-n a régi magyar tanszék vezetésére, természetesen amellett döntött. Nagyobb lett a magyar nyelv és irodalom szak indításának esélye a színháztörténet szak beindulásával, ezért az újabb szakot Bécsy Tamás, Szépe György, Lengyel Zsolt és Bárdos Jenő elképzelései szerint (szakvezetők: Nagy Imre (irodalom) és Lengyel Zsolt (nyelvészet)) nyújtottuk be, azonban a MAB ezt az elképzelést is elutasította. Bécsy Tamás ösztönzésére az egyetem a szakkal harmadszorra is megpróbálkozott, és a MAB végül Kovács Árpád (irodalom) és Horváth Katalin (nyelvészet) szakvezetésével benyújtott változatot engedélyezte, így a szak 2001 őszén beindult.

Égetően szükséges, hogy a Tanárképző Kar eddig csak más szakokba bedolgozó tanszékei önálló szakokhoz jussanak: eddig ez csak az Alkalmazott Nyelvészet Tanszéknek sike-

rült, amely 2002 őszétől *belső felvételű alkalmazott nyelvészeti szak*ot indíthat. 2002-ben sikerült a Társadalomtudományi Tanszék *Nemzetközi tanulmányok EU szakirány* szakját elfogadtatni, valamint Kamarás István vezetésével az *Emberismeret és etika* szak is indulhat. A további szakindítási tervek között a legsürgősebb a *pedagógia* szak beindítása.

Mindezek azonban már az új dékáni vezetés kompetenciájába tartozó kérdések: a VE TK új dékánja 2002 július 1-től Földes Csaba tanszékvezető egyetemi tanár. Az 1998-ban leköszönő dékán (Bárdos Jenő) 11 tanszéket és 8 szakot, a 2002-ben leköszönő (Lengyel Zsolt) pedig már 12 tanszéket, 2 intézetet és 14 szakot hagyott maga után.

A Nyelvi Intézet és a világbanki pályázatok

A VETK szerkezetében meghatározó erővé váló és a modern filológiákat integráltan nevelő Nyelvi Intézet ugyanebben az időszakban fejlődött ki és vált az egész egyetem egyik meghatározó intézetévé. Összetétele: Alkalmazott Nyelvészet Tanszék, Angol Nyelv és Irodalom Tanszék, Egyetemi Nyelviskola, Német Nyelv és Irodalom Tanszék, Nyelvi Lektorátus. Összhangban a világbanki célkitűzésekkel, korai pályázatainkban csak részben tűztünk ki „mennyiségi" célokat, már a legelső pályázatok prioritás-listáin feltűntek azok a sajátosságok, amelyek a veszprémi képzés nyelvpedagógiai, alkalmazott nyelvészeti, oktatásszervezési elképzeléseit tükrözik. Így például már az első pályázatban szerepel a hároméves egyszakos nyelvtanárképzés megerősítése az *átjárhatóság* biztosításával (3+2-es graduális rendszerben); nyelvpedagógiai kutatóműhely kialakítása a tanszékeken belül a posztgraduális képzés (akkor *vezetőtanár-képzés*) beindítására; az angol mint *szaknyelv* oktatásának elmélyítése a mérnökhallgatók és mérnöktanárok számára a tanártovábbképzés megerősítésével, valamint az orosztanárok második diplomás *átképzésének* elmélyítése. Minden pályázati fordulóban foglalkoztunk a nyelvi alapképzés megerősítésével mind a hallgatók, mind az iskolán kívüli felnőttoktatás szempontjából (például kombinált idegen nyelvi és számítástechnikai kurzusok az Egyetemről kimaradók és munkanélküliek számára). Ugyanekkor fontosnak tartottuk az Állami Nyelvvizsga Veszprémi Regionális Központjának további fejlesztését, önállósítását, tevékenységi körének növelését, még akkor is, amikor ez már nem szerepelt a világbanki pályázatok saját prioritás-listáin. Emögött a komplexitás mögött az az egyszerű összefüggés rejlik, hogy a Nyelvi Intézetben kifejlődött kutatás eredményei (például nyelvpedagógiai kutatás: tantervfejlesztés, tantervelmélet; idegennyelvi mérés és értékelés, vizsgatechnika; tananyag-értékelés, tananyagfejlesztés, az információ-áramlás nyelvmetodikai kérdései; alkalmazott nyelvészeti kutatások: szaknyelvkutatás, fordítástechnikai kutatás stb.) szakmailag a fent említett területeket tudták leginkább támogatni: az idegen nyelv szakos tanárképzés és továbbképzés formációit, a kétnyelvű mérnökképzés kialakítását; a különféle nyelvvizsgák lebonyolítását, valamint a hallgatók illetve a régióban nyelvet tanulók általános és szaknyelvi képzését.

A későbbiek során – összhangban a Világbanki célkitűzésekkel – természetesen más prioritások is megjelentek (például az Alkalmazott Nyelvészeti Kutatóközpont létrehozása és

tanszékké fejlesztése; a szakfordítói képzések előkészítése; profit- és nonprofit orientált szolgáltatások továbbfejlesztése a régióban; a tanári továbbképzések minőségbiztosítása; további alkalmazott nyelvészeti szakok kidolgozása; illetve általában az idegennyelvi követelményrendszerek általános és szaknyelvi illetve szaktantárgyi mérési és értékelési rendszerének kidolgozása és minőségbiztosítása).

Liszi János rektor ebédet ad az amerikai nagykövet tiszteletére

A veszprémi tanárképzés sajátosságai, innovációi

Mivel Veszprémben a tanárképzésnek olyan hagyománya nem volt, amelyhez alkalmazkodnunk kellett volna, így lehetőségünk nyílt arra, hogy figyelmen kívül hagyjuk a tudományegyetemeken kötelező inerciákat és megfelelő neveléstörténeti tudatossággal a tanárképzési szakma megítélése szerinti legújabb modelljeit valósítsuk meg. Ugyanakkor irdatlannak tűnt az a távolság, amelyet a helyhez kötöttség folytán mégiscsak át kellett hidalni egy műszaki egyetem oktatásszervezési, kutatási és egyéb elgondolásai, valamint a bölcsészettudományi karokra jellemző hasonló elgondolások között. Ez jó mulatság, férfimunka volt? A csata mind a mai napig tart...

A tanárképzés ismert dilemmáit Veszprém úgy oldotta meg, hogy:

– a képzés ugyan *elméleti megalapozottságú,* de a hagyományos magyar modelleknél jeentősen *több gyakorlati* tárgyat tartalmaz;

– a tanárképzés az egyetemen folyik, de a képzés gyakorlati oldalának jelentős színterei a *partneriskolák* (gyakorlóiskolai hálózat);

– mind a három, mind az ötéves diploma valamennyi magyarországi (és külföldi) iskolatípusban alkalmassá teszi tulajdonosát arra, hogy tanítson;

– a záróvizsgákat belső értékeléssel bonyolítjuk, de vannak a bizottságoknak és a diplomákat értékelő testületeknek külső tagjai is;

– a veszprémi tanárképzés *szinkron vagy párhuzamos tanárképzés,* amelyben a pedagógiai tárgyak és gyakorlatok elsajátítása és abszolválása a szaktárgyi rendszerekkel (alap, törzs és szakirányú képzés) egyidőben folyik.

A veszprémi tanárképzés másik jellegzetes sajátossága a *3+2+2 szerkezet* tudatos vállalása, amely felépítésében az amerikai undergraduate-graduate-postgraduate rendszerre emlékeztet. A veszprémi modell konkrét megvalósulásában ez a főiskolai, egyetemi illetve vezetőtanári képzés tudatos egymásra épülését jelenti.

A rendszer felépítésének taglalásakor világosan kell látnunk azt az összefüggést is, hogy Magyarországon az általános és középiskolai tanárok képzése döntően négyéves kétszakos, illetve ötéves kétszakos képzési rendszerben folyt. A Világbank hatására (nemkülönben a Know-How Fund a British Council-on keresztül stb.) létrejött egy hároméves tanárképzés is, amelyben a képzési idő, és főként az egyszakosság a magyar tanárképzési hagyománytól nemcsak idegen, hanem jelentős visszalépést is jelent. Az egyszakosság igazi arcát akkor még eltakarta az átképzések álorcája, hogy tudniillik az átképzendő tanároknak már volt egy-két szakja. Kétségtelen előnye volt viszont a hároméves egyszakosságnak, hogy sokkal inkább gyakorlat-orientált képzést alakított ki, amelyből azért – minthogy az idő megvolt rá – nem maradtak ki a magyar tanárképzés haladó hagyományai, vagyis az alapos irodalmi, nyelvészeti, kultúrtörténeti, filozófiai stb. képzés.

Veszprémben a tanárképzés 1990-ben indult, (ekkor az ELTE-n már létezett hároméves egyszakos kísérleti képzés), így a magyar tanárképzési hagyományok védelmében csak a következőket tehettük:

– a Veszprémben indult tanárképzés minden szakja (nem csak a bölcsész szakok) *ötévesek* voltak, amelyek egymással szabadon párosíthatók (kivéve a környezettan tanárit, amely csak kémiával);

– a hároméves egyszakosoknak (gondos válogatással és szűréssel) azt javasoltuk, hogy folytassák tanulmányaikat, ugyanakkor próbáljanak meg *egy másik nyelvszakon is* elindulni, amely szerencsés konstellációban azt jelentheti, hogy egyetemi diplomájuk mellé egy főiskolait is szerezhetnek (amely nemcsak kétszakosság, hanem két különálló diplomát is jelent). Utólag be kell vallani, hogy az egyszakosság mételyének terjedésével, a hallgatók és szüleik anyagi teljesítőképességének csökkenésével, valamint a tanári pálya további kontraszelekciójával ez utóbbi elképzelésünket csak ritkán koronázta siker.

Bár a rendszer egyes elemeinek újszerűségére már korábban rávilágítottunk, nem árt őket egyenként bemutatni.

Modulrendszer

A FEFA pályázatok segítségével továbbfejlesztett tantervek modulrendszere a 3+2+2 szerkezetben természetesen eltér a magyarországi bölcsészeti tanárképzés preferáltan 2+2+1-es modelljétől. Az utóbbiban a másod- és negyedév végén alapozó illetve szakszigorla-

tok voltak nyelvi szűrőkkel, és a kétszakosság tényleges szakképzése valójában a második szigorlat-csoport befejeztével véget is ért. Így az utolsó év lett igaziból az iskola napi gyakorlatával való találkozás tragikus vagy felemelő élménye, jóllehet a pedagógiai és pszichológiai tárgyak oktatása, valamint kisebb obszervációk a szakképzéssel párhuzamosan zajlottak. A 3+2-es szerkezet bevezetése nemcsak azt jelentette, hogy a tanári képesítéshez szükséges alapvető irodalmi, nyelvészeti és nyelvpedagógiai szigorlatokat már a harmadév végére leteszik, hanem azt is, hogy az ötéves képzésbe a hároméves egyszakosság (vagy manapság egyéb főiskolai azonos szakú diplomás) is beléphet.

Integrált képzés

Ugyanebből a logikából következik, hogy a Veszprémi Egyetem filológiai tanszékei *nem kezelték a hároméves képzéseket külön intézetekben* (nem „gettósítottak"), hanem ugyanazon tanszéki gárda nevelte mindkét szakot. Számos konzervatív egyetemünkön, tekintettel a hároméves képzés kívánatosan magas gyakorlati képzési standardjaira, a képzés befogadása ellenállást szült (v.ö. „minden gyanús, aminek gyakorlati haszna van"). Az ilymódon szeparált hároméves intézetek viszont képtelenek bölcsészeti jellegű képzést adni, hiszen valóban fehér holló körükben az irodalomból vagy nyelvészetből minősített személy. Ezeket a buktatókat sikerült elkerülnünk azzal, hogy a tanszékeket nem kis harcok árán egy integrált szemlélet alapján építettük föl (különösen a British Council vette zokon, ha egy-egy olyan fészek nem lett az övé, amelybe ő küldött kakukktojást). Az utóbbi időben azt a hátrányt, hogy a hároméves tanárképző intézetek rászorulnak a régi tanszékekre (ELTE, KLTE, JATE), intenzív intézetesítésekkel sikerült megoldani – Veszprémben ez a probléma fel sem merült.

Újszerűnek tekinthető az a lehetőség is, hogy – a Veszprémi Egyetem sajátosságaiból fakadóan – a Tanárképző Karban lehetőség nyílott *a természettudományi és bölcsészeti képzés összekapcsolására.* Így már induláskor gyakori volt az olyan szakpárosítás hogy angol és kémia, német és teológia, angol és számítástechnika stb. Minthogy a FEFA lefutásával egy időben számos TEMPUS program is működött, egyes kétszakos hallgatóknak arra is lehetőségük nyílott, hogy természettudományos szakjukat a másik szakuk által diktált célnyelvi környezetben fejlesszék tovább (például Nottingham, Anglia; Freiburg, Németország). A veszprémi idegennyelvi tanárképzési modell egyik fontos sajátossága az alkalmazott nyelvészeti tárgyaknak a megjelenése az alapkurrikulumban. Az Alkalmazott Nyelvészeti Kutatóközpont majd Tanszék felállítására kifejezetten a FEFA pályázatok adta lehetőségek hatására kerülhetett ilyen hamar sor.

Vezető tanárok képzése (mentorképzés)

Egyedülálló a veszprémi tanárképzésben a vezetőtanári rendszer kialakítása. Minthogy az intézmény gyakorlóiskolával nem rendelkezett, a vezetőtanárokat a város és a környék iskoláiból iskolalátogatások során, kiszemeléssel válogattuk. Ez a szakértői válogatás volt az alapja annak, hogy meghívást kapjanak vezetőtanár-képző kurzusainkra, amelyek két

éves időtartamukkal a 3+2+2-es modellt voltak hivatottak kiteljesíteni (valójában egy Master of Education irányában). Vezetőtanáraink a FEFA támogatásával nemcsak megfelelő szinten kutatott tematikához jutottak okleveles képzésük során, hanem tanulmányaik részeként egyhónapos részképzésen vettek részt a célországok azonos képzéseket nyújtó egyetemein. Csak az a nyelvtanár válhat a VETK vezetőtanárává, aki elvégezte saját vezetőtanárképzőnket. Ez a rendszer lehetővé tette, hogy egy, esetleg két gyakorlóiskola szűk átlereszthetőképességével szemben *partneriskolák* hálózatát alakíthassuk ki, amelyekben a *jelöltet* a tanszék részéről *koordinátor,* a gyakorlóiskola részéről pedig a *vezetőtanár* gyámolítja. A közvetlen szakmai kapcsolatokon túlmenően mind a gyakorlóiskola, mind a Kar vezetése regulatív és minőségbiztosító szerepét érzékeltetve egyeztet.

Integrált általános és szakpedagógia

A veszprémi idegennyelvi tanárképzési modellek legnagyobb erénye és újszerűsége abban rejlik, hogy az 1990-es indulás óta a pedagógiai és pszichológiai valamint a szakmetodikai tárgyak száma olyan magas, hogy azzal egyetlen honi egyetem és főiskola sem versenyezhet. (Ebből a szempontból – a FEFÁ-nak is köszönhetően – ez az intézmény valóban megelőzte korát, hiszen a hírhedt 111-es rendelet megjelenése után sem kellett különösebben változtatnia). Egyértelmű, hogy a Világbanki pályázatok infrastrukturális beruházásai, konferenciák és tanulmányutak lehetőségével valóra vált egyéni szakmai gazdagodása olyan *nyelvpedagógiai műhelyt* hozott létre a modern filológiákban, amely néhány évvel később képes volt arra, hogy elgondolásait a megfelelő minősítettség mellett doktori program felállításával valósítsa meg (1999). A graduális képzésben ez nemcsak számszerű fölényt jelent, hanem a pedagógiai és pszichológiai, illetve a tantárgy-pedagógiai tárgyak teljesen tudatos összehangolását, így a nevelés- és oktatáselmélet általános törvényei a szakdidaktikában sajátosan is megjelennek.

A veszprémi filológiai tanárképzés lényege, összegzése

Kétségtelen, hogy a FEFA pályázatok prioritásrendszerének hatására kísérleti terepünk döntően a hároméves képzés volt. Ám az ott feltárt kutatási eredményeket, a gyakorlatban jól működő modelleket automatikusan átvittük az ötéves képzésekre is. Ilyen vonás például a különféle idegennyelvi tanárképzési modellek tudatos elegyítése, eklektikája, vagy veszprémiesebben: szerves vegyületté alakítása. Ismert idólumai a hagyományos tanárképzéseknek az úgynevezett *mestertanár* (a jó iparos, aki mestere utánzásával szerzi meg képességét, hogy annak nyomdokába lépjen); a *tudóstanár* (akit főként az alkalmazott tudományokban való jártassága tesz alkalmassá arra, hogy kompetens legyen); és a tudatosan *kísérletező tanár* (aki nemcsak érzelmeire és intuícióira hagyatkozik, hanem alkalmasint osztályter-

mi kísérletekkel is bizonyítja magának, hogy helyes úton jár). A veszprémi tanárképzésben tudatosan vállaltuk föl ezeknek a modelleknek az egyesítését, természetesen a képzés más-más szakaszaiban, változó arányokkal: az alap- és törzsképzésekben az elméleti megalapozottság dominál, míg az iskolai gyakorlatokban a mesterember-ideál kialakítása. Az utóbbival egyidőben – főként a szak és diplomadolgozatok kapcsán – a tudatosan kísérletező, mérő, értékelő tanáregyéniség is előtérbe kerül. Ez a modellállás valójában nem mond ellent a régi magyar tanárképzési hagyományoknak sem, viszont képes a kortárs, főként angolszász országokban domináns modelleket a magyarországi képzés értelmes részévé tenni.

Országosan is egyedülálló *a pedagógiai és pszichológiai tárgyak integráltsága.* Részpszichológiai diszciplínák helyett például már első évben a pszichikum működése és szerkezete áll a középpontban önismereti gyakorlatokkal. A tanítás és tanulás pszichológiai alapjainak feltárásában a hangsúly a tanulás stratégiáinak fejlesztésén van, ugyanakkor ez a modell a nevelés- és oktatáselméletet nem szorítja ki a képzés középpontjából. Iskolai szituatív gyakorlat, iskolában kivitelezett mikrotanítás már a képzés elején is szerepel, és külön stúdium a neveléstörténet, valamint a pedagógiai mérések és értékelések elmélete és gyakorlata. Ilyen pedagógiai és pszichológiai tantárgyrendszert követően, illetve azzal párhuzamosan futnak a *modern filológiák tantárgypedagógiai* szaktárgyai az alábbi hierarchia szerint:

3. táblázat: *Az eredeti hatféléves modell*

Beszéd, ének és mozgástechnika (A Bokros-csomag elvitte!)	—	2Gy
Az idegennyelvi tanítási módszerek története	2K	2Gy
Kortárs idegennyelvi tanítási módszerek	2K	2Gy
Tananyagismeret és oktatástechnika	1K	2Gy
Idegennyelvi mérés, értékelés és vizsgatechnika	1K	2Gy
A nyelvtanítás alkalmazott nyelvészeti alapjai	1Sz	2Gy

Ezt a hatféléves modellt praktikus okokból négy félévre mérsékeltük (amely szigorlattal zárul): a beszéd-, ének és mozgástechnika hasznos és szemet gyönyörködtető tárgyát a Bokros-csomag nyelte el (a helyi színház színészeinek legnagyobb bánatára); míg a nyelvtanítás alkalmazott nyelvészeti alapjai című tárgyat felszippantották azok az alkalmazott nyelvészeti tantárgyak (főként pszicho- és szociolingvisztika), amelyek minden modern filológiai szak alaptantervébe beépültek.

A fentiek nyilvánvalóvá teszik azt, hogy az idegen nyelvek tanárainak képzésében központi fontosságúnak tartott nyelvpedagógia egy olyan multidiszciplináris stúdium, amely rendelkezik egy *propedeutikai* (és tudatformáló) történeti tárggyal (az idegen nyelvek tanításának története); és a tárgyak további felépítésében valójában egy működő didaktikai modellt követ. Ugyanis a tantervfejlesztés és -értékelés, illetve a tananyagfejlesztés és -értékelés e tanítási-tanulási folyamat *input* pontjait vizsgálja; az idegen nyelvek tanításának elmélete és gyakorlata, vagyis a kortárs metodika magával a folyamattal, annak tartalmával, a készségek fejlesztésével és az egész folyamat komplexitásával foglalkozik; míg az idegen nyelvi mérés, értékelés és vizsgatechnika egyértelműen az *output* pontokat vizsgálja, vagyis a visz-

szacsatolást. Egy ilyen tantárgyi rendszerben nemcsak a didaktikai funkciók állandó jelenlétét érezhetjük, hanem azt is, hogy nem egy egydimenziójú, osztályteremhez tapadó szűk prakticizmusról van szó, hanem egy dinamikusan fejlődő alkalmazott tudományterületről, amelynek progressziója az alkalmazott nyelvészet, a pszicho- és szociolingvisztika és az alkalmazott didaktika, vagyis a tantárgypedagógia (nyelvpedagógia) egyelőre közös terminológiájával írható le. Tömören, *a veszprémi modell legnagyobb pedagógiai erénye a nyelvpedagógia teljesen tudatos felhasználása a nyelvtanárképzésben.* Meggyőződésem, hogy az idegen nyelvi tanárképzés Veszprémben kialakult többszintű, integrált modellje a világ bármely hasonló adottságokkal rendelkező egyetemén beindítható, az eredeti arányokat megőrizve elemeiben is felhasználható.

Göncz Árpád köztársasági elnök beír az Angol Tanszék vendégkönyvébe

Veszprémi Egyetem Tanárképző Kar: az utca árnyas oldalán

Nem a filológiai tanárképzés volt az egyetlen minőség, amelyet a MAB a Tanárképző Karon kiemelt: kiváló minősítést kapott a kémia; üde, új szaknak találták az informatikai tanárképzést; míg a környezettani tanárképzés természetes velejárója a Veszprémi Egyetem környezettudományokban végrehajtott avantgárd törekvéseinek. Folytatódhatna tehát a séta az utca napos oldalán, hiszen közben megerősödött az agilis, sokat publikáló, országosan unikum Színháztudományi Tanszék; megjelent és beindult (végre) a Magyar Nyelv és Irodalom, a filológia pedig tovább bővült a Francia Nyelv és Irodalommal. Bővült és változatosabb

lett a Biológia (Zoológia, Limnológia); a pedagógiai kutatás pedig intézményes lehetőséget kapott Pápán (Zsolnai intézet). Mindezek a fejlemények méltán örvendetesek, ugyanakkor azonban fel kell figyelni olyan külső és belső negatív jelenségekre, amelyek gyengeségeket takarnak. A teljesség igénye nélkül sorolunk fel néhány olyan eseménysort, amely más egyetemeket is sújt, és csak később térünk vissza sajátos belső hiányosságainkra.

Az elmúlt egy évtized tovább rontotta a tanári hivatás, a tanári pálya *presztizsét,* amelyhez hozzájárult a már huzamosnak tekinthető *demográfiai válság.* A kultúra közvetítése, az emberiség régvolt századainak üzenete nem tűnik fontosnak a fogyasztói vagy technikai divatok markában vergődő társadalomnak (pláza-kultusz, mobil-kultusz stb.). Az új képzési feltételek megjelenése lehetővé teszi a kar számára, hogy eredetileg elsőszámú célkitűzése: a „tanárok képzése az iskolarendszerek számára" elveszítse vezető helyét, illetve kizárólagosságát a bölcsész- és természettudományi képzés ellenében. Ez a lehetőség ismét rávilágít arra a tényre, hogy hagyományos terminológiával élve egy *rejtőzködő* bölcsész és természettudományi kar letéteményesei vagyunk. Az önállósághoz szükséges feltételekkel azonban egyik fél sem rendelkezik: a bölcsészetből hiányzik számos társadalomtudományi irány (szociológia, történelem, filozófia), a TTK-ból a fizika, a földtudományok és sok-sok szak. A Tanárképző Kar természettudományi szakjai közül egyedül az informatika tekinthető újsütetű szaknak, a kémia és a környezettan tanári szak a régi Veszprémi Egyetem által kialakított kémia és környezettudomány visszatükröződése; doktori programjaik az egyetem más doktori iskoláiba kapcsolódnak. Mindebből egyáltalán nem következik az, hogy akár a közeljövőben, akár később célszerű lenne szétválniuk. Az az ókonzervatív elképzelés, hogy az egyetemek ugyanúgy épüljenek fel, mint a két évszázaddal ezelőtti humboldt-i modell, nagymérvű tájékozatlanságot takar. A fejlődés lehetséges irányaira még visszatérünk.

Az induló Tanárképző Kar egyik különleges erénye lehetett volna a bölcsészeti és természettudományi tárgyakat összekapcsoló *kétszakosság* (mindehhez kezdetben az összes változatban hozzájárult a Hittudományi Főiskola ötéves teológia szakja). Ez azonban nem valósulhatott meg maradéktalanul. Ugyanis külső fejlemény az is, hogy a kilencvenes évek első felében – elsősorban az ELTE hatására – kialakult az ötéves egyszakosság intézménye, amely szinte utánozta a magyar tanárképzésbe világbanki hatásra betört hároméves egyszakosságot. Mindkét fejlemény iskolaellenes. Ezen felül a természettudományi képesítési követelmények maximalizmusa kizárta a Veszprémben létrejött izgalmas bölcsész és természettudományos szakok elvégezhetőségét. Kevés hallgató vállalja az átlagosnál jóval hosszabb egyetemi éveket, az anyagi és szellemi terheket. Most, hogy a hároméves egyszakosság megszűnt, és visszatér a négyéves kétszakosság, az ifjúságnak módjában áll újratanulni *a többetvállalás erényeit.* Szükség lesz tehát az eddig ötéves egyetemi szakok négyéves főiskolai változataira is – a párosíthatóság érdekében.

További hátrányok – pontokban

1. Mivel az egyetemek felvételi létszámai nagyjából 1995 óta a főbb szakokban változatlanok, viszont egy-egy generáció összlétszáma zuhan, a felsőoktatásba bekerülő diákság minősége végképp *megszüntette* a magyar felsőoktatás hosszantartó *elitizmusát.*

2. Az iparszerkezet változása miatt a régióban kutatóintézetek szűntek meg, ezért számos tehetséges egyetemi oktató *külföldön* keres szakmai boldogulást.

3. *Szerény*nek tekinthető az egyetem városi és regionális *támogatottsága,* nemzetközi szinten pedig egyenesen jelentéktelen. Különösen fájdalmas ez egy olyan felsőoktatási szerkezetben, ahol a fővárosi egyetemek gazdag támogatottsága még mindig kiáltó ellentétben áll a vidéki felsőoktatás pénzügyi beskatulyázottságával.

4. A balkáni háborúk miatt számos európai szintű intézmény irányító központjait inkább Ausztriába helyezte, Magyarország hoppon maradt.

5. Bár Veszprém a fővároshoz legközelebb eső egyetemi város, képtelen elérni azt, hogy e rövid távnak megfelelően gyors vasúti és közúti összeköttetéssel rendelkezzen.

Hosszasan folytathatnánk még a sort, tetézve azoknak a jelenségeknek, intézkedéseknek, pénzügyi szigorításoknak a számát, amelyek már eddig is alaposan megtépázták az egyetem küldetéstudatát. Sajnálatos, hogy az utóbbi időben semmit sem javult az egyetem gazdasági helyzete, a tanszékek működése állami forrásból nem biztosított, ezért növekedett az érdekek erőszakos, amorális érvényesítése, erősödött a konszenzusra nem is törekvő, viszályokat szító vezetési stílus. Az egyetemi szerkezet erőltetett (bár szükséges) változásai következtében csökkent a kar érdekérvényesítő képessége az egyetemi tanácsban, illetve az új nagyegyetem egészében.

Mindeme negatív jelenségek dacára a Tanárképző Kar tovább fejlődött, erősödött. A kérdés tágabb értelemben most már úgy vetődik fel, hogy mivé alakulhat át egy modern, öthat karú egyetem több tudományterületet is oktató, kutató, tudást népszerűsítő kara: a Tanárképző Kar.

Jövőkép

Az egyetemek történetének tanúbizonysága szerint szakegyetemből soha nem lehet tudományegyetem, de klasszikus műszaki egyetem sem. Útjuk hamarabb vezet a modern integrált egyetem felé, mint az egykori tudományegyetemeké. Persze csak akkor, ha az illető szakegyetem ezt felismeri, és megpróbál élni helyzeti előnyével. Maga a Tanárképző Kar is egy ilyen *integráció,* bár a szakok egymás mellé helyezése nem jelent belső integrációt. Már akkor mulasztott a kar, amikor a kilencvenes évek vége felé felhasználhatta volna a rohamosan fejlődő kognitív tudományokat kutatási és oktatási *profilegyesítő* célokra. Ma már ugyanis nem a modern, hanem a *posztmodern* egyetem van soron, de annak is az a szakasza, amikor a szétdaraboltság és a káosz valami újszerű rendet kíván. Ez a rend egyelőre csak eklektika máshol is a világban, de a *posztmodern eklektikus egyetem* Veszprémnek is bőséggel kínál lehetőségeket. Az egykori természettudományi karok modernebb világokban már bevonultak az informatika égisze alá, és *természettudományi informatikai intézetekben* tömörültek. Európa egyik nem földrajzi, hanem szellemi peremén különleges jelentősége lehet a *többnyelvű, Európa-centrikus üzleti és gazdasági szakoknak.* Együtt is jelentkezhetnek ezek a gazdasági irányultságú szakok, (többnyelvű) kommunikációközpontú szakokkal. Általában úgy tekinthetjük, hogy a *többnyelvűség*be, *informatiká*ba, *környezettudomány*ba, *kognitív tudományokba integrált* műszaki, természettudományi és bölcsész szakoké a jövő. A Műegyetem katedrát ajánlott egy pszichológusnak (el is fogadta), aki a Veszprémi Egyetemen

hiába próbálkozott. Rossz beidegződések? Mi lett volna, ha kivételesen a Műegyetemnek kellett volna Veszprémet utánoznia? Száz szónak is egy a vége, a Tanárképző Kar jövője nem a klasszikus tudományegyetemi karok szétválása, és nem a régi szakok további, „békés" egymás mellett élése. Ennél több kell: *belső integráció.* Egészen új, szakmai soviniz-mustól mentes kombinatorika, amely megfelel az új évezred kihívásainak. Egyelőre úgy tűnik, hogy az új évtized nagy ötleteit még jótékony homály fedi...

Irodalom

Bárdos, J.: Dékáni jelentések (1990-1997)

Bárdos, J.: Models of contemporary FLTT (Foreign Language Teacher Training): Theory and Implementation. Washington, D.C., U.S.A., 1995., The ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation, CAL. pp. 1-83. Published by ERIC Document Reproduction Service No ED397629; http://ericae2.edcuc.cua.edu/db/riecije/ed397629.

Bárdos J.: University and Society: The Case of the University of Veszprém (ESMU, Université Catholique de Louvain-La-Neuve, East-West Cooperation Programme, 1994-95.) In: Strategic Management Practices, University Policies and Structures. Ed. By M. Woitrin. Bruxelles, 1995., ESMU. pp. 52-67.

Bárdos, J.: Some Aspects of the University-Environment Relationship in Hungary (ESMU, Universite Catholique de Louvain-La-Neuve, East-West Cooperation Programme, 1994-95.) In: Strategic Management Practices, University Policies and Structures. Bruxelles, 1995., ESMU. pp. 191-206.

Bárdos, J.: Teacher Training in Hungary and the European Dimension (A tanárképzés Magyarországon és az európai dimenzió). In: Hungary and Europe (Hazánk és Európa). Edited by B. Beszteri, Z. Kalmár, I. Szilágyi, by the support of the European Union. Veszprém, 1996. pp. 156-180. HU ISSN 02386723

Lengyel, Zs.: Dékáni jelentések (1998-2001)

Albert József

Oktatás az egyetemen, változások a képzésben

A „kísérletező kedvű" egyetem

Az alapító okirat szerint a Veszprémi Vegyipari Egyetem feladata szakemberek képzése a nehézvegyipar számára. Tulajdonképpen a vegyészmérnökképzést kettéválasztották, megosztották; 1949-től a vegyészmérnökök egy részét – akiket nem a nehézvegyiparba szántak – továbbra is Budapesten, a műegyetem vegyészmérnöki karán képezték, másik részét Veszprémben. A döntés indokoltságáról még ma is megoszlanak a vélemények. A minta a szovjet modell volt, amit erős ágazatorientált szakosítás jellemzett.

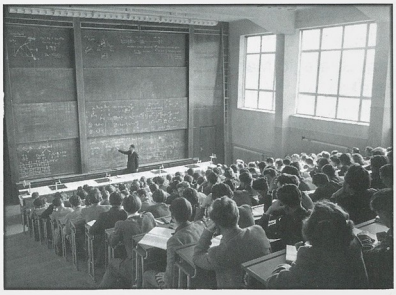

Előadások az A épület nagyelőadó termeiben

Az induláskor a képzés időtartama 8 féléves, később, az 1950/51. tanévben bővült 9, majd 1956/57-ben 10 félévesre. A kezdeti években a hallgatók felsőbb évfolyamokon egy-egy iparágnak megfelelő szakon tanultak tovább (szilikát, ásványolaj és szénfeldolgozó, szervetlen kémia, elektrokémia). Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a szakosítás e formája túlzott mértékű, egyes szakok hallgatói a saját területükön kívül esőkből még csak összefoglaló áttekintést sem nyertek, ami – mint később bebizonyosodott – mobilitásukat erősen korlátozta. 1955-ben a tanterv módosításával oldották a szakosodás merevségét, majd 1957-től tovább csökkent az elkülönített szakképzés. A szakokat átfogóbb ágazatokba vonták össze, amelyeken a közösen hallgatott technológiákat csupán bővítették a speciális ágazati stúdiu-

mok. Az 1956/57-es tanévben 9 különböző ágazaton folyt képzés (cementipari, kerámia ipari, üvegipari, szénfeldolgozó ipari, ásványolaj feldolgozó ipari, sav és műtrágya ipari, lúg- és só ipari, elektrokémiai és analitikai). A következő tanévben további újabb ágazatok alakultak (petrolkémiai, radiokémiai, elméleti és szerves kémiai, hidraulikus kötőanyagok ipari).

Benke Valéria művelődési miniszter a tízéves jubileumi ünnepségen a megyeháza dísztermében ünnepi beszédet mond

Az 1963/64. tanévben az ágazatokat összevonták, a négy ágazat (1. Szervetlen kémiai technológia, 2. Szilikátkémiai technológia, 3. Radiokémiai technológia, 4. Petrolkémiai technológia) kiegészült egy ötödikkel, az 1967/68. tanévtől bevezetett Vegyipari folyamatszabályozással.[1]

Az ágazati rendszer ma is él. Az ágazatok közül némelyik megszűnt, másfelől az igényeknek megfelelően újakat szerveztek. Az 199/91-es tanévben „lépett be" a vegyészmérnök-képzés két új ágazata, a szerves technológiai és a finomkémiai.

Az elmúlt ötven évre visszatekintve az oktatás változásait két típusba sorolhatjuk. Az egyik oktatáspolitikai, módszertani jellegű, a másik profilbővítő, -gazdagító.

1 A Veszprémi Egyetem Értesítője 1997/98, 14. o.

Mi motiválta ezeket a változásokat? Külső kényszer, finom bíztatás vagy belső (egyetemi, oktatói) igény, kezdeményezés hívta őket életre? Mennyire játszott szerepet a gazdaságpolitikai, gazdasági környezet változása, s hogyan reagált ezekre az egyetem?

Az oktatási kísérletek, változtatások egyik része központilag sugallt, elvárt vagy javasolt, a másik – erre később, az egyetem megerősödése után inkább adódott lehetőség – szervesebb, helyi indíttatású, endogén jellegű. De a központilag sugallt változtatási törekvések is helyi mezben jelentek meg, veszprémi kísérletként ismertek. A következőkben a változások mindkét típusát, „oktatáspolitikai és módszertani kísérletek" és „profilalakítás" címszó alatt, külön-külön ismertetem. Előbb azonban még ide kívánkozik néhány átfogóbb megjegyzés a változások jellegéről.

A veszprémi egyetem képéhez hozzátartozik a „fiatalos lendület és kísérletező kedv". Az ügyeletes kísérletező szerep megítélése ugyanakkor ma már nem egyértelműen pozitív: az egykori vezetők véleményeiben a nagy egyetemi kísérletek olykor „beugratásként" jelennek meg. Egyre nyilvánvalóbb, hogy ez a szereposztás és szerepvállalás egy voluntarisztikus politikai, művelődés- és tudománypolitikai gyakorlatból következett. Kétségtelenül előnyökhöz juttatta a fiatal, tradíció nélküli kis vidéki egyetemet, de voltak hátrányai is.

Az elmúlt évtizedekben Veszprém – a miskolci egyetemhez hasonlóan – modellértékűen jelentette a szocialista egyetemet, amely fogékony volt az újra, a változtatásra. Az újító elképzelések megvalósításának ideális terepe, ahol – az egyetem kicsinységénél fogva – a bukás kockázata is elviselhető (vagy elhallgatható) volt. A nagy múltú egyetemekhez képest itt kisebb a változtatással szembeni ellenállás, könnyebben bevezethetők voltak a „legmerészebb" elképzelések is. A kísérletek révén könnyebben hozzá lehetett jutni a fejlesztésekhez, korszerűsítésekhez szükséges forrásokhoz, s a bukás kockázata a központi védettség révén vállalhatónak tűnt. A hitek és a kételyek együtt voltak jelen, s szerencsés esetben létrejöhetett a központi szándék és a helyi akarat találkozása: az együttműködés.

Új szakok alapítására a rendszerváltás előtt csak ritkán adódott lehetőség. A változtatásoknak nemcsak a kialakult merev érdekviszonyok szabtak határt, hanem a felsőoktatás centralisztikus jellege, s hosszú ideig az egyetem kényelmessége is. A hatvanas és a hetvenes években a vegyipar kiemelt ágazat, a veszprémi képzés fontos szerepet töltött be a felsőfokú vegyészszakember képzésben, a legtöbb vegyipari üzemben és az ágazat felső irányításában szinte mindenütt ott találjuk a Veszprémben diplomázott mérnököket. A viharfelhők a Veszprémi Vegyipari Egyetem egén a nyolcvanas években tornyosultak, de a változtatásra alig nyílt lehetőség, részben pénzhiány, részben az ellenérdekelt felsőoktatási intézmények ellenállása miatt.

Igazi áttörés a rendszerváltás után következett be, amikor alulról szerveződve új szakok, képzési irányok jöttek létre. Megalakult az egyetem második kara, a Tanárképző kar, megváltozott az egyetem neve, és kapcsolatai kiszélesedtek. Mondhatjuk azt is, hogy ez az időszak, a második alapítás, a tényleges egyetem létrejöttének időszaka. A korábban szűk profilú szakegyetemből egyre inkább universitas jellegű intézmény válik. Az áttörésben Liszi Jánosnak, az egyetem akkori rektorának kulcsszerepe volt.

Oktatáspolitikai, módszertani kísérletek

A „radikális reform" (1960-1963)

A radikális reform az egyetem történetének egyik legvitatottabb – jórészt minisztériumi megrendelésre lefolytatott – oktatási kísérlete. Az alapelgondolás Benedek Pál nevéhez fűződik, aki a reformbizottság vezetőjeként a kísérletet irányította, élvezve az akkori rektor, Polinszky Károly támogatását.

Az időszak: a hatvanas évek első évei, a nagy világpolitikai remények korszaka. A Hruscsov-i utópista reformizmus a szocialista tábor célkitűzéseként kilátásba helyezte a kapitalista világgazdaság túlszárnyalásának programját. Magyarországon az extenzív fejlesztés volt napirenden, a pártkongresszus és a második ötéves terv gazdasági irányelveiben kiemelt helyet kaptak a vegyipar továbbfejlesztésének perspektívái. Határozatot hoztak a vegyipari egyetem építkezéseinek befejezéséről. A „korszerű vegyipari kombinátok"-ról született döntés a vegyipar tervezett népgazdasági húzóágazat-szerepét jelezte. Készülőben volt az oktatási reform: az „életre nevelés", a termelésközeliség, az üzemi gyakorlatok egyre nagyobb politikai jelentőséget kaptak.

Benedek professzor tagja volt a Budapesti Műszaki Egyetemi Reformbizottságnak, jól ismerte a központi reformelképzeléseket, s mintegy elébe sietve az eseményeknek, elkészítette a veszprémi, ún. „radikális reform" tervezetét.

A koncepció kiindulópontja az a megállapítás, hogy az egyetemi oktatás üvegburában, művi környezetben folyik, s a végzés után hosszú időt vesz igénybe az üzemi viszonyokhoz történő alkalmazkodás, a teljes értékű mérnökké válás. Időt nyerhetünk, ha az oktatás szerves részének tekintjük, erre alkalmassá tesszük az üzemi gyakorlatot. „Szét kell zúzni a szakmai akváriumokat", s olyan egyetemeket kell létrehozni, amelyek „organikusan illeszkednek a társadalmi termelés kapcsolatába".[2]

A veszprémi reformelképzelés attól „radikális", hogy a gyakorlatra orientáltság itt kevésbé volt mértéktartó mint másutt, az oktatási folyamat egész struktúráját átformálták. Előbb kétszer nyolc, később kétszer öt hónapos termelési gyakorlatot iktattak be (másutt csupán 12-16 hetes gyakorlatok voltak), így fontos kérdéssé vált, hogy milyen módszerekkel lehet a gyakorlaton kívüli időt jobban kihasználni. Csökkentették az előadások számát, a kevés előadás csupán vezérfonalként szolgált, orientáló gondolatmenetet adott, a hallgatókat inkább a könyvekre, jegyzetekre utalták. A tanmenetet úgy építették fel, hogy abban párhuzamosan csupán két szakmai tantárgy szerepelt (blokkosított rendszer). Egy-egy stúdium befejezése után azonnal vizsgázni kellett, a számonkérés ezáltal nem korlátozódott a vizsgaidőszakra. A kötelező szorgalmi idő heti 44 óra volt, ennek nagyobbik része ellenőrzött egyéni tanulási idő, színhelye az egyetemi tanulókör. Szembeötlő a program túlszabályozó, militáns jellege, a képzés helyett az árulkodó kiképzés kifejezés gyakori használata a reformról készült korabeli írásokban.[3]

2 Benedek Pál: Reform előtt áll egyetemünk. Egyetemünk 1960. február, 1. o.

3 Saád József: Felsőoktatási központok Észak Dunántúlon. Regionális együttműködés a felsőoktatásban, 15. o.

A kísérlet nagyjából a bevezetésével egyidejűleg kezdett felszámolódni. A diákok és a tanárok egy részének ellenállása révén az értelmetlen drill és a formális kötöttségek (kötelező reggeli torna, délutáni kötelező csoportos tanulás) menet közben megszűntek, oldódtak. Az érintett hallgatók szellemes kritikája a *72 dühös ember* című, Rejtő Jenőt utánozó stílusban megírt, többször nagy sikerrel előadott színdarab.[4] A figyelem egyre inkább a tantervek tartalmi vonatkozásaira irányult. Jegyzetkészítési program született, a módszertani kérdések helyett előtérbe kerültek a tantárgy-korszerűsítés tartalmi kérdései. Majd a kísérlet a támogató rektor távozása után csendben elhalt.

Örségváltás. László Antal beiktatása rektornak – 1964. február 6.

Enyhült a reform radikalizmusa, több területen visszarendeződés történt, sőt, a túlszabályozottság oldására törekedve, esetenként az ellenkező végletekbe estek. Például a kötelező 44 óra 25-re csökkent, s ezt már a többi egyetem kifogásolta. Erdey-Grúz Tibor a szakma nevében átfogóan elemezte a veszprémi kísérletet, s számos negatívumra hívta fel a figyelmet. Végkövetkeztetése: a veszprémi mérnökök szakképzettsége súlyosan sérül a reformoktatás miatt.[5]

4 Kémcsőkefe (Évkönyv az 1963-ban végzettek gondozásában), Veszprém, 1973 163-220. o.

5 Erdey-Grúz Tibor: Hozzászólás a Veszprémi Vegyipari Egyetem tantervjavaslataihoz. Magyar Kémikusok Lapja, 1963. 5. sz. 201-204. o. Az országos lapok egyértelműen elismerően írtak a veszprémi kísérletről. A Népszabadságban például a következőket olvashatjuk: „Veszprémben hadat üzentek a látszatmegoldásoknak, a veszprémi egyetem kísérleti reformja elsősorban a valódi eredményekre törő céltudatos munkájával adott újat." (Szluka Emil: A Veszprémi Vegyipari Egyetem reformkísérleteinek tanulsága. Népszabadság, 1962. július 7.)

Az egyetemen kezdettől fogva megoszlottak a vélemények a kísérlet értelméről, hasznáról: voltak támogatói (sőt helyi bázisa is volt), de született ellentervezet is (Bereczky Endréé), s számos bíráló, korrigáló, változtató szándékú javaslat kísérte. Farkas János például „Szabadság vagy kényszerűség" című írásában filozófiai és lélektani meggondolásokból utasította el a sok kötöttséget, korlátozást, formalitást. Szolcsányi Pál tartalmi módosításokat javasolt.

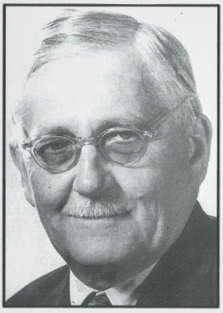

Bereczky Endre

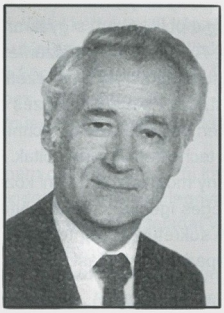

Farkas János

Szolcsányi Pál

S több tanszéki vita jegyzőkönyvében találunk olyan kritikai észrevételeket, amelyeket figyelembe vettek a későbbiekben. A kísérlet kudarcát az irányítók és résztvevők hamar belátták. Viszont a javára írható, hogy ráirányította a figyelmet a tartalmi kérdésekre. A reform bizonyos elemei életképesnek bizonyultak, átmentődtek (például a negyedévesek külföldi termelési gyakorlata, szemináriumi rendszer). S ami ennél is fontosabb: „általa növekedett az egyetem potenciális belső hajlékonysága és választási képessége a külső igények és a belső teremtőerők között."[6]

A többlépcsős képzési modell (1969/70-)

A többlépcsős képzési modell bevezetése az Egyetem történetének szintén sokat vitatott vállalkozása volt. Akadtak ellenzői, de lelkes hívei is mind az oktatók, mind a diákok körében. A reformereket támogatók közül az egyetem falain belül néhányan még ma is azt a véleményt képviselik, hogy akkor, azok között a viszonyok között helyes döntés volt a többlépcsős képzés bevezetése, de közben megváltozott a helyzet. Mások úgy vélik, hogy ez az akció az egyetem érdekében elkövetett mentőakció volt, „Polinszky egyik zseniális húzása", amellyel megmentette az egyetemet a főiskolává degradálástól.[7] Voltak, akik azért ellenez-

6 Nemecz Ernő – Meskó Gábor: A Veszprémi Vegyipari Egyetem 25 éves. Magyar Kémikusok Lapja, 1975. 3. sz. 132. o.

7 Mészáros Pál közlése (Interjú Mészáros Pállal, Albert, 2002)

ték, nehogy éppen ezáltal alakuljon át („zülljön le") az egyetem főiskolává. Mai szemmel korszerű, az akkori viszonyok között korát megelőző elgondolás, ahol a rendszerből különböző kimenetek lehetségesek, és a harmadik fokozat pedig a mai PhD korai megvalósulása.

Az akkori döntési helyzetet meghatározó leglényegesebb tényezők a hatvanas évek közepén napirendre került gazdaságpolitikai (gazdasági mechanizmus reform) és oktatáspolitikai (oktatásfejlesztési utópizmus revíziója) változásokkal kapcsolatosak. Túlképzést hangoztató álláspontok jelentek meg a politikában, s gyakran elhangzott, hogy az alulfoglalkoztatás feszültségeket fog okozni. A túlképzés megszüntetésének követelményét erősítették az oktatásgazdaságossági megfontolások, de a tervezett gazdaságműködtetési reform várható kihívásai is. Nyilvánvaló lett, hogy a mérnökképzés távlati irányszámai túlzottak, struktúrája nem megfelelő. Napirenden volt a felsőfokú technikumok főiskolákká alakítása. A vegyészoktatás területén felsőfokú technikumok nem voltak. A hagyományos technikumok megszüntetésével űr keletkezett, igény mutatkozott üzemi középirányító szakemberekre. Konfliktust okozott, hogy az ipar tényleges igényei differenciáltabbak voltak, mint amire az akkori egyetemi oktatás felkészített.[8] A sokrétűbbé vált feladatok megoldása rugalmasabb, az igényeknek jobban megfelelő vegyipari felsőoktatást igényelt. Ezt megerősítette egy akkor végzett szociológiai vizsgálat is.[9]

Felmerült a kérdés, hogy milyen oktatási rendszer felel meg az egyetem érdekeinek és a társadalmi elvárásoknak? Megoldásként egy angolszász modellt adaptáltak a magyar és veszprémi viszonyokra. A koncepció lényege egy többlépcsős, egymásra épülő rendszer, amely akár egy intézmény keretében többféle társadalmi igény kielégítésére képes.

Kezdetben három alternatívát tartottak lehetségesnek, a sorosat, a párhuzamosat és a vegyest. A párhuzamos azt jelenti, hogy már a jelentkezéskor eldönti a hallgató, hogy üzemmérnök vagy okleveles vegyészmérnök akar lenni, s ennek megfelelően párhuzamosan folyik a kétféle oktatás. A soros modellnél a hallgatók együtt kezdenek, és az első fokozat elvégzése után – egy szelekciós mechanizmus révén – lehet bekerülni a másodikra. A vegyes a kettő kombinációjából épül fel, de itt a szétválás nem a harmadik év után, hanem hamarabb, egy-másfél év után történik. A harmadik fokozat a tervezetben olyan posztgraduális fokozat, amely bonyolultabb feladatok elvégzésére képesített volna, lehetőséget biztosítva a műszaki doktori cím megszerzésére is. Ez akkor a tervező-fejlesztő-kutató mérnökképzés lehetőségeként interpretálódott. Ez a harmadik fokozat – főleg anyagi feltételek hiánya miatt – elmaradt, vagy csak töredékesen valósult meg. Több példa volt ugyanis arra, hogy ipari munkahelyek lehetőséget biztosítottak fiatal mérnökeiknek egy-egy (többnyire az üzemet érintő), tudományos kérdés vizsgálatára az egyetemen, s többen ezekből a kutatásokból doktori, vagy kandidátusi disszertációt készítettek.[10] A veszprémiek a soros modell mellett döntöttek. Polinszky Károly visszaemlékezése szerint a vegyes alternatívát bonyolultsága, nehezen kezelhetősége miatt vetették el, a párhuzamos változat ellen az szólt, hogy abban

8 Péchy László: A kőolajipar helyzete, a szakmérnök-képzés eredményei és feladatai. Napló 1967. július 30.
9 A kutatást a Veszprémi Vegyipari Egyetem megbízásából Szesztay András végezte 1965-67 között. A tapasztaltakról írt könyv címe: Szesztay András: Az egyetem után. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970, 216. o.
10 Erről ír Henszelmann Frigyes A vegyipari egyetem és az ipari üzemek együttműködése az oktatásban c. cikkében (Napló, 1974. december 13, 4. o.)

az esetben biztosítani kellett volna a két forma közötti átjárhatóságot, ami a más területeken szerzett tapasztalatok szerint általában nehezen valósult meg.[11] A kísérletben résztvevő Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Kara a párhuzamos képzést választotta.

Az új képzési rendszert az 1969-70-es tanévben indították be, és a kreditrendszer bevezetéséig (1995/96. tanév) működött, attól kezdődően a főiskolai szakon végzettek „ráfejeléssel", a még hiányzó kreditek megszerzésével válhatnak okleveles vegyészmérnökké.

A több vagy ismertebb szóhasználattal kétfokozatú képzés beválásáról megoszlanak a vélemények. Néhány év tapasztalata után az egyetemen Meskó Gábor és Nemecz Ernő összegező tanulmányukban értékelték a képzés tapasztalatait, úgy látták, hogy – kisebb hibáktól eltekintve – a rendszer működőképes. A legtöbb problémát szerintük az okozta, hogy az üzemek „nem mindig tudják egyértelműen szétválasztani a két fokozatnak megfelelő mérnöki munkaköröket".[12]

Ez a kezdeti „bizonytalanság" nem múlt el. Még az új képzési rendszer bevezetése után 20 évvel is – mint egy kutatásból kiderült – ez volt a leggyakoribb panasz. Erről árulkodtak a munkahelyek pályázati kiírásai, amikor bizonyos feladat végzésére, munkakör betöltésére kértek „vegyészmérnököt vagy üzemmérnököt".

A Veszprémi Vegyipari Egyetem szociológiai csoportja 1985-ben felmérést készített a Veszprémben végzett mérnökök körében. A megkérdezett hallgatók többsége rossznak, vagy legalábbis ellentmondásosnak tartotta ezt a képzési szisztémát, s mindössze a válaszolók alig több mint egyötöde (23 %-a) minősítette jónak. Az elégedetlenek szerint „az üzemmérnök se nem technikus, se nem mérnök, és inkább technikusokra lenne szükség". „Az üzemek nem tesznek különbséget az üzemmérnök és a vegyészmérnök között, mérnöknek tekintik az üzemmérnököt, holott nem az." Emiatt magát az elnevezést is kifogásolták. Anakronisztikus, hogy gyakran az üzemmérnöknek is ugyanannyit fizettek, mint az okleveles vegyészmérnöknek, de mivel az üzemmérnök hamarabb kezdett dolgozni, s közben béremelést kapott, előnyösebb helyzetbe kerülhetett. Formálisan az iskolai hátrányát is behozhatta, ha elvégezte az egyetem levelező tagozatát. Az oktatás terén a legtöbben a következő problémákat említették: „az első három évbe öt év anyaga van belesűrítve, ami túlterhelést és rohanást eredményez". Továbbá: „A két fokozat felesleges átfedéseket tartalmaz. ...Az első fokozat nem adja meg azokat az ismereteket, amelyekre az üzemmérnöki feladatok ellátásához szükség lenne. ...Lejáratják a mérnöki presztízst."

A kétfokozatú képzés mellett említett érvek: „Az üzemekben sok helyütt elég az üzemmérnöki végzettség. ...Szelektál a hallgatók között, tanulásra, versenyre ösztönöz, és megadja a lehetőséget a választásra a tanulás befejezése vagy folytatása között."

Az oktatók hasonló véleményeket képviseltek, s az eddigieket még azzal egészítették ki, hogy a második fokozaton nem elég tartalmas a képzés, s ebben nagy szerepet tulajdonítottak a technológiai ágazatok érdekharcának.[13]

A kulcskérdés véleményem szerint az, hogy: lehet-e, lehetett-e két ilyen eltérő képzési célt ugyanazon intézményben optimálisan megvalósítani? Elvileg nem kizárható. De ha elfogadjuk alapelvként azt, hogy az üzemmérnök nem a gyengébben tanuló vagy gyengébb ké-

11 Polinszky Károly közlése. Interjú Polinszky Károllyal (Albert, 1988)

12 Nemecz Ernő – Meskó Gábor. A Veszprémi Vegyipari Egyetem 25 éve c. írásukban

13 Lásd A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről c. kötetet. Szerk.: Farkas István, Veszprémi Vegyipari Egyetem, Veszprém, 1990

pességű, hanem egy más feladatú (hajlamú, irányultságú) és felkészültségű szakember, akkor ennek a képzésben is következetesebben kellett volna tükröződnie. Nem működött megfelelően a szelekció sem. Inkább ambíció és tanulmányi eredmény kérdése volt a továbbjutás és nem az alkalmasságé. Ez az alapkonfliktus mérsékelhető ugyan, de nem oldható fel a kritériumtárgyak beiktatásával.

Korcsog András „A többfokozatú vegyészmérnök-képzési rendszer és bevezetésének tapasztalatai" című tanulmányában már 1972-ben érzékelte azokat a neuralgikus pontokat, amelyeket később sem sikerült gyógyítani, sőt közülük néhány még súlyosabbá vált. Figyelmeztetését, mely szerint a rendszer bevezetésének feltételei és korlátai vannak, s hogy ez a képzési modell a felsőoktatás továbbfejlesztésének csupán egyik lehetséges iránya, nem vették figyelembe.[14] A későbbiekben a többlépcsős rendszert az országban több intézményben bevezették központilag.

Véleményem szerint az alapelgondolás lényegében helyes volt, oldotta, rugalmasabbá és gazdaságosabbá tette a vegyész felsőoktatást. Az elkövetett hibák kellő odafigyeléssel és jobb irányítással kiküszöbölhetők lettek volna.

Profilbővítés

Az egyetem történetében több olyan változtatással találkozunk, amely alkalmazkodás a környezethez, felismerése új szükségleteknek, lehetőségeknek. Ezek a változtatások új színt jelentettek a képzésben, legtöbbször határterületi és interdiszciplináris jellegűek voltak. Minden esetben ismert, hogy kik a „szülők", a megalkotók. A kezdeményezés olykor egy-egy tárgyból, máskor a felmerülő probléma megoldási szándékából indult ki.

Az első ilyen változtatás a radio-kémia ágazat (1958) létesítése volt (Straub Gyula professzor kezdeményezése), amely egy új tantárgyból fejlődött ki az évek során. Itt képezték az első radiokémikus szakmérnököket. A posztgraduális „tanfolyamokra" nemcsak mérnökök jelentkezhettek, hanem más diplomások is, például orvosok, közülük néhányan ismert radiológussá váltak.

A korszerű vegyiparban létfontosságú a vegyipari folyamatok modellezése, irányítása; a kibernetika, a számítógépek alkalmazása. Ennek megfelelően 1967-ben került sor a vegyipari folyamatszabályozási ágazat megszervezésére Mohilla Rezső és Ferencz Béla közreműködésével. 1971-ben indult a vegyipari rendszermérnök-ágazat. A két ágazati képzés 1976-ban vegyipari rendszermérnöki és folyamatszabályozási ágazat néven egyesítve fejlődött tovább.

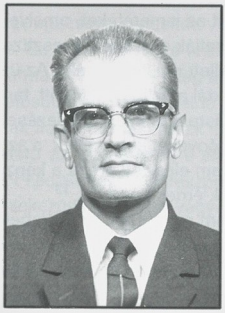

Mohilla Rezső

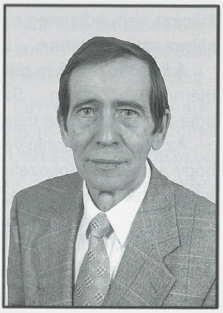

Ferencz Béla

14 Korcsog András: A többfokozatú vegyészmérnök-képzési rendszer és bevezetésének tapasztalatai. Felsőoktatási Szemle, 1972 21. Sz. 647-658. o.

Az egyik legérdekesebb kezdeményezés, ami nemzetközileg is figyelmet keltett, a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemmel közösen megvalósított agrokémikus szakemberképzés (szervezője veszprémi részről Meskó Gábor). Az igényt a mezőgazdaság fokozódó kemizálása teremtette meg. Az egyetem a közös képzésből azt vállalta, amihez adottsága révén jobb feltételekkel rendelkezett. A „házasságba" laboratóriumait és tanárainak kémiai tudását vitte. Kedvező feltételt jelentett a két egyetem földrajzi közelsége és a jó személyi kapcsolatok is. Veszprémben folyt a kémiai alapozás, ebben az időszakban a hallgatók Veszprémben laktak, Veszprémben vizsgáztak, majd Keszthelyen folytatták tanulmányaikat. Hosszú előkészületi időszak után 1971 őszén indult be ez a szak, azóta a tananyagban korrekciókra került sor, néhány év alatt teljesen bejáratódott, meghonosodott. Ez volt az országban az első megvalósult egyetemközi képzés. Ma már az egyetemi integráció révén ebből az egyetemközi képzésből egyetemi képzés lett két színhellyel.

Új szakként jelent meg 1973-74-ben a szervező vegyészmérnöki (szakalapító: Vándor Józsefné), amely a szervezési és számítástechnikai szakemberek iránti igényre épült, s a megvalósításhoz jó lehetőséget biztosítottak az akkori országos programok. Az egyetem a rokonterületek szakemberszükségletére is számított, a végzettek elhelyezkedése széles területen biztosított volt. A szak megszűnt, tapasztalatai a műszaki menedzser szakon hasznosultak.

Vándor Józsefné

Egyetemek közötti együttműködés eredménye volt a BME Villamosmérnök karával együtt létrehozott műszer- és méréstechnikai szak (1984/85.), amely a korszerű műszeres analitika számára képzett szakembereket. A hallgatók a harmadik évet töltötték Budapesten, és ott a villamosmérnöki karon tanultak. A kezdeményező Inczédy János professzor. A szak rövid életű volt, de tapasztalataira építhettek a később alapított anyagmérnök szaknál.

1984-85-ben kezdődött az egyetemen (évfolyamonként 6-8 fő részvételével) az emelt szintű idegen nyelvi (angol) vegyészmérnök képzés. A szakmai előadások egy részét a hallgatók angolul hallgatják, szakdolgozatukat angol nyelven készítik el.

Az 1985/86. tanévtől folyik az egyetemen levelező tagozatos kiegészítő képzés kémia szakos tanárok számára. (Kulcsemberei: Maleczki Emilné és Sebestyén Attila). Az itt szerzett kedvező tapasztalatok is erősítették a reményt a profilbővítésre, a nappali tagozatos, graduális szintű tanárképzés bevezetésére.

Maleczki Emilné

Sebestyén Attila

Változtatási törekvések a nyolcvanas években

A nyolcvanas években a Veszprémi Vegyipari Egyetem elbizonytalanodott, válságba került. A jelentkezők száma megcsappant, minőségi összetétele romlott. Ez nem csupán veszprémi jelenség volt, hasonló folyamatok játszódtak le Miskolcon és Budapesten is. Ennek részben demográfiai, részben társadalmi, gazdasági okai voltak. A képzés minőségével általában elégedettek voltak, mind az ipar, mind a felügyeleti szervek.[15] „Nem az egyetemmel van baj, hanem a magyar gazdasággal" – mondta egyik interjúalanyom. Csakhogy míg egy nagy egyetem kevésbé érzékeny az ingadozásokra, változásokra, a csökkenés, visszaesés Veszprémben nagyobb megrázkódtatást okozott. Ráadásul a pénzügyi kormányzat ebben az időszakban kezdte számon kérni a gazdaságosságot, firtatni az egy főre eső fajlagos költséget, az optimális oktató-diák arányt, a tanárok leterheltségét.

Ebben a versenyben vagy összehasonlításban a kis egyetemek eleve hátrányba kerültek, a vegyészmérnökképzés pedig az átlagosnál is nagyobb mértékben hely- és eszközigényes. Még az is felmerült – igaz, nem reális alternatívaként –, hogy mi lenne, ha mint gazdaságtalan intézményt az egyetemet központilag megszüntetnék? Reálisabb veszélynek látszott a főiskolává átminősítés. Ez a félelem már korábban is megjelent, hallottam olyan véleményeket, hogy ennek „kivédésére" vezették be és tartották fenn hibái ellenére a kétfokozatú képzést.

A válságból történő kilábalásra több javaslat is született, ezek egy része nem az egyetemen, például az idegen nyelvi szakfordító-és tolmácsképzés ötlete. Ezt a volt művelődési miniszter, Köpeczi Béla ajánlotta. Kiderült, hogy Veszprémben nem megoldható személyi feltételek hiányában, és rendkívül költséges is lett volna.

Talán a legfontosabb, legérdekesebb bővülési törekvés, ami a több lábon állás, az universitas irányába tett lépés lett volna: a tanárképzés bevezetése néhány diszciplínában. Matematika, kémia, fizika és technika szakos tanárok képzését tervezte az egyetem vezetése. A javaslatot részletesen kidolgozták, kezdve az igény felmérésével egészen a képzéshez szükséges feltételekig, a leendő tantervekig. Milyen érvek szóltak mellette?

A szükséges feltételek közül szinte minden biztosítható lett volna, a gyakorlati képzéshez különösen. Jól felszerelt laboratóriumok, oktatási segédletek (technológia tanszékek), magas szinten képzett tanárok. Megszűnt volna az egyetem kizárólagos műszaki jellege, ami a diákok egészséges szocializációja szempontjából lett volna hasznos. A veszprémi tervezet ké-

15 Ezt a véleményt támasztja alá a következő interjúrészlet is. „Százszámra vettem részt a legkülönbözőbb megbeszéléseken, de az egyetem vegyészmérnök-képzésének minőségével és az egyetem szellemével kapcsolatban én soha, sehol, semmilyen dehonesztáló megjegyzést nem hallottam. Ellenkezőleg. Minden szinten, főleg az iparban rendkívül jó a vélemény. Ez óriási dolog, mert ha nem így lett volna, akkor mindazok a kérdések, amelyek fölvetődtek (drága a veszprémi képzés – AJ), azok fölerősítve hangoztak volna el" (Interjú dr. Heil Bálint rektorral, Albert, 1988) Árva Péter volt oktatási rektorhelyettes viszont az ipar elégedettségét kevésbé tartja perdöntőnek. „Nekünk a szerkezetváltás utáni időre kellene képezni. A fejlett országokban más a helyzet. Például Japánban kisebb a távolság a létező ipar és a gazdaság között. Ahol a változtatás a legfontosabb, ott nem szabad hallgatni az iparra. Ismerni persze szükséges, de nekünk távlatibb érdekeink vannak. Nekem az már eleve gyanús, ha az ipar azt mondja, hogy milyen klassz hallgatókat küldtünk."

1. táblázat: *A műszaki és agrár-felsőoktatási intézmények egységköltség adatai 1978-ban*

Intézmény	Egységköltség (Ft)
Budapesti Műszaki Egyetem	48 009
Nehézipari Műszaki Egyetem	49 229
Veszprémi Vegyipari Egyetem	91 843
Agrártudományi Egyetem, Gödöllő	85 635
Agrártudományi Egyetem, Debrecen	77 120
Agrártudományi Egyetem, Keszthely	81 834
Állatorvostudományi Egyetem	71 820
Erdészeti és Faipari Egyetem	68 682
Kertészeti Egyetem	75 239
Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola	46 755
Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola	45 230
Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola	49 300
Könnyűipari Műszaki Főiskola	43 366
Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola	51 077
Pollack Mihály Műszaki Főiskola	40 588
Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola	36 610
BME Vízgazdálkodási Műszaki Kar	34 107
NME Kohó-és Fémipari Főiskolai Kar	43 947
NME Vegyipari Automatizálási Főiskolai Kar	43 947
Élelmiszeripari Főiskola	49 345
Mezőgazdasági Főiskola, Kaposvár	66 672
Mezőgazdasági Főiskola, Nyíregyháza	63 160
Mezőgazdasági Főiskolai Kar, Gyöngyös	62 617
Mezőgazdasági Főiskolai Kar, Szarvas	42 285
Mezőgazdasági Gépészeti Főiskolai Kar, Mezőtúr	42 285
Földmérési és Földrendezői Főiskolai Kar, Székesfehérvár	56 699
Kertészeti Főiskolai Kar, Kecskemét	60 344

Forrás: *Ladányi Andor: Mennyiségi fejlődés és strukturális változások: a felsőoktatás útja a felszabadulás után, 287. o.*

szítői állítják, hogy ők a gyakorlatra alkalmasabb, jobb általános iskolai tanárokat tudtak volna képezni, és ami még igen fontos: verseny alakulhatott volna ki a képzésben, megtört volna a pedagógusképző főiskolák monopóliuma. A javaslat nem valósulhatott meg.[16]

16 Meskó Gábor, aki az előkészítés egyik kulcsembere volt, erről a következőket mondta: „Rögtön sorompóba lépett minden pedagógiai főiskola és a minisztériumban a pedfőiskolai lobby, szó sem lehetett róla. Hogyan képzeljük mi azt? Aztán nem tudtak már mást csinálni, fölmérették a szakértőikkel, hogy tényleg megvannak-e itt a feltételek... Később megkaptuk a választ, hogy mivel előreláthatóan csökken az általános iskolai tanárok iránti igény, új képzési helyet biztosítani nem szükséges, erősen ajánlották, hogy dolgozzunk együtt Szombathellyel, ahol most létesítettek kémikus tanárképzést pár éve, ahol laboratórium sincs. (Interjú Meskó Gáborral, Albert, 1988)

Közben enyhült a gond, egyrészt valamelyest nőtt a jelentkezés, másrészt az országos hálózatfejlesztési tervnek megfelelően 1987/88-ban átkerült Veszprémbe a pécsi Pollach Mihály Műszaki Főiskoláról a vegyipari és szilikátipari üzemmérnöki szak, Kazincbarcikáról a mérés és automatizálási üzemmérnök szak. 1988/89-ben villamos üzemmérnök képzés indult. Ezeket a veszprémiek a két fokozatnak megfelelően hosszabb távon egyetemi szintre szerették volna fejleszteni.

Függőben maradt, nem született végső döntés a marketingmérnök-képzésről. A Piackutató Intézet felmérése megerősítette a feltételezett igényt az ilyen képzettségű szakemberekre. Ezen a szakon az egyetem olyan vállalkozásorientált marketingmérnököket szeretett volna képezni, akik a vállalati piacképesség, vállalkozásképesség fejlesztéséhez szükséges speciális ismeretekkel rendelkeznek. Ez a törekvés a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem érdekszférájába ütközött. Ők a kiszivárgott vélemények szerint ezt a képzést (minden műszaki alapképzés után) általánosabb szinten tudtak volna csinálni, ha ehhez megkapták volna a szükséges feltételeket

Születtek tervek egy szerves kémiai profilú biokémia-ágazat indítására, s készültek tervek környezetvédelmi mérnökképzésre a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemmel együttműködve.

A nyolcvanas évek végén, amikor a Veszprémi Vegyipari Egyetem perspektíváját firtattam bizakodó válaszokat kaptam. „Van perspektívája, ha színvonalas tud lenni. Ehhez iskolateremtő nagy egyéniségeket kell felmutatni" – vélte egy akadémikus. Van, illetve lesz, ha a vegyiparnak is lesz, a vegyipar sorsa döntően meghatározza az egyetemét – hangoztatták mások. „Ha lenne tényleges önállóság, meg lehetne mérettetni. Akkor rajtunk állna vagy bukna a dolog. Ez a kis egyetem meg tud újulni, ha hagyják." (Egy vállalkozó szellemű oktató.)

A nyolcvanas évek nagyobb változtatási törekvései sorra zátonyra futottak. Hiányoztak hozzá a feltételek (mindenekelőtt a pénz), gátolták megvalósítását a kialakult merev felsőoktatási érdekviszonyok, az egyetemi autonómia hiánya.[17]

Mi történt a kilencvenes években?

Vegyipari Egyetemből Veszprémi Egyetem

Még 1988 végén úgy látszott, hogy az egyetem lényeges, strukturális változtatási törekvései nem valósulhatnak meg, az egyetem vezetői hiába zörgettek, ajtók nem nyíltak. Az apróbb változások átmenetileg elhomályosították, feledtették a leselkedő veszélyt. Kétségtelen tény, hogy a hatvanas évektől a Veszprémi Vegyipari Egyetem tudományos rangot vívott ki magának, néhány területen nemzetközileg is elismertté vált. A kutatók egyénileg kialakított

17 „A feladat az volt, hogy hogyan lehet a vegyipari egyetemet úgy megerősíteni, hogy – szépen fogalmazva – valóban UNIVERSITAS legyen. A probléma: miből, honnét, hogyan. Ne kerüljön semmibe, mert ugye pénz nincs, ez volt az egyik alapelv az átalakításnál, ugyanakkor olyat kitalálni, ami a mai időkben a népgazdaságnak hoz valamit Ha egy jó ötletet fölvázoltunk, akkor rögtön kiderült, hogy ezek az ötletek az ő oktatási rendszerüknek is szerves folytatásai lennének – ha gondoltak volna rá." Részlet a Heil Bálint akkori rektorral készült interjúból (Albert, 1988)

kapcsolataik révén gyümölcsöző szakmai kapcsolatokat alakítottak ki nemcsak a keleti, hanem a nyugati országokkal is. Elsősorban az elméleti tanszékek oktatói, kutatói ezekben az években tudományos ösztöndíjak, külföldi munkavállalások révén olyan ismeretekre és rutinra tettek szert, amelyek növelték önbizalmukat, s munkájukat elsősorban erkölcsileg elismertették a nemzetközi mezőnyben. A technológiai tanszékek számára, gyakran éppen a Veszprémben végzett vezetők közreműködésével bőven adódtak munkaalkalmak (elsősorban un. KK-munkák), amelyek feledtették vagy legalábbis tompították a krízistudatot. Konfliktus alakult ki az elméleti és a technológiai tanszékek között. Ezek az ellentétek a rendszerváltáskor egyre többször felszínre is kerültek, a változtatással szembeni ellenállás a technológiai tanszékeken volt erősebb, a létszámgazdálkodás racionalizálása őket sújtotta leginkább. Az átalakulás másik vesztese a Marxizmus-Leninizmus Tanszékből átalakult Társadalomtudományi Tanszék volt, munkatársainak felét nyugdíjazták vagy más területre irányították, átszervezés címén eltanácsolták.[18]

Mint korábban érzékeltettem, a nyolcvanas években az egyetemi autonómia hiánya és a zárt felsőoktatási érdekviszonyok szorításában a Veszprémi Vegyipari Egyetem „patthelyzetbe" került. A rendszerváltás eredményeképpen lehetőség nyílott a változtatásra, az egyetem metamorfózisára.

Az első, máig legjelentősebb áttörésnek a Nyelvi Intézet megalakítását, létrehozását tekintem (1990), amely a nyelvtanárképzésnek lett kerete, „bölcsője". Ekkor indult be elsősorban Bárdos Jenő és Németh Attila úttörő erőfeszítésének eredményeként a tanárképzés előbb angol (1991), majd német szakon (1992). Néhány évig ebben a keretben történt a volt orosz nyelvszakos tanárok átképzése is. A politikai változások következtében rendkívül megnőtt az igény a nyugati nyelvszakos tanárok iránt, ugyanis megszűnt az orosz nyelv kötelező tanulása, megváltoztak az orientációk, a szülők és a diákok aspirációi igényei is. Az első években különösen az egyszakos (angol, német) 3 éves képzés volt népszerű, ezeken a szakokon volt a legnagyobb mérvű a túljelentkezés. Hamarosan az úttörő kémia-angol szakpáron túl más egyetemi szakok (temészettudományi és humán szakok is) egymással szakpárosításokban is felvehetők lettek.

Az egyik országosan is vitát keltő újítás a Veszprémi Egyházmegye Hittudományi Főiskolájával közös hittanár képzés (teológia szak) bevezetése (1991/1992) volt (szakvezető: Balázs Pál).[19] A teológia szak más tanárképzős szakokkal is párosítható lett. Ma már a teológia oktatása az önálló intézménynyé vált Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolán történik, de továbbra is biztosított az átjárás a két intézmény közötti megállapodás alapján.

Szendi József érsek, a VHF alapítója

18 A konfliktus részleteiről lásd a következő írásokat: Nem létszámcsökkentésről, hanem átalakításról van szó (Villáminterjú Liszi János rektorral) Napló, 1990 március 8., Albert József: Létszámcsökkentés változó indokkal. Napló, 1990. március 12, Horváth Éva: Megnyugodtak-e a kedélyek az egyetemen? Napló, 1990. május 3.)

19 Több gúnyos hangvételű írás jelent meg napilapokban a furcsának tartott „házasság" miatt. „Megdicsérték" az egyetemet, hogy felismerte kevesebb nehézvegyészre, de több nehézlelkészre van szükség a megváltozott helyzetben. Még az egyébként jó szándékkal közelítő katolikus hetilap, az Új Ember is átvette a fura szóösszetételt „Vegyészlelkészek?" lett a címe az egyébként tárgyilagos ismertetőnek. („Vegyészlelkészek?" Teológusképzés Veszprémben. Új ember, 1991. január 20, 1. o.)

A tanárképzésnek az egyetemen volt némi előzménye. Posztgraduális szinten képeztek kémia szakos középiskolai tanárokat. A Tanárképző Kar létrehozása (1990/91) óta ez a folyamat felgyorsult. A kémia kiegészítő szak mellett a Tanárképző Karon legelőször angol-kémia szakpár indult. Új szak a számítástechnika (1993/94), amely a Matematika Tanszék kezdeményezésére jött létre (szakvezető: Győri István egyetemi tanár), valamint a környezettan tanári szak (1993/94), amelynek „szülője" a Kémiai technológia tanszék volt (Rédey Ákos), de a Tanárképző Karhoz került (szakvezető: Kiss István egyetemi tanár).

A színháztörténész szak is a Tanárképző Kar gyermeke, létrehozása Bécsi Tamás egyetemi tanár nevéhez fűződik. Olyan új színfolt a Veszprémi Egyetemen, amely a humán képzés irányába történő elmozdulást erősíti és segíti.

A környezeti mérnökképzés gondolata nem újkeletű. Környezeti szakmérnök-képzés évek óta folyt az egyetemen, de a graduális képzés tervezetét sokáig elutasította a minisztérium. Korábban a programot a Keszthelyi Georgikon Agrártudományi Egyetemmel közösen alakították ki és nyújtották be elfogadásra. Az áttörés 1992-ben történt meg, amikor megkapta a Veszprémi Egyetem a szakalapítási engedélyt. A kezdeményező Rédey Ákos, a Kémiai Technológia Tanszék vezetője (a szakvezető is Rédey Ákos). A tanszék szorongatott helyzetét felismerve keresett olyan megoldást, amely épít az egyetemen (elsősorban a korábbi tanszéken) felhalmozódott szellemi tőkére, a korábban összegyűjtött környezetvédelmi kutatási-oktatási tapasztalatokra. Az egyik legszervesebb szakalapítási kezdeményezés. A veszprémi eredményes szakalapítás után az országban több helyen is beindult a környezetmérnök képzés (Miskolc, Sopron).

Rédey Ákos

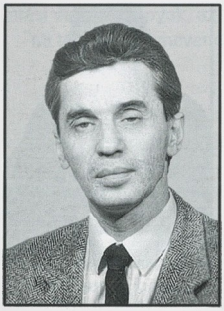

Roska Tamás

A mérnöki kar új szakja a műszaki informatika szak (1991/92). A képzés koncepciójának kidolgozása Roska Tamás akadémikus nevéhez fűződik, aki kulcsszerepet játszott a képzés beindításában és kezdeti irányításában is. Department rendszerű egyetemkoncepciójában fontos szerepe van a Tudományos Akadémiával létesített kapcsolatnak, az interdiszciplinaritásnak, az angol nyelvtudásnak, a gazdag fakultációs lehetőségnek, az etikus magatartása és életmódra történő felkészítésnek. Roska Tamás igyekezett hasznosítani a Berkeley-egyetemen tanult pozitív tapasztalatokat.[20]

A műszaki informatika szak rendkívül népszerű (szakvezető: Friedler Ferenc) , itt a legmagasabb a Mérnök Karon a felvételi ponthatár.

A műszaki menedzser képzés (1993/94.) – más néven ugyan – már a nyolcvanas évek törekvéseiben is szerepelt. A szakot a Mérnöki Kar Vállalatvezetési és Gazdasági Tanszék

20 Roska Tamás: Egyetem – Akadémia együtt! Kísérlet egy új típusú fakultás létrehozására. Magyar Tudomány, 1992. 10. Sz. 1241 – 1247. o.

keretében szervezték meg, a kezdeményező a kar akkori dékánja, Gaál Zoltán. A környezetmérnök szakhoz hasonlóan a szakalapítással „elsőként törtük át a falat", azóta más egyetemeken is folyik műszaki menedzser képzés. A szak iránt folyamatosan nagy az érdeklődés, százas évfolyamokkal indul.

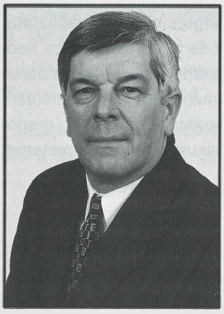

Gaál Zoltán

Kotsis Leventéné

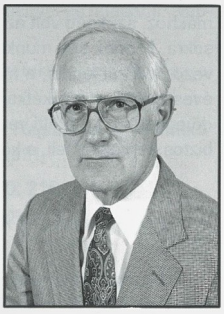

Ungvári Ferenc

A felsorolt bővülések sorában a műegyetemi profilt erősíti a villamosmérnöki és a gépészmérnöki szak. A megszűnt műszer és méréstechnikai szak egyes elemei az 1994/95-ös tanévben beindított anyagmérnöki szakképzésben (szakvezető Kotsis Leventéné egyetemi docens) élnek tovább. Új szak a vegyész (1994/95) is (szakvezető: Ungvári Ferenc egyetemi tanár).

Új irányt jelentenek a Mérnöki Karon a gazdálkodási és az idegenforgalmi és szálloda szakok (1996/97). A gazdálkodási szak egyenlőre főiskolai szintű (szakvezető: Józsa László). Az idegenforgalmi és szálloda szak lényegében a székesfehérvári Kodolányi János Alapítványi Főiskolából konfliktus révén kivált tanárok és diákok kezdeményezésére valósult meg, noha korábban már az egyetem maga is szerette volna a szakot indítani. A szak vezetője Jandala Csilla.

Józsa László

Jandala Csilla

Hosszan lehetne sorolni azokat a változtatási törekvéseket is, amelyek nem valósultak meg. Történelem szak, matematika szak, testnevelési szak, stb. De ha a mérleg serpenyőit együtt nézzük, a mérleg nyelve mindenképpen a siker oldalára billen. A szakok száma az ezredfordulón, az egyetem ötven éves évfordulóján már elérte a tizenhatot.

Felmerülhet a kérdés, hogy mindezek a változtatások, amelynek eredményeképpen teljesen megváltozott az egyetem jellege, struktúrája, miből jöhettek létre? Ehhez jelentős mértékű belső racionalizálásra, az erőforrások átcsoportosítására, takarékosságra, áldozatvállalásra volt szükség, olyan döntésekre is, amelyek konfliktusokkal jártak.

Meg kellett ragadni a pályázati lehetőségeket, kapcsolódni kellett új együttműködési formákhoz, szükség volt az egyetem belső és külső kapcsolatainak átgondolására, változtatásokra. Mindez sok munkával, erőfeszítéssel járt. Az erőfeszítések és a változtatáshoz kedvező politikai légkör, a megváltozott keretek és játékszabályok eredményeképpen az ötven éves egyetem már kétkarú, s egyre gazdagabb kínálatot nyújt a tanulni vágyóknak az élező egyetemek közötti versenyben. Ekkor már, mint küldetésnyilatkozatából is kitűnik, magabiztos, tervekkel teli, a közép – dunántúli térség egyetlen és dinamikusan fejlődő egyeteme.

Irodalom

A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről. Szerk.: Farkas István, Veszprémi Vegyipari Egyetem, Veszprém, 1990

A Veszprémi Egyetem Értesítője 1997/98.

Albert József: Kísérletező egyetem – egyetemkísérlet Veszprémben. In: Regionális együttműködés a felsőoktatásban. Szerk.: Saád József, Educatio, Budapest, 1991, 19-96.

Albert József: A Veszprémi Egyetem metamorfózisa. In: Az átmenet, avagy Veszprém megye a rendszerváltás időszakában. Szerk.: Oláh Miklós, Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlése, Veszprém, 1995. 569-588.

Albert József: Kihívások és válaszok. (Oktatáspolitikai tendenciák a Veszprémi Egyetemen). In: Civitas és Universitas, szerk.: Gergó Zsuzsa, Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 2000, 215-224.

Albert József – Leveleki Magdolna: Felsőoktatás két dunántúli középvárosban. In: Város és egyetem, Szerk.: Kalmár Zoltán – Szilágyi István, Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány, Veszprém, 1998., 7-24.

Albert József: Létszámcsökkentés változó indokkal. Napló, 1990. március 12.

Benedek Pál: Reform előtt áll egyetemünk. Egyetemünk, 1960. febr. 1. o.

Erdey-Grúz Tibor: Hozzászólás a Veszprémi Vegyipari Egyetem tantervjavaslataihoz. Magyar Kémikusok Lapja, 1963.

Henszelmann Frigyes: A vegyipari egyetem és az ipari üzemek együttműködése az oktatásban. Napló, 1974. december 13. 4 o.

Hetvenkét dühös ember („musical tragedy") In: Kémcsőkefe. (Évkönyv az 1963-ban végzettek gondozásában), Veszprém, 1973.

Horváth Éva: Megnyugodtak-e a kedélyek az egyetemen? Napló, 1990. május 3-i szám, 4. o.

Korcsog András: A többfokozatú vegyészmérnök-képzési rendszer és bevezetésének tapasztalatai. Felsőoktatási Szemle, 1972. 21. sz. 647-658. o.

Liszi János (rektorral készült interjú) Nem létszámcsökkentésről, hanem átalakításról van szó, Napló. 1990. március 8,

Nemecz Ernő – Meskó Gábor: A Veszprémi Vegyipari Egyetem 25 éve. Magyar Kémikusok Lapja, 1975. 3. sz.

Péchy László: A kőolajipar helyzete, a szakmérnökképzés eredményei és feladatai. Napló, 1967. júl. 30.

Roska Tamás: Egyetem – Akadémia együtt! Kísérlet egy új típusú fakultás létrehozására. Magyar Tudomány, 1992. 10. sz. 1241 – 1247. o.

Saád József: Felsőoktatási központok Észak – Dunántúlon. In: Regionális együttműködés a felsőoktatásban. Szerk.: Saád József, Educatio, Budapest, 1981

Szesztay András: Az egyetem után. Bp., Akadémiai Kiadó, 1970. 216 o.

Szluka Emil: A Veszprémi Vegyipari Egyetem reformkísérleteinek tanulsága. Népszabadság, 1962. júl. 7.

Szolcsányi Pál: Hozzászólás a Veszprémi Vegyipari Egyetem oktatási reformjához. Felsőoktatási Szemle, 1960, 741-745.

„Vegyészlelkészek?" Teológusképzés Veszprémben. Új Ember, 1991. január 20. 1. o.

Tamás Ferenc

Az 50 éves Veszprémi Egyetem tudományos munkássága

Tudományos konferenciák

Az egyetem 1949 évi megalapítása után az első feladat természetesen az oktatás megindítása volt; a tudomány, a kutatás művelésére fordított idő a „hőskorban" még elenyésző volt. Hozzájárult ehhez az ország csaknem teljes elzártsága is. A külföldi kollégákkal való kapcsolattartás szinte lehetetlen volt, a leveleket cenzúrázták, ill. a szakmai eredményeket ismertető publikációk külföldre küldéséhez külön engedélyre volt szükség, a személyes kapcsolattartás (szakmai konferenciákra való utazás, vendégfogadás) még a „szocialista" országok esetében is komoly nehézségekbe ütközött.

Az egyetem vezetősége azonban felismerte a személyes tudományos kapcsolattartás elengedhetetlenül fontos jelentőségét, s ha külföldi tudósokkal nem is, legalább hazai szakemberek együttműködésére igyekezett fórumot teremteni, egyúttal az egyetem tudományos munkásságát a szakmai körökkel megismertetni. Így került sor 1955-ben az első „Veszprémi Egyetemi Napok" megszervezésére, melyhez tudományos ülésszak csatlakozott.

Ezt az első konferenciát azóta továbbiak követték; az utóbbi években átlagosan évi 3-4, nem egyszer még ennél is több esemény színhelye volt az egyetem. Ezeket – a VE Archívumában talált (nem teljes) adatok alapján az *1. táblázatban* ismertetjük.

Ezt az I. tudományos ülésszakot számos hasonló alkalom követte. Kezdetben az egyetem egymaga rendezte a konferenciákat; később más szervek is bekapcsolódtak a rendezésbe (a többi veszprémi tudományos intézmény, a Magyar Kémikusok Egyesülete, a MTESZ, az IMEKO, stb.). Különös és a többi hasonló rendezvénynél ünnepélyesebb volt az 1959-es, 1964-es és 1974-es Tudományos ülésszak, az egyetem alapításának 10., 15. és 25. éves jubileuma alkalmából. A szakmai tudományos kutatáson kívül számos más téma is tárgyalásra került ezeken a rendezvényeken, így pedagógiai, műszaki fejlesztési és hasonló kérdések.

Az egyetem első, külföldiek részvételével szervezett konferenciájára 1955 augusztusában került sor: ez volt az I. Magyar-Csehszlovák Polarográfiai Konferencia, melyet a Nobeldíjas J. Heyrovsky is megtisztelt jelenlétével. (Ez alkalommal nyújtotta át Bognár Rezső, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára a tiszteleti tagsági oklevelet Heyrovsky professzornak.)

Bognár Rezső átadja J. Heyrovsky Nobel-díjas professzornak az oklevelet

Balról jobbra: Erdey-Grúz Tibor, J. Heyrovsky, Molnár László, Polinszky Károly

Műszaki és egyetemi doktorátus

A műszaki doktori címet még az egyetem megalapítása előtt eltörölték; a tudományos minősítés szovjet módszerét vezették be (a „tudományok kandidátusa" ill. a „tudományok doktora" fokozat); ezeket a fokozatokat azonban nem az egyetemek, hanem a Kormány felügyelete alatt álló testület, a Tudományos Minősítő Bizottság ítélte oda. 1959-ben az egyetemek visszakapták azt a régi jogot, hogy sikeres szigorlat és értekezés megvédése alapján doktori címet adományozhassanak. A Veszprémi (Vegyipari) Egyetem esetében ez a műszaki doktori cím adományozását jelentette az egyetem által művelt tudományterületeken (kémia, vegyipar, gépészet, matematika, stb.). Jó néhány olyan tudományos iskola alakult ki, mely az itteni doktorok magas fokú, nemzetközileg is elismert tudására épült. (A kandidátusok – külön kérelemre – szigorlat és értekezés nélkül megkapták a műszaki doktori címet).

Műszaki doktorok avatása (1965)

Az első műszaki doktori avatásra 1959. május 21-én, nyilvános egyetemi tanácsülés keretében került sor; ekkor 6 doktori oklevelet adtak ki. A doktori cím elnyerése egyre népszerűbbé vált, az évek során; 1988-ig összesen 756 fő szerzett műszaki doktorátust egyetemünkön. *(2. táblázat)*

1985-ben átszervezésre került a tudományos minősítések rendszere; a korábbi „műszaki doktori" címet az „egyetemi doktori" cím váltotta fel (de aki korábban megkezdte doktori cselekményét, még 3 évig műszaki doktori címet kapott). 1985 áprilisától az új rendszerű (Ph.D) minősítés bevezetéséig egyetemünkön 149-en kaptak egyetemi doktori oklevelet. *(3. táblázat)*. Az utolsó egyetemi doktoravatás 1996 decemberében volt.

1993-ban a felsőoktatásról szóló LXXX. törvény újraszervezte a tudományos minősítési rendszert. Az új, egyetemi tudományos fokozat a PhD lett; de az egyetemek nem rendelkeztek a korábbihoz hasonló tárgyköri szabadsággal. Kizárólag csak az Országos Akkreditációs Bizottság (OAB) által engedélyezett, igen részletes és nagyon szigorú kritériumok alapján elbírált pályázatok alapján lehetett PhD fokozatot adni. A PhD fokozatra pályázók megfelelő vizsgák, illetve szigorlat letétele után, szigorúan körülhatárolt tárgykörben írt, külső-belső opponensek által bírált és sikeresen megvédett értekezés alapján kaphatják meg a PhD fokozatot. (Akik korábban kandidátusi címet szereztek és nem folyamodtak műszaki vagy egyetemi doktorátusért, kérelemre PhD fokozatot kaphatnak).

Az OAB az egyetemek részére tudományterületeket jelöl ki, amelyekben PhD fokozatot adhat. A tudományterületi akkreditáció programokra és alprogramokra oszlik. 1993-ban, az OAB döntése alapján két területen, a „Kémiatudomány" (Tamás Ferenc) és a „Környezettudomány" (Mészáros Ernő) területen ruházták fel a Veszprémi Egyetemet a PhD adományozásának jogával (zárójelben a tudományterületi vezetők neve). 1996-ban és 1998-ban két újabb akkreditációs pályázatunkat fogadta el az OAB: Ezek a Műszaki tudomány (Schanda János) és a Neveléstudomány (Bárdos Jenő). Az akkreditált doktori programok és alprogramok listája és a programvezetők névsora (az 1998 december 31-i állapot szerint) a *Függelék*-ben található. (4. sz. melléklet)

2001 áprilisában egy kormányrendelet ismét megváltoztatta a doktorképzést. Doktori iskolák jöttek létre. Ennek szervezésére és a fokozat odaítélésére jött létre az Egyetemi Doktori Tanács (EDT), melynek elnöke az egyetem tudományos rektorhelyettese, tagjai a doktori iskolák vezetői. Az egyes doktori iskolákat a tudományterület kiváló szakértői vezetik az EDT ajánlása és a Magyar Akkreditációs Bizottság jóváhagyása alapján. A doktori iskolákat a Doktori Iskolai Tanács (DIT) vezeti; ennek tagjai az Egyetem illetékes oktatói és külső szakemberek.

1999 végéig 56 fő szerzett PhD fokozatot a Veszprémi Egyetemen. Ezek legnagyobb része szervezett képzésben, mások szervezett képzésen kívül, néhányan pedig korábbi kandidátusi fokozatuk alapján kapták meg a PhD oklevelet *(4. táblázat)*.

Habilitáció

A korábban már említett Felsőoktatási Törvény új, a PhD címnél magasabb egyetemi kategóriát vezetett be az oktatói és az előadói képesség, valamint a tudományos teljesítmény megítélésére: a habilitációt (Dr. habil.), illetve az ennek alapján (nem főállású oktatók esetén

ben) kérhető egyetemi magántanár címet azokon a tudományterületeken, melyen PhD fokozat szerezhető. Az egyetem e felhatalmazás alapján megalkotta a habilitációs szabályzatot, mely szigorú előírásokat tartalmaz (pl. jelentős és tartós tudományos alkotó, ismeretátadó, publikációs tevékenység, idegen nyelven tartott és szakértőbizottság által bírált idegen nyelvű tudományos kollokvium), ír elő a habilitációra.

A Veszprémi Egyetemen 1999 végéig összesen 21 habilitációs. oklevél átadására került sor. Az *5. táblázat* tünteti fel az évek szerinti eloszlást. A korábban említett Egyetemi Doktori Tanács ellátja a habilitációs bizottság feladatait is.

Publikációk

A tudomány lényegéhez tartozik az ismeretek átadása, publikációk és más szakirodalmi közlemények formájában. Noha már a kezdeti időkben számos publikációs fórum állt rendelkezésre (elsősorban magyar nyelvűek, pl. a *Magyar Kémikusok Lapja,* és az akadémiai *Actá*-k révén idegen nyelvűek is) az egyetem szükségét érezte saját szaklap indításának is. Ennek a felismerésnek a jegyében született meg a *Veszprémi Vegyipari Egyetem Közleményei* c. időszakos folyóirat 1957-ben, mely 12 évfolyamot ért meg. A VVE Közlemények szerkesztője Bodor Endre professzor volt. A folyóiratnak fontos szerepe volt abban, hogy az egyetemen, a kutatóintézetekben, tágabb értelemben a veszprémi régióban megszületett tudományos eredmények rövid idő alatt megjelenve bekerülhettek az ország szellemi vérkeringésébe.

A VVE Közleményeit, mely magyar nyelven jelent meg, természetesen nem lehetett nemzetközi publikációnak tekinteni. E hiány pótlására 1973-ban az egyetem 3 a Veszprémben működő három másik kémiai kutatóintézménnyel közösen 3 angol nyelvű folyóirat kiadását határozta el. A *Hungarian Journal of Industrial Chemistry* 1998-ban 26. évfolyamába lépett és a kémiai technológia fontos, világszerte olvasott orgánumává vált. A (kötése alapján pirosfehér-zöldnek becézett) folyóirat főszerkesztői munkáit kezdettől Bodor Endre látta el.

Társadalomtudományi területen az egyetemhez kötődik két folyóirat, pontosabban periodika, a Pro Philosophia és a Theatron.

A *Theatron* színházelmélettel foglalkozik, szerkesztői a hazai és külföldi eredmények széleskörű megismertetését vállalták fel. Figyelemmel kísérik a hazai színházművészet friss, izgalmas törekvéseit, a folyóirat a kiemelkedő tudományos eredményekre (kiállítás, könyv, konferencia) való reflexióval reprezentálja a teatrológiát a hazai tudományos és művészeti életben. Kiemelkedő külföldi dolgozatokat szakszerű fordításban adja közre. A lapot a Theatron Társulás szerkeszti, amely 1998 nyarán a Veszprémi Egyetem Színháztudományi Tanszékén oktató fiatal tanárokból alakult. Első szerkesztője Gajdó Tamás volt. Az igényes évszakonként megjelenő folyóirat számok előállítását pályázatokból és az egyetem támogatásából biztosítják.

A *Pro Philosophia Füzetek* történet- és kultúrbölcseleti almanah-nak deklarálja magát. Célja olyan irodalmi és filozófiai tanulmányok, esszék közlése, amelyek létező univerzumunkat kultúr- és történetbölcseleti aspektusból vizsgálják. Fontos feladatának vallja, hogy bemu-

tassa a művek hatástörténetét, értékrendszerét. Rovatai: irodalomelmélet, kultúrfilozófia, színháztörténet, történetfilozófia. A folyóiratot 1994-ben alapították, a szerkesztőség a Veszprémi Egyetem Társadalomtudományi Tanszékén működik, főszerkesztője (Kalmár Zoltán) és szerkesztője (Garaczi Imre), a tanszék filozófus munkatársai. A periodikát a Pro Scientia Humana Vesprimiensi Alapítvány adja ki az egyetem, a kulturális minisztérium, a Veszprém megyei és városi önkormányzati hivatalok, valamint más alkalmi támogatók szponzorálásával, eddig 30 száma jelent meg. Mindkét ismertetett folyóirat országos terjesztésű.

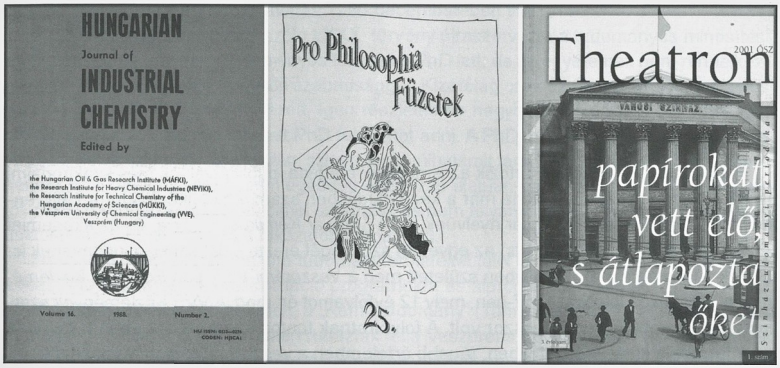

Az Egyetem oktatói és kutatói igen sok, nemzetközileg is elismert publikációt (tudományos cikket, szakkönyvet) írtak; műszaki tárgyakat oktató egyetemen ezeken kívül igen fontosak a találmányok, szabadalmak. Ezek az Egyetem éves *Értesítő*-iben megtalálhatók. A sok ezer publikációt itt nem tudjuk felsorolni; jellemző, hogy egy korábbi egyetemi kiadvány A *Veszprémi Vegyipari Egyetem oktatóinak tudományos munkássága* folyamatos sorszámozással adta meg valamennyi publikáció (folyóiratcikk, könyv, jegyzet, szabadalom, stb.) listáját az alapítástól (1949) számított harmincegy évig (1980); s ez 2560 tételt tartalmaz. Sajnos az ezt követő jegyzékekben a sorszámozás nem folyamatos, így a mostani pontos szám nem adható meg, de becslésem szerint meghaladja a tízezret, már csak azért is, mert a Veszprémi Egyetem azóta egy karral bővült. Külön ki kell emelni, hogy az Egyetem oktatói és kutatói igen sok összefoglaló mű (lexikon, monográfia, stb.) publikálásában vettek részt, főszerkesztőként, szerkesztőként vagy közreműködőként.

Az oktatók-kutatók elismertségét jól mutatja az, hogy mennyire vesznek részt a hazai és a nemzetközi tudományos életben. Munkatársaink igen sok hazai és külföldi tudományos és szakmai bizottságnak tagjai (Magyar Tudományos Akadémia különböző bizottságai, vidéki akadémiai bizottságok, külföldi tudományos testületek, egyesületek, stb.). Oktatóink-kutatóink továbbá több száz nemzetközi konferencián vettek részt. Ezek listáját – terjedelmi okokból – természetesen nem közölhetjük. Az elismertség másik formája, hogy munkatársaink közül ki vesz részt nemzetközi folyóiratok szerkesztőbizottságában. A *6. táblázat* tartalmazza ezt a kimutatást az egyetemi Értesítő jubileumi tanévének adatai szerint).

Tudományos utánpótlás

Minden tudományos közösség egyik legfontosabb feladata az utánpótlás biztosítása, a tudomány műveléséhez kedvet érző és arra alkalmas fiatalok tanítása, nevelése. Ennek nagyszerű eszköze a tudományos diákkör (TDK): A tárgy oktatója kiválaszt egy-egy érdeklődő, fejlődésre képes hallgatót (illetve nem egyszer a tudományos munka iránt érdeklődő hallgató keresi fel kedvenc oktatóját), majd az oktató irányítása mellett közös munkával kidolgoznak valamilyen kutatási részfeladatot. (A későbbi PhD hallgatók is rendszerint a TDK-zók soraiból kerülnek ki). A célkitűzésnek megfelelően a hallgató a megoldás részleteit és az eredményeket előadásként vagy poszteren ismerteti, így a jövő tudósa nemcsak a kutatás módszereivel, hanem a tudományos ismeretközlés módjával is megismerkedik. Az előadást, posztert nyilvános egyetemi versenyen értékelik, majd a legjobbak tovább kerülnek az országos döntőbe. Itt már csak a legkiválóbbak vesznek részt; már az is dicsőség, ha valaki bekerül ebbe a mezőnybe. Az országos döntőn tudományáganként osztanak első, második és harmadik díjat, és a kiválók közt is legkiválóbbak megkapják az Oktatási Miniszter és a Magyar Tudományos Akadémia Elnöke közös díját, a *Pro Scientia aranyérmet,* a felkészítő tanárok legkiválóbbjai pedig a *mestertanár* címet viselhetik. A TDK – mozgalomnak egy rövid periódus kivételével volt tanárelnöke. Tapasztalatom szerint a tanárelnök aktivitása, az ifjúság iránti lelkesedése elengedhetetlen a hallgatók tudományos munkára való elindításában. Az eddigi tanárelnökök névsora: Mohai Béla, Ratkovics Ferenc, Bencze Lajos, Horváth Attila.

1998 végéig egyetemünk 3 hallgatója nyert *Pro Scientia* érmet, két professzorunk pedig *mestertanár* címet. A Pro Scientia érmes hallgatók névsora (zárójelben az érem elnyerésének ideje és a felkészítő oktató neve): 1.Kümmlich, Thomas (1989, Bartik Tamás), 2. Révész Gabriella (1993, Hajós Péter), 3. Szilágyi Róbert (1995, Bencze Lajos), a három mestertanár pedig Bakos József (1997), Bencze Lajos (1995) és Horváth Attila (1999). Illik megemlíteni, hogy e könyv vizsgálati időhatárán túl még két oktatónk kapott mestertanár címet: Hajós Péter (2001) és Szirányi Tamás (2001). Két oktatónk pedig elnyerte az MKM *Kiváló munkáért* kitüntetést is: Bartik Tamás és Bencze Lajos (mindkettő 1989-ben).

A Veszprémi (Vegyipari) Egyetem eddig 4 alkalommal rendezett OTDK-konferenciát (a kémiai és vegyipari szekcióban): a II.-at 1956-ban (csak a szervetlen kémiai tárgykörben; a szerves kémiai tárgykörű TDK-dolgozatok Szegeden kerültek bemutatásra), az V.-et 1962-ben, a XVIII.-at 1987-ben és a XXIV.-et 1999-ben. Ez utóbbi mennyiségi rekordot döntött: 177 dolgozat került bemutatásra, több mint bármely előző konferencián.

Magyar Nobel-díjasok emléktáblájának leleplezése
(Oláh György Nobel-díjas tudós és Gaál Zoltán rektor)

1. táblázat. A Veszprémi (Vegyipari) Egyetem által szervezett tudományos konferenciák (az Egyetemi Archívum adatai alapján)

Dátum	A konferencia neve	Társrendező(k)
1955. márc. 5-6.	Tudományos ülésszak. (Diplomázók előadásaival)	
1955. aug. 11-14.	I. Magyar–Csehszlovák Polarográfiai Konferencia	MTA, MKE
1956. márc. 23-24.	Tudományos ülésszak. (Diplomázók előadásaival)	
1957. júl. 4-6.	Veszprémi Tudományos Ülésszak	MÁFKI, NEVIKI
1958. ápr. 24-26.	Egyetemi Napok (az első oklevelek kiadásának 5. évfordulója tiszteletére)	
1959. máj. 21-23.	Jubileumi Tudományos Ülésszak a VVE alapításának 10. évfordulója tiszteletére. (Volt VVE-hallgatók előadásai)	
1962. aug. 23-25.	Vegyészkonferencia	MKE
1964. okt. 1-3.	Jubileumi Tudományos Ülésszak a VVE alapításának 15. évfordulója tiszteletére. (Volt VVE-hallgatók előadásai)	MKE
1968. márc. 20-23.	Tudomány a vegyipar szolgálatában	MÁFKI, NEVIKI, MKE
1968. okt. 3-5.	Symposium on Electrochemical Sensors	IMEKO
1970. márc. 18-20.	IX. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (Kémiai szekció)	OM
1978. dec. 18-19.	Pedagógiai Konferencia	
1981. márc. 23-29.	XV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (Kémiai szekció)	OM
1983. aug. 30. – szept. 1.	4th Conference of Applied Chemistry, Unit Operations and Processes	EFChE
1983. szept. 6-8.	Symposium on Thermodynamics of Liquid Mixtures	MKE, VEAB
1985. ápr. 16-18.	5th Symposium on Photochemical and Thermal Reactions of Coordination Compounds	
1987. júl.	XIX. Nemzetközi Kémiai Diákolimpia (19th International Chemical Olympiad)	
1989. aug. 27. – szept. 1.	VIII. Conference on Organometallic Compounds	FEChemS
1989. ápr.	II. Osztrák-Magyar Spektroszkópiai Konferencia	TU Anal. Chem. Bécs
1991. jún. 24-26.	Magyar–Német Konferencia „A karbantartási tevékenység esélyei – Kihívások és válaszok"	
1991.	IV. Osztrák-Magyar Spektroszkópiai Konferencia	TU Anal. Chem. Bécs
1992.	II. Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia	

Dátum	A konferencia neve	Társrendező(k)
1993. ápr. 27-29.	Műszaki Kémiai Napok	MÜKKI
1994.	VI. Osztrák-Magyar Spektroszkópiai Konferencia	TU Anal. Chem. Bécs
1995. ápr. 21-22.	V. Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia	
1995. ápr. 24-29.	„Go West" International Conference	BEST. AEGEE, IAESTE
1995. aug. 27. – szept. 1.	X. Nemzetközi Fourier-transzformációs konferencia	
1996. máj. 9.	Hazánk és Európa. Hungary and Europe	
1996. jún. 15-16.	Gemeinsames Kolloquium „Maschinenbauelemente und Konstruktionslehre"	THD
1996. szept. 1-6.	47th Annual Meeting on Electrochemistry	ISE
1996. szept. 4-6.	EUROFORUM	EuCerS, SzTE
1996. aug. 25-31.	XXIII. Európai Molekulaspektroszkópiai Konferencia	
1997. ápr.	VII. Osztrák-Magyar Spektroszkópiai Konferencia	TU Anal. Chem. Bécs
1998. jún. 18.	A munka világa. Érdekvédelem, szociális jogok Európában és Magyarországon	
1998. nov. 23-24.	Terület- és vidékfejlesztés Magyarországon és az Európai Unióban	
1999. máj. 14.	Civitas és Universitas	
1999. máj. 29. – jún. 1.	2nd International Conference on Environmental Engineering	DeMontfort University, Leicester
1999. nov. 5-6.	Regionális és helyi együttműködési stratégiák	

Rövidítések a táblázatban:

BEST:	Board of European Students of Technology
EFChE:	European Federation of Chemical Enineering
EuCerS:	Euopean Ceramic Society
FEChemS:	Federation of European Chemical Societies
IAESTE:	International Association for Exchange of Students with Technical Experience
ISE:	International Society of Electrochemistry
MÁFKI:	Magyar Ásványolaj- és Földgázkutató Intézet
MKE:	Magyar Kémikusok Egyesülete
MTA:	Magyar Tudományos Akadémia
MüKKI:	Műszaki Kémiai Kutatóintézet
NEVIKI:	Nehézvegyipari Kutató Intézet
OM:	Oktatási Minisztérium (és jogelődjei)
SzTE:	Szilikátipari Tudományos Egyesület
THD:	Technische Hochschule Darmstadt
TU Anal. Chem.	Bécsi Műszaki Egyetem Analitikai Kémiai Tanszéke
VEAB:	Veszprémi Akadémiai Bizottság

2. táblázat. A Veszprémi (Vegyipari) Egyetemen szerzett műszaki doktorátus éves eloszlása

1959	10	1969	24	1979	24
1960	24	1970	27	1980	20
1961	16	1971	23	1981	31
1962	14	1972	37	1982	23
1963	20	1973	24	1983	24
1964	11	1974	37	1984	36
1965	17	1975	41	1985	37
1966	23	1976	43	1986	22
1967	29	1977	42	1987	7
1968	26	1978	37	1988	11

3. táblázat. A Veszprémi (Vegyipari) Egyetemen szerzett egyetemi doktorátus éves eloszlása

Év	Létszám	Év	Létszám	Év	Létszám
1985	7	1989	13	1993	18
1986	7	1990	14	1994	11
1987	9	1991	20	1995	7
1988	15	1992	4	1996	24

4. táblázat. A Veszprémi Egyetemen szerzett PhD fokozat éves eloszlása

Év	Létszám	Év	Létszám	Év	Létszám
1994	2	1996	12	1998	5
1995	6	1997	17	1999	14

5. táblázat. A Veszprémi Egyetemen szerzett habilitáció éves eloszlása

Év	Létszám	Év	Létszám
1994	1	1998	4
1995	2	1999	5
1996	9	2000	3
1997	0	2001	1

6. táblázat. Egyetemi munkatársak részvétele a tudományos folyóiratok szerkesztőbizottságában

Név (tanszék rövidítése)	Folyóirat	Kiadó helye
Mink János (A)	Croatica Chimica Acta	Zagreb
	Canadian Journal of Applied Spectroscopy	Québec
	Vibrational Spectroscopy	Elsevier (Amsterdam)
	Spectrochimica Acta	Pergamon (Oxford)
	Spectroscopy Letters	Marcel Dekker (New York)
	Asian Journal of Physics	India
Inczédy János (A)	Talanta	
	Magyar Kémiai Folyóirat	Budapest
	ACH Models in Chemistry	
	Comprehensive Analytical Chemistry	
Hajós Péter (A)	Annali di Chimica	
Bartha László (Áo)	Kőolaj és Földgáz	Budapest
Hancsók Jenő (Áo)	MOL Szakmai Tudományos Közlemények	Budapest
Mészáros Ernő (Á)	Időjárás	Budapest
	Journal of Atmospheric Chemistry	Kluwer (Doordrecht)
	Atmospheric Environment	Pergamon (Oxford)
	Pollution Atmospheric	Párizs
Pósfai Mihály (Á)	European Journal of Mineralogy	
Friedler Ferenc (SzA)	Hungarian Journal of Industrial Chemistry	Veszprém
Markó László (Sze)	Reaction Kinetics and Catalysis Letters	Kluwer (Doordrecht)
	Journal of Cluster Science	Plenum Press (London)
	Transition Metals Chemistry	London
Kotsis Leventéné (Szi)	Építőanyag	Budapest
	Advances in Technology of Materials and Materials Processing Journal	Ausztrália
Szabó István (Szi)	Építőanyag	Budapest
Tamás Ferenc (Szi)	Építőanyag	Budapest
	Cement and Concrete Research	U.S.A.
	Journal of Materials in Civil Engineering	U.S.A.
	Interceram	Freiburg (Németország)
Marton Gyula (VM)	Hungarian Journal of Industrial Chemistry	Veszprém
Lengyel Zsolt (Any)	Modern Nyelvoktatás	Budapest
Salánki János (BI)	Acta Biologica Hungarica	Budapest
Szekszárdi Júlia (P)	Pedagógiai Szemle	Budapest
Szélesné Ferencz Edit (P)	Az Individuálpszihológia Útjain	Budapest
Győri István (Mat)	Functional Differential Equations	Izrael
Győri Pál (Tn)	Testnevelés – Sporttudomány	Budapest
Garaczi Imre (Tt)	Pro Philosophia Füzetek	
Kondorosi Ferenc (Tt)	Acta Humana Emberi Jogi Közlemények	
Szilágyi István (Tt)	Comitatus	

Albert József

Az egyetem kapcsolatrendszere

Az egyetem és az üzemek, munkahelyek

Az egyetem alapítása óta törekedett a jó kapcsolatokra környezetével, a hasonló profilú felsőoktatási intézményekkel, és mindenek előtt a vegyipari üzemekkel. Nemcsak azért, mert az üzemek a szakmai gyakorlatok színhelyei, hanem azért is, mert a kutatási feladatok és az üzemi fejlesztések az együttműködésnek valódi tartalmat adnak. Kétségtelen, hogy az elmúlt 50 esztendőben az együttműködés szándéka és ideológiái lényegesen változtak, azonban a kapcsolat kezdettől kiterjedt és sokoldalú.

Az ötvenes években a pártpolitikában (és felsőoktatás politikában) megfogalmazott gyakorlatorientáltság, az „új típusú" szocialista mérnök „kiképzésének" követelménye, a zökkenőmentes, gyors munkába állítás törekvése volt hangsúlyos (lásd a radikális egyetemkísérlet koncepcióját és gyakorlatát). A hatvanas, hetvenes évek nyugalmasan teltek, a vegyipari üzemekben egyre több Veszprémben végzett diák pozícióba került és mindkét fél számára gyümölcsöző együttműködés alakult ki. Később, a nyolcvanas években a jó kapcsolatok ápo-

lása nem kis mértékben a központi források beszűkülése miatt kényszerűen is motivált, ugyanis az egyetem rászorult az üzemek anyagi támogatására. Ekkor a működés elemi feltételeihez járultak hozzá, természetbeni juttatásokkal (vegyszerrel, kísérleti anyagokkal ingyen vagy jelképes összegért) és kutatási megbízásokkal. Például 1987-ben a KK-munkákból származó 70 milliós tiszta bevétel elmaradása a csőd szélére juttatta volna az egyetemet, jelentős anyagi veszteséget okozva az egyetem dolgozóinak is.

Az egyetem akkori kiszolgáltatott helyzetét jól szemlélteti a következő interjúrészlet. „Amikor a KK elindult, ragyogó intézmény volt. Az alapító gondolata olyan külső, ipari megbízások teljesítése, amelyek magas színvonalúak, ami segíti az oktató munkát... Tehát a KK intézménye az ötvenes évek végén tiltotta bizonyos típusú rutinmunkák elvégzését. Ma nem tiltja. Mindegy, csak legyen bevétel. Ma már ott tartunk, hogy a miniszter azt mondja: gyerekek, mindegy, hogy mi, csak keressetek pénzt, mert nem tudok pénzt adni fűtésre. Vagy még több könyvet, folyóiratot kell lemondani. Hát ez tragikus."[1] Ipari megrendelései, főleg a technológiai tanszékeknek nagyon régtől vannak. Egyik egyetemi oktató interjúalanyom, aki rendszeresen KK-zott, visszatekintve tevékenységére, így összegezte tapasztalatait: „...Olyan hetven százalékban volt értelme, aki adta, el kellett valahol számolnia azzal, hogy mire is jó az (a KK munka) nekik. Az viszont igaz, hogy a kapcsolatteremtést lényegesen megkönnyítette, hogy az üzemekben mindenütt ott voltak a mi volt hallgatóink, gyakran magas beosztásban."[2] Noha az egyetemi közvélemény meglehetősen megoszlik a KK-munka értelméről, vannak elmaraszta1ó és kevésbé negatív vélemények róla, úgy tűnik, hogy a KK-munka „intézménye" a 80-as évek közepére jelentős mértékben az egyetemek kényszerű pénzkereső rutintevékenységévé degradálódott.

Az üzemekkel történő együttműködés egy másik formája a találmányok területe volt. Gyakran előfordult, hogy az egyetemi kutatók, fejlesztők a megvalósíthatóság érdekében társnak bevettek a munkahelyi hierarchiában fontos személyeket (igazgató, főmérnök, párttitkár stb.), akik valójában nem voltak feltalálók, csupán hatalmuknál, kapcsolataiknál fogva részesültek a bevezetett találmány anyagi hasznából. De támogatásuk nélkül esetleg nem alkalmazták, használták volna a találmányt.

Az üzemi kapcsolatokat ún. *szocialista szerződések* megkötésével szentesítették. A kölcsönös vállalások írásos rögzítése az ötvenes években kezdődött, az egyetemnek közvetlenül a rendszerváltás előtti időszakban 20-25 üzemmel volt ilyen megállapodása. Ezeket általában évente áttekintették, megújították. Több alkalommal országos irányítószervekkel, minisztériumokkal is kötöttek megállapodásokat bizonyos, egész iparágakat érintő feladatok segítésére. Az egyik legjelentősebb ezek közül az Építési- és Városfejlesztési Minisztériummal készült együttműködési szerződés volt, amely a szilikátipari kutatásoknak biztosított kiemelkedően jó lehetőséget.[3]

Az egyetem évtizedek óta részt vesz a vállalati szakemberek továbbképzésében, számukra mérnöktovábbképző-és különféle szakmérnöki tanfolyamokat szervez. Gazdag skálán folyik ez a tevékenység. A szervezést az utóbbi években megosztva részben az egyes kompetens tanszékek, részben az egyetem Továbbképzési Központja végzik.

1 Polinszky Károly, az egyetem volt rektora, akadémikus, oktatáspolitikus véleménye. (Albert, 1988)
2 Interjú Nagy Károllyal, az egyik alapító atyával (Albert–Paczolay, 2001)
3 Kétéves együttműködési szerződés az ÉVM és a VVE között. Napló, 1969. május 18.

Az egyetem létesítése utáni években törekedtek arra, hogy az üzemekben dolgozó szakemberek vegyenek részt az oktatásban. Később ez a gyakorlat megváltozott. Olykor emiatt megfogalmazódtak kritikák arról, hogy a képzés a vegyipari egyetemen nem eléggé gyakorlatias, nem veszi kellően figyelembe a hazai valóságot. Az egyetem oktatási szakemberei viszont úgy vélték, hogy egy korszerűtlen termelési szerkezethez mereven ragaszkodni hiba lenne, az egyetemi képzésnek perspektivikusnak kell lennie, nem szabad „egy technikailag lerobbant, elavult szerkezetű ipar" pillanatnyi érdekeihez igazodni.[4]

Összességében a vegyészmérnök-képzés színvonala mind az ipar, mind az oktatási minisztérium véleményeiben általában elismert, jó színvonalú. A veszprémi vegyészmérnök-képzés nemzetközi elfogadottságát fejezi ki, hogy a Brit Vegyészmérnöki Kamara (Institution of Chemical Engineers) 1992-ben, a volt szocialista országokból elsőként akkreditálta. Ezt az akkreditációt elfogadják az Európai Unió tagállamai, a brit nemzetközösség országai, valamint az Amerikai Egyesült Államok is.

A rendszerváltás utáni időszakban átalakult a munkahelyek világa, jelentősen megváltozott a tulajdonosi szerkezet. Ebben az új helyzetben új együttműködési formák jelentek meg. Az ország legjelentősebb vegyipari vállalatai például alapítványt hoztak létre a veszprémi mérnökképzés támogatására (Tiszai Vegyikombinát, Tiszamenti Vegyiművek, Nitrokémia Rt., stb.) Az alapítvány rendszeresen jelentős összeggel támogatja az egyetemet. A MOL Rt. Peregrinatio I. Alapítvány az egyetem oktatóinak és hallgatóinak a szakmai útjait, kapcsolatépítését támogatja. Az ötven éves egyetem jubileumi ünnepségeire készülés időszakában Bodor Endre nyugdíjas professzor kezdeményezésére létesült a Veszprémi Universitas Alapítvány, amelyet több üzem, munkahely támogat.

MOL-nap az egyetemen

4 Árva Péter volt oktatási rektorhelyettes véleménye. (Albert, 1988)

Az egyetem és a társintézmények

Az egyetem alapításával egyidejűleg két tudományos kutatóintézet is Veszprémbe került: a Nehézvegyipari Kutató Intézet (NEVIKI) és a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet (MÁFKI). A NEVIKI az első években az egyetem épületében működött, mindkét intézmény vezetésével Polinszky Károlyt bízták meg. Ez a „perszonáluniós helyzet" lehetővé tette a zavartalan, jól koordinált folyamatos együttműködést. A létesítés után nem egészen három év múlva a NEVIKI elköltözött új helyére, mellé került a MÁFKI is.

Ebben a kezdeti időszakban az egyetem felszereltsége rendkívül hiányos volt, kutatási feltételek jórészt csak a kutatóintézetekben álltak rendelkezésre. Az egyetemi oktatók ott kutathattak, de oda jártak kísérletezni, szakdolgozatot készíteni az egyetemi hallgatók is. A veszprémi szituációt Polinszky Károly modellértékűnek vélte: együtt a nehézvegyipari oktatás és kutatás, ideális terep az együttműködésre. Különösen azóta, mióta sikerült „lehozni" a Műszaki Kémiai Kutatóintézetet (MÜKKI). Így már akadémiai intézet is került a két ipari kutatóintézet mellé. Az egyetemet kezdetben vonzóvá tette a kutatóintézetekben megnyílt kutatási lehetőség, az intézeti kutatókat az egyetem alkalmazhatta előadóként. A Budapesti Műszaki Egyetemen akkor éppen beszűkültek a kutatási lehetőségek, Veszprémben a tudományos kutatóintézetek révén kinyíltak.

Az intézetek gazdaságosabb, racionálisabb működtetése érdekében Polinszky Károly – először 1952-ben – szervezeti összevonást kezdeményezett, egy Nehézvegyipari Tudományos Központot szeretett volna létrehozni. A javaslatot elutasították. „Én 1952-ben írásban megtettem a javaslatot, hogy Nehézvegyipari Tudományos Központot kell létesíteni, a három intézetből egy trösztjellegű középirányítási szervet szerettem volna látni. És az összes kiszolgáló részleget – könyvtár, műhely, autó, szerviz, nagyműszer – park – összevonni. Révaitól kaptam a választ, hogy nem lehet."[5]

Később, már az új gazdasági mechanizmus időszakában történt még egy próbálkozás az összevonásra, de az sem sikerült. Megtört a szándék az intézmények ellenállásán. „Szóban igen, de tettekben már nem lehetett létrehozni" – összegezte a tapasztalatokat Polinszky Károly.

A szükségesnek vélt együttműködés állandóan akadozott. Tartós eredményt csak az üdültetésben (Budatava), egy több nyelven publikáló közös folyóirat (Hungarian Journal of Industrial Chemistry) kiadásában, és a nagyműszer használatában sikerült elérni, annak ellenére, hogy a tudományos intézmények a politikai irányítás részéről állandó figyelem és kritika keresztтüzében éltek. Hosszú, mindenre kiterjedő együttműködési tervezetek születtek, de kevés eredményt hoztak.[6]

5 Interjú Polinszky Károllyal (Albert, 1988)

6 Bővülő kapcsolatok az egyetem és a kutatóintézetek között címmel jelent meg egy tudósítás a megyei lapban 1968. október 12-én arról, hogy „munkabizottságok vizsgálják a VVE és a tudományos intézetek közötti kapcsolatok lehetséges útjait". E célra 9 bizottságot hoztak létre. Később, 1971. dec. 24-én az elkészült szocialista szerződésről tudósított a Napló. Kovács József Nehéz az örökség című cikkében írta: „Erőteljes versenyre van kilátás... közöttük (a tudományos intézetek és az egyetem között (AJ), mivel a különböző finanszírozási rendszer következtében nem egyenlő eséllyel indulnának. Valamennyi intézmény meg tud azonban itt élni, ha kellő hatékonyságú lesz az összedolgozásuk. Nem vitás, nehéz a szövetség a vetélytárssal, rengeteg parciális érdeket kell figyelembe venni, de a további fejlődésnek, a kutatás hatékonysága fokozásának ez a legkorszerűbb követelménye."

Közben az egyetemen is megteremtődtek a kutatás feltételei, szakkönyvtára országos hírűvé vált. A tanszékek mellett akadémiai kutatócsoportok alakultak központi támogatással (elektrokémiai, analitikai és petrolkémiai).

A nyolcvanas években ismét napirendre került a veszprémi tudományos intézmények együttműködése és egy társulás jellegű szerződést kötöttek. Ebben megerősítették a nagyműszer-használat módját, tervezték közös kutatások végzését. Közben a kutatóintézetek helyzete sokat romlott. A napi anyagi problémák egyre inkább akadályozták az elmélyült, távlatos kutatási feladatok vállalását, végzését. A tudományos intézmények kutatói közül ekkor már kevesen oktattak az egyetemen. A legtöbb szállal a MÜKKI kötődött hozzá, nemcsak az oktatásban való részvételével, hanem azzal is, hogy laboratóriumait, műszereit az egyetem rendelkezésére bocsátotta.

A rendszerváltás utáni években a NEVIKI és a MÁFKI elegendő központi támogatás hiányában felszámolással (1990-92) megszűntek, az épületek többsége a Veszprémi Egyetem tulajdonába került, az egyetemi Campus részévé vált.

Vázlatosan szólunk a Veszprémi Akadémiai Bizottság (VEAB) szerepéről. „Ha nincs egyetem, akkor nincs Veszprémben VEAB sem" – mondta egyik interjúalanyom. Kétségtelen, hogy a VEAB létrehozásában, egész eddigi működésében az egyetem oroszlánrészt vállalt. Hosszú időn keresztül a VEAB elnöke Nemecz Ernő, az egyetem rektora volt, jelenleg az egyik volt tanszékvezető, Markó László akadémikus. A szakbizottságok vezetői között ma is meghatározó, jellegadó súllyal szerepelnek a veszprémi egyetemi oktatók.

A VEAB-székház felavatása óta (1972) regionális központja lett a tudományos összejöveteleknek, s a reprezentatív épület kedvenc konferenciahellyé vált. A VEAB pályázati kiírásaival a megalakult szakbizottságok élénkülést hoztak, felpezsdítették a régió tudományos életét. Új publikációs lehetőséget is teremtett a „VEAB Értesítő" és más VEAB-kiadványok megjelentetésével. Ezt követően viszont az egyetem rendezvényszervező tevékenysége átalakult, a kamara jellegű tudományos összejövetelek jelentős része átkerült a VEAB-székházba.

Érdekvédelem, szociális jogok Európában c. konferencia a VEAB székházban (1998)

Győri István, a VE rektora felavatja az Európai Tanulmányi Központot (VEAB-székház)

A Veszprémi Vegyipari Egyetemnek kiterjedt kapcsolatai vannak *hazai és külföldi felsőoktatási intézményekkel* és más kutatóhelyekkel. A hazai intézmények közül a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemmel – amely ma a Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kara – és a Budapesti Műszaki Egyetemmel együttes képzést is folytatott (agrárkémikusok, műszer- és méréstechnikai szak). Az egyetem a BME Vegyészmérnöki Karával szinte napi, folyamatos kapcsolatot tart, de régi, jó kapcsolat fűzi a Miskolci Egyetemhez, a Győri Széchenyi Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolához (ma már Széchenyi István Egyetem), a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskolához is. Célorientált együttműködési szerződést kötött az egyetem Szilikátkémiai és Technológiai Intézete a Magyar Iparművészeti Főiskolával, a könyvtár pedig a Szombathelyi Tanárképző Főiskola könyvtár tanszékével.

A műszaki informatikus képzés elképzelhetetlen lenne az MTA SZTAKI közreműködése nélkül, és újabb kapcsolatnak számít a Janus Pannonius Tudományegyetemmel kialakított szoros szakmai együttműködés, valamint a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolával (Szombathely) kialakított munkakapcsolat.

Az 1991-ben kötött Közép-dunántúli Egyetemi Szövetség (tagjai: Pannon Agrártudományi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kara, Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola, valamint a Veszprémi Egyetem) az együttműködés keretében közös képzési programokat, közös pályázatokat készített.

Aláírják a Veszprémi Universitas megalakulásának szándéknyilatkozatát

Nemzetközi kapcsolatok

A Veszprémi Egyetem nemzetközi kapcsolatrendszere ma már rendkívül szerteágazó. Ha visszatekintünk az elmúlt ötven évre impozáns látványt nyújt az a „térkép", amelyen a Veszprémi Egyetemmel együttműködő társegyetemek helyezkednek el.

Az indulás éveiben az egyetemnek úgyszólván nem is voltak nemzetközi kapcsolatai. Majd elkövetkezett egy olyan időszak, amikor elsősorban a Szovjetunióval, és a szocialista tábor országaival létesültek kapcsolatok, többnyire felülről kezdeményezetten. A Veszprémi Vegyipari Egyetemnek is kialakult az un. testvéregyetemi hálózata. A rendszerváltás előtti évek-

ben a Veszprémi Vegyipari Egyetem a külföldi egyetemek közül összesen nyolccal állt szerződéses kapcsolatban. Ezek a következők voltak: Burgaszi Vegyipari Egyetem (Bulgária), Pardubicei Vegyipari Egyetem (Csehszlovákia), Sziléziai Műszaki Egyetem, Gliwice (Lengyelország), Leuna-Merseburgi Műszaki Egyetem, Weimari Építészeti és Építőipari Műszaki Egyetem (NDK), Moszkvai Mendelejev Vegyipari Egyetem (Szovjetunió), Tuzlai Egyetem Műszaki Kara (Jugoszlávia), Darmstadti Műszaki Egyetem (NSZK). Államközi munkaterv alapján további egyetemekkel is létesült kapcsolat (USA, Csehszlovákia, Franciaország). A kapcsolatok közül kiemelkedett a Szovjetunióval kialakított sokoldalú tudományos és oktatási együttműködés.[7]

A moszkvai Mendelejev Vegyipari Egyetem és a VVE közötti együttműködési szerződés aláírása (1964)

A Pardubicei Vegyipari Egyetem és a VVE közötti együttműködési szerződés aláírása (1962)

A nyolcvanas évektől egyre intenzívebbé vált az egyetem gépész tanszéke (Ielke: László Alfréd rektorhelyettes) által kezdeményezett együttműködés a Darmstadti Műszaki Egyetemmel, ahonnét értékes számítógépeket is kapott az egyetem.

Ugyanakkor rendkívül figyelemre méltó az egyetem oktatóinak széleskörű, külön szerződésben nem rögzített szakmai kapcsolatrendszere. Talán nincs is olyan Nyugat-európai ország, ahol ösztöndíjasként vagy munkavállalóként, vagy tudományos konferencián nem fordult volna meg veszprémi egyetemi oktató. A keleti blokk országai mellett Nyugat-Európa, az USA már a hatvanas évektől elérhetők voltak néhány szemfüles, ambiciózus oktató számára. Sajnos, a külföldi utak engedélyezése politikailag erősen kontrollált lévén, többször fordult elő negatív diszkrimináció politikailag megbízhatatlannak ítélt oktatókkal szemben.

A rendszerváltás utáni években keleti kapcsolataink szinte teljesen megszűntek, a nyugat-európaiak kibővültek. 1997-ben a Veszprémi Egyetemnek 15 ország 23 intézményével volt két vagy többoldalú szerződéssel rögzített külkapcsolata. Ezen kívül több oktatási, szervezeti egység számos más egyetemmel, főiskolával, kutatóintézettel alakított ki oktatói vagy/és hallgatói együttműködést.[8]

7 Déri Márta. A Veszprémi Vegyipari Egyetem és a szovjet felsőoktatási intézmények közötti tudományos és oktatási együttműködésről. Építőanyag, XXVI. évf. 1974. 8. sz.

8 A Veszprémi Egyetem akkreditációs jelentése (1997) 24. o.

1. táblázat. *A Veszprémi Egyetem szerződéses kapcsolatai*

A résztvevő intézmények megnevezése (nemzetközinél az ország megjelölésével)	Az együttműködési szerződés (írásos megállapodás)		Közös programok száma		
	Kötésének éve	Időtartama	Oktatási	Kutatási	Vegyes
Ausztria Graz Technische Universität	1984.	Folyamatos	X	X	X
Ausztria The Montanuniversitat Leoben	1993. Egyetemi szerződés		X	X	X
Belgium Universitaire Instelling Antwerpen	1993.	Folyamatos		X	
Franciaország Universite Claude-Bernardyon	Francia-Magyar Akadémiai támogatás, 1993.		X	X	X
Franciaország Universite Lotharingia, Nancy	TEMPUS	Folyamatos	X	X	
Görögország University of Athén	1994.	Folyamatos	X	X	
Japán Tokyo Egyetem	1980.	Folyamatos	X	X	
Kanada Montreal Universita de Montreal Department de Chimie	1991.	Folyamatos		X	
Németország Darmstadt Technische Hochschule	Egyetemi szerződés		X	X	X
Németország Ruprecht-Karls Universität Heidelberg	1994. COST 1992.	Folyamatos	X	X	
Németország Technische Universität München	Szerződés			X	
Németország Technische Universität Merseburg	Egyetemi szerződés			X	
Nagy-Britannia Bangor Biocomposites Centre, Wales	1994. szerződés		X	X	
Nagy-Britannia Napier University, Edinburg	NATO	Folyamatos	X	X	X
Nagy-Britannia The Queen's University of Belfast	1978.	Folyamatos	X	X	
Nagy-Britannia University of Cambridge Bullard Lab.	1995. szerződés		X	X	
Nagy-Britannia Warwick University Coventry	1991-től folyamatos	Folyamatos		X	X
Olaszország Universita Degli Studi di Ferrara	1993. egyetemi szerződés	Folyamatos	X	X	X

Olaszország Universita Degli Studi di Roma	1986.	Folya- matos		X	
Románia University of Cluj – F. of Chemistry Chemical Engineering	1994.	Folya- matos		X	
Spanyolország Universitat Politecnica de Catalunya	1991.	Folya- matos	X	X	
Svájc Eidgemötsische Technische Hochschule Zürich	1995.	Folya- matos		X	
Svédország University of Stockholm	1991.	Folya- matos		X	
USA New Haven Yale University	1993.	Folya- matos	X		
USA Cleveland Case Western Reserve University	1992.	Folya- matos		X	
USA Cleveland+PPC Anyagvizsgálati Intézet, Johannesburg	1993. szerződés	Folya- matos		X	
USA Indiana University-Purdue Univ. at Fortwayne	COST			X	X
USA University of Rhode Island Kingston Dep. Matematics	1987.	Folya- matos		X	

Az egyetemen regionális TEMPUS képviselet működik, összesen 14 TEMPUS projektben veszünk részt, tíz nemzetközi szervezetnek vagyunk tagjai. A Veszprémi Egyetem szívesen ad otthont nemzetközi szintű tudományos és kulturális konferenciáknak (EUROFÓRUM '96, 6th International Symposium of Human Biology, ISE Conference, American Phylantropy Conference, Európa Nap, Europa Cantat – Singing Week, Számítástechnikai Nemzetközi Diákolimpia, stb.[9]

Az egyetem és a város

Az egyetem létesítéséről szóló első írás *Veszprém egyetemi város* címmel jelent meg. Vajon a cikkben megfogalmazott elvárások megvalósultak-e ez? Beépült-e az egyetem a helyi társadalomba, otthon érzi-e magát az egyetem Veszprémben? Befogadta-e, sajátjának érzi-e a város az egyetemet? Ezek a kérdések szinte folyamatosan felmerültek az egyetem alapításától napjainkig. „Megyénk büszkesége a vegyipari egyetem" – olvasható a megyei napilapban az ötvenes évek elején.

9 Veszprémi Egyetem akkreditációs jelentése Vezetői önértéklés c. fejezet (1997)

A probléma első nyilvános megfogalmazása érdekes módon egy a vegyipari kongresszusról beszámoló cikkben jelent meg, szinte mellékesen, de nem kis éllel. A cikket Lengyel Sándor, a vegyipari egyetem docense írta, valószínűleg az egyetemi közvéleményt fejezve ki. Mondanivalójának lényege: ahhoz, hogy Veszprém egyetemi várossá válhasson, több támogatásra lenne szükség a város, a megye dolgozói és vezetői részéről. A vegyipari egyetemet és a kutatóintézeteket „úgy tekintsék, mint kulturális fejlődésük igen fontos tényezőit". Az oktatók és kutatók úgy vélték, hogy elért eredményeik alapján nagyobb megbecsülést érdemelnének. Legalább akkorát, amekkorát országosan kapnak.[10]

Egyetemünk és a város címmel jelent meg egy írás pár hónappal az egyetem létesítésének 5 éves évfordulója után.[11] A cikk szerzője – a megyei napilap egyik munkatársa – a kapcsolatot kulturális és sportkapcsolatra szűkítette le, s csupán azt firtatta, hogy milyen pezsdülést hozott az egyetem a város kulturális életébe. A kultúra szeretete, az általános műveltség gyarapítása azért fontos az egyetemen – írta –, mert mérnökként az ő feladatuk lesz majd az üzemi kultúrélet felvirágoztatása.

Ezt a kulturális missziót próbálták felvállalni az egyetem oktatói és hallgatói, amikor meg akarták ismertetni a város dolgozóival a komolyzenét, a „haladó" irodalmi örökséget, „a néptől hosszú ideig elzárt" művészetet.[12] Az egyetem kétségtelenül be is töltötte ezt a szerepet az ötvenes években és az ötvenes-hatvanas évek fordulóján. Az egykori résztvevők erre az időszakra még ma is, mint az intézmény kulturális életének „hőskorára" emlékeznek. Volt az egyetemnek kiváló színjátszó csoportja, énekkara, tartottak ismeretterjesztő előadásokat, virágzó sportéletet teremtettek.

Chovanecz Tibor vezényli a kórust (1954)

Az egyetem színjátszó csoportja a Sysiphust adja elő a Dózsavárosban (1960)

10 Lengyel Sándor: A magyar vegyészkongresszus néhány tanulsága. Veszprémmegyei Népújság, 1951. november 29-i szám 4. o.

11 Az egyetem és a város (M. Z.) Veszprémmegyei Népújság, 1955. november 4-i szám 4. o.

12 Szamosi József (egyetemi hallgató): Ismerjék meg Veszprém dolgozói a zenét. Veszprémmegyei Népújság, 1952. január 31, 4. o.

A televízió megjelenésével új helyzet alakult ki: csökkent a műkedvelő körök jelentősége, és megnőtt a kulturális „import" aránya. Ez már a hatvanas évek, az egyetem „bezárkózásának" időszaka, amelyet az egyetemet (is) elérő klubmozgalom oldott valamelyest. Új szint hozott az egyetem és a város kapcsolatába a KOL-Klub, amely hosszú ideig nagyon jól működő, népszerű „intézmény" volt. Érdekes, hogy éppen ekkoriban kezdték ismét firtatni az egyetem és a város kapcsolatát. *Az egyetem és a város* című cikk (Napló, 1970) az alapvető kérdéseket ragadta meg, amikor a városban az egyetemi színvonalú szellemi életet és alkotó légkört hiányolta Balogh Elemér. Ez az írás nagy érdeklődést váltott ki, hamarosan két hozzászólást is közzé tettek.[13] Úgy vélem Balogh Elemér túlzó elvárásokat támasztott a kis, műszaki irányultságú szakegyetemmel szemben. Egyébként indokolt rossz közérzetét, vágyait fogalmazta meg, s igazságtalanul elmarasztalta az egyetemet.

A nyolcvanas években az egyetem és a város intézményes kapcsolatai kiegyensúlyozottak voltak, csupán kisebb súrlódások felhőzték be olykor-olykor. Ennek oka többnyire politikai; a dorgálás általában a pártbizottság részéről érkezett a „felelőtlen" megnyilvánulásokért, az „apolitikus", „ellenzékieskedő" egyetemi rendezvényekért, oktatók „soviniszta, nacionalista" kijelentéseiért, „meggondolatlan" véleménynyilvánításáért.

Az egyetem immár hagyományossá váló kulturális eseményei a város és az egyetem közötti kapcsolat megnyilvánulásai is: az Aulában évenként megrendezett Tavaszi Ének, a megyei művelődési központtal közösen megvalósított népszerű karácsonyi koncertek, a rendsze-

Képzőművészeti kiállítás az Aulában

13 Balogh Elemér: Az egyetem és a város. Napló, 1970.március 7-i szám 4. o.; Vajkai Aurél: Találkoznunk kell egymással. Napló, 1970. március 25. 4. o.; Juhász Ferenc: Ami városunk – a mi egyetemünk. Napló, 1970. március 18-i szám, 4. o.

resen megszervezett képzőművészeti kiállítások, az egyetemgaléria, a gólyabál, a farsangi bál, az UV-buli és különösen a 2 évenként szervezett Veszprémi Egyetemi Napok (VEN) rendezvénysorozata. (Erről lásd a kötetben Ferencz Béla és Bátori Imre írását).

Az országban első szabadegyetemek egyikét a Balatoni Nyári Egyetemet tudatos kulturális törekvésként szervezte meg az egyetemi vezetés és a TIT Veszprém Megyei Szervezete 1957-től, amely harminc éven át a város és a megye megismertetését és népszerűsítését is nagyszerűen szolgálta.

A Balatoni Nyári Egyetem hallgatói ízlelik a balatoni borokat

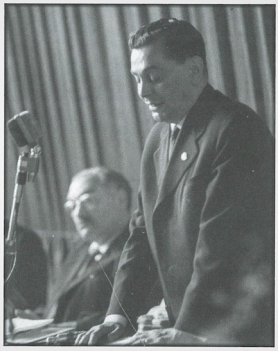

Polinszky Károly megnyitja a Balatoni Nyári Egyetemet

A várossal való együttműködés a rendszerváltást követő időszakban felértékelődött. Komoly segítséget jelentett az egyetemnek a városi önkormányzat nagylelkű gesztusa, amikor a felszámolt MÁFKI épület telek földérték-árát (közel 30 millió forintot) átengedte az egyetemnek, amelyet tanterem kialakításra, könyvállomány fejlesztésre fordíthatott. Az egyetem viszont továbbképzéseivel igyekezett a munkanélküliek átképzésében közreműködni. Az egyetem a városi és a megyei önkormányzattal együtt közösen hozta létre a Veszprémi Regionális Innovációs Közhasznú társaságot, az Innovációs Centrumot, amelynek célja inkubátorház kialakítása és működtetése, a kutatási eredmények gyakorlati megvalósítása.

Ma már az egyetem, a megye és a város vezetői rendszeresen egyeztetik a felsőoktatással, kutatással és a műszaki fejlesztéssel kapcsolatos elképzeléseiket. Mivel a Veszprémi Egyetem, mint a régió dinamikusan fejlődő felsőoktatási, tudományos intézménye sok szállal kötődik a megye és a város oktatási-, kulturális-, tudományos- és gazdasági-társadalmi életéhez, szükség van az együttműködésre, egymás fejlesztési elképzeléseinek támogatására. Az együttműködés elősegítheti mind a megye, a város, mind az egyetem intenzívebb bekapcsolódását a nemzetközi kapcsolatrendszerbe. Az önkormányzatok feladataik megoldásába egyre inkább bevonják az egyetem oktatóit, kutatóit.

Kapcsolatépítő társadalmi események

Újévi fogadás

Kifejezetten kapcsolatépítési szándékkal szervezte az egyetem az újévi fogadásokat, amelyeket hosszú éveken át (1955-1995) mindig január 1-én délben tartottak. (Egy alkalommal, 1957-ben elmaradt az ismert politikai okok miatt.) Erre a rangos eseményre kezdetben az egyetem professzorait, állami, társadalmi, politikai vezetőit, illetve a város és a megye prominens képviselőit, a politikai, gazdasági, kulturális élet kiemelkedő személyiségeit hívták meg.

Újévi fogadás 1963-ban

Később az oktatói kör kibővült. A tradíció nem tört meg, de átalakult, más formát öltött. 1995 óta az egyetem vezetése az intézmény valamennyi dolgozója számára decemberben karácsonyi fogadást ad. Az újévi fogadást (1996-tól kezdődően) nem január elsején, hanem egy kicsit későbbi időpontban (január első napjaiban) szervezik meg, és akkor találkoznak az egyetem vezetői a város, illetve a megye illusztris képviselőivel. A fogadás színhelye a Veszprémi Egyetem Aulája, a hívó, vendéglátó fél már nemcsak az egyetem rektora, hanem a város polgármestere és a megyei közgyűlés elnöke is. A változtatást Győri István rektor azzal indokolta, hogy megnőtt az egyetem dolgozóinak száma, ami eleve akadályozta a korábbi gyakorlat szerinti találkozást, másrészt az egyetem célirányosabban szeretné elősegíteni a várossal és a régióval történő kapcsolatépítést.

Újévi fogadás a kilencvenes években

Egyetemi elismerések, mint a kapcsolatépítés és megbecsülés eszközei

Az egyetem honoris causa doktorai

Az egyetem az elmúlt ötven év alatt 37 tiszteletbeli doktori címet adományozott.

Az első tiszteletbeli doktort a hatvanas évek elején avatták Giacomo Fauser (1962) olasz mérnök személyében. Fauser úr a Montecatini Vegyipari Tröszt alelnöke volt, akit a Kémiai Technológia Tanszék javaslatára avattak tiszteletbeli doktorrá. Őt három szovjet professzor követte (Nikolaj Mihajlovics Zsavoronkov, Viktor Vjacseszlavovics Kafarov, Max Jefimovics Pozin). Az első magyar származású tiszteletbeli doktor Erdey-Grúz Tibor (1974), az ELTE egyetemi tanára, Kossuth-díjas akadémikus volt. Az egyetem első Nobel-díjas tiszteletbeli doktora Ernst Otto Fischer (1983), a Müncheni Műszaki Egyetem tanára volt, majd 1995-ben újabb két Nobel-díjas Harsányi János közgazdász és Oláh György vegyészmérnök kapta

Giacomo Fausert honoris causa doktorrá avatják

meg ezt a kitüntető címet. A Honoris Causa doktorai közül többen a testvéregyetemek oktatói, s néhányan a Veszprémi Vegyipari Egyetem egykori professzorai (Berty József, Polinszky Károly, Fejes Tóth László, Benedek Pál, Pungor Ernő).[14]

Ernst Ottó Fischer tiszteletbeli doktorrá avatása (1983)

Helmut Bőhme díszdoktorrá avatása (1992)

Címzetes egyetemi tanári és címzetes egyetemi docensi címek

Az ötven év alatt az egyetem 41 címzetes egyetemi tanári és 49 címzetes egyetemi docensi címet adományozott. Közöttük többen vannak olyanok, akik valamikor az egyetem tényleges oktatói voltak, de közben elkerültek az egyetemről, és sokan olyanok, akik a gazdasági élet, elsősorban a vegyipar területén eredményesen dolgoznak, gyakran vezető po-

14 A Függelék 4. sz. mellékletében közöljük a díszdoktorok, a tiszteletbeli egyetemi tanárok és docensek teljes névsorát.

zíciót töltve be. Az adományozott cím nem csupán erkölcsi elismerés, megbecsülés az egyetem részéről, hanem igény arra is, hogy a cím birtokosai segítsék az egyetem oktató-kutató, érdekérvényesítő munkáját.[15]

Pro Universitate Vesprimiensis egyetemi emlékérem adományozása

Az elmúlt ötven év alatt 35 személy részesült ebben a kitüntetésben. 1974 és 1993 között egy fokozata volt: arany, s 1994-től kezdődően további három: nagyezüst, ezüst és kisezüst emlékérmet is adományoznak.

Az elismerésben részesülőknél az egyetem érdekében eddig kifejtett tevékenységet veszik figyelembe, s annak alapján ítélik oda a megfelelő fokozatot. Ez az emlékérem a Veszprémi Egyetem legrangosabb elismerése. Az első aranyérmet az egyetem alapító első rektora, Polinszky Károly kapta, a kitüntetettek többsége, különösen az utóbbi időszakban, az egyetem dolgozói. Korábban, az alapítás utáni első években néhány politikus is szerepelt a díjazottak között.[16]

Irodalom

A Veszprémi Vegyipari Egyetem jubileumi évkönyve 1949-1974. Szerk.: *Schultheisz Zoltán,* Veszprémi Vegyipari Egyetem, Veszprém, 1974.

A Veszprémi Egyetem jubileumi évkönyve 1949-1999. Szerk.: *Bodor Endre* és társai, Veszprémi Egyetem tanácsa, Veszprém, 1999.

Albert József: Egyetemkísérlet-kísérletező egyetem Veszprémben. In: Regionális együttműködés a felsőoktatásban. Szerk.: Saád József, Educatio, Budapest, 1991.

Az egyetem és a város (M. Z.) Veszprémmegyei Népújság, 1955. nov. 4. 4. o.

Balogh Elemér: Az egyetem és a város. Napló, 1970. márc. 7. 4. o.

Juhász Ferenc: A mi városunk – a mi egyetemünk. Napló, 1970. márc. 18. 4. o.

Vajkai Aurél: Találkoznunk kell egymással. Napló, 1970. márc. 25. 4. o.

Bővülő kapcsolatok az egyetem és a kutatóintézetek között. Napló, 1968. okt. 12.

Déri Márta: A Veszprémi Vegyipari Egyetem és a szovjet felsőoktatási intézmények közötti tudományos és oktatási együttműködésről. Építőanyag, XXVI. évf. 1974. 8. sz.

Kétéves együttműködési szerződés az ÉVM és a VVE között. Napló, 1969. május 18.1.o.

Lengyel Sándor: A magyar vegyészkongresszus néhány tanulsága. Veszprémmegyei Népújság, 1951. nov. 29. 4. o.

Szamosi József (egyetemi hallgató): Ismerjék meg Veszprém dolgozói a zenét. Veszprémmegyei Népújság, 1952. jan. 31. 4. o.

Veszprémi Egyetem Akkreditációs jelentés (1997)

15 A Függelék 5. sz melléklete tartalmazza a Pro Universitate Vesprimiensis kitüntetésben részesültek névsorát.

16 A Függelék 6. sz. melléklete tartalmazza a Pro Universitate Vespremiensis kitüntetésben részesültek névsorát.

Dömötörné Plech Anna

Mérföldkövek a veszprémi egyetemi könyvtár félévszázados történetében

Mire jó a könyvtár? Mi a haszna a könyvtárnak, s azon belül is az egyetemi könyvtárnak? A hallgatók tanulásának, önálló munkájának eszköze, színhelye. Az egyetemen folyó oktatás, kutatás háttere, segédeszköze. Az egyetem polgárai számára a művelődés, a szórakozás, a szabadidő kulturált eltöltésének lehetősége. De szolgáltatásai az egyetemen túlra is kiterjednek, elérhetők külső érdeklődők, igénybevevők számára is. S hogy tud a könyvtár eleget tenni ennyi sokrétű feladatnak? Ha állománya, a könyvek, folyóiratok és egyéb dokumentumok gyűjteménye összetételében megfelel az egyetemen oktatott tárgyaknak, tudományterületeknek, s a gyűjtemény nagysága a hallgatói létszámmal arányos. Ha a könyvtárosok száma elegendő az olvasók kiszolgálására, ha rendelkeznek a könyvtárosi ismereteken kívül idegennyelv-tudással, és lehetőleg egy, vagy több más szakterületen is otthon vannak. Ha a szolgáltatások biztosítják a szükséges információk teljes áttekintését, az olvasók által kért szakirodalom hiánytalan rendelkezésre bocsátását, akár a könyvtár saját állományából, akár könyvtárközi kölcsönzés keretében más könyvtárakból, dokumentum-szolgáltató központokból. S végül, ha elhelyezése, épülete, raktárai, olvasótermei alkalmasak a szolgáltatások működtetésére, az olvasók kényelmes kiszolgálására, valamennyi könyvtári tevékenység, feladat végrehajtására. Ezek szerint a szempontok szerint vizsgálva a veszprémi egyetemi könyvtár félévszázados történetét, változatos kép tárul elénk.

Az első tizenöt év

„Hajt az idő, nem vár: elhalunk mi, vének
Csak híre marad fenn karunk erejének."
Arany János

Még a híre sem maradna fenn könyvtárunk születésének, ha nem volna meg az egyetem legrégibb iratanyaga az egyetemi levéltárban, és ha nem volna – de szerencsére van – olyan munkatársunk, akinek szóbeli visszaemlékezéseiből is meríthetünk.

A Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Kara 1949-ben alakult meg Veszprémben, majd 1951-ben önálló intézményként, Veszprémi Vegyipari Egyetem elnevezéssel folytatta működését 1990-ig, amikor kibővült oktatási feladatait tükröző új elnevezése Veszpré-

mi Egyetem lett. Már 1949-ben a kar vezetői felismerték, hogy oktató és kutatómunka nem folyhat könyvtár nélkül, és szorgalmazták a könyvtár megalapítását.[1] Az első hónapokban maga dr. Polinszky Károly kari kurátor, az intézmény alapítója foglalkozott a könyvtárral is, ő írta alá a könyvmegrendeléseket, levelezett könyvtári ügyekben. 1951. január 16. az első mérföldkő a könyvtár történetében, ezt tekintjük a hivatalos megalapítás időpontjának, ekkor kelt Polinszky Károly levele az Országos Könyvtári Központhoz, melyben ezt írta: *„Tisztelettel bejelentjük, hogy a Műegyetem Nehézvegyipari Karának könyvtára megalakult."*[2]

Kezdetben felügyeletét Polinszky Károly látta el, majd a dékáni hivatal vezetőjéhez tartozott, az 1960/61-es tanévtől önálló egységgé vált. 1963-ban az egyetem rektora Könyvtári és Dokumentációs Osztályt létesített, amelyhez a könyvtár, az egyetemi jegyzetek szerkesztősége, a dokumentációs csoport, a házi sokszorosító üzem és a könyvkötészet tartozott. A tanszékek a legfontosabb kézikönyvekből, számukra érdekes szakkönyvekből és folyóiratokból tanszéki könyvtárakat hoztak létre folyamatosan. Ezek a központi könyvtár letéti könyvtárai, a könyvtárosi teendőket tanszéki oktatók, az adminisztrációt a tanszéki titkárnő végezte, és ez a legtöbb esetben a mai napig így van. A központi könyvtár, a kollégiumi és a tanszéki könyvtárak együtt alkották a Veszprémi Vegyipari Egyetem könyvtári hálózatát.

Az első könyvtáros a nehézvegyipari karon Bodonyi Judit (utóbb Straub Gyuláné) volt. Ő 1950. április 1-én kezdte meg munkáját a könyvtárban. A dokumentumok azt bizonyítják, hogy az 50-es években végig ő volt felelős a könyvtár munkájáért, de könyvtárvezetői ki-

A létrán Straubné Judit, az első könyvtáros

1 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 1/a. Dékáni, Rektori Hivatal. Egyetemi tanácsülési jegyzőkönyvek 1949. okt.28-iki ülés

2 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 1/c. Dékáni, Rektori Hivatal iktatott iratai 44/1950

nevezést csak 1960-ban kapott. Munkáját kezdetben esetenként hivatalsegéd tette könynyebbé, majd 1951-ben a könyvtár munkatársainak száma kettőre növekedett. A kezdeti időktől kezdve a könyvtár folyamatosan létszámhiánnyal küzdött. 1963-tól Takács Vilmos lett a Könyvtári és Dokumentációs Osztály vezetője, aki szorgalmazta a személyzeti fejlesztést, így 1964-re már 10 munkatárs végzett könyvtári feladatot.

A könyvtár három helyen működött addig, amíg 1960-ban a már könyvtárnak tervezett és épült helyére költözhetett, 550 négyzetméteren lévő korszerű olvasótermek, katalógusterem, munkaszobák, raktárak együttesébe. Itt méltó elhelyezést nyert a gyarapodó állomány, s otthonra leltek a fejlődő szolgáltatások. S az akkor ideálisnak tűnő, s a könyvtár történetében mérföldkőnek számító új elhelyezés – többszöri bővítésekkel – ha nem is végleg, de évtizedekre megfelelőnek bizonyult.

A könyvtár legfontosabb feladata az első években a könyv- és folyóirat-állomány létrehozása volt. Az első könyveket, folyóiratokat Polinszky Károly és munkatársai hozták magukkal a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárából és tanszékeiről. Ezeket ajándékba, vagy tartós kölcsönzésre kapta meg a veszprémi könyvtár. 1951-ben a könyvtár állománya 1700 kötet volt, ezek közül 1030 volt szakirodalom, a többi szépirodalom és ideológiai mű. A kezdetektől fogva élénk állománygyarapítás folyt, elsősorban vásárlás útján, de a különféle ingyenes akciók is gyarapították a könyvtár gyűjteményét. Az első évben az akkor még igen szerény könyvtár főleg az oktatókat szolgálta, de hamarosan megkezdődött a tankönyvek, jegyzetek több példányos beszerzése és kölcsönzése a hallgatók számára. A könyvtár tervszerűen gyarapította a vegyészmérnöki oktatás számára nélkülözhetetlen kézikönyvtári anyagot. Visszamenőleg beszerezték a legfontosabb kézikönyveket, sorozati műveket, s a referáló folyóiratok régebbi évfolyamait. 1955-ben a Chemisches Zentralblatt 1912-től folyamatosan, a Chemical Abstracts 1926-tól 1951-ig hiányosan, 1951-től folyamatosan, a Zeitschrift für Analitische Chemie 1949-től rendelkezésre állt. 1964-ben módszertani vizsgálat zajlott le a könyvtárban, amely a könyvtár minden tevékenységét nagy szigorral ítélte meg, de mind a kézikönyvtár anyagát, mind a folyóirat-állományt megfelelőnek, jól összeválogatottnak találta.[3] Nem volt azonban elegendő a teljes állomány nagysága, hiszen az ajánlás szerint 600 hallgatóra 50 000 kötetnek kell jutni, s az 1964/65-ös tanévben a könyvtári állomány összesen 45 211 kötet, a hallgatói létszám pedig 876 fő volt.

A könyvtári szolgáltatások folyamatosan alakultak ki, fokozatosan javultak. Már 1950 májusában gondosan kidolgozott használati szabályzatot vezettek be, amely intézkedett a helyben olvasás és a kölcsönzés rendjéről, a tanszékek számára hosszabb időre kikölcsönözhető kézikönyvekről, ezzel megelőlegezve a tanszéki könyvtárak létrejöttét. A szabályzat meghatározta a nyitvatartási időt, rögzítette a könyvtárhasználók felelősségét.[4] A már említett módszertani vizsgálat érdekes megállapítást tett a hallgatók olvasási szokásairól, amelyek jellemzők voltak az akkori, kis hallgatói létszámú egyetem családias hangulatára. A je-

3 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/b. Központi Könyvtár. Jelentések, tervek.(továbbiakban 8/b.) Jelentés a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtárának vizsgálatáról 1964. május 4-15.

4 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. Központi Könyvtár. Iktatott iratok (továbbiakban 8/a.) 1950. máj.17.

lentés szerint főleg a felső évfolyamos hallgatók úgy használják az olvasótermet, hogy szinte bérelt helyeket foglalnak el, ahol otthagyják éjszakára is könyveiket, jegyzeteiket, írószereiket, s így biztosítják maguk számára a helyet. Ezt a vizsgálati jelentés kritikaként fogalmazza meg, ma azonban bizonyos nosztalgiával gondolunk a régi könyvtár bensőséges, hallgatóbarát légkörére. A kölcsönzés és helybenolvasás mellett a könyvtárközi kölcsönzés volt a legelterjedtebb szolgáltatás, hiszen ezekben a korai években a könyvtárnak még nem volt olyan gazdag gyűjteménye, hogy abból minden olvasói kérést teljesíthessen. 1950-ben már élénk könyvtárközi kölcsönzésről tanúskodnak a dokumentumok. Eleinte főleg könyveket és folyóiratokat kértek más könyvtáraktól, de hamarosan szabványokat, szabadalmakat, disszertációkat, kutatási jelentéseket, konferencia-anyagokat is megszerzett a könyvtár az olvasók kérésére, és a könyvtárközi kölcsönzés már nemcsak az oktatókat, hanem a diplomamunkát készítő hallgatókat is szolgálta. De nemcsak kért a könyvtár, hanem küldött is szakirodalmat külső igénylőknek, iparvállalatoknak, egyetemeknek, kutatóintézeteknek. A dokumentumszolgáltatás és benne a könyvtárközi kölcsönzés már a kezdeti időkben a könyvtár egyik erőssége volt, és ez így maradt a következő évtizedekben is.

A könyvtár egész történetén sikeres tevékenységként vonul végig a felhasználói oktatás, amely már a 60-as évek közepén elkezdődött. Az 1964. évi jelentésében Takács Vilmos részletesen leírta a szakirodalmi ismeretek keretében a hallgatóknak oktatott tananyagot, amely többek között magában foglalta a legfontosabb referáló folyóiratok, reference művek és egyéb forrásmunkák ismertetését, az Egyetemes Tizedes Osztályozás bemutatását, a referátum-készítés és a bibliográfiai leírás szabályainak megtanítását. Az elméleti előadásokat gyakorlat követte, ahol a hallgatók az ismertetett visszakereső eszközöket kézbe véve egyszerű feladatokat oldottak meg.

A könyvtárat a bel- és külföldi kapcsolatok építésében nagy nyitottság jellemezte. Természetesen folyamatos összeköttetésben állt a nemzeti könyvtárral, a többi hazai egyetemi és szakkönyvtárral, a veszprémi megyei könyvtárral és a kutató intézetek könyvtáraival, a környező iparvállalatokkal, s mindazokkal a hazai intézményekkel, ahol kémiai, vegyipari szakirodalom iránt volt érdeklődés. A külkapcsolatok először csupán levelezést jelentettek, a könyvtár új kiadványok, könyvek, folyóiratok iránt érdeklődött, technikai berendezések prospektusait kérte. Az American Chemical Society-vel való levelezés 1956-ban indult, s később ez a kapcsolat meghatározóvá vált a könyvtár történetében. Már az első években több külföldi könyvtárral folytattak dokumentumcserét. Később az egyetem hivatalos társegyetemeinek könyvtáraival már sokoldalú kapcsolatokat, személyes ismeretséget is ápolt. Bár ezek az évek nem kedveztek a nemzetközi összeköttetések fejlesztésének, mégis a könyvtár nemcsak a népi demokratikusnak nevezett országok, hanem a nyugati országok és az USA intézményeivel, könyvtáraival is létesített és fenntartott kapcsolatokat.

A könyvtár megalakulásának idejét az építés lendülete jellemezte, a könyvtár az egyetemi vezetők támogatását élvezve végezhette állományának, szervezetének, szolgáltatásainak kialakítását, s egyre növekvő – bár soha sem elég – pénzforrásokból gazdálkodott. 1960-ban elkészült az egyetemi könyvtár – akkor véglegesnek gondolt – helye. Az első évek lendülete azonban később lelassult, főként azért, mert a könyvtár működését egyre súlyosabban gátolta a krónikussá váló létszámhiány. Nemcsak kevesen voltak a könyvtár munkatársai, de képzettségük sem volt mindig megfelelő, hiszen az első könyvtáros diploma 1961-

ben – a könyvtár fennállásának tizenkettedik évében – született meg. Az első tizenöt év tanulmányozása után azt a tanulságot szűrhetjük le, hogy ha az állomány, a szolgáltatások, az elhelyezés és a személyzet egységéből akár egyetlen összetevő gyengébb, az már megrendítheti a könyvtár működését, akadályozhatja zavartalan fejlődését.

Ugyanakkor e korszak könyvtári munkastílusát a rugalmasság, kezdeményező készség, nyitottság jellemezte. Ez különösen a nemzetközi kapcsolatok felvételében és ápolásában nyilvánult meg. A könyvtárosok a főhatóságtól, az ellenőrző szervektől nagy udvariassággal elnézést kérve, de folyamatosan szegték meg a külkapcsolatokra vonatkozó rendelkezéseket, belülről feszegetve a merev szabályok kereteit. A veszprémi egyetemi könyvtár későbbi nemzetközi hírneve, elismertsége ezeknek a korai éveknek a nyitottságában is gyökerezik.

A 60-as évek közepére a könyvtár jó elhelyezésével, viszonylag kicsi, de gondosan összeválogatott állományával, fejlődő szolgáltatásaival, kiterjedt bel- és külföldi kapcsolataival már készen állt arra, hogy a kor színvonalán álló egyetemi könyvtár szerepét betöltse. Tizenöt év kellett ahhoz, hogy a semmiből létrejöjjön a vegyészmérnöki oktatás könyvtári háttere. S a tizenöt év alatt kifejtett sok munkában és áldozatvállalásban az a – most is korszerű – meggyőződés hatotta át a könyvtárosokat és az egyetemi vezetőket, hogy jó könyvtár nélkül nem lehet színvonalas egyetemi oktatás.

A könyvtár következő korszakát dr. Kováts Zoltán egyénisége, szakmai teljesítménye határozta meg. Tizenhat évet töltött a könyvtárigazgatói székben. A nyugdíjba vonulása óta eltelt húsz év elég arra, hogy kiderüljön, mi az, ami munkásságából maradandó eredmény, követőinek szóló tanulság, s minden könyvtárosnak máig ható példamutatás lehet. Van-e ennek a szakmai életműnek olyan üzenete, amely most is – a megváltozott, de könnyebbé nem vált körülmények között – érvényes? Talán az ember, az egyéniség meghatározó szerepe a dolgok javításában, a fejlődés előrevitelében. A politikai támogatást nem élvező, de szakmailag megalapozott célokat kitűző, és azokat szenvedélyesen hirdető egyén képes volt a sok gátló körülmény ellenére feladatát teljesíteni. S nemcsak kitűzte a célt és megvalósította, de népszerűsítette is, megismertette a szakmai közvéleménnyel. A gyakorlatban megvalósított eredmények elméleti alapvetését is elvégezte, rendszerezte, összefoglalta. Kerek szakmai életművet alkotott.

Sikeres évek

„Csak akkor születtek nagy dolgok,
Ha bátrak voltak, akik mertek,
S ha százszor tudtak bátrak lenni,
Százszor bátrak és viharvertek."
Ady Endre

Kováts Zoltán kinevezésekor 44 éves, tanítóképzőt végzett, volt nevelőintézeti tanár. Hadapród őrmesterként végigharcolta a világháborút, ötször sebesült, majd a háború után vegyészként diplomázott, s egyetemi doktorátust is szerzett. Egyetemi tanársegéd lett, majd a Kórbonctani Intézet kutatója, 1963-tól pedig a Veszprémi Vegyipari Egyetem oktatója.

1965 őszén lett a Könyvtári és Dokumentációs Osztály vezetője, és kétségtelenül új korszakot nyitott a könyvtár történetében. Korábban, mint a Fizikai Kémia Tanszék adjunktusa, s a fővárosból lejáró, hét közben a tudósotthonban lakó oktató, szabadidejében sok időt töltött a könyvtárban, ismerte a könyvtárosokat és a könyvtár szolgáltatásait. Egyetemi oktatóként, és korábbi kutató vegyészként is szorgalmas könyvtár- és szakirodalom-használó ember volt. Könyvtári munkáját hihetetlen energiával kezdte. Talán az is sarkallta őt, hogy ha a számára teljesen új pályán komoly eredményt akar elérni, akkor mindent bele kell adnia, hogy ez sikerüljön. 1965 óta energiájának, idejének túlnyomó részét a könyvtári ügyeknek szentelte. Számára a munkaidő nem fejeződött be délután, hanem vacsoráig, vagy még tovább dolgozott, olvasta a szakirodalmat, a nemzetközi információs központok prospektusait, a szakmai tanulmányokat. Friss szemmel vizsgálta, ízekre szedte, elemezte a hazai könyvtári szolgáltatásokat, ez látszik a számára tájékoztatásul megküldött tanulmányokra, szakmai anyagokra adott válaszaiból. Ezeken is csiszolta ötleteit, egyre mélyebben dolgozta bele magát új hivatásába. Nem ismerte a könyvtári munka részleteit, a katalogizálás, szakozás aprólékos szabályait, de ezt a hiányosságot feledtette újszerű szemlélete: a könyvtári munkát az olvasó, a szakirodalmat használó, információt igénylő kutató oldaláról közelítette meg. Ez bizonyára kutatói múltjából is következett.

Elgondolásait ő maga gyakran nevezte eretneknek, és valóban, ezeket éppen újdonságuk miatt kezdetben sokan nem tudták megérteni, elfogadni. Könyvtári pályafutásának kezdetén már világosan felismerte a nemzetközi kapcsolatok jelentőségét, a tekintélyes szakmai szervezetekhez csatlakozás fontosságát. Ezért szorgalmazta a Műszaki Egyetemi Könyvtárak Nemzetközi Szövetségébe (IATUL) való belépést. Remélte, hogy ebben a körben a veszprémi egyetemi könyvtár szolgáltatásainak fejlesztéséhez korszerű tapasztalatokat gyűjthet, és rangos fórumot találhat saját ötleteinek, elképzeléseinek bemutatásához, nemzetközi megméretéséhez. Három évig tartott az akkori adminisztratív megkötöttségek miatti harca, s végül 1969-ben utaltathatta át először a tagdíjat. A szervezetnek nyugállományba vonulásáig aktív, megbecsült tagja maradt.

Újszerű megoldást eredményezett Kováts Zoltánnak az a felismerése is, hogy a könyvtári szolgáltatások csak akkor lehetnek életképesek, ha a könyvtár dolgozóit anyagilag érdekeltté lehet tenni a feladatok színvonalas, gyors, pontos teljesítésében. Az egyetemi tanszékek külső megbízók számára végzett szerződéses munkáinak mintájára szervezte meg a könyvtári szolgáltatások elszámolását.

Kováts Zoltán új hivatásában folyamatosan kutatott, írt, publikált, figyelte, ismerte a könyvtáros és információs szakma korszerű nemzetközi és hazai eredményeit. Hihetetlen szuggesztivitással népszerűsítette az általa megtervezett, majd megvalósított információs rendszert, s érveit mindig meggyőző tényekkel, adatokkal támasztotta alá.

Felismerte a korszak meghatározó jelenségeit, az információrobbanás tényét, a nagy mennyiségű adatot kezelni képes számítógépek felhasználásában rejlő lehetőséget, és ezekkel szemben a kutatók igényeit, akik nem elégedtek meg a kutatási területük szakirodalmáról szóló információkkal, hanem a legfontosabb dokumentumokat eredetiben, teljes terjedelmükben akarták használni. A veszprémi egyetemi könyvtár tevékenységét kezdettől fogva a szolgáltatások országos rendszerének részeként vizsgálta, majd nemzetközi összefüggésben is elhelyezte.

A 60-as évek második felében a könyvtár állományának nagysága még mindig nem volt megfelelő, ugyanakkor a gyarapítás gondosan történt, a beszerzett könyvek, folyóiratok a szakterület legfontosabb művei voltak. Kováts Zoltán kinevezése után azonnal megkezdte a külföldi folyóiratok párhuzamos előfizetésének csökkentését, úgy, hogy meggyőzte a tanszékeket, az egyetemi oktatókat a könyvtári másolatszolgáltatás gyors és megbízható működéséről. A jó szolgáltatás érdekében megszüntette – nem kis ellenállást leküzdve – a folyóiratok kölcsönözhetőségét is. Az állománygyarapítás mindig elmaradt az igényektől a költségvetés szűkössége miatt, az 1969. évi beszámolóban három év statisztikai adatai alapján azt közli, hogy a könyvvásárlás a ráfordított összeg emelkedése ellenére folyamatosan csökkent. Időnként a könyvtár külön kereteket kapott szakmailag fontos beszerzésekre, például 1966-ban a kézikönyv-sorozatok (Gmelin, Beilstein, Landolt-Börnstein) kiegészítésére. Kováts Zoltán megállapítása szerint a folyóiratbázis 1969-ben a Chemical Abstracts-ben referált folyóiratokból történő kérések 60-70 %-át képes volt teljesíteni. 1981 végén a könyvtár összes állománya 112 826 kötet volt, a kurrens folyóiratok száma (cím) 898 volt. De ami még fontosabb, az állomány tartalmazta a szakterület legfontosabb referáló folyóiratait, a Chemical Abstracts collectiv indexeit, a kémiai sorozati művek hiánytalan gyűjteményét, a legfontosabb táblázatos műveket, kémiai, vegyipari enciklopédiákat, értékes monográfia-sorozatokat, s a kölcsönözhető állományban a hallgatók részére több példányban rendelkezésre álló, tankönyvként használt műveket. Ekkor, 1981 októberében a nappali tagozaton 578 hallgató volt, a levelező tagozaton 209 fő, a szakmérnöki szakokon 122 hallgató tanult.

Kováts Zoltán a könyvtári tevékenységek közül a legnagyobb súlyt a szolgáltatásokra helyezte. Először a könyvtárközi kölcsönzés javításával foglalkozott: a gyors másolás érdekében megszüntette a folyóiratok kölcsönzését, korszerű xeroxgépeket szerzett be, a kérések elküldésének idejét lerövidítendő bekapcsolta a könyvtárat a telex-hálózatba, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárában olyan külső munkatársat alkalmazott, aki a veszprémi kéréseket soron kívül elintézte.

Kokasné Zsuzsa és Kováts Zoltán megjavítják a könyvtárközi kölcsönzést

A szolgáltatások fejlesztésének egyik útját a könyvtárközi együttműködésben látta. Egy évvel könyvtárigazgatói kinevezése után már az ő javaslatai alapján dolgozták ki a Kémiai Szakirodalmi Kooperációs Bizottság alakuló ülésének anyagát. 1967-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtárát bízta meg a Kémiai Szakirodalmi Kooperációs Bizottságba tömörült 41 könyvtár koordináló könyvtáraul. Ez a kémiai szakirodalmi szolgáltatások országos szintű irányítását, összefogását jelentette. A Kémiai Szakirodalmi Kooperációs Bizottság tevékenységének kézzelfogható, jelentős eredménye volt a tagkönyvtárak folyóirat-állományát bemutató jegyzék, amely 1976-ban jelent meg, és a kémiai, vegyipari szakirodalom-keresés hasznos segédeszköze volt sokáig.

A könyvtárközi kölcsönzés fejlesztése során Kováts Zoltán figyelme kiterjedt a belföldi együttműködéssel be nem szerezhető primer dokumentumokra is. Megszervezte a nemzetközi szolgáltatások igénybevételének lehetőségét, melyek közül legjobban bevált a British Lending Library (BLL) kuponos reprográfiai szolgáltatása. E szolgáltatás igénybe vétele két héten belül biztosította a legtöbb, hazai forrásból elérhetetlen folyóiratcikk, riport másolatát. A levelezés arról tanúskodik, hogy a veszprémi egyetemi könyvtár már 1967-ben használta az angol kuponos szolgáltatást. A nemzetközi dokumentum-szolgáltató központok igénybe vétele a 60-as, 70-es években újdonságnak számított a magyar könyvtárak között, a veszprémi egyetemi könyvtárban azonban ez a tevékenység évtizedeken keresztül zökkenőmentesen folyt, és folyik ma is. Kováts Zoltán elemezte, népszerűsítette és indokolta a BLL szolgáltatásainak hasznosságát, különösen azt emelte ki, hogy a folyóiratok teljes évfolyamának előfizetési díja helyett, azok 2-5 %-áért beszerezhetők a szükséges cikkek. Sokat foglalkozott a könyvtárközi kölcsönzések átfutási idejének rövidítésével. 1969-től a könyvtárról szóló évi beszámolóiban rendszeresen közölte a veszprémi egyetemi könyvtár által küldött és kapott könyvtárközi kölcsönzések átfutási idejét, s ezek az adatok a veszprémi szolgáltatást a partner könyvtárakénál sokszorosan gyorsabbnak mutatták. A könyvtárközi kölcsönzést a kurrens és retrospektív folyóiratjegyzékek is segítették, amelyekből a könyvtár távoli partnerei is megállapíthatták, hogy mely folyóiratok, illetve azok mely évfolyamai találhatók meg a könyvtárban. Ezek közül fontosságban kiemelkedik az 1977-ben megjelent állományjegyzék, amely a veszprémi egyetemi könyvtár műszaki és természettudományi folyóiratainak valamennyi meglévő évfolyamát sorolja fel. Végül említésre méltó, hogy a könyvtárközi kölcsönzés adminisztrációja egyszerűsödött, korszerűsödött. Ezt Kokasné Zsuzsa valósította meg, aki jó idegennyelv-tudásával és kedves, udvarias modorával a bel- és külföldi partner könyvtárakkal és az olvasókkal egyaránt kellemes kapcsolatot létesített. Nem csoda hát, ha a veszprémi egyetemi könyvtárhoz – amely értékes állományából gyorsan és udvariasan szolgáltatott – igen sok könyvtárközi kérés érkezett. Ezt írja erről Kováts Zoltán 1976-ban Nemecz Ernő rektorhoz intézett levelében: *„Könyvtárunk az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központja két év előtti felmérése alapján az ország könyvtárközi kölcsönző forgalmában... a negyedik helyet foglalja el a más könyvtáraknak adott irodalom mennyiségét tekintve."*[5]

A könyvtárközi kölcsönzés és a szakirodalom-ellátás javítása mellett felismerte, hogy a világon megjelenő kémiai, vegyipari szakirodalom áttekintését is meg kell újítani, mivel ez

5 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. 124-130/75

hagyományos módon már nem lehetséges, részben a megjelenő publikációk hatalmas mennyisége miatt, részben pedig azért, mert Magyarország nem engedheti meg magának a világon megjelenő szakirodalom teljes körű, vagy ahhoz közelítő gyűjtését. Ekkor a fejlett világban a számítógépes szakirodalom-figyelés már megvalósult, s ez adta Kováts Zoltánnak az ötletet a veszprémi megvalósításhoz.

A szakirodalom áttanulmányozása, a nemzetközi eredmények és a hazai technikai lehetőségek megismerése után, 1966-ban Kováts Zoltán kidolgozta és szakmai közönség előtt ismertette könyvtára komplex gépesítési programját. Tehát egy évvel azután, hogy a veszprémi egyetemi könyvtár élére került, elképzeléseit – beleértve a szakirodalom-figyelés gépesítését is – már konkrét, megvalósítható tervek formájában fogalmazta meg. Hamarosan a veszprémi könyvtáron túl, a terveket – átfogó szemléletének megfelelően – nagyobb körre terjesztette ki, és 1967-ben az MTA Kémiai Tudományok Osztályának és a Művelődésügyi Minisztériumnak megküldte *„Az irodalomkutatás gépesítésének lehetősége a kémiai és vele kapcsolatos szakterületeken"* című tanulmányát. Előadásaiban, tanulmányaiban, leveleiben körvonalazódott, és egyre határozottabb formát öltött egy országos kémiai szakirodalmi információs központ terve.

Kováts Zoltán szükségesnek látta, hogy a tervek megvalósítását széleskörű felmérés előzze meg, mely megmutatja a felhasználók igényeit a könyvtári információs szolgáltatásokra vonatkozóan. A kutatói igények felderítésére még ugyanebben az évben kérdőíves felmérés zajlott le, s bebizonyította, hogy a kutatók többsége igénybe venne számítógépes szakirodalom-keresést, és fontosnak tartja a másolatszolgáltatást. A felmérés eredményei szakmai folyóiratokban is megjelentek, s az 1968. évi könyvtári jelentésében Kováts Zoltán többek közt ezeket írta erről: *„...552 kérdőív adatait dolgozta fel a Veszprémi Vegyipari Egyetem kollektívája. Az összesítésből kiderül a referáló lapok fontossága, közülük is kiemelkedik a Chemical Abstracts... A másoló (reprográfiai) szolgáltatást (82,7 %) és gépi irodalomkutatást (72,2 %) igénylők magas számaránya azt bizonyítja, hogy ezeknek a kérdéseknek országos szintű megoldását nem lehet tovább halogatni. A korszerű szakirodalmi szolgáltatások rendszerének kialakításához tartozik még a külföldi könyvtárakkal létesítendő kapcsolat és a fordító szolgálat jelentős megjavítása."* [6]

S miközben Kováts Zoltán úttörő nézetei, elképzelései egyre szélesebb körben váltak ismertté és elfogadottá, ő maga saját szerepét háttérbe szorítva, az ügyet helyezve előtérbe, több levelében azt írta a szakirodalom-figyelés gépesítéséről, hogy nem akarja magának kisajátítani a gondolatot, számára mindegy, hogy ki, hol valósítja meg, csak minél előbb működjön, és mindenki hozzáférhessen. Mivel a 60-as években – az akkori politikai illemszabály szerint – minden élenjáró eredmény kizárólag a Szovjetunióban volt elképzelhető, Kováts Zoltán mielőtt elkezdte a számítógépes szakirodalom-keresés amerikai és angol példáinak felderítését, jó érzékkel először a Szovjetunió műszaki tájékoztatással foglalkozó legfontosabb intézményénél, a VINITI-nél érdeklődött, hogy létezik-e vagy előkészületben van-e a szovjet kémiai referáló folyóirat, a Referatívnüj Zsurnal, szerija Himija mágnesszalagos

6 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/b. A Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára 1968. évi jelentése és 1969. évi munkaterve. Veszprém, 1969. 15 p. 3 tábl. 6 mell.

változata. S csak a nemleges válasz után látott hozzá a fejlett országok számítógépes szolgáltatásainak tanulmányozásához. Világosan látta, hogy el kell kerülni a dokumentációra és az adattár készítésére fordítandó szellemi és anyagi ráfordítások hazai megismétlését, 1967-től folyamatosan érdeklődött a Chemical Abstracts Service és az Institut of Scientific Information számítógépes szolgáltatásairól, majd a nottinghami székhelyű United Kingdom Chemical Information Service által nyújtott lehetőséget felhasználva, kísérletként öt magyar kémiai kutatási téma féléves számítógépes figyelését végeztette el. Frappáns, mindenki számára érthető indokokat talált a mágnesszalagos szolgáltatás bevezetésének alátámasztására. A különféle hivatalos engedélyek megszerzéséért folyamodva azzal érvelt, hogy a mágnesszalag pár órára rövidíti az évi mintegy negyedmillió referátum közül a szükségesek felkutatását. S a gyors szakirodalmi tájékoztatás úgy országos, mint KGST érdek is.

A szolgáltatás előkészítése folytatódott, s Kováts Zoltán 1969-ben – hosszú levelezés után – minta mágnesszalagokat kérhetett a Chemical Abstracts Service-től. Ugyanez év november 11-én a CAS megküldött két tekercs mágnesszalagot, kézikönyvet, ismertetőt és a keresőprogramot. Közben Kováts Zoltán megszerezte a mágnesszalagos adattár beszerzéséhez szükséges pótthitelt, megkérte a Magyar Nemzeti Bank engedélyét a szalagok behozatalához, a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságától gyorsított vámkezelést kért. De ami mindennél fontosabb, tárgyalásokat folytatott az MTA KFKI-val a program elkészítéséről, a gépidő anyagi feltételeiről, az akadémiai és a Művelődésügyi Minisztériumhoz tartozó intézmények díjkedvezményeiről. Szerencséje volt, hogy az egyetemen az oktatói karon kívül a gazdasági vezetés is egyetértett elképzeléseivel, Puskás István pénzügyi osztályvezetőtől – aki az akkori gazdasági főnököktől eltérő módon értette, értékelte a számítógépes szolgáltatás jelentőségét – sok segítséget kapott.

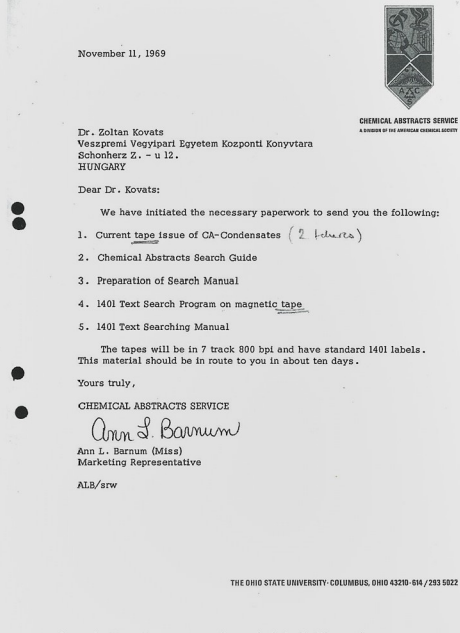

November 11, 1969

CHEMICAL ABSTRACTS SERVICE
A DIVISION OF THE AMERICAN CHEMICAL SOCIETY

Dr. Zoltan Kovats
Veszpremi Vegyipari Egyetem Kozponti Konyvtara
Schonherz Z. - u 12.
HUNGARY

Dear Dr. Kovats:

We have initiated the necessary paperwork to send you the following:

1. Current tape issue of CA-Condensates (2 Volumes)
2. Chemical Abstracts Search Guide
3. Preparation of Search Manual
4. 1401 Text Search Program on magnetic tape
5. 1401 Text Searching Manual

The tapes will be in 7 track 800 bpi and have standard 1401 labels. This material should be in route to you in about ten days.

Yours truly,

CHEMICAL ABSTRACTS SERVICE

Ann L. Barnum

Ann L. Barnum (Miss)
Marketing Representative

ALB/srw

THE OHIO STATE UNIVERSITY · COLUMBUS, OHIO 43210 · 614 / 293 5022

Az első mágnesszalagok kísérőlevele

Rengeteg, fáradhatatlanul végzett szervező munka és előkészítés után az 1971. évről szóló könyvtári beszámolóban Kováts Zoltán örömmel jelenthette, hogy a Számítógépes

Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgálat megindult, s ez újabb mérföldkő volt a könyvtár történetében. Az új szolgáltatás kifejlesztésében nagy szerepe volt Egyházy Tiborné Mártának. Kezdettől fogva ő végezte a kereső profilok, a számítógép számára érthető kérdések megszerkesztését. Ehhez vegyészmérnöki, matematikai, számítógépes ismeretek és idegennyelvtudás kellett. Kováts Zoltán egyik levelében ezt írta róla: *„...a számítógépes információkeresés részlet-feladatainak tekintetében Egyházy Tiborné országos, sőt talán közép-európai viszonylatban egyedülálló gyakorlattal rendelkezik."*[7] A tudásán kívül valami szakmai bátorság, vállalkozószellem jellemezte őt az új feladatok megoldásában, a bonyolult ügyek intézésében. Profilszerkesztői feladatain kívül részt vett a hallgatók szakirodalmi oktatásában, tájékoztató tevékenységet végzett, jegyzetet írt, sokat publikált, szerepelt szakmai konferenciákon. E sorok írásakor ő a könyvtár igazgatója.

A Számítógépes Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgálat első – kísérletinek tekinthető – évének végére 134 kérdés irodalmának figyelése folyt, a kapott bibliográfiák hatásfoka 60,8 %-os volt. Ugyanebben az évben egyik levelében ezt írja Kováts Zoltán: *„...a szolgáltatás a szocialista táborban egyedülálló, Nyugat Európában is csak Angliában, Dániában, Svédországban , az NSZK-ban és Hollandiában működnek jelenleg Kanadán és az Egyesült Államokon kívül ilyen szolgáltatások."*[8] Polinszky Károly miniszterhelyettesnek levélben köszönte meg a szolgáltatás megszervezéséhez nyújtott segítségét, mert *„a néha teljes megfenekléssel fenyegető zátonyokon keresztül átsegítette a korszerű kémiai tájékoztatószolgálat ügyét."*[9] A szolgáltatás megindulása után hatalmas energiát igényelt a felhasználókkal való kapcsolattartás, a keresőprofilok, ill. a kapott gépi bibliográfiák értékelése. Hamarosan Kováts Zoltán a Számítógépes Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgáltatást nagyobb egységbe, a Népgazdasági Információs Rendszer keretébe helyezte, és javasolta, hogy fejlesszenek ki tudományáganként egy-egy széles folyóiratbázissal és nagyteljesítményű xeroxszal felszerelt alapkönyvtárat, s a szakirodalom áttekintése mágnesszalagos adattárak segítségével létrejövő naprakész bibliográfiák alapján történjen.

1972-ben létrejött a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára keretében az OMIKK Veszprémi Fordító Iroda, s ezzel megvalósult a könyvtár komplex szolgáltatásainak rendszere, melynek első lépése a teljes kémiai világirodalom folyamatos áttekintését biztosító Számítógépes Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgálat volt, ezt követte a kutatók számára szükséges eredeti dokumentumok rendelkezésre bocsátása, s végül igény esetén egyes dokumentumok fordítása. A komplex szolgáltatások rendszerének folyamatábráját az 1973. évről szóló könyvtári beszámoló tartalmazta.

Az 1971-ben megindult, s gyorsan elterjedt számítógépes szakirodalom-figyelő szolgáltatás a nehézségek ellenére működött, és Kováts Zoltán folyamatosan népszerűsítette azt, egyrészt a magyar szakemberek körében, másrészt nemzetközi konferenciákon és a magyar és külföldi szaksajtóban. 1972-ben a könyvtár szolgáltatásairól nyomtatott ismertető jelent meg, és több külföldi szakfolyóirat kért cikket Kováts Zoltántól. 1973-ban elnyerte az IATUL által kiírt *„Egyetemi könyvtárak irányítási problémái"* c. pályázat díját, hazai és nem-

7 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. 124-72/76
8 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. 83/71 sz. levél melléklete
9 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. R 25-25/71

zetközi szakmai ismertsége és elismertsége növekedett. A könyvtár munkája elismerést vívott ki az egyetemen belül is. Az Egyetemi Tanács Elnöksége 1973. áprilisi ülésének jegyzőkönyvében ez áll: *„A rektor megállapította, hogy a könyvtár milyen gyorsan képes kielégíteni azokat az igényeket, amelyek irányunkban jelentkeznek. Ezek az országos szolgáltatások egyetemünk tekintélyét nagyban növelik. Könyvtárunk jelenleg az ország legjobb, ilyen jellegű intézményei közé tartozik."*[10]

1974-ben Kováts Zoltán – addigi megvalósított eredményeinek és hazai, valamint külföldi tapasztalatainak birtokában – felvázolta a tudományos és műszaki tájékoztatás országos rendszerét. A tanulmány meghatározta Magyarország helyzetét, feladatait a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerben, ami a KGST országok kezdeményezése volt. Erről a munkáról így beszélt Horváth Tibor csaknem egy negyedszázad elteltével, Kováts Zoltán 75. születésnapján mondott köszöntőjében: *„...a virtuális egykönyvtár felé halad az egész világ, gyorsabban, mint hinnénk. Kováts Zoltán akkor még csak a kooperáció magas fokán tervezte a könyvtárak együttműködését, amelynek teóriájából mai eszményeink születtek. Mindez olyan kollégánk tudatában születhetett meg, aki információs hálózatainkat a társadalom idegrendszerének tekintette már akkor. Sőt, már akkor vallotta, hogy az információs rendszerek tekinthetők a társadalmi fejlettség fokmérőjének."*[11]

A korábbi munkáiban kifejtett gondolatok végleges formában, rendszerezve jelentek meg az 1979-ben készített kandidátusi disszertációjában, melynek címe: *„Tájékoztatási rendszerek szervezése és adaptálása. A Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtárában működő szakirodalmi szolgáltató lánc tapasztalatai és hasznosításuk más szakterületeken."* Ebben felvázolta az információ-áramlás általa elképzelt modelljét, melyet ő spirálnak ábrázolt. A folyamat a primer dokumentumoktól indul ki, majd ezek állományba vételén, feldolgozásán keresztül, rendelkezésre bocsátásukon át az információk hasznosulása következik a kutatásban, termelésben és új publikációk születésében. A születő új közleményekkel, primer dokumentumokkal – most már magasabb szinten – újraindul a spirál. Az elméleti alapvetésen kívül részletesen ismertette a veszprémi egyetemi könyvtárban létrejött szakirodalmi szolgáltató központ modelljét, amelynek szervezési, működési és gazdasági alapelveit más természettudományi és műszaki területeken is fel lehetett használni. A disszertációban foglalt gondolatok újszerűségét jelzi az a tény, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Kémiai Osztálya „ad hoc" bizottságot hívott össze a munka elbírálására, mert a megszokott keretben nem találtak a témához értő szakembereket. De nemcsak Kováts Zoltán végzett tudományos munkát, a könyvtárosok körében is többen folytattak kutatásokat, publikáltak, szakmai fórumokon előadásokkal szerepeltek, doktori munkák is készültek.

A könyvtár szolgáltatásainak fejlesztésével párhuzamosan folyt az oktatási tevékenység javítása, kiterjesztése, színvonalának emelése. A szakirodalmi ismeretek oktatásáról 1970-ben az IATUL-ban is figyelmet keltő magyar előadások hangzottak el. 1983-ban már jegyzet

10 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 1/a. Az Egyetemi Tanács Elnöksége 1973. ápr. 27-i ülésének jegyzőkönyve

11 „...hol a könyv, mely célhoz vezet?" Dr. Kováts Zoltán publikációinak jegyzéke és a 75. születésnapja alkalmából rendezett tudományos ülés előadásai. Szerk.: Dömötör Lajosné. Veszprém, 1996. 47 p.

is könnyítette a hallgatók munkáját, ekkor jelent meg Kováts Zoltán és munkatársai tollából a *„Kémiai szakirodalom-keresés vázlata."* S ami még érdekesebb, már 1976-ban Nemecz Ernő rektorhoz intézett levelében a könyvtár középtávú fejlesztési terveiről szólva ezt írta Kováts Zoltán: *„Az online módszer alkalmazásához szükséges terminálok használatát, az ember-gép párbeszéd oktatását a szakirodalmi ismeretek korszerűsített tantervébe kívánjuk beépíteni."*[12] Közben a könyvtár oktatási tevékenysége nemcsak tökéletesedett, de kiterjedtebbé is vált, Kováts Zoltán javaslatot tett Szakirodalmi ismeretek vegyészek számára című mérnöktovábbképző tanfolyam szervezésére. A könyvtár által szervezett mérnöktovábbképző tanfolyamok hosszú éveken át sikeresen folytak, alkalmat adtak a kutatásban, az iparban dolgozó szakemberek és a könyvtár közötti kapcsolattartásra, s az egyetem volt hallgatóival a barátság ápolására.

A könyvtár keretében működő jegyzetszerkesztőség és nyomda ellátta a hallgatókat olcsó jegyzetekkel, s az egyetemet ügyviteli nyomtatványokkal. Ezeket a munkákat Romayor nyomógépekkel, kisebb példányszám esetén stenciltechnikával végezték. A 70-es években a kéziratok előállításában a gömbfejes írógépek használata jelentette a fejlődést.

A könyvtár szerteágazó kapcsolatrendszer hálójában végezte munkáját. A legfontosabb volt a felhasználókkal, az egyetem oktatóival, kutatóival és hallgatóival ápolt kapcsolat. De az egész országra kiterjedő szolgáltatásai révén összeköttetésben állt más egyetemek, ipari üzemek, kutatóintézetek szakembereivel is. Jelentős eredményeket hozott a Kémiai Szakirodalmi Kooperációs Bizottságban való részvétel, és a veszprémi könyvtár koordináló szerepe. Ennek a munkának az volt a célja, hogy a résztvevő könyvtárak minimálisra csökkentsék az állományukban levő átfedéseket, bővítsék a folyóiratok választékát, s megosszák a reprográfiai terhelést. Természetes volt az együttműködés az országos szakkönyvtárakkal, a veszprémi tudományos intézetek könyvtáraival és a veszprémi megyei könyvtárral. A könyvtár munkatársai részt vettek a Magyar Könyvtárosok Egyesületének munkájában, Kováts Zoltánt több jelentős szakmai testület tagjai sorába választotta. Nagy jelentősége volt a nemzetközi kapcsolatoknak is, melyek közül kiemelkedett az IATUL tagság és a szervezetben folytatott tevékenység. Kováts Zoltán hamarosan népszerűségre, elismertségre tett szert a nemzetközi társaságban, jó nyelvtudásával, kommunikatív képességével, európai modorával, mely azonban magyaros virtussal párosult, meghódította külföldi partnereit. De a legfontosabb mégis az volt, hogy érzékenységet mutatott a legújabb eredmények iránt, átvette azokat és alkalmazta a veszprémi könyvtárban. Majd az elért eredményeiről számos IATUL konferencián és a szervezet folyóiratában számolt be. Az IATUL-ban sok évvel nyugállományba vonulása után is megbecsüléssel emlékeznek rá. Kováts Zoltán nyugállományba vonulása előtt, az 1980. évi könyvtári beszámolóban számadatokkal, ábrákkal, grafikonokkal alátámasztva összefoglalta a könyvtár élén töltött 15 év imponáló eredményeit. Ez, és többi munkája is bizonyítja, hogy könyvtárigazgatói munkássága meghatározta a veszprémi egyetemi könyvtár sikerekben gazdag korszakát: a nemzetközi viszonylatban is korszerű komplex könyvtári szolgáltatás-rendszer megvalósulását. Könyvtárigazgatói pályáját 60 éves korában elegánsan befejezte, bár az egyetem vezetői támogatták volna maradását.

A nevével fémjelzett időszak alatt a könyvtár megbecsülést vívott ki magának a hazai könyvtárak között és az egyetemen belül is. Ő maga a kitüntetéseknél is többre becsülte az olvasók elégedettségét, a könyvtárról mondott, vagy írt dicsérő szavakat.

12 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. 124-122/76

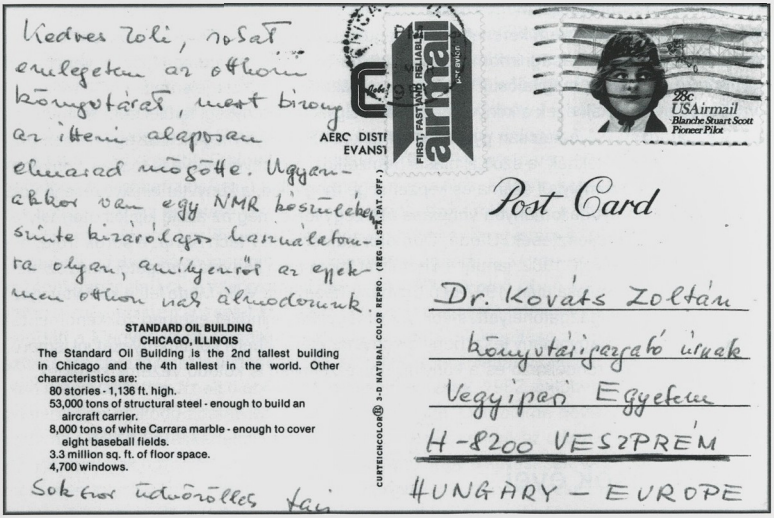

Markó László professzor Chicagoban is emlegeti az itthoni könyvtárat (1981)

Visszagondolva azokra az időkre, amikor Kováts Zoltán a Kémiai Szakirodalmi Kooperációs Bizottságot szervezte, a könyvtár komplex szolgáltatás-rendszerét, s benne a számítógépes szakirodalom-figyelést felépítette, maga mögött érezhette munkatársai támogatását, akiket áthatott az az érzés, hogy valami fontos dologban vesznek részt.

Kováts Zoltán néhány jellemvonása ma is divatos lenne, nagy célt tűzött maga elé, s szakmai tevékenységét jó értelemben vett agresszivitás, az eredmények, a győzelem akarása jellemezte. Értett a PR-hoz is, – bár akkor még nem így neveztük. A nagy cél megvalósulásának hatalmas befektetett munka volt az aranyfedezete. Minden terve a legapróbb részletekig kidolgozott, megalapozott volt, pontos számítások, adatok közlése, a nemzetközi, hazai és a helyi körülmények ismerete, a várható következmények felmérése, az anyagi kihatások számba vétele támasztotta alá a tervek megvalósíthatóságát.

Meg tudta szólítani és meg tudta győzni az embereket. Nem ismételt szólamokat, hanem minden közösségben, különféle hallgatóság előtt más-más stílusban, változatosan adta elő, népszerűsítette, ismertette szakmai céljait. A tudomány képviselői előtt a legmagasabb színvonalon beszélt, az egyetemi hallgatóhoz barátságosan, érdekes példákkal szemléltetve hozta közel az ismereteket, a vámügyi tisztviselőknek közérthetően magyarázta meg az akkor újdonságot jelentő mágnesszalagok behozatalának jelentőségét. Nem volt „hátszele", az az párt-támogatást nem élvezett, a minisztériumtól, az OMFB-től, az egyetem vezetőségétől, s a különböző szakmai szervezetektől a támogatást kizárólag meggyőző szakmai érveléssel szerezte meg.

Mindent alárendelt céljai megvalósításának, ha kellett diplomatikus, ha kellett „rámenős" volt, de egyéni hasznot nem keresett, neki elégtételt, örömet a működő kémiai szakirodalmi kooperáció, a népgazdasági információs rendszer modelljének kidolgozása, a veszprémi egyetemi könyvtárban megvalósult komplex szolgáltatás-rendszer jelentett.

Sikeres évek voltak ezek a könyvtár számára. Egyik tevékenységi terület sem mutatott jelentős elmaradást. Folyamatosan gyarapodó, értékes állománya megfelelt az egyetemen művelt tudomány-területeknek, a szolgáltatásai nemzetközi mércével mérve is magas színvonalat képviseltek. A személyzet száma és képzettsége megfelelő, a könyvtár elhelyezése jó volt.

Kováts Zoltán nyugállományba vonulása után egy ideig még az általa kijelölt úton folytatódtak a könyvtári fejlesztések. Utóda, Dömötör Lajosné dr. Plech Anna, e sorok írója, aki 1975 óta helyettese volt, 1982. január 1-i hatállyal kapta meg könyvtárigazgatói kinevezését. Nyugállományba vonulása után, 1997-ben Egyházy Tiborné dr. Valló Márta lett a könyvtár igazgatója, aki 1989-től igazgatóhelyettes volt. Az őrségváltás mindkét esetben zökkenőmentesen történt, s talán hagyomány lesz, hogy a könyvtár élére a helyi körülményeket jól ismerő, hosszú gyakorlattal rendelkező és a könyvtárhoz érzelmileg is kötődő vezetők kerülnek.

Változások évei

„Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág,
ami van, széthull darabokra."
József Attila

A 80-as évek elejétől a mába vezető korszakról nehéz írni, mert nem telt még el annyi idő, hogy biztosan lássuk, mely események, eredmények, esetleg kudarcok érdemesek megörökítésre, vagy akár csak említésre. Ezt a két évtizedet a folyamatos, gyors, nagy változások jellemezték. Ezek a technika óriási mértékű, felgyorsult fejlődését jelentették, az online információ-keresés elterjedését, a CD-ROM információs rendszerek térhódítását, az integrált könyvtári rendszerek megjelenését, az Internet használatát. Az országban lezajlott politikai rendszerváltás az intézmények, így a könyvtárak életét is megváltoztatta. Más lett a finanszírozás rendszere, az anyagi források nagy részét pályázatokból kellett előteremteni. Kedvező következménye volt a rendszerváltozásnak a nemzetközi kapcsolatok megélénkülése, a külföldi ösztöndíjak, utazások a könyvtárosok nagyobb köre számára váltak elérhetővé. A beszerzések intézése külkereskedelmi vállalatok kikerülésével történhetett, ez könnyítést jelentett, de a közbeszerzési eljárás nehezítette is a vásárlásokat. Az intézmények, a szakmai szervezetek működése demokratizálódott, a könyvtárnak a korábbiaknál részletesebben kellett beszámolnia az egyetem nyilvánossága előtt gazdálkodásáról, szerzeményezési politikájáról.

S végül 1990-ben a Tanárképző Kar megalakulása, az egyetem két karúvá válása, a hallgatói létszám megnövekedése, az új szakok, a nagyobb hallgatói önállóság, az akkreditáció, új kihívást jelentettek a könyvtárnak. Sok minden, ami a korábbi évtizedekben öröknek, megváltoztathatatlannak látszott, eltűnt, s új eszközök, jelenségek, tevékenységek jelentek meg. A cédulakatalógusok építése megszűnt, a zárt raktáras rendszerű könyvtár részben

szabadpolcossá vált, az addig kitárt bejárati ajtót biztonsági kapu helyettesítette. Megváltozott a tananyagellátás rendszere, s a könyvtár keretében működő jegyzetszerkesztőség helyett kiadói iroda alakult, mely máig tartó, nagy ívű fejlődésen ment át. A könyvtárosoknak számítógépes ismeretekkel is rendelkezniük kellett, felértékelődött idegennyelv-ismeretük.

1982. március 11-én a könyvtár életében újabb mérföldkövet jelentő eredmény valósult meg, lezajlott Veszprémből az első online kapcsolat. Nagy dolog volt ez akkor, az egyetem és a Lockheed (később Dialog) között szűk körű, az egyetem vezetői számára szervezett bemutató keretében telefonon valósult meg a kapcsolás, kölcsön helyiségben, kölcsön berendezésekkel. Az egyetem vezetői meggyőződhettek arról, hogy a 150 adatbázist, 60 millió adatot tartalmazó Lockheed információs központ és az egyetem között az online kapcsolat technikai lehetősége megvan, és a könyvtár munkatársa képes az adatbázis-szolgáltató központ használatára. A felsőoktatási intézmények közül első ízben a veszprémi egyetemen valósult meg online kapcsolat külföldi adatbázis-szolgáltató intézménnyel. Időközben befejeződött a Magyar Posta vonalkapcsolt adathálózatának kiépítése az egyetemen, sikerült a szükséges devizakeretet biztosítani, és az online kapcsolattartás ügyrendjének kidolgozása után megindulhattak az első online információkeresések. 1982. október 20-ától már a jól, hibamentesen működő adatátviteli hálózaton keresztül. Dömötörné novemberben már ezt írhatta az OMIKK kereskedelmi igazgatójának: *„Megköszönve az OMIKK Technoinform által könyvtárunknak biztosított passwordöt, értesítem, hogy a keresések Veszprémből zökkenőmentesen folynak."*[13] A következő feladat az online információkeresés megismertetése volt az egyetem tanszékeivel és a külső igénybevevőkkel, hogy ebből is országos szolgáltatás legyen. A következő évben, 1983-ban már 44 online keresés történt, nagyjából egyenlő arányban egyetemi és külső igénybevevők számára. Még 1984-ben is – amikor 104 keresés történt – a veszprémi volt az egyetlen a hazai egyetemi könyvtárak között, amely online kapcsolatban állt külföldi adatbázis-szolgáltató központokkal. Az ekkor már 200 adatbázist és 90 millió adatot tartalmazó Dialog Információs Rendszeren kívül még további négy adatbázis-szolgáltató központot vett a könyvtár igénybe. Ez azért jelentett nagy feladatot, mert mindegyiknek különböző volt a kereső nyelve, s ezeket a rendszerek kézikönyveinek alapján elsajátítani nem kevés nehézséggel járt. Az online kereséseket Egyházyné Márta végezte, aki az ember-gép párbeszéd alapjait az OMFB Rendszerelemzési Irodában még 1981-ben – az online működés kísérleti időszakában – sajátította el, és önképzés útján tökéletesítette. Ebben a munkában is tudásvágy és újító szellem jellemezte őt, és

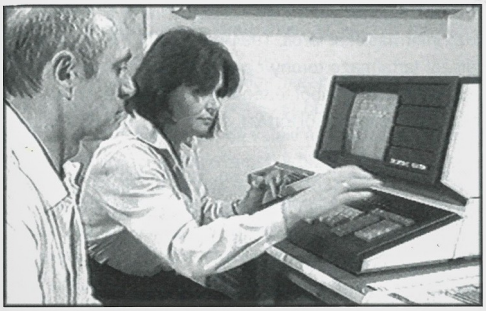

Párbeszéd a kaliforniai számítógéppel
Egyházy Márta online keresést végez (1986)

13 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. 124-240/82

sokan keresték fel, hogy átvegyék tapasztalatait, tanúljanak tőle. Az online információkeresés, az ember-gép párbeszéd megvalósítása a veszprémi egyetemi könyvtárban az ő személyes sikere. A következő években az online információkeresés élénk érdeklődés mellett folytatódott tovább, egyre több keresés történt, és egyre több találatot nyertünk a növekvő gyakorlat és szakértelem következtében. 1998-ban a keresések száma 134 volt.

Az online információkereséssel párhuzamosan még működött a mágnesszalagos kémiai információkeresés. Azonban az online gyors térhódítása, népszerűvé válása háttérbe szorította, gazdaságtalanná tette a mágnesszalagos szolgáltatást, mely 1986-ban megszűnt. A könyvtár ezután a folyamatos szakirodalom figyelést is online módon végezte, új, korszerűbb, takarékosabb formában. Kováts Zoltán – már ekkor nyugalmazott könyvtárigazgató – és munkatársai megvonták a Számítógépes Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgálat tizenhat évének mérlegét a Könyvtári Figyelő 1988-as évfolyamában. A szolgáltatás fennállásának tizenhat évében 1,2 millió bibliográfiai tételt keresett ki az ebben az időszakban megjelent 6,5 millió szakmai közlemény adatait tartalmazó mágnesszalagokról. Egy bibliográfiai tétel átlagos költsége 22 Ft 60 fillér volt. Az igénybevevő intézmények száma évente átlagosan 20 és 30 között volt. A cikk így foglalja össze a szolgáltatás jelentőségét: *„...történetére visszatekintve elmondhatjuk, hogy nemcsak értékes információk százezreivel látta el fenntartó intézményét, a VVE-t és a felsőoktatást, hanem országos szinten a kutatást, fejlesztést és a hazai vegyipart is. További jelentősége abban áll, hogy a hazai felsőoktatás számára viszonylag korán lehetőséget adott a számítástechnika gyakorlati alkalmazásának bemutatására, alkalmat adott az egyetemi hallgatóknak – a jövő szakembereinek – a gépi információkeresés, a fejlett technológia megismerésére, elsajátítására."*[14] A szolgáltatás megszűnésével a maga korában kiemelkedően sikeres tevékenység ért véget, melyre a könyvtár munkatársai büszkén gondolhatnak vissza. A könyvtár életében további változások történtek.

A szolgáltatások fejlődése lendületesen haladt tovább. Az információs szolgáltatás 1989-ben CD-ROM adattárak használatával egészült ki. Elsőként a CHEM BANK adattár használata kezdődött meg, amely akkor 97 ezer toxikológiai és biztonságtechnikai szempontból fontos anyag tulajdonságaira vonatkozó információkat tárolt. 1994-re a CD-ROM szolgáltatás már rendszerként működött, a 7 lejátszót tartalmazó torony egyszerre több felhasználó részére tette lehetővé az adatbázisok bővülő választékából történő keresést. Mind a berendezések, mind az adattárak beszerzése pályázati forrásból történt. 1999-re 27 CD-ROM adatbázist érhettek el a helyi felhasználók.

1989-ben kezdődött a könyvtár saját adatbázisainak kiépítése. Ez kezdetben saját erőből, minden külső támogatás nélkül történt. Ezek az adatbázisok az egyetemen készült diszszertációk, diplomamunkák, periodikák, konferencia kiadványok és az 1992-től beszerzett könyvek adatait tartalmazták. 1993-tól már pályázati támogatással folytatódott ez a munka, s egy új, közmondás-kutatással és összehasonlítással foglalkozó bibliográfiai tételeket tartalmazó adatbázis is létrejött.

14 Dömötör Lajosné – Egyházy Tiborné – Kováts Zoltán: A Számítógépes Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgálat 16 évének mérlege. = Könyvtári Figyelő, 34. köt. 1.sz. 1988. p.42-49.

A veszprémi egyetemi könyvtár fejlődéstörténetének újabb mérföldköve volt 1993-ban az ALEPH integrált könyvtári rendszer telepítése, mely szintén pályázati forrásból valósult meg. Az integrált könyvtári rendszer egységes számítógépes programmal képes elvégezni valamennyi könyvtári műveletet a szerzeményezéstől a kölcsönzésig, lehetővé teszi az egyszer bevitt adatok többszöri felhasználását, és hálózaton keresztül elérhetővé teszi a könyvtár katalógusait az egyetem tanszékei, kollégiumai, hivatalai és más hazai és külföldi felhasználók számára is. Az ALEPH rendszerbe átvitték a korábban készült adatbázisok mintegy 20 ezer rekordját, így az online katalógus (OPAC) már 1993 októberében használható volt, majd decemberben működésbe lépett a katalogizáló modul. Mint a könyvtár előző számítógépes eredményeit, az ALEPH bevezetését is Egyházyné Márta hozta tető alá. A rendszer hivatalos átadása 1994. május 10-én, tudományos ülésszak keretében történt. Dömötörné az átadási ünnepségre szóló meghívó levelében Pungor Ernő tárca nélküli miniszternek, az OMFB elnökének összefoglalta az ALEPH rendszer jelentőségét, és a megvalósításig megtett fejlődést, majd ezeket írta: *„A felsorolt előnyök mellett az ALEPH rendszer széleskörű együttműködési lehetőséget biztosít a veszprémi egyetemi könyvtárnak a legjelentősebb magyar könyvtárakkal... Élénken él bennem az OMFB székházban 1993. január 19-én lezajlott találkozás emléke, amikor Elnök Úr jelképesen arra szólította fel a jelen lévő nagy könyvtárak képviselőit, hogy „beszéljenek egy nyelven." Úgy érzem, könyvtárunk sikeresen követte ezt a tanácsot.*

Az ALEPH rendszer bevezetése az OMFB Mecenatúra pályázat segítségével valósulhatott meg, hiszen ez a támogatás tette lehetővé a szükséges hardware háttér beszerzését. Még egyszer köszönöm ezt a támogatást, és biztosítom Elnök Urat, hogy a létrejött eredmény, a veszprémi egyetemi könyvtár integrált rendszere jó célt, az egyetemi oktatás és tudományos kutatás ügyét szolgálja."[15]

1994-ben a szerzeményezési, 1995-ben a nagy jelentőségű, és az olvasók számára is észrevehető változást hozó kölcsönzési, 1998-ban pedig a folyóiratmodul lépett működésbe. Az ALEPH a nap 24 órájában az Interneten keresztül is elérhető, s a felhasználók a könyvtári adatbázisba belépve más, az ALEPH rendszert használó könyvtárak katalógusát is elérhetik.

A 90-es évek technikai fejlesztéseinek sorába tartozik a könyvtár biztonsági rendszerének üzembe helyezése. A rendszer biztonsági kapuból és a könyvekbe ragasztott speciális címkékből áll. A kapu jelzi, ha valaki a könyvet szabályos kölcsönzés, vagy ellenőrzés nélkül kísérli meg kivinni a könyvtárból. A biztonsági rendszer is pályázati forrásból valósult meg.

A szolgáltatások és a technikai háttér fejlődésével párhuzamosan változott – nem mindig örömteli módon – a könyvtár állománya. 1982-ben a külföldi folyóiratok számának központi csökkentését végezte el egy, a minisztérium által felkért bizottság. Az 1983. évről szóló könyvtári beszámoló szerint két év alatt 100 címmel csökkent az egyetemi folyóirat-állomány. A 80-as években a nyolcszáznál több folyóirat-féleség járt az egyetemre, ezen belül általában 4-500 között volt a külföldi címek száma. 1997-re az összes megrendelt folyóiratok száma 495-re, a külföldieké 315-re csökkent. Pedig a könyvtár rugalmas volt a beszer-

15 Veszprémi Egyetemi Levéltár, veszprémi gyűjtemény. 8/a. 124-25/94

zés módjának változtatásában, mert 1990-től a külföldi folyóiratok egy részét, majd valamennyit, a külkereskedelmi vállalatokat kikerülve, közvetlenül a terjesztőtől rendelte meg, kihasználva az egyetem külkereskedelmi jogát. Ez a tevékenység megtakarítást eredményezett ugyan, de az mégsem volt elegendő a folyóirat-állomány szinten tartásához, s különösen nem a fejlesztéséhez. A folyóirat-állomány nemcsak csökkent, hanem megváltozott az összetétele is, ma már nagyobb számban vannak jelen a nyelvi, gazdasági képzést, és általában az új szakokat szolgáló folyóiratok, és kevesebb a kémiai, vegyészmérnöki folyóirat.

A Tanárképző Kar 1990-es megalakulása új feladatotokat jelentett a könyvtárnak. Még ugyanebben az évben a kar szakirodalom ellátása érdekében a könyvtár a volt MSzMP oktatási központtól nagy mennyiségű pedagógiai, szociológiai, filozófiai és esztétikai könyvet vett át, melyeket egy év alatt számítógéppel fel is dolgozott. 1991-ben a beszerzett könyvek 73 %-a a Tanárképző Kar könyvtári hátterét gazdagította. A beszerzések a könyvtári költségvetésből és még sok más forrásból származtak, de jelentős ajándékok, adományok is gyarapították a Tanárképző Kart szolgáló könyvek számát. Az új kar könyvtári ellátását különféle szolgáltatásokkal is segítette a könyvtár, a hallgatókat szórólapon tájékoztatták a könyvtárral kapcsolatos tudnivalókról, 1992-ben megjelent az angol és amerikai szerzők Veszprémben található műveinek 430 tételes válogatott jegyzéke, elkészült az idegennyelvi képzést szolgáló könyvek számítógépes adatbázisa, kötetkatalógusa. A legjelentősebb azonban mégis az volt, hogy a könyvtári állomány – különböző forrásokból – jelentősen gyarapodott. De fontos megemlíteni, hogy a jó kémiai, vegyészmérnöki állomány szinten tartása 1995-től nem folytatódott, ekkortól a könyvtár nem gyarapította a Gmelin és Belstein kézikönyveket, lemondott 15 kémiai sorozati művet és 33 kémiai folyóiratot, megszüntette az 1968 óta előfizetett Science Citation Indexnek és a Royal Chemical Society fontos és gyakran használt folyóiratainak rendelését. Mindez határvonalat jelentett a könyvtár történetében, mert ettől fogva országos feladatkört a kémiai és vegyipari szakirodalom-ellátás területén nem tölthetett be. De a könyvtárnak ekkor is volt elképzelése a folyóirat-állomány csökkenése következményeinek enyhítésére, 1996-tól TEMPUS pályázatból előfizette a SwetScan nevű elektronikus szolgáltatást, amely 14 ezer folyóirat tartalomjegyzékének áttekintését teszi lehetővé.

A tananyagellátás új rendszerére történő áttérés céljából az egyetem a jegyzet- és kézirat-szerkesztőség helyett 1992. július 1-én kiadói irodát állított fel, és ellátta az olcsó, de piacképes jegyzetek előállításához és a hallgatók nyilvántartásához szükséges berendezésekkel és jogtiszta szoftverekkel. Szabályrendszer készült az új szerzői jogdíjakról és a hallgatói, valamint a külső vevők számára érvényes árakról. Még ugyanebben az évben elkezdődött az egyetemi címeres, egységes külsejű jegyzetek megjelentetése.

De voltak kudarcok is. A 90-es években a hallgatói létszám emelkedése, a technikai fejlődés és az új szakok megjelenése a könyvtárosoktól mennyiségi és minőségi többletteljesítményt követelt, felértékelődött a könyvtárosok nyelvismerete, számítógépes tudása, humán szakja. Az 1994. évről szóló könyvtári beszámoló arról panaszkodik, hogy három év alatt – rektori döntés értelmében – 10 %-os létszámcsökkentés zajlott le. Ezt súlyosbította a könyvtár alulmenedzseltsége, az a tény, hogy nem osztályokból, hanem csoportokból állt. Magas képzettségű, több ember munkáját szervező munkatársak nem osztályvezetői, hanem csoportvezetői besorolásban dolgoztak, s ezzel a könyvtár struktúrája kirívóan eltért az

egyetem többi egysége és a többi egyetemi könyvtár felépítésétől. A könyvtárigazgató átgondolt – és további státuszokat nem igénylő – javaslatot tett a megoldásra, méghozzá olyan időpontban – 1994 novemberében –, amikor a körülmények az átszervezést is lehetővé tették volna. Az intézkedés elmaradt, s ez azóta is a fájdalmas kudarcok sorában tartja számon a krónikás emlékezete.

Szintén nem valósult meg, – és ez máig érezteti kedvezőtlen hatását – a terület-fejlesztési terv. A könyvtár 1992-ben három ütemű, igen gazdaságos terület-fejlesztési tervet dolgozott ki, amely 2000-ig biztosította volna a növekvő számú könyvtárhasználó hallgató kulturált elhelyezését. Az első ütem – bár csökkentett formában – de megvalósult, a terv többi része azonban a sikertelen jobbítási kísérletek sorát gyarapítja.

A 80-as, 90-es években is folytatódott a könyvtárban a szakmai fórumokon történő szereplés hagyománya, sok publikáció jelent meg, – esetenként külföldi folyóiratokban – s doktori munka is készült.

Folytatódott és kiszélesedett a könyvtár oktatási tevékenysége. Évről-évre megtartották a könyvtárosok a Szakirodalmi ismeretek című kötelező tárgy előadását és gyakorlatait, és érdeklődő, felsőéves hallgatóknak és doktoranduszoknak speciálkollégiumot indítottak a szakirodalom használatáról a kémiai kutatásban. Újdonság volt 1984-ben – a még a következő években is folyó – a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola könyvtáros hallgatóinak megrendezett speciálkollégium, Az információkeresés korszerű módszerei, melyet gyakorlat is kiegészített. 1983-ban az egyetem diplomamegújító tanfolyamának résztvevői számára készült, de más hallgatók is haszonnal forgathatják *„A kémiai szakirodalom-keresés vázlata"* című jegyzetet. 1983-tól 6 éven keresztül vett részt a könyvtár az irodalmazási verseny megrendezésében, melyen a hallgatók a szakirodalom-keresés hagyományos és új módszereiben bizonyíthatták jártasságukat. Ezeknek a tanfolyamoknak, speciálkollégiumoknak a sikere abban rejlett, hogy a legfrissebb eredmények jelentek meg a tananyagban, 1985-ben a saját hallgatóknak és a szombathelyi hallgatóknak rendezett speciálkollégiumok már tartalmazták az online információkereséssel kapcsolatos ismereteket és gyakorlatot. 1988-ban megjelent a *„Hagyományos és online kémiai információkeresés a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtárában"* című jegyzet Dömötörné, Egyházyné és Kun Szabóné munkája. A Szakirodalmi ismeretek az 1991/92-es tanévtől érvényes tantervben már nem volt kötelező tárgy, a könyvtár a könyvtárhasználat és az információkeresés oktatását speciálkollégiumok, fakultatív szemináriumok, s PhD hallgatók részére egyéni foglalkozások keretében folytatja máig. A 80-as, 90-es években Egyházyné és Dömötörné az ELTE BTK-n és a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán voltak meghívott előadók. A 90-es évektől máig rendszeresen folyik a könyvtárban a kémia kiegészítő szakos hallgatók és a másod- és harmadéves vegyészhallgatók oktatása a kémiai információkeresés korszerű módszereire. 1995-ben – már a kétkarú egyetem hallgatóinak – két oktatási segédlet kézirata készült el, az egyik környezetmérnök hallgatóknak, a másik környezettan szakos hallgatóknak a Veszprémi Egyetemi Könyvtárban folyó információ- és szakirodalom-keresésről. Az oktatás a könyvtár nehéz, de sok örömmel is járó tevékenysége. Jó érzés érdeklődő, okos hallgatókkal foglalkozni, és a munka jutalma az is, ha az egykori lelkes hallgatókat, doktoranduszokat később mint az egyetem oktatóit, vezetőit, tudományos kitüntetések átvevőit láthatjuk. Az ő szakmai sikereikben bizonyára a könyvtár munkája is benne van.

A 80-as, 90-es években is folytatódott a könyvtárban a publikációs tevékenység, a szereplés nemzetközi és hazai konferenciákon, doktori munka ebben az időszakban is készült.

A jegyzet-előállítás nagy fejlődésen ment keresztül. Új nyomógépekkel, fotómásoló géppel, összehordó géppel, kötőgéppel és egyéb berendezésekkel gazdagodott a nyomda, a kiadói irodában pedig természetesen számítógéppel, kiadványszerkesztő programmal, szkennerrel készülnek a kéziratok.

A könyvtár korábban is élénk bel- és külföldi kapcsolatai továbbfejlődtek. Ezek dokumentumcserét, levelezést, személyes kapcsolatokat, közös szakmai programokban való részvételt, rendezvényeket jelentettek. A rendezvények közül említésre érdemes a Műszaki Egyetemi Könyvtárak 5. Szakmai Szemináriuma 1985-ben. Ezt a szemináriúm-sorozatot könyvtárunk kezdeményezte 1977-ben, s attól fogva kétévenkénti megrendezése hagyománnyá vált. A nemzetközi rendezvények közül fontosságban kiemelkedett az IATUL szemináriúm, amely 1988. július 4. és 8. között folyt Veszprémben. A szemináriumon 18 országból 81 résztvevő volt jelen. Megrendezése sok tapasztalatot jelentő, nagy feladat volt a könyvtárnak. Talán ennek a rendezvénynek is volt köszönhető, hogy Dömötörné 1990-től az IATUL második alelnöke és az IATUL Quarterly szerkesztő bizottságának tagja lett. A 90-es évektől TEMPUS programok és más együttműködések keretében a könyvtár több munkatársa hosszabb-rövidebb tanulmányúton vehetett részt a fejlett országok könyvtáraiban.

A könyvtár fennállásának ötvenedik évében 190 ezer kötetes állománnyal rendelkezik, a gyarapítás nagy ütemben folyik, azonban a növekvő hallgatói létszám és a sok új szak miatt a gyűjtemény még nem nyújthat teljes hátteret az egyetemen folyó oktatás számára. Igen magas színvonalúak, megfelelőek a szolgáltatások. Az ALEPH integrált könyvtári rendszerben a könyvtár aktív állományának 90 %-a, passzív állományának 40 %-a található meg. A könyvtár az ALEPH 500-as, új verziójára történő áttérés előtt áll, amely komoly hardver fejlesztést is jelent. Zavartalanul folyik az online információ-keresés az STN International és a DIALOG adatbázisaiból. Az információkeresés másik lehetősége az internetes hálózati tartalomjegyzék szolgáltatások igénybevétele. A könyvtár honlapjáról több mint húsz ilyen szolgáltatás érhető el, melyek segítségével több ezer folyóirat több évnyi anyagában lehet keresni nevek, kulcsszavak és egyéb adatok szerint. A könyvtárnak 35 CD-ROM adatbázisa van, melyek közül egyszerre nyolcat lehet elhelyezni a könyvtár CD szerverében, s ezzel egyetemi hálózaton hozzáférhetővé tenni. A könyvtárban az egyetemi oktatók és hallgatók használhatják az

A DEDICATE program koordinátora, dr. Nancy Fjällbrant és a veszprémi szervezők

Interneten elérhető, kozorciálisan előfizetett referáló és teljes szövegű folyóiratokat, valamint a teljes szövegű Belstein kézikönyvet.

A könyvtár több évtizedes, színvonalas oktatási tevékenységének nemzetközi elismerését jelentette az Európai Unió Könyvtári Telematikai Programja keretében szervezett DEDICATE projectben való részvétel 1998 és 1999 között, melynek tapasztalatait és eszközeit a hallgatói oktatás során hasznosítja. A modern távoktatási módszerek alkalmazásával és a korszerű technikai megoldások bevezetésével a könyvtár számára új lehetőségek nyíltak, amelyekkel az olvasók információigényeit hatékonyabban elégítheti ki.

A kiadói iroda és az egyetemi könyvesbolt sokat fejlődött, a kiadott tankönyvek iránt jelentős külső érdeklődés is mutatkozik. A könyvesbolt nemcsak a veszprémi egyetemi kiadványokat terjeszti, hanem a hallgatók számára minden szükséges tankönyvet árusít. A kiadó az 1999-es Frankfurti Könyvvásáron is megjelent kiadványaival. 1998-ban a könyvtár keretében egyetemi levéltár alakult.

Összegzés

E sorok írásakor a könyvtár személyzeti helyzetét tekintve elmarad a hazai és a nemzetközi ajánlásoktól. A munkatársak szaktudása, idegennyelv-ismerete megfelelő, de létszámuk kevés a feladatokhoz és a hallgatók számához képest.

Ugyancsak nem megfelelő a könyvtár elhelyezése, az 1960-ban épült olvasótermekben, s a különböző szinteken, épületekben elhelyezett egyéb helyiségekben.

Teljesítette-e a könyvtár legfontosabb feladatait az elmúlt ötven évben? Nyugodtan kijelenthetjük: igen. A fél évszázad alatt ritkán esett meg, hogy a könyvtári tevékenység valamennyi eleme egyaránt a legmagasabb színvonalon működhetett. Az általában élenjáró szolgáltatásokhoz képest a többi terület időnként el-elmaradt. De mindig kellett az egyetem támogatása, a könyvtárosok lelkesedése, és jó volt, ha egy kiemelkedő személyiség új lendületet adott a fejlődésnek. A könyvtár létrejötte 1950 tavaszán a történet első mérföldköve volt. A kezdetektől ellátta az oktatókat a tanításhoz szükséges szakirodalommal, később a hallgatókat is a tanulmányaikhoz kellő könyvekkel. 1960-ban a máig használt, könyvtárnak tervezett helyiségeibe költözhetett, ahol a szolgáltatások már kedvező körülmények között működhettek. Ez volt a második mérföldkő a könyvtár történetében. 1971-ben – amikor a Számítógépes Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgálat megindult – kedvező volt a csillagok állása a könyvtár számára. Egy kis közép-európai ország vidéki egyetemének könyvtárában olyan világszínvonalú szolgáltatás indult meg, ami csak néhány fejlett országban létezett akkor. Ezt is a könyvtár történetének fontos mérföldköveként értékelhetjük. A 80-as, 90-es évek emlékezetes eredményei az 1982-ben kezdődött online információkeresés és az 1993-ban telepített ALEPH integrált könyvtári rendszer. A felsorolt eredmények egyre tökéletesebbé tették, teszik az egyetemi hallgatók, oktatók, kutatók kiszolgálását. Mi lehet a következő mérföldkő? Az új könyvtárépület, amely az egyetemi olvasóknak, az értékes állománynak és a jó szolgáltatásoknak méltó elhelyezést biztosít.

Kővári Éva

Diákotthoni, kollégiumi élet

Az első évek

A Veszprémi Vegyipari Egyetem első diákszállója a Davidikum épülete volt, az egykori Kisszeminárium, amely az elmúlt ötven évben különböző funkciókat töltött be, ma Katolikus Középiskolai Kollégium. Költségvetésileg teljesen az egyetemhez tartozott, a hallgatók étkeztetését is biztosította. A diákszálló önállóan gazdálkodott, hússzükségletét részben saját hizlalásból fedezte. A Séd völgyében, közvetlen a patak mellett lévő hatalmas kertben termett gyümölcsöt feldolgozták a diákszállón lakók ellátásához. Az egyetemisták csak egy évig laktak a Davidikumban, mert az épületet más célokra vették igénybe.

A hallgatói létszám növekedésével szükség lett más városi épületek átalakítására diákszállónak. 1950-ben az elsős évfolyam 250 hallgatójának elhelyezéséről kellett gondoskodni. Több mint száz elsőéves a közgazdasági technikum tornatermében kapott helyet. A téli fagyok beálltáig sikerült átköltözniük a gyors munkával átépített városi épületekbe. 1950-től kezdve több házban laktak diákok: Rákóczi tér 10. (volt Rozsos Kúria, ma Bakonykarszt RT Székháza), Móricz Zsigmond u. 6. (ma Jedlik Ányos Kollégium), Bajcsy Zsilinszky úti fiúiskola (a mai Brusznyai Árpád utcában, már lebontott épület), a várban lévő Nagyszeminárium és néhány körülötte lévő épület – ezek szolgáltak a hallgatók elhelyezésére.

A Nagyszeminárium épületében 1956 nyaráig fiúk laktak. A lányok az utca másik oldalán lévő épületben kaptak férőhelyet. A kollégium gondnoka Egyed István volt. Az épületekben cserépkályha biztosította a fűtést, a napi szén adag egy kanna volt szobánként. A Nagy-szeminárium épületében 4-6-10-18 fős szobák voltak. Az épületben lévő kápolnát is szobának rendezték be. A hallgatók jó hangulatban éltek a várban. Nem maradtak el a napi birkózóversenyek, társalgóban újságok olvasására volt lehetőség. Körülbelül negyedóra alatt lehetett beérni az egyetemre, havas, csúszós időben egy kicsit hosszabb volt az út.

A szétszórtan lakó egyetemisták kollégiumainak vezetésére Hungler József középiskolai tanár, lelkes helytörténész és amatőr régész kapott megbízást, aki teendői lelkiismeretes ellátása mellett a várban lakó egyetemi hallgatók segítségével megkezdte és sikeresen feltárta az elpusztulni vélt Szent György Kápolna, a Vár legrégibb épületének romjait.

A III-IV. évfolyam a Rákóczi téri kollégiumba került. A hallgatók többsége 12 ágyas szobákban lakott, a 4 ágyas szobákat a negyedévesek kapták. Az épületben volt könyvtár, amely társalgóként is szolgált. Az udvaron a terasz alatt felszerelt függőtekézés egyike volt kedvenc szórakozásaiknak.

A diákszállókat, amelyek 1950-től kezdve már nem adtak ellátást, három évre kivonták az Egyetem hatásköréből, és az országosan szervezett Tanfolyamellátó Vállalat felügyelete alá helyezték. Ez a szervezeti forma szálló jelleget adott a diákotthonoknak. A diákotthonok

ilyen körülmények között közösségformáló és nevelő tevékenységet nehezen folytathattak. Az étkeztetést is kivonták az Egyetem hatásköréből. Nagy megterhelést jelentett a hallgatóságnak, hogy 1950-52-ig az Egyetemtől távol lévő, ideiglenesen kialakított étkező helyiségeket kellett igénybe venniük. Az átmeneti időszak után szerencsére a diákszállókat ismét az egyetemek hatáskörébe utalták. 1955-től egyre jobban érvényesült az a nézet, hogy a diákotthonokat fejlett belső élettel rendelkező kollégiumokká kell átalakítani.

A hallgatók elhelyezését nehezítette az '56-os forradalom. A szálláshelyül szolgáló épületek részben megrongálódtak, illetve azokat más célokra át kellett adni.

Diákotthonok 1957-től 1964-ig

1957 nyarán készült el az Egyetemmel összeépített új, diákotthoni szárny (ma: B épület, tanulmányi szárny), amely már megfelelő lehetőségeket biztosított a hallgatóság elhelyezésére. Ez kedvező körülményeket jelentett a kollégiummá váláshoz is. A „B" épületszárny minőségi változást jelentett, ez volt az első, mind az öt évfolyamot befogadó, azonban még mindig csak ideiglenes diákszálló. A 6 fős szobák berendezése egyszerű volt: emeletes, matracos vaságyak, szekrények, tanuló asztalok és székek. Minden hallgató kellékként kapott még egy sötétkék gyapjú pokrócot (amely USA segélycsomagból való volt), két lepedőt és egy párnát.

A földszinten laktak a lányok, az első és a második emeleten a fiúk. A Diákotthon bejárata a mai „C" portánál volt. Az első emeleten alakították ki a társalgót és egy ágynemű raktárt. Az adminisztratív vezetés a hallgatók nyilvántartását végezte.

A korabeli adatok alapján 1959-ben a diákszállói elhelyezésért havonta az önköltségi árnak kb. 40 %-át, ötven forintot, a napi háromszori étkezésért 393 forintot kellett fizetni.

A „B" kollégium egyik szobája

A „B" épület II. emeletén (a mai gazdasági hivatal, könyvtári irodák területén) nyertek elhelyezést a fiatal oktatók, akik nem voltak a diákotthon lakói, de segítették a hallgatókat napi tanulmányi problémáik megoldásában.

A kollégiumok igazgatói ebben az időszakban Hungler József (az első), Bacskay Sándor, Nemere József, Tóth Ferenc, Illés József (aki egyúttal testnevelő is) voltak. A nevelőtanári feladatokat friss diplomások látták el.

Az új diákotthonban 1961 szeptemberében a II. évfolyamon kezdeményezték a jó tanulók képességeinek fokozott kibontakoztatására (az Eötvös Kollégium mintájára) a Wartha Vince Kollégium megszervezését. Jeles vagy jó eredményű hallgatók kérhették ide felvételüket. A Wartha Vince Kollégium tagjainak professzorok vezettek szakszemináriumokat. Orosz nyelvet tanultak és sportoltak is valamilyen sportágban, edzésekre jártak. A kollégistákat nem különítették el a többiektől, de kényelmes elhelyezést biztosítottak számukra a tanuláshoz. 1961 októberében a program részeként Benedek Pál, Déri Márta, Korcsog András, Sziklai Géza, Varga Dezső vezetésével az „A" épület mögötti kézilabda pályán a 6 órai ébresztő után, 7 órakor reggeli tornát szerveztek.

1961-ben a „B" épület első emeletén kialakítottak egy szobát az első (AT-501-es típusú) TV készülék számára. A diákszállói férőhelyek bővültek, 1962-ben a Wartha Vince utcában két lakóházban egyetemisták laktak. Ezt az elsős évfolyam létszámának növekedése tette szükségessé.

Az egyetemen további fejlesztésének eredményeként kezdődött meg, a Gyermek Kórházzal szembeni területen az új diákszálló építése. Itt korábban egy családi ház és gazdasági épületek voltak, a telek hátsó részében kertészet virágzott, mellette kukoricaföld volt. 1962-ben a terület rendezésével majd szakemberek munkájával megindult az építkezés.

1963 nyarán négy turnusban 15-25 fős csoportokban az egyetemisták építőtábort szerveztek Kraxner Lajos és Varga István vezetésével. A hallgatók többnyire segédmunkát végeztek, a szakemberek keze alá dolgoztak, csatorna árkot, derítőmedencét ástak. Az építőtáborban dolgozók két hét munka után lehetőséget kaptak pihenésre is. Jutalmul egy hetet nyaralhattak Balatonalmádiban, a Campingben, napi egyszeri meleg étkezés biztosításával.

Élet az új diákotthonban, kollégiummá válás (1964–1991)

1964. augusztus1-én ünnepélyes keretek között került sor a 24 millió Ft-os beruházással épült, 600 fős diákotthon átadására. Az átköltözés óriási változást jelentett a korábbiakhoz képest. „B" épületből érkezők számára. A 2x4 ágyas lakóegység maga volt a csoda. Az egész ház tiszta és világos, a kőpadlózat helyett hatásában is a melegebb műanyagpadló került a lakóterekbe és a közösségi helyiségekbe. A vaságyakat ágyneműtartós heverők váltották fel. A diákotthon valamennyi lakója saját szekrénnyel, könyvespolccal rendelkezett, minden lakóegységben mosdó és tanulószoba is volt. A lakhatási körülmények a beköltözéssel ugrásszerűen javultak. Lehetett társas életet is élni, egyrészt a lakóegységekben, másrészt a szinteken illetve a tágas társalgóban.

Az új diákotthon épülete

Nem mindenki költözhetett be az új házba, az ott lakást feltételekhez kötötték. A rosszt tanuló, renitens hallgatók nem lehettek az új diákotthon lakói. Ők maradtak a „B" épület földszintjén, őket „Csont-brigád"-nak hívták.

Úgy a felsőbb éves, mint az elsőéves hallgatók természetesnek tartották, hogy külön laktak a fiúk és a lányok: az épület I. és II. emeleten a lányok, a III., IV., V. emeleten a fiúk. A lányok és fiúk külön portán közlekedtek, egymás szintjére nem volt szabad belépni, a találkozási lehetőséget házon belül a társalgó jelentette. Később oldódott a tilalom, látogatási időt jelöltek ki a szinteken, lakószobákban hetente kétszer találkozhattak, majd ez is bővült. A helybélieket leszámítva majd minden nappali tagozatos hallgató diákotthoni elhelyezést kapott. A férőhely-ellátottságot illetően a Veszprémi Vegyipari Egyetem megelőzte a budapesti felsőoktatási intézményeket, de a vidékiek közül is figyelemre méltóan jó helyet foglalt el. Megteremtődött annak a lehetősége, hogy kibontakozzon egy tartalmasabb, kulturáltabb diákélet. Öntevékeny kezdeményezések egész sora indult el.

A diákotthonban hallgatói vezetést alakítottak ki, a diákotthon irányítói a KISZ VB tagjai lettek. Az adminisztratív, műszaki vezetést a diákotthoni gondnokság munkatársai látták el Bujdosó István vezetésével.

Kollégium társalgója

A társalgó nagy szerepet játszott a közösségi élet formálásában. Baráti társaságok jöttek itt össze, beszélgetések, kártyapartik, közös tanulások színhelye volt a 22 órás villanyoltásig. A diákotthon társas légköre kedvezően alakult. A lakóegységekben többnyire egy tankörbeliek laktak. Mind az öt lakószinten volt nevelőtanár; aki díjazás fejében látta el feladatát. A hallgatók hozzájuk fordulhattak szükség esetén (tanulmányi probléma, betegség).

Kezdetben TV-t csak a mindig teltházas kis társalgóban lehetett nézni. Később minden szintre került egy-egy televízió. Kezdettől gyakoriak voltak a szintestek, ahol tankörök, lakóegységek állítottak színre műsorokat.

Az 1959-ben alakult – kezdetben az „E" épületben működő – stúdió átkerült a diákotthon alagsorába. A Győri Rádiótól kapták a berendezéseket, amelyek később kiegészültek. A Stúdió reggelenként ébresztő műsorral jelentkezett, a Kossuth Rádió adását közvetítette.

A Fotókörben dolgozók többsége olyan hallgató volt, aki már értett a „szakmához".

Stúdió

A Képzőművészkör tagjai művészi irányítással rajzokat, grafikákat készítettek, de voltak szobrászkodók is.

Meskó Gábor kollégiumigazgató: *Gondolatok a diákotthoni nevelésről*[1] című cikkében a következőket írta: „A diákotthon nevelési intézmény, de nem zárt nevelési terrénum, hanem a hallgatót érő összes külső hatásoknak egyik fontos tényezője, amely környezetbe ágyazva hat." Majd így folytatja: „Vannak alaptételek, amelyeket meg kell tanulnunk az adott körülmények között alkalmazni. Gondolok itt pl. az életkori sajátosságokra, az önkormányzat szerepére, az adekvát szervezeti felépítés fontosságára, a fokozott követelményrendszerre."

Kétéves igazgatói tapasztalata alapján megállapította „az egyik legtöbb problémát jelentő kérdés – a nagy létszámú együttes elhelyezésből adódóan – az általános rend és az együttélési szabályok betartásának terén mutatkozik".

Az önkormányzás fejlődését, széleskörű kulturális és egyéb tevékenységét értékelve a KISZ Központi Bizottsága és a Művelődési Minisztérium a diákszállót kollégiumi rangra emelte.

1968. november 15-én dr. Polinszky Károly művelődési miniszterhelyettes a 600 fős diákotthon társalgójában megtartott ünnepélyen adta át a kollégiummá nyilvánítás dokumentumát és 50.000 Ft-ot a kollégium továbbfejlesztésére. Az ünnepséghez kapcsolódva a Fotókör és a Képzőművészeti kör kiállítást rendezett. A képeket zsűrizték is, legjobbnak Gloetzer László és László Miklós alkotásai bizonyultak. Ezen a napon került sor a „33-Show"-ra, a 33 kérdésből álló intelligencia versenyre, amelyre 60 csapat nevezett.

A Kol-klub

1968-ban egy lelkes kollégista társaság a kollégiumban klubot alapított. Ebben az időszakban Magyarországon virágzott a klubélet. A fiatalok szinte egyetlen szórakozási lehetősége a klubokban való szereplés, részvétel volt. A Kol-klubban rengeteg programot szerveztek; előadóesteket egyetemi oktatók, színészek, rendezők, írók, költők részvételével. Heti rendszerességgel voltak vetélkedők, zenei-, irodalmi estek. A Kol-klub irányítója ekkor a háznagy Bezegh András által vezetett klubvezetőség. Ahogy ők megfogalmazták: „a Kol-klub a miénk, mi szervezzük a műsorokat magunknak, és ad-

A kollégiumi zenekar a Kol-klubban

1 Felsőoktatási Szemle 1967.

Kol-klub ünnepi estje

juk elő. Mi táncolunk, mi szolgálunk fel, mi beszélgetünk, vitatkozunk egymással. Mi okozunk egymásnak kellemes vagy akár kellemetlen perceket".[2] 1969. március 20-i adatok alapján a Kol-klubnak 427 tagja volt. A klub hetente háromszor tartott nyitva, esténként 150-200 kollégista, egyetemi oktató, dolgozó fordult meg ott.

Ha egy vendég belépett a klub ajtaján tekintete rögtön a mennyezetre tapadt, a klub emblémájára, egy hatalmas napkorongra, amelyet egy Kol-klub tag (tanársegéd) festett. A Kol-klub vezetősége nagy figyelmet fordított arra, hogy a rendezvények színvonalasak, sokszínűek legyenek, illetve problémamentesen üzemeljen a klub.

A klub a hallgatóság szellemi centruma lett. Hatása túlnőtt a kollégium falain, a diákélet legmeghittebb pillanatai fűződnek hozzá.

2 Egyetemünk 1968.

Studium Generale

1969-ben kezdte működését a kollégiumban a Studium Generale, középiskolások szervezett előkészítése az egyetemi felvételi vizsgákra. Nyolcvan kollégista több mint 700 gimnazistával és szakközépiskolással folytatott levelező konzultációt. A hallgatók téli és nyári szünetekben hat napos táborokban szemináriumokat vezettek egy fillér támogatás nélkül.

Veszprémi Egyetemi Napok (VEN)

Az egyetemi programok, rendezvények központja a kollégium volt. A nagyobb helyiséget igénylő rendezvényeken (bálok, koncertek, stb.) kívül szinte minden a kollégiumban szerveződött. Innen indult útjára minden veszprémi diákhagyomány. A kollégisták 1969-ben az egyetem XX. évfordulójára készülve határozták el, hogy egy háromnapos programsorozattal ünnepelnek. Így került megrendezésre 1969. április 17-18-19-én az első VEN.

VEN 1978 – Kortes a kolesz előtt

A VEN-hez kapcsolódó esemény volt a Kossa István emléktábla felavatása a kollégium előcsarnokában, ahol országos, megyei és városi vezetők is részt vettek.

A VEN és Kol-klub összekapcsolódását jelentette a VEN-en a Kol-klub ünnepi estje a maga hagyományos ceremóniájával, tiszteletbeli klubtagok avatásával és a legnépszerűbb színésznek aranygyűrű adományozásával.

1969. szeptember 1-3-ig Veszprémben, a kollégiumban rendezték meg a felsőoktatási diákotthonok és kollégiumok igazgatóinak és diákbizottságainak országos konferenciáját. Ez a rendezvény a veszprémi kollégiumban végzett nevelőmunka és önkormányzatiság elismerését is jelentette.

Kollégiumi Stúdió

1969 októberében a Stúdió 10 éves megalakulását ünnepelték. A Stúdió felszereltsége a következőkből állt: 3 magnó, 1 lemezjátszó, két keverő és egy végerősítő.

A naponta 7^{00}-7^{45}-ig adott rádió műsor mellett egy-egy szórakoztató műsor, zene, irodalmi összeállítás, „33-Show"- vetélkedő szerepelt a programban.

A kollégium működése

A 600 fős épület átadásával, majd a „B" épület földszintjén a „Csont-brigád" felszámolásával lezárult az egyetemi kollégium történetének első szakasza.

A második szakasz meghatározója: egy épület, 600 férőhellyel, mellette olyan hallgatói létszám, amely lehetővé tette, hogy ebben csaknem minden igénylő elhelyezést kapjon. A kollégium szorosabb együttműködésre, bensőségesebb hangulat, kialakítására átfogóbb közösségfejlesztésre adott lehetőséget.

A hetvenes években megjelent rendeletek a kollégiumok kettős jellegét hangsúlyozták: „a kollégiumoknak el kell látniuk szociális és nevelési feladatokat egyaránt".

1970-ben kidolgozott intézményi szervezeti és működési szabályzatok (SzMSz-ek) jelentős előrelépést jelentettek a kollégiumok életében. A szabályzatok biztosították a pedagógiai vezetés és a kollégiumi ifjúsági önkormányzat egységének jogi feltételeit.

„A kollégium életének fő mozgató ereje a kollégisták önkormányzata, akiknek aktív közreműködésével oldja meg feladatát a kollégiumi vezetés"[3] – fogalmazta meg az Országos Felsőoktatási Kollégiumi Bizottság (OFKB) értékelését.

A kollégiumi programok, rendezvények, vetélkedők egyre szorosabban kötődtek az évfolyamokhoz. 1972-ben ezen felismerést is felhasználva kezdeményezték a kollégiumban a hallgatók elhelyezésének átszervezését *„Egy évfolyam, egy szint"* formában. Így az első szintre került valamennyi ötödéves hallgató, a másodikra a negyed-, a harmadikra a harmad-, a negyedikre a másodévesek, az ötödikre pedig a gólyák. A korábbi szigorúbb forma helyett nyüzsgő, „szabadabb élet" kezdődött a kollégiumban. A *Kollégiumi Stúdió* szerepe erősödött, a házon belüli tájékoztatás és hírszolgálat eszköze lett. A rendszeresen visszatérő kollégiumi programok, évfolyam-vetélkedők már elképzelhetetlenek voltak a stúdió nélkül. Mindezeken túl zenét közvetített, felhívta a figyelmet az esedékes zárthelyire, értesített mindarról, ami közügynek számított. A *Fotókörben* a „menők" mellett már az egészen amatőrök is helyet kaptak. A fényképezés hívei helyben hívták, másolták, nagyították képeiket. Ellátták képanyaggal az „Egyetemünket", részt vettek pályázatokon. Többen egyszerűen csak emlékeket gyűjtöttek, érdekes, tipikus vagy ritka eseményeket, pillanatokat rögzítettek.

3 OKFB – Felmérési Összefoglaló 1970.

1973-ban jelent meg a *QAP* (Kulturáltabban, Aktívabban, Politikusabban), a VVE Kollégiumának Hetilapja. Népszerű újság volt, hiszen az Egyetemünk ritkább megjelenése mellett a hetilap sok friss információt adott. Az újság szerkezete az első tíz évben szinte teljesen azonos, fő profilja a heti programajánlás, program-előrejelzés. Soha nem maradt el a filmkritika, a keresztrejtvény és a képregény sem. A lap heti eseményekről, kollégiumi, egyetemi, városi történésekről közölt írásokat, gyakran országos eseményekkel, rendezvényekkel is foglalkozott. Az ünnepekről sem feledkeztek meg, egy-egy vers, novella közlésével.

Szint-vitakör

A Veszprémi Vegyipari Egyetem *Sci-Fi klubja* a kollégiumban működött, élvezte a Kollégium és a Kulturális Bizottság támogató segítségét egyaránt. 1976-ban jelent meg a klub újságjának, az Andromeda-nak az első száma. A kiadvánnyal az volt a szerkesztők célja, hogy szemlét adjanak a Sci-Fi műfajról. „Történeti" anyagokat, eredeti, máshol még nem publikált alkotásokat tettek közzé. Az egyes témák sokrétű felvillantása, több oldalról való megközelítése miatt is gyorsan népszerű lett. A lapra Sci-Fi művelői, kedvelői országhatáron túlról is igényt tartottak.

Szakmai, szakkollégiumi munka a kollégiumban

A magyarországi tapasztalatok azt mutatták, hogy szakkollégiumi tevékenység igazán a kis létszámú kollégiumokban sikeres. A 600 fős kollégiumon belül a szakkollégium alapítása kísérletként kezdődött. A cél az volt, hogy a kollégisták a tanulmányokhoz szorosan ugyan nem kapcsolódó, de a szakmával összefüggő ismeretekből is kielégíthessék érdeklődésüket. Legyen ez csoportosan végzett akár irodalmi, akár szakmai búvárkodás, a hallgatók nagy önállósággal a maguk választotta témán dolgozzanak.

Az 1974/75-ös tanévben 6 fővel alakult meg és egy hónap múlva már 14 fővel dolgozott a *Kémiatörténeti Szakkollégium.* Ők híres alkimistákról, hírhedt „aranycsinálókról", a kémia hazai és nemzetközi gyógyászati vonatkozásairól gyűjtöttek anyagot. 1975 nyarán a Nemzetközi Kémiai Diákolimpia résztvevőinek kiállítást rendeztek a kollégiumban, vetélkedőt szerveztek a Budapesti Vegyiművekben. A *Környezetvédelmi Szakkollégium* 6-7 fővel folyamatosan dolgozott. Segítséget egyetemi oktatóktól és ipari szakemberektől, kutatóktól kaptak.

1974-ben indult a *Számítástechnikai Szakkollégium.* A 10 tagú csapat Számítógépek vegyipari alkalmazása témakörben a Vegyipari Műveletlan Tanszék oktatóinak segítségével kezdte meg munkáját. Olyan technológiai folyamatok, művelettani feladatok megoldásával foglalkoztak, amelyekről úgy gondolták, hogy a vegyipar alkalmazni tud. A feladatok komplexitása miatt 2-3 fős csoportokban dolgoztak. A kezdeti modellezés után mikroszámítógépek programozásával foglalkoztak, később ez kiegészült a digitális áramkörök készítésével és vizsgálatával. A szakkollégium létszáma rohamosan nőtt, 30-50 főre.

1979-től működött a Szervezési Szakkollégium. Tagjai vállalatok gazdasági manővereinek számítógépes szimulációjával, adatbankok szervezésével foglalkoztak.

A kollégiumban 1978-tól folyamatosan szerveztek gombaismerői tanfolyamot, amely az agrárkémikus és vegyészmérnök hallgatók, valamint az egyetemi oktatók és dolgozók körében egyaránt népszerű képzési formának számított.

Egyre népszerűbbé vált a *Kollégiumi Könyvtár,* amely a szakkönyvek mellett szépirodalmi művekkel is várta az érdeklődőket. Az 1978/79-es tanévben a zenei érdeklődésű hallgatók megalakították a *Jazz- és a komolyzenei klubot.* Rendszeresen tartottak összejöveteleket, zenehallgatás, előadások, koncertek látogatása voltak leggyakoribb programjaik. Hamar népszerű lett a Kollégiumi Fordító Iroda lapja az 1978-ban megjelent *Máshonnan.* Az újság külföldi folyóiratokban megjelent cikkeket közölt, amelyeket a hallgatók fordítottak le. Témaköre nem volt lehatárolt, egyaránt foglalkozott politikával, műszaki érdekességekkel illetve olyan témájú írásokkal, amelyek érdekelték a hallgatókat. Alkalmanként nem maradtak el az un. „magyarázó" cikkek sem. A szerkesztők és támogatóik azért vállalták fel ennek a lapnak a megjelenését, mert úgy gondolták, hogy a hallgatók jobb tájékoztatottságát ezzel is elősegíthetik.

Sokak kedvenc időtöltése a *bridzs* volt, 1979-ben kört alakítottak. Házi versenyeket szerveztek ill. részt vettek az egyetemi-főiskolai versenyeken is. Nem volt hosszú életű a kezdő és haladó kurzussal induló *Ügyvitelszervezési Szakkollégium* 1979-ben. Legtöbb segítséget az érdeklődők a Matematika Tanszék oktatóitól kaptak.

1979-ben indult a *komplex kollégiumi verseny.* Meghatározó fontosságot kapott a lakóegységekben lakók tanulmányi eredménye és a szobák pontozásos rendje (állapota). A legjobbak 400 forint jutalmat kaptak. A házaspári szobák egymással versenyeztek a 250 forintos díjért.

1980. november 15-én a kollégium megkapta a *Kiváló Kollégium* címet és az azzal járó 173.000 forint pénzjutalmat, amelyet öt éven át biztosított a minisztérium.

Az ünnepélyen tiszteletbeli kollégista címet adományoztak azoknak a volt kollégistáknak, akik sokat tettek a kollégiumért. A jutalomból az öntevékeny csoportok részesültek, így a Stúdió 50.000 Ft-ot kapott hangszóróra, a Számítástechnikai Szakkollégium mikroprocesszor vásárlására. Elkezdődtek a *kollégiumi nyelvtanfolyamok* (angol kezdő és középhaladó szinten), heti 3 órában és nyári egy-egy hetes kurzusokban. A kollégisták igényére tánctanfolyam szervezését is vállalta a Kollégiumi Intéző Bizottság (KIB).

1980-tól a kollégium társalgójában *Fórum sorozat* indult kül- és belpolitikában jártas személyek vezetésével (Ónody György, Aleksza Tamás, Pálffy József, Heltai András, Ágh Attila, Vas Zoltán, Marosán György, Chrudinák Alajos, Bácskai Tamás).

Szexuálpszichológiai előadássorozat is indult. 1981-ben egyetemi oktatók vezetésével megalakult a *Szociológiai Szakkollégium.*

1982-ben az egyetemen a kollégiumban jelent meg a vállalkozás első formája, egy kisszövetkezet, a *KEMINDEN,* hallgatók, oktatók és egyetemi dolgozók tagságával. Kezdetben, hétvégeken műszakban dolgoztak a NITROKÉMIÁ-nál, Fűzfőgyártelepen, később más munkákat is vállaltak.

1983 tavasza sok programmal kecsegtetett. Március 19-20-án került megrendezésre az *AKO,* az a 24 órás vetélkedő, amelyet végzős kollégisták indítottak útjára.

A kollégium Március 15 Kupán fogadta a dunántúli kollégiumok foci csapatait.

Április 14-én a Kol-klub ünnepi estje szórakoztatta a hallgatóságot és a népes érdeklődőket.

Az elsőéves hallgatók beilleszkedésének segítése

A kollégium pedagógiai-, és diákvezetése kezdettől fogva fontosnak tartotta az elsőéves hallgatók beilleszkedésének segítését. A kollégium vállalta, hogy az előfelvételis (0. évfolyamos) hallgatóknak a havi konzultációs napokon számítástechnikai előadást tartanak a Számítástechnikai Szakkollégium tagjai. Évről-évre megszervezték az elsőévesek fogadását. Mivel a gólyák közül csaknem mindenki kollégista volt, így a gólyatábori hagyományteremtés szintén a kollégiumból indult.

A Gólyatábort megelőzően a patronálók 2-4 napos táborban készültek fel a feladat ellátására. A patronálók és a gólyák kapcsolata a tanévben is szoros maradt. Nagy segítséget jelentettek az elsőéveseknek a patronálók által szervezett próba ZH-k, szervezett konzultációk, korrepetálások.

A kollégium külső kapcsolatai

A kollégium vezetői jelentős kapcsolatokat alakítottak ki és ápoltak több felsőoktatási kollégiummal. Többen irigykedve figyelték a veszprémi vegyészek és a JATE Móra Ferenc Kollégium tagjainak elmélyült kapcsolatát. Tanulmányi félévenként sor került találkozókra Szegeden ill. Veszprémben. A szakmai tanácskozásokon kívül színes kulturális programmal lepték meg egymást a kollégisták.

A Nyugat-Dunántúli Területi Kollégiumi Munkaközösség tagjai rendszeresen üléseztek félévenként más-más intézményben. A veszprémi kollégium mindig szívesen fogadta a vendégeket. Több alkalommal felvállalta a kollégium vezetése a szakmai és baráti találkozók szervezését.

1989-ben alulról jövő kezdeményezésre megalakult a Felsőoktatási Kollégiumok Országos Szövetsége (FEKOSZ), amelynek a kollégium is alapító tagja. Az elnökségben és a választmányban a veszprémiek folyamatosan feladatot vállaltak.

A veszprémi kollégiumi vezetők egy évtizeden át sokat tettek a FEKOSZ Észak-Dunántúli régiójának szervezésében, a kollégiumok közötti kapcsolatok elmélyítésében, egymás segítésében

Programok, körök, lehetőségek a kollégiumban

1985. május 3-án második alkalommal is megkapta a kollégium a *Kiváló Kollégium* címet. A címhez járó pénzjutalomból folytatódott a nyelvtanfolyamok szervezése. Bővült német, orosz és francia nyelvvel. 18 fővel gyorsíró tanfolyam indult.

1986-ban indult a *D-klub.* Irodalmi, zenei estek szervezésével, kisebb zenekarok meghívásával hamar népszerű lett. A Számítástechnikai Szakkollégium gépi kódú programozás és *basic tanfolyamot* indított. Az 1987/88-as tanévben 16 fővel új kör alakult a *szövőkör,* és 5 szövőszéket vásárolt a kollégium. Beindult a kollégiumi videó csatorna; hétfőn és csütörtökön esténként igény szerinti filmek vetítésével.

A nem magyar hallgatók létszáma növekedett; *külföldiek klubjának* megalakulását kezdeményezte a kollégium vezetése. A kollégisták kiállításokon, nemzeti esteken mutatták be országukat, kultúrájukat.

A kollégisták igényét felmérve a kollégium *operatőri tanfolyamot* és *varró tanfolyamot* indított külső szakemberek közreműködésével. Nyáron *számítástechnikai tábort* szervezett a szakkollégium. A Diák Sport Egyesületen belül megalakult a *Kollégiumi Természetjáró kör.* Hamar népszerű lett, sok túrát szerveztek a környékre, majd a Mátrába és a Bükkbe is.

A végzős lányok kívánsága volt a *csecsemőgondozó tanfolyam* megszervezése.

A nyelvtanulás segítésére alakította ki a kollégium vezetése a Kollégiumi Nyelvi Labort, amelyet magnókkal, fejhallgatókkal, kazettákkal rendeztek be.

1991-ben megalakult a *Köménymag kórus* kollégistákból, és később csatlakoztak hozzájuk nem kollégisták ill. szakközépiskolások is. A kórus hazai és hollandiai meghívásra több hangversenyt adott. A kórustagok tanulmányaik befejeztével elmentek Veszprémből, így sajnos a jelentős sikereket elért csapat nem volt hosszú életű.

1992-ben megvalósult a Számítástechnikai Szakkollégium illesztése az egyetemi hálózathoz, ezzel megkönnyítve a kollégisták hozzáférését a hazai és külföldi adatbázisokhoz, közérdekű információkhoz. A műszaki menedzser szak beindításával megalakult a Menedzser-klub, a kollégium előadókkal és szakkönyvekkel segítette működését. Egy lelkes kollégista zene-tánc csoportot szervezett, hetente programokkal, táncházzal várták a kollégistákat.

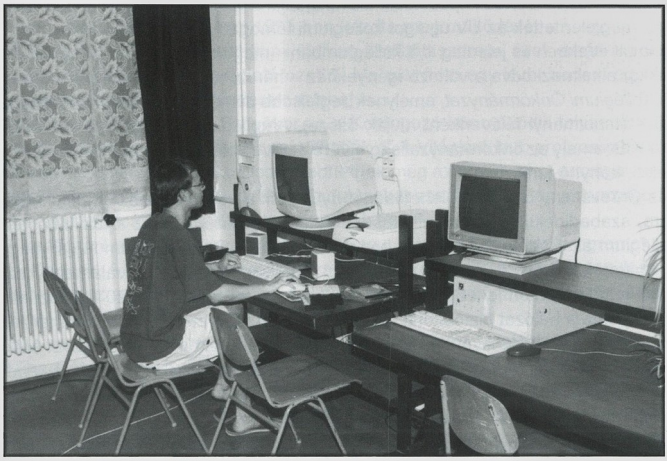

A számítástechnikai szakkolégium helyisége

Egyetemi oktatói kezdeményezésre a kollégiumban indult be a KIB anyagi támogatásával a *Gordon személyiségfejlesztő csoport.* 1994 áprilisában új öntevékeny csoport alakult meg az *Aqua-kör,* azzal a céllal, hogy lehetőséget biztosítson az akvarisztika hobby szintű megismerésére, űzésére.

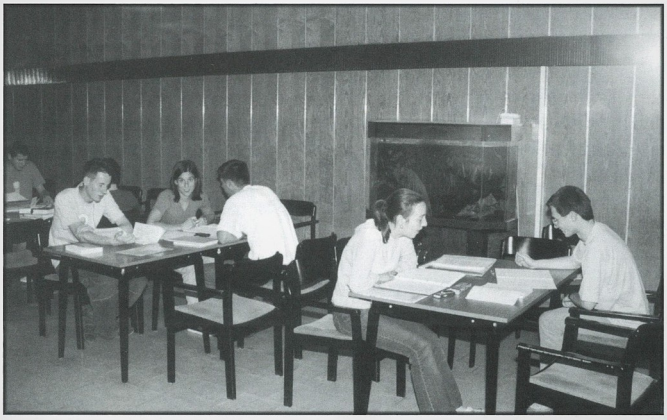

Akvárium a társalgóban

Az 1994/95-ös tanévhez kapcsolódik a *Diákújságíró csoport* megszervezése, akik rendszeresen megjelentették az UV újságot kollégiumi támogatással.

Az elmúlt években és jelenleg is a kollégiumban – megtartva a kialakult hagyományokat, ugyanakkor alkalmazkodva a változó igényekhez – három fő területen folyt a munka:

1. *A Kollégiumi Önkormányzat,* amelynek „legfelsőbb döntéshozó szerve" a Kollégiumi Küldöttgyűlés (tanulmányi félévenként hívják össze). A kollégium napi irányító és végrehajtó szerve a KIB, amely az önkormányzatiság elvére épülve valósítja meg érdekvédelmi, érdekképviseleti, irányító funkcióját.

2. *Az Öntevékeny csoportok* lehetőséget nyújtanak a kollégistáknak hobbijuk aktív gyakorlására, szabadidejük hasznos eltöltésére. A legtöbb kollégistához a Számítástechnikai Szakkollégium által biztosított hálózati hozzáférés eljut. A Szakkollégium tagjai maguk tervezték, építették ki, korszerűsítették a hálózatot, amelyhez a kollégium valamennyi szobájában kialakított végponton lehet csatlakozni. Jelenleg a kollégiumban 120 felhasználó veszi igénybe naponta a hálózat biztosította lehetőségeket. Az Egyetemi Stúdió ma már Audio és Video részleggel működik. A rendelkezésre álló technikai eszközök segítségével biztosítható az egyetemi, kollégiumi rendezvények segítése ill. megörökítése. A stúdiósok rendszeresen részt vesznek az Országos Stúdiós Találkozókon. A volt stúdiósok közül többen eszközökkel, saját ismereteik átadásával továbbra is segítik a stúdió működését.

A Kollégiumi Fotókör évente tanfolyamok szervezésével lehetőséget biztosít a fotózás rejtelmeit megtanulni kívánók számára. Már gyakorlott fotósok segítségével elsajátíthatják az érdeklődők a fényképezés alapjait, trükkjeit, mindazt, ami az önálló munkához szükséges. Az Aqua-kör tagjai jelenleg a kollégiumban lévő akváriumok ápolását, gondozását végzik. Korábban számos halfaj tenyésztésével is foglalkoztak.

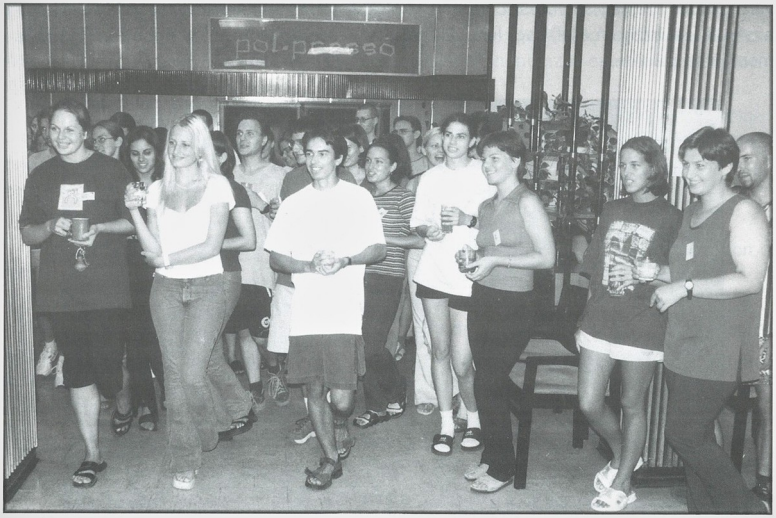

Gólyák esküje

Az UV újság folyamatosan irodalmi jellegűvé formálódott, tanévenként 4-6 alkalommal jelenik meg. Az Ezoterikus Teaház 1995-ben kezdte meg működését a kollégium Kol-klubjában. A Kol-klub funkciója, a kollégiumi életben betöltött szerepe évek során megváltozott, messze került az alapításkor meghatározottól. Ma már nem egy klub, hanem egy helyiség, alkalmankénti rendezvények, képzések színhelye.

A Kézműves körök közül a Szövőkör és a Korongozó kör működik folyamatosan. A Divatkör tagjai a szabás-varrás alapjait sajátíthatják el. A Világjáró klub programjaira látogatók diavetítéses élménybeszámolókon ismerkedhetnek meg az öt világrész országaival. A Túrázó körrel közösen hosszabb-rövidebb kirándulásokat szerveznek Magyarországon. Élményeiket a készített fotókon, kiállításokon mutatják be.

3. A kollégiumi munka harmadik területe a hagyományos kollégiumi programok, csoportok, lehetőségek. A tanév a Hagyományőrző táborral kezdődik, amely felkészülés a gólyák fogadására és az egyéb programokra. Folytatódik a Kopogtató táborral, az elsőévesek fogadásával, beavatásával.

A nem magyar állampolgárságú hallgatóknak a kollégium vezetői hagyományosan karácsonyi ünnepélyt szerveznek fenyőfa-állítással, ajándékozással.

A kollégiumi programok sorába tartozik a végzős hallgatók búcsúztatója.

1965 óta a végzős hallgatók seniort választanak, aki a kollégiumi seniorok testületének tagja lesz.

Ő a biztos támasz a további kapcsolatokban, a volt hallgatók és a kollégium, az egyetem között. A „D-klub" szerepe, funkciója évek során megváltozott, a házon belüli ünneplés színtere lett.

Alapítványok, pályázatok a kollégiumért

1991-ben a KIB 15.000,-Ft-os törzstőkével létrehozta a Veszprémi Egyetemi Kollégiumért Alapítványt. A támogatók többnyire volt kollégisták illetve az 1 %-os adó felajánlások révén jelenlegi kollégisták, szülők és az egyetemi alkalmazottak. A befolyt összeget az alapítvány az öntevékeny csoportok támogatására, valamint a kollégium korszerűsítésére fordítja. A kollégiumban folyó tartalmi munkát a pályázatokon elért eredmények biztosítják. A kollégium legfőbb támogatója az elmúlt tíz évben a Pro Cultura Renovanda Hungariae Alapítvány Kollégiumokért Szakalapítvány. A kollégium 1998-ban elnyerte Az év kollégiuma címet.

Kollégiumi felvételek

A kollégiumi felvétel kezdetektől alapvetően a tanulmányi eredményhez kötődött.

Az 1978/79-es tanévre a II-III. évfolyam hallgatói 2.51, a IV-V. évfolyam hallgatói 3.0 átlaggal juthattak be a kollégiumba. Lehetőség volt hallgatói házaspárok elhelyezésére is, ha mindketten megfeleltek a felvételi követelményeknek. Az 1979/80-as tanévben a II-V. évfolyamnak biztosított 380 helyre 414-en jelentkeztek Az I. évfolyam hallgatóinak 150 férőhelyet biztosítottak. A következő tanévben hasonló volt az arány (374 férőhelyre 419 jelentkező volt).

A hallgatói létszám növekedésével ezek az arányok jelentősen megváltoztak. 1999-ben a 909 kollégiumi férőhelyre 2800 személy jelentkezett. A bejutásnál meghatározó maradt (90 %-ban) a tanulmányi eredmény, de a szociális helyzetet és a közösségi tevékenységet is számít (5-5 %-ban).

A Jedlik Kollégium (1991–1999)

1991. december 1-én lezárult a kollégium történetének második szakasza. A 600 fős kollégium mellett új kollégium nyitotta meg kapuit. 1991-ben az egyetem vezetői döntöttek arról, hogy a Móricz Zsigmond u. 8. – az *Egyetemi Tudóskollégium* lesz. A kollégium kialakí-

Jedlik Kollégium

tásnak idején már nagy viták folytak a „kis kollégium" szerepéről, feladatáról. A „nagy kollégiumban" csoport alakult, amely azzal foglalkozott, hogy a Móricz Zsigmond utcában lakók milyen módon alakíthatnának az egyetemi oktatáshoz kapcsolódó szakmai, kollégiumi közösséget.

Az egyetem vezetése az ismert Eötvös Kollégiumhoz hasonló szellemi műhely létrehozását szorgalmazta. Az új kollégium céljainak meghatározására ill. a működési szabályzat elkészítésére dr. Roska Tamás professzort kérték fel. Ebben a munkában segítették őt a már működő kollégium önkormányzatának tagjai, illetve egyéb diákközösségek is. A tényleges munka, a „kezdő" szellemi műhely az 1992/93-as tanévben indult be. Az egyetem rektora dr. Paczolay Gyula ny. egyetemi docenst nevezte ki a kollégium igazgatójának. A rektor felkérte és megbízta a kollégium segítésére a Professzori Tanácsot is, amelynek tagjai dr. Balázs Pál, dr. Bárdos Jenő, dr. Gaál Zoltán, dr. Markó László és dr. Roska Tamás voltak. A Professzori Tanács javaslatára a névválasztás Jedlik Ányosra esett. Ahogy a Szervezeti és Működési Szabályzatban is megfogalmazták: Jedlik Ányos életútjában a kollégium minden tagja példára találhat.

A kollégiumigazgató teremtette meg a kollégium könyvtárának alapjait. A kollégistáknak több területen kellett bizonyítani érdemességüket. A *szellemi munka* jegyében írásos beadandókat lehetett készíteni egy, a tanulmányokhoz szorosan nem kapcsolódó témából (így védekezve a „szakbarbárság" kialakulása ellen), vagy ugyanezt a témát egyéni kiselőadás formájában is bemutathatták. A szellemi produktum mellett figyelni kellett a közösséggé válásra is.

A kollégisták érezték, jó ha sok okos fiatal lakik egy házban, de ha nincs kapcsolatuk egymással és hiányoznak a közös élmények, akkor nem válhatnak kollégiumi közösséggé.

Az 1993/94-es tanévben sok közös programot szerveztek a kollégisták. „Összetartó csapat lettünk, igazi nagy család" – így emlékezik vissza egy akkori elsőéves kollégista. A kiselőadások és az írásbeli munkák továbbra is fémjelezték a kollégium szellemi műhelyét. A könyvtárállomány is egyre gyarapodott pályázatokból, felajánlásokból, ajándékokból.

A tetőtér beépítésével és a két garzon lakás kollégiumi célokra való átadásával kialakult a végleges, 63 fős létszám. A próbálkozások, a viták, a sikerek és kudarcok, a napi megmérettetések összekovácsolták a kollégium lakóit.

Az 1995/96-os tanévre pályázat útján Czimmer Györgyi (a Központi Kollégium volt KIB titkára) kapott igazgatói megbízást. A szakmai munka mellett a kollégiumi hagyományok kialakítása, a közösség önszerveződési, önkormányzati képességének fejlesztése is fontos lett, rendszeressé váltak a Kollégiumi Nyílt Napok, megszaporodtak a találkozások egyetemünk jeles személyiségeivel, előadás sorozatot szerveztek félévente. A Mikulás-estek hagyománya mellett újakat is teremtettek: beköltözést követő ismerkedési est, tanévzáró, végzős hallgatók búcsúztatója.

A folytonos útkeresés, a továbbfejlődés igénye érlelte meg a döntést, hogy szakkollégiummá válnak. Az elképzeléshez nagyszerű partnert találtak a kollégisták a Soros Alapítványban. Az alapítvány által meghatározott szakkollégiumi követelményrendszer és a pályázat útján elnyert anyagi támogatás jelentős segítséget nyújtott a programok megvalósításához.

Az 1998/99-es tanévben kezdődött a szakkollégiummá válás programja Kiss Andrea kollégiumi tanár vezetésével. Nyolc témakörben indult meg a szakmai munka: angol műfordítás; kortárs angol filmművészet; bakonyi Ördög-árok növény- és állatvilágának megfigyelése; modern analitikai műszerek a gyakorlatban; Magyarország és az Európai Unió kapcsolata; piackutatás az Interneten; német irodalom és művészet a századfordulón; UNIX/LINUX.

A szakmai csoportok rendszeresen foglalkozásokat tartottak, amelyek a napi oktatási tevékenység mellett jelentősen lekötötték a hallgatók energiáit.

A korábbi évekhez képest az egyéb aktivitások csökkentek. Ritkábbak lettek a közös együttlétek, kevesebben vettek részt a vetélkedőkön, esteken; kevesebben mentek el kirándulni. Kicsit megriadtak a legaktívabb Jedlikesek, hogy a szakmai munka ilyen mértékben a közösségi programok rovására megy. De nem adták fel a szakkollégiummá válás tervét. Új formával próbálkoztak. Az 1999/2000-es tanévben meghirdetett szakmai csoportokban való részvétel mellett lehetőség volt egyéni munkákra. A tanév nem maradt egyéb programok nélkül sem. Kirándulások, szalonnasütés, filmklub, zene világnapi műsor, élménybeszámolók, túrák, főzőverseny, adventi koszorúkészítés, irodalmi estek színesítették mindennapjaikat.

A kollégium házi előadóivá, rendszeres vendégeivé váltak: Berecz András mesemondó, Zombori Ottó csillagász, a Garabonciás trió.

Bérlemények

A hallgatói létszám növekedése szükségessé tette, hogy az egyetem új kollégiumi lehetőségek után nézzen. Legkézenfekvőbbnek mutatkozott a kapcsolat felvétele a veszprémi középiskolai kollégiumokkal. Potenciális lehetőségnek látszott a Balatonalmádiban található, részben egyetemi tulajdonban lévő Nereus Hotel szezonon kívüli hasznosítása. A „nyitás" sikeresnek bizonyult, az első próbaév (1993) után tovább bővült a bérleményi férőhelyek száma. Balatonalmádiban a Hotel Glas lépett be a bérbeadók sorába, így 1994-ben már +236 férőhely állt a hallgatók rendelkezésére.

1995 szeptemberétől a Hotel Veszprém férőhelyeinek egy részét is hallgatók foglalhatták el. A bérleményekben egy-egy felsőbb éves hallgató kapott kollégiumi tanári megbízást. Az ő feladatuk: kapcsolattartás a bérbeadókkal, a kollégisták felmerülő problémáinak helyi megoldása, illetve ezek közvetítése a kollégium vezetése vagy a tulajdonosok felé, valamint kollégiumi programok szervezésének segítése.

A bérleményi jellegű kollégiumokban is választott kollégiumi önkormányzat működik. Az általános, napi teendőkön túl igazodnak a speciálisan helyi körülményekhez.

1993-ban, amikor a Nereus Kollégiumba beköltöztek az első lakók rögtön próbálták felfedezni a veszprémitől merőben különböző környezetet. A közvetlen Balaton-parti épület sok lehetőségeket kínált. A nyáriasan meleg őszi napokon a fürdés csábításának kevesen tudtak ellenállni. Az esti közös horgászások, a naplemente, napfelkelte csodálatos élménye varázslatosan hatott a kollégistákra. Többen napokig órákra is elfelejtettek menni, mondván „úgy élünk mi itt, mint egy szanatóriumban, mindenünk megvan, csak élvezni kell az életet". Azóta is mindkét Balaton part menti kollégiumban az ott lakók megtalálják az évszakonkénti lehetőséget a közös programokra: sportversenyek, vitorlázás, csónakázás, esti bográcsozás, közös pecázás, majd halászlé parti, vetélkedők, túra a környéken.

Alkalmanként buszjáratok szervezésével a kollégisták egy-egy veszprémi programon is (gólyabál, VEN, AKO, DC-programok, színház) részt tudnak venni.

A Hotel Veszprém Kollégium az évek során a hallgatók kedvenc kollégiuma lett. Ide mindig többszörös a túljelentkezés, elsőévesnek itt elvétve marad hely. Az épület a város köz-

pontjában van, innen jól megközelíthető az egyetem, rengeteg a bolt a környéken, könnyen lehet innen utazni helyi- és távolsági autóbuszokkal. Az épület tulajdonosai, alkalmazottai már az első években megszokták, megszerették a hallgatókat. Nincs olyan reális kérés, igény, amelyet ne teljesítenének. A közös programokra, vetélkedőkre, teaestekre több esetben az éttermet is biztosították, egyéb támogatásokkal a rendezvények sikeréhez is hozzájárultak. Többször szerveztek az itt lakók korcsolya partit, közös videózást, kirándulásokat is. A naponta változó, rendkívül különböző átutazó vendégekhez való alkalmazkodás kisebb zökkenőkkel megoldott.

A kollégiumok vezetése, működtetése

1966-1986-ig Meskó Gábor egyetemi docens, 1986-1996-ig Dr. Varga István egyetemi adjunktus voltak a kollégium kinevezett igazgatói. 1996-tól pályázati úton Kővári Éva kapott kollégiumigazgatói megbízást a kollégiumok és kollégiumi jellegű bérlemények vezetésére, irányítására. A gondnoki teendőket Baranyai József és Báder Istvánné látják el.

Irodalom

A Veszprémi Egyetem Évkönyve (1949-1999). Veszprém, 1999.
A Veszprémi Egyetem Kollégiumának szervezeti és Működési Szabályzata (kézirat)
A Veszprémi Vegyipari Egyetem Évkönyve (1949-1974), Veszprém, 1974.
A Veszprémi Vegyipari Egyetem Évkönyve 1949-1959. Veszprém, 1959.
A Veszprémi Egyetem akkreditációs anyaga, Veszprém, 1997.
Egyetemünk, 1968-1991. évfolyamok számai
Felmérés a kollégiumról, Összefoglalás (kézirat), 1970.
Jedlik Ányos Kollégium Évkönyv :1998/1999.
Kol-Klub Alapító Okirat
Magyar Kémikusok Lapja, 1964. 10-11. sz.
Meskó Gábor: Gondolatok a diákotthoni nevelésről. Felsőoktatási Szemle, 1967. 121-123. p.
NAPLÓ, 1961. július 19.
NAPLÓ, 1961. szeptember 16.
NAPLÓ, 1962. október 18.
NAPLÓ, 1974. február 10.
NAPLÓ, 1976. január 24.
Országos Felsőoktatási Kollégiumi Bizottság (OFKB) jelentése
Veszprémmegyei Népújság, 1969. március 20.

Ferencz Béla – Bátori Imre

Veszprémi garabonciáda

A Garabonciás varázsos képességű diák, aki ördöngös, bűbájos cselekedeteket visz végbe. Konkrét és modern értelemben olyan egyetemi hallgató, aki derűt, fricskázó humort, felelőtlen optimizmust, komoly játékosságot, emberszagú költőiséget és szabadságot generál maga körül a szigorú, merev, bürokratikus, stresszes és olykor kíméletlen oktatási rendszer kötöttségeinek alternatívájaként.

A garabonciáda mindezek intézményesült, rendszerré szerveződött formája.

Tanulmányunk, mint azt a kacifántos bevezetőjű értekezések világában jártas olvasó már sejti, a diákhagyományokkal és azok történetével kíván foglalkozni.

Ám mielőtt belevágnánk, sürgősen tisztáznunk kell, mi az, hogy diákhagyomány. A triviális megközelítés szerint mindaz, amit a diákok csinálni szoktak. Lássuk hát, mit csinálnak a diákok!

> *Sört isznak, nyesnek, jelmezt öltenek, üres főzeléket esznek a menzán, UV-znak, ZH-t írnak, síznek, hánynak, üzletelnek, nyelvvizsgákat tesznek; várják az ösztöndíjat, elköltik; táncolnak, vicceket gyártanak, digerálnak, kirándulnak, szigorlanak, röhögnek, jegyzőkönyvet körmölnek, albérelnek, félévet halasztanak, éjszakáznak, kigyújtják a labort, spúrnak, kreditet gyűjtenek, diplomát védenek, alkalmi munkát vállalnak, kollokválnak, kikotorják a beszáradt lekvárt, pályáznak, cipőben alszanak, szerelembe esnek, puskáznak, kornyikálnak, hülyeségeket válaszolnak, koncertre járnak, nyakkendőt kötnek, tekintélyt rombolnak, tekintélyt teremtenek, államvizsgáznak, moziba mennek, rektoriért folyamodnak, gúnyneveket osztogatnak, emléket állítanak maguknak és másoknak, kezet ráznak a rektorral. Élnek és élvezik a diákéletet!*

E jellemző tevékenységek nyilvánvalóan részei a diákhagyománynak, ám e részek összege nem adja ki az egészet. Nézzük meg, mit ír az Értelmező szótár! „A hagyomány közösségben tovább élő (tudatosan ápolt) szokás, illetve szellemi örökség". Nagyon frappáns, mégsem jó. Próbáljuk meg saját kútfőből!

A diákhagyomány rendszerbe ágyazott, kreatív és identikus kultúra, amellyel a diákság önnön lelkét táplálja és összetartozását kifejezésre juttatja. Ez a feltételrendszer olyan szigorú, hogy szinte semmi sem elégíti ki maradéktalanul. Mégis ehhez fogunk ragaszkodni, apróbb engedményeket téve magunknak az igazság kedvéért.

Az egyetem történetét a diákhagyományok szemszögéből önkényesen, de érvekkel jól védhető módon öt korszakra osztjuk.

Az ŐSKOR, az 1949-től 1956-ig terjedő időszak, amikor is a diákok belakják az egyetemet és működésbe hozzák az alternatív tanszékeket. Az Egyetemünkben közölt néhány cikkel, de különösen a Kémcsőkefe című humoros kötet megalkotásával útjára indítják a diákhagyományt.

A HŐSKOR (1957-1970), gyújtópontjában a Bumeráng csoporttal, állandósult formát ad a spontán szaporodó hagyományoknak. Ebben a korszakban mutatják be az első nagylélegzetű színdarabot „A 72 dühös ember" címmel, ekkor nyitják meg a KOL-Klubot, találják fel a Mikulás-estet, a Buliballagást és a VEN-t.

Az ARANYKOR 1971 és 1984 között tovább bővíti a diákhagyományok körét, miközben a korábbiakat csúcsra fejleszti. Burjánzásig fokozódó vitalitására jellemző, hogy több értéket hoz létre, mint a többi négy korszak együttvéve.

Az ÚJKOR (1985-1999) az Aranykorra tekint vissza. Annak eredményeit külsőségekben csillogóbb, de tartalmilag szegényebb formában viszi tovább, vagy éppenséggel elsorvasztja azokat. Jelentős lépéseket tesz viszont az archiválás és a kiadványok létrehozása terén.

A JELENKOR (2000-től) a szakestek rendszerének kialakításával régi-új távlatokat nyit a diákhagyomány számára. Nem reménytelen, hogy az ősök, a hősök, az aranyemberek és az újak méltó örököseként a Jelenkor nagyjai második Aranykort hozzanak létre.

Itt kínálkozik alkalom megnevezni az egyetem azon oszlopait, melyeken a diákhagyomány nyugszik (helyesebben nem nyugszik, hanem él és virul, újabb ágakat hajtva, gazdagítva élményeinket): Vesztergom János (Joe bácsi), Ferencz Béla (Leó), Karcagi László (Kalász), Horváth István (Cérna), Bátori Imre (Csocsó), Vonyó Attila (Vonyi). És lesz még több is!

Kiadványok

A *Kémcsőkefe* 1956-tól kezdve négy ízben jelent meg kilencéves ciklussal. E könyvek mindegyike színvonalasan reprezentálja az adott kor diákhumorát. Jellegzetes műfajai a humoreszk, a vers átírat, az anekdota és a karikatúra. Felsorakoztat ezen kívül olyan rovatokat, mint az „Arany köpőcsésze", a „Most mi kérdezünk", a „Humorzsák", a „Félreértelmező szótár" stb. Szívesen idéz továbbá színpadi művekből, de az oktatás és a tudomány tárgyköréből is mindig voltak parodisztikus tézisei.

Az első Kémcsőkefe 1956-ban történelmi korát meghazudtoló könnyed frissességgel, bátor nyíltsággal veti meg minden veszprémi diákhagyomány alapját.

A Kémcsőkefe '65 gerincét „A 72 dühös ember" sajtó alá rendezett változata alkotja. A könyvet számos színes bagatell közlése teszi teljessé, a Bumeráng együttes jóvoltából.

A '74-es kiadvány központi személyisége Karcagi László, míg a '83-as, utolsó kötetet a Rongyos Teátrum jegyzi. Mindkét mű az ARANYKOR jellegzetesen nagy formátumú, briliáns humorú alkotása.

Az ÚJKOR két füzetet jelentetett meg Kémcsőkefe helyett. Egyet 1995-ben, és egy másikat '97-ben ÖKM címen.

Az évente megjelenő Csőgörény 1990, a pécsi gépészek Veszprémbe költözése óta gyarapítja az egyetemi kiadványok sorát, egyenletesen jó színvonalon, kiváló szakmai humorral. Hozományuk másik, még ennél is jelentősebb tétele a Szakest, de erről majd később.

A '88-ban megjelent *Fejtermék* című könyv az egyetemtörténet legjobb színdarabjait gyűjti össze.

Ezek: *A 72 dühös ember* (1960), az *Öt kerék* (1971), a *Ki menjen portyázni* (1975), a *Fegyencopera* (1976), az *Egyetem begyedem* (1976), a *Lejöttünk a fáról* (1977), a *Veszprémi csillagok* (1978), az *Odüsszeia* (1979), a *Gépészopera* (1980), *Az utolsó szó jogán* (1981), a *Stokedli* (1983) és a *Fauszt* (1987).

További fejtermék-képes, de a kötetből kiszorult művek a *Nervus* (1983), *A piszkos 12* (1991) és a *Vegyész musical* (1993).

A '89-ben kiadott *Venciklopédia* az első tíz VEN dokumentumait, nyomtatásban megjeleníthető történéseit adja közre, kritikai észrevételek közlése nélkül, kizárólag a színvonal alapján szelektálva.

A VEN-ek tárgyi emlékei fellelhetők a Központi Kollégiumban, az írott anyagok pedig az Egyetemi Archívumban.

A *Száz félév–félszáz év* című kiadvány az egyetem alapításának szemicentenáriuma alkalmából jelent meg. Laza kronológiai sorrendet tartva, 10 féléves ciklusokba szervezve ömlesztett formában közöl mindenféle jót az ezerszínű diákhagyományból. Válogat többek között a Kémcsőkefékből, a VEN-anyagokból, az Egyetemünkből, a Csőgörényből, a QAP-ból, az UV-ból, de a kollektív emlékezet által őrzött tényeket is felemlíti. Terjedelmi okok miatt nem szerepelnek benne a Fejtermék tárgykörébe tartozó nagy lélegzetű alapművek.

Az *Egyetemünk* című lap '56-ban volt először a diákhagyomány tényezője. Aztán három év kényszerű csend következett. A HŐSKOR végén és az ARANYKOR elején ontotta a jó anyagokat, részint saját szerzői gárdája révén, részint krónikásként: tudósításokat és kritikákat közölt minden, a diákhagyomány tárgykörébe tartozó eseményről.

A Kémcsőkefék közül az első kettő felhasználta a lap legendás 4-5. oldalának legjobb írásait. Mindazt, ami be tudott férkőzni a politika és a sport közé.

Hasonlóképpen forrásértékű az ARANYKOR végén a pályáját műsorfüzetként kezdő, így kevésbé szigorúan ellenőrzött QAP is. Csakúgy, mint a Stúdió-Kol egyes műsorai.

Az ÚJKOR alternatív kiadványai közül az UV került kontaktusba a diákhagyományokkal. És néha a Gólyahír is jót produkált.

Alternatív tanszékek

Összedugott fejű pusmogások, majd később zajos bankettozások helyszínéül szolgáltak a diákkocsmák, így a *Marosvölgyi Tanszék,* a *Kehely,* a *Zámbó,* a *Sport,* a *Kis-* és a *Nagymocskos, később* a *Rózsabokor,* a *Csótány* és a *Maláta.*

De legfőképp a KOL-Klub, amely külön szertartásrendet alakított ki magának háznagygyal, kamarással, hoppmesterrel. Sőt nagykönyvük, díszbotjuk és tiszteletbeli tagjaik is voltak. Itt a kezdeti korszakban a tagsági igazolvánnyal rendelkező törzsközönség akár meleg lábvizet is rendelhetett, és számos kulturális rendezvénynek lehetett szem és fültanúja interaktív módon. A KOL-Klub hagyománya volt, hogy Ünnepi Estjükön a Veszprémi Petőfi Színház művészei közül az évad legnépszerűbb színészét – akit titkos szavazással választottak – aranygyűrűvel jutalmazták.

Mikulás estek

Az egyetem legrégebbi és leghosszabb ideig működő diákhagyománya volt. 1958-ban kezdődött, amikor is a III. évesek Benedek professzor „megszelídítése" érdekében Mikulás napján *Cár és ács* címmel operaparódia előadással lepték meg Őt.

Két évre rá már minden évfolyam szerepelt valamivel Mikulás napi összejövetelen, kényesen ügyelve az eredetiségre. Kialakult a mindvégig meghatározó fesztivál jelleg, a nemes versengés a presztizsért és a díjakért.

1970-től külön hangsúlyt kaptak a VEN-t megelőző Mikulás estek, ahol a későbbi diákrektor-jelöltek főszerepekben mutathatták meg színészi képességeiket, és ezáltal beemelkedtek a köztudatba. A Mikulás másik nagy ajándéka a VEN számára, hogy folyamatos tréningben tartotta a játékos elméket és színvonalat diktált.

A korai műsorok műfajukat tekintve humoreszkek és paródiák voltak, '69 után pedig a többszereplős saját készítésű színpadi játékok kerültek előtérbe. A művek tematikájukat illetően gyakran ismert kabaré figurák bőrébe bújtatva, vagy történelmi-irodalmi palástban jelentek meg. Egy teoretikus szerint a jó műsor éles kés, amely keresztmetszetet készít az egyetemről. Mások úgy vélik, akkor jó, ha halálra nevetteti kiszemelt áldozatát. Néhány méltán híres produkció: *Cár és ács, Az emberkék tragédiája, Ki menjen portyázni, Egyetem-begyedem, Lejöttünk a fáról, Odüsszeia, Faust, A piszkos tizenkettő, A mi Besenyő családunk.*

Az est második felében jelent meg a színen a Télapó (Mikulás), akitől az oktatók személyre szabott, minden esetben csípős szellemességű ajándékot vehettek át. Maga a Mikulás alakilag bármi is lehetett az automatától az ablakon közlekedő űrhajóson, a mellszobron vagy a sziámi ikreken keresztül a nyári vagy éppenséggel női Mikulásig. Egy időben az ajándékozás szempontjából az V. évesek speciális helyzetben voltak: ők nem adtak, hanem kaptak, ki-ki az ágazati anyatanszéktől, formás műsor keretében.

Az erózió 1985-ben mutatkozott először, amikor egy évfolyam bejelentette, hogy nem ért rá műsort készíteni. '91-ben már csak másfél opus került színpadra, utána '96-ig egy sem. Akkor történt egy eredménytelen újjáélesztési kísérlet az öreg diákok részéről. A Mikulás tehát élt 38 évet. Több mint 150 produkciót hozott a puttonyában.

Egy klasszikus Mikulás-est előkészületei azzal indultak, hogy egy adott évfolyam szendének látszó szűzei és szűznek látszó szendéi az őket oktató tanszékeket körbejárva meghívták az oktatókat a jeles napra az E-épületbe. Az érkezőket koccintó emberek fogadták. A Kamara-teremben a kertmozitól kölcsönzött párnákat leszórták a nézőtér első negyedébe, majd a tornateremből áthozott svédpadok következtek. Aztán székek, külön fenntartott helyekkel az oktatók, díszvendégek és a zsűri számára. A berendezés asztalokkal folytatódott, melyeken az első sorokban ülni, a hátsó sorokban állni kellett. Hasonlóképpen az ablakokban is. 400-an is befértek egy-egy forró hangulatú estre, és a csillár sem mindig szakadt le.

A Mikulás estre belépődíj nélkül lehetett bejutni!!

A színpadi történések befejeztével hajnalig tartó táncmulatság kezdődött, ami lehetőséget kínált a gémberedett végtagok átmozgatására. A nevetéstől kiszáradt torkokat borogatni ott volt a büfé. A folyosón tanulságok vonódtak le, esélyek elemződtek, tervek szövődtek, és kritikák fogalmazódtak, természetesen sörrel a kézben.

A vendégeket átkísérték a Klub-terembe, ahol az alkotó és előadó „művészek" fogadták a gratulációkat, illetve értekezni lehetett arról, hogy a másokon csattanó poénok nagyon ültek. A jelenlévők stresszoldó nedvek és gyomorcsitító száraz táp bőséges fogyasztása közben ellazulva beszélgettek, kivételesen egyenrangú félként és nem a tananyagról.

Boldog idők voltak azok!

Bálok, bulik

A *Gólyabál* alapvetően nem diák-, hanem egyetemi hagyomány. Amit a diákság adott hozzá, az a kémcsőitallal a kézben fél lábon állva elmondott gólyaeskü, melynek immár 50 variációja létezik. Köztük nagyon szellemesek is akadnak. A színpadi műsorban (mert egykor ilyen is volt) általában szerepet kapott az UV király és később a diákrektor is. A '80-as évektől a gólyabálokon különböző stílusú bárok is működtek, és ezek némelyike szintén produkált műsort.

1963-tól létező *Buli ballagás* (Rongyos ballagás) nem konzekvens hagyomány. Csak a legjobb végzős évfolyamok tisztelték meg önmagukat azzal, hogy jelmezbe öltözve humoros transzparenseket hordtak körbe, álbölcsességeket skandáltak, énekeltek, miközben végigjárták még egyszer, de nem utoljára a szívüknek és gyomruknak kedves kocsmákat. Menet közben megkoszorúztak egy-két szobrot (pl. a B-épület előtt ülő nagyfenekű nőt, a Kálvária domb előtt álló rózsaszedő lányt), viharvert laborköpenyük ujjába törölve a búcsú szomorúságának krokodilkönnyeit. Némely ballagó társaság búcsúműsort is prezentált, ahol az utolsó szó jogán nevettették meg az egyetem polgárait. Ilyen volt például a legendás *Öt kerék* című paródia.

UV bál (az UV utóvizsgát jelent, mai neve IV). A legenda szerint egyszer a diákság legalsó regiszterét képező baráti kört zárórakor kitessékelték törzshelyükről, és ők egy kapualjban folytatták a kiszáradás elleni küzdelmet. Ott történt, hogy vállukra emelték maguk közül azt, akinek legtöbb UV-ja volt. Ebben a pillanatban fogant meg az UV-bálok gondolata. 1975-öt írtunk akkor.

Annak idején sem kellett feltétlenül hülyének vagy különösebben tudatlannak lenni ahhoz, hogy valakit kirúgjanak a vizsgán. A III. évesek a mindenkire leselkedő kudarcok megemésztését segítő önirónikus bölcsességből, a viadukttól távol tartó vagány életigenlésből adtak példát a szűz index-szel és önveszélyes optimizmussal érkező elsősöknek.

A báli belépő 20 Ft volt, amiből UV-nként 2 Ft-ot elengedtek. Arra is akadt példa, hogy valaki pénzt kapott. A királyság kincstárnoka körbehordozta az államkasszát, amibe adományokat lehetett elhelyezni. Ehhez az alaphoz folyamodhattak a rászorulók az első UV-jegy erejéig.

Az UV-királyt és királynőt a birodalom népességét legnagyobb buzgalommal gyarapító tanszék érseke kente föl. Miséztek, koronáztak, áldást osztottak, a reménytelenekre keresztet vetettek. Az uralkodó az őt trónra juttató oktatók között személyre szabott hűbéri birtokokat, címeket és okleveleket osztott ki. Az udvari bolondot természetesen a nyesőgépek közül választották.

A bál mindig témába vágó műsorral folytatódott (a legemlékezetesebb a *Stokedli* volt '83-ban). A lelkes alattvalók az est hátralévő részében agyuk alapos átöblítésével fokozták a hangulatot és a ranglétrán való felemelkedésük esélyeit.

A *Rongyos* és *Farsangi bál* a '70-es-'80-as években fungált. Mindkettő lényege a jelmezverseny, ami szenzációs alakításokat állított színpadra. A jelszó: „arccal az álarc felé!" A Rongyos bálon külön kategóriában indultak a viharos szakmai múltat tanúsító labor köpenyek. Természetesen mindkét rendezvényhez hozzátartozott egy-egy frappáns műsor is.

A *Szüreti bál* 1980-ban kezdte meg pályafutását. Létrejöttét annak köszönheti, hogy az egyetemisták társadalmi munkában szőlőszedésben vettek részt a füredi borvidéken, és ennek végét bállal ünnepelték meg. A bál központi személyisége a Kisbíró volt, aki nyakába akasztott dobbal hirdette ki mindazt, amit Gazduraméknak meg az egyetemi falu népének tudnia kellett. A Gazduram és Gazdasszony mellett kulcsszereplő a ló, amely a borral dúsan rakott szekeret húzta a fáklyás felvonulás élén. Az Oktatók Eleje saját kezűleg főzött jóféle fogásokkal vendégelte meg a szőlőfürt étkes betakarítóit, amihez portájuk körüli szíves tessékelés járult. Az első szüreti bálon öt különböző társulat adott műsort egymás után, a borszakértő társadalom nagy megelégedésére. Állt a bál mindaddig, amíg a hajnal el nem apasztotta a nóta és a nedű folyását. A ló már egy kicsit korábban magára húzta a lóbőrt.

Vetélkedők

A diákság már az '50-es évektől szervez önmaga számára vetélkedőket. Kezdetben „Szellemi öttusa" indult, majd a '60-as évektől vált híressé a *33 show-s sonka,* később a *Kollégiumi nagy vetélkedő,* '81-től kezdődően pedig minden páratlan év tavaszán (két VEN között) megrendezésre kerülő *AKÓ.*

Ezeket az eseményeket a diákélettel kapcsolatos, bravúros leleménnyel kiagyalt feladatok (pl. diplomadolgozat készítése 1 óra alatt, örökmozgó szerkesztése, egyetemi jegyzet megzenésítése, vagy bármi más, ami lehetetlennek látszik, de a diákfurfang mégis képes megvalósítani) és azok kreatív humorú, intellektuális megoldásai emelik a vérbeli diákhagyományok sorába.

Veszprémi Egyetemi Napok (VEN)

1954-ben és '59-ben az egyetem 5 ill. 10 éves jubileuma alkalmából tartottak már Egyetemi Napokat mint tudományos és kulturális seregszemlét. 1969-ben a 20 éves intézmény nagyszerű születésnapi ajándékkal lepte meg magát: a VEN-nel, amely mintául szolgált minden más egyetem modern diákhagyománya számára.

Az alapötlet az, hogy fejre áll a világ: a professzorok beülnek az iskolapadokba és diák lesz a rektor. A konszolidáció kora ez, amikor a hatalomnak már illett térdcsapkodva nevetni a kritikai célzatú humoron. Ez a humor persze felettébb óvatos volt. Chikán András, az első (kijelölt) diákrektor például azzal nyitott, hogy megivott egy pohárka konyakot és kinyilvánította: *„mostantól egy szavamat se vegyék komolyan, mert be vagyok csípve".*

Mindenesetre tény, hogy tehetségesen vezényelte le a sörivó-, autóstop-, motoros ügyességi versenyeket más hasonló vidám és fiatalos rendezvényekkel együtt. Ezzel az első VEN-nel az újszülött már lényegében meg volt, csak még nem nagyon látszott ki a magzatmázból.

A II. VEN 1971-ben előhozta az esemény igazi természetét, *a csapatok közötti versengést.* Ekkor ÖT jelölt (évfolyamonként egy-egy) mérkőzött meg maratoni hosszúságú, mintegy féléves küzdelemben a diákrektori címért, amit szavazással ítélt oda az Egyetem polgársága. Egyedülálló és különösen bonyolult választási szabályzatot léptettek életbe, ami a mai napig is működik. Ennek lényege, hogy az egyes csapatok létszámuktól függetlenül azonos szavazati erővel bírnak, és senki nem szavazhat saját csapata jelöltjére!

Ekkor Kürti Sándor győzött, vitathatatlan tehetségén kívül a lábukat egyszerre emelgető, krepp miniszoknyás lány tánckarnak köszönhetően is.

Olyan ellenlábasokat utasított maga mögé, mint Salánki – a kortes rádiózás feltalálója –, vagy Laki Ildi, az első női jelölt!

A korteskedés úgy történt, hogy a brigádok bementek egy-egy előadóba és az ott éppen előadó profot (aki vagy be volt avatva, vagy nem) félreállították és elmondták, elénekelték,

hogy az ő jelöltjük a legjobb, a legszebb, őrá kell szavazni! A kampány nem volt folyamatos, de a legváratlanabb helyen és időben képes volt felbukkanni. És persze a szavazásig állandóan fokozódott!

A VEN további eseményei azóta is változatlan ütemterv szerint zajlanak. A nagyvetélkedővel párhuzamosan folyó szavazást látványos eredményhirdetés követi. Ezután jön a ceremoniális beiktatás, ahol a diákrektor ünnepélyes esküt tesz és megtartja szűzbeszédét. A többi jelöltet kinevezi kortes tevékenységükkel összefüggő tartalmú helyettesi posztokra. Ők szűzhelyettes beszédet mondanak. Ezt követi a felvonulás a kollégium előtti zászlófelvonáshoz. A diákrektor ül a rektori Merciben, a leköszönt rektor egy Trabantban. A diákrektor-helyettesek, akik korábban ádáz ellenfelek voltak, tolják. Persze nem a Trabit!

Eléneklik a VEN indulót: *Talpat föl...* Sokan ekkor már annyira fáradtak, hogy majdnem valóban feldobják a talpukat. Este gála, melyet a legnívósabb produkciókból állítanak össze, és amelynek keretében átadják a kitüntetéseket.

Így a legnépszerűbb oktatónak járó serleget és a színészgyűrűt. Amíg volt ilyen ('80-ig), ekkor került sor a KOL-KLUB ünnepi estjére is.

Másnap tanár-diák derbik zajlanak, melyeket a beszólások csípős fűszere tesz tájjellegűvé. Ami ezen kívül van, nem tartozik szorosan a diákhagyományokhoz: Országosan ismert zenészek, színészek, humoristák szórakoztatják a VEN-polgárokat.

1971-ben első ízben felállt Diákrektori Hivatal (DIRH) napjainkig hasonló elvek alapján működik. Kérlelhetetlen, néha kegyetlen humorral fricskázza meg az egyetemi intézményrendszert. Ösztöndíjakat állapítanak meg, szociális támogatást osztanak (pl. mankót), büntetéseket, különeljárási díjakat szabnak ki teljesen korrupt módon (ezeket sörben és borban lehet leróni a DIRH-ben) és mindenekelőtt packáznak. Mindenkivel.

Az *Inverz Egyetem.* A diákrektornak és helyetteseinek joga és kötelessége inverz tanszékeket alapítani. Ezek teljesíthetetlen index aláírási feltételeket szabnak meg, szokatlan vizsgaidőpontokat írnak ki és a vizsgákon is az identikus professzorokról rájuk ragadt „jóindulattal" kérdeznek és ítélkeznek. Véresen komolytalan játék!

A VEN záróakkordjaként a diákrektor visszaadja a teljes hatalmat. Sose volt még híja! Ám az elhangzott ironizáló, parodizáló szavak és gesztusok tovább élnek a diákok és oktatók szívében. Azért mégis csak másképpen rúgnak ki egy VEN-cimborát!

Mert ha sajog a szíve, nem akarja, hogy a lába is azt tegye!

1973-ban a III. VEN győztese, Böce (Rábl Ákos) nyakában egy elegáns boával (constrictor!) jelent meg hívei előtt. Kifejtette, hogy más a semmiből 6 nap alatt világot csinálni, mint az egyetemből 3 nap alatt valamit! Egyik ellenfele, Bartik Tom volt, akinek nevét (nem véletlenül) cirill betűkkel meszelték fel a lektorátus falára, amitől az oktatók halálra váltan temetkeztek vaskos szótáraikba. Az ébresztő zenére felkért szovjet katonazenekar muzsikája tovább fokozta a hatást. Azóta is nagy kérdés, hogy a tovarisok sejtették-e, hogy meghívásukban van némi (!) irónia. A karnagyuk állítólag pontosan tudta, értette a tréfát tolmács nélkül is, lévén kárpátukrajnai. Valamennyi jelölt a szavazás előtt, az utolsó szó jogán megtartotta kortesbeszédét. Keresztes Péter e célból lóháton vonult be az aulába (természetesen egyik segéde a megfelelő seprű és

lapát alkalmazásával követte a lovat!). Ebből az eseményből nőtte ki magát a *bevonulás,* a modern VEN-ek egyik központi, meglehetős felhajtással, látványosan megvalósított rendezvénye.

Már a korai VEN-ek idején a korteshadjárat indulásakor, amikor az óra elütötte az éjfelet, a csapatok kirajzottak, hogy jelszavakkal, ábrákkal bemeszeljenek mindent, amit csak lehet. A muzikálisabb korteskedők pedig nyakukba akasztották a gitárt vagy a zongorát, és megpróbáltak némi időelőtti rekedtségre szert tenni. Ebből fejlődött ki a kortesdal fesztivál, aminek hatalmas előnye, hogy a dalnokok nem párhuzamosan, hanem egymást követve mutatják be művészetüket.

Egyenpólók már a kezdetektől léteztek, de a '80-as évektől tért hódított a jelmezek használata is. Később a látvány és hangeffektek, ill. a koreográfia révén profi színvonalat ért el számos előadás.

'73-ban alapították a CSŐD fogadóirodát. Ennek lényege, hogy a kortes idején fogadásokat lehet kötni a befutóra, annál alacsonyabb odsszal, minél nagyobb summát tettek fel addig az adott jelöltre. A CSŐD Iroda hagyománya, hogy a befolyt hasznot átnyújtja a diákrektornak és egyúttal csődöt jelent be. Sokan nem szerették, mondván: önmegvalósító jóslatai vannak. 1988-ban hallatott magáról utoljára.

A III. VEN az oktatók nagy arányú szerepvállalásának kora volt. Az identikus egyetem legtekintélyesebbjei és legkitűnőbbjei egymást túllicitálva sziporkáztak kérelmeikben, melyekkel hallgatónak jelentkeztek az Inverz Egyetemre. Később félévaláírásért pitiztek, vizsgát tettek és szakmai humorral fűszerezett szóbeli előadások megtartásával elkeseredetten védték diplomájukat, óriási érdeklődés mellett.

Az idők folyamán változott az oktatók szerepvállalása. Részt vettek az Inverz Tanszékek foglalkozásain, anekdotáztak, barátkoztak. Ekkor már nem kellett a szavazati jog elnyeréséért küzdeni, mert az hivatalból járt. Többnyire azokat támogatták, akik közös játékra hívták Őket. A vehemensebbek besorozódtak kedvencük zászlója alá és vállvetve harcoltak a közös dicsőségért. A buli sodrában elmosódtak a határok oktatók és hallgatók között. Így egyenrangú felek közös akaratából letűnt a szigorú fordított világ, ami a VEN alapvető koncepciója volt egykor.

A következő VEN idejét 1976-ra tolták ki, mert a páratlan években tanácstagi választások voltak, és félő volt, hogy valamelyik diákrektor jelölt befut a Hazafias Népfront jelöltje előtt!

A '76-os VEN honosította meg a *kortes filmet* mint műfajt. A filmekből, melyek természetesen fontos szerepet játszottak a kortes programokban, a szavazás után *külön fesztivált* is rendeztek, zsűrivel, kritikusokkal, díjakkal. '76 másik nagy találmánya volt a *főműsorok* intézménye. Minden évfolyam egy önálló, egész estét betöltő produkció bemutatására kapott lehetőséget. És mindjárt bele is vágtak a közepébe: Jelinkó Robi csapata a legendás *Portyázás*-sal lépett fel, Mosoniék pedig a *Fegyencoperá*-val rukkoltak elő.

Oláh Joe stábja, a szervező szak, amely először indult külön 6. csapatként, profizmusának, precizitásának köszönhetően győzelmet aratott nemes ellenfelei fölött. Joe azzal büszkélkedett, hogy tanul-

mányai egén úgy szárnyal, mint a fecske: elegánsan és alacsonyan. Ezzel összhangban volt első rendelete: álljon a hallgatók rendelkezésére orosz órán tolmács! Az V. éves Szabó Viktor pedig arra tett javaslatot, hogy az elkészülni nem akaró „I" épületet döntsék el és legyen belőle uszoda. Fegyenc azzal a mottóval vágott neki a korteshadjáratnak: „Harc lesz a javából, de megéri, aki túléli!"

Ez a VEN hívta életre a kortes újságírást. Az első lap (szó szerint egyetlen lap) Jelinkóék műsoraira toborzott közönséget. Négy évvel később volt olyan csapat, amely már 3 terjedelmes lapszámot jelentetett meg. Ezekben már bőven jutott hely a sajtóparódiáknak: vezércikk, IQ-teszt, horoszkóp, keresztrejtvény, képregény és számos más, azóta szokásossá vált rovat kapott helyet bennük. Ezek a nyomtatványok magángyűjteményekben az utókor számára fennmaradtak.

Fennmaradtak ilyen módon a Diákrektori Hivatal körlevelei is, amelyekben egykor hemzsegtek a szellemes packázások, áskálódások, névtelen feljelentések, pofátlan kérelmek. A DIRH színvonala rendkívüli módon hullámzott annak függvényében, hogy hány és milyen színvonalú fogalmazót sikerült felsorakoztatnia. A régi szép időkben a fogalmazóknak szolgálati könyökvédő járt és 10,5 oB-os tinta, nyalás céljára.

Eleinte a DIRH a Diákrektorból és helyetteseiből állt. Később külön e célra szervezett apparátus vette le róluk a VEN működtetésének terheit, ők pedig reprezentációs kötelezettségeiknek szentelték minden idejüket.

A IV. VEN kétségkívül legnagyobb attrakciója az *Alkohol Tanszék* volt. A Tanszék keretében oktatók a saját tudományuk alkalmazásával megfogalmazták a nedűhöz való kötődésük történetét és szakmai alapjait. Megalkották például az italok periódusos rendszerét, melyet gyakorlati foglalkozások keretében elmélyülten lehetett tanulmányozni. Vagy alkalmazhatták a nyelv általi minőségelemzés módszereit.

1976-ban alapították a PRO VEN kitüntetést. Az emlékérem, a „lepény" (kerámia) odaítéléséről a mindenkori VEN előkészítő bizottság dönt és a DIRH adja át VEN-enként egy személynek.

A '78-as VEN favoritja a *Portyázás* és a *Majmok szerzője,* Cérna volt. Bemutatkozó cikkében feltetette magának a kérdést: „Igaz-e, hogy a Cérna-show lesz minden idők legjobb show-ja?" A bölcs válasz: „Ez a mindenidőktől függ". Nos a „mindenidők" kitettek magukért. A IV. éves csapat eltökélt szívósággal vetette be magát, és lendületével hengerelt! Színre lépett a nagy rivális, az azóta is legaktívabb diákrektorjelölt: Bek. Gegelt, balettozott, szobrot avatott, súlyt emelt, énekelt és hatalmas hangjával minden zugot elért és ...Győzött!

Ezt követően 16 éven keresztül elképzelhetetlen volt nélküle a gála.

'78-ban rögzítettek először videóra képeket a rektorjelöltekről. És azóta avatnak az arra érdemesült oktatók közül „örökös tiszteletbeli hallgató"-kat, alkalmanként hatot.

Ez évben a korteskedés 1 hétig folyt az oktatással párhuzamosan, és 3 napos volt maga a VEN. Ezután állandósult az a változat, hogy oktatási szünetben 3 napos korteskedés és 2 napos diákrektori uralom követi egymást.

1980-ban hárman aspiráltak az elsőségre:

Rajthoz állt Bohócz és Robó a IV. ill. V. évfolyam részéről (két jól felkészült, bizonyítani nagyon akaró csapat), valamint a veteránokkal megerősített II. évfolyam Ballával. Soha nem látott színvonalú kortes-hadjárat után Balla akaszthatta nyakába a Diákrektori Láncot. A Balla csapat egy később sokszor visszaköszönő találmányt vezetett be: a kollektív imidzset. Igaz csak egyszerű csíkos pólóval jelezték, de mégis mindenki tengerész volt.

Rejtői környezetben hangzott el:

– *„Kapitány! Látta mi van a vitorlára írva?*

– *Elvből nem olvasok ponyvát!"*

A konkurencia sem fukarkodott a humorral. Robó például nem volt rest kádban operát énekelni reggel $^3/_4$ 8-kor a kollégium előtt. Bohócz pedig apróhirdetést jelentetett meg a Művtan Tanszék nevében, mely szerint kaszkadőröket keresnek kaszkádreaktorok őrzésére, a Güzü Tanszék pedig csinos erős férfiakat keres pofástörőnek. Ugyancsak ő állapította meg, hogy a reggeli puffasztólag hat az egyetemistára: megeszi és puff! elalszik, ahelyett, hogy előadásra menne.

Balla alternatívát kínált, a reggeli tornát:

„Menjünk le fekvőtámaszba 1.
Emeljük fel a jobb kezünket 2.
Emeljük fel a bal kezünket 3.
Váljék egészségünkre!"

A Balla csapat másik nagy újítása volt a *Ballér.* Létezett korábban is VEN pénz, így például '76-ban a *Pia*szter, '78-'80-ban a DIRHem, de évfolyam által kiadott és fémből való még soha! Főleg nem a nép közé szórva! Később, '82-ben szép papírpénz volt a VENNÉK.'84-'86-'88-ban a szervező szak hozott forgalomba érméket, a '88-as IV. évfolyam pedig bankókat. Ezzel véget is ért a VEN pénzek története.

Az V. VEN emlékezetes produkciója volt a *Komédia, de árt-e* társulat által előadott Gépészopera, amely egy gép működésével modellezte az egyetemet. Kritikus hangütésével, zsigerekre ható tömör lírájával igen erős hatást keltett. Összesen 7 előadást ért meg és később trilógiává terebélyesedett. Folytatása az *Utolsó szó jogán* és a *Nervus.*

Az 1982-es VEN kiérlelte a bemutatkozó cikket mint műfajt. Moki önéletrajza felülmúlt minden korábbi hasonló írást és később is csak Dezső és Olivér ért el hasonló színvonalat.

Moki önéletrajza: *„ A bábasszony sokáig csóválta a fejét és a lábánál fogva Mokit, amikor végre kiszakadt belőle a sírás. Később Moki is bőgni kezdett. 5 éves korában kívülről fújta a nagy költők verseskötetеit. Takarításkor. Fiatalon ismerkedett meg a tornával. Kedvenc szere az óvszer volt. Ezt főleg talajon használta, de korlátozott is vele. Nem törte fel a tenyerét... A kollégium igazgatója tevékenységét sem szagolta jó szemmel... U.V. király volt, de most jól tanul. Egyszer-kétszer átfut az anyagon, majd gimnasztikázik."*

Emlékezetesen szép volt Csacsi fordított kronológiai sorrendet követő önéletírása is. De Moki elsőségét nem fenyegette sem Ő, sem Pipi, aki pedig vasfűrésszel járkált, mert a szelepet csak félnézet-félmetszetben ismerte.

Moki a jó minőségben legyártott és korlátlan bőkezűséggel osztogatott szuvenír feltalálásával is újat hozott a VEN-ek történetében.

'82-től kezdve minden évfolyamnak egyéni hangulatú külön kortes kocsmája volt, ahol nagyon nívós bárműsorokat láthatott a közönség sztároktatók és tehetséges hallgatók előadásában.

1984-ben Dezső, a kalózok kapitánya utolsó klasszikusként kellemesen sima győzelmet aratott. Népmesei stílusban vallott életéről:

„Egyszer volt, óvszer nem volt... Szüleim mindent megengedtek, csak a gázt nem..
Eljött az ideje, hogy tovább álljak, pedig álltak már elegen...Kérlelt az öreg király: Szegődj hozzám, hoztam szeget. Kezet nyújtott, és amikor elég hosszú lett, elengedte. Egy életem, egy halálom, kezemet fejedbe ajánlom. Nekem adta a fele barátságát, hogy még a szeme is kicsordult a nevetéstől."

Dezső remek diplomatémákat kínált:

- *„A sör fétisjellege és az üres üvegek kincsképző funkciója"*
- *„Az újhullám kvantummechanikája"*
- *„Fe^{2+}-Fe^{3+}-láb redoxi rendszer potenciáljának meghatározása"*
- *„A neoprimitivizmus hatása a második Frankfurti iskola 3.b. osztályára."*
- *„Rektifikáló oszlopból kilépő rektifika elemzése."*

Jeles ellenfele volt Oszkár, akiről tudni kell: „szeret jéghokizni, de az ágyát sem veti meg", és Ottó, aki a periódusos rendszert átalakította lottószelvénnyé. Utóbbitól tudjuk, hogy „az asztalnak nem azért van lába, hogy meg tudjon állni, mert akkor fék lenne rajta". A piszoár fölé azt írta ki: „Kezedben a jövő! Szavazz Ottóra!"

1986-ra a VEN kihátrált a klasszikus diákhagyományokból. Az öncélú, elkötelezetlen humorizálás és a vegyes esztrád vált dominánssá. A konzervatív felfogású DIRH tevékenysége pedig ellaposodott. A korábbi VEN-eken megszokott kérvények és feljelentések sziporkázó humorát már nemigen lehetett felfedezni, csakúgy, mint az effajta dolgokra buzdító DIRH körlevelek humorban gazdag, sűrűn megjelenő példányait.

Íme egy kérvény kordokumentumként:

Kérvény

Tárgya: Rendkívüli szociális támogatás
Azzal a kéréssel fordulunk a mélyentisztelt és fényességes, valamint mindenható és isteni fényen tündöklő DIRH-hez, hogy részünkre rendkívüli szociális támogatást biztosítani szíveskedjék.

Indokaink: Az eddigi Mº fenntartásához szükséges anyagiakat csak télikabátunk eladásából tudtuk biztosítani. Az e hó 9-én beköszöntött hideg idő már egészségünket veszélyezteti. A betegség elkerülése végett szeretnénk, ha folyékony télikabátot biztosítanának számunkra. Megértésüket előre is köszönjük. Tisztelettel: 207. Intézet.

A '86-os VEN-t Janó nyerte, a kevéssel lemaradó IV. évesek jelöltje, Csabi előtt:

„Éljen, éljen a Janó
Énekeljük a nó
tát!"

A szervezősök jelöltje (Pubi) azt írta zászlajára: „Pubi, or not to be!".

Pözsó (I.év) emlékezetes poénja az „orvos válaszol" rovatból:

– „Szégyellnem kell-e magam, mert megtetvesedtem?"
– „Szó sincs róla! Ez ugyanolyan természetes, mint a bélféreg vagy a lepra"

Ez alkalommal kísérlet történt a már kissé avitt hangzású VEN induló lecserélésére, de nem jött be! A probléma azóta is megoldatlan.

1988 volt az az év, amikor „Eljön a Tom" és vele a nyers, néha alpári módon szókimondó humor. Korábban már Bek-nél és Bohócz-nál is megfigyelhetők voltak minimalista neoprimitiv törekvések, de az irányzat csak ekkor teljesedett ki. A TOM-bolóban például a különböző tanszékekről készült csoportképekre lehetett célbadobni.

Bubu (III. év) pedig azt írta: „Nekünk azt mondták, a Güzü-Művtan szigorlat pöcs...és mi meg is szívtuk."

Ez a VEN produkálta a legszebbet a tesztek közül. Íme:

TESZT

Miért nyúl a nyúl?
a.) mert unatkozik
b.) káposztáért
c.) mert gumiból van

Haverod meghív a mocskosba egy sörre. Te
a.) mész
b.) beton

Milyen ingered van gépelemek szemináriumon?
a.) Hányingered
b.) Szalczingered

Melyik a kedvenc rock operád?
a.) István, a király
b.) János, a kukorica
c.) Szombat, a kommunista

XI.

1990-ben történt, hogy Szabó Miki átalakult amolyan botcsinálta, helyi denevéremberré: VENMAN-né. Győzelme divathullámot indított el. '92-ben már 5 közül 4 jelölt alkalmi művésznevet használt és '98-ban egy kivételével mindenki beleszőtte nevébe a VEN betűit!

Miki jóvoltából éledt újjá a Kémcsőkefék egy rovata a Most mi kérdezünk. Különféle abszurd kérdéseket állítottak össze, melyeket eljuttattak a Tanszékekre és a válaszokat írásban megjelentették, bemutatva az oktatók humorérzékét.

Egy kis ízelítő az oktatók humorából:

„Mi az, amivel egy diák legjobban kiborította?"
Papp Sándor: Egyik hallgató a prepihez porüveg helyett üvegport adott be.

„Milyen elváltozást vett észre magán, ami szakmai ártalomnak tulajdonítható?"
Petőfi Lajos: A nőkkel szemben emberfogást alkalmazok, a férfiak ellen területvédelmet. A vezetőket letámadom és mindig rosszul helyezkedem.

„Mit tart élete legnagyobb baklövésének?"
Petőfi Lajos: Sok kis baklövéssel készülök az igazira. Edzésben vagyok, próbálom egyikkel felülmúlni a másikat.

„Van-e valami babonája vizsga előtt?"
Sziklai Géza: Elhatároztam, hogy kemény leszek, de már nem leszek kemény.
Bátori Imre: Én hiszek a jelekben. Pl. ha a vizsgáztató hozzámvágja az indexet, az rossz jel.

„Volt-e már zavarban?"
Sziklai Géza: Kétszer. Először, amikor másodszor nem sikerült. Másodszor, amikor először nem sikerült.
Bátori Imre: Van egy bő nadrágom. Zavar, hogy folyton lecsúszik. Ez a bőség zavara.

„Milyen kérdésre szeretne válaszolni?"
Bátori Imre: Mit iszol Csocsó?

Ezen a VEN-en Liszi János rektor úszóversenyre hívta ki a Diákrektort és helyetteseit. Az V. éves, maffiózót alakító Keresztapa öltönyös, kalapos, fekete szemüveges testőrei között evickélve teljesítette a távot. Liszi János győzött, de a többiek sem fulladtak vízbe. Megúszták!

1992-ben összeomlott a VEN szerkezete. A IV. és V. év közös jelöltet állított VENstein személyében. A II.-III. év Gyertyával indult. Első alkalommal szervezett csapatot a tanár szak Colombusszal az élen. Továbbá ott volt Isomstar, háta mögött a szervezőkkel, valamint az I. év. Ez öt csapat, mégis 6 jelölt volt, ugyanis az I. év egy összenőtt párost indított Twins néven.

A túlfavorizált, minden külső támogatást egyedül magáénak tudó VENstein, a szórakozott professzor és a fantasztikusan lelkes csapatot vezető, vígan hujjingató „össze-sültparaszt-ikrek" között dőlt el a nagy verseny az utóbbiak javára. Példátlan bravúr!

Néhány sziporka VENstein-től:

Sziporkázunk, sziporkázunk?
Aztán engedélyünk van-e?
Lencsevégre kaptam egy tál borsót.
A csirkék kikeltek magukból...
Mohák, csak semmi zsurlódás!
A csikkek fellázadtak. Eddig csak elnyomásban volt részük.
Ne verdessen, szárnysegéd!
Kéményseprést vállalok. Feketén.
Leégett a pékség. Elhitték? Csak én sütöttem ki.
Tűzoltóiskola. Kicsengettek. Tűzszünet. ..
Hajóshalál. A szerencsétlen flottás...
Allergiás vagyok. A kiütésekre. (Egy boxoló)
Vashangyák meztelenül: Pléhboy.

1994. Az előző VEN győztese, a Twins csapat vérszemet kapott és '94-ben 3fős jelöltet állított, az Amigókat. Elsöprő erejű zenéikkel, táncukkal, koreográfiájukkal és persze triplikált jelenlétükkel maguk mögé utasították a környezetmérnökök humorban felülmúlhatatlan, egyéni bájú zászlóvivőjét, Cirmit. Győzelmük egyedülálló példa arra, hogy egy csapat egymás után kétszer is befuthat. *Íratlan szabályként természetesen érvényben van, hogy egyazon személy csak egyszer lehet jelölt. Ezt a szabályt egészítették ki ezen a VEN-en azzal, hogy egy csapat diákrektor jelöltje csak egy személy lehet!*

Ekkor már évfolyamok és szakok változatos kombinációi szerveződtek kortes brigádokká, szám szerint öt csapatba. A 16 évig jól működő, hat csapattal megrendezett VEN azóta sem tért vissza, pedig ezt a létszámnövekedés is indokolná!

Ezen a VEN-en újjá éledt a már-már feledésbe merült Inverz Egyetem létesítése. A legnagyobb előadók teltek meg a legnagyobb előadók matinéin. Oktatók és hallgatók együtt élvezték a kortes célból felélesztett műfajt.

Cirmi nevéhez fűződik minden idők legjobb plakátja. Ez egy legyet ábrázolt Liszi János rektor arcvonásaival és egy légycsapót, melyen a felírat: „Cirmi, légy a rektorunk!"

Hasonló stílust követ a *Macsek és Sajó* c. humoreszk.

Macsek és Sajó

S: Jó napot Macsekém! Hol volt, hogy Hál'Istennek nem láttam?
M: Oltáson voltam, mert megharapott egy veszett hallgató.
S: Van egy veszett hallgató?
M: Mi az, hogy egy? Több is veszett.

S: Hol?
M: Mohácsnál.
S: Ökör. Hallotta, hogy a Cirmi vérében 50% sört találtak?
M: Akkor a Cirmi félvér. Így mulatt egy magyar úr.
S: Végeztem. Maga szerint van a Földön kívül élet?
M: Szerintem csak a földön kívül van az élet.
S: Hogy-hogy?
M: Mert akit a földbe tesznek, az már nem él.
S: Macsekkém! Tudja maga, mi a különbség a között, amit a paraszt művel, és amit maga művel? Ég és föld.
M: Hogy-hogy?
S: Amit a paraszt művel, az a föld. Amit maga művel, az égés.
M: Sajókám! Tudja maga, hogy hívják azt a bolygót, ahol égnek a veszett, félvér, földön kívüli macskák?
S: Mars!!!

A humoreszket a konferansz szerint „Gyula és Leó, a régi VEN-ek két nagy pápája" adta elő. Kettejük közül Leó véglegesen megkapta a VEN Pápa titulust.

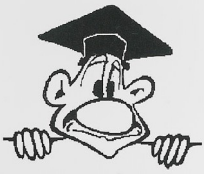

1996-ban PokOLY VEN de Gúz nagy sikerrel küzdött meg a tanár szakos, latinos műveltségű VEN HÚR-ral, aki szerint „Vaginare necesse est", Pocakhontasszal, aki évfolyama 3. győzelmét készült elkönyvelni, és a nagy vesztessel, a páratlan külső és belső eleganciájú Don VENchenzoval. A pucér ukrán lányokat felvonultató műmen csapat nem rúgott labdába.

Olivér új műfajt teremtett a főműsora előtt elhangzó prológussal, a VENezissel és a valaha volt legfrappánsabb kortesbeszédet hagyta az utókorra:

PokOLY VEN de Gúz kortesbeszéde

Ti, PokOLY mélyen tisztelt kisördögök, ki ott bujkáltok minden földi halandóban, halljátok szavam! Vége az illegalitásnak. Itt az idő, most vagy soha! Válasszatok! Engem. És aki engem választ, biztos lehet abban, hogy

1. *Megválasztásom esetén még a remetéknek is biztosítjuk a szexet. Eső veri, nap szívja...*
2. *Az igények kielégítésére bejárónőket fogunk alkalmazni. A kollégiumba a hölgyek szabad bejárását mindenki maga járja ki.*
3. *Bizonyítandó, hogy gáláns ördögök vagyunk, a lányokat ölben visszük kísértésbe. A nem eléggé éber fiúk szarvakat fognak viselni.*
4. *A sikamlós területek kedvelőinek korcsolyacipőket biztosítunk. A hölgyeké tűsarkú lesz.*
5. *Irányításunk alatt egyesülni fog az ég és a pokol. Sokan fogják hangoztatni, hogy ég a pokol.*
6. *Aki arra rászorul, azt nem csak szociálisan fogjuk támogatni hazafelé menet.*

7. *Elrendeljük, hogy azokban a kocsmákban, ahol kinn van a tábla, hogy hitel alma, bárki kaphasson hitelbe almát.*
8. *Uralkodásom idején a főnök nevét szájra venni megfelelő indok nélkül tilos. Minden indok megfelelő.*
9. *A szorgalmi és a lustalmi időszakban a különösen kegyetlen oktatók életét közkívánatra pokollá tesszük.*
10. *Nem vállalunk közösséget a szentekkel, mivel ők elzárkóznak a párkapcsolatoktól. Innen a mondás: Minden szentnek maga felé hajlik a keze.*
11. *Megszervezzük a számítógépes párkereső szolgálatot. A cím: ördög pokol. ven.hu. Kalandorok E-mail-jenek!*
12. *A VEN alatt csapatunktól angyalok bérelhetők. Angyal-bérben-minden kicsit más...*

A zűr legyen veletek! Találkozunk elkárhozás után este hatkor a pokolban.

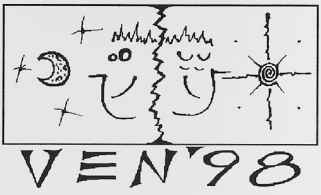

1998 minta értékű VEN cikket produkált: A vasutas imidzsben utazó VEnDEL habkönnyű eleganciával és súlytalan konzekvenciával vezette kortes csapata szerelvényét. Minden mondatából kiérződött a mozdonyfüst zamata. (tü- türürü-türürü: Aki a 4-es vágányon tolatást végzett Bak Teréziával, jelentkezzen a forgalmi irodában!) Kortes ígéreteit sajnos nem volt módja előadni, mert szolgálati ügyben távoznia kellett: „Vár a vasút, vár a MÁV." A csapat egy „kiköpött" restinek rendezte be kocsmáját. És a legnagyobb élmény: a kisvasút, amely a fáradt VEN polgárokat szállítmányozta a kocsma és a kollégium között.

A legnívósabb színészi alakítást alighanem Dr. VENgere nyújtotta orvosi jelmezében: olyan szemüveg levevős, lassúbeszédű, őzős főorvost alakított, amilyenbe csak igazi klinikák környékén lehet belerúgni. Gere deklarálta, hogy fogékony a belső szépségre (a kátránynyal átitatott tüdő, a buzgó vese, a fényesre hízott máj). A hölgyeket úgy köszöntötte: Csonkolom a kezét! Üde színfoltot nyújtott egyik lábatlankodó, félkarú betege, aki azt üvöltözte: „én is akarok tapsolni!" Gere dicsőségére váljon, hogy a régi jó plakátművészeti hagyományokat egymaga vitte tovább. Bevonulási versével nagyot Villon-tott.

*

A Lenint alakító Vlagyimír Ieninesen kopaszra borotvált feje volt a VEN fénypontja. Főműsora Iljics szülinapján, április 22-én került színre. A csehovi hangvételű drámát mintha a filmjükben látott vörös traktor vontatta volna. Mély értelmű dialógusoknak lehettünk tanúi:

– *Lenin elvtárs! Tüzel az Auróra!*
– *Baszd meg Szása!*

Rendelés a kocsmában:

– *„Kettő viszki!"*
(És tényleg kettő viszi ki!)

Aztán:
– *„Elvisznek minket!"*
(erre Mink professzor)
– *„Minket?"*

Volt ott minden: revolverdörgés, hóesés, KGB, balalajkaszó, matrjoskák, vörös zászlót lengettek a fényes szelek és zengett a dal „üde, mámoros ajakkal".

Rendkívül hatásos volt VENpír, Dr. Akula megjelenése: a Carmina burana ütemére lépdelve hozták be mesterien sminkelt, látványos jelmezű hívei, és ő, miután elhangzott a gyászbeszéd és a rekviem, előlépett koporsójából. Olyan fess volt, mintha skatulyából húzták volna ki. Aztán leült a nagy fekete zongorához, és úgy játszott, hogy a csillogás még most is ott vibrál a levegőben. Vérségi kapcsolatot létesített (per orálisan) egy szűzzel, majd kitekerte egy madár nyakát: „Tubi or not tubi?" A művészi hatást kocsmájuk fokozta a végsőkig.

Ahmed VEN Khalifa, az első külföldi diákrektor jelölt, exotikus sármjával hódított. Hastáncosnői igazolták a tézist, amely szerint a férfiszívhez a hason át vezet az út.

Nagy sikert aratott a kereskedelmi televíziók bugyutaságát parodizáló film (pl. megkérdezték az utca emberét, mit szólna, ha bevezetnék az arab számokat).

Az inverz egyetem toplistáját a Leila, a szétintegrált nő című előadás vezette, de a tevés karikatúrák is terhelési próbának vetették alá a rekeszizmokat. A körhintától is sok VEN polgár szédült. Hány, de hány?

A PIKNIKUS, a NATURALISTA, az ARCHAIKUS, a MORBID és az EXOTIKUS közül az utolsóra voksoltak legtöbben.

2000-ben egy jó csapat remek programjának gerincét képezhették volna VENrik jelmezei és díszletei, Elvis újsága, Bitu VEN Iván dalai, sVENson főműsora és Vajk filmje. Az öt jelölt testvériesen megosztozott a sikeren, de első csak egy lehetett. Győzött a leglelkesebb: sVENson, a viking, akinek ereiben Séd acél folyik, és ha szól, megremegnek a hangszálai.

Ez a VEN azért volt különös, mert fájdalmasan kiszorultak belőle az oktatók és a veteránok. Ez nagy-nagy vesztesége a VEN hagyományoknak, hiszen így elveszni látszik az a nemes szándék, hogy néhány napig oktatók és hallgatók vidám békességben mulassanak, örüljenek az ifjúságnak, a soha vissza nem térő öt évnek. Még nem késő újra éleszteni a hagyománynak azt a részét, amely bevonja az oktatókat eme nagyszerű mulatságba, hiszen ez a pár nap a közös vidámságra adva VEN!

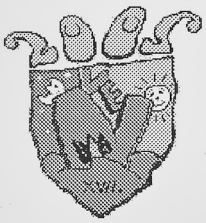

A 2002-ben a XVII. VEN azt mutatta meg, hogy ez az esemény immár nem több és nem más, mint gigászi buli, ahol úgy „mellesleg" (Obi VEN Kenobit idézve) „Győzik a jó". Történetesen VENetou, az indián törzsfő (Zsömle Balázs) a skót McMereVEN előtt, aki fényt derített a Loch Ness-i szörny titkára (hogy nincs is titkára), megelőzve a hangsúlyt a dekoratív külsőségekre helyező egyiptomi VENszeszt is. Ez alkalommal a diákrektor jelöltek bevonulása a kampuszról kikerült a városba, az Óváros tér-

re. Ugyanakkor a főműsorok az Aulából bekerültek a sport csarnokba, vélhetően a nagyobb egyetemi rendezvényeken az utóbbi időkben tapasztalt hallgatói viselkedés alig minősíthető színvonalának hatására. Így aztán volt ami kikerült, volt ami bekerült.

Ez évben több és más nem került se ki, se be!

Nem kellene hagyni, hogy a VEN elszürküljön, lesüllyedjen olyan bulivá, ahol a fő szempont a minimális kultúrszintet nem meghaladó ivászat, mert a VEN a magyar egyetemek rendezvényei közül *egyedüli, csodálatos és irigylésre méltó találmány!*

Szakestek

A nagy múltú *Gépész Szakest* lelki atyja a Fősámán, aki gépzsírral keni föl a mindenkori Elnököt. Az Elnökség további tagjai a Háznagy, a Krónikás, a Fővédnök és az Exelnökök.

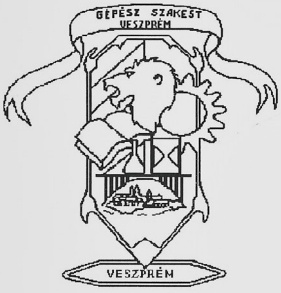

Patinás ortodoxiájuk része az Alapítólevél felolvasása, az Egs és a Tükrös parancsszavak mély értelmének feltárása, a Gépész himnusz(ok) eléneklése, az oktatókra vonatkozó katalógus megtartása hangos ováció közepette, valamint a precíz, mindig 16^{56}-kor történő kezdés.

A rendezvény kreatív színfoltja az értekezését megtartó és azt bírálói előtt megvédő Tiszteletbeli Gépész felavatása és a Mikulás érkezése. A különböző egyetemekről, szakokról érkező küldöttségek humoros üdvözletei tovább fokozzák az est fényét.

Az őszi ünnepség célja az elsősök címeres korsójának felavatása. Tavasszal a búcsúzók az évfolyam névsorát feltüntető táblájukat kopjafára rögzítik úgy, hogy mindenki egy-egy szöget üt be a neve mellé. A Fősámán minden végzős hajából egy tincset levág és azt elégetve, sörrel hígítva a kopjafa tövébe önti. Mindezt gyertyafény kíséri.

Hagyományos italuk a sör, melynek fogyasztása külön vezényszóra történhetik. A sörivás alól felmentést lehet kérni az est megkezdése előtt sörimpotencia bejelentésével. Létezik büntető ital is, melynek pusztítására az Elnökség példás szigorral kötelezi mindazokat, akik az előírt, cikornyás megszólalási formulákat eltévesztik, vagy jogtalanul megszólalnak. Az est kijelölt tisztségviselője a Konzekvencia, aki az Elnökség bakijaiért iszik. Ugyancsak kijelölt a két Etalon, akik az est folyamán több alkalommal is nyelvtörő mondókákat mondanak. Amíg a nyelvtörőket végig tudják mondani, mindenki bátran ihat!

Az est végén az Elnökség elvonul, és kezdetét veszi a vidámság, ahol szabad folyást engednek a most már kötetlen jókedvnek és a sörnek. Dal, tánc hajnalig!

A *Műszaki Menedzser Szakest* egyetemünkön 2000-ben másodikként indult, a Gépész Szakest nyomdokán. Szellemiségét a gépészekéhez hasonlóan Selmecbányától eredezteti, kissé átformálva, jellemző arculatot adva a menedzser szakmának.

Központi, ezoterikus figurája a Táltos, aki a szertartások ünnepélyességét hivatott megjeleníteni. A Szakest kegytárgya az Első Menedzser Ős Főpohár (EMÖF), amelyhez bor dukál. Ezért a Szakest avató és búcsúztató itala a fehér bor! Ezzel avatja be a Táltos a tisztségviselőket. Tisztségviselők: Főpohárnok, Ceremónia Mesterek (két fő), Regős.

Az Első Menedzser Ős Főpohár csak a Táltos által érinthető. Ő hozza be magasra emelve a Carmina Burana hangjaira, miközben a közönség állva üdvözli az elnökség bevonulását.

Az első évesek avatáskor Alpoharat kapnak, melyet a Táltos úgy avat fel, hogy az EMÖF-ből saját Alpoharát, a Főpohárnok és a Ceremónia Mesterek Alpoharait megtölti, majd koccint az EMÖF-fel és felszólítja a tisztségviselőket, hogy a koccintás hangját adják tovább. A tisztségviselők felszólítják az avatandókat poharuk megtöltésére. Ezt követően az első sorokban állókkal koccintanak, akik tovább adják a koccintás hangját. A szak összetartó ereje az Első Menedzser Ős Főpohár csengő hangja.

A szakest tartalmi része alkalomszerű. A műsort oktatók és/vagy hallgatók humoros előadásai színesítik. Az est folyamán, amíg az EMÖF ki nem vonul, szigorú szabályok érvényesek a viselkedést, megszólalást illetően, amit az asztalokra kitett Házirend rögzít.

A szabályok megszegőit büntető ital elfogyasztására kötelezik! Az EMÖF ünnepélyes kivonulása után vidám bál zárja az összejövetelt.

A *Vegyészmérnök Szakest* őszi rendezvényének központi gondolata szintén az elsősök fogadása és beavatása, míg a tavaszi rendezvény a végzősök előtt tiszteleg és elbúcsúztatja őket.

A Szakest kulcsszereplői: a Garabonciás, aki sokat próbált öregdiákként a ceremoniális teendőket végzi, a Spiritus Rector, aki az est levezető elnöke, az Auditor Domesticus, aki az est bírája, a Regős, aki az események hű rögzítője, a Strázsamester, aki az est házigazdája. Alkalmanként kerül kinevezésre a Vitriol, aki mint afféle udvari bolond, minden formaság alól fel van mentve és poénjait, beszólásait bármikor büntetlenül elsütheti.

A Strázsamester által külön e célra szervezett oktatói és/vagy hallgatói stáb prezentálja, mindig emlékezetes látványt nyújtó, kékes lánggal égő szent italt, a Krampampulit. A folyamatosan megújuló állandóságot szimbolizálja az elkészült Krampampuli beoltása az előző szakestről származó mintával. Így még évtizedek multán is biztosan lesz a főzetben legalább egy csepp az alapításkori őseredetiből.

Az est másik jellegzetes itala a Lőre. Ez az igazságszolgáltatás büntető itala. Az italok fogyasztása címeres főzőpohárból történik, amit az elsősök avatáskor kapnak és a Szakestekre ettől kezdve magukkal hoznak.

A Szakest kultikus tárgya a Bölcsek Köve, amelyre beavatáskor felesküsznek. A Bölcsek Kövének Mobil változata a szakesten díszhelyen van elhelyezve.

Az est során a díszvendégek szellemes köszöntőbeszédek és tudományos előadások megtartásával örvendeztetik meg az egybegyűlteket. Végül egyszerű, ám tartalmas vacsora veti meg az ágyat az éj folyományainak.

A szertartásos Szakestek hagyománya minden bizonnyal tovább gyűrűzik, bizonyságát adva a veszprémi diákok találékonyságának, vidámságának, amivel emlékezetessé teszik az itt eltöltött öt, hat, hét esetleg nyolc esztendőt!

Eseménytár (Sarkallatos történések)

1956. Megjelenik az I. Kémcsőkefe.
1958. Az első Mikulás műsor: „Cár és ács"
1959. Újra indul az Egyetemünk.
1960. Bemutatják az első saját készítésű színpadi művet „A 72 dühös ember" címmel.
1963. Az első buliballagás.
1965. Megjelenik a II. Kémcsőkefe.
1968. Nyit a KOL-Klub.
1969. Az I. VEN.
1971. Kürti-VEN. Színpadon az Öt kerék.
1974. Megjelenik a III. Kémcsőkefe.
1975. Bemutatják a *Ki menjen portyázni* színdarabot.
1976. Színpadon: *Fegyencopera, Egyetem-begyedem.*
1977. Indul a QAP. Bemutató: *Lejöttünk a fáról.*
1978. Bek-VEN.
1979. Betiltják az *Odüsszeiá*-t.
1980. Balla-VEN: a *Komédia, de árt-?* előadja a *Gépészoperá*-t
1981. *Az utolsó szó jogán* bemutatója.
Az első AKÓ.
1983. A *Nervus* bemutatója.
Megjelenik a IV. Kémcsőkefe.
1984. Dezső VEN.

1987. A *Faust* rendszert vált!
1989. Megjelenik a *Fejtermék.*
1990. Elkészül a *Venciklopédia.*
Az első Gépész Szakest Veszprémben.
Megjelenik az első *Csőgörény.*
1992. Ikrek és
1994. Amigók a VEN-en.
Az első felezőbuli. (Nagyon Baba!)
1995. Egy kiadvány jelenik meg Kémcsőkefe helyett.
1996. Olivér VEN
Az utolsó Mikulás műsor: *A mi Besenyő családunk.*
1997. Kijön az ÖKM.
1999. Megjelenik a *Száz félév-félszáz év.*
2000. Az első Menedzser Szakest.
2001. Az első Vegyészmérnök Szakest.
2002. Összeállítás jelenik meg *Veszprémi garabonciáda* címen. E tanulmány a még beszerezhető *Fejtermék*-kel és a *Száz félév-félszáz év*-vel mint példatárral kiegészítve csaknem teljes képet ad arról, mi a veszprémi diákhagyomány.

És ezt jó tudni!

Győri Pál

A Veszprémi Egyetem sportja

A kibontakozás időszaka

Veszprémben már a középkorban működött, a korabeli feljegyzések szerint híres és elismert káptalani főiskola, ahol az 1276-ból származó okirat szerint a hét szabad művészeten kívül jogot is tanítottak[1].Veszprém legújabb kori egyetemi várossá válásáig közel hét évszázadnak kellett eltelnie, amíg a Budapesti Műszaki Egyetem (BME) Nehézvegyipari Karát az 1949. évi XXII. törvény kihirdetését követően (1949. augusztus 19.) Veszprémbe telepítették.

Az újonnan alapított felsőoktatási intézmény élére *Polinszky Károly*t a rendkívül agilis, kiváló szervezői készséggel rendelkező fiatal vegyészmérnököt nevezték ki kurátornak.

Az egyetem „A" épületében 1949. szeptember 26-án megtartott tanévnyitó ünnepélyt követő napokban 16 fiatal oktató irányításával 107 elsőéves egyetemista kezdte meg nyolc féléves tanulmányait.

Az ország különböző városaiból, falvaiból Veszprémbe érkezett diákok és fiatal oktatóik a viszonylag békés, nyugodt kisváros életét rövid idő alatt jelentősen megváltoztatták, mozgalmasabbá, színesebbé tették. Ezt a változást a törzsgyökeres veszprémiek közül többen nem nézték jó szemmel és sajátos formában megvetéssel („zsíroskenyeresek"), vagy verekedéssel fejezték ki ellenszenvüket.

Kollégium hiányában Veszprém különböző részein szétszóródva, albérletekben, tömegszálláshelyeken (Davidikum kis szeminárium termében, a volt Rosos kúriában, a zsidó iskolában, a Közgazdasági Technikum tornatermében, a Vár nagyszeminárium épületében, a sportolók a „szegényházban", a lányok a ferencesek volt zárdájában) lakó egyetemisták legfőbb kikapcsolódási, szórakozási lehetősége a sportolás volt. Kezdetben alkalmanként, főleg az előadások, laborgyakorlatok szünetében verbuválódott csapatokban rúgták a labdát, kézilabdáztak, röplabdáztak, illetve csoportokat alkotva atletizáltak, pingpongoztak. A kedvező időjárási viszonyokat kihasználva úsztak a Balatonban, vagy kirándultak, túráztak a közeli Bakonyban. Néhányan, akik középiskolás korukban aktívan edzettek és versenyszerűen sportoltak, jelentkeztek a városi sportegyesületeknél (Veszprémi Vasas Torna Club, Veszprémi Lokomotív Sportegyesület), vagy vállalva az utazással járó kellemetlenségeket, és egyéb terheket, rövid ideig még folytatták a versenyszerű sportolást anyaegyesületük szakosztályában.

1 A középkori egyetemre vonatkozó, 1276-ból IV. László királytól származó, a veszprémi püspökség levéltárában őrzött eredeti latin nyelvű okirat alapján.

Az 1948. évi Londoni Nyári Olimpiai Játékokon és az 1949. évi Budapesti X. Főiskolai Világbajnokságon sikeresen szerepelt sportolók társadalmi megbecsülése és elismerése, valamint a testedzés és a versenyszerű sportolás igénye a veszprémi egyetemistákban is felkeltette a vágyat egy önálló egyetemi sportegyesület létrehozására. A hallgatói kezdeményezést az egyetemalapító *Polinszky Károly* és a fiatal oktatói kar örömmel támogatta. A kutatóintézetekkel és Veszprém város, valamint Veszprém megye vezetőivel történt előkészítő megbeszélések után 1950. április 15-én, alig több mint egy félévvel az első tanévnyitót követően a BME Veszprémi Nehézvegyipari kar, a Veszprémi Nehézvegyipari Kutató Intézet (NEVIKI), a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet (MÁFKI) hallgatói, oktatói, kutatói, és dolgozói létrehozták a Veszprémi Nehézvegyipari Lombik Sport Egyesületet (Veszprémi Lombik SE). A sportegyesület élére Polinszky Károlyt, a BME Veszprémi Nehézvegyipari kar kurátorát választották, ami egyértelműen jelezte, hogy az egyetem vezetői milyen nagy jelentőséget tulajdonítottak a magasfokú szellemi képzést jól kiegészítő testedzésnek, a rendszeres sporttevékenységnek.

A sportegyesület működésével kapcsolatos szervezési és irányítási feladatokat 7 főből álló Intéző Bizottság látta el, melynek titkára (ügyvezető elnök) *P. Nagy Sándor, tagjai: Beke György, Jónás Klára, Lengyel Tamás, Paczolay Gyula, Szőnyeg János és Varga Dezső voltak.*[2]

Az alakuló közgyűlést megelőzően felmérték, hogy az egyetemisták melyik sportágakhoz kötődnek leginkább illetve milyen személyi és tárgyi lehetőségek adottak szakosztályi szervezet létrehozására. A legnagyobb érdeklődés a labdarúgás iránt nyilvánult meg, ami azért nem meglepő, mert ebben az időben Magyarország a világ legjobb labdarúgó válogatottjával rendelkezett és nagyon népszerű volt a fiatalok körében ez a sportág. A labdarúgó szakosztály az elsők között foglalkoztatott edzőt és vette bérbe a Veszprémi Lokomotív SE által használt volt Magyar Országos Véderő Egylet (MOVE) labdarúgó pályáját.[3]

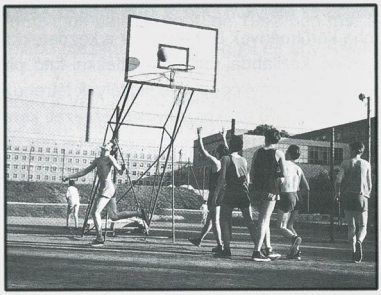

Az Egyetem tulajdonába került ligeti pályákon edzettek, versenyeztek és testnevelés órákon vettek részt a hallgatók

2 Az Intéző Bizottság személyi összetételét tartalmazó irat a Veszprémi Lombik SE irattárából.

3 A nagy vihart kavart MOVE labdarúgó pályát 1945-ben a Veszprémi Vasutas Sport Egyesület kapta a Nemzeti Sport Egyesülettől, de a sportlétesítmény átírása csak 1950-ben történt meg. Ekkor határozat született arról, hogy a város tulajdonában marad, de a használói jogot a Veszprémi Vasutas SE gyakorolja.

Az egyetemisták már a Veszprémi Lombik SE megalakulását megelőzően használhatták az egyetem területéhez tartozó Erzsébet ligeti pályákat. A sportolás szempontjából ideális területen kézilabda, röplabda, kosárlabda és teniszpályák voltak, amit télen korcsolya pályává alakítottak át.[4]

Ilyen előzmények után az alakuló közgyűlés elfogadta és kimondta asztalitenisz, atlétika, kézilabda, kosárlabda, labdarúgó, röplabda, sakk, tenisz, természetjáró-túrázó, vívó és vitorlázó szakosztályok szervezésének megkezdését. A Veszprémi Lombik SE megalakulását követően szinte azonnal bekapcsolódott Veszprém város és Veszprém megye sportéletébe. Így történhetett, hogy a Veszprém Megyei Labdarúgó Szövetség által rendezett első önálló (1951) megyei bajnokságban résztvevő egyesületek közé az egyetemisták csapata is bekerülhetett.[5]

A sportmozgalomban elfogadott rendeletek és szabályok figyelembevételével egymás után alakultak a szakosztályok. A vezetőségekbe általában tanár elnököt; egyetemista, oktató, kutató és dolgozó tagokat választottak. A szakosztályvezetőségek igyekeztek a sportolók felkészítéséhez, versenyeztetéséhez edzőket szerezni, tárgyi feltételeket biztosítani. Kapcsolatba léptek a városi, a megyei szövetségekkel és benevezték, majd folyamatosan menedzselték csapataikat. A lelkes és aktív szervezés eredményeként 1950 májusában már 11 szakosztályban (asztalitenisz, atlétika, kosárlabda, labdarúgás, röplabda, sakk, tenisz, természetjárás, tömegsport, vitorlázás, vívás) edzhettek és versenyezhettek a Veszprémi Lombik SE sportolói.

A kezdeti akadályokat, főleg a személyi és tárgyi feltételek hiányosságait önzetlen munkavállalással, töretlen lelkesedéssel és rendkívül nagy áldozatvállalásokkal győzték le. Több szakosztályban az edzői feladatokat – általában nem csak a kezdeti években – rutinos, a sportágat megkülönböztetetten szerető játékosok töltötték be (a kosárlabdázó *Kacskovics Miklós* és *Mélyküti Ottó,* a kézilabdázó *Sági Mihály,* a vitorlázó *P. Nagy Sándor* stb.). A mostoha körülmények ellenére már a kezdetekkor elismerésre méltó eredményeket értek el labdarúgó, kézilabda, röplabda, atlétikai-futó, pingpongozó sportcsoportok, csapatok szervezésében, versenyképes szakosztályok létrehozásában. Rövid időn belül megteremtették sikeresen működő szakosztályok szervezeti kereteit, biztosították a szükséges feltételeket. Kiemelkedő versenysport eredménnyel is büszkélkedhettek a Veszprémi Lombik SE vezetői. *P. Nagy Sándor* 1949-ben és 1950-ben finn dingi hajóosztályban országos bajnokságot nyert.

A Veszprémi Egyetem sportjának első aranykora

Az 1949-ben megalakult Országos Sport Hivatal (OSH) már nem tudta irányítani a rohamos tempóban fejlődő magyar testnevelési és sportmozgalmat. Ezért a Magyar Népköztár-

4 Az egyetem építési területeként került a Vegyipari Egyetem tulajdonába.

5 1950. május 17-én alakult meg az önálló Veszprém Megyei Labdarúgó Szövetség, melynek elnöke Szániel János lett. A bajnoki küzdelmek csak 1951 tavaszán kezdődtek.

saság Elnöki Tanácsa 1951. január 13-án hozott törvényerejű rendeletével megszüntette az OSH-t, és helyette létrehozta a minisztertanács felügyelete alá rendelt Országos Testnevelési és Sport Bizottságot (OTSB).[6]

Az év elején még egy nagyon fontos döntés született, ami meghatározta a magyar testnevelés és sport mozgalom fejlődését. Közismert, hogy a II. világháborút követő években elért nagy magyar sportsikerekben jelentős szerepe volt a szakszervezeteknek, amit a nagy tömegeket mozgósító sport versenyek, a tömegsport rendezvények szervezésével értek el. Ezt a pozíciót akarták tovább erősíteni, miközben a magyar sport továbbfejlődését meghatározó nagyobb hatalmi szerep megszerzésére törekedtek. A versenysport és a tömegsport szorosabb egységének megteremtésére elrendelték az egységes rendszerű szakszervezeti sportegyesületek létrehozását. A Szakszervezetek Országos Tanácsának (SZOT) elnöksége 1951. január 29-én döntött tizenkilenc szakmásított sportegyesület létrehozásáról. Közöttük volt az egyetemisták, főiskolások sportját irányító Haladás Sportegyesület (Haladás SE) is, melynek országos elnöksége rövid időn belül létrehozta területi sportegyesületeit, sportköreit többek között a Veszprémi Vegyipari Egyetemen is.[7]

A szovjet mintára, erőszakos módszerekkel elrendelt átszervezés következményeként 1951. május 19-én megszüntették a Veszprémi Lombik SE-t, és helyette ugyanazon a közgyűlésen, létrehozták a Haladás SE országos elnöksége által felügyelt, annak szakmai és anyagi támogatásával működő Veszprémi Haladás Sport Kört (Veszprémi Haladás SK). A központi döntéssel történt átszervezés kellemetlen következményei csak később jelentkeztek, amikor a kutatóintézetek megalakították a vegyész szakszervezethez tartozó önálló és saját Veszprémi Szikra Sportegyesületüket (Veszprémi Szikra SE), és így több sportoló és sportvezető, közöttük a sikereket elért vitorlázók és az egyre eredményesebben szereplő vívók közül néhányan átigazoltak az új sportegyesületbe. *P. Nagy Sándor* 1951-ben még a Veszprémi Haladás SK színeiben ért el újabb országos bajnokságot, de 1952-ben már a Veszprémi Szikra SE sikereit gazdagította egy újabb országos bajnoksággal és egy Kiváló Sportoló elismeréssel.[8]

A Veszprémi Haladás SK szakmai irányításában is változás következett be. Az egyetem továbbfejlesztésében nagyon elfoglalt *Polinszky Károly* dékánt az elnöki poszton *Varga Dezső,* a matematika tanszék oktatója váltotta fel. Az újonnan választott elnökség nagy aktivitással és akarással látott munkához és sikeresen folytatta az elődök szakosztály szervező és működést fejlesztő tevékenységét Nagy segítséget jelentett a növekvő központi és egyetemi támogatás, ami jelentősen hozzájárult a szakosztályok pénzügyi helyzetének stabilizálódásához. A szakosztályokban sportoló egyetemisták száma is évről-évre növekedett, ami természetes következménye volt a beiskolázási létszámok kedvező alakulásának. Az első tanévben felvett 107 egyetemista mellett az 1950/1951. tanévben már 250 első évfolyamos

6 A Hegyi Gyula államtitkár vezette OTSB olyan nagy horderejű állami feladatokat vállalt társadalmi aktivisták tömegére támaszkodva, ami eleve megoldhatatlannak bizonyult.

7 Megszűntek az 1950-ben alakult Demokratikus Ifjúsági Szövetség és a hozzájuk tartozó főiskolai sportegyesületek. Mindez a veszprémi egyetemistákat nem érintette, mivel nem rendelkeztek sportegyesülettel.

8 P. Nagy Sándor 1949-1950-1951-1952-ben nyert vitorlázásban magyar bajnokságot.

hallgató kezdte meg a tanulmányait a Veszprémi Vegyipari Egyetemen. Az egyetemisták száma az öt évfolyamon az 1950-es évek közepéig elérte a 700 főt. Ebben az időszakban a Veszprémi Haladás SK szakosztályaiban sportoló egyetemisták száma meghaladta a 280 főt.[9]

A Haladás SE országos elnöksége nagy súlyt helyezett az egyetemisták, főiskolások tömegeit mozgósító versenyek szervezésére. Megrendezték a Haladás szpartakiádokat és meghirdették több sportágban az egyetemisták, főiskolások országos bajnokságait. A Veszprémi Haladás SK sportolói mindkét rendezvényen részt vettek és jó eredményeket értek el.[10] Különösen nagy jelentőséget kell tulajdonítani a labdarúgó csapat kitűnő szerepelésének, mivel a Veszprémi Vegyipari Egyetem életében először megnyerték az 1951/1952. évi Magyar Egyetemi, Főiskolai Labdarúgó Bajnokságot *(Alaitner István, Bánhidi Ferenc, Bencze Károly, Hőgyészi János, Kiss István, Korcsog András, Lencz Mihály, Lohner László, Lukász Pál, Németh István, Németh Zoltán, Pauli Ferenc, Vajda László).*

Ugyancsak kiemelkedő eredményt értek el még ugyanebben a tanévben a röplabda csapat tagjai, akik a felnőtt országos bajnokságban a nagyon értékes 6. helyezéssel büszkélkedhettek *(Bide József, Csurgai Lajos, Korcsog András, Kosda Béla, Mészáros Imre, Molnár Gyula, Szeiler Béla, Szigethy László).*

Az 1950-es évek elején a testnevelés és sportfejlesztés stratégiai célkitűzései között a diák sportmozgalom támogatása – mint a tömegsport és az élsport alapja – kiemelkedő szerepet kapott. Ennek egyik fontos megnyilvánulásaként, az egyetemeken és a főiskolákon a minisztertanács 1026/1952. M. T. sz. határozatával az 1952/1953. tanévben bevezették a kötelező tanórai testnevelést. A kiadott utasítás és útmutató alapján a Veszprémi Vegyipari Egyetemen is megkezdődött a heti egy órás testnevelési foglalkozás több mint 300 I-II. éves hallgató részére. Budapesten központi testnevelési tanszéket hoztak létre, a hallgatók kötelező tanórai testnevelésének szervezésére és vezetésére. A Veszprémi Vegyipari Egyetemen tanszéki csoport alakult, melynek vezetésére László Istvánt, a Veszprémi Vegyipari Technikum testnevelő tanárát kérték fel. A testnevelési órákon fel kellett készíteni a hallgatókat a Munkára Harcra Kész (MHK) tömegsort mozgalom próbáira. Nagy ellenállást váltott ki a rendszeresen, versenyszerűen sportoló hallgatókból, hogy nekik is részt kellett venni az MHK jelvényszerző versenyeken.[11]

Az 1952. évi Helsinki Nyári Olimpiai Játékokon a magyar sportolók minden addigi eredményt túlszárnyalva kiválóan szerepeltek. Ez ösztönzően hatott az egyetemi-főiskolai sportélet kedvező alakulására. Bizonyították ezt az 1954. július 31-augusztus 8. között rendezett Budapesti XII. Főiskolai Világbajnokságon elért kiváló magyar eredmények (összesítésben 1. helyen végzett a magyar csapat és a 367 éremből 127-et magyar sportolók nyertek). Joggal állapították meg és jelentették ki, hogy Magyarország sport nagyhatalom.

A kiemelkedő sportsikerek jó hatással voltak a Veszprémi Haladás SK tevékenységére.

Az 1950-es években szinte valamennyi szakosztály sikeresen szerepelt a különböző bajnokságokban, megyei, területi és országos szintű versenyeken. Többségükre a fokozatosság, évről-évre jól követhető fejlődés volt jellemző, ami mennyiségi (hallgatói létszám) és minőségi (a bajnokságokban elért helyezések) változásokat eredményezett.

9 Ebben az időben még csak az egyetem hallgatói, dolgozói, oktatói voltak a Veszprémi Lombik SE tagjai.

10 A Haladás Sport Egyesületek szpartakiádját 1951 őszétől rendezték meg, melyek mintegy 14 ezer hallgató részére biztosítottak sportolási lehetőséget központi támogatással.

11 Szovjet mintára 1949. február végén országszerte kezdetét vette az MHK jelvényszerző mozgalom.

A legjobb példát a labdarúgók szolgáltatták, akik a Veszprémi Egyetem alapítását követően „Műegyetem" néven már játszottak mérkőzéseket.

Az önálló Veszprém Megyei Labdarúgó Szövetség 1950. május 17-én alakult és rá egy évre kiírták a tavaszi-őszi megyei bajnokságot, melyen először vehetett részt az egyetemet képviselő labdarúgó csapat. Az első bajnoki labdarúgó mérkőzést 1951. április közepén játszották a Tapolcai Lokomotív Sport Egyesület ellen és 3: 2 arányban győztek. Végül az 1951. évi bajnokságot a 11. helyen fejezték be. Sikeresebben szerepeltek az 1952. évi megyei bajnokságban, amikor *Ströck László* edző irányításával 4. helyezettek lettek. Ezzel megkezdődött egy olyan sorozat a Veszprémi Haladás SK labdarúgó szakosztály életében, amire sportolók, sportvezetők, szurkolók örömmel és nagy elégedettséggel gondolnak vissza. Ebben az időszakban a megyei rangadókon általában 4-5 ezer néző jelent meg, akik lelkesen biztatták kedvenc csapatukat. Az egyetemisták egyre növekvő szurkoló tábora nagy elégedettséggel és örömmel látogatta a kedvenc csapat látványos és színvonalas mérkőzéseit.[12]

A Veszprémi Vegyipari Egyetem labdarúgó csapata *Harmath Jenő* szakosztályvezető és *Kalocsay Aba* edző kiváló szakmai munkájának eredményeként évről-évre fokozatosan javított a megyei bajnokságban elért helyezésén. Így formálódott, alakult ki egy jó szellemű, a tanulmányi eredményekben is átlagon felül teljesítő (*Korcsog András, Wilverger Ferenc* kitűnő, *Bencze Károly, Schlőgl Ede, Simon Elemér* jeles tanulók voltak), ötletesen, látványosan futballozó csapat. Az 1953. évi bajnokságban már a 3. helyen végeztek 37 ponttal (30 mérkőzésből 15 győzelem, 7 döntetlen, 8 vereség és 74: 48-as gólarány).

Az 1954. évi bajnokságban 2. helyezettek lettek és 48 bajnoki pontot szereztek (30 mérkőzésből 22 győzelem, 4 döntetlen, 4 vereség, 91:26-os gólarány). Az 1955. évi megyei bajnokságot 49 ponttal megnyerték (28 mérkőzésből 23 győzelem, 3 döntetlen, 2 vereség és 82:20 a gólarány), de az osztályozó mérkőzéseken csak a 2. helyezést érték el és így nem jutottak az NB II-be. Az 1956. évi bajnokságot ismételten megnyerték 42 ponttal (2o győzelem, 2 döntetlen, 4 vereség és 90:22-es gólarány).

Az 1956-ban elrendelt labdarúgó bajnoki rendszer átszervezése kedvezett a Veszprémi Haladás SK labdarúgó szakosztályának, mert csapata osztályozó nélkül bejutott az NB II-be.[13] A kitűnő eredményt gazdagították azzal, hogy megnyerték az 1956/57. tanévben rendezet Magyar Egyetemi – Főiskolai Labdarúgó Bajnokságot. A fénykorát élő, világhírű magyar labdarúgás második vonalába jutott labdarúgó csapatra nem csak az egyetemisták, hanem a veszprémi polgárok is büszkén tekintettek. Ezt a kitűnő eredményt a következő labdarúgók érték el: *Alaitner István, Bencze Károly, Böröcz György, Heil Bálint, Héjja Lajos, Horváth Arisztid, Hőgyészi János, Korcsog András, Kovács József, Kovács Miklós, Magasházi József, Modrovics György, Németh Lajos, Palotás Imre, Schlőgl Ede, Wilverger Ferenc.*

A labdarúgókhoz hasonlóan az 1950-es évek elejére kitűnő képességű, lelkes kispályás kézilabdacsapat verbuválódott azokból az egyetemistákból, akik középiskolás korukban aktív versenyzők, élsportolók voltak. A Veszprémi Vegyipari Egyetemre felvett hallgatók *Sági Mihály* játékos-edző szakmai irányításával értek kiváló csapattá.

12 A Veszprémi Haladás SK labdarúgó csapata hazai mérkőzéseit a Veszprémi Vasutas SE labdarúgó szakosztályával egyeztetett időpontokban a volt MOVE pályán játszotta.

13 A Magyar Labdarúgó Szövetség döntött a 16 csapatos NB I-ről, a három csoportos, 18-18 csapatos NB II-ről és a kilenc csoportos, 16-16 csapatos NB III-ról. Az 1956-57-ben megyei bajnokságot nyert csapatok, köztük a Veszprémi Haladás SE labdarúgói osztályozó nélkül jutottak az NB II-be.

Először 1952-ben megnyerték a megyei bajnokságot, majd a következő esztendőben a területi versenyeken szerepeltek sikeresen és bejutottak a Magyar Bajnokság I osztályába. Itt 1954-ben a 8. helyezést érték el, 22 mérkőzésen (8 győzelem, 2 döntetlen és 12 vereség) 18 pontot szereztek.*(Korcsog András, Kunovits György, Lukász Pál, Merényi Gyula, Ozvald Sándor, Pauli Ferenc, Sági Mihály, Sineger Dezső, Tóth Miklós, Veszprémi József).*

A kosárlabda szakosztály férfi sportolói, lassabban formálódtak, alakultak nagy csapattá. Az egyetemisták közül többen a kezdeti években még a Veszprémi Lokomotív SE kosárlabda csapatában sportoltak *(Borbély József, Néneth Károly, Pazsitzky István, Simon Ferenc)* és csak később, 1953-ban igazoltak át a Veszprémi Haladás SK kosárlabda csapatához. *Mélykúti Ottó* játékos-edző és *Maleczki Emil* szakosztályvezető irányításával 1954-ben, már látványos, színvonalas mérkőzéseket játszó kosárlabda csapata volt a Veszprémi Vegyipari Egyetemnek. Eredményességüket bizonyítja, hogy a megyei bajnokság megnyerése mellett a Népköztársasági Kupában a legjobb 16 csapat közé jutottak *(Ács Zoltán, Borbély József, Kacskovics Miklós, Kunovits György, Lukács György, Mátyás István, Maleczki Emil, Mélykúti Ottó, Mogyorósi Sándor, Monostory László, Németh Károly, Pazsitzky István, Simon Ferenc, Szabó Géza).* A kosárlabda szakosztály életében ezek a játékosok alkották az első aranycsapatot.

Az egyéni sportágakban a mostoha létesítmény viszonyok akadályozták a gyors kibontakozást és az ehhez kapcsolódó sikeres versenyzést. Ennek ellenére az atlétikai szakosztályban sportolók száma 1953-ban már meghaladta a 100 főt. Ez elsősorban annak volt köszönhető, hogy *László István* testnevelő tanár személyében kiváló adottságú atlétaedző irányította a szakmai munkát. A tárgyi feltételek hiánya arra késztette a szakvezetőt, hogy a természeti adottságokat kihasználja és elsősorban a futó szakágban készítse fel az atlétákat, mindenek előtt a Haladás SE által kiírt országos szpartakiádokra. A lelkiismeretes és következetes edzői munka eredményeként az atléták már nem csak a megyei és területi versenyeken vettek részt, hanem eljutottak országos rendezvényekre és ott jó helyezéseket értek el.

A vívó szakosztály lassú kibontakozása megtorpant, amikor a Veszprémi Szikra SE megalakulásakor többen elhagyták a Veszprémi Haladás SK-t. Újból fejlődésnek indult *Meskó Gábor* szakosztályvezető (1952-1956) és az 1953-ban Veszprémbe települt Bors Ágoston vívómester kitűnő szakmai munkája eredményeként.

Kiváló érzékkel válogatta ki a tehetséges tanítványokat és nagy lelkesedéssel, szeretettel foglalkozott velük. Ennek köszönhető, hogy évről-évre növekedett a vívók létszáma és a tehetségek kezdtek eredményesen szerepelni a különböző vívó versenyeken. 1956-ban már minősített vívókkal is rendelkeztek *(Balogh András, Lipót Ferenc, Major Ferenc, Meskó Gábor, Szepesi László, Tisztartó Tibor),* akik nagyon jó hatással voltak a fiatal vívókra.

Bors Ágoston vívómester és Meskó Gábor, a vívó szakosztály vezetője

Az asztalitenisz szakosztály először 1952-ben ért el említésre méltó eredményt. A Veszprémi Petőfi Sport Egyesület (Veszprémi Petőfi SE) férfi csapata megszűnt és közülük néhányan átigazoltak a Veszprémi Haladás SK-ba, ahol megyei bajnokságot nyertek *(Csáky Tamás, Demény Zoltán, Juhász Béla, Németh László, Zsengellér István).*[14]

A sakkozók, sízők, korcsolyázók, súlyemelők, tekézők, teniszezők, természetjárók, vitorlázók a városi vagy a megyei bajnokságokban szerepeltek, több, kevesebb sikerrel. Valójában jól szervezett, általában aktív tömegsport csoportokként működtek és eredményesen járultak hozzá több száz egyetemista, oktató és dolgozó egészséges életvitelének, fizikai aktivitásának kultúrált szórakozásának megteremtéséhez.

Az egyetem sportéletében már a megalakulás évében rendkívül fontos szerepet töltöttek be az egyetem oktatói, dolgozói. Többségük elkötelezetten támogatta a hallgatók sporttevékenységét, és rendszeresen látogatta a sportrendezvényeket. Közülük is kiemelkedtek azok, akik sportvezetőként vagy edzőként aktívan közreműködtek a Veszprémi Haladás SK elnökségében, vagy a szakosztályok vezetésében, irányításában. Személy szerint is nagy szerepük volt az egyetemi sport fejlesztésében és elévülhetetlen érdemeket szereztek *Polinszky Károly* (1949-1951), *Varga Dezső* (1951-1952), *Harmath Jenő* (1952-1953), *Szigeti György* (1953-1956) a Veszprémi Haladás SE elnökei.

Kiváló szakosztályvezetők voltak: *Harmath Jenő* (labdarúgás), *Maleczky Emil* (kosárlabdázás), *Meskó Gábor* (vívás), *P. Nagy Sándor* (vitorlázás) és kiváló edzőként ismertek: *Bors Ágoston* (vívás), *Kalocsay Aba* (labdarúgás), *László István* (atlétika), *Mélykúti Ottó* és *Kunovits György* (kosárlabdázás), Sági Mihály (kézilabdázás).

A szakszervezeti sportegyesületek erőszakos egységesítésének természetes következményeként a Haladás sportegyesületi rendszer 1956 őszén működésképtelenné vált.[15] a forradalom kitörésekor megszűnt a Veszprémi Haladás SK és ideiglenesen szünetelt a Veszprémi Vegyipari Egyetem versenysportja. Rövid ideig nem volt működő sportegyesülete az egyetemistáknak.[16]

Az 1956-os forradalom leverését követően viszonylag rövid időn belül a sportolók elkezdték az edzéseket. Elsőként a vívó szövetség 1956. december 31-én megrendezte a „Veszprém Kupa" kardversenyt, amit a Veszprémi Vegyipari Egyetem hallgatója, Lipót Ferenc nyert el. Ezt követően egymásután rendeztek barátságos, kihívásos vagy városi, megyei versenyeket, mérkőzéseket, melyek elsősorban a formában tartást szolgálták. Az egyetemisták és az egyetem oktatói 5 fős intézőbizottság megalakítását kezdeményezték azzal a céllal, hogy új és önálló egyetemi sportegyesület létrehozását előkészítsék és az aktuális ügyeket ideiglenesen intézzék. Az intézőbizottság tagjai: *Hőgyészi János, Korcsog András, László István, Pünkösty Árpád* és *Varga Dezső* voltak. Javaslatukra az 1957. január 19-én megtartott közgyűlés döntött az egyetemi sportegyesület új nevéről és a vezető testület személyi

14 A Veszprémi Petőfi Sport Egyesület a Veszprém megyei tanács sportegyesületeként 1958-ban fuzionált a Veszprémi Haladás SE-vel.

15 Az iskolai testnevelés és sport, valamint a falusi és üzemi sportmozgalom 1956 őszére nagymértékben visszaesett. A túlzott hatalomra szert tett szakszervezet alkalmatlanná vált a magyar sportélet irányítására.

16 A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1956. december 31-én megjelent törvényerejű rendeletével megszüntette az OTSB-t és ezt követő 17 napig nem volt sportvezető szervezete Magyarországnak.

összetételéről. Kimondták, hogy az új sportegyesület neve: Veszprémi Egyetemi Sport Club (VEAC), tanárelnöke *Retezár Árpád* tanszékvezető egyetemi docens, ügyvezető elnöke *László István,* a testnevelés tanszék vezetője. A Veszprémi Vegyipari Egyetem tanácsa jelentős támogatásban részesítette a VEAC-ot, amire nagy szüksége volt a forradalom utáni mostoha viszonyok között.

A sors fintora, hogy a szakosztályok VEAC néven jól felkészült sportolókkal illetve csapatokkal kapcsolódtak be a bajnoki küzdelmekbe, de 1957. május 16-tól Veszprémi Haladás Sport Club (Veszprémi Haladás SC) néven folytatták szereplésüket a különböző bajnokságokban.

Az egyetemi, főiskolai versenysport nehéz helyzetbe került az 1957-1958. években. Csökkent a sportegyesületek, sportkörök és a szakosztályok száma, kevesebben sportoltak és háttérbe szorult az utánpótlás nevelés. A Veszprémi Haladás SC legsikeresebb szakosztályaiban is várni lehetett kisebb-nagyobb visszaesést. A sportvezetők örömmel tapasztalták, hogy az atléták eredményesen győzik le az akadályokat és érnek el tisztes sportsikereket *(Farka János, Pünkösty Árpád, Salamon Tamás, Szőke Károly, Vízi Béla).*

Az NB II-be került labdarúgók átmenetileg sikeresen szerepeltek a megyei bajnokok tornáján, ahol csoportjukban egyenlő pontszámmal, de rosszabb gólaránnyal a 2. helyet szerezték meg. A lényegesen meggyengült csapat az átszervezett őszi-tavaszi bajnokságban a 16. helyen, 36 mérkőzésen szerzett 26 ponttal (10 győzelem, 6 döntetlen, 20 vereség) kiesett az NB II-ből és a következő bajnoki évet csak az NB III-ban kezdhették.

Az 1957/58. bajnoki évben tovább romlott a csapat teljesítménye, aminek természetes következményeként a 14. helyezettként (30 mérkőzésen szerzett 24 ponttal) kiestek az NB III-ból is. Tény, hogy az NB II-be került csapatból sokan hiányoztak. Eltávoztak az egyetemről, vagy befejezték az aktív versenyzést *Hőgyészi János, Korcsog András, Magasházi József, Modrovics György, Palotás Imre, Schlőgl Ede, Tardi Imre, Wilverger Ferenc,* akik helyére nem tudtak igazolni hozzájuk hasonló felkészültségű labdarúgót.

Veszprémi összefogás az egyetem sportjáért

A magyar testnevelési és sportmozgalmat az 1956-os forradalom után nagy veszteségek érték. Több mint 2 ezer sportegyesület, sportkör és több mint 10 ezer szakosztály szűnt meg teljesen vagy átmenetileg Az élsportolók egy része disszidált, a diáksport és az utánpótlás nevelés nagymértékben meggyengült. A bajok orvoslására, a működésképtelen OTSB helyett 1957. január 17-én kormánybizottságot hoztak létre. Az ügyviteli teendők ellátásával a Magyar Testnevelési és Sporthivatalt (MTSH) bízták meg. Hosszú vajúdás után 1957. február 21-én megalakult a Magyar Testnevelési és Sport Tanács (MTST). Hivatali szerve a már működő MTSH lett, kifejezve az állami és társadalmi irányítás egységét.[17]

Előírták, ezért Veszprémben is létrehozták a megyei Testnevelési és Sport tanácsot (Veszprém megyei TST) és VEAC működését közvetlenül felügyelő városi Testnevelési és Sport Tanácsot (Veszprém városi TST).

17 A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1958. 4. sz. törvényerejű rendeletével kimondta az MTST létrehozását.

Az egyetemi és főiskolai sportegyesületek tevékenységének operatív irányítására, koordinálására 1958. március 1-én megalakult az Országos Ifjúsági Sportbizottság (OISB),[18] mely létrehozta sport központjait, közöttük az Egyetemi és Főiskolai Sport Központot (EFSK), melynek vezetője *Kutassi László,* az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanszékvezető testnevelő tanára lett.

Az egyetemi és főiskolai sportegyesületek nemzetközi képviseletére1958. május 14-én megalakították a Magyar Egyetemi és Főiskolai Sport Tanácsot (MEFST). Működésének első jelentős megnyilvánulásaként 1959-ben tagja lett a Nemzetközi Egyetemi Sportszövetségnek (FISU) és ezt követően a magyar egyetemisták és főiskolások elindulhattak az Olaszországban (Torino, 1959. augusztus 27-szeptember 6.) rendezett első Nyári Universiade-n. Veszprémet egy élsportoló középtávfutó *(Farkas János)* és két sportvezető *(Hőgyészi János, Varga Dezső)* képviselte. Ezzel jutalmazták azt az önzetlen és lelkiismeretes munkát, amit az MEFST elnökségében végeztek.

A VEAC, majd a Veszprémi Haladás SC versenyzői továbbra is jó eredményeket értek el, s ezzel egyre több gondot okoztak az egyetem vezetőinek. Az egyetemisták száma 1957-1958-ban nagymértékben csökkent. A korábbi 250 fő beiskolázási létszám 60-70 főre apadt Egyre kevesebb egyetemista kapcsolódott be a sportegyesület munkájába. Ugyanakkor emelkedett az általános- és középiskolások, valamint a városi felnőtt lakosok száma a nem is olyan régen még tiszta egyetemi sportegyesületben.

Veszprém város és a megye vezetői felismerték, hogy az egyetem versenysportja túlnőtt a megyehatárokon. A megye legnagyobb sportegyesületeként a legtöbb szakosztályt, a legtöbb sportolót foglalkoztatta. Minőségi eredményei jól reprezentálták a megyét az országos versenyeken. Továbbfejlesztése már nem csak az egyetem érdeke volt, hanem a megyéé és a városé is. A minőségi sport védelme, mindenekelőtt az NB II-es labdarúgó szakosztály megerősítése érdekében kimondták, hogy az erőket egyesíteni kell és egyetemi bázison egy jól működő, fejlődőképes veszprémi sportegyesületet kell létrehozni. Az 1958. április 1-én megtartott közgyűlésen állást foglaltak a fúzió mellett. Döntöttek arról, hogy a Veszprémi Haladás SE (Veszprémi Vegyipari Egyetem) és a Veszprémi Petőfi SE (Veszprém megyei Tanács) Veszprémi Haladás Petőfi Sport Club (VHPSC) néven egyesülnek. Kimondták, hogy a bázisintézmények támogatják az új sportegyesületet. Kötelezettséget vállaltak az anyagi feltételek megteremtésére és sportlétesítmények építésére. A VHPSC-től elvárták, hogy tevékenyen szolgálja az egyetem, a város és a megye tömeg- és versenysportjának szélesebb alapokra helyezését és magasabb szintre fejlesztését. A közgyűlésen választott elnökség *(Balla János, Fodor Imre, Gurszky Rezső, Hőgyészi János, László Dezső, László István, Lengyel Jenő, Millei Gyula, Varga Dezső)* saját soraiból Varga Dezsőt kérte és bízta meg az elnöki feladatok ellátásával. Az elnökség munkáját 26 fős választmány segítette.

A VHPSC pénzügyi helyzete, gazdasági feltételei, szervezeti, működési lehetőségei lényegesen javultak. Rövid időn belül Veszprém megye és Veszprém város legeredményesebb, legsikeresebb sportegyesülete lett. A fúzió eredményeként már 1958. év végére stabilizálódott a VHPSC helyzete és 12 szervezett és jól funkcionáló szakosztályban (asztalitenisz, atlétika, kézilabda, kosárlabda, labdarúgó, röplabda, sakk, teke, tenisz, természetjáró, torna és vívó) összesen 398 tagot tartottak nyílván. Ez a létszám 1959 végére 500 fölé

18 Az OISB a KISZ KB sport szerve volt, ami abban is kifejezésre jutott, hogy az OISB elnöke, Eperjesi László a KISZ KB titkára volt.

emelkedett, de közöttük csak 106 fő volt egyetemista. Az elnökség 3 hetenként ülésezett és rendszeresen beszámoltatott 1-1 szakosztályt, melyekhez úgynevezett elnökségi patrónust is kijelöltek. Ez a módszer eredményesnek bizonyult a problémák gyors feltárására és sikeres megoldására.

A Testnevelés tanszék vezetői *Illyés József* (1958-1959) és *Győri Pál* (1959-től) nagy figyelmet fordítottak a tömegsport versenyek szervezésére, a tanulás és a sportolás összhangjának megteremtésére. Sikeresen szervezték meg az Egyetem Kupa és az ehhez kapcsolódó Jó tanuló – jó sportoló versenyeket. Nagy segítséget kaptak a mozgósításban, a versenyek rendezésében a hallgatók közül kiválasztott sportfelelősöktől *(Módi Mihály, Palágyi József, Iványi Antal. Wolfart Mihály, Laki Péter).*

A ligeti pályán évről-évre megrendezték az ágazati tanszékek oktatói és az ott végzett hallgatók mérkőzéseit

Az elnökség munkáját átmenetileg nehezítette, hogy Varga Dezső dékánhelyettesi kinevezése miatt felmentését kérte. Az elnöki teendőket 1959. őszétől Meskó Gábor egyetemi adjunktus látta el. Az 1960 őszén megtartott közgyűlésen értékelték a VHPSC munkáját, és elégedetten állapították meg, hogy jelentős a fejlődés a taglétszám növekedése, a versenysport eredményessége, a gazdasági és a létesítmény helyzet terén. Különösen a tekézők örülhettek, mivel átvehették a megyei tanács által épített korszerű tekepályát az Erzsébet ligeti sporttelepen. A hallgatók aktív közreműködésével (mintegy 3 ezer munkaóra társadalmi munkával) elkészült a ligeti atlétikai ugró-dobó pálya.[19]

19 Az új sportlétesítményt nem tudták az egyetemisták kihasználni, mivel rövidesen, 1963-ban elkészült a városi stadion és a hozzá tartozó korszerű futó- ugró-dobó pályák rendszere.

A VHPSC közgyűlése 1960-ban *Hőgyészi János* gazdasági igazgatót elnökké választotta. Folytatódott a jól szervezett sportszakmai munka a szakosztályokban, ami előre vetítette a versenysport terén várható sikereket. Nagy fejlődést értek el az egyéni sportágak képviselői. 1960. decemberében még csak 11 első, 35 második, 46 harmad, összesen 92 minősített sportolója volt a VHPSC-nek, addig 1961. végére 21 első, 40 második, 58 harmad osztályú, összesen 119 minősített sportolóval rendelkeztek. Az egyetemisták létszáma ismét elérte a 220 főt.[20]

Az asztalitenisz, kézilabda, kosárlabda, labdarúgó, röplabda, sakk szakosztályok csapatai a megyei bajnokság élén végeztek, és reménykeltőnek tűnt a Nemzeti Bajnokságba való felkerülésük. Ez a terv az 1960-as évek közepére (1962-1966) valósággá vált.

Harmath Jenő az egyetem tanulmányi osztály vezetője mindent elkövetett az egyetemistákra épülő újabb nagy csapat létrehozásáért. A tehetséges labdarúgók verbuválásában lelkes támogatókra talált a megyei tanács és az egyetem vezetőiben, dolgozóiban *(Fodor Imre, Gárdos György, Gurszky Rezső, Kocsis Géza, Korcsog András, Kovács Miklós, Polinszky Károly, Szigeti György).* A labdarúgó csapat edzéseit 1959-1961-ben *Hőgyészi János,* 1961-1964-ben Kocsis Rudolf vezették. A megyei bajnokságot 1962-ben 30 mérkőzésből szerzett 47 ponttal (22 győzelem, 3 döntetlen, 5 vereség és 72: 25-ös gólarány) megnyerték és ezzel egy újabb aranycsapat kezdett formálódni *(Börötz György, Fajd Ernő, Fajd Tibor, Győri Pál, Hamar Gyula, Hegyi Zsolt, Heil Bálint, Lakinger Lajos, Nemes Nándor, Nyúlász István, Rákos József, Sárközi Árpád, Szabó György, Szalóczy József, Szarvas András, Szigethy György, Titz Imre, Tóth Béla, Závodzky Géza, Zsebe Iván).*

A VHPSC fúzió eredményeként 1963-ban az NB II-be került labdarúgó csapat játékosai

20 Veszprémi Vegyipari Egyetem dékáni jelentése az 1961-1962 tanévről. Veszprém, 1960-1962.

A következő bajnoki évben sikeresen szerepeltek az NB III-ban, és 30 mérkőzésen elért 44 ponttal (20 győzelem, 4 döntetlen, 6 vereség, 65: 34 gólarány) felkerültek a Nemzeti Bajnokság II. osztályába, ahol egy újabb bajnoki rendszer (NB I. NB I/B., NB II. NB III) szervezése eredményeként hosszabb időre megkapaszkodtak.

A kézilabda szakosztály 1958-tól csak megyei bajnokságban szerepelt, amit hiába nyertek meg, mert az osztályozókon rendre alul maradtak. A nagy tudású, technikás és népszerű férfi kézilabda csapat 1963-ban végre bekerült az NB II-be, de csalódást keltve csak a 8. helyen végeztek.

A kosárlabda szakosztály életében nagy fordulatot hozott az 1960-as esztendő. A megyei és a területi bajnokságban sikeresen szereplő férfi csapat mellett Győri Pál irányításával megalakult az egyetem életében első női kosárlabda csapat. A lelkiismeretes munka eredményeként a városi, a megyei, majd a területi bajnokság megnyerése után 1963-ban, a férfi csapattal egyidőben bekerültek az NB II-be. *(Babóczky Judit, Baranyai Márta, Bucsányi Mária, Czakó Erika, Darabos Györgyi, Domonkos Viktória, Gulyás Ágnes, Händel Eszter, Kovácsik Etelka, Magos Zsuzsanna, Magyar Orsolya, Pajter Anna, Rák Edit, Zapády Zsuzsanna, Zotter Zsuzsanna).*

A röplabda szakosztály 1964-ben már női és férfi csapatokkal vett részt az NB II-ben. Az 1950-es évek közepén szüneteltetett szakosztály *Háli József* irányításával újjáalakult és következetes edzésmunkával stabilizálta helyzetét. Az Erzsébet ligeti pályán hétről-hétre látványos és izgalmas mérkőzéseket játszottak *(Árkovits Elemér, Fábián János, Farkas István, Farkas Tamás, Háli József, Koltai Lajos, Molnár Viktor, Pálinkás József, Páhi László, Pinkavölgyi Attila, Rihay Szabolcs, Rozsnyói Árpád, Rozsnyói Ferenc, Tóth Ubul).*

Az Erzsébet ligeti röplabda mérkőzés népes közönsége

Eredményesen szerepeltek a sakkozók az Országos Bajnokság II. osztályában, a Maróczy Kupá-ban. A szakosztály taglétszáma 45 fő, 2 mesterjelölt, 3 első, 8 másod osztályú versenyzővel rendelkeztek. Az 1960-as évek elején megerősödött szakosztály legjobb sakkozói *Demény Antal, Iványi Antal, László Dezső, Magyar Gyula, Szoboszlay Gábor, Tóth Ferenc* és *Varga Dezső,* a szakosztály vezetője voltak. A teke szakosztály a fúzió következtében rendkívül kedvező helyzetbe került. Elkészült és 1961. február 28-án a VHPSC – Magyar B válogatott mérkőzéssel ünnepélyesen felavatták a korszerű tekepályát. Az újonnan használatba vett új sportlétesítmény hozzájárult a tekeszakosztály céljának megvalósításához, mennyiségi és minőségi fejlődéséhez. A természetjáró szakosztály megalakulásától (1950. április 15), jól szolgálta sok egyetemista és oktató, dolgozó kellemes, kultúrált kikapcsolódását. A közeli Bakony és a Balaton felvidék kedvenc túrázó területe volt a szakosztály tagjainak. Az 1960-as évek elején a szakosztályban önállósultak a fiatalabb, lendületesebb egyetemisták és létrehozták a tájékozódási futó csoportot. Az atlétikus képességekkel rendelkező fiatalok rövid idő alatt

elsajátították a sportág technikáját, és indultak országos szintű versenyeken. Egyre sikeresebben szerepeltek. Először a kitűnő adottságú, jól felkészült női csapat ért el az Országos Bajnokságban (OB I) 8. helyezést. A Magyar Egyetemi – Főiskolai Tájfutó Bajnokságon ez a csapat a 3. lett *(Almási Valéária, Jónás Judit, Lengyel Éva, Papp Erzsébet).* Rövidesen a férfiak is felfejlődtek a sikeres női csapathoz és hosszabb távon az élmezőnyben értek el jó eredményeket *(Hites Ferenc, Hódossy Gábor, Hódossy Lajos, Schmidt Ferenc, Vassányi István).*

A vívó szakosztály egyenletesen és egyre dinamikusabban fejlődött. Bors Ágoston vívómestert az utánpótlás nevelés megszervezésében és kitűnő versenyzők nevelésében *Scholtz József* (1958), Albrecht László (1959-1963), Meskó Gábor (1963-1966) szakosztályvezetők, valamint *Bucsy Balázs, Major Ferenc, Tiszttartó Tibor* edzők segítették. Kitűnő szakmai munkájuk eredményeként az 1960-as évek közepére már több mint 100 vívó edzett a VHPSC-ben és közülük többen magas szinten versenyeztek a jó hírű szakosztályban. *(Bajnógel Zsolt, Horváth Jenő, Kocsis Miklós, Kovács Attila, Lipót Ferenc, Major Ferenc, Ormós Zoltán, Palágyi József, Tiszttartó Tibor, Tóth Miklós, Welther Károly).*

Az atléták *László István* eltávozása után magukra maradtak. A futók még edzettek, versenyeztek, de új csoport már nem alakult ki *(Bede László, Farkas János, Pünkösty Árpád, Salamon Tamás, Szőke Károly, Vízi Béla).* Az asztalitenisz, tenisz, torna szakosztályok a megyei bajnokságokban szerepeltek több – kevesebb sikerrel. Fejlődésük személyi és tárgyi feltételei az 1960-as évek közepére kezdtek kialakulni.

Testnevelés óra az 1963 decemberében átadott több funkciós egyetemi tornacsarnokban

Több szakosztály sportlétesítmény gondjai oldódtak meg, amikor 1963. december 4-én *Győri Pál* a testnevelés tanszék vezetője *Hőgyészi János* gazdasági igazgatótól használatra átvette az egyetemi tornacsarnokot. Hasonló ünnepe volt a veszprémi labdarúgóknak, atlétáknak a városi stadion birtokbavétele 1963. október 30-án. A stadionavatón a teljes magyar válogatott volt a Veszprémi Vasas TC (első félidő 1:1) és a VHPSC (második félidő 7:0) vendége. A VHPSC eredményességét jelzi, hogy mind a 12 szakosztálya életképesnek bizonyult, a különböző bajnokságokban kiválóan szerepeltek. A taglétszám növekedése jelzi a sportegyesület fejlődését. 1966-ban 653 köztük 446 férfi és 207 női sportoló tagja volt a VHPSC-nek. Költségvetése megközelítette az 1 millió forintot. Csapatai zömmel a Nemzeti Bajnokság II. osztályában versenyeztek. Jól szervezett utánpótlás- nevelés folyt több szakosztályában. Megoldott volt az edzők, sportvezetők képzése, továbbképzése.[21]

Összességében jóleső érzéssel fogalmazhatták meg, hogy a Veszprémi Vegyipari Egyetem és a Veszprém megyei Tanács a fúzióban vállalt kötelezettségeknek messzemenően eleget tett. Ugyanakkor az is kiderült, hogy a VHPSC nem tud megfelelni a megnövekedett szakosztályi igényeknek, nem képes a nagyfokú fejlődés feltételeinek biztosítására. Világosan kirajzolódott, hogy az erők tovább koncentrálására, több városi intézmény, vállalat bevonására, nagyobb erkölcsi és anyagi támogatásra van szükség.

Négy év után megszűnt az OISB és nem funkcionált a MEFSK sem. Az egyetemi és főiskolai sport irányítása 1962-ben átkerült az MTST-hez, majd annak megszűnése után az 1963. december 13-án létrejött Magyar Testnevelési és Sportszövetség (MTS) országos tanácsához. A VHPSC felügyeletét a Veszprém Megyei Testnevelési és Sportszövetség (Veszprém megyei TS) látta el.[22]

A VHPSC 1963 decemberében tartott közgyűlésén új vezetőséget választottak *(Gulyás Ágnes, Gurszky Rezső, Győri Pál, Heil Bálint, Hőgyészi János, Iványi Antal, Kovács Miklós, Maleczki Emil, Malasowszky Béla, Makszin Imre, Sörös Géza, Széles Sándor, Záborszky László).* Elnöki megbízást kapott *Maleczki Emil,* (1963-1965), majd később *Makranczy József* (1965-1966) egyetemi adjunktusok. Az ügyvezető elnöki teendőket *Győri Pál* a testnevelési tanszék vezetője látta el (1963-1966). A VHPSC utolsó elnökeként *Győri Pál* (1966) és a korábbi elnökök (*Hőgyészi János*, *Makranczy József, Maleczki Emil, Varga Dezső)* aktívan részt vettek a Veszprémi Vegyész Sport Club (Veszprémi Vegyész SC) létrejöttét előkészítő bizottság munkájában.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem sportjának második aranykora

A Veszprémi Vegyipari Egyetem, Veszprém város és Veszprém megye versenysportjáért felelős sportvezetők még a VHPSC fejlődésének stabil időszakában kezdeményezték a működési feltételek nagy részét biztosító bázis intézmények, bázisvállalatok körének bővítését.

21 A VHPSC közgyűlésén 1966 december 28-án az elnökség beszámolójában hangzott el.

22 Végleg megszűntek az önálló szakszervezeti sportegyesületek a VHPSC felügyeletét a Veszprém városi Testnevelési és Sportszövetség látta el.

Veszprém megye és város párt- és állami vezetők egyetértésével fúziós tárgyalásokba kezdtek a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének Országos Központjában (VDSZ OK).

Első lépésként 1966. december 12-én minden érintett szervezet képviselőjének jelenlétében megállapodtak abban, hogy fő támogató a VDSZ OK legyen, mivel nem rendelkeznek kiemelt élvonalbeli sportegyesülettel, és hajlandók elvállalni a VHPSC jogutódjának névadó szponzorálását. Ezen belül a tárgyalófelek vállalták az új sportegyesület évi 1 millió forintos támogatását, 8 sportoló elhelyezését un. sportolói állásban, az utazási gondokat csökkentő autóbusz üzemeltetését, az utánpótlás nevelést szolgáló városi sportiskola átadását, státuszbővítést, lakásokat sportolók részére és a városi stadion egyetemi kezelésbe adását. Megfogalmazták az új sportegyesülettel szembeni elvárásokat, célkitűzéseket.

Ezt követően bevonták a fúziót előkészítő tárgyalásokba a Veszprém megyei vegyipari vállalatok és intézmények vezetőit, szakszervezeti bizottságait. Várható volt, hogy a vegyipari vállalatok sportegyesületei (Fűzfői Atlétikai Club, Peremartoni Sport Club, Péti Munkás Torna Egylet) ellenzik a fúziót és a várakozásoknak megfelelően abban nem kívántak részt venni. A VHPSC közgyűlésén 1966. december 28-án az elnökség beszámolt a fúziós tárgyalásokról, a támogatási formákról, a megállapodásokról. A közgyűlés jóváhagyta a VHPSC és a Veszprémi Lombik SE egyesülését. Az új sportegyesület neve Veszprémi Vegyész Sport Club (Veszprémi Vegyész SC) lett. Az alapító bázisintézmények, a Veszprémi Vegyipari Egyetem, a Veszprém megyei Tanács, a Veszprém városi Tanács, a VDSZ OK, a NEVIKI, a MÁFKI és a Veszprémi Vegyipari Technikum voltak. Az 1967. január 29-én megtartott vezetőség választó közgyűlés *Hőgyészi Jánost,* a Veszprémi Vegyipari Egyetem gazdasági igazgatóját bízta meg a Veszprémi Vegyész SC elnöki teendőinek ellátásával. Új főállású státuszban *Hidegkúti István,* a Veszprém megyei Szakszervezeti Bizottság munkatársát nevezték ki elnökhelyettesnek.

A bázisintézmények képviseletét biztosító elnökség 17 főből tevődött össze. Az operatív ügyintézést 7 fős ügyvezető elnökség végezte *(Hőgyészi János* elnök, *Borszéki János, Győri Pál, Hidegkúti István, Maleczki Emil, Országh Imre, Póczik József).* A Veszprémi Vegyész SC 13 szakosztályában 847 sportolót, köztük 165 nőt tartottak nyilván. Ebben a létszámban nem szerepeltek a sportiskolások 320 fővel.

Nagy feladatra vállalkozott az új sportegyesület, amikor a Veszprém városi sportiskolát átvette. A kezdeti nehézségeket legyőzve stabilizálták az 5 sportágat (atlétika, kézilabda, labdarúgás, torna, vívás) és a 4-4 évfolyamot magába foglaló Veszprémi Vegyész SC Sportiskola helyzetét. *Megyeri Jenő* sportiskola igazgató vezetésével zömében testnevelő tanári végzettséggel rendelkező oktatók foglalkoztak a sportiskolásokkal *(Bodor Barnáné, Bucsányi Mária, Dongó Elemér, Eisenbeck István, Kalocsay Aba, Kocsis Miklós, Megyeri Jenőné, Molnár Ernő, Németh Csabáné, Németh János, Pajter Anna, Somlai Sándor, Szász Endréné, Till Katalin, Tiszttartó Tibor).*

Tovább javult a sportlétesítmény helyzete az 1960-as években, de korántsem olyan mértékben, ahogy azt az edzéseket látogató, rendszeresen versenyző sportolók létszáma megkövetelte volna. Nagy előrelépést jelentett a városi stadion egyetemi kezelésbe és fő használói státuszba vétele (1967. március). Ezáltal az üzemeltető mintegy évi 2,7 millió forint fenntartási költség viselőjévé vált.

A Veszprémi Vegyész SC 3 éves fennállása alatt jól gazdálkodott a bázisintézményektől kapott támogatással. Ezzel szinkronban a vállalt célkitűzéseket és feladatokat a szakosztályok jelentősen túlteljesítették. Az új sportegyesület 1967-1969 között minden korábbi eredményt túlszárnyalt, és a Veszprémi Vegyipari Egyetem, Veszprém megye és város repre-

zentatív, országosan ismert és elismert sportegyesületévé fejlődött. Szakosztályaiban, sportiskolai osztályaiban kiváló munkát végeztek a sportvezetők és az edzők. Jól és szervezetten működött az Edzők Tanácsa, rendszeresen megjelentették a verseny- és esemény naptárt, ami hónapról-hónapra pontosan közölte a részletes eredményeket is.

Az asztalitenisz szakosztály 7 csapatot versenyeztetett A legeredményesebbeknek a női csapat tagjai bizonyultak, akik az NB II középmezőnyében helyezkedtek el. *(Boldizsár Gabriella, Bajcsy Csilla, Csáky Tamásné, Halmai Ilona, Nagyőszi Ildikó, Ritteródesz Lászlóné, Tanczer Mária, Tóth Ilona, Vágvölgyi Zsuzsanna, Weiner Gabriella).* A férfi csapat legjobbjai a megyei bajnokságban szerepeltek. A jól működő szakosztály vezetője és edzője *Nagyőszi Sándor* volt.[23]

Az atlétikai szakosztály is fejlődésnek indult, de meg sem közelítették az 1950-es évek végén elért eredményeket. *Horváth Márton* versenyző, szakosztályvezető és edző, valamint a sportiskolához került *Sövegjártó Attila* aktív tevékenysége eredményeként kezdett kibontakozni egy stabil szakosztályi struktúra. A kézilabda szakosztály férfi csapata az NB II-ben, női csapata a megyei bajnokságban szerepelt. A férfi csapatot zömében egyetemisták alkották, akik a szükségesnél kevesebbet edzettek elsősorban az egyetemi elfoglaltságuk és egyéb körülmények miatt. Ez meglátszott az eredményeiken is, ami kevésbé tűnt ígéretesnek.

A kosárlabda szakosztály férfi csapata az egyetemi tornacsarnok átvétele után ideális feltételekhez jutott, amivel élni is tudtak. Jól sikerült beiskolázás következtében több tehet-

A Veszprémi Egyetem legendás NB I-es kosárlabda csapatának néhány játékosa és szakvezetője. Állnak: Hammerli, Fülöp, Marton, Salamon, Borszéki, Drozda Guggolnak: Domonkos, Laki, G. Nagy, Németh

23 Lásd Nagyőszi Ildikó dolgozatát a Veszprém megyei asztalitenisz történetéről.

séges játékos került a kosárlabda szakosztályhoz. Közülük többen, viszonylag rövid idő alatt beépültek az első csapat keretébe. Mégis nehéz helyzetbe kerültek, amikor négy évi NB II-es szereplés után kiestek és csak osztályozóval kerültek vissza. A kitűnő játékerőt képviselő férfi kosárlabda csapat 1968-ban az NB II Nyugati csoportjában bajnokságot nyert 22 mérkőzésből szerzett 40 ponttal (18 győzelem, 4 vereség, 1671:1352 kosárarány), és a Veszprémi Vegyipari Egyetem fennállása óta először bekerült az NB I-be *(Bendl János, Bernáth Jenő, Borszéki János, Domonkos László, Edelényi András, Fülöp István, G. Nagy Ádám, Kisberk Ferenc, Komenczi Lajos, Koncz Kálmán, Lajtai István, Laki Pál, Mogyoróssy Jenő, Pataky Péter).* A győztes csapatot *Maleczki Emil, Marton Gyula, Salamon Tamás* szakosztály vezetőségi tagok valamint *Bodor Barna* és *Németh Csaba* edzők készítették fel. A női csapat 1969-ben megvált a Veszprémi Vegyész SE-től és átkerült a Veszprémi Videoton SE-hez.

Nem volt titok, hogy a fúziós tárgyalások első sorban a veszprémi labdarúgás megmentésére, a labdarúgó csapat magasabb osztályba kerülésére irányultak. Az 1963-ban NB II-be került második nagy csapat és utódai általában a benn maradásért küzdöttek. 1964-ben 10. VHPSC (34-13-5-16-51: 48/31ponttal). 1965-ben 12. VHPSC (34-11-9-14-45: 47/31 ponttal). 1966-ban 15. VHPSC (34-10-4-20-43:68/24 ponttal). 1967-ben 3. VVSC (30-14-7-4-41:35/35 ponttal). 1968-ban 10. VVSC (30-10-9-11-40: 42 29 ponttal). 1969-ben 11. VVSC (30-9-9-12-42:45/27 ponttal). Irreális volt a labdarúgó szakosztály vezetőség célkitűzése, mely szerint két éven belül magasabb osztályba kell kerülnie a labdarúgó csapatnak.

Az 1967-1969-ben az NB II-es csapatban szerepelt labdarúgók többsége egyetemista, vagy a Veszprémi Vegyipari Egyetemen végzett oktatókból állt *(Csóka Dezső, Csukás Emil, Czakler Jenő, Donát Ferenc, Egyházy Tibor, Fajd Ernő, Heil Bálint, Hlavay József, Kováts Csaba, Nemes Nándor, Nyári Lóránd, Szilágyi István, Tóth Bertalan).* A *Makranczy József* szakosztályvezető és Győri Pál edző által irányított Veszprémi Vegyész SC NB II-es labdarúgó csapat érdeme, hogy ha bajnokságot nem is nyertek, de legalább megőrizték az NB II-es jogot a következő fúzióig.

A röplabda szakosztály női-férfi csapatai az NB II-ben szerepeltek, általában biztos közép csapatokként. Nagy érdemeket szereztek a röplabda sportág fejlesztésében a több mint egy évtizede aktív sportolók *(Árkovits Elemér, Háli József, Koltai Lajos, Molnár Viktor, Tóth Ubul),* akik mögött tehetséges fiatalok kapcsolódtak be a röplabda szakosztály munkájába. Az NB II-es, főleg idősebb játékosokon kívül további 4-5 ifjúsági és utánpótlás korú csapat szerepelt a városi és a megyei bajnokságokban.

A sakkozók az 1960-as évek elején kialakult csapatukkal végig sikeresen szerepeltek az OB II-nek megfelelő Maróczy Kupában. Az egyéni teljesítmények alapján elért minősítések (3 mesterjelölt, 11 első osztályú, 5 másod osztályú) jelezték a szakosztály életképességét. Komoly gondot jelentett, hogy kevés egyetemista kapcsolódott be a szakosztály munkájába, ami ráirányította a vezetés figyelmét az utánpótlás hiányára.

A súlyemelő szakosztály 15-20 fős csoportja *Kéthelyi Gábor* irányításával edzett és készült az igazi megméretésre, a megyei és a területi versenyekre. A teke szakosztály életében nagy fordulatot jelentett a korszerű négy sávos tekepálya használatba vétele, ami a női csapat létrejöttét, majd gyors fejlődését eredményezte.[24] *Gurszky Rezső* szakosztályveze-

24 Az automata állogató rendszer és a négy sávos pálya teljes felújítását a Veszprém megyei Tanács finanszírozta.

tő, edző elvitathatatlan érdeme, hogy 1967-ben már az NB II-ben szerepelt a Veszprémi Vegyész SC női tekecsapata, méghozzá meggyőző eredményességgel. Kitűnő szakmai munkával megteremtették a megyei bajnokságban szereplő férficsapat fejlődésének alapvető feltételeit.

A tenisz szakosztály női és férfi sportolói *Dominyák Imre* szakosztály vezető irányításával edzettek és versenyeztek a megyei bajnokságban. A tömegsport szinten funkcionáló szakosztály nyert ugyan megyei bajnoki címet, de az osztályozókon nem tudtak sikeresen szerepelni.

Jól szervezett és nagyon lelkes szakosztály vezetőség irányította a természetjárók népes csoportját. A hagyományos túrázókat *Fábián Pál* szakosztályvezető fogta össze, a tájékozódási futók *Hites Ferenc* szakosztályvezető helyettes szakszerű, következetes edzésein készült az országos szintű versenyekre. A túrázók sokoldalúságát jellemezte a színes és sokféle szakcsoport (gyalogos természetjáró, barlangász, motoros, autós, kerékpáros, vízi túrázó, síző, sziklamászó).

A tájékozódási futók kiváló eredményeket értek el az országos első osztályú bajnokságokban. A női csapat OB I-es, majd OB II-es szereplése nagy fegyvertény volt, amit a férfiak jelentősen túlszárnyaltak. Ritka nagy teljesítmény értek el akkor, amikor sikeresen szerepeltek két fontos számban is (váltó és csapatbajnokság) az Országos Bajnokság I. osztályában *(Hites Ferenc, Hódossy Gábor, Hornák Zoltán, Radnóti Sándor, Szoboszlai László, Wojnárovits László).*

A torna szakosztály kedvező feltételekhez jutott az egyetemi tornacsarnok átvétele után. Az edzéseken kevés férfi tornász vett részt, így csapat nem alakulhatott ki, de voltak jó tornászok *(Sulyok Tamás, Wesztergom János),* akiket *Rácz Miklós* edző készített fel a versenyekre. A lányok közül néhány tehetséges és szorgalmas tornász *Vendely Lajos* edző irányításával első osztályú szintet értek el *(Ábrahám Mária, Megyeri Hajnalka, Szabó Éva, Vári Valéria).*

A Veszprémi Vegyész SC vívói a vidék legjobb szakosztályává fejlődtek *Bors Ágoston, Major Ferenc, Tiszttartó Tibor* edzők és *Palágyi József* szakosztályvezető kiváló szakmai nevelő munkája eredményeként.

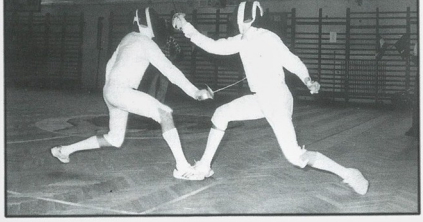

Kardverseny az egyetem tornacsarnokában

Minden fegyvernemben rendelkeztek magasan kvalifikált vívókkal. Ezt csak az igazán nagy hazai szakosztályok mondhatták el magukról. Nagy figyelmet fordítottak a kardvívásra, ami *Bors Ágoston* vívómester kedvenc, nagyra értékelt fegyverneme volt. A kardozók versenyein lehetett legnehezebben minősítéseket szerezni, és ebben a fegyvernemben értek el legjobb eredményeket a VHPSC és a Veszprémi Vegyész SC vívói. Az Országos Bajnokság első osztályában nyolcadikok voltak 1968-ban *(Horváth Jenő, Karácsony József, Kovács Attila, Major Ferenc, Palágyi Józserf, Somlai Béla, Szentmarjay Tibor, Tóvízi Péter).*

Sikeresen szerepeltek a párbajtőrözők is az OB II-ben, valamint a vidék bajnokságokon és egyéb minősítő versenyeken *(Bajnógel Zsolt, Szabó Attila, Tiszttartó Tibor, Tóth Miklós, Tóvízi Péter, Welther Károly)*. A szúró fegyvernem felelős vezetője *Tiszttartó Tibor,* mint a sportklub ösztöndíjasa a mesterkurzus elvégzése után került vissza Veszprémbe és egyre eredményesebben és sikeresebben lépett *Bors Ágoston* vívómester nyomdokaiba. A szakosztályban változatlanul sok egyetemista edzett és versenyzett, akik közül a főleg tőröző *Welther Károly* azzal is kitűnt, hogy háromszor nyert Magyar Egyetemi-Főiskolai Vívó Bajnokságot és szerepelt a magyar B válogatottban.

A férfi tőrözők mellett fokozatosan léptek előre a női tőrözők, akik Tiszttartó Tibor vívómester kiváló szakmai munkája eredményeként több korosztályos csapat és egyéni versenyt nyertek.[25]

A Veszprémi Vegyész SC három éves működése alatt a fúziós célkitűzéseket és feladatokat meghaladó nagy fejlődést értek el. A szervezett és jól működő 13 szakosztályban 1969. év végén már 838 felnőtt sportolót és több mint 350 sportiskolást tartottak nyilván. A 38 tiszteletdíjas edző és a közel 60 társadalmi munkában tevékenykedő edző és sportvehető jó munkát végeztek. Megteremtették a sportolók edzésének és versenyzésének feltételeit és működtették a jól szervezett szakosztályokat. A különböző bajnokságokban 51 csapatot versenyeztettek, méghozzá olyan szinten, amilyenhez hasonlót a korábbi években még soha sem értek el (3 OB I., 1 NB I., 11 NB II., 36 megyei illetve városi bajnokság). A kiváló egyéni teljesítményeket az országos szövetségek válogatott kerettagsággal ismerték el *(Bodor Beáta, Bognár Margit, Csőkör Irén, Fülöp István, Nagyőszi Ildikó, Németh Lajos, Welther Károly)*.[26]

Ilyen előzmények után joggal, sőt szükségszerűen vetődött fel a támogatók körének bővítése, a személyi és tárgyi feltételek növelésének igénye. A sportegyesület és a felügyeleti szerv vezetői tisztán láttak, hogy nem lett volna politikus és népszerű döntés, ha a kivívott pozíciókat feladják és a Veszprémi Vegyész SC-t a rendelkezésre álló feltételek szintjén működtetik. Nem lehetett azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy a megye legnagyobb sportegyesületének továbbfejlesztése a Veszprémi Vegyipari Egyetem és Veszprém város érdekeit szolgálta. A sportegyesület működtetése városi igényként jelent meg, amit több ezer polgár, köztük az egyetemisták határozottan támogattak.

Összefogás Veszprém megye sportjáért

Köztudott volt, hogy az újabb fúzió kezdeményezői ezúttal is a labdarúgás színvonalának növelését tartották a legfontosabb feladatnak. Sikeres és eredményes tárgyalásoktól remélték a csapat mielőbbi magasabb osztályba kerülését. A Veszprémi Vegyész SC vezetői ugyanakkor a 13 szakosztály érdekeit képviselték. Arra törekedtek, hogy a meglévő egyetemi és kutató intézeti, valamint a tanácsi és szakszervezeti támogatás mellett szerezzék meg egy, lehetőleg stabil sportegyesülettel, magas szinten felkészített sportolókkal és jó sportlétesítmény háttérrel rendelkező megyei ipari, lehetőleg vegyipari vállalat támogatását.

25 Serdülő, ifjúsági, junior és felnőtt egyéni és csapatversenyek.
26 A Veszprémi Vegyész SC 1969. december 1-én megtartott ünnepi közgyűlésén elhangzott beszámolóból.

A Veszprém Megyei Pártbizottság nagy hatalmú vezetői egyetértettek a Veszprémi Vegyész SC és a rendkívül jó kondíciókkal rendelkező Fűzfői Atlétikai Klub (FAK) fúziójával. A vállalat vezetői ennek ellenére határozottan elzárkóztak, és nem támogatták a megyeszékhely elképzeléseit. A fúzióbuktató végső érv állítólag az volt, hogy nem tudtak megegyezni a bajnoki labdarúgó mérkőzések helyszínében.

Ezt követően sikeres fúziós tárgyalások kezdődtek Veszprém város két rivalizáló sportegyesülete, a Veszprémi Vegyész SC és a Veszprémi Bakony-Vasas Torna Club (BVTC) között. Kedvező hozzáállás eredményeként megállapodtak az új sportegyesület legfontosabb kérdéseiben (név, bázis, szín, intézményi és városi képviselet stb.). Deklarálták, hogy az egyetemi jelleget megtartják és az 1912-ben alakult Veszprémi Torna- és Futball Club (VTC) jogutódjának tekintik az új sportegyesületet.. [27]

A Veszprémi Vegyész SC 1969. december 1-én a Vegyipari Egyetem aulájában ünnepi közgyűlést tartott. Az egyetemi sportegyesület megalakulásának 20. évfordulóján terjesztették a küldöttek elé a fúziós tárgyalásokkal kapcsolatos elnökségi állásfoglalást. A közgyűlés jóváhagyta az előterjesztést és részükről nem volt akadálya, hogy 1969. december 8-án megtartsák a Veszprémi Bakony Vegyész Torna Club (BVTC) alakuló közgyűlését. Megválasztották a 19 fős elnökséget és a 7 fős intéző bizottságot *(Berei Ferenc, Csendes István, Dancs József, Ditrói József, Fejes Imre, Győri Pál, Hardy Zoltán, Hőgyészi János, Koltai Béla, Kovács Gyula, Makranczy József, Maleczki Emil, P. Nagy Sándor, Penkov Iván, Szabó Kálmán, Szilvássy László, Tóth Miklós, Tűzkő Julia, Wolfart Mihály).* A BVTC elnöke *Koltai Béla,* elnökhelyettesei *Ditrói József* és *Hőgyészi János,* ügyvezető elnöke *Szilvássy László,* továbbá *Győri Pál, Maleczki Emil* és *Tóth Miklós* kerültek be az intéző bizottságba.

A bázisintézmények vezetői elvárták a BVTC elnökségétől, hogy az általuk biztosított feltételekkel jól gazdálkodjanak. Jól és eredményesen működő szakosztályokat hozzanak létre, magas szinten edző és versenyző sportolókat neveljenek, és hatékonyan járuljanak hozzá Veszprém város és Veszprém megye tömeg- és versenysportjának magasabb szintre fejlesztéséhez. A BVTC elnöksége évente 4 ülést tartott, amelyen a legfontosabb kérdéseket vitatták meg. Az intéző bizottság évi 8 ülésén az aktuális ügyeket tárgyalta, és ellenőrizte a szakosztályokban folyó oktató nevelő és szervezési feladatok teljesítését.

A fúziót követő első 5-6 évben, 14 szakosztályban több mint ezer felnőtt sportolót és sportiskolást tartottak nyilván. Közülük a legjobbak a Nemzeti Bajnokság I osztályában (női kézilabda, férfi kosárlabda, női teke, férfitájékozódási futó, női-férfi tőrvívó) és a Nemzeti Bajnokság II. osztályában (női asztalitenisz, férfi kézilabda, labdarúgó, női-férfi röplabda, férfi teke, női-férfi tájékozódási futó, férfi kardvívó, párbajtőrvívó csapatban versenyeztek és szereztek értékes bajnoki helyezéseket és örömet a BVTC szurkolóinak.

A legsikeresebbnek az 1970-ben országos bajnokságot (NB I) nyert női kézilabda csapat bizonyult. Az NB I-ben 1. BVTC 26 mérkőzésen szerzett 46 ponttal (23 győzelem, 3 vereség, 353: 186 gólarány). *Tóth Miklós* edző rendkívül alapos és következetes edzésmunkája eredményeként a női kézilabda csapat első vidéki bajnokként Veszprémnek és a BVTC-nek megszerezték az első országos bajnoki aranyérmet *(Czvetkó Józsefné, Fazekas Gizella,*

27 A Veszprémi Római Katolikus Legényegylet keretében alakult meg 1912 júliusában Veszprém első sportegyesülete, melynek első elnöke Mihályfi János könyvkötő volt.

Gombos Éva, Gál Gyuláné, Henn Nándorné, Kiss Józsefné, Kisné Till Katalin, Pécsvári Judit, Rába Ilona, Ritterné Lengyel Erzsébet, Simon Mária, Tarkó Anna, Tóth-Harsányi Borbála, Tóth-Harsányi Katalin, Zsebe Lajosné). A női kézilabda csapat gazdag hazai és nemzetközi programot bonyolított, miközben végtelenül mostoha körülmények között edzettek és készültek mérkőzéseikre.[28]

A szakosztály vezetője, Hargitai Kálmán, intézője, *Virág Ferenc* és orvosai *Kung József* és *Kunos Ferenc* aktív közreműködésével nem csak felkerültek az NB I. élmezőnyébe, hanem éveken keresztül elfoglalták a dobogó valamelyik fokát. Nagy érdemük, hogy megrendezték a nemzetközi Bakony Kupa és Napló Kupa verseny sorozatot a főszervező *Tóth Miklós* közreműködésével. Sok kiváló és nagy tudású külföldi csapat látogatott Veszprémbe, magas igényű sportélményt és kiváló testkulturális programot nyújtva a város lakóinak, a kézilabda sportág híveinek.

A több mint 40 jó képességű, NB II-es és NB III-as játékosból nem sikerült *Bolemányi Károly* edzőnek egy stabil NB II-es labdarúgó csapatot kialakítani. A sértett játékosok a tartalék csapatban bizonyítottak, de nem ez volt a cél. Miután *Bolemányi Károly* egészségállapota megromlott, már nem tudta befejezni a csapatépítést. Utódai *Kuti Herbert* (1970-1972), *Bartalfi Károly* (1972-1975), *Kertész János* (1976), majd egy váratlan beugrással *Németh János* (1976-1977) lettek. Ebben az időszakban a veszprémi labdarúgás a várakozástól eltérően mélyponton volt.

A kiemelkedő szintet értek el az atléták és a vívók. Eredményesen szerepeltek a különböző versenyeken és fokozatosan gyűjtötték a minősítést jelentő olimpiai pontokat.

Az atléták szakosztály vezetője *(Országh Imre)* és az edzők *(Horváth Márton, Sövegjártó Attila, Kovács János)* kiváló munkát végeztek, melynek eredményei már 1970-1972-ben jelentkeztek. Országos ifjúsági bajnokságot nyertek *Horváth István* (akadályfutás), *Lohrmann Mária* (gerelyhajítás), *Farkas Magdolna* (középtávfutás). A *Farkas Magdolna, Harlai (Horváth) Katalin, Jankó Ilona, Vass Ibolya* összeállítású 4x800 méteres váltó ifjúsági országos csúcsot ért el. Csatlakoztak hozzájuk 1973-1974-ben az országos bajnokságokon sikeresen szerepelt *Zolnay Katalin* (magasugrásban 3.), *Németh Gyula* (távolugrásban 5.), *Németh Ilona* (100 méteres síkfutásban 5.), *Farkas Magdolna* (3000 méteres futásban 6.) Ezt a teljesítményüket 1975-ben jelentősen tovább növelték. *Németh Gyula* országos felnőtt bajnokságot nyert távolugrásban 764 centiméteres eredményével. Még ebben az esztendőben új országos csúcsot ért el 792 centiméteres távolugrásával. *Németh Ilona* 616 centiméteres távolugró eredményével az országos felnőtt bajnokságon 3. lett. Az atléták eredményességét jól jelezte az elért minősítések száma (7 első osztályú, 11 másod osztályú sportolóval rendelkeztek).

Eredményes volt a vívó szakosztály is 1970-1975-ben. *Palágyi József* szakosztályvezetőt 1972-ben *Győri Pál* váltotta. A vívók minden fegyvernemben jó csapatokkal, egyénileg képzett vívókkal rendelkeztek. Már ebben az időszakban a vidéki vívóélet egyik legerősebb szakosztályának minősítették a veszprémit.

28 Kezdetben a Veszprémi Vegyipari Egyetem 15x30 méteres tornacsarnokában edzettek és a Kádár utcai bitumenes kézilabda pályán játszottak. A nemzetközi szereplésre Győrben, Szolnokon és Miskolcon béreltek fedett sportlétesítményt, a rendkívül mostoha körülményeket csak kivételes akaraterővel, sportszeretettel győzhették le.

A női tőrvívók *Tiszttartó Tibor* vívómester kiváló edzői munkássága eredményeként az országos bajnokság I. osztályában az 5. helyezést érték el. Emlékezetes marad a vívók számára az 1972. év. *Kiss János* a BVTC elnöke és *Győri Pál* szakosztályvezető ebben az évben alapították a hazai, majd nemzetközi szintű Veszprém Kupa vívóversenyt. A gyönyörű, egyedi és nagyon értékes herendi porcelán kupa elnyeréséért kiváló junior és felnőtt korosztályú későbbi világ- és olimpiabajnok vívók versenyeztek. A Veszprém Kupa 1974-től nemzetkö-

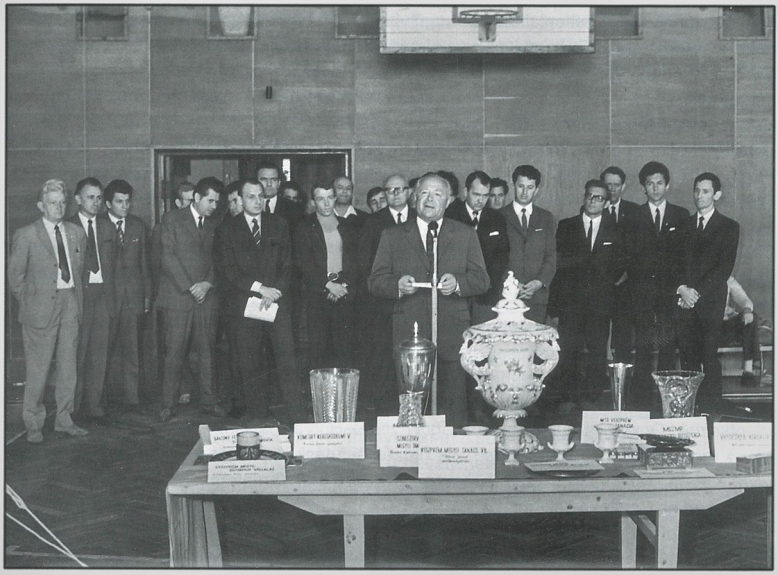

A Veszprém Kupa vívóverseny megnyitójának résztvevői a felajánlott tiszteletdíjakkal

zi rendezvénnyé minősült, melyen a környező országokból és a tengeren túlról (Ausztrália, Cuba, Mexico, Venezuela stb.) is érkeztek vívók. A vívók 1973-ban ismételten a vidék legerősebb szakosztályának minősültek, amiben nagy szerepe volt az országos junior bajnokságot nyert női tőrcsapatnak *(Bodor Beáta, Kovács Edit, Kovács Judit, Pintér Éva, Tantos Ágnes, Tantos Judit),* valamint az OB II megnyerését követően az OB I-be került férfi tőrvívó csapatnak. Kiemelkedő eredménynek kell minősíteni az *Imreh László* által nyert Egyetemi-főiskolai Párbajtőrvívó Országos Bajnokságot.

A kiemelt szakosztályok (atlétika, kézilabda, labdarúgás, súlyemelés, vívás) mellett voltak még sikeres sportolói csoportok a BVTC-ben. Ide tartoztak az asztaliteniszezők, akik több éven át az NB II-ben versenyeztek és Nagyőszi Sándor vezetésével biztos közép csapatként értek el jó eredményeket. A férfi csapat a megyei bajnokságban ért el sikereket.

A kosárlabda szakosztály két bajnoki szezon után búcsúzott az NB I-től. Sorozatos edzőcserék és a játékosok nagy részének kiválása miatt az NB II-ben is váltakozó sikerrel szerepeltek. Ebben az időszakban utolsó nagy teljesítményük az Egyetemi-főiskolai Kosárlabda Országos Bajnokságban elért 2. helyezésük volt. A röplabda szakosztály férfi csapata 1971-ben kiesett az NB II-ből. Sikeres fiatalítás után a következő esztendőben már újra az NB II-ben játszottak *Marton József* edző irányításával. A női csapat tartotta jó középmezőnyös pozícióját *Koltai Lajos,* majd *Kamarell Miklós* edzők vezetésével.

A sakkozók egy évtizedes sikeres szereplése a Maróczy Kupa OB II-es mezőnyében 1972-ben megszűnt, és az egyetemisták eltávozása miatt a szakosztály is szüneteltette működését.

A súlyemelők kezdték beváltani a hozzájuk fűzött reményeket, és eredményeikkel igyekeztek meghálálni a kiemeléssel kapott lehetőségeket.

A tenisz szakosztály változatlanul tömegsport jellegű munkát végzett, amit az sem módosított, hogy folyamatosan részt vettek a megyei bajnokságokon, és megőrizték szakosztályi jellegüket.

A természetjáró szakosztály vezetői több mint száz túrázó programját koordinálták hétről-hétre. Kiváló szervező és irányító tevékenységük elismeréseként többször kiérdemelték a megyei legjobb természetjáró kitüntető címet. A tornászok mostoha létesítmény helyzetét az edzők és a szakosztály vezetőség lelkes oktató, nevelőmunkával ellensúlyozta. A sportiskolai keretek között megerősödtek és egyre jobb eredményekkel hívták fel magukra a figyelmet. *Horváth Péter* vezetésével tevékenykedő lelkes edzői csoport *(Németh Csabáné, Tungli Józsefné, Vári Valéria)* Kiemelkedően jó eredményeket értek el a tehetséges kislányok felkészítésében. Ennek eredményekét jelentkeztek az első jó eredmények. *Polt Éva* és *Székelyhidi Noémi* sikeresen szerepeltek országos versenyeken.

Simon Ágoston, a természetjáró szakosztály vezetője sikeres munkáról ad számot

A testnevelési és sport mozgalom irányításában 1973. január 30-án hozott határozattal döntöttek az Országos Testnevelési és Sport Hivatal (OTSH) létrehozásáról.[29] A versenysport mellett fokozott figyelmet fordítottak az intézményi testnevelésre és a diáksport fejlesztésére. Létrehozták a Magyar Diáksport Tanácsot (MDST) Gosztonyi János államtitkár elnökletével. Az MDST tagja lett Győri Pál a Veszprémi Vegyipari Egyetem testnevelés tanszékének vezetője.

29 Az OTSH 1973. április 1-i hatállyal alakult meg. Ezzel visszatértek a sport állami irányításához.

A BVTC irányításában jelentős változások történtek a fúziót követő években. Az 1969. decemberében megválasztott elnökség 1971-ben jelentős számban kicserélődött. A főállásukban esetenként hátrányosan érintett, a sporthoz szimpátia alapján kötődő személyek lemondtak *(Berei Ferenc, Ditrói József, Hardy Zoltán, Koltai Béla, Kovács Gyula, Makranczy József, Penkov Iván, P. Nagy Sándor, Szilvásy László)*. Helyükre új tagok kerültek, elismerve ezzel is a sport szakmai értékeit.

Az operatív irányító munkát ezúttal is az elnökség tagjaiból választott Intéző Bizottság látta el (*Kiss János* elnök, *Budavári László* és *Hőgyészi János* elnökhelyettesek, *Gurszky Rezső* ügyvezető elnök, *Győri Pál, Maleczki Emil* és *Tóth Miklós* tagok). Az új összetételű elnökség 1976. februárjáig irányította BVTC szakmai tevékenységét, miközben a megbetegedett *Gurszky Rezső* helyett 1973-1974-ben *Győri Pál,* az Intéző Bizottság tagja kapott megbízást az ügyvezető elnöki teendők ellátására. Az utána kinevezett *Besenszki József* (1974-1976) nem tudott megbirkózni az egyre bonyolultabb és nehezebb szakmai feladatokkal.

Az 1973. január 30-án, majd 1974. április 29-én összehívott vállalatvezetői, intézetigazgatói értekezleten több mint 50 vezető kötelezte el magát a BVTC támogatására. Sajnos a vállalás ellenére szinte minimális teljesítést kaptak a sportvezetők.[30]

Fokozott visszaesés következett be a BVTC fejlődésében, ami megnyilvánult a szakmai munka színvonalának, szervezeti életének és az elért eredményeknek a csökkenésében. Az asztalitenisz férfi csapat, a kosárlabda női csapat (NB II) és a sakk szakosztály (OB II) működtetéséről a BVTC lemondott és átadta a Veszprémi Volán Sportegyesületnek. Szinten maradtak, vagyis jelentős változást nem produkált a női asztalitenisz csapat (NB II), a női kézilabda csapat (NB I), férfi kézilabda csapat (NB II), a női és férfi röplabda csapatok (NB II), a férfi teke csapat (NB III). Visszaestek a férfi kosárlabdázók (NB II), a labdarúgók (NB III), a tájékozódási futók (NB II), a női tekézők (NB II), a vívók (OB II). A férfi torna sportág egyszerűen megszűnt. A dinamikusan fejlődő BVTC sportiskola is visszaesett az országos ranglistán.

Nagy lemorzsolódás volt a BVTC-ben sportoló egyetemisták létszámában (1965-ben 210 fő, 1971-ben 118 fő, 1976-ban már csak 63 fő). Jelentősen csökkent az elnökségben és a szakosztály vezetőségekben sportvezető, sportszervező feladatokat ellátó egyetemi oktatók, dolgozók, hallgatók létszáma (1965-ben 16 fő, 1971-ben 11 fő, 1976-ban 6 fő), ami jól mutatta a BVTC egyetemi státuszának nagymérvű leépülését. A szakosztályvezetők fluktuációja 1970-1973 között jól jelezte a BVTC szakember ellátottságának bizonytalanságát. Ebben az időszakban csak 3 személy 3 évig, 23 fő csak legfeljebb 1 évig vállalt sportszervezői feladatokat.[31]

A Veszprémi Vegyipari Egyetemet képviselő legaktívabb, legkitartóbb sportvezetői *Dominyák Imre, Győri Pál, Hargitai Kálmán, Heil Bálint, Hőgyészi János, Maleczki Emil* és *Sági Mihály* voltak.

A fúziót követő első négy esztendő sikerei a következő négy év alatt jelentős mértékben mérséklődtek. Az országos sportegyesületi rangsor alapján 1970-ben 93. (16 olimpiai pont),

30 Az elnökség tagjai osztoztak a feladatokban, és rendszeresen meglátogatták a vállalatok, intézmények vezetőit és kérjék a BVTC támogatását.

31 A Veszprémi Vegyipari Egyetem pártbizottsága részére készült jelentésből.

Álló sor: Fekete, Győri, Kormos, Nemes, Magasházi, Wilverger, Héja, Németh, Kovács T., Kovács J., Hegyi, Hlavay, Szabó, Zsebe
Guggolnak: Fajd, Pék (partjelző), Erdős (partjelző), Tóth B., Kungl (játékvezető), Rákos, Hőgyészi, Harmath (szakosztályvezető), Modrovics, Tóth J., Korcsog, Heil

1973-ban 25. (122 olimpiai pont), 1976-ban 54. (52 olimpiai pont) helyezést érték el a BVTC sportolói. A BVTC-t képviselő válogatott sportolók száma 1973 és 1976 között 13 főről 6 főre csökkent. Az 1976. év végén az NB I-es női kézilabda csapat szinte szétesett, mivel sokan befejezték az aktív versenyzést. A legnagyobb gondot mégis az jelentette, hogy a szakmai munka tárgyi feltételei a legalapvetőbb igényeknek sem feleltek meg. Az 1976. évi közgyűlési beszámolóban is elhangzott, hogy a fejlődést akadályozó legfőbb oknak szinte minden sportágban a sportlétesítmények hiányát jelölték meg a szakemberek.

A kritikus elemzés után döntött a közgyűlés arról, hogy 1977 májusától új összetételű elnökség és intéző bizottság irányítsa a BVTC szakmai tevékenységét. Az elnöki teendőket *István János,* a Veszprém Megyei Tanács általános elnökhelyettese, az elnök helyettesi feladatokat *Budavári László,* a Bakony Fém- és Elektromos Művek gazdasági igazgatója és *Győri Pál,* a Veszprémi Vegyipari Egyetem tanszékvezető testnevelő tanára látták el. Az ügyvezető elnök *Szedlák Rudolf,* az intéző bizottság további tagjai *Heil Bálint* és *Tóth Miklós* voltak.

Az OTSH irányításával a sportági szövetségek kidolgozták az országos minősítési rendszert, és elvégezték a szakosztályok kategóriákba sorolását, mely alapján a BVTC szakosztályai közül a női kézilabdát, az atlétikát, a labdarúgást, a tornát és a vívást a B, a röplabdát és a tekét a C, a kosárlabdát és a súlyemelést a D kategóriába sorolták. Az átszervezést követően javult az elnökség és az intéző bizottság, valamint a szakosztályok szervezettsége, aktív sportirányító munkája, de még így is elmaradt az elvárható és szükséges szinttől. A szak-

osztályok élén általában szervezett és jól működő vezetőségek álltak, főleg az atlétika, kézilabda, labdarúgás, röplabda, teke, torna és a vívó szakosztályok vezetői végeztek elismerésre méltó szakmai munkát. A szakosztályokban sportoló fiatalok száma 1976-1980 között több mint 20 százalékkal nőtt, annak ellenére, hogy a tárgyidőszak végéig az asztalitenisz, tájfutó és tenisz, korábban a férfi kézilabda, női kosárlabda és a sakk szakosztályokat (csapatokat) átadták más városi sportegyesületeknek. A döntés megfontoltságát igazolja, hogy így fejlődhetett ki a BVTC férfi kézilabda csapatából Veszprém város reprezentatív sportegyesülete a VÁÉV-BRAMACH-FOTEX néven ismert világhírű kézilabda csapat, vagy a Veszprémi Volán Sportegyesület NB I-s kosárlabda csapata és a Veszprémi Schönherz SE színeiben OB I-be jutott tájfutó csapat.

Magyar Egyetemi-főiskolai Atlétikai Országos Bajnokság a veszprémi stadionban

A legnagyobb fejlődést ebben az időszakban az atlétikai szakosztály versenyzői érték el. Az országos ranglistán 1976-ban még csak a 38. helyen álltak, amit 1977-ben a 28. 1978-ban a 15., 1979-ben a 24., 1980-ban a 18. helyezésre javítottak. Az utánpótlás korosztály képviselői 1980-ban az országos ranglistán a 3. helyre kerültek, és ezzel elnyerték a Magyar Atlétikai Szövetség impozáns bronz szobrát. Az atlétikai szakosztály legsikeresebb versenyzői *Mozsdényi József, Sipőcz József* és *Sövegjártó Attila* edzők tanítványai a távol- és hármasugró *Sári Kálmán,* a gátfutó *Bősz Imre,* a középtávfutó *Gergely Béla* és a vágtázó *Jankó Ilona,* a diszkoszvető, súlylökő *Kripli Márta* voltak, akik a magyar válogatottban is képviselték a BVTC színeit. A korosztályos csapataik és legjobb versenyzőik az országos bajnokságokon szerepeltek sikeresen. Az atléták szakmai munkáját kedvezően befolyásolta az elkészült futófolyosó, ami lehetővé tette a teljes évi felkészülést. A női kézilabda csapat végre fedett létesítményben edzhetett és versenyezhetett. *István János* aktív közreműködésével elkészült, és 1978-ban átadták a sportolóknak az egyetemi stadion területén felépített munkacsarno-

kot. Hiba volt, hogy a 42x26 méteres munkacsarnokban a szurkolók részére nem lehetett kulturált elhelyezést biztosítani. Nagy erőfeszítésekkel lehetett elérni a 6. helyezést, ami elsősorban *Hidasi Ferenc* jó edzői tevékenységének volt köszönhető. A kézilabda szakosztály két válogatottja, *Budai Piroska* és *Gyöngyösi Ibolya* öregbítették a BVTC jó hírét. Hasonló sikerként kell említeni *Tóth-Harsányi Borbála, Tóth-Harsányi Katalin* és *Budai Piroska* olimpikonok nagyszerű teljesítményét. Tényként kell megemlíteni, hogy a hetvenes évek végén nagy erőfeszítésekkel lehetett az NB I-ben, majd 1980-ban a dobogón tartani a női kézilabda csapatot, miközben az utánpótlás nevelés hiánya előre vetítette a várható szomorú jövőt.

A „Műszaki Kupa" győztes csapata
Álló sor: Szokonya, Halmos, Kiss, Köves, Sebők, Németh, Hlavay
Guggolnak: Győri, Cseh, Budai, Bukvai, Sipőcz

A labdarúgók számára jól alakult az 1977-1978. évi bajnokság, mivel a Bartalfi Károly, majd ismét *Németh János* vezette labdarúgó csapat egy újabb átszervezés előnyeit kihasználva sikeres osztályozón kivívta az NB II-be kerülés jogát. Éveken át küzdöttek a kiesés ellen, és szinte minden alkalommal a legvégső pillanatban dőlt el az NB II-ben maradásuk. Látványos és szakmailag elismert utánpótlás nevelés folyt a labdarúgó szakosztályban kiváló edzők *(Bognár Zoltán, Gazsó Illés, Németh János és Somlai Sándor),* valamint a kiválasztott tehetséges labdarúgó gyerekek szerencsés együttműködése eredményeként. A legkiemelkedőbb teljesítményt *Gazsó Illés* csapata érte el, amikor a Népstadionban elnyerték az Országos Ifjúsági Kupát

Nagy fejlődést ért el a női torna szakág is, amiben jelentős szerepe volt az 1979. decemberében használatba vett korszerű tornagyakorló teremnek. *Háli József* megyei sporthivatal vezető önzetlen támogatásával, a *Horváth Péter* vezette tornászok, a gyerekek szülei és közel ötven vállalat, intézmény képviselői aktív részvételével épült fel a speciális tornász igényeket kiszolgáló sportlétesítmény.[32] A több mint száz tornásszal hat jó felkészültségű edző foglalkozott *(Horváth Péter, Imreh Lászlóné, Kocsis Éva, Szalai Tamás, Székelyhídi Noémi, Tamás Csaba).* A BVTC vezetői kiemelt támogatásban részesítették a női tornászokat, mint olyan sportág képviselőit, akik városi és iskolai kötődésük következtében kis eséllyel igazoltak el anyaegyesületükből.

A tornászok kezdeti eredményei között említhetjük az országos ifjúsági bajnokságban sikeresen szerepelt leány csapatot *(Baróti Judit, Demeter Hedvig, Farkas Katalin, Földy Katalin, Győri Judit, Stadler Emese, Vízer Erzsébet).* Már bontogatták szárnyaikat a BVTC nagy tornász egyéniségei *(Árkovits Krisztina, Bartalfi Krisztina, Földy Katalin, Németh Helga, Urbányi Henriette).*

A vívó szakosztály fejlődése 1977-1980 között visszaesett. *Tiszttartó Tibor* mexico-i tartózkodását megsínylette a szakosztály. *Imreh László* bekapcsolódásával újra fejlődésnek indult és szép eredményeket értek el a veszprémi vívók, első sorban a vidékbajnokságokon és az országos versenyeken. Az országos korosztályos bajnokságokban kitűnően szerepeltek az ifjúsági és serdülő vívó csapatok *(Árkovits Zsolt, Balogh András, Farkas László, Felföldy Sándor, Győri Péter, Kollath Bernadett, Komáromi Zsuzsanna, László Erika, Major Tamás, Szathmáry Zoltán, Tóth Gábor).* A felnőttek közül *Imreh László* és *László Dezső* értek el első osztályú minősítést. Az ifjúsági aranyjelvényt 9 vívó szerezte meg. A vívó szakosztály az országos egyesületi rangsorban a 17. helyről a 11-re lépett előre, többek között *Farkas László, Imreh László, Kovács György, László Dezső* és *Orosz Árpád* kitűnő felkészültségű vívóknak köszönhetően.

A röplabda szakosztály férfi csapata jelentősen túlteljesítve a kitűzött célt megnyerték az 1981-1982. évi NB II-es bajnokságot és saját neveléső játékosokkal, a BVTC történetében először bekerültek az NB I-be. Ezt a kiváló eredményt a röplabda sportág lelkes és jól felkészült edzője *Háli József* és tanítványai *Baán Barnabás, Bácskai Sándor, Fehér Tibor, Gábriel Csaba, Gál Tamás, Gyenes Zoltán, Kárpáti Károly, Kolinger László, Magi Gábor, Máté Zoltán, Sárközi Ferenc,*

A BVTC NB II-es csapata térfélcserét megelőző taktikái megbeszélése. Balról: Marton, Bácskai, Szenes, Gábriel, Magi, Sárközi és Háli József edző

32 A tornagyakorló teremben beépített szerek, szivaccsal töltött ugrógödör segítette a tehetséges tornászlányok felkészülését.

Tarr Zsolt és *Tóth Ubul* érték el. A női röplabda csapat évek óta sikeres küzdelmet folytatott az NB II-ben maradásért.

A tekézők egy osztállyal feljebb kerültek a tárgyidőszakban. A női csapat 1978-tól szerepel az NB I-ben, a férfiak 1980-tól az NB II-ben. A felújított, szinte minden igényt kielégítő automatikus tekepálya (1976) jó hatással volt a sportág versenyzőire, sportvezetőire. A kosárlabda szakosztály kötődött legjobban a Veszprémi Vegyipari Egyetemhez. A szakosztály vezetőség *(Danóczy Balázs, Maleczki Emil, Marton Gyula, Salamon Tamás)* sokat tettek a sportág népszerűsítéséért, szakmai fejlődéséért. Nekik köszönhető a csapat NB II-ben tartása és az 1980/81. évi bajnokság megnyerésével az NB I-be kerülése. Mindenek előtt az egyetemre beiskolázott hallgatókkal *(Harczi István, Juhos Ferenc, Kovács Sándor, Somóskövi Gábor, Szalay László, Szathmáry Attila, Tóth Gábor, Varga Kálmán)* és a csapat tehetséges, fiatal kosárlabdázóival *(Hódy László, Jáhni Tamás, Tímár László)* érték el ezt a sportegyesület életében másodszor ismétlődő kiváló teljesítményt.

Összegezve megállapítható, hogy az 1976-1981. években öt csapat jutott magasabb osztályba (labdarúgó, kosárlabda, röplabda, női és férfi teke). Jól elemezhetően fejlődött négy szakosztály szervező, szakmai tevékenysége és eredményessége (atlétika, súlyemelés, torna, vívás), és változatlanul tartósan a legjobbak között, dobogós helyezést értek el a női kézilabdázók.[33]

1981 közepén változás történt a BVTC elnökségében. *Győri Pál* megbízott ügyvezető elnök helyett *Tóth Attila* kapott felhatalmazást a sportegyesület operatív és szakmai feladatainak végzésére. Rövid idő után ezt a feladatot ismételten megbízott ügyvezető elnök látta el *Háli József* személyében. Őt egy éven belül *Sipőcz József* követte, ami jelezte az ügyvezetésben jelentkező bizonytalansági állapotokat.

Az 1981-1985. évi ciklusban sajnálatos módon a fúziós megállapodásoknak ellentmondó döntések születtek a szakosztályok számának csökkentésére, az egyetemi jelleg megvédésére és a tömegsport fejlesztésére. Az utánpótlás területén rendkívül intenzív és sikeres szakmai munka folyt, ennek eredményeként több sportágban stabil versenyzői bázist építettek ki a sportág szakemberei (atlétika, kosárlabda, röplabda, női torna, vívás).

A személyi és tárgyi feltételek is fokozatosan és az igényeknek megfelelően fejlődtek. Az edzők száma például 23 főről 30 főre növekedett, többségük az utánpótlás nevelés területén tevékenykedett. Végre új és korszerű sportlétesítmények épültek, mint a munkacsarnok, a tornagyakorló, futó folyosó, automatavezérlésű tekepálya, új iskolai tornatermek, tanuszoda. Sajnos a pénzügyi keretösszegek nem sokat változtak, ami akadályozta a BVTC gyorsabb ütemű és hatékonyabb fejlődését, stabilizálódását.

A Bakony Vegyész Torna Club megszűnése

A BVTC 1980-1981-ben élte legeredményesebb időszakát. A dobogóról leszorult NB I-es női kézilabda csapat újból, további 4 bajnokságban szerzett érmet. *Eisenbeck István* és *Sényi László,* majd *Németh Gábor* edzők vezetésével 1981-ben 3. BVTC 22 mérkőzésből szer-

33 A BVTC 1980-ban készült Évkönyve.

zett 27 ponttal (13 győzelem, 1 döntetlen, 8 vereség, 408:371 gólarány). 1982-ben szintén 3. BVTC 22 mérkőzésen elért 30 ponttal (15 győzelem, 0 döntetlen, 7 vereség, 483:437 gólarány). 1983-ban 2. BVTC 26 mérkőzésen elért 41 ponttal (20 győzelem, 1 döntetlen, 5 vereség, 682:546 gólarány), 1984-ben 3. BVTC 26 mérkőzésen szerzett 36 ponttal (17 győzelem, 2 döntetlen, 7 vereség, 685: 589 gólarány). Az 1985-ben 7. BVTC 1986-ban huszonegy évi NB I-es élmezőnyben szereplés után kiesett a nemzeti bajnokság I. osztályából.

Változatlanul kitűnő eredményeket értek el az atléták *Kun László* és *Németh János* vezető edzők és a szakosztály magasan kvalifikált edzői közreműködésével *(Bábán Ferenc, Csala Nóra, Koós László, Kungl József, Molnár János, Mozsdényi József, Nagy Zoltán, Sipőcz József, Stupián Anikó, Szabó Ernő, Takács József).* A 230 minősített atlétikai szakosztály közül a BVTC atlétái 1985-ben a 13. helyezettek voltak és 99 olimpiai pontot szereztek. A jó személyi feltételekhez jó tárgyi adottságok társultak, melyek megteremtésében a szakosztály vezetői, edzői fizikai munkával is hozzájárultak. Így épült fel a korszerű futó folyosó, kondicionáló terem, műanyag borítású atlétikai pálya, dobópálya, pályák megvilágítása, a szauna stb.

A szakosztály vezetőség mindenkor előre tekintett és hosszú távra tervezett akkor is, amikor az önálló Veszprémi Egyetemi és Diák Atlétikai Clubot (VEDAC) létrehozta.[34]

A labdarúgó szakosztály 1981-1985-ben is kevés sikerrel szerepeltette első csapatát a nemzeti bajnokságban. Az 1981-1982-ben 14. BVTC 30 mérkőzésen szerzett 18 ponttal (5

Ismét az NB II-ben a BVTC labdarúgói (1982-1983)

34 A VSC-ből kivált atlétikai szakosztály vezetői létrehozták önálló sportági egyesületüket, melynek alapító tagjai voltak: Gáncs Lajos, Gerecs József, Győri Pál, Kun László, Pordány István, Szamosi Károly, Szedlák Rudolf, Turzó Gábor.

győzelem, 8 döntetlen, 17 vereség, 27:54 gól arány) kiesett az NB II-ből. Az 1982-1983. évi bajnokságban 1. BVTC 34 mérkőzésen szerzett 58 ponttal (26 győzelem, 6 döntetlen, 2 vereség, 75:25 gólarány) ismét visszakerült az NB II-be. 1983-1984-ben 6. BVTC 40 pontot ért el. Nem segítette a csapat jobb szereplését a gyakran váltakozó edzőcsere sem *(Németh Lajos, Kiss János, Temesvári Tibor, Gazsó Illés).*

A két góljával az NB II-be kerülést biztosító Németh Zoltán öröme

A torna szakág fejlődött az 1980-1985. évek között a legdinamikusabban, és ők érék el a BVTC sportolói közül a legjobb eredményeket. A tervszerű, következetes és minőségében magas szintű szakmai munka eredményeként az utóbbi években egyre több nemzetközi és hazai versenyen szerepeltek kiválóan a veszprémi tornászok. *Földy Katalin* tagja volt a XXII. tornász világbajnokságon részt vett magyar válogatottnak. *Árkovits Krisztina, Bartalfi Krisztina* több hazai és nemzetközi korosztályos tornaversenyen képviselte Veszprémet és Magyarországot. A tornászok 1982-ben 5 magyar bajnoki címet szereztek és 50 olimpiai pontot gyűjtöttek. Ezt a kitűnő teljesítményüket a következő években is tartották, és ezzel a sportegyesület legeredményesebb szakosztályaként szerepeltek hazai és külföldi versenyeken. A tornaszakosztály 1985 után is megmaradt a Veszprémi Sport Club keretei között, de kezdtek gondolkodni az önállóság megteremtéséről. Végül rákényszerültek, hogy létrehozzák önálló Veszprémi Torna Club néven sportegyesületüket. Kezdetben nagyon mostoha körülmények között edzettek és versenyeztek. Sok forrásból, többek között a stadion parkolójában vállalt pénzbeszedői munkából szerezték meg a működéshez szükséges pénzt.

A vívók fejlődése ismét felgyorsult, amiben nagy része volt *Tiszttartó Tibor* hazaérkezésének és újbóli munkába állásának. A szakosztályt változatlanul a vidéki vívó élet egyik legerősebb bázisaként ismerték el országosan, ahol nagyon jó utánpótlás nevelés folyt A BVTC vívói országos minősítésekben a legjobb 12, vidéki viszonylatban a legjobb 4 szakosztály közé tartoztak. Jól érzékelteti a szakmai munka színvonalát a legjobban felkészült vívók által elért 2 első osztályú és 9 arany jelvényes minősítésű, valamint az edzéseket rendszeresen látogató közel 70 vívó.

Növelte a szakosztály tekintélyét, hogy 1984-ben is sikerrel rendezték meg (ezúttal már tizenkettedik alkalommal) a nemzetközi Veszprém Kupa vívóversenyt. Ezért érte váratlanul a vívókat, a szakosztály vezetőséget és az edzőket a BVTC elnökségének a vívó szakosztály megszüntetését kimondó döntése.

A röplabda szakosztály nem tudta megtartani az 1981-1982-ben elnyert NB I-es jogot és már a következő bajnoki évben visszakerült az NB II-be. Nem adták fel és azonnal elkezdték a fiatalokra épített ütőképes csapat építését, amelynek eredményeként 1985-1986-ban is-

mét, ezúttal harmadszor is bekerültek az NB I-be, ahol tartósan megkapaszkodtak. A VSC-ből ők is kiváltak és létrehozták önálló Veszprémi Röplabda Club (VRC) néven sportegyesületüket. Az elnöki teendőket *Háli József* látta el.

A kosárlabda csapat 1982-1983-ban ismét az NB I-ben indulhatott, de a következő bajnokságot megint csak az NB II-ben kezdhették el, de ezúttal nem sikerült visszakerülni az NB I-be. A VSC szakosztályai közül a kosárlabdázóké volt az egyetlen, ahol még viszonylag nagyobb számban voltak egyetemisták, akik a hazai élvonalban versenyeztek. Fejlesztésüket, a működés feltételeit a VSC elnöksége nem vállalta, ezért szükségessé vált a szakosztály egyetemi támogatásának megoldása. A VSC felajánlotta a kosárlabda csapat 400 ezer forintos évi támogatását, ha a Veszprémi Vegyipari Egyetem átveszi és működteti, illetve gondoskodik az edzésekről és a versenyzés feltételeiről. Jellemző volt, hogy az ígért éves támogatást csak az első esztendőben utalták át az egyetemi sportegyesületnek.

A teke szakosztály női csapata tartósan az NB I-ben szerepelt. Ezért volt nagy meglepetés, hogy az 1985-1986-os bajnokságban személyi okok miatt nem tudták indítani csapatukat az NB I-ben. Gondoskodni kellett a korábbi években elhanyagolt utánpótlás neveléséről, hogy 1987-ben indítani tudják csapatukat, ezúttal már csak az NB II-ben. A szakosztály és vele a veszprémi tekesport ezt követően egyszerűen megszűnt. A néhány évvel korábban még korszerű automata, négy-pályás tekecsarnok leromlott állapotban használaton kívülre került, jelezve a reménytelen jövőt.

Epilógus

Az 1985-ös esztendő új mérföldkövet jelentett a BVTC életében. A fúziós célkitűzést messzemenően teljesítették, a hazai és nemzetközi mezőnyben kiváló eredményeket értek el és mégis szétforgácsolódtak, több nagy múltú szakosztály kényszerűségből teljesen új és önálló életet kezdett élni. Valójában valahol a város sportegyesületeiben, vagy teljesen önállóan működtek, de a régi, hagyományos varázsukat már elveszítették.

A versenysport eredmények megtartása és mindenek előtt a labdarúgó csapat NB I-be kerülése és bent maradása céljából, az 1985 májusában megtartott közgyűlésen kimondták a BVTC megszűnését és a Veszprémi Sport Club (VSC) megalakulását. Ez az átalakulás, vagy változás már alig érintette a Veszprémi Vegyipari Egyetemet, hiszen a több mint ezer sportolót számláló BVTC-ben ekkor már csupán 28 egyetemista szerepelt a tagnyilvántartásban. Ők is főleg a kosárlabda szakosztályban edzettek és versenyeztek. Az egyetemisták eltávolodtak a BVTC-től és még nem kerültek, nem is kerülhettek a VSC kötelékébe. Ezért célszerűnek és szükségszerűnek bizonyult egy új egyetemi sportegyesületnek az alapítása. A Veszprémi Vegyipari Egyetem vezetői támogatták a Testnevelés tanszék kezdeményezését, hogy az egyetemalapításkor életre hívott sportegyesület, a Veszprémi Lombik SE jogutódjaként létrehozzák az egyetemisták új sportegyesületét Veszprémi Egyetemi Diák Sport Egyesületet (VEDSE).

A Magyar Diáksport Szövetség elnökének jelenlétében 1987. december 9-én megtartott közgyűlésen 99 egyetemista és 12 oktató, dolgozó kimondta a VEDSE megalakulását. Ál-

lást foglaltak 12 szakosztály (asztalitenisz, atlétika, kézilabda, kosárlabda, küzdősportok, labdarúgás, röplabda, súlyemelés-kondicionálás, tenisz, természetjárás-tájfutás, torna-gimnasztika, vívás) feltételeinek megteremtése, szakosztályok szervezése és működtetése mellett.

A Veszprémi Lombik SE jogutódjaként létrehozott VEDSE megválasztotta elnökségét, számvizsgáló bizottságát és tisztségviselőit. Az újonnan létrehozott VEDSE tanárelnökévé ezúttal is az egyetem rektorát, *Heil Bálint* professzort választotta a közgyűlés. Az ügyvezető elnöki feladatok ellátására *Győri Pált,* a testnevelés tanszék vezetőjét kérték fel. A diák alelnöki megbízást *Szirmai László* sportfelelős kapta. Az elnökség tagjai. *Szudoczky Ferenc* az egyetem gazdasági és műszaki főigazgatója, *Hegedűs Anikó, Tamaska László* és *Zsigmond Imre* egyetemisták lettek. Az újonnan alakult egyetemi sportegyesületben már a kezdetekkor eleven, élénk sportélet alakult ki. A szakosztályok elkészítették programjaikat, költségvetésüket és a csapatok megkezdték edzéseiket, versenyprogramjaikat.

Az egyetlen minőségi szakosztály, az NB II-es kosarasok 1989. február13-án hozott határozattal 400 ezer forintos induló költségvetéssel, személyi és tárgyi feltételekkel átkerültek a VEDSE-hez. Az elnökség a szakosztály vezetőségnek önálló gazdálkodási jogot és szakmai szabadságot biztosított. A *Fülöp István* edző által irányított kosárlabda csapat rövid időn belül az NB I második csoportjában, az NB I/B-ben versenyzett. A Veszprémi Volán Sport Egyesülettől 1995-ben visszakerült női kosárlabda csapat és az országos Amatőr Bajnokságban szereplő férfi csapat igazi szakosztályt alkottak.

Jól szerepeltek a vívók a jelentősen redukálódott hazai élvonalban. Csapatai rendre az ország legjobb 10-15 csapatai közé verekedték be magukat. Kitűnő utánpótlást nevelt az elmúlt években a vívók veterán versenyzője, a több évtizedes edzői múlttal rendelkező és példás klub hűségéről ismert *Imreh László* vízügyi mérnök.

Jó eredményeket értek el sportolóink a küzdősportokban, atlétikában, úszásban, tájékozódási futásban. Kiemelkedő teljesítménynek számít *Bárány Tibor* kendó világbajnokságon Japánban nyert aranyérme és Európa Bajnokságon elért kitűnő egyéni pontszerző helyezései.

Évről-évre jól szerepeltek egyetemistáink a különböző sportágakban rendezett Magyar Egyetemi és Főiskolai Bajnokságokon, ahol értékes érmes helyezéseket értek el *(Hites Viktor, Horváth Róbert, Stáhl Ágota, Tóth Lívia, Zentai Tibor* atléták, *Schönek András* úszó, *Heckenász Tamás tájfutó, Argyelán János* cselgáncsozó).

A VEDSE név megváltoztatásáról döntött az 1993. március22-én összehívott közgyűlés. Egységesen elfogadták az egyetemi jelleget jobban kifejező Veszprémi Egyetemi Sport Club (VESC) elnevezést. Az elnöki teendők ellátására *Győri Pált* bízta meg a VESC elnöksége.

Az új néven bejegyzett sportegyesület megőrizte a Veszprémi Lombik SE hagyományait, valamint a jogutód fuzionált egyetemi sportegyesületek értékeit, és arra a nagyfokú érdeklődésre, vonzalomra építkezett, ami az egyetemisták részéről mindenkor megnyilvánult az egyetemi sportegyesület, az egyetemi sportélet iránt.

A VESC hallgatói bázisa a beiskolázások arányában egyre növekedett. Az utóbbi esztendőkben változatlanul 12 szakosztályban és közel 20 sportcsoportban több mint ezer egyetemista és főiskolás vett részt edzéseken, alapszintű versenyeken és szabadidő-sport programokon. Mindez bizonyítja a Veszprémi Egyetemi Sport Club fontos szerepét a Veszprémi Egyetem sportéletében.

Veszprém, Egyetemi Stadion

Irodalom

1. *Donát Tamás:* Két évtized az NB I-ben. Szép volt lányok... Szerk.: *Győri Pál,* Veszprém. 1985. 166 p.

2. *Földes Éva – Kun László – Kutassi László:* A magyar testnevelés és sport története. Sport Kiadó, Budapest. 1989, 483 p.

3. *Gutheil Jenő:* Az Árpád-kori Veszprém. Veszprém megyei Levéltár, Veszprém, 1977. 390 p.

4. *Győri Pál:* Az egyetem sportja. In: Veszprémi Vegyipari Egyetem Jubileumi Évkönyve (1949-1974). Veszprém, 1974, 166-169. p.

5. *Győri Pál:* Az egyetem sportja. In: Veszprémi Egyetem Jubileumi Évkönyve. 1949-1999. Veszprém, 1999, 276-280. p.

6. *Hajós Ernő:* Megszállottak lobogója alatt. Veszprém, 1989, 242 p.

7. *Kun László:* Egyetemes testnevelési és sporttörténet. Sport Kiadó, Budapest, 1990. 386 p.

8. *Kutassi László:* A főiskolai sport egyetemes története. Tankönyvkiadó, Budapest, 1971, 240 p.

9. *Kutassi László:* A magyar egyetemi és főiskolai sportmozgalom a felszabadulás után. Budapest, 1975, 122 p.

10. VTC-VSE. 75 év Veszprém sportjáért. Szerk.: *Horváth József,* Veszprém, 1987, 391 p.

11. Veszprémmegyei Népújság 1949-1953. évi számai

12. Napló (megyei napilap) 1957-1999. évi számai

13. Egyetemünk 1957-2000. évi számai

Paczolay Gyula

Politikai indítékú diszkriminációk, az 1956-os forradalom eseményei az egyetemen, rehabilitáció[1]

Bevezetés

A Veszprémi Egyetem jogelődje, a Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Kara 1949-ben jött létre Veszprémben. Pungor Ernő akadémikus – aki néhány évig Veszprémben volt professzor – ironikusan megjegyezte: „Azért vitték az egyetemet Veszprémbe, mert ott a sötét, fekete reakció uralkodott". (PE) – A megnyitón Kossa István miniszter azt mondta, hogy Veszprém „a magyar reakció jelképe" volt, ahol „a sötétség helyén a világosságnak, a haladó tudománynak kell hajlékot építeni." (KI) A *szocialista* egyetem egyik feladata pedig az volt, hogy részt vegyen „a veszprémiek megnevelésében", amint erre a Dezsényi-Érdi ügy során utaltak.

A mai fiatal olvasók talán nehezen tudják elképzelni az akkori viszonyokat, ezért megértésükhöz célszerű röviden áttekinteni ezen évek fontosabb hazai eseményeit és az azokat jórészt meghatározó fontosabb nemzetközi összefüggéseket is.

A félelem légköréről személyes tapasztalattal nem rendelkező olvasók előtt, a háttér ismerete nélkül érthetetlen lenne, hogy például 1950 őszén a veszprémi egyetemi koncepciós per nyilvános tárgyalásán miért nem mert senki felszólalni a különben mai szemmel nevetséges vádakkal (pl. templombajárás, nem kínálta meg a szobatársait) illetett vádlottak mellett, amikor a titkos szavazás során majdnem mindenki melléjük állt, és a Kari Tanács miért nem a kar vezetőjének és két neves professzornak lényegében felmentésre vonatkozó javaslatát fogadta el, hanem egyiküket a szakérettségis párttitkár indítványának megfelelően az ország összes egyetemeiről való kizárásra javasolta. Az akkori körülmények adnak magyarázatot arra, hogy senki sem szólt egy szót sem, amikor minden magyarázat nélkül több diáktársunk, akit kihívtak az óráról, évekre eltűnt, és arra is, hogy 1956-ban, – kilátástalan helyzetben – diákok és munkásfiatalok követeltek fegyvert, hogy harcolhassanak a megszállók ellen – Veszprémben is.

Néhány esetben sikerült felderíteni azt is, hogy egy semmitmondó törzskönyvi bejegyzés, pl. „eltávozott", vagy „a szocialista erkölccsel össze nem egyeztethető magatartás" minősítés mögött a háttérben milyen, az akkori időkre jellemző, gyakran tragikus eseménysorozat rejlik.

1 Egy hosszabb tanulmány rövidített változata.

A forradalom előtti évek

Az országot 1944-45-ben a szovjetek megszállták, s nemsokára már hétezer katonai objektum és 180 helyőrség létesült az ország területén. (RH) Az utolsó szovjet katonák csak 1991. június 19-én hagyták el az országot.

A megszállók a szovjet címer (a földgolyó, rajta sarló-kalapács) által is kifejezett gondolat: – világuralom szovjet irányítással – jegyében megkezdték az ország szovjetizálását. Ez azt jelentette, hogy *mindent* meg kell változtatni, hogy úgy és olyan legyen, amint az a Szovjetunióban van. A legfőbb irányítók Moszkvából érkezett, szovjet állampolgársággal és magas katonai ranggal is rendelkező pártfunkcionáriusok (Gerő Ernő, Rákosi Mátyás, Farkas Mihály és társaik) voltak, akiket még számos szovjet tanácsadó is „segített". „Ha Moszkva akart valamit, Gerő azonnal kiadta az utasítást a végrehajtásra. Ő volt lényegében Moszkva megbízottja, nem Rákosi, neki volt közvetlen moszkvai telefonvonala, s neki volt magasabb (ezredesi) orosz katonai rangja". (VZ-116, FH-143) Minden minisztériumban külön KGB-stáb szabott irányt a munkának. (GS) A magyar igazságügyet N. Ricskov és J. Koljanov szovjet tanácsadók vezették (KF-127), a Belügyminisztériumot Iscsenko (PÁ-393), a Honvédelmi Minisztériumot Tyihonov főtanácsadó és csapata (GP-89), az állambiztonsági szerveket Belkin altábornagy irányította.

A szovjetizálás érdekében Magyarországon (és a többi megszállt országban is) létrehozták a törvények felett álló, és később különböző neveken (MKP, MDP, MSzMP) szereplő, moszkvai irányítású, mindent kézben tartó állampártot, a kommunista pártot, és az állambiztonsági szervezetet. Minden más párt, szervezet és egyesület megszűnt. Az évente egyszer-kétszer összeülő parlament szerepe formális volt. Pártszervezet viszont minden munkahelyen létesült és a párttitkár, valamint az állambiztonság hivatali kapcsolata, a személyzeti osztály vezetője lett lényegében az első számú vezető, aki például egyetemen szinte a rektor felett állt, s nem egyszer elutasította a rektor javaslatát pl. egy oktatói felvétel ügyében. Ez akkor is érvényesült, ha maga a rektor is párttag vagy az állambiztonság embere volt. Hasonló státussal rendelkezett adott körben a tanulmányi osztály vezetője is, akit a minisztérium közvetlenül utasított s aki például a felvételi vizsgák beosztása során a származásuk alapján elutasításra szánt jelölteket eleve a „kirúgóbizottsághoz" osztotta be.

A hivatalosan deklarált *jogegyenlőséggel* szemben a valóságban a társadalom – ideológiai alapon – felső- és alsóbbrendű emberekre oszlott meg. (Ezeket a megkülönböztetéseket pl. az egyetemi felvételeknél jórészt titkos vagy szóbeli rendelkezések alapján érvényesítették.)

Felsőbbrendűek voltak az állampárt (az „élcsapat") nyilvános vagy titkos tagjai, köztük a legfelsőbbrendűek pedig a különböző szintű pártfunkcionáriusok és az állambiztonsági szervezet (1960-tól szabály szerint nem párttag) alkalmazottai. A hiánygazdaságban ők előnyben részesültek különböző juttatásokban, állások elnyerésénél, törvények felett álltak, hibáikat, bűneiket jórészt eltussolták. Például az 1945 áprilisi monori kommunista tömeggyilkosok, akik mintegy 100 embert gyilkoltak le, köztük Révay József egyetemi tanárt is, amnesztiát, majd rendőrtiszti kinevezést kaptak. (GyB-50-52). Egy felsőbbrendű valaki lehetett nyolc általánossal és két egyhónapos pártiskolával tanársegéd az Agrártudományi Egyetemen (VA), és egy párttitkár docens, tudományos fokozat nélkül, Veszprémben is.

Aki karrierizmusból, naivitásból, bosszúvágyból, téves vagy később tévesnek bizonyuló megfontolásból, vagy a körülmények kényszere következtében belépett az állampártba, ezzel a kemény diktatúra időszakában kötelezettséget vállalt a mindenkori, helyi és/vagy moszkvai szélirány változását követő, törvények fölött álló pártutasítások gondolkodás nélküli végrehajtására. „A párt döntéseivel szemben az emberi akarat megszűnik" – mondta Vas Zoltán. (VZ-116) Egy kizárt párttag viszont rövidesen a legalsóbbrendű emberek közt találhatta magát.

Alsóbbrendűek voltak a párttagságra „még nem eléggé fejlettek" és az ideológiai megfontolások alapján nemkívánatos csoportba soroltak. Közülük felsőbbrendűek voltak a munkások és dolgozó parasztok (ill. ilyen származásúak), őket követték az értelmiségiek (értelmiségi származásúak), majd a kisiparosok (Lenin szerint „a kisipar nap mint nap szüli a kapitalizmust", ami akkor az ördög szinonimája volt, Rákosi Mátyás pedig egyszer „rohadt kapitalista bandának" nevezte a kisiparosokat. PÁ-263)

Az alsóbbrendűek közül a legalsóbbrendűek, páriák voltak az ideológiai szempontból nemkívánatos csoportba tartozók, a „kizsákmányolók" (vagy ilyen származásúak), a kulákok, vallásosak, Romániában a magyarok. Őket nem védték az egyébként érvényes törvények. Besúgói feladat vállalásával a páriák is azonnal felsőbbrendűekké váltak, ami pl. az egyébként érvényes numerus nullussal szemben biztosíthatta gyerekeik egyetemi továbbtanulását. Egy legalsóbbrendűnek minősített szülő gyereke általános iskolába ugyan járhatott, de például kitűnő már nem lehetett. (KL)

Néhány példa az alsóbbrendűek kezelésére. Polinszky Károly mondta egyszer, hogy az első években Veszprémben „Aki nem volt párttag, az gyanús elemnek számított. Vagy egyenesen veszélyesnek." (TÁ-870-971) Amikor Dominyák Imréné tanársegéd első gyermekét várva megkérdezte Horváth József személyzeti osztályvezetőt, hogy ők miért nem kapnak lakást, amikor mások – párttagok – kaptak, a válasz a következő volt: „Jegyezzék meg, hogy egy párttag többet ér a társadalomnak, mint egy pártonkívüli." Az alsóbbrendű Inczédy János, a tudomány doktora – aki ennek alapján jogosult lett volna egyetemi tanári kinevezésre – a Budapesti Műszaki Egyetemen 1969-ig csak adjunktus lehetett.

A pluralizmus hiányában ellenőrzés nélküli hatalom, (BTI-107) a *megfélemlítés* érdekében szovjet minta alapján létrehozta a magyar Gulagot. Az internálótáborok száma 1953-ra elérte a 100-at (RI-343), ezekben 44 ezer „osztályellenség" törte a követ. – A bíróságokon 1950 és 1953 között 390 ezer elmarasztaló ítélet született. (RI-344). – A veszprémi egyetemi építkezésen is rab-barakkok voltak és rabok dolgoztak, köztük dr. Náray Szabó István egyetemi tanár valamint a FORTE főmérnöke. A leghírhedtebb a recski kőbányában 1950-ben létrehozott, megsemmisítő tábornak indult titkos kényszermunkatábor volt 1500 fogollyal. (ES) 1953-ban, Sztálin halála után szabadultak a túlélők, köztük *dr. Péchy László* vegyészmérnök, korábban a csepeli Shell finomító kőbányai parafingyárának vezetője, később veszprémi professzor és Faludy György költő. – 1951. június 16-án kezdődött a megbízhatatlannak minősítettek kitelepítése, főleg Budapestről, kényszermunkahelyekre (DSz). Köztük volt az egyik veszprémi évfolyamtársunk, *Joó Lajos* is. Az elhelyezés pl. a „kulákoknál" kiutalt helyiségben, a Hortobágyon fűthetetlen juhhodályokban volt, de az is előfordult, hogy valakinek egy disznóólat utaltak ki lakásul. (NEm).

Magyarország 1947-ben szovjet parancsra visszautasította a felajánlott Marshall segélyt (akárcsak Csehszlovákia és Lengyelország), miközben vonatrakomány-számra mentek a leszerelt üzemek gépei a jóvátételi és a hadizsákmány szállítmányok a Szovjetunióba (FM),

ahol többszázezer magyar kényszermunkás is dolgozott. A szovjet fegyveres erők és állambiztonsági szervek olykor közvetlenül beavatkoztak (pl. Kovács Béla kisgazda parlamenti képviselő, valamint a kékcédulás kommunista választási csalást (FSz) leleplező Karig Sára szociáldemokrata választási megbízott elhurcolása 1947-ben a verhnij-uralszki, illetve a vorkutai kényszermunkatáborba. RJ-199, 177.old.)

A Szociáldemokrata Párt beolvasztása, 1948. június 12. után a kommunista párt neve Magyar Dolgozók Pártja lett, létrejött a pártállam, a hierarchikusan felépített tömegpártnak alárendelt államélet, az emberi élet minden szféráját szabályozni kívánó hivatalos ideológia s a társadalmat permanens rettegésben tartó terrorrendszer, mely az olasz fasizmustól és a német nácizmustól formai szempontból egyedül a tulajdoni viszonyok kezelésében különbözött lényegesen. (RI-335) Jellemző, hogy az ellenállási mozgalomban résztvevő, de nem moszkvai irányítású kommunista frakció vezetőjét, Demény Pált Farkas Mihály már 1945. február 13-án letartóztatta. A „párt foglya" csak 1952 végén szabadult. (KJ)

Veszprémben – amint Nemecz Ernő írja – Pap János megyei első titkár jóformán még a lélegzetvételt is szabályozta. (NE) *Pártutasításra* szervezték a Dezsényi-Érdi koncepciós eljárást és a tűzijátékot is. Az előbbiről később részletesen lesz szó, az utóbbiról a következőket jegyezték fel: „Döntés született, hogy 1950 május elsejére tűzijátékot kell csinálni a viaduktnál. Kiadták az egyetemi pártszervezetnek, hogy elsején bengáli tűz legyen. Ezt Polinszky Károly letiltotta. Erre behívattak néhány lelkes egyetemistát, és közölték velük, hogy a bengáli tűzhöz szükséges tíz kiló anyagot szerezzék meg pártmunkában. Az egyetemisták kivették az anyagot a raktárból. A következmény: két labor szétment, a vasból készült savfülkék meggörbültek... Polinszky Károlytól nem elnézést kértek, hanem kis híján fegyelmit kapott, mert elmulasztotta az ellenőrzést." (TÁ-870)

A *Szovjetunió világuralomra tört* vazallusaival, a „béketábor" tagjaival együtt. Ennek megvalósítására, „a kapitalizmus által elnyomott proletárok felszabadítására" a nemzetközi kommunista mozgalom és külföldi ügynök-hálózata, valamint a naiv nyugati kommunista-barát értelmiségiek, köztük a politikai zarándokok (HP) segítségével a III. világháborúra készült. A határokat lezárták. Nemcsak egy „vasfüggöny ereszkedett le a balti Stettintől az Adria melletti Triesztig" – amint Winston Churchill megfogalmazta -, hanem ennek keleti oldalán a formailag független „szocialista" országokat is vasfüggönyök választották el egymástól, s „a zárt világ tele volt félelemmel." (BTI-88) – „Meghatározó tényező volt az információtól való teljes elzártság. A világról csak azt tudtuk, amiről a Szabad Nép (a központi pártlap, a Népszabadság elődje P.Gy.), a rádió és a filmhíradó tudósított... A külföldi rádióadásokat zavarták." (BTI-86) A gazdaságot a szigorú tervutasításos rendszerrel a hadigazdaságnak rendelték alá, ezért akarták Magyarországon is a „vas és acél országát" (RI-344-357) megteremteni (Sztálin Vasmű). Jelentősen megnőttek – 1950-1952 között 25 %-ra – a hadikiadások (RI-344). Háborús hangulatot keltettek az egész országban, szovjet mintára az egyetemeken létrehozták a katonai tanszékeket és bevezették a „katonai tárgy" oktatását. Veszprémből az első év után – a 97-ből 12 évfolyamtársunk (a következő évben az akkori másodévről 16 diák) távozott Budapestre a BME-n létrehozott Hadmérnöki Karra. Kötelezővé tették az orosz nyelv tanulását már a középiskolákban is, az egyetemeken pedig az orosz volt az egyetlen, kötelezően oktatott idegen nyelv. A legjobb káderek gyerekei Budapesten a tízosztályos Maxim Gorkij Magyar-Orosz Iskolába jártak, ahol szovjet tanterv szerint, és a magyar irodalom kivételével mindent oroszul oktattak (RI-363). – Minden feladat „harci feladatnak", minden eredmény az „imperialistákat ért csapásnak" számított, minden baj, hiba mögött viszont az „ellen-

ség kezét" keresték. Rákosi Mátyás 1949. szept. 30-án kijelentette: „Legyen éber az egész dolgozó nép, figyeljen fel a legkisebb ellenséges hangra vagy tettre. A hibák között keresse és találja meg az ellenség kezét" (BS-66). Ennek megfelelően a legfontosabb jelszó az „éberség" lett.

A ország akkor már túl volt az erőszakos szövetkezetesítésen, a 100 munkásnál többet foglalkoztató üzemek és az egyházi iskolák államosításán, a MAORT és Standard Villamossági RT vezetői ellen szervezett koncepciós pereken, Ravasz László református püspök lemondatásán (RV-34), Ordass Lajos evangélikus püspök és Mindszenty József hercegprimás letartóztatásán, majd elítélésén, az 1949. május 15-i „egypárti" választáson, (BS-66), a NÉKOSZ (Népi Kollégiumok Országos Szövetsége) feloszlatásán (1949. júl. 10), „a pártba befurakodott, és az imperialisták láncos kutyája, Tito zsoldjába szerződött Rajk-féle kémbanda" leleplezésén. A vádlottak mindent bevallottak, amit nem követtek el, de kihallgatóik – és azok szovjet tanácsadói – előírtak nekik. Rákosi Mátyás 1956. március 27-én elismerte, hogy a Rajk-per „provokáción alapult". Az 1950. júl. 7-én letartóztatott, de makacskodó Ries István igazságügy-minisztert a váci börtönben agyonverték. (Megjegyzés: A Szovjetunióban Lenin már 1922-ben kiadta az utasítást kirakatperek rendezésére. (HNy-114)

Az országos szintű koncepciós pereket – az általános megfélemlítés érdekében – alacsonyabb szinteken szatellit-perek tucatjai követték. Számos per zajlott le pl. *üzemekben,* így pl. a MÁVAG-ban, a Győri Vagongyárban „szabotáló jobboldali szociáldemokraták" ellen (BS-257). Ez volt a „rend" az *egyetemeken* is.

Az ideológia az oktatásban, a tudományban

A marxista ideológia nemcsak a minden felsőoktatási intézményben legalább heti két órában oktatott ideológiai tárgyakban (pl. párttörténet, dialektikus és történelmi materializmus, politikai gazdaságtan), hanem a szaktárgyakban is jelentkezett. Az 1950. december 20-i, minisztertanácsi határozat intézkedett arról, hogy „*minden tárgy* a marxizmus-leninizmust sugározza" és azt is deklarálta, hogy „az élenjáró szovjet tudomány a leghaladottabb tudomány". (BS-305-306) Sorra fordítottak oroszból magyarra különböző egyetemi tankönyveket és a marxista klasszikusok és a szovjet tudósok idézését még a fizikai kémiában is megkívánták. Az akkori tankönyvekben és előadásokban „mindent orosz tudós fedezett fel, a rádiótól kezdve a paradicsompaprikáig" – írja Berend T. Iván. (BTI-86) – „A bölcsészkar egyetemes történeti 'tankönyvei' a Szikra Könyvkiadó által publikált, felületes, hibáktól hemzsegő, üresen propagandisztikus, világoskék szovjet pártfőiskolai füzetek voltak." (BTI-76) 1950 és 1952 között 175 új egyetemi tankönyv jelent meg, amelyek közül 86 szovjet tankönyvek fordítása volt. (RI-360) – A szovjet példát követve a szociológiát, a pszichológiát, a genetikát és a kibernetikát (!) burzsoa áltudománnyá minősítették, viszont Micsurin és Liszenko áltudományos tanait oktatták (HA-180-181) és minden szakon kötelező tárgy lett a „marxizmus-leninizmus".

A Veszprémben is használt, Erdey Grúz Tibor és Schay Géza budapesti professzorok által írt, 1952-ben kiadott *Elméleti Fizikai Kémia* I. kötetében az Előszó VII., illetve a Történeti áttekintés c. fejezet 8-9. oldalán a következőket olvashatjuk: „A legfontosabb példákon részletesen rámutattunk a fizikai kémia fejlődésének dialektikus jellegére. Azoknál az összefüggéseknél, amelyeket az idealisták félre szoktak magyarázni, rámutattunk a helyes *dialektikus materialista* magyarázatra... A könyv megírásánál lehetővé vált az orosz, illetve a *szov-*

jet tudomány kimagasló eredményeinek feldolgozása, amitől korábban jórészt el voltunk zárva. Különösen nagy segítségünkre volt *A. I. Brodszkij:* Fizicseszkaja Himija c. munkája, amelyre sokhelyütt támaszkodtunk. ...Elengedhetetlenül szükséges, hogy a hallgatók munkahelyeiken a szocializmus építésének alkotó előmozdítói legyenek. ...A fizikai kémia történetében ugyanúgy, mint a többi tudományokéban is fordulatot hozott az oroszországi Októberi Nagy Szocialista Forradalom, mely megszabadította a tudományt a monopolkapitalizmus és imperializmus korlátaitól, szorosan összefűzte a nép érdekeivel, s ezáltal rohamos új fejlődésnek nyitott utat. ...A forradalom vezérei, *Lenin* és *Sztálin* nemcsak államférfiak, hanem tudósok is, akik világosan látták a tudomány jelentőségét a szocializmus építésében és biztosították annak érvényesülését..."

Elsőévesek Veszprémben 1949-ben

ELŐRE A TÍZEZER SZOCIALISTA MÉRNÖKÉRT ! – Ez a törvényerejű jelszó, amelyben a hangsúly a *„szocialista"* szón volt, fogadta 1949 szeptemberében az egyetem egyetlen félkész (A) épületének homlokzatán az ide érkezőket.

Minthogy az évfolyamból csak ketten voltak veszprémiek (Földes Ernő és Kupcsik Sára) és ketten laktak albérletben (Hartner Antal és Novotny Zsuzsa), gyakorlatilag mindenki kollégista volt. A viadukt alatti Davidikumban laktunk. A szobákat akkor még – NÉKOSZ-módra – szövetkezeteknek nevezték.

Davidikum – Dávid Tamás Egyetemi Kollégium

A kollégiumban ébresztő után reggeli torna volt. Reggeli után négyes sorokban, sötétkék simlédéres munkásmozgalmi sapkát viselve – a veszprémiek épülésére – mozgalmi nótákat énekelve (pl.: *„Fel vörösök, proletárok, csillagosok, katonák,* Nagy munka vár ma reátok, állnak még a paloták..." „Sződd a selymet *elvtárs,* selyemből lobogót, Ez vezesse harcra a magyar dolgozót..." stb.) vonultunk az egyetemre mintegy 120-an. (90 egyetemista és 30 káderképzős műszaki főiskolás.) Ilyen dalok hangzottak minden hét hat napján a Davidikumtól az egyetemig. Délután, műszaki rajz készítése közben pedig a tanulókörökben a hangszórók magyarra fordított orosz népdalokat közvetítettek, pl. „A Volga tajtékos habja zúg, titokról mesél a táj, Maruszja kékszemű szőke lány, szíve szerelmére vár...". Amikor 100 internálótábor volt és 40 ezer informátor „dolgozott" (RI-341), gyakran felhangzott az oroszból fordított „Drága föld" kezdetű tömegdal is, amelynek utolsó sora az volt, hogy „Minden ember érzi, hogy szabad".

A félelem légköre mindenkit érintett, de politikai, ideológiai alapon rövidesen különböző eljárások is indultak kiválasztott hallgatók ellen. Az első veszprémi évfolyamon 97 hallgató volt. Közülük 10-et (Dezsényi György, Érdi Miklós, Gressai József, Hegyi Endre, Horváth István, Horváth László, Joó Lajos, Sevcsik Éva, Schiller Ignác, Városi Sándor) hurcoltak meg, deportáltak, vagy zártak ki az elkövetkezendőkben.

Néhány veszprémi egyetemi esemény 1949 őszén

Kivonatok a Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Kara kariülést pótló értekezleteinek jegyzőkönyveiből:

1949. okt. 5. Az első előadási nap IX. 25 volt, az ünnepélyes tanévnyitó október 16-án lesz. – Újtípusú egyetemünkön a leghaladóbb tudomány tapasztalatait felhasználva, a Szovjetunió egyetemi és főiskolai tantervét fogadjuk el iránymutató vezérfonalként. A műszaki tanulmányokban az eddigieknél is nagyobbfokú szakosítást kell bevezetnünk. (Polinszky Károly)

1949. dec. 9. A délutáni tanulókörök beosztása: hétfőn kémia, kedden ásványtan, szerdán matematika, csütörtökön kémia, pénteken gépelemek. Az első két órában, 4-6-ig mindenki köteles a tanulókörben tartózkodni, de mást is tanulhat...

1949. dec. 17. Ünnepi tanácsülés a Megyeháza dísztermében Sztálin generalisszimusz 70. születésnapja alkalmából. – Előadások: Polinszky Károly: A Szovjetunió tudományának fejlődéséről és Sztálin generalisszimusznak a tudományos életre gyakorolt befolyásáról. – Diósi István főisk. hallg.: Sztálin élete és munkássága. – Ettre László (NEVIKI): A sztálini gondolkodás alapján kifejlődött szovjet tudomány veszprémi követéséről. – Petrovics József: Sztálin és az ifjúság. – Felhangzott a Sztálin kantáta az egyetemi énekkar előadásában, majd előterjesztették a tanácsülés következő *határozatát:*

„Az egyetem tanárai, tanszemélyzete, hallgatói és dolgozói ünnepélyes fogadalmat tesznek, hogy jövőbeni munkájuknál a magyar dolgozók élcsapata, a Magyar Dolgozók Pártja és annak szeretett vezére, Rákosi elvtárs vezetésével és irányításával fognak dolgozni, és soha le nem térnek a Szovjetunió és annak hős vezetője, Sztálin generalisszimusz mutatta útról. – Tántoríthatatlanul ragaszkodunk a Szovjetunió által vezetett béketábor harcos seregéhez és a világ békéjéért harcoló milliók által emelt sziklaszilárd védőfalban erős bástya-

ként állunk helyt. – Fogadjuk, hogy a tudomány hatalmas várának bevételével dolgozunk és tanulunk, hogy az öt éves terv keretében meghatározott 10000 *szocialista mérnök* kiképzéséből ránk eső részt maradéktalanul végrehajtsuk.

Éljen népi demokráciánk vezetője, a Magyar Dolgozók Pártja! – Éljen Sztálin legjobb magyar tanítványa, Rákosi Mátyás! – Éljen és virágozzon a nagy Szovjetunió, a megvalósult szocializmus, a leghaladóbb tudomány hazája! – Soká éljen a békeszerető népek nagy vezére, példaképünk, vezetőnk, tanítónk, a nagy Sztálin!"

A tanácsülés az Internacionálé eléneklésével ért véget. „...ez a *harc* lesz a végső..."

Aki nem hitt a szocializmusban

Sevcsik Éva értelmiségi származású óvatlan diáktársunk ellen indult 1949 decemberében az első jelentősebb politikai akció. Neki még az is bűne volt, hogy templomba járt. Az asztalán hagyott egy befejezetlen magánlevelet. Ebben a következő „reakciós beállítottságát" igazoló mondatok voltak: „Beszéltem az egyik lánnyal és ő azt mondta, hogy ő még hisz a szocializmusban... Örülök, hogy hazamehetek, mert itt nem tudom, hogy kihez lehet szólni..." A levél Cserey Imre DISZ propagandista „birtokába jutott", majd a pártvezetőség is foglalkozott vele. Javasolták Sevcsik Évának a DISZ-ből való kizárását. A Kar elé kívánták vinni az ügyet „fölvetve a kérdést, hogy ilyen reakciós beállítottság mellett megmaradhat-e *szocialista egyetemünk* falai között", remélve, hogy „a Kari Tanács meghozza a helyes döntést". Évát 1950 februárjában kizárták a DISZ-ből. Akkor még más következménye nem lett a dolognak, de később megállapították róla, hogy: „Az eset óta nem fejlődött semmit." Így újra elővették a témát 1950 szeptemberében a Dezsényi-Érdi üggyel kapcsolatban. Részlet a tervezett faliújság-cikkből:

„Hisz-e a *szocializmus* építésében Sevcsik Éva? – Nem közölte-e ennek az ellenkezőjét? – Nem-e ellenségünk? (Sic!) – Lesz-e *szocialista mérnök* Sevcsik Évából? – Gondolkodjunk ezeken a kérdéseken. És ha becsületesen végig gondoljuk, egy felelet van csak rájuk: nem! – És ez a felelet arra is, hogy megérdemlik-e azt, hogy dolgozóink munkájából tanuljanak, hogy neveltessük őket azért, hogy kikerülve az üzembe, vezető *szocialista* szakkáderek legyenek. És az utolsó kérdésre – van-e ilyen embereknek helyük egy *szocialista egyetemen,* ezek után már egyszerű a felelet: – Nem!"

Blickle Tibor, aki belépett az állampártba, így alsóbbrendűből felsőbbrendő személy lett, nem volt hajlandó a két főbűnös mellett harmadikként Sevcsik Évát is elítélő falújság-cikket aláírni. Így Éva a perből kimaradt. Blickle figyelmeztette is, ha már templomba megy, akkor ne a székesegyházba menjen a nagymisére. Novotny Zsuzsa – Sevcsik Éva évfolyamtársa – ezzel kapcsolatban viszont később megírta, hogy „Nem kellett a székesegyházba, a nagymisére járni, hogy kicsapással fenyegessenek. Velem is közölték néhányszor, hogy ha még egyszer meglátnak, akkor... pedig hol egyik, hol másik templomba, más-más időpontban jártam misére."

Végülis Sevcsik Éva 1950. X. 2-án megírt egy bűnbánó levelet, nagyon kérve, hogy vegyék vissza a DISZ-be. Ezzel akkor az ügyet lezárták.

A Dezsényi-Érdi koncepciós eljárás

Az 1950. szept. 28-án megtartott Dezsényi-Érdi „társadalmi bírósági eljárás" volt a magyarországi, szovjet típusú koncepciós perek egyetemi hullámának veszprémi példája. Ilyen eljárások és kizárások voltak az Eötvös Kollégiumban (Szl-390-402), a Közgazdaságtudományi Egyetemen (BTI-83, FZs), az ELTE Bölcsészkarán (BTI-83-84), a Budapesti Műszaki Egyetemen (PL, CF), de még budapesti ápolónő-képző intézetben is.

Veszprémben kezdetben hat alsóbbrendű hallgató eltávolítását tervezték. Később – állítólag Polinszky Károly közbenjárására, aki szerint nem lehet minden jó tanulót kizárni – a névsor az első három főre szűkült. Végül csak két hallgatótársunk, *Dezsényi György* és *Érdi Miklós* került a vádlottak padjára.

Szöllősi József akkori egyetemi DISZ-titkár, aki az eljárást az ifjúsági szervezet részéről Fülöp Frigyes párttitkár utasítására vezényelte, 1991. június 26-i levelében így foglalta összse emlékeit:

„Jött... a parancsolat: kitoloncolni néhány osztályidegen származású diákot az egyetemről, de azt a látszatot keltve – főleg, ha nem sterilen osztályidegen az apjuk, csak félig, 'egyéb', kispolgár, kiskereskedő, kisiparos –, hogy ők maguk, személy szerint szolgáltak rá a kiakólbólításra. ...Nálunk a párttitkár, Fülöp Frici adta ki az ukázt: intézkedni, hozzákezdeni a nagy perhez...

Összeállt a vészbíróság. Kinevezték az ügyészt, aki a két 'bűnöst', akik voltak olyan ostobák, hogy kereskedő (Dezsényi György esetén P.Gy.) vagy szabó (Érdi Miklóst illetően P.Gy.) gyerekeként szülessenek meg, megvádolja a 'nem közösségi magatartással'. El is hangzott a vádbeszéd, el is tanácsolták a két ifjút. Miután azonban az ügyész elment egy társaság mellett, amelyben valaki félhalkan megjegyezte: „Nevetséges vádak voltak" – széttépte a vádbeszédet, papírkosárba dobta, mert egyetértett a bírálójával. Azóta is hajdani kommunista múltja – lényegében egyetlen – vétkének tartja ezt a förmedvényt.

Igen, ezek a semmiségek voltak a vádpontok, amelyeket te is említesz: hazulról kapott csomagból nem adott a társainak, templomba járt, nem segítette, tanítgatta a munkás- és parasztgyerekeket a tanulmányaikban, ő a kitűnő tanuló, hanem csak a maga előrejutásával törődött. Főleg Érdi Miklóst illették ezek a vádak. Dezsényi Gyurka kissé másodhegedűs volt az ügyben, neki lényegében csak azért kellett mennie, hogy ne egy ember távozzék, mert az kevés lett volna. Őt csak egy kalap alá vette a bíróság, még ha a Miklósra szórt vádakból rá csupán göröngyök hullottak is...."(Sz.J.)

Tehát pártutasításra beindult a gépezet. Megszületett egy faliújság cikk (feltehetően az írói vénájú Szöllősi József tollából), amelynek nehány részletét idézzük:

„...Nincsenek-e (közöttünk) olyanok, akik csak maguknak tanulnak, mentesek minden közösségi szellemtől? Akinek még mindig fontosabb az egyéni érdekük? Akik szellemes megjegyzéseik sikerének élnek? Akik nem hisznek a szociálizmusban? De igen vannak! Feladatunk, hogy leleplezzük őket.

Nem-e tipikus példája a szellemes bemondásoknak élő inproduktív életű kispolgárnak *Dezsényi György*? ...Egy év alatt nem lehetett olyan közösségi emberré nevelni, hogy a legegyszerűbb közösségi dolgokba is belekapcsolodjon. ...az év végén is csomagját éjjel ette meg, nehogy valakit meg kelljen kínálni belőle. És viszonya a szocializmushoz ? Az egyik felvonuláson, amikor Rákosi elvtársat éltettük, olyan gúnyosan viselkedett, hogy egy városi SzlT tag kért meg minket, hogy figyeljük azt az „elvtársat"...

Lesz-e Dezsényi Györgyből jó *szocialista mérnök*?

...Közösségi ember-e *Érdi Miklós*? Politikusan tanul-e és nem saját magának? Feladatának tekinti-e, hogy saját tudását átadja másoknak? megismerni a munkások problémáját? ...Lesz-e *szocialista mérnök* Érdi Miklósból?

Gondolkodjunk ezeken a kérdéseken és ha becsületesen végiggondoljuk, egy felelet van csak rájuk: *nem*!... Van-e ilyen embereknek helyük a *szocialista* egyetemen?"

Ezt követően faliújság-cikkek sora jelent meg. Közülük egyik szövege a következő sorokkal fejeződik be: „Ez egyben figyelmeztető azoknak, akik az előbbi kettő példáját követték, hogy változtassanak magatartásukon és igyekezzenek beleilleszkedni a közösségbe: *Bánhidi, Paczolay, Fejes, Braun, Sevcsik.*"

Vádak *Derzsényi Györgyre* vonatkozóan: Individualista. Burzsoa beállítottságú. Voltak elmés megjegyzései az órán leadott anyaggal és az előadó személyével kapcsolatban. Viccelt ő már a párttal is, kifigurázta ő már a pártnapi előadót is olyan formában, hogy „ugye aztat csak ő mondhassa meg" – furcsa, hogy ugyanez a nagyszerű humorkészség nem terjedt ki a reakciós papra, kulákra.

A közös kivonulásokon nem viselkedett öntudatos DISZ-taghoz illően, s ez nagyon rossz hatással van nemcsak Veszprém lakosságára *(akiket nekünk kell megnevelni),* de ránk is.

Kispolgári magatartása kifejezett volt. Nem hagyta magát nevelni.

Amikor a töréseket kellett megfizetni, Dezsényi volt az, aki emiatt Pártunkat támadta, hivatkozván arra, hogy amit a Párt megígér, nem teljesíti. Jánosi Icát befolyása alá kerítette és kispolgári vonásokat nevelt belé.

Tipikus megtestesítője a kispolgárnak. Ha csomagja érkezett, éjjel fogyasztotta el, nehogy a többieket is meg kelljen kínálni. Ha pártnapokra, szakszervezeti gyűlésekre hívtuk, ő volt az, aki más irányú elfoglaltságaira hivatkozott, és azt hangoztatta, hogy a Párt még tanulni sem hagyja az embert. Az énekkar vezetését azért vállalta, hogy más munka alól kivonja magát. Az énektanítást elszabotálta. Az előadásokat is rendszeresen zavarta fegyelmezetlen viselkedésével és buta megjegyzéseivel. Ha komoly téma felé irányítottuk a beszélgetéseinket, kivonta magát a vitából, hivatkozva arra, hogy neki aludni kell. Beszélgetéseink során többször foglalkoztunk a klérus szerepével, amelyekben időnként Dezsényi is részt vett, de burkolt vagy éppen nyílt megjegyzéseivel a klérus pártjára állott. Másokat félrenevelt (Vádirat)

Érdi Miklósra vonatkozóan: Jó csomó polgári jellemvonás van benne, mint az önzés és a kíméletlenség. A laboratóriumban reggel odaült az analitikai mérleghez, így mások alig jutottak hozzá. Nem hallottam soha, hogy egy gyengébb képességű hallgató jó kollokviumi eredményét neki köszönhette volna. Nincs csúnyább és helytelenebb, mikor valaki tanulás ürügye alatt akar kibújni a másirányú elfoglaltság alól. Két ízben is megkértük, hogy jöjjön el pártnapra. Ő arra hivatkozva, hogy neki tanulnia kell, távol tartotta magát. Nyilvánvalóan nem volt szüksége erre a pár órára. – Látszólag elfogadta az irányelveket, csak amikor komolyabb probléma merült fel, pl. a klerikális reakció helyzete, akkor burkolózott mély hallgatásba, vagy ment ki a szobából.

Minden pillanatot, még a pártnapok idejét is felhasználja az önképzésre.

Jónéhányszor kifejezésre juttatta, hogy milyen jó érzés kitűnőnek lenni, mikor az emberre mindenki felnéz. Bebizonyította, hogy nem vallásosságból töltött annyi időt a templomban, csupán a klérussal való kapcsolat fenntartása miatt.

Kilógott a közösségből. A közösségi munkából igyekezett kivonni magát. Sörös Jolán kartársnőt, aki mielőtt idejött, jó közösségi ember volt, sikerült kispolgárivá nevelnie.

A kalibrálását kétszer elvégezte. Übermensch szeretne lenni. Kosztját nem osztotta meg. Az üzemi gyakorlaton nem volt hajlandó egy pár bakancsot (neki kettő volt) Palkónak átadni. Fizikai munka helyett a reakcióegyenletek jegyezgetésével pepecselte el az időt. A jobboldali szocdemek barátságát kereste, helyeselte kifakadásaikat. Klerikális szempont: vasárnap első, munkanapokon utolsó volt a fölkelésben. Ha vallási vagy klerikális kérdésekről jött elő a szó, vagy ellene foglalt állást, vagy igyekezett elterelni a szót. Tudását nem osztotta meg mással. Gyáva, az üzemben félt az NO_2 mérgezéstől. (?)

Egy mentőakció – Kalló Dénes (ma egyetemünk díszdoktora) irányításával úgy döntöttünk, hogy megpróbálunk segíteni a veszélyeztetettebbnek látszó Dezsényi Gyurkának. Vele megbeszélve egy Budapesten feladott távirattal hazahívtuk, majd azt tanácsoltuk neki, vizsgázzon le párttörténetből. (Ez a vizsga nem volt kötelező, így e tárgyból csak a párttag Antal Béla vizsgázott le.) Dezsényi jelesre vizsgázott Lóránt Imrénél, sajnos ez sem segített rajta. (Pártutasítás volt, hogy valakit el kell távolítani.)

Az Elvtársi Bíróság tárgyalására 1950. szept. 27-én este 8 órakor az A-épületben a földszinti bejárat fölött kialakított 100 személyes előadóteremben került sor.

Berkes Sándor elnöki bevezetőjében felhívott arra, hogy „meg nem alkuvó harcot kell folytatni minden polgári hatás ellen, ami az apolitikus tanulásban, a közösségi szellem gyengítésében, a klerikális szellemnek az egyetem falai közé való behatolásában jelentkezik."

Ezt követte az ügyész, *Szöllősi József* kb. háromnegyed órás vádbeszéde, amelyből csak egy egyoldalas vázlat maradt meg. A beszéd tartalmazta a korábbi iratokban megtalálható vádpontokat s amint ez a kar 1950. X. 12-i ülésének jegyzőkönyvéből kiderül, olykor azokat fokozta is. Pl.: Dezsényi a törésekkel kapcsolatos rendelet megjelenésekor „uszított a Párt ellen" (korábban azt ígérték, hogy semmiért nem kell fizetni), „gúnyt űzött társainak Rákosi elvtárs felé irányuló lelkesedéséből egy ünnepély alkalmából." Új, korábban nyíltan fel nem merült momentum, hogy a vádbeszéd Érdi kisiparos származását terhelő adatként hangsúlyozta, a kollektív tanulás igényével együtt.

A vádirathoz *hozzászóltak* az elnökségből, majd a hallgatóságból azt emelték ki, hogy a közös énekléskor Dezsényi „falsul énekelt", és egy gyűlésen, amikor Rákosi nevét említették, csak „lagymatagon" tapsolt.

A *vádlottak magatartása* eltérő volt. Dezsényi határozottan kiállt a mellett, hogy a felsorolt hibák vagy nem történtek meg, vagy azokat már jórészt kiküszöbölte, amint erre Blicklének és Greksának írt válaszában is utalt. Érdi viszont a bűnbánó bűnös magatartását mutatta, mindent megígérve, hogy megjavul. A tárgyalás *légköre* olyan volt, hogy senki nem mert a vádlottak mellett felszólalni.

A tárgyalás végén a bíróság azt állapította meg, hogy mindkettőjük közösségi magatartása rossz, társaikkal nem tudtak jó viszonyt kiépíteni, a klerikális reakció hatása alatt állnak, jelentősebb fejlődést nem mutattak fel... Ezért az elvtársi bíróság úgy *Dezsényi Györgyöt,* mint *Érdi Miklóst* a DISZ-ből és az Egyetemről való kizárásra javasolja."

További fejlemények

Az 1950 október 5-i kari ülésen Polinszky Károly bejelenti, hogy a DISZ részéről egy beadvány érkezett, és az ülés felkéri dr. Fejes Tóth László professzort az ügy kivizsgálására.

Fejes Tóth László professzor a kapott felkérés alapján az egyik matematika órán – segítő szándékkal – *titkos szavazást* kért az évfolyamtól a következő kérdésekkel:

1. Zavart-e engem a tanulásban? Dezsényi György: igen – nem, Érdi Miklós: igen – nem
2. Segítette-e társait a tanulásban? Dezsényi György: igen – nem, Érdi Miklós: igen – nem
3. Szívesen dolgozna-e együtt? Dezsényi György: igen – nem, Érdi Miklós: igen – nem
4. Lehet-e szocialista mérnök? Dezsényi György: igen – nem, Érdi Miklós: igen – nem

A szavazásnak a párt- és a DISZ-funkcionáriusok számára meglepő eredménye az volt, hogy az évfolyamban még a párttagok egy része is a vádlottak mellé állt.

A helyi funkcionáriusok távozásra szólítják fel Dezsényi Györgyöt, aki október 10-én elhagyja az egyetemet.

1950. X. 12-én *rendkívüli kari ülés* tárgyalta az ügyet. Részletek a jegyzőkönyvből:

„Jelen voltak: Dr. Polinszky Károly kari kurátor, Dr. Fejes-Tóth László egy. ny. rk. tanár, Dr. Benedek Pál tanszékvezető int. tanár, Dr. Nemecz Ernő tanszékvezető int. tanár, Straub Gyula tanszékvezető int. tanár, Herédi László meghívott előadó, tanszékvezető, Mihályi Károly meghívott előadó (orosz), Fülöp Frigyes, az MDP helyi titkára, Meskó Gábor Tanulmányi Osztály vezető.

Dr. Polinszky Károly az ülést megnyitja. A jegyzőkönyv vezetésére felkéri Herédi László meghívott előadót. Bejelenti, hogy a rendkívüli ülés tárgya *Dezsényi György* és *Érdi Miklós* II. éves hallgatóknak a DISZ által előterjesztett fegyelmi ügyének megvitatása és a Rektor Úrhoz teendő javaslat megszövegezése. Ezek után felkéri az ügy kivizsgálásával megbízott Dr. Fejes-Tóth László egy. ny. rk. tanárt jelentésének megtételére.

Dr. Fejes-Tóth László ismerteti az előzményeket, főbb részleteiben felolvassa a DISZ társadalmi bíróságán elmondott vádbeszédet. ...A vád ismertetése után Dr. Fejes-Tóth felolvassa a lefolytatott vizsgálatról szóló jelentést. A jelentés végén a javaslatot két pontban foglalja össze:

1. Mondjon a Kar köszönetet a DISZ-nek, amiért leleplezte két tagjának romboló tevékenységét.

2. Foglaljon a Kar olyan értelemben állást, hogy mindkét vádlott Karunkról eltávolíttassék, de tanulmányait a budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karán folytathassa....

Fülöp elvtárs kiegészíti még a képet annyival, hogy a jelentések szerint Érdi agitált a normarendezés ellen.

Dr. Benedek Pál hosszabb felszólalásban foglalkozik az üggyel. Kiemelte a társadalmi bíróság és a rendes bíróság ill. fegyelmi eljárás közti különbségeket. ...csatlakozik Fejes-Tóth javaslatához, hogy a kar mondjon köszönetet a DISZ-nek, amiért a Kart munkájában segíti. De úgy véli, mindenképpen alaposan meg kell vizsgálni a vádpontokat. Kénytelen rámutatni, hogy a vádbeszéd számos politikai hibát tartalmazott, melyek részben jobboldali, részben baloldali elhajlásnak minősíthetők. Így például határozottan jobboldali elhajlásnak minősíti, hogy a vádbeszéd, mikor bizonyítani akarja, hogy Érdi nem vallásos és csupán politikum nála a templomba járás, akkor egy bibliai kívánalom nem teljesítésében marasztalja el. Ugyancsak Érdi esetében baloldali elhajlás az, hogy kisiparos származását terhelő adatként hangsúlyozza ki a vádbeszéd.

Baloldali elhajlás a kollektív tanulás követelése. A szocialista pedagógia teljesen elveti a kollektív tanulást, ha az mértéktelen, és helyébe jórészt az elmélyedő egyéni tanulást állítja. Példa erre a Pártiskola, ahol minden kollektív tanulásra való törekvést helytelennek minő-

sítettek és nem engedtek meg. Ez persze nem vonatkozik a tanulóköri munkára. Helytelen, hogy a vádbeszéd a klerikalizmus tényét jóformán csak a templomlátogatással támasztja alá. Azzal érvel a vádbeszéd, hogy akkoriban a templomlátogatás fegyver lehetett a klérus kezében, mert azt mondhatták: lám ezek kommunisták és mégis hozzánk jönnek. Ugyanakkor nem gondol arra a vádló, hogy mennyivel inkább fegyver a klérus kezében az, ha az ítélethozatal indokolásában, vagy akár csak a vádpontok között a vallásosság, a templombajárás is szerepel. Különösen súlyos hiba ez ma, amikor megegyezés van az Egyházakkal. A vallásosság a marxista ideológia számára nem közömbös, még az egyén vallásossága sem, de el kell fogadnunk azt a tényt, hogy a vallás még bizonyos mértékig szükséglet. Mi a klerikális *reakció* ellen harcolunk.

Kiértékelve a dolgot, a DISZ sok tekintetben túlzottan baloldalinak mutatkozott. Az az érzése, hogy a szükséges jó politikai munka helyett és ennek hiányában az eredményeket bizonyos mértékig adminisztratív eszközökkel akarja biztosítani. Végül leszögezi, hogy ez az ügy végső fokon nem Dezsényi és Érdi ügye, hanem fontos politikai kérdés, amely komoly megfontolást igényel. Az a véleménye, hogy Érdi és Dezsényi ügyét feltétlenül külön kell választani. Érdi alapjában véve értékes ember... Ajánlja, hogy *Érdire* vonatkozóan a Kar a beterjesztett javaslatot ne fogadja el. – Más *Dezsényi* esete. Határozottan látszik jobboldali szociáldemokrata volta, destruktív magatartása. Dezsényi megállapíthatóan súlyos vétségeket követett el. Dezsényivel szemben a javaslatot elfogadja: *helyeztessék át Pestre.*

Dr. Nemecz: Dezsényi esetét ő is sokkal súlyosabbnak tartja. Nem tudja, az áthelyezés változtatna-e rajta. A javaslatot nem tartja megoldásnak.

Dr. Polinszky: Indítványozza, hogy a Kar olyan értelmű felterjesztést tegyen, amely javasolja, hogy Dezsényi az Egyetemről két félévre kizárassék s valamelyik vidéki üzembe helyeztessék, ahol erős és fejlett káderek között talán megváltozik. A két félév után, megfelelő változás esetén, vissza lehetne venni, ezt azonban akkor bírálná el a Kar.

Dr. Nemecz: Legyen-e Dezsényiből vegyészmérnök? Nem volt ez a határozott elképzelése és célja. Dezsényi többre becsüli a régi, rossz értelemben vett társadalmi életet, mint a tanulást.

Straub: Érdi magánstréber jellegű, de nem értéktelen ember. Hiba van a DISZ-ben is, hogy túlságosan hamar lemondott a vele való foglalkozásról. Dezsényi menjen üzembe, fizikai munkára, vidékre.

Fülöp elvtárs: Dezsényiből sohasem lesz szocialista mérnök. Nem szabad vele kísérletezni. Egyébként a vádbeszéd klerikalizmusról szóló pontja véleményem szerint nem politikai hiba. – Érdi nem közösségi ember, azzá kell válnia. Javasolja, hogy Érdi menjen üzembe, Dezsényit pedig kizárásra kell felterjeszteni.

Dr. Polinszky szavazásra bocsájtja a kérdést. Ezek szerint: 1. Érdi részesüljön a Kar részéről szigorú dorgálásban, de a Kar ne terjessze fel időleges kizárásra sem. 2. Terjessze fel a Kar időleges (két félévre szóló) kizárásra.

Fülöp elvtárs közbevetőleg megjegyzi, hogy a kérdést átbeszélte a Városi Pártbizottsággal is, s az ottani elvtársak véleménye is az volt, amit az előbb tolmácsolt.

A *Kar* Érdire vonatkozólag egyhangú szavazással úgy dönt, hogy szigorú dorgálásban részesíti, de nem javasolja időleges kizárását sem. *Dr. Polinszky* szavazásra bocsájtja a javaslatot Dezsényi ügyében. Ezek szerintí. 1. Javasolja a Kar Dezsényit két félévre szóló kizárásra. – 2. Javasolja az összes egyetemekről való eltávolításra.

A Kar dr. Fejes-Tóth László kivételével – a második javaslatot fogadja el."

Utóirat: A KM/403-De-10/1951. V. főoszt. rendelet *Dezsényi Györgyöt* kizárja az ország összes főiskoláiról. (1951.V.22 ?)

1951. június 26. Dezsényi György átveszi a születési anyakönyvi kivonatot és az érettségi bizonyítványt. (Az első év elvégzését igazoló indexet visszatartják.) 1951 augusztusában felvételt nyer a Dolgozók Vegyipari Technikumába (Bp. XI. Gellért tér 4.) és technikusként dolgozik a Terrachemia Vegyészeti Gyárban (Budapest XXII. Nagytétény, Fő u. 8.).

1952. július 5. – Dezsényi György (Budapest, Lenin krt. 15. alatti lakos) az egyetem dékánjához intézett beadványában az egyetemre való visszavételét kéri.

Petró József a Dolgozók Vegyipari Technikuma iskolavezetője a következőket írja: „...társainak mindenkor szívesen állt rendelkezésére. Én a leggyengébb két embert adtam mellé tanulópárnak, akikkel igen lelkiismeretesen foglalkozott... Társai szerették... Indokoltnak látnám hogy képességeinek megfelelően egyetemen folytathassa tanulmányait."

Kukurta János, a Terrachemia Vegyészeti Gyár személyzeti felelőse írja: „Alkalmaztatása óta úgy magatartása, mint munkája ellen semmilyen kifogás nem merült fel. ...Üzemünk dolgozói bizalommal vannak iránta... a napokban megtartott szakszervezeti választáson ÜB tagnak választották meg. ....Kérem a tanulmányi osztályt, ...hogy a részére terhes határozatot hatálytalanítsák".

1952. október 25. Dr. Bereczky Endre egyetemi tanár, dékán, a Bánya- és Energiaügyi Minisztérium Általános Oktatási Osztályához intézett levelében nem javasolja a Dezsényi György ellen hozott kizáró rendelet hatálytalanítását. Hivatkozik Horváth József a Tanulmányi Osztály káderese vizsgálatára. Az október 20-án kelt jelentés szerint Dezsényiéknek hangszerkereskedésük volt, amit államosítottak, ma is alkalmazottat tartanak. Édesapja először megtagadta békekölcsön jegyzését (majd 400 forintot jegyzett), édesanyja nem fizeti az MNDSZ (Magyar Nők Demokratikus Szövetsége) tagsági bélyegét, nem vesznek részt lakó- és békegyűléseken, teljesen passzívak.

1953. Dezsényi Györgyöt behívják katonának. A bajai Pf. 7143 egységnél „mint eü. honvéd munkáját kifogástalanul végzi. A parancsnokság támogatja továbbtanulási kérelmét." Pék Sándor hdgy.

1957. február 7. A kizárást hatálytalanítják, tanulmányait a BME esti tagozatán folytathatja.

Néhány diáksors

Az ellenállási mozgalomhoz tartozó Antibolsevista Gárda tagja volt *Schiller Ignác* és az általa beszervezett *Horváth István*. Az 1950. október 22-i tanácsválasztáskor kb. 100 röpcédulát szórtak szét Veszprémben a Jeruzsálemhegyen. Az ÁVH-nak válogatott kínzásokkal kikényszerített vallomásokkal sikerült a szervezethez tartozók többségét letartóztatni. A törzskönyv szerint Horváth és Schiller 1951. január 28-án „ismeretlen helyre távoztak" Ezt követően nem hallottunk róluk.

Schiller Ignácot 1951. április 5-én 12 évi, Horváth Istvánt pedig 6 évi börtönre ítélték. 1956-ban a forradalom alatt szabadultak ki, majd külföldre távoztak. (MGy-S)

Városi Sándor paraszt származású és *Horváth László* értelmiségi (tanár) származású másodéves hallgató a törzskönyv szerint 1951. március 23-án, illetve 29-én „ismeretlen helyre távozott".

Megpróbálták az országot elhagyni Jugoszlávia felé és elfogták őket. Néhány hét múlva Horváth László előkerült, s egyik este elrettentésül az akkor itt tanuló két évfolyam elé állították.

Horváth Lászlót 1951. X. 26-án az ország összes egyeteméről és főiskolájáról kizárták. Városi Sándorról semmi újabb adat nem található. *Horváth László* ezt követően tanítóképzőt végzett. *Városi Sándort* bíróság elé állították s 1953-ban szabadult. Indexét és érettségi bizonyítványát 1953. okt. 22-én vette át. Tudomásunk szerint nem kísérelte meg tanulmányainak a folytatását.

Joó Lajos III. éves hallgatóról az iratok annyit mondanak, hogy 1951. X. 24-én kimaradt, 1953. IX. 21-én pedig beiratkozott. Családjukat a budapesti kitelepítések során a Jász-Nagykún-Szolnok megyei Kőtelek fennhatósága alá tartozó egyik tanyára telepítették ki, ahol a rizsföldeken dolgoztak. Visszakerülésében sokat segített neki dr. Polinszky Károly, mert már a zsebében volt a behívó munkaszolgálatra. Veszprémben a tanszékek lehetővé tették számára, hogy soron kívül vizsgázzon, és a szünetekben végezze el az elmaradt laborgyakorlatokat. Kivétel volt a Marxizmus-Leninizmus Tanszék, amelyik ragaszkodott minden elmaradt előadás és szemináriumon meghallgatásához. Így neki csak ezekre az órákra kellett járnia. Dr. Benedek Pál, igazgatóhelyettes szerzett neki állást a MÁFKI-ban. Amikor ezt az egyetem Személyzeti Osztálya letiltotta („hallgató nem dolgozhat"), akkor célprémiumos munkát kapott. 1953 helyett 1956-ban végzett, majdnem mindegyik osztályzata jeles volt, csak az ideológiai tárgyakból kapott rendszeresen jót. Jeles minősítésű diplomájára akadémiai jutalomban is részesült. 1962-től a Great Lakes Research Corporation alkalmazottja, jelenleg „Vice President and General Manager", 26 jelentősebb publikáció és több mint száz – részben nemzetközi – szabadalom tulajdonosa.

Asztalos Tivadar (Pilisszentiván, 1930. júl. 25.) ajkacsingeri bányász családból származott. Középiskolai tanulmányait megszakította, bányász-, majd fonodai munkát végzett. 1949. decemberében MDP tagjelölt lett és szakérettségis tanfolyamról 1951 szeptemberében került Veszprémbe. Később tagjelöltségét megszüntették, mert „nem tudott lelkesedni a pártért, sok a polgári jellemvonás benne és egyéni érdekeit mindennél fontosabbnak tartotta".

1954 október közepén az egyik egyetemi WC ajtaján megjelent a M.E.M felirat, alatta cirill betűkkel M = dvizsenie, M = vengerszkij. – (M.E.M. a Magyar Ellenállási Mozgalom rövidítése.) Ezt lefényképezték és minden évfolyamon egy olyan magyarról oroszra fordítás zárthelyit írattak, amelyben előfordult a „magyar" és a „mozgalom" szó. Ennek alapján kiderítették, hogy a tettes: Asztalos Tivadar, aki elismerte, hogy ez az ő írása, s ezt egyszer a Szabad Európa Rádióban hallotta.

Környezettanulmány, több kihallgatás és jegyzőkönyv felvétele után kiderült az is, hogy helytelen nézeteket vallott, pl. hogy a bányászok a 30-as években jobban kerestek, mint ma, a szocializmust gyorsabban lehetne építeni, ha a Kárpát medence nyersanyagai Magyarországhoz tartoznának. Így 1955-ben *helytelen politikai nézetek hangoztatása* miatt az ország összes egyeteméről kizárták.

1957 februárjában a termelésben végzett jó munkájára, és megváltozott magatartására való tekintettel engedélyezték, hogy tanulmányait Veszprémben befejezze. 1958-ban végzett.

Származás miatti hátrányok 1951–1956 között

1951 és 1956 közt több hallgatót zártak ki, vagy nem vettek fel, főleg „kulák" származás miatt.

Rátosi Ernő 1950-ben került Veszprémbe, 1951 szeptember 5-én kizárták. (Később kiderült, hogy tévesen kerültek kuláklistára.) Időközben munkaszolgálatos alakulatnál katonai szolgálatot teljesített. 1954-ben engedélyezték tanulmányai folytatását, két év múlva, azzal a feltétellel, „ha a termelésben jó munkát végez". Munkahelyén sztahanovista lett, tanulmányait 1955-ben folytathatta, 1960-ban végzett (1955 helyett).1963-tól a százhalombattai Dunai Kőolajipari Vállalat főtechnológusa, 1975-től vezérigazgatója. – *Gressai József* (1949) 1951. október 26-án „vagyoni viszonyai elhallgatása miatt" kizárták. Tanulmányainak folytatásáról nincs adat. – *Hegyi Endre* (1949) 1952-ben „Kulák származás miatt" (cséplőgépük volt) két félévre kizárták. – *Nagy Miklós* (1950) 1951. okt. 26-án „vagyoni viszonyainak elhallgatása miatt" kizárták. Jó-közepes osztályzatai voltak, tanulmányai folytatásáról nincs tudomásunk. – *Pleszkács Imre* (1950) Származása miatt 1952-ben kizárták. Tanulmányait 1956-ban folytathatta az esti tagozaton. – *Lenkei György* „Kulák származás" miatt az 1953. febr. 23-án az egyetemről négy félévre kitiltották. – *Szántai Lajos* (1950) 1953. március 15-én „kulák származásának elhallgatása miatt" (édesapja öt gyermekével 28 holdon gazdálkodott) az egyetemről négy félévre kizárták.

Tell Ilona (1950) – Fazekas Jánosné somlóvásárhelyi MDP titkár 1952. dec. 12-én a következő levelet írta a „Veszprémi Egyettem Tanulmányi Osztájának": „Tell Ilonának 28 kh földjük volt demost fölvan ajálva mind *kulák az édesanja* politikilalg sem tud ugy viszonulni ugy azt hiszem hogy az Elvtársok meg értik ahejzetűkett, más t irni nem tudunk, mert *az igyis csak elenség haföld nincsen."* Ennek alapján 1953. március 16-án az egyetemről két félévre kizárták, mert „szülei szerepeltek a kuláklistán s ezt elhallgatta". Tanulmányait az 1953/54 tanév II. félévében folytathatta, 1956-ban végzett.

Réthy Katalin Miután a szegedi orvostudományi karon felvételét származása miatt indokolás nélkül elutasítják, kéri a felvételét Veszprémben megüresedett helyre. Azt a választ kapja, hogy másutt elutasítottat nem vehetnek fel. Évek múlva sikerült bejutnia az egyetemre, esti tagozatra, 1963-ban végzett, 1973-ban műszaki doktor, 1979-ben a műszaki tudomány kandidátusa. (Bélafi Lászlóné)

Az 1956-os forradalom

Történeti előzmények 1953–1956. okt. 6.

1953. március 5. – Joszif Visszárionics Sztálin (Dzsugasvilli) szovjet diktátor halála. – *1953. június 17.* Felkelés Kelet-Berlinben, népmozgalom (sztrájkok, felvonulások) több mint 560 helységben az NDK-ban. A szovjet hadsereg és a német biztonsági alakulatok beavatkozása következtében legalább 50-en vesztették életüket. (GN)

1955. május 26. – Hruscsov és Bulganyin belgrádi Canossa-járása. (Annak az elismerése, hogy Titónak joga van saját útján járni a szocializmus megteremtésében.)

1956. február 25. – Nikita Hruscsov titkos beszéde az SzKP XX. kongresszusán. A legsúlyosabb szavakkal ítéli el az egész sztálini vezetést és meghirdeti a békés egymás mellett élés politikáját. (HN)

1956. március 17. – Megújul, majd harcos vitafórummá növi ki magát a DISZ Petőfi Köre. Közgazdász-vita: május 22., történész vita: május 30-jún.1., filozófiai vita: június 14-15., sajtóvita: június 27-28.

1956. június 28. – Lengyelországban, Poznańban az akkori Sztálin Művek és más gyárak munkásai és diákok az előző napon meghirdetett sztrájk után tüntettek a magasabb életszínvonalért és a dogmatikus vezetés ellen. A százezres tömeget a pártbizottság és a belügy épülete előtt puskatűzzel fogadták. (Fekete csütörtök.) A munkások fegyvereket szereztek, a harcok 30-án reggelig tartottak. (Mintegy 100 halott és többszáz sebesült volt.) Tüntetések voltak más lengyel városokban is. (SzK-211-212, PA-201-202)

1956. szeptember – Új életre kel a Petőfi Kör. Az ország több városában hasonló értelmiségi fórumok, politikai vitaközpontok jönnek létre. – *Kolozsváron* Várhegyi István a Bolyai Egyetem hallgatója megfogalmazza a diákszövetség programtervezetét, célja a diákság élet- és szellemi körülményeinek javítása, megreformálása. – 1956. október. Diákgyűlések Kolozsváron, Temesváron, Bukarestben, Craiovában egyetemi reformok bevezetése érdekében. (PS-13)

1956. október 6. – Rajk László és kivégzett három társának újratemetése. Néma tüntetés.

Szegedi események 1956. okt. 13-tól okt. 21-ig

Egy budapesti előzmény. – 1956. október 10., szerda. Budapesten az ELTE Bölcsészkarán egy „Magyar diákok !" kezdetű felhívás születik, amely – többek között – megállapítja, hogy „A mostani oktatási rendszer szellemi nyomorékokat nevel. Tenni kényszerülünk! – Első lépésünket az orosz nyelv fakultatívvá tételéért kell tennünk. Vegyétek figyelembe, hogy az orosz nyelv ilyetén való oktatása az orosz sovinizmus következménye, mely a sztalinizmusból táplálkozott. ...1956. október 22-én lépjetek velünk egységesen sztrájkba az orosz nyelv fakultatívvá tételéért." (KT-15 és 1. melléklete)

Szegedi események. – 1956. október 13., szombat. – A szegedi joghallgatók megkapják az okt. 10-i budapesti felhívást. Több példányban leírják és „szegedi joghallgatók" aláírással terjesztik. Felmerül a DISZ helyett egy diák érdekvédelmi szervezet létrehozásának igénye is.

1956. október 16., kedd. – A diákgyűlés 75 %-os többséggel a DISZ-től független, politikamentes szervezet, a MEFSZ (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége) megalakítása mellett szavaz.

1956. október 17., szerda. – Lejtényi András, Kiss Tamás és Abrudbányai Iván joghallgatók felhívást szövegeznek meg és azt elküldik az ország különböző más egyetemein tanuló ismerőseiknek, barátaiknak. Ebben – a XX. Kongresszus szellemében – bejelentik a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségének (MEFSZ) megalakítását és a hallgatók csatlakozását kérik.

1956. október 20., szombat. – A délutáni nagygyűlésen 20 pontban követeléseket és javaslatokat fogalmaztak meg.

1956. október 21., vasárnap. – Megnevezik a küldötteket a vidéki városokba: *Debrecenbe, Pécsre, Veszprémbe* (Kádár Attila), *Miskolcra, Sopronba, Győrbe.* Ők a délután folyamán elutaztak.

Események Veszprémben[2], más magyar városokban (Okt. 13-21)

1956. október 13., szombat. – *Debrecen* A Kossuth Kör megtartja első nyilvános vitáját kb. ezer résztvevővel „Értelmiség – demokratizmus – Debrecen" címmel. Felvetették az egyetemről politikai okok miatt eltávolított Sántha Kálmán professzor ügyét, azt, hogy miért kell orosz tankönyvekből tanulni, sőt felmerült néhány szent tabu, a többpártrendszer és a szovjet csapatok kivonása is. (FT-15-18)

1956. október 15., hétfő. – *Veszprém* – A Hazafias Népfront értelmiségi ankétot szervez az egyetemen, az E-kamarában. Felszólalók: *Páldy Róbert* könyvtárigazgató a Békefi Antal tanár elleni – felesége származása miatti – diszkriminációt említi, s azt, hogy népdalgyűjtését a megyei pártvezetés nacionalizmusnak minősíti. – *Dr. Szöllősy Pál* jogász: Akik a törvényt tiporják, azoknak nincs szükségük jogászokra. – *Dr. Brusznyai Árpád* tanár: A gyilkosokat és kártevőket meg kell büntetni, a szélhámosokat meg kell akadályozni, hogy szélhámoskodjanak, a sarlatánokat pedig, akiknek nincs meg a funkciójukhoz szükséges hozzáértésük, vissza kell állítani a termelő munkába. – *Dr. Horváth Tibor* vegyészmérnök: A gazdasági vezetők közt sok a hozzá nem értő, akik felbecsülhetetlen károkat okoznak.- (MGy-24), Nagy Imre szerepéről *dr. Szöllősy Pál, dr. Benedek Pál* egyetemi tanár, veszprémi városi pártbizottsági VB-tag, a MÁFKI igazgatóhelyettese, és *Szabó István* az egyetem Marxizmus-Leninizmus Tanszékének tanársegéde szólt hozzá. (MGy-26)

1956. október 21., vasárnap. – *Veszprém* – A Szabad Ifjúság friss száma lejut Veszprémbe, ez közli a szegedi és a budapesti egyetemek felhívását. – Az E-épületben lévő menzán *Füredi Zoltán* és *Szűcs István* elkezdi szervezni a veszprémi MEFESZ-t. Az asztalokra támogatást kérő íveket tesznek, aki akarja, írja alá. Délután már táviratban jelzik a budapestieknek csatlakozási szándékukat. Este a Várban lévő kollégiumban úgy döntenek, hogy október 23-án legyen az alakuló gyűlés.

1956. október 22. Hétfő

Veszprém – Kádár Attila szegedi küldött ismerteti a veszprémiekkel a szegedi felhívást. Meghívók készülnek a *szegedi, miskolci, budapesti* egyetemek felhívása alapján összeállított követelésekkel.

2 A veszprémi forradalmi eseményekre vonatkozó, irodalmi hivatkozás nélkül közölt adatok forrása általában Mészáros Gyula monográfiájának (MGy) az adott napra vagy időszakra vonatkozó fejezete.

Budapest – A Petőfi Kör vezetősége 10 pontos javaslatot állít össze. – A harmadéves orvostanhallgatók megalakítják a MEFESZ-t, s összeállítják követeléseiket. – A Közgazdasági Egyetem diákgyűlésén 1200 hallgató megalakítja a MEFESZ-t és 22 pontban foglalja össze a követeléseket. – A Műegyetemen háromezer hallgató elfogadta a szegediek követeléseit és csatlakozott a MEFESZ-hez, majd határoztak az október 23-i tüntetésről és egyhangúlag elfogadták a 14 pontba foglalt követeléseiket. Ezek tartalmazták pl. a következőket:

A kormány alakuljon át Nagy Imre elvtárs vezetésével. – Az összes szovjet csapatok azonnal kivonása Magyarországról, a magyar békeszerződés értelmében. – Általános, egyenlő, titkos választásokat, több párt részvételével, új nemzetgyűlési képviselők megválasztásával. – A néptől idegen címer helyett a régi Kossuth-címer visszaállítását, március 15-ét és október 6-át nyilvánítsák nemzeti ünneppé és munkaszünetté. – A zsarnokság és önkény jelképét, a Sztálin-szobrot azonnal távolítsák el. (GP-73-75, KT-9-11, LGy-37, 16 pontos változata: ENSZ-161-162, VL-15):

Sopron – Ezer hallgató hat tagú diákbizottságot választ. (KT-7) – Kimondják a DISZ megszüntetését és a MEFESZ megalakulását. Úgy döntenek, hogy Nagy László IV. éves hallgató menjen Veszprémbe, mondja el tapasztalatait és ismertesse 17 pontos követelésüket. (MGy-39, RL-3)

Az 1956-os forradalom napjai

1956. október 23. Kedd. A forradalom kitörése

Debrecen. – *Székelyhidi Ágoston* IV.éves hallgató felolvassa a 20 pontot s azokat egyenként megszavazzák. Ezek a romániai és más országokban élő magyarok ügyével való foglalkozást is sürgetik és szolidaritásukat fejezik ki a lengyel nép, a Lengyel Egyesült Munkáspárt politikája iránt. (FT-22-23.)

A tüntetők elárasztották a belvárost, leverték a vörös csillagokat, majd a rendőrkapitányság előtt a politikai foglyok szabadon bocsátását követelték. Hat és fél hét között az ÁVH-sok riasztólövések után élessel lőttek a „Kossuth utcai csatában". Három ember meghalt, hárman (köztük a Gépipari Technikum két diákja) súlyos, kb. 22-en könnyű sérülést szenvedtek. (KF.S-11) 1956 októberében itt dördültek el először Magyarországon a fegyverek. Az egyetemisták délután kimondták a MEFESZ megalakulását, az eddigi vezetők távozását követelték. A pártbizottság székháza elé vonultak, s tiltakoztak a tüntetők elleni fegyveres fellépés ellen. (FT-21-32)

Budapest. – Andropov szovjet nagykövet táviratban jelenti a külügyminisztériumnak, hogy a magyar sajtó részletesen tárgyalja a lengyel eseményeket, a negatív szovjet értékeléseket nem közlik, Szegeden 3000 hallgató kilépett a DISZ-ből és létrehozott egy autonóm szervezetet, a MEFESZ-t és hasonló gyűlésekre került sor a budapesti, a pécsi, *veszprémi* és a miskolci egyetemeken. (BM-363)

A belügyminiszter letiltja a diákok Lengyelország iránti szolidaritási tüntetését, majd engedélyezi. A tüntetés a Március 15 téren, a Petőfi szobornál kezdődött (egy diák felolvasta a 16 pontot), onnan a budai Bem József szoborhoz vonultak, ahol csatlakoztak a műegyete-

misták, ott már kb. 50 ezren voltak. Veres Péter az Írószövetség nevében felolvasta az írók kiáltványát, Bessenyei Ferenc elszavalta a Szózatot, egy lengyel író szólt a tömeghez. Az esti órákban a parlamenthez vonultak, ott már 200 ezren lehettek. Egy csoport a Városligetbe vonult, ahol ledöntötték Sztálin szobrát, egy másik a Rádióhoz, hogy beolvastassák az egyetemisták követeléseit. E helyett Gerő beszéde hangzott el (VL-23-24.), ami olaj volt a tűzre. A rádiót őrző ÁVH-sok a tömegbe lőttek (2 halott, 41 sebesült – KF.S-11). A felkelők az erősítésül érkező egységektől és üzemi raktárakból fegyvereket szereztek. Megkezdődött a harc. Este 10-11 között a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok megindulnak Budapest felé. A végső döntést Hruscsov kezdeményezésére az SzKP elnöksége hozta meg este 9-kor. (RI-388)

Veszprém – A Miskolci Egyetemről Édes Pál és Jaszlics Iván hallgatók a déli órákban érkeztek Veszprémbe. Sopronból – vonattal – Nagy László IV. éves hallgató érkezett, aki volt gimnáziumi osztálytársai (Leitold Ferenc, Magyar Balázs) segítségével lépett kapcsolatba a veszprémi szervezőkkel.

A külföldön tartózkodó dr. Polinszky Károly dékánt képviselő dr. Nemecz Ernő dékánhelyettes megígértette a szervezőkkel (Füredi Zoltán V. éves, Bíró Sándor IV. éves, Szűcs István IV. éves és Horváth Lajos), hogy minden provokációtól tartózkodnak, a botrányt megakadályozzák.

A *nagygyűlés* a Petőfi Színházban délután 3-kor kezdődött, Straub Gyula docens elnökletével. A 300-350 résztvevőnek kb 10 %-a megfigyelő volt, az ÁVH szolgálaton kívüli tisztjei és operatív beosztottai, MDP és DISZ vezetők, a rendőrség képviselői. Ott voltak meghívottként Brusznyai Árpád és Monory Gyula tanárok, dr. Jónás Oszkár ügyvéd, veszprémi üzemek képviselői, a szegedi, a miskolci és a soproni egyetem kiküldöttei, akik fel is szólaltak. Közben megérkezett autóbusszal több mint 50 soproni hallgató. A veszprémiek részéről hozzászóltak: Füredi Zoltán, Bíró Sándor és Vékony Ferenc (aki itt először mondta ki nyilvánosan, hogy távozzanak a szovjet csapatok), Mátrai Attila, Sági Ferenc, Pálinkás Keresztély és Szilágyi Imre hallgatók, Bíró Zoltán főhadnagy a Katonai Tanszékről (a heti 2 órás katonai kiképzés elég, támogatja a 12 hónapos katonai szolgálatot a 24 hónap helyett), Szabó László tanársegéd a Marxizmus Tanszékről, aki egyetértett az előtte szólókkal. Dr. Benedek Pál egyetemi tanár bejelentette, hogy az Egyetemi Tanács tagjai szolidárisak a gyűlésen elhangzott valamennyi véleménnyel, függetlenül attól, hogy egyetértenek-e annak tartalmával vagy nem, a diákokat lánglelkű hazafiaknak szólította, majd távozása előtt azt mondta: „Fiaim én elmegyek, de még fogunk találkozni és együtt harcolni." (Ezért Kovács György ÁVH-s őrnagy 1957-ben Benedek Pált stricinek nevezte.) (MGy-46) – A bányász fiatalok nevében Farkas György csatlakozott a követelésekhez. Felszólalt Sebestyén Ferenc MDP-titkár, Stefán László megyei DISZ-titkár (mentegette a DISZ eddigi munkáját), Slamovics Zoltán lapszerkesztő – később rendőrkapitány – a gyűlésen kiállt „a párt ügye mellett, a Szovjetunió mellett, Sztálin elvtárs mellett." (MGy-45) Meskó Gábor „próbálta józanabb mederbe terelni a dolgokat", amit Slamovics Zoltán később megköszönt neki. A miskolciak – akiket a városban a rendőrök állandóan követtek –, kijelentették, hogy a veszprémi tanárok visszahúzó erők. A gyűlésen az oktatók közül jelen volt még pl. Nemecz Ernő, Bor György, de Jonge János, Juhász Béla, Scholtz József és Tamás Ferenc.

Az egyetemi hallgatók két szavazat ellenében úgy döntöttek, hogy megalakítják a MEFESZ-t, amely a marxizmus-leninizmus alapján állva elismeri a pártvezetést és együtt akar működni a dolgozó fiatalok szervezeteivel. Vezetője: *Füredi Zoltán* V. éves, szervező

titkára: *Szűcs István* IV. éves hallgató lett. (MGy-46-47) A vezetőségbe került még *Pálinkás Keresztély* IV. éves, *Mekl József* III. éves, *Jedlovszky Pál* I. éves és *Bíró Sándor* IV. éves hallgató. (MGy-49) Megtárgyalták és elfogadták az eredetileg 12 pontból álló előterjesztést, amely a hozzászólók javaslatai alapján végül 20 pontos lett. A gyűlés úgy határozott, hogy felkeresik a környékbeli üzemeket, közlik a MEFESZ megalakulását, ismertetik az egyetemisták követeléseit.

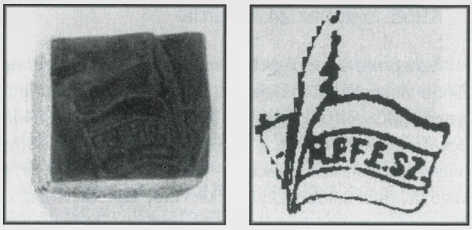

A MEFESZ veszprémi szervezetének pecsétje

Az elfogadott 20 pont a bevezetéssel a következő volt (MGy-48 és 3. dokumentum):

A Veszprémi Vegyipari Egyetem megalakult MEFESZ szervezete, egyetértve az ország összes egyetemeivel és főiskoláival, országunk demokratikusabb fejlődésének meggyorsítása érdekében egész népünk elé az alábbi követeléseket tárja:

1. Független, semleges Magyarországot, önálló nemzeti külpolitikát, önálló gazdaságpolitikát. – 2. Nagy Imrét a legfelsőbb állami vezetésbe. – 3. A békeszerződés értelmében 1957. január 1-ig a szovjet csapatok vonuljanak ki. – 4. Az országgyűlés külügyi bizottsága vesse fel a dunai konföderáció gondolatát. – 5. Követeljük március 15 nemzeti ünneppé, október 6-a nemzeti gyásznappá nyilvánítását, a Kossuth-címer visszaállítását.

6. Szovjet-magyar barátságot, a teljes egyenjogúság alapján. – 7. Követeljük az általános emberi szabadságjogok legteljesebb biztosítását, az Alkotmány betartását. Abszolút tájékoztatási- és sajtószabadságot. – 8. Minden 18 éven felüli magyar állampolgárnak útlevelet keletre és nyugatra. – 9. Követeljük a bírói függetlenség intézményes biztosítását és a halál büntetés eltörlését politikai perekben. – 10. Hozzák nyilvánosságra a rehabilitációs Rajk per gyorsírásos bírósági jegyzőkönyvét.

11. Követeljük a törvénysértők felelősségre vonását, és szigorú megbüntetését. – 12. A parasztpolitika felülvizsgálását és a parasztság helyzetének sürgős megjavítását. – 13. Magyar kézbe a magyar uránt. – 14. Követeljük az összes statisztikai adat és az összes külföldi kötelezettségeink rendszeres nyilvánosságra hozatalát. – 15. Állapítsák meg a fizetések alsó és felső határát.

16. Szüntessék meg a káderlap minden formáját. – 17. Teljes egyetemi autonómiát. – 18. Követeljük a katonai szolgálati idő 12 hónapra való megállapítását sorkötelesekné. – 19. Reális alapokra helyezett tervgazdaságot. – 20. A műszaki vezetést kössék szakképzettséghez.

Elítélünk minden fasiszta, sztálinista provokációt. – Munkás-paraszt fiatalok! Álljatok mellénk! Jelszavunk: SZOCIALIZMUST magyar módra.

A nagygyűlés éjfél előtt ért véget. Az egyetemisták megkezdték a felhívás sokszorosítását. A gyűlés után a városi fiatalok egy csoportja megkezdte a vörös csillagok és a pártjelvények leszedését, elsőnek a mai Óváros-téren.

1956. október 24. Szerda

Veszprém – A röplapokat az egyetemisták Herendre, Várpalotára, Pétre, Balatonfűzfőre, Zircre viszik. A katonák közötti terjesztést a veszprémi laktanyaparancsnok nem engedélyezte. (MGy-49) Az egyetem tantestülete egyhangúlag kimondja, hogy mostantól fogva az egyetem autonóm. – K.J. DISZ titkár feljegyezte, hogy Csizmár Károly hallgató már 24-én fegyvert követelt az aulában. – 18 órakor a Veszprémi MEFESZ a Magyar Rádióhoz a következő táviratot küldte: „Üdvözöljük Nagy Imre elvtársat, elítéljük a vérontást, Gerő Ernő rádióbeszédével nem értünk egyet, követeljük a visszahívását, a statárium eltörlését, a közönséges bűnözők kivételével mindenkinek amnesztiát." (MGy-58)

1956. október 25. – Véres csütörtök

Kolozsvár – Letartóztatják *Balázs Imrét* és *Tirnován Arisztid Videt,* a Képzőművészeti Főiskola hallgatóit, a 23-i diákgyűlés szervezőit. (Mindkettőjüket hét-hét évi börtönbüntetésre ítélik.) (PS-14)

Budapest – Egy kisebb csoport az Astoria szálló előtt szovjet páncélosok legénységével barátkozott, majd elindultak a Parlament elé. Ott már kb. tízezren voltak Ekkor ÁVH-sok és szovjet egységek tüzet nyitottak a tömegre. (Véres csütörtök.) A sortűznek közel 100 halálos és rengeteg sebesült áldozata volt. A harc folytatódott. Egy örmény származású páncélos őrnagy, M. G. Akopjan a felkelőkhöz csatlakozik és hangszórós propagandacsoportot alapít. (Óbudán esett el nov. 9-én. GP-173) – Mikoján javasolja Gerő Ernő leváltását és Kádár János első titkárrá választását. (HA-296). – Nagy Imre bejelenti, hogy a magyar kormány tárgyalásokat kezdeményez az ország és a Szovjetunió közti kapcsolatokról, így a Magyarországon állomásozó szovjet haderők visszavonásáról is. (VL-72)

Veszprém – Az egyetemisták Hartner László vezetésével fegyvert követelnek, hogy fel tudjanak menni Pestre harcolni az ottani „egyetemista testvérek megsegítésére, a jogos harcukban". (MGy-65) Dr. Benedek Pál párizsi élményeiről beszél a hallgatóknak és azt javasolja, ne menjenek ki az utcára tüntetni. – Délután 3 óra tájt 25-30-an a Katonai Tanszéken fegyvert kértek. (Nem volt fegyver a tanszéken.) – Szűcs István és Kolonics Zoltán V. éves hallgatók este Mosonmagyaróvárra érkeznek, beszélnek az egyetemistákkal, majd Budapesten a Vásárhelyi Pál Diákotthon hallgatóival tárgyalnak.

Este nagy *tüntetés* volt. A részben munkahelyi, részben baráti kapcsolatban álló tüntetők az egyetem előtt találkoztak, követelve, hogy az egyetemisták is vonuljanak fel a veszprémi polgárokkal együtt. Az Egyetemi Tanács engedélyezi a tüntetést. „Sorba álltunk: egy egyetemista, egy munkás." Először a 48-as emlékműhöz vonultak, ahol két felszólaló 48 órás sztrájkot hirdetett, majd visszatértek a városba. A résztvevők száma kb 9-10 ezer lehetett, a lakosság harmada, köztük a Fémfeldolgozó nevű hadiüzem többszáz dolgozója is. „Párttagok, megyei tanácsi osztályvezetők vitték a táblát: 'Vesszen a párt!' – teljesen összeomlottam" – írta később Pap János párttitkár. Vízsugárral akarták szétzavarni a tüntetőket, de valaki elvágta a tömlőt. (MGy-67) A tűztoronyról a vörös csillagot lefűrészelték. Az iparosok a volt Ipartestületben leszedték a Rákosi és Sztálin képeket. A tüntetés éjfélre fejeződött be.

1956. október 26. Péntek

Budapest – Nagy Imre elfogadva a diákok és felkelők követeléseit, az események élére áll. Kádár János utasítást ad a megyei pártbizottságoknak, hogy épüljenek be a forradalmi bizottságokba, (MGy-72) – *Mosonmagyóváron* és *Miskolcon* a tüntető tömegbe lőnek. – A mosonmagyaróvári határőr laktanya előtt leadott két sortűznek 55-105 halálos áldozata volt (KF.S-13-15), köztük Szalai István veszprémi születésű, Mosonmagyaróváron tanuló diák.

Veszprém – Az éjszakai tüntetés után a város lakóinak a hangulata továbbra is forradalmi volt. Egyetemét ekkortól vallja a magáénak a város lakossága. A Veszprémi Egyetem tanácsának és a MEFESZ szervezetnek Veszprém városához intézett kiáltványa felszólítja az üzemeket, vállalatokat, hivatalokat, hogy válasszanak 2-3 képviselőt s küldjék őket megbízólevéllel fél háromra az egyetemre egy delegáció megválasztása céljából, amely Budapesten ismerteti a város lakosságának álláspontját. Ezt a MEFESZ nevében Füredi Zoltán, az egyetem tanácsa nevében dr. Nemecz Ernő, a Hazafias Népfront Megyei Bizottságának elnöke írta alá. (Egyetértő nyilatkozatot csatolt hozzá az MDP megyei és városi szervezet és a megyei és a városi tanács is.) (MGy-78-79., 7. dok.)

Reggel 8,30-kor az egyetem előtt gyülekeztek a tüntetők, akik fegyvert is követeltek. Kb. 10 ezren vonultak az 1848-as emlékműhöz (Jelszavak: Aki magyar, velünk van. – Üresek a vagonok, menjenek a davajok. – Ruszkik haza. – Magyar uránt magyar kézbe. – Fegyvert adjanak. – Semleges Magyarországot. – Mars ki ruszki. – Le a kommunistákkal.) – A tüntetés szervezésében részt vett dr. Benedek Pál professzor. Az emlékműnél Császár József tűzte ki a címer nélküli lyukas zászlót. Solymár Károly hallgató elszavalta a Talpra magyart, majd egy budapesti fiatalember beszélt.

A tüntetés végén dr. Benedek Pál nyugalomra szólított fel, majd felhívta a figyelmet a délután fél 3-kor az egyetemen kezdődő küldöttgyűlésre. Ezen a gyűlésen mintegy 300 küldött vett részt, köztük az ÁVH képviselői is. Az egyetemistákat Szűcs István és Bíró Sándor IV. éves hallgató képviselte. A tanárok közül dr. Benedek Pál jelölését a MEFESZ nem támogatta. Megválasztották Straub Gyulát és a Katonai Tanszékről Tóth István százados. A küldöttek igazolványait Meskó Gábor adjunktus irányításával egyetemi hallgatók ellenőrizték. A gyűlésen jelen volt Halász Aurél és Magyari Miklós. A küldöttek nagy szótöbbséggel elfogadták a megye lakosságának 6 pontos, tűzszünetet, amnesztiát, a szovjet csapatok visszavonását követelő, nyomatékul sztrájkra felszólító s a városi és a megyei Nemzeti Forradalmi Tanács létrehozását deklaráló követelését. (MGy-84-85).

A megválasztott 23 tagú Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács névsorát a Veszprém Megyei Népújság október 27-i száma közölte. (A 23-ból 10-en voltak párttagok.) Az első elnökjelölt, dr. Benedek Pál a budapesti pártközpontban Kiss Károllyal való telefonbeszélgetés után nem vállalta a jelölést, végül Lóránd Imre újságírót választották meg. (6 évi börtönre ítélték 1957-ben.) A tanács átvette a városi és a megyei közigazgatás irányítását. A gyűlésen határozat született a munkástanácsok megalakítására.

1956. október 27. Szombat

Washington – Foster Dulles külügyminiszter kijelenti, hogy az USA „a kelet-európai rab nemzeteket nem tekinti lehetséges katonai szövetségesnek", ami azt jelenti, hogy nem fog

beavatkozni. (Ezt diplomáciai jegyzékben Charles Bohlen nagykövet okt. 30-án adja át Moszkvában.) RI-393 – *Moszkva* – Zsukov marsall, szovjet védelmi miniszter parancsot ad a szovjet háborús híradási rendszer előkészítésére Magyarország felé. (MGy-129)

Budapest – Nagy Imre átalakítja a kormányát. Az új miniszterek között van Tildy Zoltán, Lukács György és a Szovjetunióból csak néhány hónapja hazaengedett Kovács Béla. (VL-100) Nagy Imre megtiltja a Katonai Bizottságnak, hogy felrobbantsa a Corvin-közi felkelőközpontot. (VL-96)

Veszprém – A munkástanácsok megalakulásának napja. – Straub Gyula felkéri dr. Bodor Endre professzort, hogy helyette legyen a Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács tagja. Szűcs István egyetemi hallgató összekötő lett az egyetem, a MEFESZ és a tanács közt. Délelőtt az egyetemen megnyílt Veszprém város üzemeinek és intézményeinek második küldöttgyűlése.

A reggeli órákban az egyetem ifjúsága gyűlést tartott, ahol Sebestyén Ferenc megyei MDP titkár ellen foglaltak állást. – Az egyetemisták kérték Horváth Józsefet, az egyetem személyzetisét, hogy egy pár napig ne jöjjön be a munkahelyére, nehogy valamilyen bántódása legyen. (MGy-103) – A veszprémi börtönből két gyilkos és egy nyolctagú betörőbanda kivételével a többi rabot (73 főt) kiengedték. Szabadon bocsátották az ÁVH által őrzött három embert is.

Székesfehérvárról megérkezik Rakáts Edit IV. éves hallgató, aki elmondja, hogy az oroszok belelőttek a tüntetőkbe. Beszámol arról is, hogy ott erdélyi magyarok azt kérték, hogy most ne hagyják elveszni őket. – A posta telefonközpontja Ferenczi László rendőr őrnagytól utasítást kap, hogy a forradalmárok lehallgatást végezhetnek. Meg is jelent ott három egyetemista, köztük Varga István.

Veszprémben az 1945-ös megszállás alatti rémtettekre emlékezve attól tartottak, hogy az oroszok megtámadják a várost. Ezért este küldöttség ment a szentkirályszabadjai orosz katonai repülőtérre. Dr. Benedek Pál erről így számol be: A városi Forradalmi Bizottság is küldött valakit, egy ezredes volt velünk, öten-hatan lehettünk. A parancsnok, egy repülő vezérőrnagy a szemünkre hányta, hogy nem kap kenyeret, fenyegették őt, hogy kikapcsolják a villanyt stb. Egyik válaszomat a tolmács nem jól fordította. Közbeszóltam oroszul. – Megkérdezte, maga honnan tud oroszul ? – Mondtam, hogy én éltem egy évig Moszkvában, Turgenyevet olvastam. A hangulat megváltozott. Mondtam, hogy nem fogják kikapcsolni a villanyt, kenyeret fognak kapni. Kezet fogtunk a vezérőrnaggyal, s akkor tolmács útján azt mondtam neki, hogy mi barátsággal viseltetünk a légitámaszpont iránt, és önök nem fogják megtámadni a várost. A vezérőrnagy tiszti becsületszavát adta, garantálta a mi testi épségünket, amíg neki volt még a dolgokba beleszólása. A tárgyalásról visszatérőket 6-800 ember várta, akiknek elmondták, hogy a szovjet csapatok nem támadják meg a várost. (MGy-119-120)

A veszprémi MEFESZ és a megyei forradalmi szervezetek között a kapcsolatfelvétel és egymás tájékoztatása már megvalósult. Felvették a kapcsolatot a pápai repülőtérrel és a tapolcai páncélosokkal is. – Az ÁVH operatív anyaga nem került a forradalmárok kezébe. (1956. október 1-jén a megyében 110 ügynök, 9 rezidens, azaz szervező, 184 informátor, 17 titkos lakás és 1 csapda volt.) (MGy-127)

1956. október 28. Vasárnap

New York – A Biztonsági Tanácsban dr. Kós Péternek (azaz Leo Konduktorovnak), Magyarország akkori állandó képviselőjének kérésére szétosztják „a Magyar Népköztársaság Kormányának nyilatkozatát", amely tiltakozik az ellen, hogy a tanács foglalkozzék a magyar kérdéssel, a történteket magyar belügynek minősítve. (ENSZ-136)

Budapest – A központi vezetőség „nemzeti demokratikus mozgalomnak" minősíti a történteket s tűzszünetet rendelt el. Nagy Imre közli, hogy a szovjet alakulatok rövidesen elhagyják Budapestet, s idővel egész Magyarországról kivonulnak. Elismerte a létrejött forradalmi szervezeteket s ígéretet tett ezek integrálására az állami intézményrendszerbe. Bejelentette, hogy az ÁVH-t feloszlatják, március 15. nemzeti ünnep lesz, visszaállítják a Kossuth címert, véget vetnek az erőszakos szövetkezetesítésnek. (VL-131-132) – Felhívást olvasnak be a fegyveres Nemzetőrséghez való csatlakozásra. – A párt Apró Antal vezetésével létrejött titkos katonai bizottsága a Köztársaság téri pártközpontban elkezdi az előkészületeket a katonai diktatúra létrehozására kidolgozott terv végrehajtására. (GP-117-119)

Veszprém – Lóránd Imre a Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács elnöke, Horváth Tibor vegyészmérnök és Meskó Gábor (mint az egyetemen a szakszervezet elnöke), Talabér László és Vesztergom János egyetemi hallgató az Egyetemi Forradalmi Tanács nevében tisztelgő látogatásra mennek Badalik Bertalan veszprémi római katolikus püspökhöz. Lóránd az egyház segítségét kérte a város nyugalmának a biztosításához. Badalik figyelmeztette a küldöttséget, hogy még nem dőlt el semmi és óvatosságot ajánlott. – Feltehetően eltévedt orosz tankok jelentek meg Veszprémben. Néhány leállt a külterületen és keresték, hol van a tenger. Azt hitték, Egyiptomba vitték őket. – Az ÁVH alakulatokat lefegyverzik, új tüzér-egyenruhát kapnak. Megkezdik a pártfunkcionáriusoknál lévő fegyverek összeszedését.

1956. október 29. Hétfő

Budapest – A szovjet csapatok megkezdik kivonulásukat Budapestről.

Veszprém – Megjelenik a nemzetőrségbe való toborzási felhívás. – A Veszprém Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács harmadik küldöttgyűlése a MEFESZ 20 pontos felhívása alapján egy kiegészített szöveget fogadott el, amely pl. a következő pontokat is tartalmazta:

A szovjet csapatok haladéktalanul kezdjék meg – a békeszerződéssel összhangban – az ország területéről a kivonulást és azt legkésőbb 3 hónapon belül teljesen fejezzék be. – A magyar kormány fordítson fokozott figyelmet a határainkon túl élő magyarság sorsára, helyzetére és a velük való kapcsolatra. – Az országgyűlés külügyi bizottsága kezdeményezze a Varsói Szerződés felülvizsgálatát és vesse fel a dunai konföderáció gondolatát. – Követeljük az általános, szabad, demokratikus választások azonnali kiírását és legkésőbb 1957. március 15-ig való megtartását, olymódon, hogy választókerületenként több jelölt indulhasson. ...– Követeljük a törvénysértők felelősségre vonását és szigorú megbüntetését. ...- Maradéktalanul szereljék le az államvédelmi szervek embereit és állítsák statáriális bíróság elé azokat, akik a békés tömegre lőttek. – Követeljük a kultúrpolitikában, oktatásban nemzeti hagyományaink teljes érvényesítését, a különféle művészi, alkotói módszerek teljes szabadságát, nemzeti kultúránk kincseinek, s a műemlékeknek hatásos védelmét. (MGy-147., 19. dok.)

Bejelentik a sztrájk feloldását, de ha a kormány a legfontosabb követeléseket nem teljesíti, akkor azt nov. 5-től ismét meghirdetik.

Otrok György IV. éves hallgató október 29-én kísért egy gépkocsit, amely az 501. KÖMI (rabgazdaság) tulajdonát képezte. A Városlődön gyűjtött élelmiszert az István Kórházban rakták le. Az egyetemről induló másik élelmiszert szállító autó parancsnoka Lenkei György egyetemi hallgató, kísérője Papp Sándor hallgató volt. (MGy-150)

Szabó Pál hallgató elmondta, hogy 30-50 hallgató kiment az ÁVH laktanyába beszélgetni a besorozott katonákkal „akik ugyanolyan munkás és paraszt ifjak, mint mi... igazi ellenségeink a civilben járó, spicli feladatot ellátó bérencek" – amint ez a MEFESZ másnap kiadott röplapján (MGy-153) olvasható.

Veszprémben ezen a napon volt a város első áldozatának, *Szalai István* mosonmagyaróvári egyetemistának a temetése az alsóvárosi temetőben. Erről a Veszprém Megyei Népújság a „Nemzeti forradalom hőse" címmel számolt be. Az egyik búcsúztatót Szűcs István egyetemi hallgató tartotta.

1956. október 30. Kedd

Moszkva – Részlet a rádióban közölt szovjet kormánynyilatkozatból: A szovjet kormány... mélységesen sajnálja, hogy a magyarországi események vérontáshoz vezettek... utasítást adott a katonai parancsnokságnak, hogy vonja ki a szovjet katonai alakulatokat Budapestről... kész tárgyalásokba bocsátkozni a Magyar Népköztársaság kormányával... a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásáról..." (JD-65-70, GP-141)

Budapest – Nagy Imre a rádióban bejelenti: „A kormányzást az 1945-ben újjáélesztett koalíciós pártok demokratikus együttműködésének alapjaira helyezzük. ...A kormány a szovjet csapatoknak az ország területéről való kivonására haladéktalanul megkezdi a tárgyalásokat a Szovjetunió kormányával." (VL-226) – Tildy Zoltán bejelenti, hogy október 23. nemzeti ünnep lesz, Kós Péter ENSZ-beli megbízását a kormány visszavonja és „a begyűjtési rendszert a mai napon megszüntetjük." (VL-226-228.) – A budapesti Szabad Kossuth Rádióban elhangzik: „Hosszú évek során nem voltunk egyebek, mint parancsközvetítők, a hazugság eszközei. *Hazudtunk nappal és hazudtunk éjjel. Hazudtunk minden hullámhosszon..."* (GP-131) – A Köztársaság téri csata ÁVH-sok, oroszok és felkelők között. – Az MDP Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) néven alakult újjá.

Veszprém – A Veszprém Megyei Tanácsnál megalakult Munkástanács tízpontos memorandumot készített, amely már a Varsói Szerződésből való kilépést, Mindszenty József rehabilitálását és Kós Péter ENSZ képviselő visszahívását is követeli. Ebben a szellemben a MEFESZ egy felhívást ad ki, ebben megállapítják, hogy „A fő célunk nem március 15 és a Kossuth címer", valamint, hogy „Hazánk jelenlegi államformája nem szocializmus, hanem MEGSZÁLLÁS." Követelik, hogy a szovjet hadsereg azonnal kezdje meg a kivonulást... (MGy-160-161) Ez röpcédula formájában is megjelent Veszprémben:

Megjelenik az egyetemisták röplapja: „Veszprémben megszűnt az ÁVH". (MGy-153) – Megjelenik egy új, az egyetemen készült röplap, amely a forradalmi tanács lemondását, 31-én este 7 órára az egyetem A-épületébe egy újabb küldöttgyűlés összehívását és egy új forra-

dalmi tanács megválasztását követeli. (MGy-173-174, 21. dok.) Az egyetemisták és a városiak is fegyvereket akarnak kapni, de ezt a követelést Lóránd Imre és Brusznyai Árpád nem volt hajlandó teljesíteni.

Veszprémben 1956. október 30-án kezdte meg adását a *Szabad Veszprém Rádió* az egyetemen az Ásványolaj és Széntechnológia Tanszéken, a C-épület legfelső emeletén Az eredetileg 20 wattos adó teljesítményét Fábián Pál elektrotechnikus és Koroknay Endre tanuló egy 100 W-os végerősítő beiktatásával 120 wattra növelte. Műszaki vezető: Dobos Dezső adjunktus, a rádiós csoport vezetői: Bor György adjunktus, Péchy László adjunktus, Julcsák Miklós egyetemi hallgató. Bemondók: Pfeiffer Gyula, Kampós Klára, Karabélyos Péter, Ötvös Dániel, Tamás Ferenc, Flóra Teréz, Ochsenfeld Vilmos, Hartner Antal. A német nyelvű adást Hartner Antal és Ötvös Dániel, a szerb nyelvű adást Ochsenfeld Vilmos, az angol nyelvű adást Tamás Ferenc bonyolította le. A szervezésben részt vett Bereczky Éva is.

A rádió november 3-ig adott rendszeresen adást a 43 m-es hullámhosszon, magyar, német, angol, orosz nyelven, egyszer olaszul is. (Az első adásról fennmaradt egy magnófelvétel.) A *tervezett* adások időpontja november 4-től: 17.11-17.15 cseh, 17.15-17.30 német, 17.30-17.45 orosz, 17.45-18.00 lengyel, 18.00-18.15 magyar, 20.00-20.15 szerb, 20.15-20.30 román, 20.30-20.45 angol, 20.45-21.00 német, 21.00-21.15 magyar. A műsorok szerkesztésében részt vett: Csizmár József, Révai Miklós, Szabó Pál.

A rádió főleg Veszprém környékén volt hallható. Az egyetemisták a volt zsinagóga tetejére felszereltek egy hangszórót, hogy a város lakói hallhassák a rádió hangját. Az adás a hozzátartozóknak szóló üzenetekkel kezdődött, ezt követte a híradás a forradalmi eseményekről. Csizmár József például Szalai István temetéséről, a székesfehérvári október 24-i sortűz áldozatainak temetéséről és budapesti tapasztalatairól, majd a BME követeléseihez való csatlakozásról számolt be. Szabó Pál és Révai Miklós Brusznyai Árpáddal készítettek interjút. (MGy-162)

Az adó mellett működött egy *rádió hallgató állomás* is a Megyei Tanács épületében a Nemzeti Forradalmi Tanács tájékoztatására és a Szabad Veszprém Rádió részére. Főleg a Szabad Kossuth Rádió, Győr, Miskolc, Pécs, a Szabad Európa és az Amerika Hangja adásait hallgatta hat egyetemi hallgató, két nyelvtudással bíró egyetemi munkaerővel és egy gépíróval.

A rádióhallgatók a következők voltak: Balla Béla, Bor György (oktató), Ferenczy Zoltánné, Halász András (oktató), Henszelmann Frigyes (oktató), Kálmán László, Klug Ottó, Magyar Miklós (oktató), Porvai Oszkár, Straub Gyuláné, Szépe István, Szontágh Jenő (oktató), Tancsa András, Tarnai Zsuzsanna, Tobus Béla, Újhidy Aurél (oktató), Vágó Elek, Varga Dezső, Varga Irén, Vaszkó Benedek. Rajtuk kívül voltak középiskolások is, főleg a Vegyipari Technikum tanulói. (MGy-163-164)

Az egyetem MEFESZ szervezete folytatta az élelmiszer gyűjtését a főváros számára, felajánlotta, hogy a falvakba kimennek gépkocsikkal és továbbítják Budapestre. Csizmár József egy krumplit szállító autóval, (MGy-163) egy másik szállítmánnyal három egyetemista fiú és egy lány ment Budapestre. Megalakul a Független Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt és a Szociáldemokrata Párt helyi szervezete is. (MGy-166-167)

Sántha Károly, a város katonai parancsnoka utasítására megkezdődött a nemzetőrség szervezése, egy század egyetemistákból, egy a Fémfeldolgozó munkásaiból. Az egyetemi század parancsnoka Bíró Zoltán főhadnagy lett, szakaszparancsnokok: Balogh Lajos, Kocsis

Géza és Vígh Antal tanársegédek. Mintegy 80 fő másnap fegyvereket kapott. Az egyetemi nemzetőr század feladata: egy nap az egyetem őrzése, egy nap pihenő, egy nap a városi rendfenntartó járőrökhöz 1-1 diák biztosítása. A járőr összetétele: 1 rendőr, 1 munkás, 1 katona, 1 diák. E program alapján a szakasz november 3-án a rendőrség épületében tartózkodott. A nemzetőrök katonaruhát is kaptak.

Valószínűleg ezen a napon jelent meg a veszprémi MEFESZ „Magyar Testvéreink! Bajtársak!" kezdetű, a katonaságnak szóló röpirata, amelyben többek között ez olvasható: „Követeljétek a szovjet hadsereg azonnali kivonását Budapestről és a legrövidebb időn belül Magyarországról. – Kérjük a magyar nép legmesszebbmenő támogatását a rend helyreállításában. – Távolítsátok el a hadsereg vezetéséből a szektáns, visszahúzó erőket !" (MGy-186., 22. dok.)

1956 október 31. Szerda

Moszkva – Konyev marsall megkapja a parancsot a magyar „ellenforradalom" leverésére és a „rend" helyreállítására. (RI-393) – A fegyveres beavatkozásra vonatkozó döntést hazautazása előtt a repülőtéren jóváhagyja az azt addig ellenző Liu Sao-csi is. (RI-600, JD-70, GP-145-160) – *Varsó* – Lengyel repülőgépek ablaküveget szállítanak Budapestre. – *Poznań* – Az egyetemisták tömeggyűlésen szolidaritást vállalnak a magyarokkal és véradásra szólítanak fel.

Veszprém – Az egyik, Budapestre élelmiszert szállító teherautó lehozza az NDK-ból hazaérkezett Polinszky Károly dékánt Veszprémbe. (Rövidesen visszamegy Budapestre.) Szűcs István Ajkára megy tájékozódni. – Az egyetemen délelőtt 11-kor tartott gyűlésen megszavazták, hogy 240 fegyvert bocsássanak a megalakuló nemzetőrség részére. Köztük kb. 80 volt egyetemista, őket a C-épületben helyezték el, az étkezést a menza biztosította. Legfontosabb feladatuk épületek (pl. bank, posta, vágóhíd) őrzése és járőrszolgálat volt. – Nemzetőrség alakult a NEVIKI-nél és a MÁFKI-nál is.

Meskó Gábort az Egyetemi Tanács visszahívta a Megyei Nemzeti Forradalmi Tanácsból, helyére dr. Benedek Pál tanácsára Szabó Jánost, a Marxizmus-Leninizmus Tanszék vezetőjét delegálta. (Ő november 7-én az MSZMP egyik alapító tagja.) (MGy-196) A 31-i negyedik küldöttgyűlést Meskó Gábor vezette le, mint „érdektelen személy", értékelte az elmúlt napok eseményeit. A gyűlés leváltotta Lóránd Imrét és dr. Brusznyai Árpádot választotta meg a tanács elnökévé. A MEFESZ részéről Szűcs István és Sági Ferenc lett a 25 tagú tanács tagja. Egy helyet fenntartottak a keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia képviselője számára. A titkárság tagja lett Házi Endre és Szontágh Jenő (VVE) – A Városi Nemzeti Forradalmi Tanács tagja lett Szabó János oktató és Bíró Sándor egyetemista. (MGy-199-120)

Dombormű az A épület bejáratánál

Bíró Zoltán főhadnagy tájékoztatta Kánics Lajos, Kaczander Károly, Bagi József és Repper Károly hallgatókat, hogy egy „operatív csoportot" alakítanak, a megye területén szükségessé váló alkalmazásra. Kb. 30 főt válogattak össze, várják a tájékoztatást.

1956. november 1. Csütörtök

Budapest – A fővárosból kivont szovjet csapatok a város határában megállnak és védőállásokat építenek ki. – 9 órakor Nagy Imre magához kéreti Andropov nagykövetet, tiltakozik vasútvonalak, vasútállomások birtokba vétele ellen, este a Szabad Kossuth Rádióban Nagy Imre kinyilvánítja az ország semlegességét és felhívja szomszédainkat, a közeli és távoli országokat, hogy tartsák tiszteletben népünk megmásíthatatlan elhatározását. (GP-154, VL-361)

Este a rádióban dr. Ravasz László beszélt (VL-368), majd Kádár János délelőtt lemezre mondott beszédét közvetítik: „Népünk dicsőséges felkelése lerázta a nép és az ország nyakáról a Rákosi-uralmat, kivívta a nép szabadságát... A magyar kommunista írók, újságírók, egyetemisták, a Petőfi Kör fiataljai, munkások, parasztok ezrei... az első sorokban küzdöttek a Rákosi-féle önkényuralom és kalandorpolitika ellen. Büszkék vagyunk arra, hogy a fegyveres felkelésben, annak vezetésében becsülettel helytálltatok... Népünk vérével bizonyította, hogy rendületlenül támogatja a kormánynak a szovjet erők teljes kivonására irányuló követelését. Nem akarunk többé függőséget!..." (GP-128-129, VL-361) Kádár János és Münnich Ferenc titokban a Szovjet Nagykövetségre, onnan Moszkvába megy.

Nagy Imre miniszterelnök táviratot küld az ENSZ-be (A/3251), felmondja a Varsói Szerződést, kinyilatkoztatja Magyarország semlegességét és kéri a négy nagyhatalom segítségét az ország semlegességének védelmében". (ENSZ-136)

Veszprém – Délután gráci egyetemisták gyógyszert, kötszert, antibiotikumokat, élesztőt, élelmiszert hoztak. Elmondták, hogy szimpátia-tüntetéseket rendeztek a magyar ügy mellett.

A Helyőrség Forradalmi Katonai Tanács arról is döntött, hogy „a még működő destruktív és provokatív elemek felszámolására" az egyetemi ifjúsággal karöltve létrehoz egy 32 főből álló operatív csoportot. (MGy-229) Felszerelésük a jutasi laktanyában megtörtént, az Általános és Szervetlen Kémia Tanszéken, voltak elhelyezve, az étkeztetést az egyetem biztosította. – A csoport Zircen, Bakonybélen, valamint – 2-án – Nagyesztergáron és Gyulafirátóton járt. (MGy-233-235)

Az Erzsébet ligetben többen körbefogtak egy ÁVH-st, az arra járó Szűcs István elkérte a fegyverét és bekísérte az egyetemre, ahonnan begyűjtött társaihoz, a jutasi katonai laktanyába vitték. A haja szála sem görbült meg. (5-én ki akarta végeztetni a börtönben Szűcs Istvánt.) (MGy-237-238)

1956. november 2. Péntek

Budapest – A harcok az egész országban megszűnnek. Az Irodalmi Újság közli *Illyés Gyula:* Egy mondat a zsarnokságról című versét. Rádióhír, hogy a csehszlovák és a román lapok elítélően írnak arról, ami Magyarországon történik. (VL-398) Eltörlik az orosz nyelv kötelező oktatását.

Veszprém – A MEFESZ a munka felvételére felszólító röplapot adott ki: „A forradalom végleges győzelme érdekében a munka azonnali felvételét" kérte, de hozzátette, hogy „Amikor szükséges, ismét sztrájkolunk, sőt ha kell, ismét harcolunk". (MGy-263., 33. dok.) A NEVIKI-ben tartott gyűlésen arra kérik a Vegyipari Minisztériumot, hogy az intézetet bízzák meg a magyar uránérc feldolgozásával kapcsolatos kutatásokkal. (MGy-290) – Intézkedés történt egyes utcanevek megváltoztatására. (MGy-256)

A Veszprém Városi Nemzeti Forradalmi Tanács, elnöknek dr. Jónás Oszkárt, helyettesének Szabó Jánost választották. Az egyetemisták képviselői: Losonczi Ferenc és Tóth Károly. Megállapodtak, hogy ügyeletet tartanak, az éjszakai szolgálatot a két egyetemista vállalta. (MGy-256) A rendőrséggel közösen Szilágyi Imre, Sasvári Mihály és Kánics Lajos V. éves hallgatók részt vettek egyes ÁVH-s tisztek védőőrizetbe vételében és a házkutatásokban. Délután 5 órakor a Szentháromság téren Badalik Bertalan megyéspüspök (1957-ben Hejcére száműzték) gyászmisét celebrált a budapesti szabadságharcban elesett hősi halottakért. A nemzeti színű zászlóval letakart koporsó két oldalán az egyetem képviselői álltak tisztelgő sorfalat. (MGy-262)

Egy mondat dr. Benedek Pál 1982-ből származó visszaemlékezéséből: „Az egész históriát október 26-tól november 2-ig Nemecz Ernő és én menedzseltük." (MGy-277)

1956. november 3. Szombat – Vihar előtti csend

Záhony – Jelentik, hogy végeláthatatlan sorban jönnek be az országba a szovjet tankok.

Budapest – Csend és rend honol a fővárosban. A Külügyminisztérium közli, hogy Kós Péter „magyar" ENSZ-delegátus valódi neve Leo Konduktorov és szovjet állampolgár. (VL-454) 11-kor megbeszélés a Parlamentben a szovjet katonai küldöttséggel. Malinyin beleegyezett, hogy csapatai január 15-ig elhagyják az országot. Csak néhány részletkérdés tisztázása maradt hátra. Ezeket aznap este a tököli szovjet főhadiszálláson tartandó tárgyaláson kívánták megbeszélni. (GP-158) Este a rádió Mindszenty bíboros beszédét sugározta: „...Minden néppel és országgal barátságban kívánunk élni... reméljük, hogy az orosz fegyveres erők mielőbbi kivonása országunkból megtörténik". (VL-461-462) A késő esti órákban a tököli szovjet főhadiszállásra érkezett magyar katonai küldöttséget a gépkocsivezetőkkel együtt Ivan Szerov tábornok, az MVD főnöke beosztottaival letartóztatja. (KN)

Veszprém – A Veszprémi Haladás S.K. sportolói és vezetői felhívást intéztek a melbourne-i olimpia rendező bizottságához, és a világ sportolóihoz, hogy „akadályozzák meg a szovjet sportolók olimpiai szereplését mindaddig, míg a szovjet csapatok ki nem vonulnak Magyarországról és nem ismerik el országunknak november 1-jén deklarált semlegességét. (MGy-290)

A város kommunistái közül 30-40-en a Lovassy Gimnázium pincéjében találkoztak esténként. Egy másik csoport a TIT helyiségében illetve Geier Bélánál találkozott. A legkeményebb mag Rák Ferenc volt ÁVH-s századosnál gyűlt össze a Hóvirág telepi ABC fölött. Az operatív csoport ezeket figyelemmel kísérte. – A volt MDP pártbizottság egyes tagjait, Rák Ferenc ÁVH századost és társait a szovjetek 3-án kivitték Hajmáskérre (Pap Jánost is keresték, de nem találták), s velük együtt tértek vissza 4-én.

Felmerült a szovjetek felé való felderítés szükségessége. Tóth Zoltán és Nagy Kálmán egyetemi hallgató elment és vissza is érkezett, de Vékony Ferenc hallgatót és Vígh Antal tanársegédet az oroszok elfogták. Nov. 7-én őket is Ungvárra deportálták. (MGy-295) Délután 5-kor dr. Brusznyai Árpád, Monory Gyula tanárral és Szűcs István hallgatóval a jutasi laktanyába ment, találkoztak tisztekkel, katonákkal, Szűcs István is szólt a honvédekhez (MGy-299-301)

Szűcs István

1956. november 4. Vasárnap – A szovjet orvtámadás

Ungvár – A rádióban 8 óra 31 perckor, a szolnoki rádió hullámhosszán Sándor László, a rádió munkatársa beolvassa azt az oroszból fordított, kézírással korrigált felhívást a magyar néphez, mely szerint Kádár János, Münnich Ferenc, Apró Antal és Kossa István „magyar forradalmi munkás és parasztkormányt" alakított. Ezt követően a nyilatkozat bejelenti, hogy „veszélyben van a szocializmus szent ügye, véget kell vetni az ellenforradalmi elemek garázdálkodásának... a kormány nem fogja eltűrni, hogy a dolgozókat bármi ürügy alapján üldözzék, azért mert a legutóbbi idők eseményeiben részt vettek." Ígéri az életszínvonal emelését, a bürokrácia megszüntetését, a munkásigazgatás megvalósítását a gyárakban, a kisipar támogatását, a kötelező beszolgáltatások megszüntetését s bejelenti, hogy kéréssel fordult a szovjet hadsereg parancsnokságához: segítsen népünknek a reakció sötét erőinek szétverésében és „A magyar kormány a rend és nyugalom helyreállítása után tárgyalásokat kezd a szovjet kormánnyal és a Varsói Szerződés más résztvevőivel a szovjet csapatok Magyarország területéről való kivonásáról" és felszólít a munka felvételére. (GP-173-175, 217-218, JD-87-93)

Budapest – A Vezérkari Főnökséghez éjféltől megérkeznek az első jelentések Kiskunhalasról, Kecskemétről... hogy a szovjet agresszorok figyelmeztetés nélkül tüzet nyitnak a laktanyákra. Király Béla ezt jelenti Nagy Imrének, aki azt válaszolja: „Andropov nagykövet itt van mellettem, arról tájékoztat, hogy a Szovjetuniónak nincs szándékában Magyarországot fegyverrel leigázni. Közösen megpróbáljuk Moszkvát felhívni." (KB.H-62-63) – Hajnalban három szovjet hadosztály megkezdi Budapest elleni hadműveleteit. A legtöbb alakulatot álmában lepte meg a támadás. (GP-163)

Veszprém – A támadás első iránya a danuviai légvédelmi tüzér laktanya, a második a Jutasi úti Kossuth laktanya, a harmadik maga a város elfoglalása volt. A különböző irányból támadó szovjet csapatok olykor egymást lőtték. (MGy-305, 309, 314, 317, 319-320, 377) – A hadműveletekben a színházkert táján földet érő ejtőernyősök is részt vettek. Ellenállás csak a lövész ezred egyik alosztályánál volt. (MGy-313) – A Vár bejáratánál barikádot építettek és azt jórészt egyetemistákból álló nemzetőrök védték. (MGy-315)

Bíró Zoltán az egyetemi nemzetőr század operatív szakaszának parancsnoka éjfél után, mintegy 25 fővel, közöttük Kánics Lajos, Kaczander Károly, Szilágyi Imre egyetemi hallgatókkal kiment ellenőrizni a városban kialakult helyzetet. Földesi István százados telefonált a Rákóczi tér 10. szám-alatti (ma Budapest út 5.), és a Várban lévő diákszállóban (az egykori szemináriumban) tartalékban lévő és ott alvó egyetemista nemzetőröknek, hogy a fegyverrel rendelkezőket küldjék be az egyetemre. Egy raj kiment a Sport vendéglőhöz, de 20 perc múlva visszatért az erős szovjet lövöldözés miatt, a Balatonalmádi útra kiküldött rajt a szov-

jetek elfogták, tagjait (Szíjj Ferenc, Monostory László, Mogyorósi Sándor, Szikszai Ferenc, Simon Ferenc, Péterfi Tibor hallgatók) letartóztatták, majd a Szovjetunióba deportálták. (MGy-317) – A rendőrkapitányság épületében szolgálatot teljesítő nemzetőröket (Balogh Lajos tanársegéd, Bécsi Lajos, Drávucz Jenő, Fuchs Pál, Kaczander Károly, Nagy Sándor, Sasvári Mihály hallgatók, akiket később szintén deportáltak), a rendőrökkel együtt letartóztatták. (MGy-318)

A kórházból visszainduló mentőautó sofőrjét és a fehér zászlóval kilépő mentőápolót a szovjetek lelőtték. (MGy-322) – A Rákóczi téri kollégiumban maradt egyetemistákat a szovjet katonák kiterelték az épületből, a járda mellvédje mellett sorakoztatták fel a 30-40 diákot, feltartott kezekkel, mögülük lőtték a kórházat és a Károly-templomot. (MGy-323) Voltak, akik a hátsó udvaron át menekültek. (MGy-343) – A fegyveres harmadéves Bagi József és Repper Károly Tóth Ubullal az egyetem felé menet keveredett tűzharcba. Bagi mellkasi lövést, Tóth Ubul váll-lövést kapott, nagynehezen eljutottak a kórházba. (MGy-324-325) A Kossuth utcán jövő szovjet gépesített alakulatokat a volt Hungária Kávéház előtt egy ismeretlen egyetemista nemzetőr támadta meg kézigránáttal. (MGy-325) A Városháza épületében tartózkodott Losonczi Ferenc és Tóth Károly hallgató, mint ügyeletes, a Vegyipari Technikum két rádió-hallgató diákjával együtt. Az oroszok az épület kapuját szétlőtték, Tóth Károly lábát szilánk sebesítette meg. (MGy-326-327) A Megyeháza épületében, a Megyei Nemzeti Forradalmi Bizottság székhelyén tartózkodott Újhidy Aurél adjunktus, Skrabák Lajos és Gaál Vilmos egyetemi hallgató s még néhányan. Az oroszok mindenkit megmotoztak, igazoltattak és letartóztattak. (MGy-327)

A Várból a nemzetőrök, köztük Sipos Imre és Pásztor Antal hallgatók lőtték az alul vonuló tankokat. (MGy-326) – Az egyetemi nemzetőr század tagjai közül a várbeli harcokban részt vett még: Kánics Lajos, Magyari Sándor, Monostori Adorján, Németh Péter, Persai Gyula, Petri Vilmos (a kollégiumban estek fogságba), harc közben esett fogságba Szilágyi Imre és Tóth Zoltán, fegyveresen Illés József, Pásztor Antal (a bal vállán sebesült meg), Repper Károly és Wlasitsch László (MGy-338) A Várban Kocsis Géza tanársegéd, szakaszparancsnok megszervezte a Hősök Kapujánál lévő várőrséget és közösen védték a vár bejáratát az egyetemista és a munkás nemzetőrök. Az egyetemisták közt volt a rendőrségi jelentés szerint „igen bátran harcoló" Ratkovics Ferenc és Solymár Károly, aki ott comblövést kapott, s akit Ratkovics Ferenc vitt be a Püspöki Palotába. (MGy-339) A vár előtt harcolók között volt Horváth Arisztid és Modrovics György, az egyetemi Haladás futball-csapat volt futballistái, akik benzines palackokkal dobálták az oroszokat. – Pásztor Antal kórházba került. (MGy-340-341)

Az egyetem A-épületében volt a MEFESZ iroda, az egyetem hírközpontja és az ügyelet. Itt tartózkodott Füredi Zoltán vezetésével 10-12 fő, egyetemi tanárok feleségei, pl. Straub Gyuláné. A C-épületben lévő Katonai Tanszéken volt Földesi István százados, századparancsnok, Bíró Zoltán, az operatív szakasz parancsnoka. A diákok közül többen a harc folytatása mellett voltak, így Füredi Zoltán, Hartner Antal, Kánics Lajos és mások. Földesi rábeszélte a diákokat, hogy hagyják el az egyetemet. Voltak, akiket a Gyermekkórházban az apácák rejtettek el; Földesi István százados, Bíró Zoltán főhadnagy Bíró Sándor hallgatóval Böszörményi Mihály ÁVH-s százados családjánál talált menedéket. (Földesit 5-én letartóztatták s csak nov. 29-én szabadult Debrecenből, az NKVD-től.)

Füredi Zoltán az A-épületben Galambszegi Árpád hallgatóval volt őrségben az oroszok megjelenésekor. Telefonált Benedek professzornak, hogy „Itt vannak az oroszok, jöjjön be az egyetemre". Az orosz kiskatonák azt kérdezték az elfogott egyetemistáktól: Eta Szuez? (Ez Szuez?) Akiket ott találtak, bezárták a laboratóriumokba, elkezdték a fegyverek összegyűjtését, és felháborította őket a ledöntött vörös csillag az épület tetején. (MGy-346) Délután elengedték őket. A Várban Rakáts Edit fél disznóból főzött székelykáposztát. – Badalik püspök Kocsis Géza tanársegédnek a fegyverletételt ajánlotta. – Mondják, hogy a harci tapasztalattal rendelkező koreai diákok is magyar diáktársaik mellett álltak. A két ötödéves: Kam Te Szik és Zam Szon Kán befejezhette még veszprémi tanulmányait, a 11 negyedévest viszont már 1956 decemberében, ill. 1957 februárjában hazarendelték Koreába, illetve néhányukat átirányították Budapestre. A Várban lakó diákok egy része különböző módokon elhagyta a Várat, így elkerülte a deportálást.

A forradalom felszámolása

1956. november 5. Hétfő

Veszprém – Az 5-ére virradó éjjel a Várban lévő diákszállóban tartózkodó diákok ledobálták fegyvereiket a vár oldalába, hogy ne találják meg náluk. A Varga Gyula rendőrhadnagy vezetésével érkező oroszok feltartott kézzel a utcán sorba állították őket, a Várban talált civilekkel, a lánydiákszállóban lakókkal, papokkal, köztük Badalik Bertalan püspökkel együtt. (Az ő nyakában levő 25 dekás arany kereszt és a püspöki gyűrű is hadizsákmány lett.) Voltak kb. 300-an. Páger János és Szlotta Béla veszprémi lakosokat, akiknél fegyvert találtak, a székesegyház falánál agyonlőtték, hiába mutatták a párt-tagkönyvüket – Az oroszul jól beszélő koreai diákok éles vitába bocsátkoztak a katonákkal. Az elfogottakat először a diákotthon pincéjébe, majd a várbörtönbe vitték. Közben átkutatták a diákszállót a diákok sok mindene hadizsákmány lett. A püspökség pincéjében sebesülten fekvő Solymár Károlyt az egyik orosz le akarta lőni, de ezt volt évfolyamtársa, az ÁVH-ssá lett – most az oroszokkal együttműködő – Ritterodesz László megakadályozta. Rakáts Edit hallgatónak sikerült írásbeli engedélyt kapni az egyik orosz tiszttől, hogy a sebesült Solymár Károlyt a barikád romjaiig feljövő mentőautóval kórházba szállítsa. (Ott megműtötték, majd később Balatonfüredre vitték tovább.)

Egy másik gyűjtőhely a megyeháza pincéje, a kihallgatás helyszíne a Vegyipari Technikum volt, ide vitték pl. Újhidy Aurél adjunktust. A megyeházán elfogott Skrabák Lajos hallgatót, és azokat, akiket az előző napon a Rákóczi téri diákszállóban fogtak el, a veszprémi Várban lévő börtönbe kísérték át, ahol tovább folytak a kihallgatások az oroszok és az ÁVH-sok részéről. Letartóztatják Kis Gaál Imre és Földesi István százados s Debrecenbe viszik. A szovjet katonák bosszúból az egyetem számos ablakát betörték és sok laboratóriumi üvegberendezést is összetörtek. (ENSZ-89) (Néhány hét múlva egy teherautó – rakomány üveget hoztak Pestről, hogy beüvegezhessék az ablakokat.)

Szabó László, a Marxizmus Tanszék tanársegéde feleségével (aki tolmácsolt neki) megpróbált az A-épületet elfoglaló oroszoktól élelmiszert kérni abból, amit az Osztrák Vöröskereszt küldött. „Géppisztolyt ne adjak ?" – volt a válasz. (MGy-368) Ezután egyedül elment a város felé, találkozott egy orosz ezredessel, akinek egy általa ismert egyetemi hallgató, Cs. B. volt a tolmácsa. Elment Pap Jánoshoz (az ott összegyűlt társaságban volt a tanszékvezetője, Szabó János is), kérve, ígérje meg, hogy azoknak a diákoknak, akik bűncselekményt nem követtek el, nem lesz bántódásuk. Pap első reakciója: „Csak lőjék őket halomra az oroszok... Nekünk senkivel sem kell elszámolnunk!" (MGy-370) Elindult a Várba, hogy a diákokat lebeszélje az ellenállásról. Ott az oroszok elfogták, majd később Tökölre internálták, ahol a rabok közé beépített besúgó jelentése szerint azt mondta, hogy „Az egyetemen a Marxizmus-Leninizmus Tanszéken oktató voltam, de a börtönben töltött két hónap teljesen kijózanított Marx szelleméből, mert mást hirdettek a kommunisták és más a valóság." (MGy-373)

November 6. Kedd

Veszprém – Folyik a börtönben fogva tartottak kihallgatása. Szovjet tisztek és kollaboránsaik (például B. F. egyetemi hallgató) akkor állítják össze a másnap a Szovjetunióba deportálandók névsorát. 6-án már magyar börtönőrök veszik át az őrizetet. A letartóztatottak között voltak nem diákok is, pl. Földesi István százados, a Katonai Tanszék vezetője, a Vízmű főmérnöke, a Béke téri iskola igazgatója és több pénzügyőr. (MGy-395-399)

November 7. Szerda. – Deportálás (Veszprém – Ungvár – Sztrij)

New York – Egy november 4-re antedatált, Kádár János aláírásával ellátott távirat kerül a Biztonsági Tanács és az ENSZ közgyűlés második, rendkívüli sürgősségi ülésszaka elé. E szerint „Nagy Imre kérelme az ENSZ-hez a magyar kérdésnek az Egyesült Nemzeteken belül való megtárgyalására vonatkozólag minden jogerőt nélkülöz és nem tekinthető Magyarországtól, mint államtól származónak...." (ENSZ-137)

Az *ENSZ* a magyar kérdés tisztázására 1957. január 10-én *különbizottságot* hozott létre Ausztrália, Ceylon, Dánia, Tunézia és Uruguay képviselőiből, amely április 16-ig New Yorkban, Genfben, Rómában, Párizsban és Londonban 111 tanút hallgatott ki. Köztük volt a veszprémi Linczmajer János is. Jelentését (ENSZ) egyhangúlag fogadta el, s azt június 20-án nyilvánosságra hozták. (ENSZ-5-6, LB-189) – A bizottság másodtitkára *Povl Bang-Jensen* a tanúk névsorát – adott szavát betartva –, Dragoszlav Proticsnak, a bizottság „szovjet pozíciót elfoglaló" (Tito reformkurzusát bíráló) titkárának (LB-195) többszöri felszólítása ellenére sem adta ki, hanem 1958. jan. 24-én az ENSZ központ tetején elégette. 1959. nov. 23-26 között New Yorkban meggyilkolták. (LB-192)

Budapest – Szovjet páncélosokon Budapestre, a Parlamenthez érkezik a „Kádár kormány". (Az Elnöki Tanács november 12-én menti fel a Nagy kormányt, és választja meg a Kádár kormányt. RI-600)

Veszprém – Deportálják Ungvárra a kiválasztott 91 személyt, köztük 61 egyetemistát és 3 oktatót, köztük néhány beépített embert. A csoportba bekerült mindenki, akinek fegyvere volt, vagy aki katonai ruházatot viselt. Köztük volt az egyik évfolyam párttitkára, egy másiknak a DISZ-titkára is. Volt, akin csak pizsama és ballonkabát volt, mert éjjel az ágyból rángatták ki. Részletek Horváth Lajos és Szűcs István beszámolójából:

...„Névsor szerint egyeseket kiszólítottak a cellákból. A csoportok a folyosón 12-15 főből álltak össze és felvezettek bennünket a börtönudvarra. Az épület bejáratában szovjet katonai teherautó állt személyzettel, akik a csoportot felparancsolták a kocsira. Egymás ölébe ülve, a 3 sorban 5-5 ember a teherautó fenekén helyezkedett el, amelyen némi szalma volt. A rakfelület négy sarkán, háttámlás székeken négy géppisztolyos szovjet katona foglalt helyet, valamelyiküknek a fegyvere mindig ránk nézett. ...Az összeállítás után megindult a kb. 7-8 kocsi, semmit sem tudtunk, hova visznek bennünket. (Volt, aki azt mondta: Szibériába) Az útvonal: Veszprém – Várpalota – Székesfehérvár – Dunaföldvár – Kecskemét – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Beregsurány – Munkács (itt tankolás volt, s a kísérő személyzet gyűjtésbe kezdett, karóra, pénz érdekelte őket, ezektől jórészt megszabadítottak bennünket), s 8-án 9-10 óra tájt érkeztünk el uticélunkhoz: Ungvár, Tyurma UMVD Nol Zakarpatszkoj Oblaszti... – Még Magyarországon dobáltunk ki hírt adó, névsorokat tartalmazó cédulákat a gépkocsikból, sálba vagy kesztyűbe kötve, hogy a szél ne vigye el. Több ilyen célhoz ért, s nemcsak a szüleink, de a Szabad Európa, a BBC és az Amerika Hangja is tudomást szerzett róla." (MGy-410-411)

A Veszprémből *deportált egyetemisták* és *oktatók* névsora: 1. Amrich László, – 2. *Balogh Lajos**, – 3. Balogh Vilmos, – 4. Bernolák Béla, – 5. Csáky Tamás, – 6. Csapó Zoltán, – 7. Cseténi József, – 8. Csizmár József, – 9. Domokos Zoltán, – 10. Drávucz Jenő*, – 11. Fehérvári János, – 12. Fuchs Pál*, – 13. Füredi Zoltán*, – 14. Gaál Vilmos, – 15. Galambszegi Árpád, – 16. Gémes István, – 17. Gerencsér Ferenc, – 18. Grosch Béla, – 19. Horváth Lajos, – 20. Kaczander Károly,

21. Kánics Lajos*, – 22. Kiss Gábor, – 23. Klug Ottó, – 24. *Kocsis Géza*, – 25. Kormos Ferenc, – 26. Kovács Zoltán, – 27. Kozorics István, – 28. Laky János, -29. Lázár Ferenc, – 30. Magyari Sándor*, – 31. Mogyorósi Sándor*, – 32. Mohácsy Tibor, – 33. Monostory László*, – 34. Nagy Endre, – 35.Nagy Ottó, – 36. Nagy Sándor, – 37. Országh Imre, – 38. Páll Csaba, – 39. Papp János. – 40. Persay Gyula*,

41. Péterfi Tibor*. – 42. Petri Vilmos*, – 43. Pfeiffer Gyula, – 44. Rikk József, – 45. Salakta István, – 46.Schrötter Ferenc, – 47. Schwantner László, – 48. Simon Ferenc*, – 49. Simon Tibor*, – 50. Skrabák Lajos, – 51. Somogyi Antal, – 52. Szíjj Ferenc*, – 53. Szikszai Ferenc*, – 54. Szűcs Ferenc, – 55. Szűcs István*, – 56. Tótok Sándor, – 57. Vajda Sándor, – 58. Vastagh Mihály, – 59. Vékony Ferenc*, – 60. *Vígh Antal**, – 61. Vincze László, – 62. Virág Pál, – 63. Vörös Károly, – 64. Wlasitsch László*.

Az egyetemisták közül – tudomásunk szerint – végig *Ungváron* voltak fogva tartva (nem vitték tovább Sztrijbe) a következőket: Cseténi József, Fehérvári János, Pap János, Szűcs István és Virág Pál.[3]

Rajtuk kívül a szállítmányban volt még 27 név szerint ismert veszprémi ellenálló. (MGy-416)

3 A *-gal megjelölteket a Politikai Nyomozó Osztály „veszélyes elenforradalmár"-ként tartotta számon.

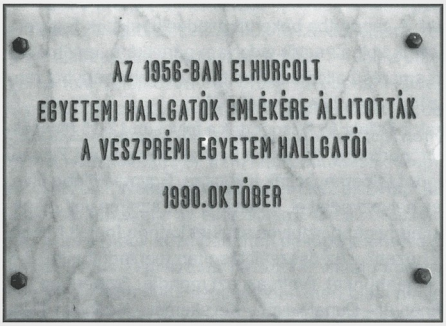

Az emléktábla

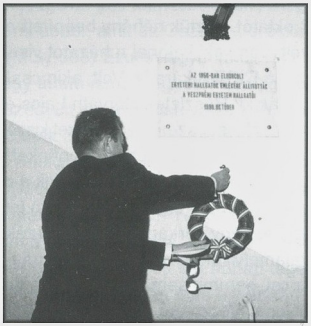

Az emléktábla megkoszorúzása

Az Ungvárról 1956. november 16-án M. N.Holodkov által P. M.Dudorovnak, a Szovjetunió belügyminiszterének küldött jelentés 90 Veszprémből, 548 Budapest környékéről, 55 Szombathelyről, 45 Kaposvárról és 20 Miskolcról elhurcolt foglyot említ. Az ungvári börtönben 846 fogoly volt, közülük 23 nő. 463 főt Sztrij város és a drogobicsi terület börtöneibe szállítottak. (MGy-416, SzSz-155) A Szerov tábornok által Hruscsovnak küldött november 19-i jelentés szerint 4700 őrizetbe vétel, 1400 letartóztatás, valamint 860 Ungvárra és Sztrijbe szállított volt. (SzSz-161)

Ungvár – Sztrij – Veszprém (1956. november 7 – december vége)

Az ungvári börtönben nyolcadika adatfelvételezéssel, a megmaradt értéktárgyak leltárba vételével és leadásával telt el. Másnap kopaszra nyírás, fényképezés, mint a bűnözőket szokták, profilból és szemben. Elhelyezés 12-14 személyes cellákban, hat-hét emeletes vasággyal. Minden vaságyban két-három szál deszka. A civil ruha helyett pufajkát, ill. börtönruhát adtak. Ezt követték a két hétig tartó kihallgatások az NKVD, illetve ennek ukrán megfelelője az UKVD tisztjei részéről. – Jellemző kérdések: Hány szovjet terhes anyát dobott le a 10. emeletről? (Akkor Veszprémben 4-5 emeletes házak se nagyon voltak.) – Hány csecsemőt tépett ketté? – Melyik imperialista titkosszolgálatba van beszervezve? Ki pénzelte a veszprémi forradalmat? – Kitől kaptak nyugati fegyvereket? – A tolmácsok rendszerint odavaló magyar tanárok, tanítók, részben veszprémi pufajkások voltak. A cellákban található emeletes ágyak deszkáiba sok név volt bevésve, ezek két városhoz és időponthoz kötődtek: 1953 Berlin és 1956 Poznań. Utána a veszprémiek is beírták, hogy 1956 Budapest. (MGy-412)

Részletek *Csizmár József* visszaemlékezéséből: „Czimmer Tiborral, – aki a Korvin-közben harcolt – voltam egy cellában. Kb. 3 órát vett igénybe a kihallgatásom. 7 fő volt a kihallgató bizottság, ebből 3 civil ruhás, 4 főtiszt. Két tolmács volt, az egyik hihetetlenül rosszin-

dulatúan fordított, amíg oroszul nem helyesbítettem. Akkor tudták meg, hogy én is tudok oroszul. Részletesen elmondtam a forradalom kitörésének okait, lefolyását. Nagyon akarták, hogy ellenforradalomnak nevezzem, Nagy Imrét árulónak, Kádár Jánost pedig a magyar nép nagy fiának akarták tőlem hallani. Csattanós választ adtam! Elmondtam, hogy Nagy Imre már az 1944. december 21-én megalakult ideiglenes kormány kommunista minisztere volt, Kádár János pedig a november 2-án megjelent Népszabadságban dicsőítette a forradalmat. Zavarba jöttek! Ezek után az SzKP XX. kongresszusáról, személyi kultuszról, a pártélet lenini normáiról volt szó. Részvételemről (a forradalomban) – a sok kérdés ellenére – egyetlen szót sem szóltam. Legjobban a szovjetek elleni fegyveres harcomról, külföldi imperialista kapcsolataimról faggattak. Többször rám akartak ijeszteni hirtelen, váratlan ordítozással. Közölték, hogy mindent tudnak rólam és társaimról. Nyugodtan mondjak el mindent, nem adnak ki a magyar hatóságoknak, mert nem bíznak bennük. Belül nevethetnékem támadt... Egyébként nem bántottak." (MGy-414)

Az ungvári börtönből kb. egy hét múlva a veszprémiek többségét másokkal, pl. elfogott Korvin közi forradalmárokkal együtt, a Kárpátokon túli Sztrijbe, egy kolostorból lett börtönbe szállították át. Rabszállító vasúti szerelvénnyel másnap délelőtt érkeztek meg. A személyzet egy része rokonszenvezett velük, elmondták, hogy ők lengyelek, nem oroszok. Egy kihallgatás volt 3 fős tiszti csoport előtt, a veszprémi eseményeket firtatták. Kb. két hét elteltével visszaszállították őket az Ungvárra.

A deportáltak közül először a nőket, majd az 1939-ben születetteket (18 éven aluliakat) szállították haza. November 21-én ért haza a veszprémi Csicsics Péter és Linczmajer János, amint erről a veszprémi Új Út című újság nov. 22-i száma beszámolt, Pap János felháborodására, minthogy a hivatalos vélemény szerint senkit sem deportáltak a Szovjetunióba. (MGy-419-420) A tudósítást Budapesten röplapokon is terjesztették. Az egyetemisták első csoportja, köztük Füredi Zoltán és Kaczander Károly december 16-án, a második 18-án, a harmadik 20-a körül ért haza zárt teherautókon. – A deportálásokról beszámolt a Nyugaton kiadott Nemzetőr című újság 1956 karácsonyi számában „Veszprémtől Stri-ig" cimmel a Cobalt álnéven író Bércz Jenő Nyugatra távozott veszprémi deportált. (Ez rövidítve megjelent angol nyelven is a The Hungarian Student 1959. márciusi számában.) Linczmajer János 1957 tavaszán az ENSZ vizsgáló bizottsága előtt tett vallomást. (MGy-420, 564/39, 564/40)

A visszahozott deportáltakat, köztük egy *keszthelyi* egyetemistát is, először a veszprémi börtönbe vitték. A kihallgatások dec. 17 és 23 között voltak, a kiértékelő Varga Lajos, valamint Matók és Tóth elvtárs volt. (MGy-421-422) Két-három nap múlva szabadultak. A veszprémiek ellátták őket ruhával – hogy ne pufajkásan menjenek haza. Polinszky Károly dékán a menzán a koreai diákokkal együtt vacsorán látta őket vendégül. Volt, aki Nyugatra távozott, volt akit internáltak, s olyan is volt, akinek semmi bántódása nem lett, vagy éppen párttitkár vagy főtitkár lett.

Mentési akciók. – Számos akció indult Magyarországon a deportált fiatalok kiszabadítására. A leghatásosabbnak *dr. Vekerdi Józsefét* tartják, aki indológusként a budapesti Indiai Nagykövetségen keresztül Jawaharlal Nehruhoz, az Indiai Köztársaság miniszterelnökéhez fordult, aki utasította moszkvai nagykövetét Krishna Menont, hogy interveniáljon Hruscsovnál.

Veszprémben *Polinszky Károly* minden deportált szüleit hivatalosan értesítette, hogy gyermeküket november 7-én elvitték, s itthon és külföldön terjesztette a deportáltak névsorát,

pl. a Budapesten megforduló külföldiek között is. Egy ilyen névjegyzéket vitt magával Nyugatra *Faludy György,* aki ezt Veszprémben Bor Györgytől és Meskó Gábortól kapta meg. (MGy-418) *Benedek Pál* a következőket írja: „Akiket elvittek 'túrázni', azoknak az ügye két vonalon futott. ...Pesten Polinszky csinálta, amit csinálhatott. Veszprémben sikerült találkoznom a veszprémi ejtőernyős alakulat parancsnokával, egy ezredessel és szemrehányást tettem neki azért, hogy az egyetemista diákokat elvitték a Szovjetunióba... Az ezredes hajthatatlan maradt. A beszélgetésünk azzal fejeződött be, hogy megfenyegetett, engem is bevágnak majd egy diák-vagonba, s akkor én is részt vehetek egy ilyen utazáson a Szovjetunióba." (BP), (MGy-417) *Polinszky Károly* kétszer is járt a budapesti szovjet parancsnokságon. Az első alkalommal kidobták, mondván „Disszidáltak a diákjai!" A második alkalommal azt a választ kapta, hogy az év végére majd hazakerülnek.

Az ENSZ-jelentés szerint egy *budapesti tanár* tanúskodott arról, hogy „Szidorenko alezredes a szovjet katonai parancsnokság részéről kezdetben tagadta, hogy a szovjet hatóságok bárki deportálására is parancsot adtak volna. Szerinte, ha ilyesmi előfordult, az csak egyéni akció lehetett. Erre ő átadott egy, a deportáló szerelvényből kidobott névsort, és említést tett több 14 és 15 éves gyerekemberről, akiket röviddel azelőtt leborotvált fejjel hoztak haza Ungvárról és Kolomeából. Az ezredes erre bevallotta, hogy voltak deportálások, de céljuk az volt, hogy a diákokat eltávolítsák a harcok színhelyéről, s mihelyt a rend helyreállt, haza fogják küldeni őket." (ENSZ-208)

A deportálások tagadása és igazolása. – A Szovjetunió kezdetben letagadta a magyar állampolgárok tömeges deportálását. November 18-án a Kádár kormány az ENSZ-hez is eljuttatott hivatalos közleményt bocsátott ki, mely szerint *„Egyetlen letartóztatottat sem deportáltak Magyarországról."* (ENSZ-198)

December 3-án egy interjú alkalmával Szirmay István, a kormány sajtóosztályának főnöke azt állította, hogy november 4-e után voltak *„elszigetelt esetek",* de azt azóta minden elhurcolt személyt visszaküldtek. (ENSZ-198-199)

Később az ENSZ Különbizottságának módja volt meghallgatni hét férfit, illetve fiút és egy fiatal lányt, egy ápolónőt, akiket az 1956. november 4-i események után tényleg deportáltak a Szovjetunióba (ENSZ-200), Az egyik tanú azt beszélte el, hogy százötvenedmagával Veszprémből hét teherautón szállították el őket Oroszországba. Mindegyik teherautót négy szovjet katona őrizte. (ENSZ-203) A különbizottságnak azt is elmondták, hogy az ungvári és a sztriji börtönökben alkalmazott oroszok üzeneteket csempésztek be a foglyok celláiba... Így tudták meg, hogy Leningrádban és Kievben diáktüntetések voltak. Tanúk szerint egyes deportáltaknak, akik Stryjben kerültek börtönbe, az őrök megmondták, hogy kevéssel előttük nagyszámú lengyel vonult át a börtönön és az egyik tanú közölte, hogy egy cellapadba vésve ezt találta: „Poznań 1956." (ENSZ-205)

Andropov nagykövet és *Szerov* tábornok a következőket írja az SzKP KB-nek 1956. nov. 14-én írt jelentésében (SzSz-152-153, JD-132, FT-121-122): „A mai nap folyamán több ízben is felhívott telefonon Kádár és Münnich elvtárs (mindegyik külön-külön), s közölte, hogy a szovjet katonai hatóságok egy vasúti szerelvényen a fegyveres felkelésben részt vett magyar fiatalokat szállítottak a Szovjetunióba (Szibériába). Kádár és Münnich ezzel kapcsolatban kijelentették, hogy nem helyeslik e tevékenységünket, mert szerintük ez váltotta ki a magyar vasutasok általános sztrájkját, és rontotta az ország egész belpolitikai helyzetét. ...Ma,

november 14-én valóban Csop állomásra irányítottunk egy kisebb szerelvényt olyan letartóztatottakkal, akik a vizsgálati anyagban úgy szerepelnek, mint a fegyveres lázadás tevékeny résztvevői és szervezői. ...a foglyok cédulákat dobáltak ki, amelyeken tudatták, hogy Szibériába viszik őket. Ezeket a magyar vasutasok felszedték, és értesítették a dologról a kormányt. A mi vonalunkon utasítás ment arra, hogy a jövőben a letartóztatottakat *zárt gépkocsikon* szállítsák, megerősített konvojjal. ...Holnap a Münnich elvtárssal való megbeszélésen Szerov elvtárs azt fogja mondani neki, hogy azért akartuk a letartóztatottak *egy kis csoportját* a szovjet-magyar határ közelében lévő épületben elhelyezni, mert Magyarországon nincs olyan, a foglyok elhelyezésére kellően felkészült börtön, ahol biztosítani lehetne az objektív vizsgálat lefolytatását." (Tehát a szovjet elvtársak még Münnich-hel és Kádárral szemben sem voltak őszinték.)

1956. november – december

Veszprém – November 9-én a rendőrség szabadon bocsátja a börtönből a szovjet hatóságok által a rendőrkapitányságnak átadott következő egyetemistákat: Kemény István, Pálinkás Keresztély, Pásztor Antal, Rajnai Imre, Ratkovics Ferenc, Tüske István. (MGy-408) Vizsgálataink szerint a börtönben tartózkodott még – az ezek szerint más kategóriába tartozó – e névsorban nem szereplő Borbély József, Czulek László, Kovács Miklós, Magasházi József, Menyhárt Miklós és Sági Mihály is.

November 15. – Részlet P. Rjabov vezérőrnagy a 31. légi deszant hadosztály parancsnoka Moszkvába küldött jelentéséből: „...Veszprémben a megyei Pártbizottsághoz és más intézményekhez munkásokból álló küldöttségek érkeznek. A *Veszprémi Egyetem* professzorai és tanárai nem ismerik el a hatalmi szerveket. Az egyetem hallgatói között az oroszul tudó diákokból alakult csoportok agitációs tevékenységet folytatnak a városban szolgálatot teljesítő katonák között." (MGy-453)

November 16-án Veszprémben a közép-dunántúli iparmedence összevont munkástanácsa 6 pontos követelésében Kádár Jánostól többek között követeli a *deportálások* azonnali megszüntetését, *a kihurcoltak visszaszállítását* és a forradalomban elfogott személyek azonnal szabadon bocsátását, szabad választásokat több párt részvételével. Kádár János a küldöttséget *Apró Antal* miniszterelnök-helyetteshez küldte, aki a 6 pontos követelést elfogadhatatlannak tartotta és elutasította. (MGy-441)

November 24. körül Horváth Józsefet, a Veszprémi Fémfeldolgozó munkástanácsának az elnökét Konyicsev szovjet ezredes parancsára bevitték a városparancsnokságra, a Szabadság térre. Tolmács útján megkérdezték, hogy meddig sztrájkolnak még a Fémfeldolgozóban. Azt felelte: „Amíg Ungvár és Munkács börtöneiből haza nem hozzák a Nemzetőrség fiatal tagjait." (MGy-449)

December 6. – A 4-i budapesti nőtüntetés példájára 11 órára mintegy 1500-2000 fekete fejkendős asszony és fiatal leány gyűlt össze a Tűztoronynál. Elől koszorút, fekete zászlót, és lyukas nemzeti lobogót vittek. Szinte mindenki kezében volt virág. A Himnusz hangjai mellett elindultak az Ismeretlen Katona sírjához az alsóvárosi temetőbe. Két szovjet tank közeledett. Egy orosz kiugrott a tankból, elkapta a nemzeti zászlót és összetaposta. A temető-

ben *Dobosné Szabó Éva* tanársegéd elszavalta a Nemzeti Dalt, elénekelték a Himnuszt, majd szétoszlottak. A tüntetés alatt a szovjet csapatok megszállták a várost. A következő napokban több mint 100 asszonyt bocsátottak el az állásából.

December 9. – Olyan álhíreket terjesztenek, hogy Veszprémben a forradalom és szabadságharc alatt kivégzések voltak, amelyeket az egyetemisták hajtottak végre.

December 12. – Ferenczi László a Veszprém Megyei Rendőrkapitányság vezetője letartóztatja Brusznyai Árpádot. Korábban dr. Benedek Pál a NEVIKI gépkocsiját is elküldte érte, hogy Nyugatra vigye, de sajnos ő bízott a szovjetek ígéretében, hogy „Tanár Úr, ön nem csinált semmit, menjen csak haza nyugodtan és tanítson!" (MGy-470)

Megtorlások 56-os tevékenységért

Bár Kádár János 1956. *november 4-i* beszédében bejelentette, hogy „kormánya nem fogja eltűrni, hogy a dolgozókat bármi ürügy alapján üldözzék azért, mert a legutóbbi idők eseményeiben részt vettek" (GP-175, JD-90), és Nagy Imrére és társaira vonatkozóan november 26-i rádióbeszédében azt mondta, hogy „Mi ígéretet tettünk, hogy velük szemben... büntetőeljárást nem indítunk..." (GP-207), de a letartóztatások gépezete rövidesen megindult. (GP-185)

November 22-én a Jugoszláv Nagykövetségről a szabad hazatérés ígéretével távozó Nagy Imrét és társait egy szovjet egység letartóztatja és azonnal Romániába (Snagovba) deportálja. (Nagy Imre és társainak kivégzése: 1958. június 16.)

A megtorlás módjában és mértékének meghatározásában az ideológiai alaptételek (felső-, alsó- és legalsóbbrendű emberek) és az aktuális központi irányelvek mellett jelentős szerepük volt a helyi pártszerveknek is. (Kádár a korábbi időkhöz viszonyítva a központtal szemben felértékelte a helyi pártszervek szerepét.) „Ezek az emberek tűnjenek el Veszprémből!" – jelentette ki például Pap János a deportáltak hazaérkezése után, mert különösen boszszantotta, hogy míg hivatalosan azt hangoztatták, hogy Magyarországról senkit nem deportáltak a Szovjetunióba, az Ungvárról és Sztrijből hazatért „kopaszok" jelenléte világosan leleplezte a hazugságot.

A Veszprém Megyei Forradalmi Bizottság elnökét, a klasszika-filológus *dr. Brusznyai Árpád* tanárt az első életfogytiglani ítélet után Pap János megyei párttitkár követelésére másodfokon, hazug tanúvallomás alapján, felelőssé téve 180 szovjet katona haláláért, – csak 28 halt meg Veszprémben és azért sem ő volt a felelős – és minthogy „a személyében rejlő veszélyesség is magas fokú", halálra ítélték és 1958. január 9-én Budapesten kivégezték. (KF.B-398-402)

Megtorlás egyetemi oktatókkal, dolgozókkal szemben

Említettük az októberi veszprémi események során sokszor szereplő dr. Benedek Pál professzor nyilatkozatát, hogy október 23-tól november 2-ig dr. Nemecz Ernő dékánhelyettessel ők ketten vezényelték a Veszprémben történteket. Ezt nyilvánvalóan a felsőbb pártszervek tudtával és beleegyezésével tették. Valószínűleg ugyanebbe a kategóriába tarto-

zott a jónéhány nagygyűlést levezető Meskó Gábor adjunktus, aki maga mondta, hogy őt még csak ki sem hallgatták; valamint a színházi nagygyűlést levezető Straub Gyula docens, aki később az egyetemi oktatók közül az elsők között lépett be az MSZMP városi szervezetébe, amikor még nem is volt egyetemi pártszervezet; valamint Szabó János a Marxizmus-Leninizmus Tanszék vezetője, aki szoros kapcsolatban állt Pap Jánossal. Őket nem lehetett felelősségre vonni, bár a veszprémi pártszervek ezt megkísérelték. Dr. Polinszky Károlyt alibije mentesítette. A oktatók közül internálták *Szabó Lászlót*, a Marxizmus-Leninizmus Tanszék tanársegédét. Eltanácsoltak: *Balogh Lajos* (őt a rendőrségen meg is verték), *Bereczky Éva, Bor György, Dobos Dezső* (ő egy hétig le is volt tartóztatva), *Dobos Dezsőné, Kulcsár Miklós, Tamás Ferenc, Vígh Antal.* (Vígh Antalnak a rendőrségen felajánlották, hogy maradhat, ha besúgói feladatot vállal, de ő erre nem volt hajlandó.) Nyugdíjazták *Grofcsik Jánost.* Eltávolították *Hegyi Higgint,* a Szilikátkémia Tanszék lakatosát is. *Újhidy Aurél* rövidebb időre letartóztatott és megvert adjunktus későbbi eltávolításában része volt 56-os szereplésének is. (Akkor úgy döntöttek, hogy mihelyt találnak helyette valakit, azonnal elküldik.) Állásvesztés lett a jutalma a Katonai Tanszék két oktatójának, *Földesi István* századosnak és *Bíró Zoltán* főhadnagynak is. Később, már 1958-ban a korábbi, magát „csonttörő brigádnak" nevező, Pap János szerint „nehezen kézbentartható" kommunista szabadcsapat Tóth Ferenc fűzfői DISZ titkár vezetése alatt álló utódszervezete tagjai a Tudósotthon melletti, akkori kukoricásban véresre verték és Veszprémből való távozásra kényszerítették *Kotsis Tivadar* és *Müller Zoltán* tanársegédet.

A egyetem vezetősége egyes esetekben igyekezett valamilyen állást biztosítani az eltávolított oktatóknak. Másrészt Pap János megyei MSZMP titkár Korcsog András egyetemi párttitkár útján akciót indított üzemekből olyan mérnökök felvételére oktatónak, akik „nem égették meg magukat '56-tal". A kapott ajánlatból hármat választottak ki, a legtöbbre Makranczy József vitte, aki rövidesen párttitkár lett.

Ide tartozik, hogy a *Budapesti* Műszaki Egyetemről 56-os tevékenység miatt elbocsátott, dr. Taky Ferenc rektorhelyettes, egyetemi tanár, akit Veszprémben a Géptan Tanszék meghívott előadóként alkalmazott, a belügyi szervek közbelépésére itt sem egyetemi tanár, de még docens sem lehetett. Nem sikerült Pungor Ernőnek állást szereznie itt az ELTE-ről eltávolított *Kornidesz István* fizikus részére sem.

Megtorlás egyetemi hallgatókkal szemben

Internálás és kizárás. – Az 1951-ben I. éves és 1956 novemberében Ungvárra majd Sztrijbe deportált *Füredi Zoltánt* (apja bányalakatos) 1957. február 25-től 8 hónapra internálták, majd az 1957. aug. 1-jén az ország összes egyeteméről kizárták. Csak 1962. februárjában folytathatta tanulmányait, 1963-ban végzett. – A Veszprémbe 1953-ban került *Sasvári Mihályt* 1957. április 10-től internálták, majd az ország összes egyeteméről kizárták. 1961-ben vették vissza a budapesti esti tagozatra, 1962-ben tovább tanulhatott a nappali tagozat V. évfolyamán, 1963-ban végzett.

Letartóztatások. – Rövidebb időre, néhány napra (pl. az ünnepnek nyilvánított április 4. és május 1. előtt és után), ill. maximum. 2 hétre letartóztatottak: *Böjtös Jenő* (+ verés),

Braun Sándor (+ verés), *Kaczander Károly* (kétszer), *Klug Ottó, Monostory Adorján* (2 hétre, ő dékáni megrovást is kapott), *Ország Imre, Repper Károly* (többször), *Szűcs István* (+ verés, többször).

Kizárások minden egyetemről. – *Szűcs István* (1953-ban I. éves) Deportált volt Ungvárról, hazatérése és átmeneti letartóztatások után (amikor meg is verték) eltávozik Veszprémből. 1957-től segédmunkás Budapesten. 1958-ban engedélyt kap a budapesti esti tagozat látogatására. 1959-ben az ország összes egyetemétől, kizárják, csak 1962. márc. 29-én engedélyezik a veszprémi esti tagozat VI. évfolyamára való beiratkozást. Diplomáját 1963. jan. 31-én vehette át. – *Zsiros Balázst* (1955-ben I. éves). 1958-ban az ország összes egyetemétől kizárták, így csak 1964-ben szerezhetett diplomát.

Kitiltások 2-4 félévre. – *Dudás Györgyöt kizárták* (1952-ben volt I. éves) két félévre. Tanulmányait 1958. szept. 15-én folytathatta a budapesti esti tagozaton, 1961-ben végzett. – *Petkó Gyula* (1953) 1958. ápr. 21-én két félévre, 1963-ban végzett. – *Persay Gyula* (1953) Ungvárra, majd Sztrijbe deportálták, majd kizárták két félévre, tanulmányait a budapesti esti tagozaton folytathatta, 1961-ben végzett. – *Repper Károlyt* 1957. máj. 21-én kizárták 4 félévre. „Enyhítő körülmény volt osztályhelyzete és szakérettségizett volta". 1959. őszétől az esti tagozaton tanulhatott, 1963-ban végzett. – *Wlasitsch László* (1953) Ungvárra, majd Sztrijbe deportálták, majd kizárták 4 félévre. Az 1956/57-es évét érvénytelenítették, az esti tagozaton 1959. nov. 11-től tanulhatott, 1962-ben végzett.

Feledy Zsolt (1954) 1958. szeptemberében a veszprémi rendőrségen a budapesti harcokban való részvétel (betegszállító volt), valamint „általánosan ismert rendszerellenes és nyugatbarát viselkedés és szervezkedés" vádját hangoztatva (lefényképezték, amint a hóna alatt a Life magazinnal két személlyel beszélget: nyugati irodalom terjesztése, szervezkedés) a rendőrségen Szolnoki főhadnagy internálással fenyegette meg, ha – lakótársával, Martos Istvánnal együtt – aznap nem hagyja el a várost. (Végül két hetet engedélyeztek vizsgák letételére.) 1991. április 6-i levelében a következőket írja:

„A kihallgatásról egyenesen az egyetemre mentem, ahol hallottam, hogy Polinszky dékán hivat. Nyitott dékáni irodaajtónál, nagy hangon hordott le a sárga földig, hogy milyen szégyent hoztam az egyetemre és az ő fejére, és közölte, hogy azonnali hatállyal ki vagyok rúgva. Aztán egy idő után behúzta az ajtót és lényegesen halkabb hangon azt javasolta, hogy december táján hívjam fel budapesti lakásán telefonon és majd meglátja, mit lehet tenni. Elhelyezkedni rendkívül nehéz volt, mert még átlag segédmunkási munkára sem alkalmaztak a káderlapom miatt. Egy személyzetistől tudtam meg, hogy volt egy speciális munkakategória az építőipar és a vegyipar egyes részein belül, ahol a munkakörülmények olyanok voltak, hogy nem lehetett a munkahelyre 'civilt' kapni és ezért elfogadták a 'politikusokat' is. Így kerültem a Hungária Vegyiművek kaprolaktám üzemének kénégetőjébe, ahol kitűnő társaságban, gázálarcban, három műszakban kenet égettem. ...Polinszkyval decemberben a budapesti Egyetem Eszpresszóban találkoztunk. Ismertette, hogy a Veszprémi Egyetem a negyed és ötödévet átfogó budapesti esti tagozatot indít a Thököly úti Vegyipari Technikum épületében, elsősorban a magamfajta sorsú emberek számára. Az ajánlatot köszönettel elfogadtam (Tanulmányait az 1959. jan. 23-án kelt határozat alapján folytathatta – P.Gy.) és ezen esti tagozat hallgatójaként 1960 júniusában Budapesten diplomáztam. 1960 vége felé sikerült kezdő mérnöki munkahelyet találnom."

Megrovás és kitiltás: – *Illés József* (1952) – 1957. jún. 13: szigorú megrovás, 1957. szept. 1-ig kitiltás. – *Solymár Károly* – (1952). 1957. jún. 13: szigorú megrovás, 1957. szept. 1-ig kitiltás. (Enyhítő körülmény: jó tanulmányi eredménye.) – *Tóth Zoltán* (1952) Középiskolás korától MDP-tag. 1957. jún. 13: szigorú megrovás és 1957. szept. 1-ig kitiltás.

Szigorú megrovást kapott 1957-ben *Bécsy Lajos* és *Kemény István.*

Verés: Braun Sándort (1957) a bosszúállás szellemének felerősödésekor egyetemista volta miatt Elmúlt már október! – felkiáltással megverték 1958. május 22-én.

Megjegyzések. – A VVE-n a saját hatáskörben kimondott határozatokat meghozó fegyelmi bizottság tagjai voltak: Csapó Zoltán, Halász Aurél, Meskó Gábor. – Dr. László Alfréd rektorhelyettes az 1989. jún. 29-i tanácsülésen kijelentette: „Az adott helyzetben – figyelemmel a megyei (azaz a párt – P.Gy.) vezetés álláspontjára is – humánusabban nem lehetett eljárni." – Meskó Gábor kijelentette: „Nem tehettünk mást."

Dr. Polinszky Károly dékán a Veszprémből eltávolított hallgatók részére *esti tagozatot* szervezett a budapesti Vegyipari Technikumban (Thököly út 148.), hogy tanulmányaikat folytathassák. A tagozatvezető dr. Neumann Ernő volt.

A harcoknak négy egyetemista *sebesültje* volt: *Bagi József, Pásztor Antal, Solymár Károly* és *Tóth Károly. Nyugatra távozott* 51 hallgató (köztük a deportált *Kánics Lajos* és *Petri Vilmos* valamint a sebesült *Tóth Károly*) és néhány oktató (pl. *Berty József, Földeák János, Hartner Antal, Ochsenfeld Vilmos, Rozmanith Antal, Rozmanithné Sörös Jolán, Szontágh Jenő*). A külföldre távozást megkísérlő, de a határon elfogott, vagy egyszerűen visszairányított hallgatók számáról nincs adat.

Egyéb jogsértések 1957-től

Az 1957 utáni jogsértések fő csoportjai: az alsóbbrendűnek minősítettek hátrányos megkülönböztetése származási, ill. ideológiai alapon (pl. vallásosság esetén) az egyetemi felvételnél, az elhelyezkedésénél, pl. oktatónak való felvételnél (volt olyan diák, akinek mindkettőhöz volt „szerencséje"), külföldi tanulmányútra, vagy tudományos fokozat megszerzésére vonatkozó pályázat elbírálásakor és egyéb esetek. Ezek a jogsértések általában titkos, illetve szóbeli rendelkezéseken alapultak.

Az 1957-től érvényes előírások viszont pozitív megkülönböztetést írtak elő a forradalom leverésében végzett jó munkáért „Munkás-Paraszt hatalomért emlékérem", a „Szocialista Hazáért Érdemrend" és a „Magyar Szabadság Érdemrend" kitüntetéssel rendelkezők, ill. gyerekeik, (a „szochazások") számára. Veszprémben gyakran előnyt jelentett a felvételnél, ha valaki jó sportoló volt.

Egyetemi hallgatói felvételek

Ezek a megkülönböztetések jórészt az egyházi iskolákban végzett, származásuk alapján (pl. papgyerekek), illetve az ajánlásra kötelezett helyi pártszervezetek által vallásosnak minősítettek ellen irányultak.

Polinszky Károly bizalmas közlése szerint az volt az általános irányelv, hogy az egyházi iskolában végzett, illetve vallásos jelentkezőket – bármilyen jó felvételi eredményt értek is el – az érettségi után közvetlenül nem szabad felvenni, menjenek el egy évre dolgozni, hogy „kiszellőztessék a fejüket". Ezeket a jelentkezőket a Tanulmányi Osztály vezetője egy csupa megbízható elvtársból álló bizottsághoz (kirúgóbizottsághoz) irányította. Előfordult, hogy jó képességű, kitűnő írásbeli dolgozatot írt jelentkezőnek a középiskolai tananyagot meghaladó kérdéseket tettek fel, „ezt tudni kell" megjegyzéssel. Veszprémben további korlátozást jelentett a „K-elv", egy numerus clausus, mely szerint a „kritikus tömeg" 5-6, azaz egy évfolyamba legfeljebb öt vagy hat ilyen „veszélyes elemet" lehet felvenni az érettségi után egy évvel. Fellebbezés esetén „hely hiányára" hivatkoztak, amikor gyengébb jelentkező számára volt hely. Néhány példa:

Vathy Zsuzsa – Édesapja szegényparaszti családból származott, önerejéből ügyvédnek tanult. Zsuzsa 1958-ban jelentkezett felvételre. Vélemény a felvételi vizsgán: „...gyors felfogású, határozott, biztos tudású, sokoldalú, ...szerény magatartású. 22 pontot ért el." (Bacskay Sándor) A bizottság döntése: Eredményes felvételi vizsgát tett, de *túljelentkezés* miatt nem vehető fel. 1959-ben ismét kérte felvételét, de a pápai Türr István Gimnázium nem javasolta a továbbtanulását *„osztályellenes származása"* miatt, a pápai Városi Pártbizottság a jelentkezési kérelmet nem is továbbította. (Ugyanígy járt a szintén 1958-ban érettségizett Egyházy Tibor is.) Erre Vathy Zsuzsa a középiskolás korában kapott miniszteri elismeréseket visszaküldte a Művelődésügyi Minisztériumba. Behívták kihallgatásra, majd az ELTE TTK-n tehetett pótfelvételit, s levélben közölték Polinszky Károly dékánnal, hogy hozzájárulnak a felvételéhez. A kollégiumban az igazgató közölte vele, hogy *„osztályidegen"* nem lakhat ott, ne fertőzze a többieket. Végül háromszoros díjért (havi 50 helyett 150 forintért) ott maradhatott. 1964-1970-ig a Százhalombattai Olajfinomító vegyészmérnöke. Az Írószövetség elnökségi tagja (1998-tól) Az Új Horizont egyetemi jubileumi száma Péchy László professzorról szóló írását közölte. (VZs)

Almási Miklós Egyházi iskolai végzettsége miatt 1959-ben kiemelkedő eredményei ellenére nem vették fel az egyetemre. – *Réthy Eszter* Származása miatt 1959-ben helyhiányra való hivatkozással nem veszik fel az egyetemre. 1964-ben levelező tagozaton kezdhette el a tanulmányait. – *Bibor Ilona* 1962-ben jelentkezett felvételre, akkor az alábbi „ajánlás" alapján nem vették fel:

Kőzségi Párt Bizotság
Z I R C Tárgy Információ

INFOMÁCIO

Bibor Ilona született 1944 aguzstus 2oán jelenleg vezsprémi kálai éva gimnáziumban tanul tanulmányi eredménye 4 es eredmény szülei értelmiségi származásuak. Édesapja járási tanácsnál dolgozik mind igazgatási osztáj vezető. Felszabadulás előtt mind szolgabiro dolgozott. Édesanya tudományos kőnyv tárban dolgozik XXXXXXXX mind a keten politikai életől távol tartsák magukat mivea aszülők is és akis lány is erőse valásos beálitotságuak még agimnáziumban is hitanra járt. Amenyiben munkás családbol volna jelenkező kérném hejete fel veni.

Z I R C I962 Junius 4 én

Horváth Jozsef sk.
Kőzségi Pártbizotság titkár

1963-ban felvették. A jellemzés szerint „csendes, szerény, de igen vallásos, ez utóbbit sohasem propagálta." 1965-ben *négy félévre kitiltották,* mert egy 6-7 főből álló vallásos leányközösséget szervezett meg. – *Fischer Ferenc* – Származása miatt 1959-ben nem veszik fel, csak másodszorra, 1960-ban.

Bárczy Zoltán 1967-ben érettségizett a pannonhalmi Bencés Gimnáziumban. 1967-ben felvételi vizsgát tesz Veszprémben. Az elutasítás elleni fellebbezésre kapott, 1967. IX. 2-án kelt, dr. Fodor Lajos osztályvezető által aláírt 53.636/1967 sz. művelődésügyi minisztériumi levél közli vele, hogy: „Ön egyelőre még nem felel meg a szocialista mérnökképzés követelményeinek. A bizottság nem látott megfelelő biztosítékot arra, hogy, felvétele esetén képes a *marxizmus-leninizmus* tanításainak alapjait elsajátítani, illetőleg elfogadni, majd szakága gyakorlati művelése során azt alkalmazni. ...nincs akadálya annak, hogy most elért felvételi vizsgaeredményével egy évi termelőmunka után, munkahelye pártfogó javaslatát kiérdemelve, a következő évben ismét pályázzék majd felvételre."

Egy évet dolgozott a Chinoin Gyógyszer- és Vegyészeti Termékek Gyárában, 1968-ban felvételt nyert Veszprémben. Tanulmányai során több éven keresztül tudományos diákköri munkát végzett az Ásványtan Tanszéken, diplomamunkáját is ott készítette. Az 1973. május 5-én kelt minősítése szerint: „Gyors felfogású, alapos, következtetéseiben meggondolt hallgató... Az őt érdeklő tanulmányokban elmélyedt, komoly, precíz munkát végzett... Kitűnő lényeglátással és absztrakciós képességgel rendelkezik... Munka közben önálló... Érdeklődése a szakmán túl is széleskörű. A közösség érdekeinek mindig aláveti magát. Mindezek a tulajdonságai a termelés, irányítás, kutatás vagy oktatás bármely pontján kitűnő munkaerővé tehetik." Az volt az elgondolása, hogy az Ásványtan Tanszéken marad és dr. Nemecz Ernő professzor (aki akkor rektor is volt!) szerette volna ott tartani tanársegédnek. A személyzeti osztályvezető azonban kijelentette, hogy erről szó sem lehet.

Godzsa József – 1967-ben Pannonhalmán végzett. Jelentkezett felvételre Veszprémben. A kirúgóbizottságnál – jó írásbeli után – fizikából a középiskolai ismereteket meghaladó kérdéseket kapott, s bár megoldotta a feladatot, de B. L. vizsgáztató (később a Személyzeti Osztály vezetője) szerint „nem úgy kellett volna megoldani", ezért 0-ra értékelték a feleletet. A következő évben felvették... – *Márkus Gábor* – 1967-ben jeles eredménnyel érettségizett Tatán (csak oroszból volt jó osztályzata), a megyei fizika „Ki miben tudós?" versenyen negyedik lett. Édesapja tatai református lelkész volt. 1967-ben jelentkezett felvételre. Jól sikerült írásbeli után a szóbelin a kirúgóbizottságtól fizikából a középiskolai anyagot meghaladó kérdéseket kapott. Az Agrártudományi Egyetemen, Mosonmagyaróváron végzett 1973-ban. – *Hangyál Ildikó* – Budapesten 1977-ben a Patrona Hungariae Gimnáziumban érettségizett és jelentkezett felvételre. 18 pontot ért el (a maximum 20 volt). A felvételi bizottság véleménye és javaslata: értelmes, gondolkodik, javasoljuk. A felvételi bizottság határozata rovatban található egy áthúzott: „Felvételt nyert az 1977-78 tanévre" szöveg, alatta pedig a „Hely hiányában nem volt lehetőség felvételére" bélyegző 1977. júl. 8. dátummal. Fellebbezését férőhely hiányára való hivatkozással utasították el. (1978-ban felvették.)

Dr. Szabó Béla tanulmányi osztályvezető szerint ez volt az utolsó ilyen felvételi diszkrimináció.

Hallgatók elleni más eljárások

Martos István (1953) Kizárása történetét 1991-ben így írta le: „1958 szeptemberében dr. Polinszky Károly dékán magához hívatott engem és Feledy Zsoltot, akivel lakótársak voltunk albérletben, és közölte, hogy neki nincs kifogása ellenünk, de illetékes városi szervek azt kívánják, hogy mindketten azonnal hagyjuk el a város és a megye területét, ami természetesen az egyetemről való kitiltást is jelentette. Mi döbbenten hallgattuk, mert tudomásunk szerint semmi olyat nem követtünk el, ami ezt az intézkedést indokolta volna. Elintézte, hogy a rendőrség politikai osztályán kihallgatást kapjunk. Ott felvilágosítottak, hogy bennünket már régóta figyeltetnek. Az informátorok több száz oldalra rugó jelentéseit fel is mutatták, de a betekintésre nem adtak lehetőséget. Szolnoki főhadnagy közölte, hogy mi kozmopolita magatartásunkkal mételyezzük a város és az egyetem fiatalságát, és egész magatartásunkkal gátoljuk a konszolidációt az „ellenforradalom" után. Közölte, hogy minden terhelő bizonyíték a kezükben van és 48 órán belül el kell hagynunk Veszprémet, ellenkező esetben internáltatni fog. Végül is nagy kegyesen engedélyezte, hogy még 2 hétig Veszprémben maradjunk tanulmányi kötelezettségeink (utóvizsga) rendezésére.

...Formálisan magunknak kellett kérnünk az egyetemről való elbocsátásunkat. ...Még szeptemberben Budapestre utaztunk és elhelyezkedtünk a Hungária Vegyiművek 3 műszakos üzemében segédmunkásként. Az esti tagozatra való átvétel 1959-ben megtörtént. Munka mellett sikerült elvégeznünk a 9-10. szemesztert, majd 1960 májusában mindketten leállamvizsgáztunk és megvédtük a diplomamunkánkat.

Böjtös Jenő – (1953) 1959. márc. 20-án diplomavédését 1961. jan. 1-ig felfüggesztették, mert a ballagás alkalmából „egyetemi hallgatóhoz nem méltó, a szocialista erkölccsel ellentétes magatartást tanúsított". Ő erről 1991. febr. 22-i levelében a következőket írta: „Ballagtunk diplomavédés előtt. Kellő hangulatban voltunk. ...Amikor a Marxista-Leninista Tanszék előtt vonultunk, leköptem az ajtót. Volt egy osztálytársam, akit a júdási szerepe hamar műszaki igazgatói székbe ültetett, engem meg az egyetemről távolított el. Nagy sietve még aznap jelentette a rendőrségnek: 'Böjtös leköpte a rendszert' ...Ilyen hozzáállással tartóztatott le a rendőrség. Vallatás, gumibotozás, fenyítés. Írjam le, kik az egyetemen a szervezkedők, sőt a rendőrség vagy 15 nevet leírt és kérte, hogy írjak róluk, mert különben 'kőbányába' kerülök! Tudomásom szerint Polinszky dékán hozott ki a magánzárkából. Úgy tudom a fegyelmi bizottságban a párt és a KISZ képviselője azt akarta, hogy végleg zárjanak ki, végül is úgy döntöttek, hogy két év után diplomázhatok.... Ma a budapesti Pannonplastban dolgozom, mint fejlesztési főmérnök...

Turner Tibor – (1956). Felvételekor apja foglalkozásaként csak azt közölte, hogy katona, s nem azt, hogy hivatásos százados volt. 1958. dec. 12-én négy félévre kitiltották. – *Tóth Mária Márta* – Felvételekor nem említette, hogy apja politikai elítélt volt, ezért 1958-ban kizárták. Tanulmányait csak 1962-ben kezdhette újra. – *Sárossy László*: – (1964) Csináltak egy könnyűzenei (rock and roll) műsort magnóval az egyetemen. Ennek nagy sikere volt, de a megyei KISZ-titkár felkérésére nem volt hajlandó ezzel a megyét járni és a felkonferáláskor „néhány szót ejteni a léha, drogos nyugati fiatalságról". A veszprémi állambiztonsági szervek erre 1966 februárjában megpróbálták fenyegetéssel (pl. a testvéreit kirúgatják az egyetemről stb.) zsarolással (a nyugati dekadens kultúrát propagálja, a barátjának írt egy levelet,

amelyben „rendszerellenes kijelentések" voltak, stb.) beszervezni besúgónak. A rendőrségre való többszöri behívás, illetve bevitel után itthagyta Veszprémet, de Budapesten is elérték, ott is többször kihallgatták, de minden ilyen alkalomból leírt „jelentése" csak egy „Operatív intézkedést nem igényel, semmitmondó" értékelést kapott. 1969-ig zaklatták, amikoris „Megtagadta a további együttműködést." – megjegyzéssel zárták le a dossziéját. A Kertészeti Egyetemen végzett 1982-ben. (M.P)

Munkavállalással kapcsolatos diszkriminációk

Jellegzetes típusok: végzett hallgatók, vagy más szakemberek egyetemi státusba való felvételének megakadályozása, végzett hallgatók adott, egyetemen kívüli munkahelyen való alkalmazásának megakadályozása, oktatók eltávolítása ideológiai alapon.

Vas Jolán – (1953-ban I. éves) 1958-ban végzett. A Szerves Kémia Tanszék szándéka ellenére nem kerülhetett oda tanársegédnek. (1971-ben a kémiai tudomány kandidátusa lett.) – *Csikós Csaba* (1966) 1969-ben teljesítette a Népköztársasági Tanulmányi Ösztöndíj nyilvánosan meghirdetett feltételeit, de azt vallásossága miatt, „politikai, világnézeti tekintetben nem felel meg" indokolással nem kaphatta meg. Végzés után 1971-ben az Ásványtan Tanszék (a rektor tanszéke) szerette volna felvenni oktatónak, de a személyzeti osztály ezt megakadályozta. – *Bárczy Zoltán* – Munkavállalással kapcsolatban 1973-ban az Ásványtan Tanszéken pontosan ugyanúgy járt, mint Csikós Csaba. – *Tőrös Szilárd* (1970) 1973-ban megnyerte az Országos Diákköri Konferencia fődíját. 1975-ben végzett, akkor a tanszék egyetértésével szeretett volna a Szerves Kémia Tanszékre kerülni oktatónak, de a személyzeti osztályvezető kijelentette, hogy „Magából soha sem lehet oktató". Ideiglenesen állást kapott az MTA Petrolkémiai Kutató Csoportjánál. 1979-ben Markó professzor szerzett számára egy ösztöndíjat a Linzi Egyetem Szerves Kémiai Technológia Tanszékén, de az egyetemi pártbizottság nem járult hozzá a kiutazáshoz. „Küldjön mást!" – közölték a tanszékvezetővel. A 80-as évek közepén Inczédy professzor szerette volna átvenni a tanszékén működő egyetemi kutatócsoportba, de a személyzeti osztályvezető ezt is megakadályozta. Később sikerült csak a Szerves Kémia Tanszék állományába kerülnie. 1997 óta a tanszék vezetője. – *Dr. Klumpp Egon* okl. vegyész. A Szerves Kémia Tanszék vezetője javaslata ellenére, 1975 tájt, arra hivatkozva, hogy az angol parlamentarizmus tisztelője, a személyzeti osztályvezető politikailag megbízhatatlannak tekintve megakadályozta, hogy az MTA Szerves Kémia Tanszéken működő Petrolkémiai Tanszéki Kutatócsoportjához kerüljön.

Boros János (1973) Másodéves korában, amikor Kádár János bejelentette, hogy vallásos ember nem lehet a szervezet tagja, kilépett a KISZ-ből. Egy katolikus egyetemista kör vezetője volt, ezért – mint 1990-ben levelében írja – : „harmadéves koromban egy *Bárány Gábor* nevű párttag évfolyamtársam akarta elérni, hogy ne kerülhessek be a második fokozatra, ... és évfolyamtársaim szerint egy *Kavics* nevű lány agitált erőteljesen ellenem fórumokon kifejtve, hogy nem szabadna megengedni, hogy elvégezzem az egyetemet." 1978-ban végzett. Szerették volna a Fizikai Kémia Tanszékre felvenni, de Ratkovics Ferenc tanszékvezetővel a rektor közölte, hogy nem vehető fel, mert „megmételyezi az ifjúságot". Inczédy professzornál is szívesen látták volna, számítástechnikai témában. Pécsre ment, ahol a

Műszaki Főiskola Számítástechnikai Központjában 20 friss végzőst vettek fel. A rendőrség ellenőrizte a listát s egyedül őt húzták ki. Itt is „mételyezés", „ellenséges ideológia", „megbízhatatlanság" voltak az indokok. Müller László, az intézet vezetője közölte vele ezt a döntést. 1990-től a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Filozófiatörténeti Tanszékének oktatója, 1999-től tanszékvezetője. Széchenyi professzori ösztöndíjas.

Hodossy Lajos – 1963. júl. 1-től a Vegyipari Műveletek Tanszék adjunktusa volt, 1964-ben műszaki doktorátust és petrolkémiai szakmérnöki oklevelet szerzett. 1964-től aktívan részt vett a veszprémi Református Egyházközség munkájában. Bár 1963 óta háromszor kapott rendkívüli előléptetést és dicséretet, a Személyzeti Osztály vezetője közölte vele, hogy nem jó példát mutat a fiataloknak, ezért csak akkor maradhat az egyetemen, ha megszünteti az egyházközségben végzett munkáját. Ha erre nem hajlandó, és nem távozik önként, akkor „alkalmatlanság" címén felmondanak neki. Ha önként elmegy, akkor – oktatási intézményt kivéve – bárhova mehet. Pár hetes álláskeresés után 1967. március 1-jén a Péti Nitrogénművekhez távozott. – *Kovács Dezső* – 1956-ban a nagykanizsai 2. Téglagyár munkástanácsának elnöke volt, ezért 1966-ban megakadályozták, hogy üvegtechnikusként az egyetemen működő akadémiai kutatócsoporthoz kerülhessen. – *Bodor Endre* professzort a 60-as évek közepén igyekezett a Megyei Pártbizottság eltávolítani az egyetemről. (Az egyetem a megyei pártbizottság hatáskörébe tartozott.) Dr. Polinszky Károly közlése szerint ezt neki, mint miniszterhelyettesnek csak úgy sikerült elhárítania, hogy megígértette vele, hogy Veszprémben nem fog templomba járni.

Tudományos előrehaladás/elismerés akadályozása

Számos esetben tapasztalható volt, hogy politikai megfontolásból oktatók tudományos elismerését igyekeztek megakadályozni. Néhány példa:

Dr. Gegus Ernő – 1950. dec. 1-ig hadifogoly volt a Szovjetunióban. Hazatérése után egy évig rendőri felügyelet alatt állt. 1954-ben a BME Általános Kémiai Tanszékén rövidített aspirantúrára pályázott, de elutasították. 56-os tevékenysége miatt elítélik, 1958-ban nem tarthat Sopronban tudományos előadást. 1959-től a Vasipari Kutató Intézet tudományos munkatársa, 1965-ben nem utazhat Pekingbe, a zágrábi nemzetközi vásárra, brüsszeli szakmai műszerbemutatóra, 1969-ben tudományos konferenciára Madridba. Az intézet személyzeti osztályvezetője kijelentette, hogy amíg ő ott lesz, addig nem szerezhet tudományos fokozatot. 1970-től utazhatott és kaphatott szakmai elismerést. Az MTA Analitikai Kémiai Kutató Csoportja tudományos főmunkatársa, a tudomány doktora, a Veszprémi Egyetem c. egyetemi tanára.

Dr. Inczédy János – 1957-ben kandidátus lett, de 1966-ig csak tanársegéd lehetett a BME-n, 1962-ben vallásos meggyőződése miatt ideiglenesen távoznia kellett az egyetemről. 1966-ban lett a tudomány doktora, de 1969-ig csak adjunktusként dolgozhatott. 1965-ben Angliába csak fizetés nélküli szabadsága terhére utazhatott, 1967-ben meghívásos USA-beli utazását nem engedélyezték.

Dr. Juhász A. Zoltán – Származása miatt csak egy éves késéssel sikerült felvételiznie az ELTE Vegyész szakán. 1951-ben kitelepítették, majd a bányászatban kapott munkát. Később a BME-en kandidátusi minősítése ellenére hét éven át csak adjunktus lehetett. A vélet-

lenül sikerült akadémiai doktori ajánlás (a párttitkár akkor beteg volt) után különböző ürügyekkel (pl. nem hivatkozott valamire – kiderült, hogy hivatkozott rá stb.) megpróbálták a doktori fokozat odaítélését megakadályozni.

Dr. Kunovits György – Veszprémben végzett 1956-ban. Svájci kutatóintézeti alkalmazottként 1974-ben doktori értekezést kívánt benyújtani a Veszprémi Vegyipari Egyetemen. Veszprémi tartózkodása során arra akarták rávenni, hogy a magyar titkosszolgálatnak rendszeresen szolgáltasson adatokat. Erre ő nem volt hajlandó, így doktorrá avatására csak 16 év múlva, 1990-ben kerülhetett sor.

Dr. Markó László – 1959-ben a Tudományos Minősítő Bizottság elutasította aspirantúrán kívüli tudományos minősítés iránti kérelmét arra hivatkozva, hogy „tudományos fokozatot csak olyan szakemberek nyerhetnek, akik támogatják népi demokratikus rendszerünket és tevőlegesen részt vesznek szocialista társadalmunk építésében." Ismételt kérésére értekezését csak 1963-ben védhette meg. 1965 után több külföldi utazási kérelmét elutasították.

Dr. Paczolay Gyula – Az Akadémiai Kiadónál 1973-ban megjelent „Tudományok és rendszerek. Tudományterületek közös törvényszerűségei." c. könyvét – bíztatásra – beadta a tudomány doktora fokozat elnyerésére, de egy átlátszó ürüggyel elutasították. Bizalmasan azt közölték vele, hogy „Nagyon nagy tudósnak kell lenni valakinek, hogy párttagság nélkül a tudomány doktora lehessen." Később kiderült, hogy akkor ellene „*nacionalista* fedőnevű titkos nyomozás" volt folyamatban, főleg erdélyi és nyugati kapcsolatait illetően. (PGy) 1977-ben a bécsi UNIDO-nál végzendő munkára való kiutazását is megvétózták, s csak Polinszky Károly miniszterhelyettes közbelépése után utazhatott el.

Dr. Tamás Ferenc – 1957-ben egyetemi tanársegédi másodállásából kitették. 1960-ban megrovásban részesítették, mert életrajzában „nem tett említést az 1956. őszi ellenforradalmi tevékenységéről." (A Szabad Veszprém Rádióban angol nyelven olvasott be híreket.) Hasonló okok miatt 1960-ban elutasították aspirantúra felvételi kérelmét. Felesége 1958-ban beadott értekezését is őmiatta fektették el, reklamációjára az volt a válasz: Váljon el a férjétől! A disszertációt csak 1966-ben védhette meg.

Dr. Tőrös Szilárd – Az ide tartozó – külföldi tanulmányút meghiúsítására vonatkozó – adatokat az előző fejezetben közöltük.

Dr. Újhidy Aurél 1962-1965 között Müller Sándor akadémikus tanszékvezető javaslata ellenére az egyetem megtagadta a kandidátusi minősítés megszerzésének támogatását. Disszertációját csak az egyetemről való távozása (1965) után 1969-ben, az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézet munkatársaként védhette meg.

A rehabilitálás

Az 1989-es rendszerváltozást követően nyílt szélesebb lehetőség a politikai-ideológiai megfontolások alapján a Rákosi és a Kádár-rendszer évtizedeiben gyakran súlyos hátrányt szenvedettek erkölcsi rehabilitálására. Ez akkor megtörtént, illetve folyamatban volt a jogászok között, a mérnöki kamarában, az egyházakban (Zsl) és egyes felsőoktatási intézményekben is.

A Nyilatkozat és a Rehabilitációs Okirat

A Veszprémi Vegyipari Egyetem 1989. június 29-i tanácsülése bizottságot hozott létre az elmúlt 40 évben politikai okokból hátrányt szenvedettek rehabilitációs lehetőségeinek megoldására. A bizottság elnöke: dr. Bodor Endre egyetemi tanár, tagjai: dr. Csapó Zoltán főtitkár, dr. Gárdos György docens, dr. Maleczky Emil docens és Meskó Gábor docens, a kollégium igazgatója. Közülük dr. Csapó Zoltán és Meskó Gábor tagja voltak az 56-os vétségeket tárgyaló fegyelmi bizottságnak, dr. Csapó Zoltán és dr. Gárdos György pedig MSzMP-titkár volt.

A bizottság tevékenységének eredményeként 1989. október 31-i, illetve – egy *és* törlésével – 1989. november 2-i dátummal elkészült egy, a korábbi jogsértésektől való elhatárolódást deklaráló, általánosságokban mozgó, és az egyetem jóindulatát hangsúlyozó, irodalmi jellegű szabvány-szöveg, egy stencillel sokszorosított, „Veszprémi Vegyipari Egyetem Tanácsa" aláírást viselő *sajnálkozó nyilatkozat.* Ez semmit sem mond az egyes jogsértések kategóriáiról, sem pedig az értük közvetlenül vagy közvetve felelős személyekről és intézményekről. A jogsértések jónéhány kategóriája kimaradt (például a deportáltak, azok, akik politikai-ideológiai okokból nem lehettek az egyetem hallgatói vagy dolgozói – s általában azok, akiknek „nem szokásos" távozása az egyetem apparátusának közreműködésével történt), így az érintettek száma kb. a harmadára csökkent –, s nem utalt az érintett által elszenvedett konkrét jogsértés(ek)re sem.

Jogász szakértő véleményének megkérdezése után egy 1989. november 22-én kelt levélben javaslatot tettem az egyetem rektorának a feltáró munka folytatására, minthogy az eredeti bizottság csak 10 érintett volt egyetemi dolgozót és 40 jogsérelmet szenvedett volt egyetemi hallgatót talált, s ezek közül is csak azoknak kívánták eljuttatni a nyilatkozatot, akik erről véletlenül tudomást szereztek és ezt kérték. Ezzel szemben javasoltuk egy névre szóló, alanyi jogon járó, a konkrét jogsértés(eke)t megemlítő *rehabilitációs okirat* elkészítését és ünnepélyes átadását az érintetteknek, miután erről az egyetem számukra előzetes tájékoztatást küld.

Dr. Liszi János rektor 1990. július 5-én kelt levelében felkérte dr. de Jonge János, Meskó Gábor és Paczolay Gyula egyetemi docenseket, hogy az elmúlt rendszer diszkriminatív intézkedéseinek vizsgálatát folytassák. Időközben dr. de Jonge János saját kérésére kivált a bizottságból s helyét dr. Pleva László docens vette át, a munkába bekapcsolódott dr. Horváth Géza docens is.

A bizottság javaslatára az egyetem rektora az 1990. novemberében adatgyűjtés céljából a következő levelet küldte a volt és jelenlegi oktatóknak és hallgatóknak, amely tartalmazza a rehabilitációra vonatkozó új elgondolást:

„A Veszprémi Egyetem újjáalakult Rehabilitációs Bizottsága javaslatára – egyetértésben a Mérnöki Kamara 1990. szeptember 5-i elnökségi ülésén elfogadott állásfoglalással – mindazoknak a Veszprémi Egyetem illetékességi körébe tartozó személyeknek, akiket az 1949-től napjainkig terjedő időszakban *politikai okokból* (ide értve pl. a származást, a vallásos meggyőződést, az állambiztonsági szervekkel való együttműködés megtagadását is) bármilyen jogsérelem, illetve hátrány ért, erkölcsi rehabilitációként a sérelmet elítélő, annak körülményeit is a lehetőség szerint pontosan és konkrétan feltüntető, névre szóló *rehabilitációs okiratot* kívánunk átnyújtani.

Ehhez kérem szíves segítségét, azt, hogy a tudomására jutott ilyen esetekről lehetőleg minél részletesebben engem, vagy a Rehabilitációs Bizottság tagjait (dr. de Jonge János docens, Meskó Gábor ny. docens, dr. Paczolay Gyula docens – Veszprémi Egyetem, Veszprém Pf. 158 – 8201 – Telefonszám: 88-22022) írásban vagy szóban legyen szíves tájékoztatni. Kérem, hogy erre hívja fel munkatársai figyelmét is.

Eddigi adataink szerint a jogsérelmek fontosabb típusai:

1. Az egyetemre – hallgatónak, dolgozónak, kutatónak vagy oktatónak – való felvétel időleges vagy végleges megakadályozása. – 2. Az egyetemről való – akár ideiglenes – eltávolítás, illetve távozásra való kényszerítés/kényszerülés. – 3. Kitelepítés. – 4. Deportálás a Szovjetunióba 1956 októberében. (Kérném a deportálás helyének megadását, pl. Ungvár és Sztrij, ill. Kolomija, a körülmények lehetőleg részletes leírásával.) – 5. Letartóztatás Veszprémben vagy másutt... – 6. Tettleges bántalmazás. – 7. Előléptetés, doktorátus vagy tudományos fokozat megszerzésének megakadályozása vagy késleltetése. – 8. Munkavállalás megakadályozása az egyetemen kívül. – 9. Külföldi utazás korlátozása. – 10. Bármilyen egyéb jogsértés.

Mindezen esetekben érdektelen, hogy a jogsérelem az egyetemi hatóságok közreműködésével, fegyelmi határozattal, bírósági döntéssel, vagy nélküle történt meg.

A bizottság illetékességi körébe tartozónak tekinti az egyetem jelenlegi, ill. volt (pl. nyugdíjas) oktatói, kutatói, dolgozói, valamint egykori hallgatói által nem Veszprémben elszenvedett, egyértelműen politikai indíttatású jogsérelmeket is."

Az A/4 formátumú *rehabilitációs okirat* tartalmazza a sértett személyi adatait, a jogsértés keltét és leírását, valamint a rektor és a Rehabilitációs Bizottság képviselőjének aláírását is.

A rehabilitációs okirat átadása
Az asztalnál balról jobbra: Mészáros Gyula, Paczolay Gyula, Liszi János és Szűcs István

A rehabilitációs bizottság által javasolt eljárást az Egyetemi Tanács az 1991 szept. 19-i és az okt. 31-i tanácsülés közt a rektor által kért írásbeli szavazás során egy ellenszavazattal (aki csak az egyetem hatóságai által elkövetett jogsértésekre szorítkozott volna) jóváhagyta.

Az 1-144 sorszámú rehabilitációs okiratokat az átadási ünnepségen megjelenteknek az egyetem I. épületének földszinti tanácstermében, az egyetem rektora jelenlétében 1991. október 29-én délután 2-kor kezdődő ünnepi alkalom során adtuk át. Az okiratot postán küldtük el azoknak, akik (illetve akiknek a hozzátartozói) nem tudtak eljönni.

A rehabilitáltak egy része az ünnepségen, néhány vendéggel

A deportáltaknak és a letartóztatottaknak a törvényben biztosított nyugdíj-kiegészítés igényléséhez az egyetem a rehabilitációs okirat alapján hivatalos igazolást állított ki.

A rehabilitációs okiratok átadásáról Medve Imola: „Bűntelenül bűnhődtek. A Veszprémi Egyetem főhajtása" címmel írt három hasábos cikkében számolt be az Új Magyarország 1991. évi nov. 27-i számának 4. oldalán.

Irodalom

BL *Benkő Levente:* Volt egyszer egy '56. – Akiket a forradalom szele s a megtorlás ökle megcsapott. – Háromszéki Lap és Könyvkiadó (Kaláka Könyvek), Sepsiszentgyörgy 1998. 83-86, 97. old.

BM *Baráth Magdolna (szerk.):* Szovjet nagykövet iratok Magyarországról. 1953-1956 (okt. 23.) – Kiszeljov és Andropov titkos jelentései. – Napvilág Kiadó, Budapest (2002) 376 old. (81 dokumentum)

BP *Benedek Pál:* Lombik és Reaktor, 1992. 2. szám, 15. old.

BS *Balogh Sándor* (szerk.): Nehéz esztendők krónikája. 1949-1953. Dokumentumok. – Gondolat Könyvkiadó, Budapest 1986. 511 old.

BTI *Berend T. Iván:* A történelem – ahogy megéltem. – Kulturtrade, Budapest 1997. 344 old.

CF *Callmeyer Ferenc:* Kétszer huszonnyolc = 56. –Antológia Kiadó, Lakitelek 2002. 317 old.

DSz *Desewffy Tibor – Szántó András:* Kitörő éberséggel. – A budapesti kitelepítések hiteles története. – Háttér Lap- és Könyvkiadó, Budapest 1989. 216 old.

ENSZ *Dr. Stankovich Viktor (ford.):* Az Egyesült Nemzetek Szervezete Különbizottságának jelentése. – Hunnia Kiadó Kft. (Budapest) 1989. 230 old.

ES *Erdey Sándor:* A recski tábor rabjai. (7. kiadás) – Püski Kiadó, Budapest 2001. 428 old.

E-S *Erdey Grúz Tibor – Schay Géza:* Elméleti fizikai kémia. I. kötet. – Tankönyvkiadó, Budapest 1952. 620 old.

FH *Fehér Ferenc – Heller Ágnes:* Egy forradalom üzenete. (Magyarország 1956) – Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1989. 268 old. (Eredeti címe: Hungary 1956 revisited. The message of a revolution – a quarter of a century after. Georg Allen and Unwin, London 1983. Fordította: *Nóvé Béla.*

FM *Földesi Margit:* A megszállók szabadsága; a hadizsákmányról, a jóvátételről, a Szövetséges Ellenőrző Bizottságról. – Kairosz Kiadó, Budapest 2002. 450 old.

FP *Fejes Pál:* Légy naponta megméretve. – Új Horizont. – Különszám a Veszprémi Egyetem 50 éves jubileumára, 1999. 59-63. old.

FSz *Földesi Margit – Szerencsés Károly:* Halványkék választás. – Tanulmányok és válogatott dokumentumok. Magyarország 1947. – Kairosz Kiadó (Budapest, 2001) 399 old.

FT *Filep Tibor:* Debrecen 1956. – Forradalom, nemzeti ellenállás, megtorlás. – Csokonai Kiadó, Debrecen 2000. 187 old. + 14 old. ill.

FZs *Ferge Zsuzsa:* Boldog vagyok, mert taníthatok – nyilatkozza a hetvenéves Ferge Zsuzsa. – Népszabadság (Magyar Tükör rovat) *59. évf.,* 96. szám, 9. old. (2001. ápr. 25., szerda)

GN *Gauck, Joachim – Neubert, Erhard:* Poliitilised kuriteod SDV-s. (Fordította: *Tiiu Relve*) – In: *Courtois, Stéphane etc.:* Kommunismi mustraamat. – Kuriteod, terror, repressioonid. – Kirjastus Varrak (Tallinn) 2000. 759-821. old. (a 795., 815. oldalon)

GP *Gosztonyi Péter:* Föltámadott a tenger... 1956. – A magyar október története. (3. átdolg., bővített kiadás) – Népszava, Budapest (1990?) 239 old. + ill.

GS *Gorka Sebestyén:* In: *Sümegi Noémi:* A kém mindig kém marad. – Gorka Sebestyén az orosz érdekekről, a társadalmi kapcsolatok titkos hálójáról. – Heti Válasz 2, 26. 14 (2002. jún. 28.)

GyB *Győri Béla:* Vasárnapi Újság. – Válogatás a népszerű rádióműsor adásaiból. – Új Idő Kft., Budapest 1989. 224 old. – (*Szűcs István* beszámolója a deportálásról: 192-201. old.)

HA *Hegedüs András:* A történelem és a hatalom igézetében. – Kossuth Könyvkiadó, (Budapest) 1988. 360 old.

HF *Hahn Fülöp:* Egyetemünk két országban. – In: *Nyári László – Oroszi Sándor:* 56-os emlékek. (Erdészettörténeti Közlemények XXXVII. Soproni Műhely, Különszám) – Soproni Egyetem, Sopron 1998. 5-104. old.

HN *Hruscsov, Nikita:* A személyi kultuszról és következményeiről. – Beszámoló az SzKP XX. Kongresszusának zárt ülésén. (1956. febr. 25.) – (Fordította: *Zalai Ervin*) – Kossuth Könyvkiadó (Budapest) 1988. 93 old.

HNy *Helle M. – Nyekrics A.:* A Szovjetunió története. – Osiris Kiadó, Budapest 1996. 114. old.

HP *Hollander, Paul:* Politikai zarándokok. – Nyugati értelmiségiek utazásai a Szovjetunióba, Kínába és Kubába. 1928-1978. – Cserépfalvi (1995) 369 old. – (Eredeti kiadás: Political Pilgrims. – University Press, Oxford 1981.)

JD *A „Jelcin Dosszié".* – Szovjet dokumentumok 1956-ról. – Századvég Kiadó – 1956-os Intézet, Budapest 1993. 244 old. (Bevezető.: *Litván György*)

KB *Király Béla:* Honvédségből néphadsereg. – CO-NEXUS PrinteR Kft. (Budapest, 1968) 320 old.

KB.H *Király Béla:* Az első háború szocialista országok között. – Személyes visszaemlékezések az 1956-os magyar forradalomra. – Magyar Öregdiák Szövetség – Bessenyei György Kör, (New Brunswick N.J.) (Tanúk – korunkról sorozat) 1981. 88 old.

KF *Kahler Frigyes:* Szemtől-szembe a múlttal. – Válogatott írások. – Kairosz Kiadó (Budapest) 1999. 311 old.

KF.B *Kahler Frigyes:* A Brusznyai-per. – Emberi sorsok a politikai megtorlás idején. – Kairosz Kiadó, Budapest 1998. 411 old. (2. bővített kiadás: 2001)

KF.E *Kahler Frigyes:* A főcsapás iránya: Esztergom. – Mindszenty bíboros pere. – Magyarországi Mindszenty Alapítvány, Budapest 1998. 202 old. + ill.

KF.S *Kahler Frigyes (szerk.):* Sortüzek 1956. – Igazságügyminisztérium – Tényfeltáró Bizottság (Budapest) 1993. 217 old.

KI *Kossa István:* Veszprémmegyei Népújság 5, 44. 1 (1949. okt. 23.)

KJ *Kiss József* (szerk.): „A párt foglya voltam." Demény Pál élete. – Medvetánc könyvek. Budapest 1988. 222 old.

KN *Kő András – Nagy J. Lambert:* Tököl 1956. – Publica (Budapest) 1992. 185 old. + ill

Keresztes Lászlóné – Várhelyi Ilona (múzeumigazgató, Debrecen): Kossuth Rádió, Névjegy, 2002. május 5. 14 o.

KT *Kiss Tamás:* Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége. Szeged 1956. – Belvedere Meridionale (Szemtanú. Fiatalok, mint a történelem szereplői. II.) Szeged 2002. 224 old. + 38 melléklet.

LB *Lidegaard, Bo:* A legnagyobb ár. – Povl Bang-Jensen és az ENSZ 1955-1959. – Magyar Könyvklub, Budapest 2000. 222 old. + ill. (Fordította: *Kertész Judit*) – (Eredeti kiadás: Den hojeste pris. Copenhagen 1998.)

LxB *Lomax, Bill:* Magyarország 1956. (Fordította és kiegészítette: *Krassó György*) – Aura Kiadó, (Budapest) 1989. 288 old. (Eredeti címe: Hungary 1956. – Allison & Busby, London 1976)

LGy *Litván György (szerk.):* Az 1956-os magyar forradalom. – Reform – Felkelés – Szabadságharc – Megtorlás. – Tankönyvkiadó, Budapest 1991. 224 old.

LM *Laar, Mart:* Eesti ja kommunism. – *In:* Courtois S. etc.: Kommunismi mustraamat. Varrak, Tallinnn 2000. 823-894. old.

MGy *Mészáros Gyula:* Forradalom és szabadságharc Veszprémben 1956. – Tények, dokumentumok, visszaemlékezések. – Művészetek Háza, Veszprém 2001. 574 old. + 48 dokumentum + ill.

MGy.S *Mészáros Gyula:* Szabadságküzdelmek Magyarországon – 1945-1963. – Kézirat.

M.P.: Ügyködés a múlttal. – Sárossy Lászlót a Hálózat kétszer is meghurcolta. – Heti Válasz 2, 36. 11-12. (2002. szept. 6.)

MV *Mićunović, Veljko:* Tito követe voltam. – Moszkva 1956-1958. – Interart – Akadémiai Kiadó, Budapest 1990. 448 old. + ill. – (Eredeti cím: Moskovkie godine 1956/1958. Fordította: *Bojtár B. Endre*)

NE *Nemecz Ernő:* In: Anon.: Mintavétel a professzori karból. – Nemecz Ernő az elegáns rektor. – Novum (Veszprém) 3, 3. 5 (1999)

NEm *Nagy Emőke:* Dalolva szép az élet. – Az 1951. jún. 16 utáni kitelepítések. – Nők Lapja 51, 34. 35 (2000. aug. 23.)

OGy *Ortutay Gyula:* A magyar néprajztudomány elvi kérdései. (Elnöki megnyitó a Néprajzi Társaság 1949. évi 61. közgyűlésén 1949. jún. 22-én.) – Ethnographia *60*, 1-4. 1-24. old. (1949)

PA *Paczkowski, Andrzej:* Fél évszázad Lengyelország történetéből. 1939-1989. – 1956-os Intézet, Budapest 1997. 467 old. (Eredeti címe: Pól wieku dziejów Polski. 1939-1989. Wydawnictwo Naukowe PAN, Warszawa 1995. – Fordította: *Pálfalvi Lajos*)

PÁ *Pünkösti Árpád:* Rákosi bukása, száműzetése és halála. (1953-1971) – Európa Könyvkiadó, Budapest 2001. 640 old.

PE *Pungor Ernő* nyilatkozata. – Új Horizont, különszám, 38. old. (1999)

PGy *Paczolay Gyula:* Erdélyi mozaikok. – Egy betiltott cikk. – Új Horizont, különszám 41-44. old. (1999)

PI *Pacepa, Ion Mihai:* A Kreml öröksége. A hírszerzés szerepe a kommunista kormányzási rendszerben. – PolgART Könyvkiadó Kft. (Budapest) 2002. 320 old. (Eredeti címe: Moştenirea Kremlinului. Editura Venus, Bucureşti 1993. – Szerk., jegyzetek: *Kun Miklós,* fordította: *Balogh Csaba*)

PK *Péter Károly:* 1956 Baranyában. – Alexandra, Pécs 1997. 415 old. (Idézi: KT-8)

PL *Papp László:* 2001. febr. 14-i (17:45:00 EST) e-mail. (Moclaci@ad.com)

PM *Pogány Mária (szerk.):* Amiről kevés szó esett. – Dokumentumok, visszaemlékezések a Műszaki Egyetem 1956 októberi eseményeiről. – Műegyetem 1956 Alapítvány, Budapest 1992.

PR *pr:* A péti énekkar és a fűzfői munkásszínjátszók szerepeltek legjobban az egyetemavató kultúrműsorban. – Veszprémmegyei Népújság 5, 44. 1 (1949. okt. 23.)

PS *P(áskándiné) Sebeök Anna:* Kolozsvári perek 1956. – Hamvas Béla Kultúrakutató Intézet, (Budapest) 2001, 222 old.

RH *Regényi Huba:* A dokumentumokat a legtöbb esetben kozmetikázták. – Katonavárosok az enyészetnek. – Magyar Nemzet 1999. júl. 10. (szombat), 13. old.

RI *Romsics Ignác:* Magyarország története a XX. században. – Osiris Kiadó, Budapest 1999. 662 old.

RJ *Rózsás János:* Gulag lexikon. – Püski Kiadó Kft., Budapest 2000. 415 old.

RL *Rétfalvi László:* Az 1956-os soproni forradalmi események. – Gépelt kézirat, 39 old. 53 ref.

RV *Révai Valéria (szerk.):* Törvénytelen szocializmus. – A Tényfeltáró Bizottság jelentése. – Zrínyi Kiadó – Új Magyarország, Budapest (1991) 104-113. old

SR *Septán Róbert:* Gödöllő 1956. – 1999. (Idézi: KT-8)

Szl *Szász Imre:* Ménesi út. – Regény és dokumentum. (2. átdolgozott kiadás) – Magvető Könyvkiadó, Budapest 1987. (Dokumentumok: 265-409. old.)

SzJ *Szöllősi József* 1991. június 28-i levele Paczolay Gyulához.

SzK *Szokolay Katalin:* Lengyelország története. – Balassi Könyvkiadó, Budapest 1996. 292 old.

SzSz *Szereda, Vjacseszlav – Sztikalin, Alekszandr (szerk.):* Hiányzó lapok 1956 történetéből. – Dokumentumok a volt SzKP KB levéltárából. – Móra Ferenc Könyvkiadó (Zenit Könyvek) – (Budapest) 1993. 328 old.

TA *Tokaji András:* Mozgalom és hivatal. – Tömegdal Magyarországon 1945-1956. – Zeneműkiadó, Budapest (1983) 287 old.

TÁ *Thiery Árpád:* Vegyészpionírok. – Beszélgetések a veszprémi egyetemről és a kutatóintézetekről. – Kortárs 23, 6. 860-872. old. (1979) és *Thiery Árpád:* Királynék városa. – Szépirodalmi Kiadó, Budapest 1981. (Az egyetemre vonatkozó rész: 171-180. old.)

TF *Tamás Ferenc (szerk.):* Veszprémi MÉTA. – Veszprémi Egyetem, Veszprém 1999. 10-11.old.

TJ *Tischler János:* A lengyelek és 1956. – Népszava *130,* 248. 7 (2002. okt. 24.)

VA *Végh Alpár Sándor:* Bagoly mondja verébnek. – Magyar Nemzet *65,* 115. 24 (2002. máj. 18.)

VL *Varga László (szerk.):* A Forradalom hangja. – Magyarországi rádióadások 1956. október 23 – november 9. (Századvég Füzetek 3.) – Századvég Kiadó – Nyilvánosság Klub, Budapest 1989. 507 old. – (Első kiadás: Free Europe Press, New York 1957.)

VZ *Vas Zoltán:* Vallomások a kommunizmusról és elvtársairól. – In: Varga László: New Yorktól Mallorcáig és vissza. – New York Publishing Co. és Hazánk közös kiadása, New York – Boardman 1987. 97-120. old.

VZs *Vathy Zsuzsa:* Péchy László. – Új Horizont, különszám, 21-23. old. (1999)

ZV *Zemszkov, V. Ny.:* A Gulag tényekben, adatokban. (Szovjet Füzetek, IV.) – Magyar Russzisztikai Intézet, Budapest 1991. 102. old.

Zsl A *Zsinati Iroda* közleménye. Jelentés a zsinati rehabilitációs bizottság munkájáról. – Reformátusok Lapja 33, 49. 3. (1989. dec. 3.)

A felsoroltakon kívül felhasználtuk még a következő összefoglaló kiadványokat:

Nagy Ernő (szerk.): 1956 sajtója. (Első magyarországi kiadás.) – Tudósítások Kiadó (Budapest) 1989. (Ismert négy korábbi, franciaországi kiadása is.) – Oldalszámozás nélkül.

Izsák Lajos, Szabó József, Szabó Róbert (szerk.): 1956 plakátjai és röplapjai. – Zrínyi Kiadó, Budapest 1991. 585 old.

Izsák Lajos, Szabó József, Szabó Róbert (szerk.): 1956 vidéki sajtója. – Korona Kiadó, (Budapest) 1996. 824 old.

Farkas István

Az egyetem után

Két felmérés a Veszprémben végzett mérnökökről

A Veszprémi Egyetem mindig gondot fordított arra, hogy valamilyen módon az egyetemi évek után is kapcsolatban maradjon a hallgatóival. Ezt szolgálta többek között a szeniorok intézménye, vagyis az a szokás, hogy a végző évfolyamok egy képviselőt választottak maguk közül, akinek az volt a feladata, hogy tartsa a kapcsolatot az évfolyamtársakkal. Támogatást nyújtott az egyetem az évfolyam-találkozók megszervezéséhez is, amelyeken a végzettek nemcsak a hallgatótársaikkal találkozhattak, hanem hajdani tanáraikkal is. Idővel a vegyipari vállalatok vezetői között egyre több lett a Veszprémben diplomázott mérnök, akikkel az egyetem jó szakmai együttműködési kapcsolatokat épített ki, és az ipari megrendelésre készült kutatások gyakran összehozták az egyetem oktatóit a régi diákokkal. Fontos összekötő kapoccsá vált a VVE Baráti Köre is, ennek támogatásával készült el például a Veszprémben végzettek név- és címjegyzéke, az első kiadás 1973-ban, majd a szinte teljesnek mondható, második kiadás 1980-ban.[1]

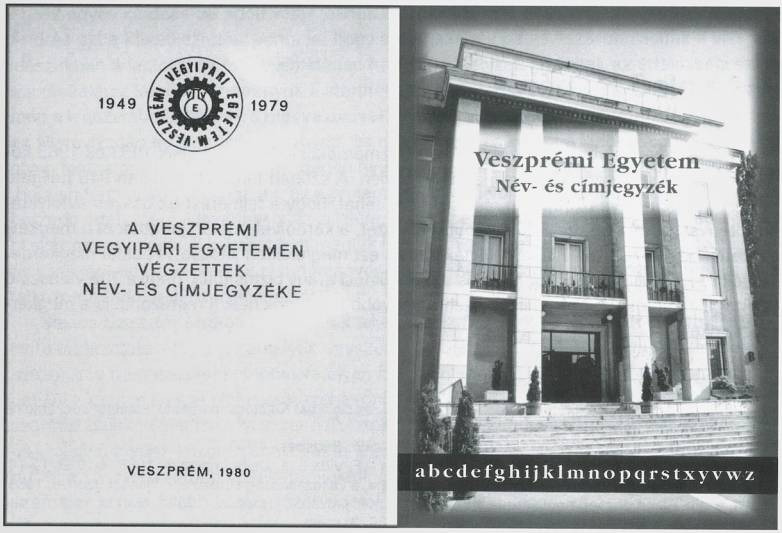

1 A Veszprémi Vegyipari Egyetem Baráti Körének Név- és Címjegyzéke. Veszprém, 1980., 1999.

Mindezek révén az egyetem oktatói és vezetői elég jó ismeretekkel rendelkeztek hajdani hallgatóik szakmai pályafutásáról. Emellett azonban készült két tudományos jellegű vizsgálat is, azzal a céllal, hogy statisztikailag is megbízható képet nyújtson az egyetemen végzett mérnökök életútjáról. Az egyiket Szesztay András, az MTA Szociológiai Intézetének (akkor még Kutatócsoportjának) munkatársa készítette 1965-67-ben, és először Veszprémben végeztek címmel ismertette kutatási beszámolóként[2], majd 1970-ben az Akadémiai Kiadó jelentette meg Az egyetem után... címmel.[3] A másik felmérést az egyetem Társadalomtudományi (akkori nevén Marxizmus-Leninizmus) Tanszékének szociológusai hajtották végre 1985-87-ben, és néhány, rövidebb ismertetés után[4] legrészletesebben *A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről* címmel tették közzé 1990-ben az egyetem kiadásában.[5]

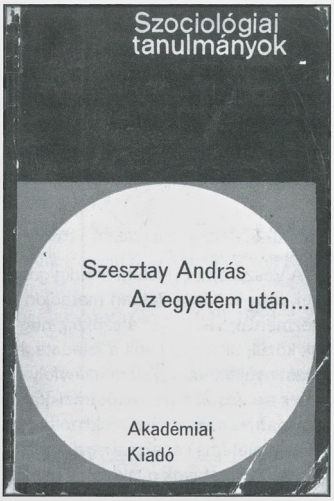

Az alábbiakban ennek a két felmérésnek a főbb megállapításait foglaljuk össze, azokra a témakörökre koncentrálva, amelyek talán ma is érdeklődésre tarthatnak számot.

Az első felmérés

A Szesztay-féle vizsgálat azokra a vegyészmérnökökre terjedt ki, akik 1953 és 1965 között végeztek a Veszprémi Vegyipari Egyetemen. A szóban forgó időszakban 946 hallgató szerzett diplomát Veszprémben, célszerű volt tehát, hogy a felmérést az összes évfolyamra kiterjesszék. Az adatfelvétel legfőbb eszközét, a kérdőívet postán juttatták el a megkérdezettekhez, akik közül 738-an küldték vissza ezt megfelelően kitöltve. A postai megkérdezéseknél szokatlanul magas, 78 %-os visszaküldési arány biztosította, hogy a 738 válaszoló a vizsgálat fontosabb szempontjai szerint nagyobb torzítások nélkül reprezentálja a megkérdezetteket.

2 Szesztay András: Veszprémben végeztek. Az MTA Szociológiai Kutatócsoportjának kutatási beszámolói. 1. Szám, Budapest, 1967.
3 Szesztay András: Az egyetem után..., Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970.
4 Farkas István – Albert József – Leveleki Magdolna – F. Vida Éva: Delta Impulzus, 1988. 4-10 és 12-14. szám. Leveleki Magdolna: A struktúra változatlansága, a változatlanság struktúrája. Ifjúsági Szemle, 1988. 4. szám, Albert József: Konfliktusok a vegyészmérnöki pályán. Új Horizont, 1989/1. Farkas István: A vegyészmérnöki tudás hasznosításáról. Horizont, 1989. 3. szám.
5 Farkas István – Albert József – Leveleki Magdolna – F. Vida Éva: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről. Veszprém, 1990.

A vizsgálat kérdőíve sokféle kérdést foglalt magában. Érdeklődött a vegyészmérnökök munkahelye, munkaköre és beosztása iránt, információkat kért az egzisztenciális helyzetükről (jövedelem, lakás, autó), megpróbálta felmérni a szakmai teljesítmény és a karrier egyes összetevőit (találmány, szabadalom, publikációk, tudományos fokozat, nyelvtudás, vezetővé kinevezés), megkérdezte az egyetemi oktatásról alkotott véleményüket, tudakozódott a családi körülményekről, az apa foglalkozásáról és iskolai végzettségéről, a házastársról, a megkérdezett ismeretségi köréről, a hajdani hallgatótársakkal és tanárokkal való kapcsolattartásról és így tovább.

A kérdésekre adott válaszokat azután Szesztay András több szempont szerint is feldolgozta. Így többek között megnézte a származásnak az egyetemi és a későbbi pályafutásra gyakorolt hatását, a diplomaszerzés idejének (az életkornak) a szerepét, a férfiak és a nők elhelyezkedésében mutatkozó különbségeket, az egyetemi tanulmányok során elért eredmények szerepét, a különböző munkahelyek és munkakörök által nyújtott lehetőségeket stb.

A társadalmi származás szerepe

A felmérés szerint az 1965-ig végzettek 32,5 %-ának munkás, 21,1 %-ának paraszt, 16,1 %-ának értelmiségi, a fennmaradó 30,3 %-nak pedig alkalmazott és egyéb foglalkozású volt az apja. A munkás- és parasztszármazásúak tehát összesen 53,6 %-ot tettek ki, ami meghaladta az országos átlagot. Ez az arány azonban csökkenő tendenciát mutatott, és 1960 után már 50 % alatt volt.

Az egyes kérdésekre adott válaszoknak a származással való összevetéséből Szesztay András azt a következtetést vonta le, hogy a munkás- és parasztszármazásúak a vizsgált időszakban a legtöbb mutató tekintetében hátrányos helyzetben voltak az értelmiségi származásúakhoz képest. A hátrányuk a startnál, az érettségin elért eredménynél mutatkozott meg a legszembetűnőbben, s már valamivel kevésbé élesen a diploma rendűségén, vagyis az államvizsgán nyújtott teljesítményen, és még tovább csökkent a különbség a műveltség olyan fontos mutatójánál, mint az idegen nyelvtudás mértéke, mintegy azt bizonyítva, hogy „hogyan formálódott homogénné az egyetemen a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből toborzódó értelmiség". Ugyanakkor az is kitűnt, hogy az egyetem elvégzése után az értelmiségi származásúak közül kevesebben mentek ipari munkahelyekre, mint a másik két rétegből, és jóval többen helyezkedtek el tudományos jellegű munkakörökben, ami aztán meg is mutatkozott a tudományos teljesítményükben.

Sajnos Szesztay András ritkán közölt teljes táblázatokat, és az adatokat inkább ún. áttekintő táblázatokba foglalta, amelyek egyszerre többféle mutatót tartalmaznak. Ráadásul a százalékos megoszlásokat többnyire olyan irányban számolta ki, ami nem nagyon teszi lehetővé a pontos és szemléletes összehasonlítást. Például nem azt nézte, hogy a különböző származásúak között mennyien rendelkeztek magas nyelvtudással, hanem azt, hogy a magas nyelvtudásúak között mennyi volt a különböző származásúak aránya, és ez mennyire tért el az összlétszámon belüli arányuktól. Ha a százalékos arányokat célszerűbb módon számítjuk ki (már amennyire a közölt adatok megengedik), akkor az derül ki, hogy az értelmiségi származásúak az egyetemi tanulmányokban és a nyelvtudásban is megőrizték az előnyüket az 1953 és 1965 közötti időszakban. (1. táblázat)

1. táblázat. *Az életút egyes jellemzői a megkérdezettek társadalmi származása szerint*

	Munkás	Paraszt	Értelmiségi
	származásúak százalékában		
Elégséges vagy közepes érettségi	14,5	15,8	4,3
Jeles vagy kitűnő érettségi	53,1	51,2	67,9
Elégséges rendű diploma	14,8	20,1	12,3
Jeles vagy kitűnő diploma	20,3	21,3	36,6
Magas nyelvtudás	10,9	16,3	23,1
Ipari munkahely	68,7	82,0	55,8
Tudományos munkahely	16,6	10,5	29,3
Kiemelkedő tudományos teljesítmény	15,3	15,5	22,9
Kiugró karrier	5,5	6,6	3,4

Forrás: Szesztay: Az egyetem után, 32-33.

Nők a vegyészmérnöki pályán

A nehézvegyipari szakmáról sokáig az a hír járta, hogy a nehéz munkahelyi körülmények miatt ez a pálya nem való nőknek. Ennek ellenére már az első évfolyamokon is megjelentek a gyengébb nem képviselői, bár arányuk sokáig jóval alatta maradt a férfiakénak. A Szesztay-féle vizsgálat időpontjáig az összes végzett között 81,1 %-ot tett ki a férfiak aránya, s csak 18,9 %-ot a nőké.

A vizsgálat megállapítása szerint a vegyészmérnök hallgatónők megállták a helyüket az egyetemi tanulmányokban, és semmiben sem voltak „alábbvalók" férfi hallgatótársaiknál. Mint a tanulmányi osztály által rendelkezésre bocsátott adatokból kitűnt, a kémia záróvizsga eredményében és a diploma rendűségében alig maradtak le a férfiak mögött, a politikai gazdaságtan és a matematika szigorlaton pedig valamivel jobb eredményeket értek el.

A vegyészmérnöknők életútja az elhelyezkedésnél, a munkahely- és munkakörválasztásnál kezdett elválni a férfiakétól, ami abból fakadt, hogy a nők érthetően kevésbé vonzódtak a gyakran kemény fizikai igénybevétellel járó munkakörök iránt, és az ipari munkahelyekkel szemben előnyben részesítették a kutatóintézeteket, az ipari munkahelyeken belül pedig az üzemmérnöki beosztás helyett szívesebben választották a laboratóriumi munkát. Ennek aztán az lett a következménye, hogy a vegyészmérnöknők keresete többnyire alatta maradt a férfiakénak, és a beosztásbeli előrehaladásuk is szerényebb volt a férfiakénál. És hiába dolgoztak közülük relatíve többen kutatói munkakörökben, a családi terhek egyenlőtlen elosztása folytán kevesebben voltak képesek magasabb tudományos teljesítmények elérésére. (2. táblázat)

2. táblázat. *A férfiak és a nők életpálya-adatai*

	A férfiak	A nők
	százalékában	
Jeles matematika záróvizsga	14,4	18,1
Jeles vagy kitűnő kémia szigorlat	26,1	22,5
Jeles vagy kitűnő diploma	25,7	21,6
Magas nyelvtudás	16,5	9,4
Ipari munkahely	68,2	61,9
Üzemmérnöki munkakör	54,3	38,1
Ipari vagy intézeti kutatás	18,0	27,6
Laboratóriumi munkakör	8,7	18,7
3000 Ft feletti havi alapfizetés	37,2	12,3
Kiugró karrier	9,6	2,2
Tudományos fokozat	7,5	2,9
Szakmérnöki képesítés	4,6	5,8

Forrás: Szesztay: Az egyetem után, 48.

A diploma rendűsége és az életút

Az egyetemi tanulmányok során nyújtott teljesítmény mérésére az alábbi mutatók jöhetnek számításba: az egyes félévekben szerzett érdemjegyek átlaga, a szigorlatokon szerzett vizsgajegyek, az államvizsgán kapott minősítés (a diploma rendűsége), ill. ezek valamilyen kombinációja. Ezek közül Szesztay András a diploma rendűségét választotta, hozzátéve, hogy persze ez a mutató is csak hozzávetőlegesen jelzi a hallgatók felkészültségét és képességeit.

Ezt a nehézséget úgy hidalta át, hogy az egyetem utáni életút egyes jellemzőinek vizsgálatában a kitűnő és a jeles diplomát szerzettek eredményeit az elégséges minősítésűekével vetette össze, mondván, hogy ha a diploma rendűségének szomszédos fokozatai csak esetlegesen fejezik is ki a hallgatók közötti tudás- és főként képességbeli különbségeket, a skála két szélső pólusa elég megbízhatóan jelzi ezeket.

Még így is fennmaradt azonban az a probléma, hogy az egyetemi érdemjegyek még a gyakorlati jellegű tantárgyaknál is elsősorban az elméleti felkészültséget értékelik, és nem tükröződik bennük az életben való helytálláshoz szükséges többi adottság. Ennek következtében eleve csak a tudományos, tehát kutatói vagy oktatói munkakörökben elhelyezkedőknél lehet közvetlen összefüggést várni a tanulmányi eredmények és a szakmai sikerek között.

A felmérés eredményei valóban igazolták ezt. Bebizonyosodott, hogy a kitűnő és jeles eredménnyel diplomázók közül jóval többen helyezkedtek el magasabb elméleti követelményeket támasztó munkakörökben, mint az elégséges minősítést szerzettek közül, s ez különösen szembetűnően mutatkozott meg azoknál, akik egyetemi oktatói pályára adták a fejük.

Ennek megfelelően túlnyomórészt a volt eminens hallgatók közül kerültek ki azok is, akik tudományos fokozatot vagy új diplomát szereztek. A szakmérnökök között már jóval kiegyenlítettebb volt a két csoport részesedése, a beosztással és a fizetéssel mért karriernél viszont alig volt különbség a kitűnő vagy jeles diplomával, valamint az elégséges diplomával rendelkezők között. Az is kiderült, hogy az irányító hatóságokhoz is az elégséges minősítésűek kerültek nagyobb arányban, és hogy az életszínvonal olyan fontos mutatójánál, mint az autóvásárlás, megelőzték az egykori kitűnőket.

3. táblázat. *Az életpálya jellemzői a diploma rendűsége szerint*

	A kitűnő és jeles	Az elégséges
	rendűek százalékában	
Üzemmérnöki munkakör	37,8	58,3
Kutatói munkakör	17,0	9,1
Egyetemi oktatói munkakör	20,6	3,1
Irányító beosztás	4,8	16,0
Tudományos fokozat	16,5	0,7
Szakmérnöki képesítés	5,5	5,9
Kiugró karrier	4,7	4,6
Egyenletesen emelkedő karrier	52,1	32,6
Autó	44,2	54,2

Forrás: Szesztay: Az egyetem után, 56-57.

Üzemmérnökök és kutatómérnökök

A felmérés adatait elemezve, Szesztay András úgy találta, hogy a vegyészmérnökök vizsgált jellemzőit illetően a munkakör jellege szerint állapíthatók meg jellegzetes különbségek, mégpedig elsősorban aszerint, hogy üzemi vagy kutatói munkakörről van-e szó. Szesztay az „üzemi" beosztásúak közé sorolta mindazokat, akiknek a technológiai folyamatok irányítása és ellenőrzése volt a fő feladatuk, beleértve a termelő üzemek és üzemegységek vezetőit is, a „tudományos" vagy „kutatói" beosztásúak közé pedig azok kerültek, akik kutatóintézetekben, vagy vállalati, üzemi kutatólaboratóriumokban foglalkoztak kutatással, ill. egyetemi oktatóként rendszeres kutatómunkát is végeztek. Volt egy harmadik, heterogénebb csoport is, az „egyéb" kategória, amelybe azok tartoztak, akik minisztériumokban, tanácsoknál, tömegszervezeteknél végeztek valamilyen igazgatási-szervezési munkát, ill. üzemi laboratóriumokban dolgoztak nem kutatóként, vagy egyéb, nehezen besorolható munkakörökben tevékenykedtek.

Mármost az összehasonlításokból az derült ki, hogy a statisztikai megoszlások szinte valamennyi szempontból ellentétes képet mutattak. A kutatói munkakörökben dolgozók között több volt az értelmiségi származású, a fiatalabb évfolyamokhoz tartozó és a jobb ered-

ménnyel diplomázó, mint a más csoportokhoz tartozó, ugyanakkor ezek a kategóriák, valamint a nők alacsonyabb arányban fordultak elő az üzemi munkakörökben. Erős összefüggés mutatkozott a munkakör és a diploma rendűsége között is: mennél jobb volt valakinek a diplomája, annál nagyobb valószínűséggel helyezkedett el tudományos munkakörben, és megfordítva. Természetesen a tudományos fokozattal rendelkezők vagy ennek megszerzésére készülők, továbbá a jelentős tudományos teljesítményt elérők többsége is a kutatói munkakörben dolgozók közül került ki. És végül, a kutatók és oktatók között jóval kevesebben voltak olyanok, akik a munkájukat nem érezték szaktudásuknak megfelelőnek, és az üzemmérnökökhöz képest valamivel kevesebben vélekedtek úgy, hogy nem lennének újra vegyészmérnökök. (4. táblázat)

4. táblázat. *Az életút egyes jellemzői az üzemi és a kutatói munkakörökben*

	Az üzemi	A kutatói
	munkakörökben dolgozók %-ában	
Kitűnő vagy jeles diploma	19,6	40,3
Elégséges diploma	21,9	9,4
3200 Ft feletti havi alapfizetés	22,3	7,2
2400 Ft alatti havi alapfizetés	11,5	2,6
Kiugró karrier	11,9	3,6
Egyenletesen emelkedő karrier	54,5	57,8
Tudományos fokozat	2,7	21,8
Most készül tudományos fokozat megszerzésére	6,2	33,1
Jelentős tudományos teljesítmény	11,2	41,0
Munkakörét nem érzi szaktudásának megfelelőnek	52,4	24,7
Nem lenne újra vegyészmérnök	24,4	20,5

Forrás: Szesztay: Az egyetem után, 68-69.

Szesztay András megpróbálta kideríteni, hogy miért volt ennyire vonzó a tudományos munkakör a vegyészmérnökök körében. Az anyagi okot egyből ki kellett zárnia, hiszen az üzemmérnöki beosztásokban jóval magasabbak voltak a fizetések, többen rendelkeztek autóval, és kiugró karrierre is nagyobb volt az esélyük. A választ végül is abban vélte megtalálni, hogy a kutatás világszerte a legforradalmibb iparág, amelynek igen magas a presztízse, míg az üzemekben a mérnökinek nevezett munkakörök egy része voltaképpen felsőfokú technikusi munkakör, ami érthetően nem elégíti ki az egyetemi végzettségű mérnököket, akik a termelés és az irányítás mindennapi, rutin jellegű teendői helyett szívesebben foglalkoznának kreatívabb feladatokkal.

A második felmérés

A Társadalomtudományi Tanszék szociológiai csoportja 20 évvel később, 1985 és 87 között készített felmérést a Veszprémi Vegyipari Egyetemen végzett mérnökökről. A felméréssel elsősorban azt kívántuk felderíteni, hogy milyen munkahelyeken és munkakörökben dolgoznak az egyetemről kikerült vegyészmérnökök, hogyan hasznosítják munkájukban az egyetemen szerzett szakismereteket, mennyire nevezhető sikeresnek a szakmai karrierjük, hogyan alakul az egzisztenciális helyzetük, mennyire elégedettek a vegyészmérnöki pályával, a pályán elérhető anyagi és társadalmi megbecsüléssel.

A vizsgálat során a megkérdezendők körét úgy igyekeztünk kijelölni, hogy a minta igazodjék a többi mérnökvizsgálat mintájához, ugyanakkor alkalmazkodjék a veszprémi egyetem sajátosságaihoz is. E sajátosságok közül a mintavétel szempontjából mindenekelőtt az látszott fontosnak, hogy a VVE-n az esti tagozaton 1952-ben, a nappalin pedig 1953-ban végzett az első évfolyam, a kétfokozatú képzési rendszerre való áttérés nyomán 1972-ben végeztek először üzemmérnökök, majd a nehézvegyipari mérnökök mellett 1976-ban jelentek meg a szervező szakos vegyészmérnökök. Így esett választásunk az alábbi öt korcsoportra: az 1952 és 55 között, az 1962 és 64 között, az 1972-ben és 73-ban, az 1977-ben és 78-ban és az 1982-ben és 83-ban diplomát szerzett mérnökökre.

Ezekben az években összesen 1515 vegyészmérnök végzett az egyetemen, akik közül 1420-nak sikerült kideríteniük a lakcímét. Nekik (a Veszprémben 1985-ig végzettek 30 %-ának) postán küldtük el a kérdőívünket, s összesen 1084-üktől kaptuk vissza kitöltve, ami átlagosan 76,3 %-os válaszolási arányt jelent. A válaszolási arányban található kisebb-nagyobb különbségek ellenére a válaszolók összetétele a diplomaszerzés éve, a megkérdezettek neme és a diploma fokozata (üzemmérnök, ill. okleveles mérnök) szerint elég jól megközelítette a megkérdezettek összetételét.

Természetesen annak érdekében, hogy elkerüljük a fiatalabb korosztályok „túlreprezentáltságát", csak akkor használtuk fel mind az öt kohorsz adatait, amikor a válaszokat az idő, vagyis a diploma megszerzésének éve függvényében vizsgáltuk, de az „Összesen" sorban levő adatok ebben az esetben is az 1977-78-ban végzettek nélkül értendők.

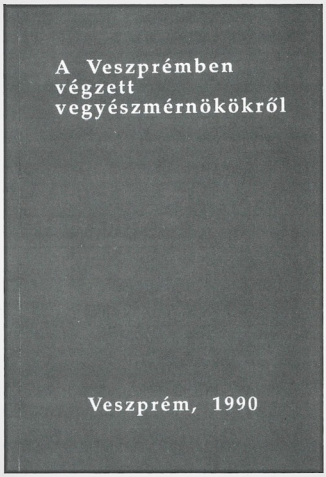

Munkahely és munkakör

A Veszprémi Vegyipari Egyetemet – előbb a Budapesti Műszaki Egyetem nehézvegyipari karaként, majd 1951-től önálló felsőoktatási intézményként – azzal a céllal hozták létre, hogy a nehézvegyipar, s ezen belül elsősorban a közép-dunántúli vegyi üzemek számára képezzen vegyészmérnököket. Mennyire valósult meg ez a célkitűzés a gyakorlatban?

Ami a végzettek területi elhelyezkedését illeti, a kérdőívek adatai szerint Budapestnek és Veszprém környékének volt a legnagyobb vonzóereje: a megkérdezettek 28,9 %-a dolgozott

1985-ben a fővárosban, 25,9 %-a pedig Veszprém és Fejér megyében, gyakorlatilag a Veszprém-Balatonfűzfő-Pét háromszögben. A többi régió közül Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest, Komárom és Győr-Sopron megye emelkedett ki némiképp: az itt dolgozók száma megyénként 5,2 és 6,6 % között mozgott, a fennmaradó 22,5 %-on pedig 13 megye osztozott.

A területi megoszlást korcsoportonként nézve úgy találtuk, hogy az 1952 és 55 között végzett vegyészmérnökök 48,7 %-a Budapesten élt, vagyis a VVE-n végzett mérnökök első évfolyamainak zömét a fővárosi munkahelyek szívták el. E kohorsztól a később végzett évjáratok felé haladva csökkent a Budapesten, valamint a Komárom és Borsod megyékben elhelyezkedők száma, s ezzel párhuzamosan nőtt a többi régió részesedése. Veszprém megyében az 1962 és 64 között végzettekből telepedtek le a legtöbben (28,8 %), ezt követően az itt dolgozók száma korcsoportonként 20 % körül mozgott.

A munkahely területi fekvése azzal a megyével, régióval függött össze a legerősebben, ahol a megkérdezett az egyetemi tanulmányok megkezdése előtt lakott. A „szülői ház" meghatározó szerepe olyan jelentős, hogy a Budapestről származóknak 75,0 %-a Budapesten, a Veszprém megyeieknek pedig 52,6 %-a Veszprém megyében dolgozott, és általában 30-40 %-os volt a megfelelés a többi régió esetében is.

A munkahely jellege szerint a Veszprémi Vegyipari Egyetemen végzett mérnökök nagyobbik része, 64,0 %-a vállalatnál dolgozott, 15,9 %-uk kutatóintézetben, 8,3 %-uk oktatási intézménynél helyezkedett el, 4,4 %-uk állami hivatalban, a fennmaradó 7,4 % pedig egyéb munkahelyen volt alkalmazásban. A VVE-n végzettek összességétől eltérően, a Veszprémben és környékén található vegyészmérnököknek csak 39,7 %-a dolgozott a térség vegyipari vállalatainál (Fűzfő, Pét, Peremarton), a többi 60,3 % Veszprém kutatóintézeteiben és az egyetemen talált magának munkahelyet.

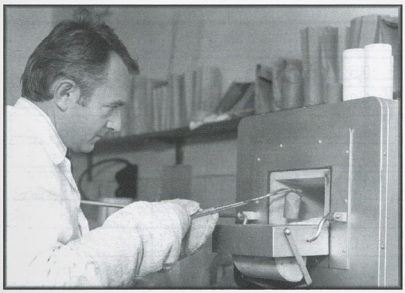

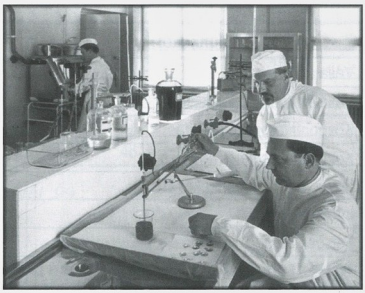

Az egyetemen dolgozókról

A vállalatoknál dolgozók száma az 50-es évek elején végzettektől a 80-as évek elején végzettek felé haladva 52,4 %-ról 72,7 %-ra nőtt. Ezzel párhuzamosan csökkent a kutató intézetekben és az oktatási (túlnyomórészt felsőoktatási) intézményekben elhelyezkedők aránya: az ötvenes években végzetteknél még 36,7 %-os, a nyolcvanas években végzetteknél már csak 17,3 %-os. Az állami hivatalokban és a politikai vagy társadalmi szervezeteknél dolgozók száma a fiatalabbaknál valamelyest kisebb, az egyéb munkahelyeken (növényvédelmi állomások, vízügyi igazgatóságok, egészségügyi intézmények, honvédség, rendőrség stb.) dolgozóké pedig némileg nagyobb volt.

Ennek ellenére úgy tűnt, hogy a VVE-n végzettek munkahelyi struktúrája a két felmérés között eltelt két évtized alatt csak kismértékben változott: Az 1965-67-es vizsgálat során ugyanis Szesztay András úgy találta, hogy az addig végzetteknek 70,0 %-a dolgozott ipari vállalatnál, 13,4 %-a kutatóintézetnél, 8,8 %-a a Veszprémi Egyetemen vagy egyéb oktatási intézménynél, 5,0 %-a irányító hatóságnál és 2,8 %-a egyéb munkahelyen.

Ha a munkahelyen belüli munkaköröket nézzük, akkor azt látjuk, hogy a vegyészmérnökök 16,7 %-a foglalkozott a termelés közvetlen irányításával, majdnem ugyanennyien dolgoztak a termelés központi irányításában, előkészítésében és ellenőrzésében, valamint egyéb munkakörökben (beruházás, munkaügy, anyaggazdálkodás, értékesítés, szervezés, számítástechnika stb.), 11,2 %-uk végzett vállalati kutatást és fejlesztést, 8,1 %-uk pedig a vállalati igazgatásban tevékenykedett (főleg vezető beosztásokban).

A férfiak nagyobb arányban dolgoztak a vállalati igazgatásban, a termelésben és az egyetemi oktatásban, mint a nők, a nőknél viszont több volt a vállalati kutatásban és fejlesztésben, a gazdasági, szervezési és egyéb, nem mérnöki jellegű munkakörökben dolgozó. (5. táblázat) Ennek ellenére a férfiak majdnem minden munkaterületen többségben voltak, csak az egészségügyi munkahelyeken (KÖJÁL, állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomások, kórházak, gyógyszertárak) volt több nő, mint férfi. Ez pedig abból fakadt, hogy bár a 70-es években megnőtt a végzettek között a nők aránya (1972-73-ban 36,5, 1977-78-ban 42,0, 1982-83-ban 33,5 % volt), összességében jóval több férfi, mint nő végzett a VVE-n (az összes végzett 72,4 %-a).

5. táblázat. *A munkakörök megoszlása nemek szerint*

Munkakör	Férfi	Nő	Összesen
Vállalati igazgatás	10,5	1,9	8,1
Vállalati kutatás, fejlesztés	9,6	15,5	11,2
Központi termelésirányítás	14,4	14,1	14,3
Közvetlen termelésirányítás	19,7	7,0	16,7
Egyéb vállalati munkakör	13,0	22,0	15,5
Intézeti kutatás	12,3	14,6	12,9
Felsőoktatás	7,0	4,7	6,4
Egyéb	13,6	20,2	15,4
Összesen	100,0	100,0	100,0

Forrás: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről, 95.

A vegyészmérnökök elhelyezkedését népgazdasági ágazatok szerint nézve, azt látjuk, hogy a végzetteknek csak kisebb része, 20,7 %-a dolgozott a vegyipar olyan alágazataiban, melyeket a KSH akkori nomenklatúrája a nehézvegyiparhoz sorolt (kőolaj-feldolgozás, műtrágya- és növényvédőszer-gyártás, kénsav, sósav, salétromsav, oldószerek, robbanóanyagok stb. gyártása, ill. a hozzájuk kapcsolódó kutatás, fejlesztés, tervezés). Ámde a gyakorlat a nehézvegyiparhoz számítja még a bauxitfeldolgozást, valamint a szilikátipar egy részét

(cement-, mész-, finomkerámia-, üveg- stb. gyártást) is, melyekben a végzettek 5,5, ill. 10,7 %-a található. E három területen dolgozók együttvéve 36,9 %-ot tettek ki. Ha némi liberalizmussal hozzájuk vesszük még a VVE oktatóit és kutatóit is, akkor azt mondhatjuk, hogy a VVE-n végzett vegyészmérnököknek legfeljebb 41,8 %-a dolgozott 1985-ben az egyetem profiljának megfelelő, nehézvegyipari jellegű munkahelyen.

A többi vegyészmérnök, a végzettek 58,2 %-a a népgazdaság legkülönbözőbb ágazataiban helyezkedett el: a vegyipar egyéb alágazataiban (műanyaggyártás- és feldolgozás, gumiipar, gyógyszeripar, háztartási és kozmetikai cikkek gyártása) 9,9 %, a bányászatban és a villamosenergia-iparban 6,9 %, a gépiparban és a híradástechnikai iparban 7,0 %, a könnyűiparban 3,3 %, az élelmiszeriparban és a mezőgazdaságban 6,4 %, a vízgazdálkodásban és az egészségügyben 5,3 %, a vegyipari kereskedelemben 1,6 %, a nem vegyipari oktatásban és kutatásban 6,2 %, az állam- és közigazgatásban, politikai és érdekképviseleti szervezeteknél 4,8 %, egyéb munkahelyeken (építőipar, közlekedés, szolgáltatás stb.) 6,9 %.

A VVE képzési profiljának szűkössége az időben előrehaladva egyre jobban kitűnik, mivel a fiatalabb. korcsoportoknál mind nagyobb azoknak a száma, akik a nehézvegyiparon, sőt magán a vegyiparon kívül helyezkedtek el. (6. táblázat.)

6. táblázat. *A vegyészmérnökök megoszlása gazdasági ágazat és korcsoport szerint*

A diploma-szerzés éve	Nehéz-vegyipari	Egyéb vegyipari	Nem vegyipari	Összesen
1952-55	56,8	6,6	36,6	100,0
1962-64	52,0	9,1	38,9	100,0
1972-73	35,0	9,0	56,0	100,0
1977-78	31,3	11,5	57,2	100,0
1982-83	34,1	13,2	52,7	100,0
Összesen	41,8	9,9	48,3	100,0

Forrás: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről, 99.

Mivel vegyipari munkahelyen is dolgozhat valaki nem vegyészmérnöki munkakörben, megkértük a VVE-n végzetteket, hogy sorolják be munkakörüket az alábbi csoportokba: (3) szakjának megfelelő, (2) szakjától eltérő, de vegyészmérnöki jellegű, (1) nem vegyészmérnöki jellegű. A válaszok azt mutatják, hogy a megkérdezettek saját megítélése szerint csak 45,0 %-uk munkaköre felelt meg a VVE-n elvégzett (nehézvegyipari vagy szervező vegyészmérnöki) szaknak, és 25,9 %-uk egyéb vegyészmérnöki, 29,1 %-uk pedig nem vegyészmérnöki munkakörben dolgozott. Korcsoportonként nézve pedig azt látjuk, hogy az idősebbektől a fiatalabbak felé haladva nő az inkongruens foglalkoztatás: míg az 50-es és a 60-as évek elején végzettek 55,0, ill. 45,5 %-a saját véleménye szerint szakjának megfelelő munkakörben dolgozott, addig a 70-es és a 80-as években végzettek 32,6-35,9 %-a, vagyis nagyjából minden harmadik vegyészmérnök nem vegyészmérnöki munkakörben tevékenykedett. (7. táblázat)

7. táblázat. *A munkakör jellege korcsoportok szerint*

A diploma-szerzés éve	A szaknak megfelelő	Egyéb vegyész-mérnöki	Nem vegyész-mérnöki	Összesen
1952-55	55,0	24,6	20,4	100,0
1962-64	45,5	30,4	24,1	100,0
1972-73	37,6	29,1	33,3	100,0
1977-78	46,9	17,2	35,9	100,0
1982-83	47,7	19,2	32,6	100,0
Összesen	45,0	25,9	29,1	100,0

Forrás: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről, 100.

A megkérdezettek szerint a munkakör és a szakképzettség megfelelése, ill. meg nem felelése tekintetében nem voltak szignifikáns különbségek sem a férfiak és a nők, sem a nehézvegyészek és a szervezők, sem az üzemmérnökök és a diplomás mérnökök között.

Az okleveles nehézvegyészektől, akik negyed- és ötödéven ágazati képzésben részesültek, azt is megkérdeztük, hogy mennyire felel meg munkakörük az elvégzett ágazatnak. A válaszok szerint az ágazatnak megfelelő foglalkoztatás minden ágazatnál nagyon alacsony volt: a szilikátkémikusoknál és a petrolkémikusoknál 35,8, ill. 33,8 %-os, a szervetlen kémikusoknál 25,5 %-os, a rendszerszervezési és folyamatszabályozási, valamint a radiokémiai ágazatosoknál pedig csak 20,0, ill. 18,4 %-os.

Szakmai eredmények

Felmérésünkkel arról is szerettünk volna képet nyerni, hogy mennyire tekinthetők eredményeseknek szakmailag a Veszprémben végzett vegyészmérnökök.

Ennek során két akadállyal is szembe találtuk magunkat: Az egyik a vegyészmérnökök által betöltött munkahelyek és munkakörök sokfélesége, vagyis az a körülmény, hogy más számít sikernek a termelésirányításban, mint a vállalati vagy intézeti kutatásban, megint más egy vállalat központi igazgatásában és így tovább. A másik pedig abban állt, hogy még ugyanazon típusú produktumok (pl. egy új üzem beindítása, valamilyen találmány, valamely publikáció stb.) mögött is egészen eltérő teljesítmény, tudás, erőfeszítés húzódhat meg. Ezért meg kellett elégednünk a szakmai siker olyan mennyiségi mutatóival, mint a találmányok és a publikációk száma, a tudományos fokozat, a nyelvtudás és a külföldi tanulmányút, még akkor is, ha tisztában voltunk azzal, hogy ez a megközelítés a kutató jellegű munkát végzőket eleve előnyösebb helyzetbe hozza.

Mivel a 70-es évek végén és a 80-as évek elején végzettek 1985-ben még csak pályájuk kezdetén tartottak, a szakmai teljesítmény vizsgálatánál az első három korcsoportra: az 1952-55-ben, az 1962-64-ben és az 1972-73-ban oklevelet szerzett mérnökökre korlátozódtunk. E korosztályok „formális" teljesítményéről az alábbiak mondhatók el:

A felmérés idején a megkérdezettek 32,1 %-ának volt szabadalmazott találmánya, ami szám szerint úgy oszlott meg, hogy 11,9 %-nak volt egy, 12,5 %-nak kettő-három, 7,6 %-nak pedig négy vagy több találmánya. A szabadalommal, e jellegzetesen mérnöki produktummal rendelkezők egyharmados aránya bizonyára országos összehasonlításban is jónak számított. A találmányok terén természetesen korcsoportonként elég nagyok voltak a különbségek: az 50-es évek elején végzetteknél 49,6 %-nak, a 60-as évek elején végzetteknél 38,9 %-nak, a 70-es évek elején végzetteknél pedig 15,0 %-nak volt szabadalmazott találmánya. Ez utóbbi korosztály felvételünk idején átlagosan csak 12 éve dolgozott.

A találmány mellett rákérdeztünk a publikációkra és a tudományos fokozatra is. A válaszok szerint a végzettek 59,6 %-ának volt valamilyen publikációja: könyv, szakfolyóiratban megjelent tanulmány vagy szakmai konferencián elhangzott előadás. A mennyiségi jellemezhetőség érdekében a tanulmányt 1-es, a szakkönyvet 5-ös, a szakmai előadást pedig 0,5-es szorzóval vettük figyelembe. Az így kapott pontszámok eloszlása alapján úgy találtuk, hogy a megkérdezettek 26,9 % rendelkezett kezdeti publikációs teljesítménnyel (0,5-4 pont), 18,9 % közepessel (4,5-14,5 pont), 13,8 % pedig jónak (15-34,5 pont) vagy kiemelkedőnek (35 vagy több pont) mondhatóval. A közepes és a jó vagy kiemelkedő publikációt együttvéve „számottevő" publikációnak neveztük el, s e definíció alapján arra az eredményre jutottunk, hogy az összes megkérdezett közel egyharmadának (32,7 %-ának) volt számottevő publikációja. Ezen belül az 50-es években végzetteknél 51,5 %-ot, a 60-as években végzetteknél 31,0 %-ot, a 70-es években végzetteknél pedig 21,1 %-ot lehetett publikáló mérnöknek nevezni.

A tudományos fokozatok számbavétele természetesen ennél jóval egyszerűbb volt. A válaszok szerint a vizsgált korosztályokból 20,5 % szerzett valamilyen tudományos fokozatot, mégpedig 16,2 % műszaki (újabb nevén: egyetemi) doktorit, 3,1 % kandidátusit és 1,2 % akadémiai doktorit. Korcsoportonként nézve: az 50-es évek elején végzettek közül 24,8 %-nak volt tudományos fokozata, a 60-as évek elején végzettek közül 21,4 %-nak, a 70-es évek elején végzettek közül pedig 16,9 %-nak.

Ahhoz, hogy egy diplomás megfelelő szinten művelhesse a szakmáját, már a korábbi évtizedekben is szüksége volt arra, hogy valamilyen szinten ismerjen egy-két idegen nyelvet, és ennek egyik fontos mutatója volt az illető nyelvből tett állami nyelvvizsga. Felmérésünkből az derült ki, hogy az 50-es, a 60-as és a 70-es évek elején végzett vegyészmérnökök egynegyede (26,0 %-a) tett állami nyelvvizsgát, mégpedig 6,8 % felsőfokú, 19,2 % pedig középfokú nyelvvizsgát. S itt is megállapítható, hogy az 50-es években végzettek ebben sem maradtak le a másik két korcsoport mögött: közülük 26,3 %-nak volt állami nyelvvizsgája, míg a 60-as években végzettek közül 21,5 %-nak, a 70-es években végzettek közül pedig 29,6 %-nak.

Mivel azonban a nyelvvizsga csak hozzávetőleges mutatója a nyelvtudásnak, azt is megkérdeztük a VVE-n végzettektől, hogy nyelvtudásuk milyen idegen nyelvekből teszi vagy tenné lehetővé az alábbi tevékenységek elvégzését:

1. szakmai szöveget szótár segítségével olvasni,
2. külföldi utazás során utcán, szállodában, áruházban megértetni magát,
3. szakmai szöveget folyékonyan (szótár nélkül) olvasni,
4. napilapokat folyékonyan (szótár nélkül) olvasni,
5. tudományos előadást tartani, szakmai vagy üzleti megbeszélést, tárgyalást folytatni.

A válaszok feldolgozása során akkor mondottuk ki valakiről, hogy beszéli a szóban forgó idegen nyelvet, ha a 4. és az 5, fokozat közül legalább az egyiket megjelölte. E meglehetősen szigorú kritérium alapján úgy találtuk, hogy az első három korcsoportban a megkérdezettek 24,2 %-a beszélt egy, 11,2 %-a pedig kettő vagy több idegen nyelvet, tehát összesen több, mint egyharmaduknak (35,4 %-uknak) volt beszédképes nyelvtudása. Ezen kívül 11,0 %-uk volt képes idegen nyelvű szakmai publikációk folyékony olvasására, vagyis összesen 46,4 %-uk rendelkezett legalább szakmai szintű nyelvtudással. Az egyes korcsoportok nyelvtudása között e kritériumok alapján sem volt különbség a fiatalabb korosztályok javára, sőt az derült ki, hogy az 50-es években végzettek közül jóval többen beszéltek két vagy több idegen nyelvet. (8. táblázat)

8. táblázat. *Az idegen nyelvtudás szintje korcsoportok szerint*

A nyelvtudás szintje	Korcsoport			Összesen
	50-es	60-as	70-es	
Beszédképes két vagy több nyelvből	19,3	7,1	9,1	11,2
Beszédképes egy nyelvből	20,7	24,9	26,0	24,2
Szakmai szöveget folyékonyan olvas	12,1	11,2	10,1	11,0
Alapfokú nyelvtudással rendelkezik	36,4	49,1	49,5	45,8
Nincs nyelvtudása	11,4	7,7	5,3	7,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről, 114.

Solymosi Zsuzsa és Székelyi Mária abban a vizsgálatban, melyet a Budapesti Műszaki Egyetemen 1953-ban, 1963-ban és 1973-ban végzett férfi mérnökök körében folytatott, azt tapasztalta, hogy 9,0 %-uk rendelkezett tudományos fokozattal, 23,8 %-uknak volt „nyelvtudása (legalább két nyelv)", 26,8 %-uk „publikált" és 20,5 %-uknak volt „sok újítása".[6] Sajnos, a szerzők nem közölték, hogy mit értettek pontosan e kifejezések alatt, ezért nehéz összevetni a két vizsgálat eredményeit. Annyi mindenesetre a bizonytalanságok ellenére is megkockáztatható, hogy a VVE-n végzett vegyészmérnökök teljesítménye a fenti területeken felülmúlta a BME-n végzett mérnökökét. Különösen akkor, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a veszprémi mintában a mérnöknők is benne voltak, míg a budapesti vizsgálat csak a férfiakra korlátozódott.

A sikerességet befolyásoló tényezők

Azon tényezők közül, amelyek a szakmai teljesítményt és a vezetői karriert befolyásolhatják, kutatásunkban a diplomaszerzés idején kívül a nem, a fokozat, a tagozat, a származás és a diploma rendűsége szerepét vizsgáltuk meg.

6 Solymosi Zsuzsa–Székelyi Mária: A mérnökökről. Szociológiai Füzetek, 33. szám. Budapest, 1984.

A szakmai eredmények megoszlása azt mutatta, hogy a férfi vegyészmérnökök általában sikeresebbek voltak, mint a nők. A férfiak közül 36,5 %-nak volt találmánya, míg a nők közül csak 17,2 %-nak, és hasonló volt a helyzet a tudományos fokozattal és a publikációkkal is. A nyelvvizsgát illetően egyenrangúság mutatkozott: a férfiak között 26,5 %-nak volt közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgája, a nők között pedig 24,6 %-nak. A nők és a férfiak karrieresélyei között a beosztást illetően volt a leghatározottabb különbség: míg a férfiaknak 33,2 %-a tartozott a vezetők közé (igazgató, főmérnök, főosztályvezető, osztályvezető és helyetteseik), addig a nőknek csak 15,9 %-a. Az un. irányítók (gyáregységvezetők, üzemvezetők, művezetők, laborvezetők, csoportvezetők) között nagyjából egyforma arányban fordultak elő a nők és a férfiak.

Ami a fokozat, vagyis az üzemmérnöki és az okleveles mérnöki végzettség szerepét illeti, ennek vizsgálatában az 1972-ben és 73-ban végzettekre kellett korlátozódnunk, s így a kis elemszám (N=266) is hozzájárult ahhoz, hogy az összefüggések többnyire nem voltak szignifikánsak. Az empirikus megoszlások viszont azt mutatták, hogy a diplomás mérnökök minden vizsgált területen előnyben voltak. Így az 1972-73-ban végzett okleveles mérnökök között 15,0 %-nak volt találmánya, míg az üzemmérnökök között csak 5,2 %-nak, az okleveles mérnökök közül 16,9 % szerzett tudományos fokozatot, az üzemmérnökök közül viszont egyetlen egy sem, az okleveles mérnököknek 29,9 %-a tett állami nyelvvizsgát, az üzemmérnököknek pedig 19,0 %-a. Ebből a sorból csak a beosztás szerinti megoszlás lógott ki, mivel az adatok szerint a diplomás mérnököknek és az üzemmérnököknek nagyjából egyforma esélyük volt arra, hogy vezetőkké, ill. irányítókká váljanak.

A szakmai teljesítmény terén a nappali tagozaton végzett mérnökök sikeresebbeknek bizonyultak, mint a levelező vagy az esti tagozaton végzettek. Ez alól csak a találmányok képeztek kivételt, mivel a levelező vagy esti tagozaton végzetteknél 40,0 %-nak, a nappali tagozaton végzetteknél pedig 30,4 %-nak volt találmánya, de az összefüggés nem tűnt szignifikánsnak. A többi területen a nappaliak voltak előnyben: a nappaliaknak 22,7 %-a rendelkezett tudományos fokozattal, a levelezőknek és estieknek csak 10,0 %-a, a nappaliak közül 34,3 %-nak volt „számottevő" publikációja (a fentebb adott definíció szerint), míg a levelezők és estiek közül 25,8 %-nak, a nappaliak közül 29,8 % tett nyelvvizsgát, a levelezők és estiek közül viszont csak 8,8 %. A beosztásbeli előrejutás tekintetében nem mutatkozott különbség a nappali és a nem nappali tagozaton végzettek között.

Vizsgálatunkban a végzettek szakmai és vezetői karrierjét illetően nem mutatkozott egyértelmű előny a képzettebb szülőktől származók javára. Némely vonatkozásban úgy tűnt, hogy éppen fordított összefüggés áll fenn. Így a szakképzetlen szülőktől származók között 37,5 %-nak volt találmánya, az érettségizett szülőtől vagy szülőktől származók között 28,6 %-nak, az egy- vagy kétdiplomás családból jöttek között pedig 26,3 %-nak. Hasonlóképp a szakképzetlen szülők gyermekeinek 39,4 %-a volt vezető állású, a szakképzett és az érettségizett szülő vagy szülők gyermekeinek 28,8, ill. 27,3 %-a, a diplomás szülő vagy szülők leszármazottainak pedig 20,7 %-a. Más volt a helyzet a tudományos fokozattal és a nyelvvizsgával, amelyben az érettségizett és a diplomás családokból jövők szignifikánsan előnyösebb helyzetben voltak mind a szakképzetlen, mind a szakképzett szülőktől származókhoz képest.

Ezek az adatok, más vizsgálatok eredményeihez hasonlóan, azt bizonyítják, hogy nem szabad túl szoros kapcsolatot feltételezni a származás és a későbbi életút között. A származás, különösen a szülők iskolai végzettsége, befolyásolhatja az egyetemre vagy főiskolára

való bejutás esélyét, de az a fiatal, aki már bekerült valamely felsőoktatási intézménybe, az ott eltöltött évek során sokat ledolgozhat a szülői háztól örökölt kulturális hátrányokból. Ugyancsak differenciáltan kell megítélni azt a körülményt is, hogy az 50-es évek felvételi gyakorlata erősen preferálta a munkás- és parasztszármazású fiatalok felsőfokú továbbtanulását. Ez diszkriminatív és politikai indíttatású eljárás volt, amely sértette más társadalmi csoportok érdekeit, de hiba lenne azt gondolni, hogy tömeges kontraszelekcióhoz vezetett. A Veszprémben végzett vegyészmérnökök életútja mindenesetre azt bizonyítja, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségű szülőktől származók is megállták a helyüket mind az egyetemi, mind a szakmai pályafutásuk során.

Egyébként a Veszprémi Vegyipari Egyetemre felvettek társadalmi összetétele is jelentősen változott az évtizedek során, összhangban a magyar felsőoktatás egészében végbement változásokkal. Jól mutatja ezt, hogy míg az 50-es években végzetteknek mintegy a fele olyan családból származott, ahol mindkét szülő szakképzetlen volt, addig a 70-es és a későbbi években végzettek kb. 60 %-a olyan családból jött, ahol legalább az egyik szülő érettségizett, több mint 30 %-uk pedig olyan családból, ahol legalább az egyik szülő diplomás volt. (9. táblázat)

9. táblázat. *A szülők képzettsége korcsoportok szerint*

Képzettség	Korcsoport		
	50-es	60-as	70-es
Mindkét szülő diplomás	3,0	9,1	8,6
Az egyik szülő diplomás	12,8	16,2	24,1
Legalább az egyik érettségizett	8,3	11,0	25,7
Legalább az egyik szakképzett	25,6	30,5	24,9
Mindkét szülő szakképzetlen	50,4	33,1	16,7
Összesen	100,0	100,0	100,0

Forrás: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről, 138.

Felmérésünk szerint a szakmai pályafutásra az egyetemi tanulmányok során nyújtott teljesítmény volt a legnagyobb hatással. Ez utóbbit vizsgálatunkban a diploma rendűségével mértük, és azt tapasztaltuk, hogy míg az elégséges és a közepes rendűek között 29,0, ill. 24,8 %-nak volt találmánya, addig a jó rendűek között 32,3 %-nak, a jeles és kitűnő rendűek között pedig 46,0 %-nak. Még erősebbnek bizonyult az összefüggés az oklevél rendűsége és a tudományos fokozat, valamint a nyelvvizsga között: míg az elégségeseknek és a közepeseknek 9,7, ill. 7,7 %-a szerzett tudományos fokozatot, addig a jeleseknek és kitűnőknek 49,5 %-a, s ehhez hasonlóan az elégséges rendűeknek csak 8,6 %-a tett nyelvvizsgát, a jeleseknek és kitűnőknek pedig 46,1 %-a. A többváltozós statisztikai elemzés azonban azt mutatta, hogy ezek az összefüggések csak közvetettek, s a lényeges meghatározó tényező a munkahely. Azoknak volt több találmányuk és publikációjuk, s azok közül rendelkeztek többen tudományos fokozattal, akik egyetemen, akadémiai kutatóintézetben, ill. kutató-, fejlesztő-, tervező intézetnél vagy vállalatnál helyezkedtek el (10. táblázat), ezekre a helyekre viszont többnyire olyanok mentek, akik jeles vagy kitűnő eredménnyel diplomáztak.

10. táblázat. *A szabadalommal, publikációval és tudományos fokozattal rendelkezők aránya munkahelyek szerint*

Munkahely	Szabadalom	Publikáció	Tudományos fokozat
Kiemelt vállalat	31,9	21,4	8,5
„A" kategóriájú vállalat	32,3	19,8	8,3
Egyéb vállalat, szövetkezet	21,5	17,8	7,6
Kutató-, fejlesztő-, tervező intézet vagy vállalat	50,0	57,2	38,6
Akadémiai kutatóintézet	62,5	86,9	75,0
Felsőoktatási intézmény	37,5	67,5	77,5
Állami hivatal, politikai, társadalmi szervezet	20,0	36,8	20,0
Egyéb munkahely	13,6	27,3	11,4
Összesen	32,4	33,2	21,5

Forrás: A vegyészmérnökök közérzete, 5.

Az adatok feldolgozása során azt is megnéztük, hogy a szakmai teljesítmény mutatói mennyire függtek össze a vezetői karrierrel. Úgy találtuk, hogy míg az igazgatók, főmérnökök és helyetteseik között 47,7 %-nak, a főosztályvezetők, osztályvezetők és helyetteseik között pedig 43,9 %-nak volt találmánya, addig a beosztottak között csak 26,7 %-nak. Ennek alapján azt gondolhatnánk, hogy a vezetők a kreatívabb, alkotóképesebb mérnökök közül rekrutálódtak. Lehetséges azonban, hogy csak arról volt szó, hogy a vezetőknek nagyobb lehetőségük volt a kutatás tárgyi és személyi feltételeivel való rendelkezésre, illetve arra, hogy menedzserként kapcsolódjanak be a találmányok kidolgozásába.

Erre enged következtetni, hogy a vezetőknek és a beosztottaknak egyaránt mintegy 20 %-a rendelkezett „számottevő" publikációval, a tudományos fokozat és a nyelvvizsga terén pedig a beosztottak megelőzték a vezetőket: a beosztottaknak 28,1 %-a szerzett tudományos fokozatot, a vezetők fenti két csoportjának pedig 17,8, ill. 19,6 %-a, s hasonlóképp: a beosztottaknak 34,2 %-a tett állami nyelvvizsgát, míg a főosztályvezetőknek és osztályvezetőknek 27,8 %-a, az igazgatóknak és főmérnököknek pedig csak 17,7 %-a. Érthető persze, hogy mindezekben az un. „irányítók" voltak a legkedvezőtlenebb helyzetben, s közöttük is elsősorban a gyáregységvezetők, üzemvezetők, műszakvezetők: közülük csak 5,4 % publikált és ugyanennyi szerzett tudományos fokozatot, és 9,1 %-uknak volt állami nyelvvizsgája.

A vegyészmérnöki pályáról

Vizsgálatunk idején, vagyis az 1980-as évek közepe táján a tévéműsorok és az újságcikkek gyakori, visszatérő témája volt a mérnökök alulfoglalkoztatása és a mérnöki szakma alacsony társadalmi és anyagi elismerése. Ezért érthető, hogy felmérésünkben mi is nagy hangsúlyt fektettünk ezek vizsgálatára, talán a kelleténél is nagyobb hangsúlyt. Erre az önkritikára az késztet bennünket, hogy ma már, így utólag visszanézve, világosabban látszik,

hogy a mérnöki társadalom elégedetlenkedésében a jogos motívumok mellett volt jó adag érdekérvényesítés is, lobbizás a korábbi társadalmi presztízs és anyagi javadalmazás visszaállításáért. És benne volt egy korhangulat, ami persze nemcsak a mérnököket kerítette hatalmába, hanem a társadalom más rétegeit is.

Ezért az alábbi kérdésekre adott válaszokat érdemes némi fenntartással kezelni, olyan adatoknak tekinteni, amelyek jól jellemzik egy társadalmi csoport akkori hangulatát, de nem feltétlenül tükrözik torzításmentesen a valódi helyzetét.

Az egyik ilyen kérdés úgy hangzott, hogy hogyan érzi, mennyire hasznosítja munkahelye az Ön szakmai, nem feltétlenül csak vegyészmérnöki ismereteit. A válaszok szerint a megkérdezetteknek csak 46,0 %-a vélte úgy, hogy munkahelyük megfelelő mértékben hasznosítja a szakismereteiket, 46,3 %-uk szerint csak részben, 7,7 %-uk szerint pedig alig vagy egyáltalán nem hasznosult a tudásuk. Ez meglehetősen erős kritika volt a vegyészmérnököket foglalkoztató munkahelyekről, különösen akkor, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a megfelelő foglalkoztatás még az 50-es években végzett, tehát vizsgálatunk idején ötvenes éveikben járó mérnököknél is alig haladta meg a 60 %-ot. (11. táblázat)

11. táblázat. *A szakmai tudás hasznosítása korcsoportok szerint*

A diplomaszerzés éve	Megfelelő mértékben	Csak részben	Alig vagy egyáltalán nem	Összesen
1952-55	61,3	34,5	4,2	100,0
1962-64	51,9	38,8	9,4	100,0
1972-73	46,7	48,8	5,0	100,0
1977-78	38,3	51,6	10,1	100,0
1982-83	32,1	56,1	11,8	100,0
Összesen	46,0	46,3	7,7	100,0

Forrás: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről, 104.

A szaktudás hasznosításában az életkor mellett a munkakör és a beosztás szerint találtunk szignifikáns különbségeket. Munkakör szerint a felsőoktatásban és a vállalati, intézeti igazgatásban volt a legkedvezőbb a helyzet (70,8, ill. 67,2 %), középen a vállalati kutatás és fejlesztés állt 56,5 %-kal, az intézeti kutatásban csak 44,4 %-os volt a megfelelő hasznosítás aránya, a többi munkaterületen (technológia, termelésirányítás, minőségellenőrzés, beruházás stb.) pedig 33,3-42,6 %. Beosztás szerint az igazgatóknál és a főmérnököknél volt a legmagasabb a megfelelően foglalkoztatottak aránya (71,1 %), utánuk pedig az osztályvezetőknél (63,8 %). A gyáregységvezetőknek, üzemvezetőknek és műszakvezetőknek csak 44,9 %-a, a csoportvezetőknek, laborvezetőknek és művezetőknek pedig 39,7 %-a érezte megfelelőnek szaktudásuk hasznosulását. A beosztottaknál átlagosan 40,6 %-os volt a megfelelő foglalkoztatás, de közöttük munkaterületenként elég nagyok voltak az eltérések, például a gazdasági és szervezési munkakörökben csak 24,2 % tartotta megfelelőnek a szaktudás hasznosítását.

Elég lehangoló válaszokat kaptunk akkor is, amikor azt kérdeztük a VVE-en végzettektől, hogy mennyire váltak be azok az elképzeléseik, melyeket pályaválasztáskor fűztek a vegyészmérnöki szakmához az alábbi vonatkozásokban: 1. a szakmai lehetőségeket illetően, 2. a beosztásbeli előrehaladást illetően, 3. anyagi, egzisztenciális téren, 4. a szakma társadalmi megbecsülését illetően.

A szakmai elképzelésekről a megkérdezettek 34,1 %-a vélte úgy, hogy nagyobbrészt megvalósultak a számításai, 50,8 %-nak csak kisebbrészt váltak be, 15,1 %-nak pedig egyáltalán nem. A fiatalabb korcsoportok elégedetlenebbek voltak a szakmai lehetőségekkel, mint az idősebbek: az 50-es évek elején végzettek 47,1 %-ával szemben a 70-es és a 80-as években végzetteknél 27,0-29,5 %-ra csökken azok száma, akiknek nagyobbrészt megvalósultak az elképzelései. A nők között valamivel többen voltak, akiknek csak kisebbrészt vagy egyáltalán nem váltak be a számításai, s ebben a tekintetben az üzemmérnökök is elégedetlenebbeknek bizonyultak, mint az okleveles mérnökök. A munkahely jellege szerint a felsőoktatásban és a kutatóintézetekben volt a legjobb a helyzet: 62,2, ill. 47,1 %-nak váltak be nagyobbrészt az elképzelései, középütt a vállalatok alkalmazottai álltak 28,8-32,2 %-kal, s a sort a hivataloknál dolgozók zárták 18,2 %-kal.

A beosztásbeli előrehaladást illetően a VVE-n végzettek 33,7 %-ának váltak be nagyobbrészt a számításai, 44,7 %-ának csak kisebbrészt és 21,6 %-ának egyáltalán nem. Az 50-es és 60-as években végzettekhez képest a 70-es és a 80-as években végzetteknél két-háromszorosára nőtt azok száma, akiknek egyáltalán nem valósultak meg az ez irányú elképzelései, és a nők ezen a téren is valamivel elégedetlenebbek voltak, mint a férfiak.

Az anyagi helyzet alakulását illetően a megkérdezettek 22,3 %-ának jöttek be a számításai nagyobbrészt, 46,2 %-ának csak kisebbrészt, 31,5 %-ának pedig egyáltalán nem. Életkor szerint csak az 50-es években és a később végzettek között találtunk számottevő különbséget az előbbiek javára: a legidősebb korcsoportban 33,3 %-nak váltak be nagyobbrészt a számításai, míg a többi korcsoportban csak 18,5-5-25,7 %-nak. A munkahely jellege szerint nem tapasztaltunk szignifikáns eltéréseket az egzisztenciális helyzettel való elégedettségben, viszont határozott különbségeket találtunk a beosztás szerint, természetesen a magasabb beosztásúak javára.

A Veszprémben végzett mérnökök a vizsgált négy tényező közül a vegyészmérnöki szakma társadalmi megbecsülésével, presztízsével voltak a legelégedetlenebbek: a megkérdezettek 38,1 %-a szerint egyáltalán nem, 45,5 %-a szerint pedig csak kisebbrészt váltak be az ez irányú elképzeléseik, s mindössze 16,5 %-uk szerint valósultak meg nagyobbrészt.

Kérdőívünk vége felé aziránt érdeklődtünk, hogy hogyan döntenének a Veszprémben végzett vegyészmérnökök, ha újra pályát választhatnának. A válaszokból az derült ki, hogy csak 37,4 %-uk lett volna újra vegyészmérnök, 19,0 %-uk más mérnöki pályát választott volna, 40,4 %-uk nem ment volna műszaki pályára (ezen belül 9,2 %-uk felsőfokú végzettséget igénylő pályára sem), 3,2 %-uk pedig nem tudta, hogy mitévő lenne. Korcsoportonként ezt illetően is jelentősek voltak a különbségek: a 70-es és a 80-as években végzettek közül kevesebben mentek volna újra vegyészmérnöknek, mint az 50-es és a 60-as években végzettek közül, s miközben a más mérnöki szakmát választók száma nagyjából azonos szinten maradt, a 60-as és a 70-es évek közötti váltásnál megnőtt azok aránya, akik nem lettek volna újra mérnökök. (12. táblázat)

12. táblázat. *A vegyészmérnöki pályával való azonosulás korcsoportok szerint*

A diplomaszerzés éve	Újra vegyészmérnök lenne	Egyéb mérnök lenne	Nem lenne mérnök	Nem tudja
1952-55	48,9	22,6	27,7	0,7
1962-64	46,4	16,1	33,3	4,2
1972-73	29,6	17,7	50,4	2,3
1977-78	33,8	18,1	45,2	2,8
1982-83	32,4	20,4	42,1	5,1
Összesen	37,4	19,0	40,4	3,2

Forrás: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről, 154.

Szesztay András 1965-67-es vizsgálata szerint a VVE-n addig végzettek közül még 70,7 % választotta volna újra a vegyészmérnöki pályát, csak 18,4 %-uk ment volna más pályára (orvosnak, egyéb mérnöknek, tanárnak, művésznek stb.), s 10,8 %-os volt a kérdésre nem válaszolók (valószínűleg a dönteni nem tudók) aránya. Vagyis az 1965 és 85 között eltelt két évtizedben 33 %-kal nőtt azok aránya, akik nem mentek volna újra vegyészmérnöki pályára. Ennek bizonyára megvoltak az objektív okai is: a vegyipar és általában az ipar addigi kedvező és államilag is preferált helyzetének a gyengülése, és talán kicsit előrevetítették már árnyékukat az 1990-es évek elejének gazdasági fejleményei. De, mint fentebb utaltunk rá, valószínűleg jócskán benne volt a kor hangulata is, ezért a vegyészmérnökök kiábrándultságából nem lehet levonni messzemenő következtetéseket.

Az első évfolyamon végzettek 10 éves találkozója

Az 1969-ben végzettek 5 éves találkozójának résztvevői az E épület előtt

Irodalom

A Veszprémi Vegyipari Egyetem Baráti Körének Név- és Címjegyzéke. Veszprém, 1973.

A Veszprémi Vegyipari Egyetemen végzettek Név- és Címjegyzéke. Veszprém, 1980.

Albert József: Konfliktusok a vegyészmérnöki pályán. Új Horizont, 1989. 1. sz.

Farkas István: A vegyészmérnöki tudás hasznosításáról. Horizont, 1989. 3. szám.

Farkas István – Albert József – Leveleki Magdolna – F. Vida Éva: A vegyészmérnökök közérzete. Delta-Impulzus, 1988. 4-10. és 12-14. szám.

Farkas István – Albert József – Leveleki Magdolna – F. Vida Éva: A Veszprémben végzett vegyészmérnökökről. Veszprém, 1990.

Leveleki Magdolna: A struktúra változatlansága, a változatlanság struktúrája. Ifjúsági Szemle, 1988. 4. szám.

Solymosi Zsuzsa – Székelyi Mária: A mérnökökről. Szociológiai Füzetek, 33. szám. Budapest, 1984.

Szesztay András: Az egyetem után... Akadémiai Kiadó. Budapest, 1970.

Szesztay András: Veszprémben végeztek. Az MTA szociológiai Kutatócsoportjának kutatási beszámolói. 1. szám. Budapest, 1967.

Függelék

Tanszékek a Veszprémi Vegyipari Egyetemen (1949–1990)

A Veszprémi Vegyipari Egyetemen 1949 és 1990 között az alábbi tizenhét tanszék működött. Feltüntetjük a tanszékvezetők és az ott dolgozó oktatók nevét, munkaviszonyának kezdetét és beosztását a távozáskor.

Általános és Szervetlen Kémia Tanszék

A tanszék az egyetem első tanszéke, 1949-ben alakult, vezetője *Polinszky Károly* volt. 1954-től *Bodor Endre,* 1981-től *Papp Sándor.* Az első években a tanszéken oktatók egy része a később létesített tanszékekre kerültek át. Oktatói a következők:

†*Polinszky Károly* 1949-től 1951-ig, intézeti tanár,
†*Straub Gyula* 1949-től 1954-ig, meghívott előadó,
†*Dobos Dezső* 1949-től 1950-ig, egyetemi adjunktus
†*Ferenczy Zoltán* 1949-től 1950-ig, egyetemi adjunktus,
Ochsenfeld Vilmos 1949-től 1950-ig, egyetemi adjunktus,
Fábri György 1949-től 1950-ig, egyetemi tanársegéd,
Görög Ottó 1949-től 1950-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Bor György* 1950-től 1957-ig, egyetemi adjunktus,
†*Meskó Gábor* 1950-től 1984-ig, egyetemi docens,
†*Mohai Béla* 1951-től 1987-ig, egyetemi tanár,
†*Pápai Mária* 1952-től 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
Maleczkiné Szeness Mária 1953-tól 1992-ig, egyetemi docens,
Bodor Endre 1954-től 1982-ig, egyetemi tanár,
†*P. Nagyné Jónás Klára* 1954-től 1982-ig, egyetemi docens,
Chovanecz Tibor 1955-től 1956-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Sipos Géza* 1956-tól 1959-ig, egyetemi adjunktus,
†*Pfeifer Gyula* 1957-től 1959-ig, egyetemi tanársegéd,
Néher Erzsébet 1958-tól 1967-ig, egyetemi adjunktus,
Ollári István 1958-ban, gyakornok,

Papp Sándor 1959-től, jelenleg egyetemi tanár,
Makraczy József 1959-től 1992-ig, egyetemi docens,
Vizi Béla 1961-től, jelenleg egyetemi docens,
†*Rusz László* 1963-tól 1996-ig, egyetemi adjunktus,
Weltherné Sándor Mária 1966-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Balogné Megyery Katalin 1969-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Pál Mária 1969-ben, gyakornok,
†*Sebestyén Attila* 1970-től 2001-ig, egyetemi docens,
Szabó Béla 1971-től 1976-ig, egyetemi adjunktus,
Patyi Lajos 1971-től 1979-ig, egyetemi tanársegéd,
Horváth Attila 1974-től, jelenleg egyetemi tanár,
Vincze László 1976-tól 1999-ig, egyetemi tanár,
Ratkovicsné Schütz Rózsa 1976-tól 1991-ig, egyetemi adjunktus,
Kraut Béla 1980-tól 1989-ig, egyetemi adjunktus,
Horváth Ottó 1982-től, jelenleg egyetemi tanár,
Szabóné Bárdos Erzsébet 1986-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Papula László 1987-től 1989-ig, tudományos segédmunkatárs,
Szőke József 1988-tól 1994-ig, egyetemi tanársegéd,
Zábó Magdolna 1990-től 1996-ig, egyetemi adjunktus.

Analitikai Kémia Tanszék

A tanszék szervezője és vezetője 1950-ben *Straub Gyula* volt. 1963-tól *Pungor Ernő,* 1970-től *Inczédy János* irányította a tanszéket. 1963-ban a tanszék oktatóinak egy rész *Straub Gyula* vezetésével az akkor alakult Radiokémiai Tanszékhez került. A Magyar Tudományos Akadémia analitikai kutatócsoportja 1966-ban létesült. Vezetője 1970-ig *Pungor Ernő,* 1990-ig *Inczédy János*. Az oktatók a következők:

†*Straub Gyula* 1950-től 1963-ig, egyetemi tanár,
†*Benkő István* 1950-től 1963-ig, egyetemi tanár,
†*Halász András* 1950-től 1978-ig, egyetemi docens,
Házi Endre 1950-től 1963-ig, egyetemi tanár,
Pallainé Varsányi Erzsébet 1950-től 1960-ig, egyetemi adjunktus,
†*Végh György* 1950-től 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
Farkas Klára Újhidy Aurélné 1951-től 1963-ig, egyetemi adjunktus,
Hódi Klára 1951-től 1955-ig, egyetemi tanársegéd,
Kiss Sándor 1951-től 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
Jánosi Antal 1951-től 1994-ig, egyetemi adjunktus,
†*Lábdy Kálmán* 1951-től 1985-ig, egyetemi tanársegéd,

†*Maleczki Emil* 1953-tól, 1963-ig, egyetemi docens,
Fux Lajos 1954-től 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
Tóth Károly 1954-ben, egyetemi tanársegéd,
†*Badacsonyi Tivadar* 1956-tól 1963-ig, egyetemi adjunktus,
Csapó Zoltán 1960-tól 1963-ig, egyetemi adjunktus,
Jelinkó Borbála 1960-tól 1963-ig, egyetemi adjunktus,
Szepesváry Pálné Ráth Éva 1960-tól 1970-ig, egyetemi adjunktus,
Kocsis Zsuzsanna 1961-től 1963-ig, egyetemi docens,
Kovács Ferenc 1961-től 1966-ig, egyetemi tanársegéd,
Szilvássy Zoltánné 1961-től 1963-ig, egyetemi docens,
De Jongené Szász Ágnes 1962-től 1991-ig, egyetemi adjunktus,
Reszné Szabó Katalin 1962-től 1992-ig, egyetemi adjunktus,
Tóth Klára Szepesváry Tamásné 1962-től 1972-ig, egyetemi adjunktus,
†*Szabadka Ödön* 1962-től 1990-ig, egyetemi docens,
Pungor Ernő 1963-tól 1970-ig, egyetemi tanár,
Baumann Miklós 1965-től 1985-ig, egyetemi adjunktus,
Náray Miklós 1965-től 1970-ig, egyetemi tanársegéd,
Havas Jenő 1966-tól 1967-ig, egyetemi adjunktus,
†*Hitesné Papp Erzsébet* 1966-tól 1990-ig, tudományos munkatárs,
Marton Aurél 1966-tól 1998-ig, egyetemi magántanár,
Varga Istvánné Puhony Zitta 1966-tól 1996-ig, tudományos munkatárs,
Földiné Polyák Klára 1968-tól, jelenleg egyetemi docens,
Ruszné Szórád Judit 1969-től 1976-ig, tudományos munkatárs,
Inczédy János 1970-től 1990-ig, egyetemi tanár,
Gegus Ernő 1970-től 1987-ig, tudományos főmunkatárs,
Martonné Schmidt Erika 1970-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Vigh Gyula 1970-től 1987-ig, egyetemi adjunktus,
Dombi András 1971-től 1976-ig, egyetemi tanársegéd,
Hajós Péter 1971-től, jelenleg egyetemi docens,
Hlavay József 1971-től, jelenleg egyetemi tanár,
Seybold Károly 1971-től 1972-ig, egyetemi adjunktus,
Halmos Pál 1974-től, jelenleg tudományos főmunkatárs,
Kristóf János 1974-től, jelenleg egyetemi tanár,
Pap Tamás 1974-től, jelenleg egyetemi docens,
Borszéki János 1977-től, jelenleg egyetemi docens,
Liszi János 1978-tól 1991-ig, egyetemi tanár,
Horváth Erzsébet 1979-től, jelenleg tudományos munkatárs,
Bartha Ákos 1985-től, jelenleg tudományos munkatárs,
Felinger Attila 1985-től, jelenleg egyetemi docens,

Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszék

A tanszéket 1951-ben *Varga József* akadémikus alapította, akinek halála után 1957-től kezdve *Retezár Árpád,* majd 1960-tól *Péchy László* volt a vezetője, majd nyugalomba vonulása után 1982-ben *Deák Gyula* vette át a tanszék vezetését. Az első években 1953. és 1956 között a tanszék Ásványolaj- és Szénfeldolgozó Iparok szakon képzett vegyészmérnököket, 1957-től kezdve két ipari ágazatuk volt: Szénfeldolgozó- és Ásványolaj-feldolgozó Ipari ágazat. A Szénfeldolgozó Ágazat az 1963/64. tanévben megszűnt és a tanszék egyetlen ágazata a Petrolkémiai ágazat lett. Az 1983/84-es tanévben a technológiai tanszékek intézetekként működtek. Az Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézetnek három csoportja: Ásványolaj- és Széntechnológiai-, Gáz- és Energetikai- és Petrolkémiai Technológiai Csoportja alakult ki. Az oktatók a következők voltak:

†*Varga József* 1951-től 1956-ig, egyetemi tanár,
†*Bunyitai János* 1951-től 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
Rozmanith Antal 1951-től 1956-ig, egyetemi adjunktus,
Hegedű Zoltán 1952-től 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Gárdos György* 1953-tól 1990-ig, egyetemi docens,
Juhász Béla 1953-tól 1992-ig, egyetemi docens,
†*Péchy László* 1954-től 1982-ig, egyetemi tanár,
†*Retezár Árpád* 1854-től 1960-ig, egyetemi docens,
Schultheisz Zoltán 1954-től 1990-ig, egyetemi adjunktus,
Korcsog András 1956-tól 1977-ig, egyetemi docens,
Sági Mihály 1956-tól 1992-ig, egyetemi adjunktus,
†*Szalai Ferenc* 1956-tól 1958-ig, egyetemi adjunktus,
Kovács Miklós 1958-tól 1990-ig, egyetemi adjunktus,
Kovács Magda 1961-től 1995-ig, egyetemi docens,
†*Balog Lajos* 1963-tól 1995-ig, egyetemi adjunktus,
Deák Gyula 1964-től, jelenleg egyetemi docens,
Hajnóczi Márta 1965-től 1967-ig, egyetemi tanársegéd,
Iványi Antal 1965-től 1970-ig, egyetemi tanársegéd,
Nemes Nándor 1965-től 1993-ig, egyetemi adjunktus,
Kárpáti Árpád 1969-től 1991-ig, jelenleg egyetemi docens
a Környezetmérnöki és Kémiai Technológia Tanszéken,
Próder József 1969-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Bartha László 1970-től, jelenleg egyetemi docens,
Kun Szabó Tibor 1970-től 1991-ig, jelenleg egyetemi docens
a Környezetmérnöki és Kémiai Technológia Tanszéken,
Hancsók Jenő 1972-től, jelenleg egyetemi docens,
Rédey Ákos 1974-től 1991-ig, jelenleg tanszékvezető egyetemi tanár
a Környezetmérnöki és Kémiai Technológia Tanszéken,

Polinszky András 1979-től 1992-ig, tudományos munkatárs,
Kása Zoltán 1982-től 1998-ig, egyetemi adjunktus,
Kriskó Nándor 1982-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Marton Zsuzsa 1983-tól, jelenleg műszaki ügyintéző,
Lestyák Frigyes 1985-től 1992-ig, tudományos segédmunkatárs.

Ásványtan Tanszék

A tanszék 1949 létesült, vezetője 1990-ig *Nemecz Ernő.*

Nemecz Ernő 1949-től 1990-ig, egyetemi tanár,
Nagy Károly 1949-től 1955-ig, egyetemi tanársegéd,
Kotsis Tivadar 1951-től 1958-ig, egyetemi tanársegéd,
Elek Sarolta 1957-től 1987-ig, egyetemi adjunktus,
Nyirő Miklós 1957-től 1958-ig, gyakornok,
Pünkösti Árpád 1959-től 1960-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Vassányi István* 1963-tól 1995-ig, egyetemi docens,
†*Csontosné Arany Klára* 1970-től 1973-ig, egyetemi tanársegéd,
Csikósné Hartányi Zsuzsanna 1973-tól, jelenleg egyetemi docens,
Szabó Sándor 1974-től, jelenleg tanszéki mérnök,
Olasz Vendel 1977-től 1993-ig, tanszéki mérnök,
Jánosy András 1979-től 1994-ig, egyetemi docens.

Fizikai Kémia Tanszék

A tanszék 1950-ben alakult meg *Benedek Pál* vezetésével, 1964-ben *Dévai József* lett a vezető, 1980 és 1991 között *Ratkovics Ferenc.* A tanszék oktatói:

Benedek Pál 1950-től 1964-ig, egyetemi tanár,
†*Bacskay Sándor* 1950-től 1958-ig, egyetemi adjunktus,
Magyar Miklós 1950-től 1964-ig, egyetemi adjunktus,
†*Szabadka Ödön* 1950-től 1962-ig, egyetemi adjunktus,
Szolcsányi Pál 1950-től 1963-ig, egyetemi adjunktus,
Bálint Tibor 1951-től 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
Fáy László 1951-től 1968-ig, egyetemi adjunktus,

Fabus Béla 1952-től 1956-ig, egyetemi adjunktus,
Gele László 1953-tól 1956-ig, egyetemi adjunktus,
Földeák János 1955-től 1956-ig, egyetemi adjunktus,
†*Szalai Tibor* 1956-tól 1959-ig, egyetemi tanársegéd,
Töll László 1958-tól 1962-ig, egyetemi tanársegéd,
Salamon Tamás 1961-től, jelenleg egyetemi docens,
Baratiné Dési Katalin 1962-től 1992-ig, egyetemi adjunktus,
Lászlóné Parragi Mária 1962-től 1992-ig, egyetemi adjunktus,
†*Dévai József* 1963-tól 1980-ig, egyetemi tanár,
Lengyel Béla 1963-tól 1984-ig, egyetemi adjunktus,
Liszi János 1963-tól 1978-ig, jelenleg egyetemi tanár,
Paczolai Gyula 1963-tól 1991-ig, egyetemi docens,
†*Ratkovics Ferenc* 1963-tól 1991-ig, egyetemi tanár,
Ratkovicsné Schütz Rózsa 1963-tól 1976-ig, egyetemi adjunktus,
Janászik Ferenc 1965-től 1984-ig, egyetemi adjunktus,
Mészáros Lajos 1965-től 1984-ig, egyetemi adjunktus,
Garai Tibor 1966-tól 1987-ig, tudományos főmunkatárs,
Palágyiné Fényes Borbála 1966-tól 1991-ig, tudományos munkatárs,
Hajósné Szikszai Éva 1971-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Domonkos László 1972-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Szvitacs István 1974-től 1979-ig, egyetemi tanársegéd,
Országh Imre 1976-tól 1991-ig, egyetemi docens
Dallos András 1977-től, jelenleg egyetemi docens,
Molnár Ferenc 1977-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
†*Tomcsányi László* 1984-től 1989-ig egyetemi docens a Szervetlen Kémiai Technológiai Intézetben, majd a Fizikai Kémia tanszéken, 1999-ig egyetemi tanár,
Kristóf Tamás 1986-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Szalai István 1987-től, jelenleg egyetemi docens.

Géptan Tanszék

A géptan tantárgyat 1949-ben *Rácz Elemér* meghívott előadó adta elő. A tanszék 1950-ben létesült *Halász Aurél* vezetésével. A vezetést 1988-ban *László Alfréd,* 1989-ben *Timár Imre* vette át. A tanszéken oktattak:

Halász Aurél 1950-től 1988-ig, egyetemi tanár,
Pleva László 1950-től 1987-ig, egyetemi docens,
Zádori Antal 1950-től 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
Gersei Ferenc 1951-től 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
László Alfréd 1951-től 1994-ig, egyetemi docens,

Müller Zoltán 1956-tól 1958-ig, egyetemi tanársegéd,
Baróti László 1958-tól 1978-ig, egyetemi adjunktus,
†*Szőnyi Jenő* 1960-tól 1987-ig, egyetemi docens,
Zsiros László 1961-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Gonda Sándor 1962-től, jelenleg egyetemi adjunktus 1968-tól,
Kraxner Lajos 1962-től, jelenleg egyetemi adjunktus 1968-tól,
Szalczinger János 1962-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
†*Taki Ferenc* 1964-től 1966-ig, egyetemi docens,
Bálint András 1965-től, jelenleg egyetemi docens,
Jamniczky Árpád 1969-től 1991-ig, jelenleg az Automatizálás Tanszék egyetemi adjunktusa,
Váradi Sándor 1971-től 1975-ig, egyetemi tanársegéd,
Bordás Károly 1976-tól, jelenleg egyetemi docens,
Timár Imre 1978-tól, jelenleg egyetemi docens,
Veres György 1987-től, jelenleg egyetemi tanársegéd.

Matematikai és Számítástechnikai Tanszék

A tanszék az egyetemmel egy időben, 1949-ben alakult. Első vezetője *Fejes Tóth László* volt. A tanszéket 1965-től 1974-ig *Varga Dezső,* majd *László Zoltán vezette* 1993-ig.

Fejes Tóth László 1949-től 1965-ig, egyetemi tanár,
†*Varga Dezső* 1949-től 1974-ig, egyetemi docens,
†*Bácskai Sándor* 1949-től 1950-ig, egyetemi adjunktus,
Molnár József 1950-től 1952-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Balázs János* 1951-től 1952-ig, egyetemi adjunktus,
†*Somkutiné Imre Margit* 1952-től 1964-ig, egyetemi adjunktus,
Szabó István 1953-tól 1958-ig, egyetemi tanársegéd,
Krammer Gergely 1959-től 1961-ig, egyetemi tanársegéd,
Dominyák Imre 1960-tól 1995-ig, egyetemi docens,
László Zoltán 1960-tól 1995-ig, egyetemi docens,
Dominyákné Rozsondai Margit 1961-től 1993-ig, egyetemi adjunktus,
Tomor Benedek 1961-től 1995-ig, egyetemi adjunktus,
Gróf József 1963-tól, jelenleg egyetemi docens,
Győrvári János 1963-tól, jelenleg egyetemi docens,
Mészárosné Molnár Éva 1965-től 1985-ig, egyetemi adjunktus,
Kurucz Jenő 1966-tól 1977-ig, egyetemi adjunktus,
Wilde Lászlóné Serfőző Ágnes 1968-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Kovácsné Nagy Ildikó 1969-től 1995-ig, tudományos munkatárs,
Kovács Imre 1971-től 1992-ig, műszakvezető mérnök,

Novák Béla 1971-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Szabó Domonkos 1971-től 1983-ig, műszaki mérnök,
Székely Sándor 1971-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Molnár Klára 1973-tól 1984-ig, egyetemi tanársegéd,
Vajda Sándor 1973-tól 1975-ig, programozó,
Koltay László 1973-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Slezák Bernát 1974-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Réfalvi Pál 1983-tól 1992-ig, egyetemi tanársegéd,
Bokorné Simon Piroska 1984-től 1991-ig, egyetemi tanársegéd,
Gröpler, Eberhard 1984-től 1991-ig, egyetemi tanársegéd,
Hunya Erzsébet 1984-től, jelenleg programtervező,
Rácz András 1984-től 1992-ig, egyetemi tanársegéd,
Rácz Katalin 1985-től 1991-ig, egyetemi tanársegéd,
Sörös Géza 1985-től 1989-ig, egyetemi tanársegéd,
Horváth László 1986-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Leitold Adrien 1986-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Tarján Klára 1986-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Kuticsné Mátz Andrea 1987-től 1994-ig, egyetemi tanársegéd,
Mihálykó L. Csaba 1987-től, jelenleg egyetemi docens,
Mihálykóné Orbán Éva 1987-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Szalkai István 1987-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Timár Lajos 1988-tól, jelenleg egyetemi docens,
Harmath István 1990-től, jelenleg tanszéki mérnök,
Rosta Imre 1990-től, jelenleg tanszéki mérnök.

Nyelvi Lektorátus

1951-től 1954-ig Orosz Nyelvi Lektorátus névként működött. 1954 és 1992 között Idegennyelvi Lektorátus, ettől kezdve Nyelvi Lektorátus a neve. Az első vezetője *Varga Károly,* 1954-től 1955-ig *Wild Frigyes,* 1972-ig *Balogh János,* majd *Egyed László* vezette 1992-ig.

Varga Károly 1951-től 1954-ig, nyelvtanár,
Hanák Ferencné 1952-től 1984-ig, nyelvtanár,
Kovács János 1952-től 1956-ig, nyelvtanár,
†*Balogh János* 1953-tól 1972-ig, nyelvtanár,
Wild Frigyes 1954-től 1955-ig, lektor,
Szinkovich Zsuzsa 1961-től 1963-ig, nyelvtanár,
†*Lehossyné Deutsch Judit* 1962-től 1992-ig, nyelvtanár,
Kemény Gézáné Hajdu Emőke 1963-tól 1972-ig, nyelvtanár,
Németh Attila 1967-től, jelenleg az egyetemi nyelviskola igazgatója,

Oroszné Kádár Antónia 1969-től, jelenleg nyelvtanár,
Petrovicsné Hiripi Anna 1970-től 1996-ig, nyelvtanár,
Pekli József 1971-től 1997-ig, nyelvtanár,
Rohonyi István 1971-től, jelenleg nyelvtanár,
†*Egyed László* 1972-től 1992-ig, nyelvtanár,
Posgay Éva 1975-től, jelenleg nyelvtanár,
Tóthné Kurtán Zsuzsa 1981-től, jelenleg egyetemi docens,
Zeténvi-Csukás Ágnes 1983-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Ötvösné Vadnay Marianna 1985-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Schütz Viktor 1985-től 1989-ig, nyelvtanár.

Radiokémia Tanszék

A tanszék 1963-ban létesült, oktatói előzőleg az Analitikai Kémia Tanszék munkatársai voltak. Első vezetője *Straub Gyula,* 1978-ban *Lengyel Tamás* vette át a tanszék vezetését. A tanszék oktatói a következők voltak:

†*Straub Gyula* 1963-tól 1982-ig, egyetemi tanár,
†*Badacsonyi Tivadar* 1963-tól 1987-ig, egyetemi adjunktus,
†*Benkő István* 1963-tól 1978-ig, egyetemi tanár,
†*Bacskay Sándor* 1963-tól 1966-ig, egyetemi adjunktus,
Bors József 1963-tól 1994-ig, Nagyműszer Laboratórium vezetője,
Borsné Jelinkó Borbála 1963-tól 1992-ig, egyetemi adjunktus,
Csapó Zoltán 1963-tól 1980-ig, egyetemi adjunktus,
Házi Endre 1963-tól 1992-ig, egyetemi tanár,
Kocsis Zsuzsa 1963-tól, jelenleg egyetemi docens a Fizika Tanszéken,
†*Maleczki Emil* 1963-tól 1992-ig, egyetemi docens,
Szilvássy Zoltánné Vámos Zsuzsanna 1963-tól 1996-ig, egyetemi docens,
Ujhidiné Farkas Klára 1963-tól 1984-ig, egyetemi adjunktus,
Varga István 1963-tól 1995-ig, egyetemi adjunktus,
†*Faludi György* 1964-től 1995-ig, egyetemi adjunktus,
Gaál Sándor 1964-től, jelenleg egyetemi adjunktus a Fizika Tanszéken,
Tóth József 1964-től, jelenleg egyetemi docens a Fizika Tanszéken,
Gergelyi Gábor 1965-től, jelenleg egyetemi adjunktus a Fizika Tanszéken,
†*Lengyel Tamás* 1965-től 1995-ig, egyetemi tanár,
Simon István 1980-tól 1987-ig, egyetemi tanársegéd,
Somlai János 1982-től, jelenleg egyetemi docens,
Németh Zoltán 1984-től, jelenleg egyetemi docens,
Varga Kálmán 1987-től, jelenleg egyetemi docens.

Szerves Kémia Tanszék

A szerves kémia oktatását egyetemünkön a kezdeti időszakban meghívott előadók *(Berty József, Hajós Zoltán, Ettre László, Somfai Zoltán,* majd *Újhidy Aurél)* látták el, a laboratóriumi gyakorlatot pedig az ágazati technológiai tanszékeken végezték a hallgatók. 1954-ben vált lehetővé a laboratóriumi helyiségekkel is felszerelt önálló Szerves Kémia Tanszék megszervezése, melynek vezetésére *Berty József,* a Magyar Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Intézet tudományos osztályvezetője kapott megbízást. 1957. szeptember 1-jétől 1965. július 31-éig *Müller Sándor* Kossuth-díjas egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt a tanszékvezető. 1965. augusztus 1-jétől *Markó László* docens (1969-től egyetemi tanár) vezette a tanszéket. 1965 őszén alakult meg a tanszéken az MTA petrolkémiai tanszéki kutató csoportja, melynek vezetői posztját 1998. december 31-éig *Markó László* töltötte be. Mivel 1986. október 15-én átvette az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézet vezetését, ettől kezdve *Heil Bálint* egyetemi tanár először intézetigazgatóként, majd az intézeti rendszer megszűnése után tanszékvezetőként állt az oktatási, szervezeti egység élén. Az oktatómunkát a következők látták el:

Berty József 1954-től 1957-ig, egyetemi docens,
†*Babos Barnabás* 1954-től 1970-ig, egyetemi adjunktus,
Farády László 1954-től 1989-ig, egyetemi docens,
Katona József 1954-től 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
Újhidy Aurél 1954-től 1965-ig, egyetemi adjunktus,
Cserhegyi Andor 1955-től 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
Kalló Dénes 1955-től 1956-ig, egyetemi tanársegéd,
Vigh Antal 1955-től 1958-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Müller Sándor* 1957-től 1965-ig, egyetemi tanár,
Vas Jolán 1958-tól 1959-ig, gyakornok,
Heil Bálint 1959-től, jelenleg egyetemi tanár,
Bencze Lajos 1961-től, jelenleg egyetemi tanár,
Kovács József 1962-től 1971-ig, egyetemi adjunktus,
Ungvári Ferenc 1963-tól, jelenleg egyetemi tanár,
†*Papp Lajos* 1964-től 1990-ig, egyetemi adjunktus,
Csizmadiné Simon Jolán 1964-től 1977-ig, egyetemi adjunktus,
Markó László 1965-től, jelenleg egyetemi tanár,
Nagyné Magos Zsuzsanna 1965-től 1992-ig, tudományos munkatárs,
Ötvös Irma 1966-tól 1991-ig, tudományos segédmunkatárs,
Pályi Gyula 1966-tól 1986-ig, tudományos főmunkatárs,
Speier Gábor 1966-tól, jelenleg egyetemi tanár,
Viziné Orosz Anna 1967-től 1995-ig, címzetes egyetemi docens,
Bakos József 1970-től, jelenleg egyetemi tanár,
Balogh Istvánné 1970-től, jelenleg címzetes egyetemi docens,

†*Csontos Gyula* 1970-től 1973-ig, egyetemi tanársegéd,
Palágyi József 1970-től 1995-ig, egyetemi adjunktus,
Vastag Sándor 1971-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Baumgartner Ferenc 1972-től 1974-ig, egyetemi tanársegéd,
Tikk István 1972-től 1974-ig, egyetemi tanársegéd,
Váradi Gyula 1972-től 1974-ig, egyetemi tanársegéd,
Kvintovics Pál 1973-tól 1996-ig, egyetemi adjunktus,
Sisak Attila 1973-tól, jelenleg címzetes egyetemi docens,
Törös Szilárd 1975-től, jelenleg egyetemi docens,
Halmos Pálné 1976-tól, jelenleg tudományos munkatárs,
Galamb Vilmos 1976-tól 1986-ig, tudományos főmunkatárs,
Simon Ákos 1976-tól adjunktus, jelenleg a Továbbképző Intézet igazgatója,
Bartik Tamás 1978-tól 1997-ig, címzetes egyetemi tanár,
Kollár László 1979-től 1997-ig, egyetemi docens,
Takács János 1986-tól 1990-ig, tudományos munkatárs,
Skodáné Földes Rita 1987-től, jelenleg egyetemi docens
Szabóné Ravasz Bernadett 1990-től, jelenleg tudományos munkatárs,
Skodáné Földes Rita 1990-től, jelenleg egyetemi docens.

Szervetlen Kémiai Technológia Tanszék

A tanszék 1951-től 1956-ig Szervetlen Kémiai Technológia Tanszék néven működött. 1956 és 1984 között Kémiai Technológia Tanszék, 1984 és 1991 között Szervetlen Kémiai Intézet, 1991-től 1996-ig ismét Kémiai Technológia Tanszék volt a neve. 1996-ban átalakult Környezetmérnöki és Kémiai Technológia Tanszékké. A tanszék vezetője 1964-ig *Polinszky Károly* volt, a kezdeti szervezésben *Ochsenfeld Vilmos* adjunktus segítette. 1964 és 1966 között *Henszelmann Frigyes,* majd 1983-ig *Káldi Pál* látta el vezetését. 1983-tól 1991-ig *Várhegyi Győző* lett a tanszék vezetője.

A Szervetlen Kémiai Intézetben a következő négy technológiai csoport volt: Alumínium és Ritkafémek Technológiája, Elektrokémiai és Fémkorróziós, Hulladékszegény Technológiák, valamint Reaktortechnikai és Technológiai. A tanszéki oktatást a következők látták el:

†*Polinszky Károly* 1951-től 1974-ig, egyetemi tanár,
Ochsenfeld Vilmos 1951-től 1956-ig, egyetemi adjunktus,
†*Káldi Pál* 1951-től 1983-ig, egyetemi tanár,
Scholtz József 1951-től 1990-ig, egyetemi docens,
†*Henszelmann Frigyes* 1952-től 1966-ig, egyetemi docens,
Adonyi Zoltán 1953-tól 1954-ig, egyetemi adjunktus,
De Jonge János 1953-tól 1991-ig, egyetemi docens,

†*Szigeti György* 1953-tól 1987-ig, egyetemi adjunktus,
Dobos Dezsőné Szabó Éva 1954-től 1959-ig, egyetemi tanársegéd,
Sziklai Géza 1956-től 1990-ig, egyetemi adjunktus,
Hartner Antal 1955-től 1956-ig, egyetemi tanársegéd,
Borlay Oszkár 1956-tól 1959-ig, egyetemi tanársegéd,
Szőke Béla 1956-tól 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Huszák Péter* 1957-től 1960-ig, egyetemi tanársegéd,
Kraxner Mária 1957-től 1958-ig, egyetemi tanársegéd,
Szücs Imre 1957-től 1994-ig, egyetemi adjunktus,
Palicska János 1958-tól 1959-ig, gyakornok,
†*Szűcs Ferenc* 1958-tól 1994-ig, egyetemi docens,
Mészáros Pál 1959-től 1996-ig, egyetemi docens,
Ubrankovics István 1959-től 1988-ig, egyetemi adjunktus,
Óvári Ferenc 1961-től 1998-ig, egyetemi docens,
Reisz Tivadar 1961-től 1996-ig, egyetemi adjunktus,
Országh Imre 1962-től 1976-ig egyetemi adjunktus,
Takács László 1964-től 1969-ig, egyetemi tanársegéd,
Egyházy Tibor 1969-től, jelenleg egyetemi docens,
Terényi Antal 1969-től 1971-ig, egyetemi tanársegéd,
Szabó János 1971-től 1994-ig, egyetemi adjunktus,
Kovács Béla 1971-től, jelenleg egyetemi docens,
Kovács József 1975-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Várhegyi Győző 1983-tól 1991-ig, egyetemi tanár,
Rési József 1984-től 1990-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Tomcsányi László* 1984-től 1989-ig, majd 1999-ig a Fizikai Kémia tanszéken egyetemi tanár.

Szilikátkémiai- és Technológiai Tanszék

A Szilikátipari Tanszék 1951-ben alakult, és ez volt a szilikátkémia területén az első önálló egyetemi tanszék hazánkban. Szervezésével *Henszelmann Frigyest,* a Nehézvegyipari Kutató Intézet tudományos munkatársát bízták meg. A tanszék vezetésére *Bereczky Endre* Kossuth-díjas egyetemi tanárt kérték fel, aki nyugdíjazásáig (1963) látta el az irányító feladatot. Ezután ugyancsak nyugdíjazásáig, 1982. június 30-áig *Déri Márta* volt a tanszék vezetője. Ezen időszak alatt 1971. július 1-jétől a művelődésügyi miniszter rendelkezése alapján a tanszékvezető irányításával kutatócsoport is alakult a tanszéken, mely a tanszék intézetté alakulásakor megszűnt. 1982. július 1-jétől *Nemecz Ernő* egyetemi tanár, majd 1983. február 1-jétől *Juhász A. Zoltán* tudományos tanácsadó, később egyetemi tanár kapott megbízást a tanszék vezetésére. A tanszék 1983. július 1-jétől három csoporttal intézetté alakult:

nyersanyag és üvegcsoport *(Juhász A. Zoltán)*, cement- és betoncsoport *(Tamás Ferenc)*, kerámiacsoport *(Kotsis Leventéné)*. Az intézet igazgatója *Juhász A. Zoltán* volt. 1990. augusztus 1-jétől az intézeti szerveződés helyett ismét egységes tanszéki szerkezet alakult ki, melynek vezetői teendőit 1992. június 30-áig *Juhász A. Zoltán* látta el. Az oktatási feladatot ellátók:

†*Bereczky Endre* 1951-től 1964-ig, egyetemi tanár,
Tamás Ferenc 1951-től 1956-ig és 1973-tól 1998-ig, egyetemi tanár,
Bereczky Éva 1952-től 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
Antal Béla 1953-tól 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Grofcsik János* 1953-tól 1957-ig, egyetemi tanár,
Vörös Tibor 1953-tól 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
Balogh Lajos 1956-tól 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
Kocsis Géza 1956-tól 1990-ig, egyetemi adjunktus,
Nagy Károly 1956-tól 1981-ig, egyetemi adjunktus,
Csetényi József 1957-től 1993-ig, egyetemi docens,
Wilwerger Ferenc 1957-től 1958-ig, gyakornok,
Pap János 1958-tól 1960-ig, egyetemi tanársegéd,
Amrichné Sámpár Mária 1959-től 1992-ig, tudományos segédmunkatárs,
Amrich László 1960-tól 1996-ig, egyetemi adjunktus,
Kovácsné Feledi Katalin 1960-tól 1982-ig, egyetemi adjunktus,
Somogyi Antal 1960-tól 1996-ig, egyetemi adjunktus,
†*Déri Márta* 1962-től 1982-ig, egyetemi tanár,
Nagy Szilárd 1963-tól 1995-ig, egyetemi adjunktus,
Kotsis Leventéné 1965-től, jelenleg egyetemi docens,
†*Henszelmann Frigyes* 1966-tól 1986-ig, egyetemi docens,
Szabó István 1966-tól, jelenleg egyetemi magántanár,
Szabó Péter 1970-től, jelenleg tudományos munkatárs,
Fülöp István 1971-től 1990-ig, egyetemi adjunktus,
Váradi Tibor 1971-től 1982-ig, tudományos segédmunkatárs,
†*Horváth Tibor* 1972-től 1989-ig, tudományos tanácsadó,
Kovács Kristóf 1972-től, jelenleg egyetemi docens,
Czuppon Károly 1974-től, jelenleg tudományos munkatárs,
Eniszné Bódog Margit 1974-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Farkasné Farkas Edit 1974-től 1990-ig, egyetemi adjunktus,
Farkas Zsuzsanna 1976-tól, jelenleg tanszéki vegyész,
Oravetz Dezső 1976-tól, jelenleg tanszéki mérnök,
Jelinkóné Tasnády Katalin 1977-től, jelenleg tanszéki mérnök,
Balogh Ágnes 1980-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Juhász A. Zoltán 1983-tól 1995-ig, egyetemi tanár,
Pátkainé Horváth Márta 1983-tól, jelenleg tudományos segédmunkatárs,
Kristófné Makó Éva 1989-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Szalontai Gábor 1990-től, jelenleg tudományos tanácsadó.

Társadalomtudományi Tanszék

Az 1951-ben alapított tanszék mai profilját 1989-es év folyamán alakította ki. 1951-től 1988. július 1-jéig Marxizmus-Leninizmus Tanszék néven működött. 1988. július elsejétől az oktatási struktúrában bekövetkezett tartalmi változásokat tükrözve jött létre a Társadalomtudományi Tanszék. A tanszék első megbízott vezetője *Papp Géza,* 1955-től kinevezett vezetője *Szabó János* egyetemi adjunktus volt. 1958-ban *Vargáné Zoltán Edit,* majd 1960-ban *Jánka József* vette át a tanszék vezetését. 1972-től *Beszteri Béláné,* 1975-től *Fülöp Gábor,* 1980-tól *Varga Józsefné,* 1983-tól *Tóth László,* 1985. március 1-jétől *Szilágyi István* a tanszék vezetője. A tanszéki oktatást a következők látták el:

Hajnal Mihály 1951-től 1953-ig, egyetemi tanársegéd,
Hanák Ferenc 1951-től 1958-ig, egyetemi adjunktus,
Hernesz Ferenc 1953-tól 1954-ig, egyetemi tanársegéd,
Papp Géza 1953-tól 1955-ig, egyetemi adjunktus,
Szabó István 1953-tól 1958-ig, egyetemi tanársegéd,
Szabó László 1953-tól 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
Szücs Gyula 1953-tól 1955-ig, egyetemi tanársegéd,
Szecsődi István 1954-től 1955-ig, egyetemi tanársegéd,
Virágh Magda 1954-től 1955-ig, egyetemi tanársegéd,
Nyirő József 1955-től 1957-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Szabó János* 1955-től 1958-ig, egyetemi adjunktus,
Farkas János 1957-től 1968-ig, egyetemi docens,
Szabó Zsuzsa 1957-től 1964-ig, egyetemi adjunktus,
Varga Ferencné Zoltán Edit 1958-tól 1960-ig, egyetemi adjunktus,
Törteli Sándor 1959-től 1974-ig, egyetemi adjunktus,
Jánka József 1960-tól 1972-ig, egyetemi docens,
Beszteriné Blickle Ilona 1961-től 1990-ig, egyetemi adjunktus,
†*Nagyőszi Sándor* 1963-tól 1975-ig, egyetemi adjunktus,
†*Pfitzner György* 1964-től 1980-ig, egyetemi adjunktus,
Gyetvai László 1967-től 1969-ig, egyetemi tanársegéd,
Jáger Ida 1969-től, jelenleg egyetemi docens,
Sós Katalin 1970-től 1971-ig, gyakornok,
Máté (Beck) Éva 1971-től 1985-ig, egyetemi tanársegéd,
Pusztai Ferenc 1971-től 1973-ig egyetemi tanársegéd,
Mariák András 1972-től 1979-ig, egyetemi tanársegéd,
Ibos Gyula 1974-től 1978-ig, egyetemi tanársegéd,
Szilágyi István 1974-től, jelenleg egyetemi tanár,
Arató Éva 1975-tól 1983-ig, egyetemi tanársegéd,
†*Fülöp Gábor* 1975-től 1986-ig, egyetemi tanár,

Farkas István 1976-tól, jelenleg egyetemi docens,
Farkas Istvánné 1976-tól 1991-ig, egyetemi adjunktus,
Székely János 1977-től 1984-ig, egyetemi tanársegéd,
Utasiné Szabó Ágnes 1977-től 1981-ig, egyetemi tanársegéd,
Baráth Mária 1978-tól 1989-ig, egyetemi tanársegéd,
Gáspár Zsoltné Dalmadi Margit 1978-tól 1989-ig, egyetemi tanársegéd,
Gergó Zsuzsanna 1978-tól, jelenleg egyetemi docens,
Öveges Ferenc 1978-tól 1989-ig, egyetemi tanársegéd,
Pera Ferencné 1981-től 1988-ig, egyetemi adjunktus,
Tóth László 1983-tól 1985-ig, egyetemi docens,
Albert József 1984-től, jelenleg egyetemi docens,
Vitéz Zsolt 1984-től 1986-ig, egyetemi tanársegéd,
Somogyi Ferenc 1985-től 1989-ig, egyetemi tanársegéd,
Kaszásné Leveleki Magdolna 1986-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Flaskó János 1988-tól 1989-ig, egyetemi tanársegéd.

Testnevelés Tanszék

1952-ben az Eötvös Lóránd Tudományegyetem központi testnevelési tanszékének részeként egyetemünkön testnevelési tanszéki csoport kezdte meg működését *László István* irányításával. 1953 szeptemberében alakult meg nálunk az önálló Testnevelési Tanszék, melynek vezetésére *László István* kapott megbízást. Utóda 1958 és 1959 között *Illés József* volt. 1959-ben került *Győri Pál* Veszprémbe, aki 1999-ben is a tanszék vezetője. Kezdetben az egyetemnek nem voltak sportlétesítményei, a veszprémi iskolák tornatermeiben és a városi sportegyesületek szabadtéri sportlétesítményeit bérelve tartották a hallgatók testnevelési foglalkozásait. Az egyetem 500 négyzetméter alapterületű tornacsarnoka 1963-ban készült el. A sportstadion 1966-ban került az egyetem kezelésébe. A testnevelést oktató tanárok:

†*László István* 1951-től 1958-ig
Illés József 1958-tól 1959-ig,
Győri Pál 1959-től, jelenleg is,
Maxim Imre 1963-tól 1965-ig,
Németh János 1966-tól, jelenleg is,
Tungliné Sötét Zsuzsanna 1971-től, jelenleg is,
Wernerné Takács Éva 1971-ben,
Sipőcz József 1975-től 1985-ig,
Petőfi Lajos 1981-től, jelenleg is.

Vállalati Vezetés és Gazdasági Tanszék

A gazdasági jellegű tárgyak oktatását 1957-től 1964-ig *Balassa János,* majd 1967-ig *Timár László* látta el a Kémiai Technológiai Tanszéken. 1967-ben Központi Önálló Üzemgazdasági Tanszéki Csoport létesült *Vándor Józsefné* vezetésével. 1969-ben alakult meg az Üzemgazdaságtan Tanszék, belőle vált ki 1977-ben tanszéki jogállással a Vállalati Rendszerszervezési Önálló Tanszéki Csoport.

Az Üzemgazdaságtan Tanszéket 1969 és 1984 között *Vándor Józsefné* irányította. A Vállalati Rendszerszervezési Önálló Tanszéki Csoport vezetője 1977-től 1981-ig *Bene László* volt. 1981-ben *Kindler József,* 1982-ben *Timár László* kapott megbízást a vezetői teendők ellátására. 1982 és 1984 között *Treton Ferenc* vezette a csoportot.

A művelődési miniszter 1984-es hatállyal az Üzemgazdaságtan Tanszék és a Vállalati Rendszerszervezési Önálló Tanszéki Csoport összevonásával Vállalatgazdasági és Szervezési Intézetet létesített. Az igazgatói teendők ellátására *Treton Ferenc* kapott megbízást. Az intézet két csoportra tagozódott: vállalatgazdasági csoport, vezetője *Treton Ferenc,* illetve vezetési és szervezési csoport, vezetője *Gaál Zoltán.* Újabb szervezet-átalakítással 1990-ben az intézetet Vállalati Vezetés és Gazdasági Tanszékké szervezték át *Gaál Zoltán* vezetésével.

Balassa János 1957-től 1967-ig, egyetemi adjunktus,
†*Farkas József* 1963-tól 1995-ig, tudományos munkatárs,
†*Timár László* 1964-től 1982-ig, egyetemi adjunktus,
†*Farkasné Czirkovics Klára* 1966-tól 1991-ig, egyetemi adjunktus,
Fekete Gyula 1967-től 1970-ig, egyetemi tanársegéd,
Vándorné Tézsla Mária 1967-től 1987-ig, egyetemi docens,
Odry Tihamér 1968-tól 1985-ig, egyetemi adjunktus,
Szakonyi János 1970-től 1986-ig, egyetemi adjunktus,
Gaál Zoltán 1971-től, jelenleg egyetemi tanár,
Szabó Klára 1971-től 1979-ig, egyetemi tanársegéd,
Bittner Péter 1973-tól, jelenleg egyetemi docens,
Gregor Gábor 1973-tól 1977-ig, egyetemi tanársegéd,
Dimény Erzsébet 1974-től, jelenleg egyetemi docens a Gazdaságtan Tanszéken,
Bene László 1976-tól 1983-ig, egyetemi tanár,
Bordásné Rózsa Anikó 1977-től 1985-ig, egyetemi tanársegéd,
Franciáné Müller Márta 1977-től 1985-ig, egyetemi tanársegéd,
Tuczai Attiláné Kovács Éva 1978-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Kiss Lajos 1979-től 1994-ig, egyetemi adjunktus,
Kindler József 1981-től 1982-ig, egyetemi docens,
Kovács Zoltán 1982-től, jelenleg egyetemi docens,
Treton Ferenc 1982-től 1991-ig, egyetemi docens,
Budavári László 1983-tól 1986-ig, egyetemi tanársegéd,
Bakonyi Pál 1984-től 1995-ig, egyetemi adjunktus,
Bencsik Andrea 1984-től, jelenleg egyetemi docens,

Albert Tivadar 1985-től 1987-ig, egyetemi tanársegéd,
Vitéz Zsolt 1985-től 1988-ig, egyetemi tanársegéd,
Sas Zsuzsanna 1986-tól 1988-ig, egyetemi tanársegéd,
Füstös János 1987-től 1997-ig, egyetemi adjunktus,
Hegedűs Melinda 1987-től 1996-ig, egyetemi tanársegéd,
Nagy Sándor 1987-től 1993-ig, egyetemi adjunktus,
Tatay Tibor 1988-tól, jelenleg egyetemi adjunktus a Gazdaságtan Tanszéken.

Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék

A vegyészmérnökképzésben a hatvanas évek elejétől kezdve párhuzamosan folyt a technológiára épülő, iparágak szerint differenciált technológiai, illetve a természettudományos törvényeket integráló műveleti tantárgyak oktatása. Az előbbit a technológiai tanszékek, az utóbbit pedig az 1963-ban *László Antal* professzor által alapított Vegyipari Műveletek Tanszék reprezentálta, amely a *Benedek Pál* és *László Antal* által megalapozott műveletтant oktatta. *Mohilla Rezső* docens a műveleti egységek vizsgálatát a folyamatdinamikával tette teljessé, utat nyitva ezzel az egyre fontosabbá váló automatizálásnak. A számítógépek, a számítástechnika fejlődésével a vegyipari technológia dekompozíciója nem állt meg a műveleti egységek szintjén, s ez új tanszék létesítését tette szükségessé. 1977-ben *Árva Péter* docens vezetésével, tanszéki jogállással létrejött a Vegyipari Kibernetikai Önálló Tanszéki Csoport, amely 1990-ben tanszékké alakult. A tanszék oktatói:

Árva Péter 1977-től, jelenleg egyetemi docens,
Szeifert Ferenc 1977-től, jelenleg egyetemi docens,
Mózer Károly 1977-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Delzsényi Miklós 1977-től 1987-ig, tudományos munkatárs,
Boros Aba 1977-től, jelenleg tanszéki mérnök,
Nagy Dezső 1977-től, jelenleg tanszéki mérnök,
Chován Tibor 1980-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Csukás Béla 1984-től 1996-ig, egyetemi docens,
Nagy Lajos 1988-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Németh Sándor 1988-tól, jelenleg egyetemi adjunktus.

Vegyipari Műveleti Tanszék

A tanszék 1963-ban alakult *László Antal* egyetemi tanár vezetésével a Fizikai Kémiai Tanszéken működő vegyipari műveleti tanszéki csoportból. 1976-ban a tanszék irányítását *Szolcsányi Pál* vette át, amelyből 1977-ben kivált a Vegyipari Kibernetikai Önálló Tanszéki

Csoport, a későbbi Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék. A tanszék irányítását 1989-ben *Marton Gyula* vette át. A tanszék oktatói:

†*László Antal* 1963-tól 1982-ig, egyetemi tanár,
Szolcsányi Pál 1963-tól 1989-ig, egyetemi tanár,
Fáy László 1963-tól 1968-ig, egyetemi adjunktus,
Marton Gyula 1963-től, jelenleg egyetemi tanár,
Árva Péter 1963-tól 1977-ig, jelenleg egyetemi docens a Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszéken,
Hódossy Lajos 1963-tól 1966-ig, egyetemi adjunktus,
Mohilla Rezső 1963-tól 1990-ig, egyetemi docens,
Ferencz Béla 1963-tól, jelenleg egyetemi adjunktus,
Podhorányi Gyula 1963-tól 1968-ig, egyetemi tanársegéd,
Kotsis Levente 1965-től, jelenleg egyetemi docens,
†*Varga Dezsőné Imre Margit* 1968-től 1987-ig, egyetemi adjunktus,
†*Szabó Miklós* 1968-tól 1977-ig, egyetemi adjunktus,
Bélavári János 1968-tól 1971-ig, egyetemi tanársegéd,
Delzsényi Miklós 1968-től 1977-ig, tudományos munkatárs,
Szánya Tibor 1970-től, jelenleg egyetemi docens,
Dencs Béláné 1970-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Horváth Géza 1971-től, jelenleg egyetemi docens,
Argyelán János 1971-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Szeifert Ferenc 1971-től 1977-ig, jelenleg egyetemi docens a Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszéken,
Vass József 1971-től 1991-ig, jelenleg egyetemi docens az Automatizálás Tanszéken,
Bakos Miklós 1972-tól 1989-ig, egyetemi tanár,
Mózer Károly 1973-tól 1977-ig, jelenleg egyetemi adjunktus a Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszéken,
Nagy Dezső 1973-tól, jelenleg tanszéki mérnök a Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszéken,
Szokonya László 1974-től, jelenleg egyetemi adjunktus,
Szekeres Imre 1974-től 1978-ig, egyetemi tanársegéd,
Arányi László 1975-től 1992-ig, egyetemi adjunktus,
Hanák László 1982-től, jelenleg tudományos munkatárs.

A Veszprémi Egyetem Mérnöki Karának tanszékei (1990-től)

Alkalmazott Gazdaságtan Tanszék

A tanszék a Vállalati és Szervezési Intézetből 1996-ban vált ki, vezetője *Józsa László* egyetemi docens lett (okl. vegyészmérnök, mérnök-közgazdász, a közgazdaságtudomány kandidátusa), aki 1989-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Huszti Ernő kutató professzor (okl. közgazdász, a közgazdaságtudomány doktora), 1996-tól az egyetem oktatója,

Bod Péter Ákos címzetes egyetemi tanár (okl. közgazdász, a közgazdaságtudomány kandidátusa), 1993-tól az egyetem oktatója,

Dimény Erzsébet egyetemi docens (okl. számvitel-statisztika szakos tanár, a közgazdaságtudomány kandidátusa), 1974-től az egyetem oktatója,

Somogyi Ferenc egyetemi docens (okl. közgazdász-tanár, a közgazdaság-tudomány kandidátusa), 1981-től az egyetem oktatója,

Meszler János egyetemi adjunktus (okl. vegyipari kibernetikus, okl. mérnök-közgazdász), 1977-től az egyetem oktatója,

Tatay Tibor egyetemi adjunktus (okl. közgazda), 1988-tól az egyetem oktatója,

Baráth Mária egyetemi tanársegéd (okl. közgazdász-tanár), 1990-től az egyetem oktatója,

Földvári Mónika egyetemi tanársegéd (okl. szociológus-közgazdász tanár) 1996-tól az egyetem oktatója,

Sasné Grósz Annamária egyetemi tanársegéd (okl. szervező vegyészmérnök) 1997-től az egyetem oktatója,

Czeglédiné Sindler Anna ügyvivő szakértő (okl. közgazdász-tanár), 1998-tól az egyetem oktatója,

Straubné Németh Ágnes ügyvivő szakértő (szervező vegyész-üzemmérnök, okl. közgazdász) 1998-tól az egyetem oktatója.

Analitikai Kémia Tanszék

A tanszéken van a Magyar Tudományos Akadémia analitikai kémiai kutatócsoportja. Az ebben dolgozó kutatók részt vesznek az oktatásban is.

A tanszék és a kutatócsoport vezetője *Mink János* egyetemi tanár (okl. vegyész, a kémiai tudomány doktora), 1992-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Kristóf János egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1974-től az egyetem oktatója,

Borszéki János egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1977-től az egyetem oktatója,

Felinger Attila egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1985-től az egyetem oktatója,

Hajós Péter egyetemi docens (okl. vegyészmérnök), 1971-től az egyetem oktatója,

Pap Tamás egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1974-től az egyetem oktatója,

Martonné Schmidt Erika egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök) 1970-től az egyetem oktatója,

Halmos Pál tudományos főmunkatárs (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), az egyetem kutatója 1974-től,

Horváth Erzsébet tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök), 1979-től az egyetem kutatója,

Kocsis László tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök) 1996-tól az egyetem kutatója,

Nagyné Zengő Lívia tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök) 1998-tól az egyetem kutatója.

Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszék

Vezetője *Deák Gyula* egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1964-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Bartha László egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1970-től az egyetem oktatója,

Hancsók Jenő egyetemi docens (okl. vegyészmérnök), 1972-től az egyetem oktatója,

Próder József egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1969-től az egyetem oktatója,
Holló András egyetemi tanársegéd (okl. vegyészmérnök), 1997-től az egyetem oktatója,
Varga Zoltán tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1997-től az egyetem oktatója,
Marton Zsuzsanna műszaki ügyintéző (okl. vegyészmérnök), 1983-tól az egyetem oktatója.

Automatizálás Tanszék

Vezetője *Vass József* egyetemi docens (okl. gépészmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa, 1971-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Gerzson Miklós egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa), 1991-től az egyetem oktatója,
Bencze Tibor egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1969-től az egyetem oktatója,
Hajnal Miklós egyetemi adjunktus (okl. villamosmérnök), 1991-től az egyetem oktatója,
Jamniczky Árpád egyetemi adjunktus (okl. villamosmérnök), 1969-től az egyetem oktatója,
Katona Attila egyetemi adjunktus (okl. villamosmérnök), 1993-tól az egyetem oktatója,
Bognár Endre egyetemi tanársegéd (okl. villamosmérnök), 1989-től az egyetem oktatója,
Fodor Dénes egyetemi tanársegéd (okl. villamosmérnök), 1994-től az egyetem oktatója,
Csizmadia Ferenc tanszéki mérnök (villamosmérnök), 1993-tól az egyetem dolgozója,
Göllei Attila tanszéki mérnök (okl. villamosmérnök), 1989-től az egyetem dolgozója,
Kiss Ákos tanszéki mérnök (villamos üzemmérnök), 1990-től az egyetem dolgozója,
Görbe Péter tanszéki mérnök (villamos üzemmérnök), 1998-tól az egyetem dolgozója.

Fizika Tanszék

Vezetője †*Méray László* egyetemi docens volt (okl. matematika-fizika szakos középiskolai tanár, a kémiai tudományok kandidátusa), 1970-től az egyetem oktatója.

Oktatói:

Kocsis Zsuzsanna egyetemi docens (okl. matematika-fizika szakos középiskolai tanár, a műszaki tudomány kandidátusa), 1961-től az egyetem oktatója,
Németh Zsolt egyetemi docens (okl. fizikus), 1990-től az egyetem oktatója,
Tóth József egyetemi docens (okl. kémia-fizika szakos középiskolai tanár, a kémia tudomány kandidátusa), 1964-től az egyetem oktatója,
Vonderviszt Ferenc egyetemi docens (okl. fizikus, a biológia tudomány kandidátusa), 1992-től az egyetem oktatója,

Gergelyi Gábor egyetemi adjunktus (okl. fizikus), 1965-től az egyetem oktatója,
Gaál Sándor egyetemi adjunktus (okl. matematika-fizika szakos középiskolai tanár), 1964-től az egyetem oktatója,
Németh Csaba egyetemi adjunktus (kémia, fizika, filozófia szakos okl. középiskolai tanár), 1991-től az egyetem oktatója,
Gugolya Zoltán egyetemi tanársegéd (okl. fizikus), 1993-tól az egyetem oktatója,
Palágyi Gábor egyetemi tanársegéd (okl. fizikus), 1994-től az egyetem oktatója,
Demény Orsolya PhD hallgató (matematika-fizika szakos okl. középiskolai tanár) 1997-től.

Fizikai Kémia Tanszék

Vezetője *Liszi János* egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1963-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Kováts Sz. Ervin kutató professzor (okl. vegyészmérnök, a Magyar Tudományos Akadémia rendes külső tagja), 1995-től az egyetem oktatója,
Dallos András egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1977-től az egyetem oktatója,
Salamon Tamás egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémia tudomány kandidátusa), 1961-től az egyetem oktatója,
Szalai István egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémia tudomány kandidátusa), 1987-től az egyetem oktatója,
†*Tomcsányi László* egyetemi tanár (okl. vegyész, a kémiai tudomány doktora), 1984-től az egyetem oktatója,
Domonkos László egyetemi docens (okl. vegyészmérnök), 1972-től az egyetem oktatója,
Hajósné Szikszay Éva egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1971-től az egyetem oktatója,
Kristóf Tamás egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1986-tól az egyetem oktatója,
Molnár Ervin egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1977-től az egyetem oktatója,
Boda Dezső PhD hallgató (okl. fizikus), 1998 óta.

Föld- és Környezettudomány Tanszék
(1997-ig Ásványtan Tanszék)

Jogelődje az 1949-ben alakított Ásványtan Tanszék. Ebből és az Analitikai Kémia Tanszék egy részéből létesítették 1997-ben. Az Ásványtan Tanszék vezetője 1990-ig *Nemecz Ernő,* majd 1995-ig *Vassányi István*, és végül *Csikósné Hartyáni Zsuzsanna* volt. Az alábbiakban

a tanszék oktatóinak egy része az előző években az Ásványtan Tanszéken, az Analitikai Kémia Tanszéken, vagy e tanszéken működő MTA analitikai, illetve levegőkémiai kutatócsoportjában dolgoztak.

A tanszék vezetője *Hlavay József* egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1971-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Mészáros Ernő egyetemi tanár (okl. meteorológus, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja), 1992-től az egyetem oktatója,

Csikósné Hartyáni Zsuzsanna egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1973-tól az egyetem oktatója,

Földiné Polyák Klára egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1968-tól az egyetem oktatója,

Pósfai Mihály egyetemi adjunktus (okl. geológus), 1994-től az egyetem oktatója,

Szabó Sándor tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1974-től az egyetem oktatója,

Barkó György ügyvivő szakértő (okl. vegyipari gépész üzemmérnök), 1992-től az egyetem dolgozója,

Raucsik Béla tanszéki mérnök (földrajz-történelem szakos középiskolai tanár), 1997-től az egyetem dolgozója,

Marton Aurél egyetemi magántanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1966-tól az egyetem kutatója,

Molnár Ágnes tudományos főmunkatárs (okl. meteorológus), 1992-től az egyetem kutatója,

Gelencsér András tudományos főmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1990-től az egyetem kutatója,

Kiss Gyula tudományos főmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1991-től az egyetem kutatója,

Krivácsy Zoltán tudományos főmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1987-től az egyetem kutatója,

Sasvári Zsolt PhD hallgató (okl. kémia és hittan szakos középiskolai tanár), 1997-től,

Tolnai Balázs PhD hallgató (okl. vegyészmérnök), 1997-től,

Varga Bálint PhD hallgató (okl. környezetmérnök), 1997-től

Horváth Tímea PhD hallgató (okl. vegyészmérnök), 1998-tól,

Marosits Edit PhD hallgató (okl. vegyészmérnök), 1998-tól.

Géptan Tanszék

Vezetője *Timár Imre* egyetemi docens (okl. gépészmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1978-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Bálint András egyetemi docens (okl. gépészmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1965-től az egyetem oktatója,

Bordás Károly egyetemi docens (okl. gépészmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1976-tól az egyetem oktatója,

László Alfréd egyetemi docens (okl. vegyipari gépészmérnök), 1951-től az egyetem oktatója,

Gonda Sándor egyetemi adjunktus (okl. gépészmérnök), 1962-től az egyetem oktatója,

Kraxner Lajos egyetemi adjunktus (okl. gépészmérnök), 1962-től az egyetem kutatója,

Szalczinger János egyetemi adjunktus (okl. gépészmérnök), 1962-től az egyetem oktatója,

Zsiros László egyetemi adjunktus (okl. gépészmérnök), 1961-től az egyetem oktatója,

Borbély Tibor egyetemi tanársegéd (okl. gépészmérnök), 1994-től az egyetem oktatója,

Veres György egyetemi tanársegéd (okl. gépészmérnök), 1987-től az egyetem oktatója,

Horváth Pál tanszéki mérnök (okl. közlekedési mérnök, okl. hegesztő szakmérnök), 1997-től az egyetem oktatója.

Információs Rendszerek Tanszék

Vezetője *Kozmann György* egyetemi docens (okl. villamosmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1993-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Tarnay Katalin tudományos tanácsadó (okl. villamosmérnök), 1998-tól az egyetem oktatója,

Juhász Zoltán egyetemi adjunktus (okl. villamosmérnök), 1992-től az egyetem oktatója,

Laczkó József tudományos főmunkatárs (okl. matematikus), 1998-tól az egyetem oktatója,

Leitold Ferenc egyetemi adjunktus (okl. villamosmérnök), 1997-től az egyetem oktatója,

Farkas Noémi egyetemi tanársegéd (okl. műszaki informatikus mérnök), 1996-tól az egyetem oktatója,

Vassányi István egyetemi tanársegéd (okl. villamosmérnök), 1998-tól az egyetem oktatója,

Barocsai József tanszéki mérnök (villamosmérnök), 1992-től az egyetem dolgozója,

Mógor Emil tanszéki mérnök (műszaki informatikus mérnök), 1992-től az egyetem dolgozója,

Nagy Artur Róbert tanszéki mérnök (okl. műszaki informatikus mérnök), 1998-tól az egyetem dolgozója,

Szakolczai Krisztina PhD hallgató (okl. műszaki informatikus mérnök), 1997-től,

Molnár Gergely PhD hallgató (okl. műszaki informatikus mérnök), 1998-tól.

Képfeldolgozó és Neuroszámítógépek Tanszék

Vezetője *Schanda János* egyetemi tanár (okl. fizikus, a műszaki tudomány kandidátusa, a műszaki tudomány doktora), 1994-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Roska Tamás egyetemi tanár (okl. villamosmérnök, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja), 1991-től az egyetem oktatója,

Szirányi Tamás egyetemi docens (okl. villamosmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1995-től az egyetem oktatója,

Szolgay Péter egyetemi docens (okl. villamosmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1995-től az egyetem oktatója,

Katonáné Tömördi Katalin egyetemi adjunktus (okl. villamosmérnök), 1994-től az egyetem oktatója,

Sikné Lányi Cecília egyetemi adjunktus (programozó matematikus, programtervező matematikus, okl. matematikai tanár), 1992-től az egyetem oktatója,

Bodrogi Péter egyetemi tanársegéd (fizikus), 1998-tól az egyetem oktatója,

Nagy Norbert egyetemi tanársegéd (informatikus), 1998-tól az egyetem oktatója.

Környezetmérnöki és Kémiai Technológia Tanszék

Vezetője *Rédey Ákos* egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, környezetmenedzser, a kémiai tudomány doktora), 1974-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Egyházy Tibor egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1969-től az egyetem oktatója,

Kárpáti Árpád egyetemi docens (okl. vegyészmérnök), 1969-től az egyetem oktatója,

Kovács Béla egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1971-től az egyetem oktatója,

Kun-Szabó Tibor egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1970-től az egyetem oktatója,

Szakácsné Földényi Rita egyetemi docens (okl. vegyész), 1993-tól az egyetem oktatója,

Balogh Iván egyetemi adjunktus (okl. bányamérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1995-től az egyetem oktatója,

Kovács József egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1975-től az egyetem oktatója,
Kováts Nóra egyetemi adjunktus (okl. biológus, angol-magyar szakfordító, táj és környezetrendező szakmérnök, környezetmenedzser), 1992-től az egyetem oktatója,
Tamaska László egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1992-től az egyetem oktatója,
Füle László egyetemi tanársegéd (okl. geológus), 1993-tól az egyetem oktatója,
Fülöp Tamás egyetemi tanársegéd (okl. vegyészmérnök), 1994-től az egyetem oktatója,
Gajári Judit egyetemi tanársegéd (okl. vegyészmérnök), 1997-től az egyetem oktatója,
Magyar Imre egyetemi tanársegéd (okl. vegyészmérnök), 1993-tól az egyetem oktatója,
Bodor Beáta tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1998-tól az egyetem oktatója,
Fejes Lászlóné tanszéki mérnök (okl. környezetmérnök), 1998-től az egyetem oktatója,
Szabó Péterné tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1998-tól az egyetem oktatója,
Pozdnyakova Olga PhD hallgató (okl. vegyészmérnök), 1995-től,
Gergely Bernadett PhD hallgató (okl. vegyészmérnök) 1997-től,
Merényi László PhD hallgató (okl. környezetmérnök), 1997-től,
Domokos Endre PhD hallgató (okl. környezetmérnök), 1998-tól,
Lengyel Zsófia PhD hallgató (okl. kémia-környezettan szakos középiskolai tanár), 1998-tól,
Pulai Judit PhD hallgató (okl. környezetmérnök), 1998-tól,
Vizi Szilárd PhD hallgató (okl. környezetmérnök), 1998-tól.

Radiokémia Tanszék

Vezetője *Kanyár Béla* egyetemi tanár (okl. fizikus, a biológiai tudomány kandidátusa), 1995-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Németh Zoltán egyetemi docens (okl. vegyészmérnök), 1984-től az egyetem oktatója,
Somlai János egyetemi docens (okl. vegyészmérnök), 1982-től az egyetem oktatója,
Varga Kálmán egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1987-től az egyetem oktatója,
Baradlai Pál egyetemi tanársegéd (okl. vegyészmérnök), 1995-től az egyetem oktatója,
Hirschberg Gábor tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1998-tól az egyetem oktatója,
Egyed Katalin PhD hallgató (okl. vegyészmérnök), 1997-től.

Számítástudomány Alkalmazása Tanszék

Vezetője *Friedler Ferenc* egyetemi docens (okl. matematikus, a kémiai tudomány kandidátusa), 1994-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Hangos Katalin egyetemi tanár (okl. vegyész, programozó matematikus, a kémiai tudomány kandidátusa), 1996-tól az egyetem oktatója,

Dominich Sándor egyetemi docens (okl. programozó matematikus, a matematika tudomány kandidátusa), 1998-tól az egyetem oktatója,

Góth Júlia Krisztina egyetemi tanársegéd (okl. mérnök-informatikus), 1997-től az egyetem oktatója,

Kovács Zoltán egyetemi tanársegéd (okl. matematikus), 1993-tól az egyetem oktatója,

Piglerné Lakner Rozália egyetemi tanársegéd (okl. vegyészmérnök), 1989-től az egyetem oktatója,

Varga József egyetemi tanársegéd (okl. programtervező matematikus), 1994-től az egyetem oktatója,

Halász László tudományos segédmunkás (okl. vegyészmérnök), 1994-től az egyetem oktatója.

Szerves Kémia Tanszék

A tanszéken működik a Magyar Tudományos Akadémia petrolkémiai kutató csoportja, melynek 1998-ig *Markó László,* majd *Ungváry Ferenc* volt a vezetője.

A tanszék jelenlegi vezetője *Tőrös Szilárd* egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa).

Az oktatók:

Markó László professzor emeritus (okl. vegyészmérnök, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja), 1965-től az egyetem oktatója,

Heil Bálint kutató professzor (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1959-től az egyetem oktatója,

Bakos József egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1970-től az egyetem oktatója,

Bencze Lajos egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1961-től az egyetem oktatója,

Speier Gábor egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1966-tól az egyetem oktatója,

Ungváry Ferenc egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1963-tól az egyetem oktatója,

Skodáné Földes Rita egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1990-től az egyetem oktatója,

Palágyi József egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1966-tól az egyetem oktatója,

Vastag Sándor egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1971-től az egyetem oktatója,

Balogh Istvánné címzetes egyetemi docens, tudományos főmunkatárs (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1971-től az egyetem kutatója,

Sisak Attila címzetes egyetemi docens, tudományos főmunkatárs (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1973-tól az egyetem kutatója,

Halmos Pálné tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök), 1976-tól az egyetem kutatója,

Szabóné Ravasz Bernadett tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök), 1990-től az egyetem kutatója,

Benedek Csilla tudományos segédmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1997-től az egyetem kutatója,

Kaizer József tudományos segédmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1996-tól az egyetem kutatója,

Kégl Tamás tudományos segédmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1997-től az egyetem kutatója,

Nagy Emese tudományos segédmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1997-től az egyetem kutatója,

Szűcsné Cserépi Stefánia tudományos segédmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1998-tól az egyetem kutatója.

Szervezési és Vezetési Tanszék

Vezetője *Gaál Zoltán* egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, okl. vegyipari gazdasági mérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1971-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Veress Gábor egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, okl. alkalmazott matematikus, a kémiai tudomány doktora), 1994-től az egyetem oktatója,

Bencsik Andrea egyetemi docens (okl. szervező vegyészmérnök, a közgazdaságtudomány kandidátusa), 1984-től az egyetem oktatója,

Bittner Péter egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, okl. vegyipari gazdasági mérnök, a közgazdaság-tudomány kandidátusa), 1973-tól az egyetem oktatója,

Kovács Zoltán egyetemi docens (okl. szervező vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1982-től az egyetem oktatója,

Tuczai Attiláné egyetemi adjunktus (okl. gépészmérnök), 1978-tól az egyetem oktatója,

Ködmön István egyetemi tanársegéd (okl. szervező vegyészmérnök), 1996-tól az egyetem oktatója,

Szabó Lajos egyetemi tanársegéd (okl. szervező vegyészmérnök), 1996-tól az egyetem oktatója,

Ihász Sándor tudományos segédmunkatárs (okl. villamosmérnök), 1992-től az egyetem oktatója,

Wirth Ernő tanszéki mérnök (okl. biológiai ipari mérnök, okl. pedagógia-pszichológia szakos tanár), 1997-től az egyetem oktatója.

Szilikát és Anyagmérnöki Tanszék

A tanszékhez tartozik az egyetem nagyműszer laboratóriuma is, a kutatók részt vesznek az oktatásban.

Vezetője *Kotsis Leventéné* egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1965-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Szalontai Gábor tudományos tanácsadó (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány doktora), 1991-től az egyetem oktatója,

Szabó István tudományos főmunkatárs, egyetemi magántanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1969-től az egyetem oktatója,

Kovács Kristóf egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1972-től az egyetem oktatója,

Cseténvi László egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1995-től az egyetem oktatója,

Balogh Ágnes egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1980-tól az egyetem oktatója,

Eniszné Bódogh Margit egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1974-től az egyetem oktatója,

Korim Tamás egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1993-tól az egyetem oktatója,

Kristófné Makó Éva egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1989-től az egyetem oktatója,

Czuppon Károly tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök), 1974-től az egyetem kutatója,

Szabó Péter tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök), 1970-től az egyetem kutatója,

Pátkainé Horváth Márta tudományos segédmunkatárs (okl. vegyészmérnök), 1983-tól az egyetem kutatója,

Jelinkóné Tasnády Katalin tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1977-től az egyetem oktatója,

Bagosi Sándor egyetemi tanársegéd (okl. vegyészmérnök), 1998-tól az egyetem oktatója,

Farkas Zsuzsanna tanszéki vegyész (okl. vegyész), 1976-tól az egyetem oktatója,

Oravetz Dezső tanszéki mérnök (okl. villamos üzemmérnök) 1976-tól az egyetem oktatója.

Turizmus Tanszék

Vezetője *Jandala Csilla* egyetemi docens (okl. közgazdász, a közgazdaság-tudomány kandidátusa), 1996-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Kollarik Amália kutató professzor (okl. közgazdász, gazdaságföldrajz szakos középiskolai tanár, a földrajztudomány kandidátusa), 1996-tól az egyetem oktatója,

Czeglédi József egyetemi docens (okl. közgazdász, a közgazdaság-tudomány kandidátusa), 1996-tól az egyetem oktatója,

Vadas Gábor egyetemi adjunktus (okl. közgazdász, idegenforgalmi szakközgazdász), 1996-tól az egyetem oktatója,

Jancsik András egyetemi tanársegéd (okl. közgazdász) 1996-tól az egyetem oktatója,

Igaz Rita (okl. művészettörténész és középiskolai némettanár), 1996-tól az egyetem oktatója,

Formádi Katalin (idegenforgalmi közgazdász, okl. szociológus-közgazdász), 1997-től az egyetem oktatója,

Mayer Péter (idegenforgalmi közgazdász, okl. szociológus-közgazdász), 1997-től az egyetem oktatója,

Hercz Ágnes (idegenforgalmi üzemgazdász, gazdasági szaktanár), 1998-tól az egyetem oktatója,

Gál Éva (idegenforgalmi közgazdász), 1998-tól az egyetem oktatója.

Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék

Vezetője *Szeifert Ferenc* egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1971-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Árva Péter egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1961-től az egyetem oktatója,

Lakatos Béla egyetemi docens (okl. villamosmérnök, a műszaki tudomány kandidátusa), 1994-től az egyetem oktatója,

Chován Tibor egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1980-tól az egyetem oktatója,

Moser Károly egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1973-tól az egyetem oktatója,

Nagy Lajos egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1988-tól az egyetem oktatója,

Németh Sándor egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1988-tól az egyetem oktatója,

Boros Aba tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1976-tól az egyetem oktatója,

Nagy Dezső tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1973-tól az egyetem oktatója.

Vegyipari Műveleti Tanszék

Vezetője *Horváth Géza* egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1971-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Marton Gyula egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1963-tól az egyetem oktatója,

Kotsis Levente egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1965-től az egyetem oktatója,

Szánya Tibor egyetemi docens (okl. vegyészmérnök), 1970-től az egyetem oktatója,

Argyelán János egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1971-től az egyetem oktatója,

Dencs Béláné egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1970-től az egyetem oktatója,

Ferencz Béla egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1963-tól az egyetem oktatója,

Szokonya László egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1974-től az egyetem oktatója,

Hanák László tudományos munkatárs (okl. vegyészmérnök), 1982-től az egyetem oktatója.

A Veszprémi Egyetem Tanárképző Karának tanszékei (1990-től)

Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

A tanszék megszervezése az 1992/1993-as tanévben fejeződött be, s az 1993/1994-es tanévben megkezdte munkáját. Vezetője *Lengyel Zsolt* főiskolai tanár lett (okl. magyar-orosz szakos középiskolai tanár, bölcsészdoktor, a nyelvtudomány kandidátusa), aki 1992-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Lengyel Zsolt tanszékvezető egyetemi tanár (okl. magyar-orosz szakos középiskolai tanár; a nyelvtudomány kandidátusa), 1992-től az egyetem oktatója,

Navracsics Judit egyetemi docens (okl. orosz nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, okl. angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1993-tól az egyetem oktatója,

Simon Orsolya egyetemi adjunktus (okl. angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, okl. portugál nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1993-tól az egyetem oktatója,

Pituk Katalin egyetemi tanársegéd (okl. angol-matematika szakos középiskolai tanár és finnugor nyelvész), 1994-től az egyetem oktatója,

Szilágyi Anikó egyetemi tanársegéd (okl. magyar-német szakos középiskolai tanár), 1997-től az egyetem oktatója.

Angol Nyelv és Irodalom Tanszék

Az Egyetem vezetése 1989-ben döntött az angol-kémia szakos tanárképzés beindítása, illetve a megindítandó képzés személyi és tárgyi feltételeinek megteremtése mellett. *Bárdos Jenő* egyetemi tanár (okl. magyar-orosz-angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, a neveléstudomány kandidátusa) előzetes felkérés alapján a Nyelvi Intézet, a jövendő Angol Tanszék vezetője lett.

Az oktatók:

Bárdos Jenő tanszékvezető egyetemi tanár (okl. magyar-orosz-angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, a neveléstudomány kandidátusa), 1990-től az egyetem oktatója,

Budai László egyetemi tanár (okl. magyar-angol szakos tanár, a nyelvtudomány kandidátusa), 1993-tól az egyetem oktatója,

Kurtán Zsuzsa egyetemi docens (okl. angol-orosz nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), a neveléstudomány kandidátusa), 1981-től az egyetem oktatója,

Poór Zoltán egyetemi docens (okl. angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, a neveléstudomány kandidátusa), 1995-től az egyetem oktatója,

Terence McGuigan anyanyelvi lektor (okl. angol-francia, történelem szakos tanár), 1991-től az egyetem oktatója,

Némethné Hock Ildikó egyetemi adjunktus (okl. angol-orosz nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár) 1991-től az egyetem oktatója,

Szentgyörgyi Szilárd egyetemi adjunktus (okl. matematika-angol szakos középiskolai tanár) 1997-től az egyetem oktatója,

Ötvösné Vadnay Marianna egyetemi adjunktus (okl. orosz és angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1985-től az egyetem oktatója,

Rawlinson Zsuzsa egyetemi adjunktus (okl. angol nyelv és irodalom- magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, egyetemi angol nyelv és irodalom szakos előadó), 1991-től az egyetem oktatója,

Bús Éva Zsuzsanna egyetemi adjunktus (okl. magyar-angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1991-től az egyetem oktatója,

Kordásné Kenesei Andrea egyetemi adjunktus (okl. angol szakos középiskolai tanár), 1991-től az egyetem oktatója,

Kuruczné Szaffner Emília egyetemi adjunktus (okl. angol-magyar szakos középiskolai tanár), 2000-től az egyetem oktatója,

Nádasi Edit egyetemi adjunktus (okl. magyar-angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1992-től az egyetem oktatója,

Pintér Márta egyetemi adjunktus (okl. angol nyelv és irodalom és történelem szakos tanár), 1995-től az egyetem oktatója,

Czeglédi Sándor egyetemi tanársegéd (okl. angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1994-től az egyetem oktatója,

Dókus Tünde egyetemi tanársegéd (okl. angol-német szakos középiskolai tanár), 1994-től az egyetem oktatója,

Fábián Gyöngyi egyetemi tanársegéd (okl. angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1995-től az egyetem oktatója,

Forintos Éva egyetemi tanársegéd (okl. angol nyelv és irodalom szakos tanár), 1993-től az egyetem oktatója,

Kovácsné Fodor Veronika egyetemi tanársegéd (okl. angol-történelem szakos középiskolai tanár), 1993-tól az egyetem oktatója,

Németh Éva egyetemi tanársegéd (okl. angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1995-től az egyetem oktatója,

Pusztai Ágnes egyetemi tanársegéd (okl. angol szakos középiskolai tanár, angol-magyar–magyar-angol szakfordító), 1998-tól az egyetem oktatója,

Rednik Zsuzsa egyetemi tanársegéd (okl. angol-orosz szakos középiskolai tanár), 1994-től az egyetem oktatója,

Sebestyén Rita egyetemi tanársegéd (okl. angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1993-tól az egyetem oktatója,

Szabó F. Andrea egyetemi tanársegéd (okl. angol és német nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1995-től az egyetem oktatója.

Általános és Szervetlen Kémia Tanszék

Az egyetem három alapító tanszékének egyike. A tanszék 1949-ben létesült. Kinevezett tanszékvezetője 1992-től *Horváth Attila* (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa, a kémiai tudomány doktora), aki 1974-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Horváth Attila tanszékvezető egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa, a kémiai tudomány doktora), 1974-től az egyetem oktatója,

Papp Sándor egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa, a kémiai tudomány doktora), 1959-től az egyetem oktatója,

Horváth Ottó egyetemi tanár (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa, habil.), 1992-től az egyetem oktatója,

†*Sebestyén Attila* egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1970-től az egyetem oktatója,

Vízi Béla egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa), 1961-től az egyetem oktatója,

Balogné Megyery Katalin egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök, műszaki doktor), 1969-től az egyetem oktatója,

Weltherné Sándor Mária egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök, műszaki doktor), 1966-tól az egyetem oktatója,

Zábó Magdolna egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök, mérnök tanári diploma, fizikai-kémiai szakosító, bölcsészdoktor), 1990-1996-ig az egyetem oktatója, 1996-tól szerződéses munkatárs,

Szabóné Bárdos Erzsébet egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök, műszaki doktor), 1986-tól az egyetem oktatója,

Zsilák Zoltán egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök), 1993-tól az egyetem oktatója,

Fodor Lajos tanszéki mérnök (okl. vegyészmérnök), 1997-től az egyetem oktatója,

Szintay Gergely egyetemi tanársegéd (okl. angol-kémia szakos tanár),

Kovács Margit PhD hallgató 1999 szeptemberétől (okl. vegyészmérnök),

Biológiai Intézet

Botanika Tanszék

A Botanika Tanszék 1998-ban alakult a Veszprémi Egyetem új egységeként a Biológiai Intézet keretében. Vezetője *Szabó T. Attila* egyetemi tanár (okl. biológia-földrajz tanár, a biológia doktora, a biológiai tudomány doktora), aki 1998-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Szabó T. Attila egyetemi tanár (okl. biológia-földrajz tanár, a biológia doktora, a biológiai tudomány doktora), 1998-tól az egyetem oktatója,

Vörös Lajos tudományos tanácsadó (biológia tanár, MTA doktora, Széchenyi professzor (VE 1997),

Nagy Levente ügyvivő szakértő (főisk. okl. biológia-földrajz tanár, egy. okl. biológia tanár, egy. okl. környezetvédelmi ökológus).

Biológiai Intézet

Zoológia Tanszék

A Zoológia jogelődjét, a Biológia Tanszéket 1994-ben alapították. 1998-ban az egyetem a biológiai oktatás szervezeti kereteinek fejlesztése érdekében létrehozta a Biológiai Intézetet. Az intézet egyik tanszéke a Zoológia Tanszék. Vezetője *Kiss István* egyetemi docens (okl. biológus, a biológiai tudományok kandidátusa), aki 1994-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Kiss István egyetemi docens (okl. biológus, a biológiai tudományok kandidátusa), 1994-től az egyetem oktatója,

Ábrahám Sándor ny. egyetemi tanár (okl. kémia tanár, a kémiai tudományok doktora), 1994-től az egyetem oktatója,

Rózsa Lajos egyetemi docens (CSc, a biológiai tudományok kandidátusa), 1997-től az egyetem oktatója,

Cserépné Bendik Ildikó tanársegéd (okl. biológia szakos tanár, posztgraduális humánökológus végzettséggel), 1995-től az egyetem oktatója.

Biológiai Intézet

Limnológia Tanszék

A Limnológia Tanszék 2002-ben alakult, a Veszprémi egyetem új egységeként a Biológiai Intézet keretében. Vezetője *Padisák Judit* egyetemi tanár (okl. biológus, a MTA doktora), aki 1998-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Padisák Judit egyetemi tanár (okl. biológus, a MTA doktora), 1998-tól az egyetem oktatója,

Salánki János kutatóprofesszor (ált. orvos, kutatóprofesszor, az MTA rendes tagja), 1991-től az egyetem oktatója,

G. Tóth László tudományos főmunkatárs (okl. biológus, tudományos főmunkatárs), 1999-től megbízási szerződéssel az egyetem oktatója.

Francia Nyelv és Irodalom Tanszék

A Tanárképző Kar legfiatalabb tanszéke 2000. januárjában alakult, vezetője *Mihalovics Árpád* egyetemi tanár (okl. orosz-francia szakos középiskolai tanár, a nyelvtudomány kandidátusa), aki 1998-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Mihalovics Árpád egyetemi tanár (okl. orosz-francia szakos középiskolai tanár, a nyelvtudomány kandidátusa), 1996-tól az egyetem oktatója,

Tegyey Gabriella tanszékvezető helyettes egyetemi docens (okl. magyar-francia szakos középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, az irodalomtudomány kandidátusa), 1998-tól az egyetem oktatója,

Csernusné Ortutay Katalin egyetemi adjunktus (okl. francia nyelv és irodalom, német nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, nyelvtudomány PhD), 1991-től az egyetem oktatója,

Bartkó János egyetemi adjunktus (okl. történelem-francia szakos középiskolai tanár), 1999-től az egyetem oktatója.

Germanisztikai Intézet

Német Nyelv és Irodalom Tanszék

A tanszék 1991-ben alakult, vezetője 1996 óta *Földes Csaba* egyetemi tanár, bölcsészettudományi doktor, a nyelvtudomány kandidátusa.

Földes Csaba tanszékvezető egyetemi tanár (okl. német-orosz szakos középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, a nyelvtudomány kandidátusa), 1996-tól az egyetem oktatója.

Wierschin, Martin Werner tudományos tanácsadó (német-angol szakos középiskolai tanár, egyetemi doktor), 1998-tól az egyetem oktatója,

Bogner István egyetemi docens (okl. német nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár), 1996-tól az egyetem oktatója,

von Gaál Gyulai, Erzsébet tudományos főmunkatárs (német szakos középiskolai tanár, egyetemi doktor) 1998-tól az egyetem oktatója,

Kerekes Gábor egyetemi docens (okl. német nyelv és irodalom szakos előadó, egyetemi doktor), 1998-tól az egyetem oktatója,

Pongó István egyetemi docens (okl. német-magyar szakos középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, a nyelvtudomány kandidátusa), 1999-től az egyetem oktatója,

Tóth József főiskolai docens (okl. német-orosz szakos középiskolai tanár), 1998-tól az egyetem oktatója,

Valaczkai László egyetemi docens (okl. német-történelem szakos középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, a nyelvtudomány kandidátusa), 1997-től az egyetem oktatója,

Vargáné Drewnowska Ewa egyetemi docens (okl. német szakos középiskolai tanár, egyetemi doktor), 1992-től az egyetem oktatója,

Brenner Koloman egyetemi adjunktus (okl. német-történelem szakos középiskolai tanár, egyetemi doktor), 1996-tól az egyetem oktatója,

F. Horváth Mária egyetemi adjunktus (okl. német-orosz szakos középiskolai tanár, bölcsészdoktor), 1991-től az egyetem oktatója,

Huszár Pál egyetemi adjunktus (okl. német-orosz szakos középiskolai tanár, bölcsészdoktor), 1992-től az egyetem oktatója,

Lénárd Tibor egyetemi adjunktus (okl. német-történelem szakos középiskolai tanár, dr. univ.), 1999-től az egyetem oktatója,

Zetényi-Csukás Ágnes egyetemi adjunktus (okl. német-angol szakos középiskolai tanár), 1990-től az egyetem oktatója,

Bakainé Rottländer Heide egyetemi tanársegéd (okl. német szakos középiskolai tanár), 1992-től az egyetem oktatója,

Bors Noémi egyetemi tanársegéd (okl. német szakos középiskolai tanár), 1998-tól az egyetem oktatója,

C. Németh Erika egyetemi tanársegéd (okl. német-orosz szakos középiskolai tanár), 1993-tól az egyetem oktatója,

Horváth Katalin egyetemi tanársegéd (okl. német-történelem szakos középiskolai tanár), 1992-től az egyetem oktatója,

Máthé Tünde egyetemi tanársegéd (okl. német-történelem szakos középiskolai tanár), 1994-től az egyetem oktatója,

Leicht, Alexander lektor (okl. német-angol szakos középiskolai tanár), 1998-tól az egyetem oktatója,

Oroszné Takács Katalin egyetemi tanársegéd (okl. német-történelem szakos középiskolai tanár), 1994-től az egyetem oktatója,

Péter Ferencné egyetemi tanársegéd (okl. német-orosz szakos középiskolai tanár), 1994-től az egyetem oktatója,

Rácz Gabriella egyetemi tanársegéd (okl. német szakos középiskolai tanár), 1994-től az egyetem oktatója,

Scholl, Heinz-Dieter lektor (német-testnevelés-angol szakos középiskolai tanár), 1999-től az egyetem oktatója,

V. Szabó László egyetemi tanársegéd (okl. német-angol szakos középiskolai tanár), 1997-től az egyetem oktatója,

Zahn Anke egyetemi tanársegéd (okl. német-francia szakos középiskolai tanár), 1992-től az egyetem oktatója.

Matematikai és Számítástechnikai Tanszék

A Matematika Tanszék 1949-ben létesült. Vezetője 1963. július 31-ig *dr. Fejes Tóth László* egyetemi tanár, 1974. augusztus 31-ig *Varga Dezső* egyetemi docens, 1993. június 30-ig *dr. László Zoltán* egyetemi docens volt. 1993. július 1-től *dr. Győri István* egyetemi tanár vezeti a tanszéket. A tanszék az egyetem szinte minden szakán oktat, és gondozza az Informatika tanári szakot.

Az oktatók:

Győri István tanszékvezető egyetemi tanár (okl. matematikus, a matematika tudomány doktora), 1993-tól az egyetem oktatója,

Dominyák Imre egyetemi docens, nyugdíjas, szerződéssel (okl. középiskolai tanár, a matematikai tudomány kandidátusa), 1960-tól az egyetem oktatója,

Gróf József egyetemi docens (okl. középiskolai tanár, a matematikai tudomány kandidátusa), 1963-tól az egyetem oktatója,

Győrvári János egyetemi docens (okl. középiskolai tanár, a matematikai tudomány kandidátusa), 1963-tól az egyetem oktatója,

Hartung Ferenc egyetemi docens (okl. matematikus, PhD), 1996-tól az egyetem oktatója,

László Zoltán egyetemi docens, nyugdíjas, szerződéssel (okl. középiskolai tanár, a matematikai tudomány kandidátusa), 1960-tól az egyetem oktatója.

Mihálykó L. Csaba egyetemi docens (okl. matematikus, okl. szakinformatikus, PhD), 1987-től az egyetem oktatója,

Pituk Mihály egyetemi docens (okl. matematikus, a matematikai és fizikai tudományok kandidátusa, PhD), 1993-tól az egyetem oktatója,

Slezák Bernát egyetemi docens (okl. programtervező matematikus, PhD), 1974-től az egyetem oktatója,

Starkné Werner Ágnes egyetemi docens (okl. programozó matematikus, okl. programtervező matematikus, PhD), 1992-től az egyetem oktatója,

Timár Lajos egyetemi docens (okl. vegyészmérnök, okl. vegyipari rendszertechnikai szakmérnök, a kémiai tudomány kandidátusa, PhD), 1988-tól az egyetem oktatója,

Dósa György egyetemi adjunktus (okl. matematikus, az ELTE Doktori program Operációkutatási alprogramon abszolutóriumot szerzett), 1994-től az egyetem oktatója,

Horváth László egyetemi adjunktus (okl. matematikus, egyetemi doktor, PhD hallgató), 1986-tól az egyetem oktatója,

Hunya Erzsébet egyetemi adjunktus (okl. matematika-fizika szakos középiskolai tanár, programtervező), 1986-tól az egyetem oktatója,

Koltay László egyetemi adjunktus (okl. matematikus, egyetemi doktor), 1973-tól az egyetem oktatója,

Leitold Adrien egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök, okl. matematika szakos középiskolai tanár, PhD), 1986-tól az egyetem oktatója,

Mihálykóné Orbán Éva egyetemi adjunktus (okl. matematikus, kutató fejlesztő szakmérnök, egyetemi doktor), 1987-tól az egyetem oktatója,

Novák Béla egyetemi adjunktus (okl. középiskolai tanár, műszaki doktor), 1971-től az egyetem oktatója,

Szalkai István egyetemi adjunktus (okl. matematikus, egyetemi doktor), 1987-től az egyetem oktatója,

Székely Sándor egyetemi adjunktus (okl. matematikus, okl. fizikus, egyetemi doktor), 1971-től az egyetem oktatója,

Tarján Klára egyetemi adjunktus (okl. matematikus, egyetemi doktor), 1986-tól az egyetem oktatója,

Tomor Benedek egyetemi adjunktus, nyugdíjas, szerződéssel (okl. középiskolai tanár, egyetemi doktor), 1961-től az egyetem oktatója,

Wilde Lászlóné Serfőző Ágnes egyetemi adjunktus (okl. középiskolai tanár, műszaki doktor), 1968-tól az egyetem oktatója,

Kovács Miklósné Nagy Ildikó tudományos munkatárs, nyugdíjas, szerződéssel (okl. vegyészmérnök, okl. vegyipari rendszertechnikai szakmérnök), 1969-től az egyetem oktatója,

Bölecz Mónika egyetemi tanársegéd (okl. középiskolai tanár), 1999-től az egyetem oktatója,

Harmat István egyetemi tanársegéd (okl. bányamérnök, okl. villamosmérnök, a VE Doktori Iskola hallgatója), 1990-től az egyetem oktatója,

Krasznai Beáta egyetemi tanársegéd (okl. középiskolai tanár, a VE Doktori Iskola hallgatója), 1997-tól az egyetem oktatója,

Rosta Imre egyetemi tanársegéd (okl. villamosmérnök, közgazdasági szakokleveles mérnök), 1990-től az egyetem oktatója,

Vathy Ágnes egyetemi tanársegéd (okl. középiskolai tanár, az ELTE Doktori Iskola PhD hallgatója), 1998-tól az egyetem oktatója.

Pedagógia-Pszichológia Tanszék

A tanszék 1991. október elsején alakult. Vezetője *Horváth H. Attila* egyetemi docens (okl. középiskolai tanár, a neveléstudományok kandidátusa), aki 1998-tól az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Horváth H. Attila egyetemi docens (okl. középiskolai tanár, a neveléstudományok kandidátusa), 1998-tól az egyetem oktatója,

Horváth György egyetemi tanár (okl. középiskolai tanár, okleveles szakpszichológus, a pszichológiai tudomány doktora), 1996-tól az egyetem oktatója,

Szekszárdi Júlia egyetemi docens (okl. magyar-történelem szakos középiskolai tanár, egyetemi doktor, a neveléstudomány kandidátusa), 1998-tól az egyetem oktatója,

Csikós Csaba egyetemi adjunktus (okl. vegyészmérnök, egyetemi doktor), 1991-től az egyetem oktatója,

Sallai Éva egyetemi adjunktus (okl. pedagógia szakos előadó, egyetemi doktor), 1991-től az egyetem oktatója,

Szélesné Ferencz Edit egyetemi adjuktus (okl. pszichológus, klinikai gyermek szakpszichológus és mentálhigiénikus, egyetemi doktorátus), 1992-től az egyetem oktatója,

Tölgyesi József egyetemi adjunktus (okl. biológia, földrajz, pedagógia szakos tanár), 1992-től az egyetem oktatója,

Domschitzné Darabos Györgyi egyetemi tanársegéd (okl. pedagógia szakos előadó), 1993-tól az egyetem oktatója,

Jegesné Rémesi Irén egyetemi tanársegéd (okl. pedagógia szakos előadó), 1998-tól az egyetem oktatója.

Pedagógiai Kutatóintézet

Alapítás éve: 1999. Intézetigazgató: *Zsolnai József* tudományos főmunkatárs (okl. magyar nyelv és irodalom-pedagógia szakos középiskolai tanár, a nyelvtudomány (nyelvpedagógia) kandidátusa, doktor habil.), aki 1999-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Zsolnai József intézetigazgató, tudományos főmunkatárs (okl. magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár, a nyelvtudomány (nyelvpedagógia) kandidátusa, doktor habil.), 1999-től az egyetem oktatója,

Kiss Éva igazgatóhelyettes, tudományos munkatárs (okl. pedagógia szakos középiskolai tanár), 1999-től az egyetem oktatója,

Tóthpál József tudományos főmunkatárs (okl. magyar-történelem szakos középiskolai tanár, a filozófia tudomány kandidátusa), 1999-től az egyetem oktatója,

Michalkó Gábor tudományos főmunkatárs (okl. történelem-földrajz szakos középiskolai tanár, idegenforgalmi és szállodaipari szakközgazdász, a földrajztudomány kandidátusa), 1999-től az egyetem oktatója,

Kamarás István tudományos főmunkatárs, egyetemi docens (okl. magyar-könyvtár szakos középiskolai tanár, szociológus), 1999-től az egyetem oktatója,

Zsolnai Józsefné tudományos munkatárs (okl. magyar nyelv és irodalom-pedagógia szakos középiskolai tanár), 1999-től az egyetem oktatója.

Színháztudományi Tanszék

A színháztörténész szakos képzés 1994-ben indult meg. Szakvezetője *Bécsy Tamás* tudományos főtanácsadó, egyetemi tanár (okl. középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, az irodalomtudomány kandidátusa, az irodalomtudomány doktora), aki 1994-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Bécsy Tamás tudományos főtanácsadó, egyetemi tanár (okl. középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, az irodalomtudományok kandidátusa, az irodalomtudomány doktora), 1994-től az egyetem oktatója,

Pintér Márta Zsuzsanna tanszékvezető egyetemi docens (okl. magyar-történelem szakos középiskolai tanár, az irodalomtudományok kandidátusa, habil.), 1996-tól az egyetem oktatója,

Ordasi Zsuzsanna egyetemi docens (okl. magyar-olasz szakos középiskolai tanár, művészettörténész, PhD), 1995-től az egyetem oktatója,

Kiss Gabriella egyetemi docens (okl. magyar-német szakos középiskolai tanár, PhD), 1994-től az egyetem oktatója,

Kékesi Kun Árpád egyetemi docens (okl. angol-esztétika szakos középiskolai tanár, PhD), 1998-tól az egyetem oktatója,

Jákfalvi Magdolna egyetemi docens (okl. magyar-francia szakos középiskolai tanár, PhD), 1994-től az egyetem oktatója,

Gajdó Tamás egyetemi adjunktus (okl. magyara nyelv és irodalom-történelem szakos középiskolai tanár), 1995-től az egyetem oktatója.

Társadalomtudományok és Európai Tanulmányok Tanszék (Társadalomtudományi Tanszék)

A tanszék alapításának éve 1951. 1988-ig Marxizmus-Leninizmus Tanszék néven működött, s 1988-ban jött létre a Társadalomtudományi Tanszék. Vezetője *Szilágyi István* egyetemi tanár (okl. jogász, bölcsészdoktor, a politikatudomány kandidátusa, a politikatudomány doktora), aki 1974-től az egyetem oktatója.

Az oktatók:

Szilágyi István egyetemi tanár (okl. jogász, bölcsészdoktor, a politikatudomány kandidátusa, a politikatudomány doktora), 1974-től az egyetem oktatója,

Albert József egyetemi docens (okl. magyar nyelv és irodalom és népművelés szakos középiskolai tanár, szociológus, bölcsészdoktor, a szociológiai tudomány kandidátusa), 1984-től az egyetem oktatója,

Farkas István egyetemi docens (okl. magyar-filozófia szakos, okl. fizika szakos középiskolai tanár, bölcsészdoktor, a filozófiai tudomány kandidátusa), 1976-tól az egyetem oktatója,

Gergó Zsuzsanna egyetemi docens (okl. történelem szakos középiskolai tanár, új- és legújabb kori történeti muzeológus, bölcsészdoktor, a történelemtudomány kandidátusa), 1978-tól az egyetem oktatója,

Jáger Ida egyetemi docens (okl. gyógyszerész, okl. filozófia szakos előadó, bölcsészdoktor, a filozófiai tudomány kandidátusa), 1969-től az egyetem oktatója,

Kondorosi Ferenc egyetemi docens (okl. jogász, jogtudomány doktora), 1988-tól az egyetem oktatója,

Kalmár Zoltán egyetemi docens (okl. történelem-filozófia szakos középiskolai tanár, bölcsészdoktor), PhD (filozófia), 1995-től az egyetem oktatója,

Kaszásné Leveleki Magdolna egyetemi adjunktus (okl. közgazdász, szociológus, egyetemi doktor), PhD (szociológia), 1986-tól az egyetem oktatója,

Garaczi Imre egyetemi adjunktus (okl. magyar-történelem-filozófia szakos középiskolai tanár), PhD (filozófia), 1998-tól az egyetem oktatója,

Kaiser Tamás egyetemi tanársegéd (okl. magyar-történelem szakos középiskolai tanár), 1998-tól az egyetem oktatója.

A Veszprémi Egyetemen akkreditált doktori programok és azok vezetői az 1998. év végi állapot szerint

Tudományterület: kémiatudomány (Liszi János)

Programok

1. *Vegyészmérnöki tudományok* (VM) (Marton Gyula)

Alprogramok:

VM1: Kőolajipari-petrolkémiai eljárások és termékek (Deák Gyula)
VM2: Vegyészmérnöki kibernetika (Árva Péter)
VM3: Csúcstechnológiai és hagyományos szilikátipari eljárások és termékek (Kotsis Leventéné)
VM4: Korszerű vegyipari műveletek (Marton Gyula)

2. *Szerves kémia* (SZK) (Bencze Lajos)

Alprogramok:

SzK1: Homogén katalitikus szerves kémiai szintézisek (Bakos József)
SzK2: Elméleti kémia (Bencze Lajos)
SzK3: Biokoordinációs kémia (Speier Gábor)
SzK4: Fémorganikus kémia (Ungváry Ferenc)

3. *Fizikai kémia* (FK) (Liszi János)

Alprogramok:

FK1: Kölcsönhatások, töltésátlépési és transzport-folyamatok tömb és határfelületi fázisokban (Liszi János)
FK2: Szervetlen fotokémia (Horváth Attila)
FK3: Radioanalitika (Méray László)

Tudományterület: Környezettudomány

Program: *Anyagszerkezeti és környezeti kutatások* (KK) (Mészáros Ernő)

Alprogramok:

KK1: Spektroszkópiai és elválasztási módszerek az anyagtudományban és a környezeti analitikában (Mink János)

KK2: Diszperz rendszerek tanulmányozása a környezet megismerése és védelme céljából (Mészáros Ernő)

Tudományterület: Műszaki tudomány

Program: *Műszaki informatikai alkalmazások* (MI) (Schanda János)

Alprogramok:

MI1: Képérzékelés, -megjelenítés és -feldolgozás (Schanda János)

MI2: Orvosi informatikai rendszerek (Kozmann György)

MI3: Nagy rendszerek tervezése és irányítása (Friedler Ferenc)

MI4: Determinisztikus és stochasztikus dinamikus rendszermodellek a műszaki informatika jelfeldolgozási, kommunikációs és rendszerirányítási feladataiban (Győri István)

Tudományterület: Nyelvtudomány

Program: *Az idegen nyelvek tanulási folyamatának értelmezése, tervezése és értékelése* (Bárdos Jenő)

Az egyetem tiszteletbeli doktorai, címzetes egyetemi tanárai és docensei

A Veszprémi Egyetem tiszteletbeli doktorai

1962. † *Giacomo Fauser* mérnök (Novara, Olaszország), a Montecatini Vegyipari Tröszt alelnöke,
1963. †*Nikolaj Mihajlovics Zsavoronkov* vegyészmérnök, egyetemi tanár, akadémikus, az SZTA Általános és Szervetlen Kémiai Kutatóintézet igazgatója (Moszkva),
1968. †*Viktor Vjacseszlavovics Kafarov* vegyészmérnök, az SZTA levelező tagja, egyetemi tanár, a Moszkvai Mendelejev Vegyipari Egyetem Kémiai Technológiai Folyamatok Kibernetikája Tanszéke vezetője,
1968. *Max Jefimovics Pozin* vegyészmérnök, a műszaki tudomány doktora, egyetemi tanár, a Leningrádi Lenszovjet Műszaki Egyetem Szervetlen kémiai Technológiai Tanszéke vezetője,
1974. †*Erdey-Grúz Tibor* Kossuth-díjas professzor, az MTA elnöke,
1974. *Liselott Herfort* állami díjas professzornő, a Drezdai Műszaki Egyetem tanára, a Német Demokratikus Köztársaság Államtanácsának tagja,
1974. †*Stefan Pawlikowski* professzor, a Gliwicei Sziléziai Műszaki Egyetem nyugalmazott tanszékvezetője,
1980. †*Gennagyij Alexejevics Jagodin* professzor, a Szovjetunió közép- és felsőfokú szakoktatási minisztere,
1980. †*Angelo Mangini* professzor, a Bolognai Egyetem ny. tanszékvezetője,
1980. *Vlagyimir Alexandrovics Proszkurjakov* professzor, a Leningrádi Lenszovjet Műszaki Egyetem rektora,
1983. *Ernst Otto Fischer,* a Müncheni Műszaki Egyetem Szervetlen Kémiai Intézete Nobel-díjas professzora,
1983. *Merszei Zoltán,* az Occidental Petróleum Corporation igazgató Tanácsa elnök-helyettese, az USA-Magyar Gazdasági Társaság társelnöke,
1986. *Gerhardt Pahl* a Darmstadti Műszaki Egyetem professzora,
1988. †*Josef Franz Karl Huber,* a Bécsi Egyetem professzora,
1988. *Karl Heinz Thiele,* a „Carl Schorlemmer" Leuna Merseburg Egyetem professzora,
1989. *Kováts Ervin,* a Lausanne-i Műszaki Egyetem tanára,
1989. *Berty József,* az Akroni Egyetem (USA) professzora,

1989. *Magyar Balázs,* a Zürichi Műszaki Főiskola professzora,
1989. *Liang-Tseng Fan,* a Kansas Állami Egyetem tanszékvezető professzora,
1991. *Motoyuki Suzuki,* a Tokiói Egyetem Mérnöki tudományok Intézete professzora,
1992. *Hans Pape,* a Deutsche Perlite Gesellschaft GmbH alapítója,
1992. *Günter Knapp,* a Gráci Műszaki Egyetem tanszékvezető professzora,
1992. *Helmut Böhme,* a Damstadti Műszaki Egyetem elnöke,
1992. *Peter Thomas Ruggenthaler,* a bécsi Simmering Hulladékfeldolgozó műszaki-kereskedelmi igazgatója,
1995. *Wolfgang A. Herrmann,* a München-i Műszaki Egyetem Szervetlen Kémiai Intézetének igazgatója,
1995. †*Harsányi János,* a kaliforniai Berkeley Egyetem egyetemi tanára, matematikus, Nobel-díjas (1994),
1995. *Oláh György,* a dél-kaliforniai Loker Egyetem Szénhidrogén-kémiai Laboratóriumának vezetője, Nobel díjas (1994),
1996. *Hans-Christian Pfohl,* a Darmstadti Műszaki Egyetem tanszékvezetője,
1996. *Wolfgang Bachofer,* a Hamburgi Egyetem ny. professzora,
1996. *Emmanuel G. Koukios,* az Athéni Műszaki Egyetem professzora,
1996. *James Victor Pevaras Long,* a Cambridgei Egyetem ny. professzora,
1997. †*Polinszky Károly,* a BME ny. professzora,
1997. *Habsburg Ottó,* a Páneurópai Unió elnöke,
1997. †*Fejes Tóth László,* akadémikus,
1999 *Benedek Pál*, akadémikus,
1999 *Pungor Ernő,* akadémikus,
1999 *Daniel Tondeur,* CNRS kutatási igazgatója, Nancy,
1999 *Kalló Dénes,* c. egyetemi tanár.

A Veszprémi Egyetem címzetes egyetemi tanárai

Almási Gedeon, a kémiai tudomány doktora, a SZTAKI ny. munkatársa (1990 Vegyészmérnöki Kibernetika Tanszék),

Balázs János, a matematikai tudomány kandidátusa, az ELTE TTK Numerikus és Gépi Matematikai tanszék tudományos tanácsadója (Matematikai és Számítástechnikai Intézet),

Bartik Tamás, az MTA Petrolkémiai Kutató Csoport tudományos főmunkatársa (1993 Szerves Kémia Tanszék),

†*Bácskai Gyula* okleveles vegyész,

Blickle Tibor, a kémiai tudomány doktora, az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézet tudományos tanácsadója (Szervetlen Kémiai Technológiai Intézet),

Bod Péter Ákos, a Magyar Nemzeti Bank elnöke (1993 Vállalati Vezetés és Gazdaságtan Tanszék),

†*Bor György* ny. egyetemi magántanár, ETH Zürich (Ált. és Szervetlen Kémia Tanszék),

Csokán Pál, a műszaki tudomány doktora, az Általános Géptervező iroda ny. főosztályvezetője (Fizikai Kémia Tanszék),

†*Fejes Tóth László* akadémikus, az MTA Matematikai Kutató Intézet igazgatója (Matematikai és Számítástechnikai Intézet),

†*Freund Mihály* okl. mérnök (Ásványolaj és Széntechnológiai Intézet),

Gegus Ernő, a kémiai tudomány kandidátusa, az MTA Analitikai Kémiai Tanszéki Kutató Csoport tudományos főmunkatársa (Analitikai Kémia Tanszék),

†*Gyenes István,* a kémiai tudomány doktora, a Kőbányai Gyógyszerárugyár Alkalmazott Fizikai Kémiai Kutató Laboratóriumának vezetője (Analitikai Kémia Tanszék),

Hans Pape mérnök, NSZK állampolgár, (Ásványtan Tanszék),

Haskó Ferenc, az Országos Hematológiai és Vértranszfúziós Intézet tudományos osztályvezetője (Fizikai Kémia Tanszék),

Hegedűs Lóránt főtisztelendő, püspök, a Református Zsinat elnöke (1993),

Horkai Ferenc ny. osztályvezető (1991/92.),

Juhász Ádám, a műszaki tudomány kandidátusa, (Vállalatgazdasági és Szervezési Intézet),

Kalló Dénes, a kémiai tudomány doktora, az MTA Központi Kémiai Kutató Intézet osztályvezetője (Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet),

Károlyi József, a kémiai tudomány kandidátusa, az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt Nagynyomású Kísérleti intézet ny. igazgatója (Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet),

László Ferenc, a közgazdasági tudomány kandidátusa, a Magyar Vízgazdálkodás c. folyóirat főszerkesztője (Szilikátkémiai és Technológiai Intézet),

†*Lőcsei Béla*, a kémiai tudomány kandidátusa, a Szilikátipari Központi Kutató és Tervező Intézet főszerkesztője (Szilikátkémiai és Technológiai Intézet),

†*Matolcsy Kálmán,* a kémiai tudomány kandidátusa, a Szerves vegyipari Kutató Intézet helyettes igazgatója (Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet),

Menyhay Imre, a Leobeni Montánegyetem ny. professzora (1993., Vállalati Vezetés és Gazdaságtan Tanszék),

Molnár Gábor, az MTA Izotópkutató Intézet tud.tanácsadója (1993 Fizika Tanszék),

Németh András, a kémiai tudomány doktora, a Vegyipari Számítástechnikai Fejlesztési Társulás műszaki főosztályvezetője (Vegyipari Műveleti Tanszék),

Németh Jenő, a kémiai tudomány doktora, az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézet tudományos tanácsadója (Géptan Tanszék),

Opoczky Ludmilla, a kémiai tudomány doktora, a SZIKKTI tudományos tanácsadója (Szilikátkémiai és Technológiai Intézet),

Orosz Sándor, a neveléstudomány doktora, ny. főigazgató helyettes OOK ,

Paál Zoltán, a kémiai tudomány doktora, az MTA Izotópkutató Intézet igazgatója (1993 Kémiai Technológia Tanszék),

Pallai Iván, a kémiai tudomány doktora, a Tudományszervezési és Informatikai intézet ny. tudományos tanácsadója (Vegyipari Kibernetikai Önálló Tanszéki Csoport),

Pallos László, a kémiai tudomány doktora, okl. vegyészmérnök, az EGIS Gyógyszervegyészeti Gyár kutatási igazgatója (Vegyipari Kibernetikai Önálló Tanszéki Csoport),

Pályi Gyula, a kémiai tudomány doktora, az ELTE Általános Szerves Kémia Tanszéki Kutatócsoportja tudományos tanácsadója, (Szerves Kémiai Intézet),

†*Papp Elemér* okl. vegyészmérnök (Kémiai Technológia Tanszék),

Schanda János, a műszaki tudomány kandidátusa, a Nemzetközi Világítástechnikai Bizottság Központi Titkárság vezetője (1991 Műszaki Informatika és Aut. Tanszék),

Simon Pál, a kémiai tudomány kandidátusa, az Ipari Minőségügyi Tanács elnöke (Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet),

Szaján Béla, a Reanal Finomvegyszergyár tudományos vezérigazgató helyettese (1993., Vegyipari Műveletek Tanszék),

†*Szalai Sándor* szociológus (Központi Könyvtár),

Tóth József, a Mineralimpex Magyar Olaj és Gáz Rt. igazgatója (1993 Ásványolaj és Széntechnológia Tanszék),

†*Varga Dezső* ny. egyetemi docens (Matematikai és Számítástechnikai Intézet),

Zámbó János, az Aluminiumipari Tervező és Kutató Intézet igazgatója (Szervetlen Kémiai Technológiai Intézet),

Wojnárovits László, a kémiai tudomány doktora, az MTA Izotópkutató Intézet tudományos igazgatóhelyettese (1993 Általános és Szervetlen Kémia Tanszék).

A Veszprémi Egyetem címzetes egyetemi docensei

Antal János, a kémiai tudomány kandidátusa, a Budapesti Vegyiművek MEO vezetője (Szerves Kémiai Technológiai Intézet),

Bakonyi Árpád, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium főosztályvezetője (1991/92. Kémiai Technológia Tanszék),

Balogh Istvánné dr. Hergovits Éva, az MTA Petrolkémiai Tanszéki Kutató Csoport tudományos főmunkatársa (1991/92. Szerves Kémia Tanszék),

Banai József osztályvezető, Vegyipari Egyesülés (Kémiai Technológia Tanszék),

Blazsek István, a Nitrogénművek Rt. műszaki vezérigazgató-helyettese (1992/93 Kémiai Technológia Tanszék),

Bors József, a Veszprémi Vegyipari Egyetem osztályvezetője (1989),

Czenkvári István okl. vegyészmérnök, a Komáromi Kőolajipari Vállalat műszaki vezérigazgató-helyettese (Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet),

Csikós Rezső okl. vegyészmérnök, a Magyar Ásványolaj- és Földgáz Kísérleti Intézet igazgatója (Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet),

Galamb Vilmos, a kémiai tudomány kandidátusa, a BIOGAL Gyógyszergyár főosztályvezetője (Szerves Kémiai Intézet),

Garai Tibor, a kémiai tudomány kandidátusa, az MTA Természettudományi Kutatólaboratóriuma tudományos főmunkatársa (Fizikai Kémia Tanszék),

†*Harsányi Imre,* az Országos Tervhivatal elnökhelyettese (Vállalatgazdasági és Szervezési Intézet),

Hódossy Lajos, a kémiai tudomány kandidátusa, a Nitroil Vegyipari Termelő-fejlesztő Közös Vállalat fejlesztési csoportvezetője (1991/92., Vegyipari Műveleti Tanszék),

†*Horváth Pál* főmunkatárs VIKI (Kémiai Technológia Tanszék),

Kerényi Ervin, a kémiai tudomány kandidátusa, a Magyar Ásványolaj- és Földgáz Kísérleti Intézet tudományos főosztályvezetője (Szerves Kémiai Intézet),

†*Kerényi István,* a kémiai tudomány kandidátusa, az Országos Gyógyszerészeti Intézet tudományos tanácsadója (Analitikai Kémia Tanszék),

†*Keszler József,* a műszaki tudomány kandidátusa, a NEVIKI igazgatóhelyettese (Géptan Tanszék),

Kincses Gyula, a Péti Nitrogénművek ny. műszaki vezérigazgató-helyettese, (Szervetlen Kémiai Technológiai Intézet),

Kiss István, a Toxikológiai Kutató Központ tudományos igazgatója (1992/93 Kémiai Technológia Tanszék),

Kocsis Albert, a kémiai tudomány kandidátusa, a Villamosipari Kutató Intézet tudományos osztályvezetője (Szilikátkémiai és Technológiai Intézet),

Korcsog András ny. államtitkár (1989 Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszék),

Kovács Imre, a Balluf Kft laborvezetője (1992/93 Matematikai és Számítástechnikai Tanszék),

Körtvélyes István okl. vegyészmérnök, ipari miniszterhelyettes (Szervetlen Kémiai Technológiai Intézet),

Lengyel Zoltán tudományos tanácsadó (1989 Szerves Kémia Tanszék),

†*Majdik Ferenc* okl. vegyészmérnök (Kémiai Technológiai Tanszék),

Marton Aurél, a kémiai tudomány kandidátusa, az MTA Analitikai Tanszéki Kutató Csoport tudományos főmunkatársa (1990/91 Analitikai Kémia Tanszék),

Mohai Jenő, a kémiai tudomány kandidátusa, a Veszprém Megyei Gyógyszertári Központ Gyógyszerellenőrző Laboratóriumának vezetője (Analitikai Kémia Tanszék),

Nagy István ny. tudományos tanácsadó (1992/93 Analitikai Kémia Tanszék),

Ormos Zoltán, a kémiai tudomány kandidátusa, az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézet tudományos osztályvezetője (Ásványtan Tanszék),

Péczeli Béla, az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt vezérigazgató-helyettese (Vegyipari Műveleti Tanszék),

†*Pfeifer Gyula,* a kémiai tudomány kandidátusa, a Nehézvegyipari Kutató Intézet tudományos osztályvezetője (Analitikai Kémia tanszék),

Rátosi Ernő okl. vegyészmérnök, a Dunai Kőolajipari Vállalat vezérigazgatója (Ásványolaj- és Széntechnológiai Intézet),

Ried József, a pszichológiai tudomány kandidátusa, a Dunai Kőolajipari Vállalat munkatársa (1990/91 Vállalati Vezetés és Gazdaságtan Tanszék),

Sarui Imre, a Kaposvári Élelmiszerellenőrző és Vegyvizsgáló Intézet igazgatója (Analitikai Kémia Tanszék),

Sárközi Dezső okl. vegyészmérnök, a GRÁNIT Csiszolókorong és Kőedénygyár vezérigazgatója (Szilikátkémiai és Technológiai Intézet),

Sisak Attila, az MTA Petrolkémiai Tanszéki Kutató Csoport tudományos munkatársa (1990/91 Szerves Kémia Tanszék),

Szabó István tud. főmunkatárs (Szilikátkémiai és Technológiai Tanszék),

†*Szabó Zoltán,* a Vegyiműveket Tervező Vállalat főszakértője (Vegyipari Műveleti Tanszék),

Szalay László, a Vegyipari Termelőeszköz-kereskedelmi Vállalat igazgatója (Vállalatgazdasági és Szervezési Intézet),

Szántó András, a kémiai tudományok kandidátusa, a Nehézvegyipari Kutató Intézet igazgatója (Szervetlen Kémiai Technológiai Intézet),

Szántó András, az orvostudomány kandidátusa, a Veszprém Megyei Kórház osztályvezető főorvosa (Radiokémiai és Fizikai Intézet),

Szepesy László, a kémiai tudomány doktora, a BME tudományos tanácsadója (Vegyipari Műveleti Tanszék),

Székely Levente okl. kohómérnök, a Vasipari Kutató Intézet tudományos főosztályvezetője (Géptan Tanszék),

Szénási Tibor, a Tiszai Vegyi Kombinát műszaki vezérigazgató-helyettese (Szerves Kémiai Intézet),

Szörfi István, a Nitrokémia Ipartelepek jogügyi osztályvezetője (Vállalatgazdasági és Szervezési Intézet),

Terényi Gyula, a Magnezitipari Művek Kutatási Főosztálya vezetője (Szilikátkémiai és Technológiai Intézet),

Tóth Béla, a kémiai tudomány kandidátusa, az Ajkai Timföldgyár és Alumíniumkohó igazgatója (Szervetlen Kémiai Technológiai Intézet),

Újhidi Aurél, a kémiai tudomány kandidátusa, az MTA MÜKKI tudományos főmunkatársa,

Viziné dr. Orosz Anna okl. vegyész, a kémiai tudomány kandidátusa, az MTA Petrolkémiai Tanszéki Kutatócsoport tudományos főmunkatársa (Szerves Kémiai Intézet),

Wojnárovits Lászlóné, a kémiai tudomány doktora, tudományos főmunkatárs (1989 Szilikátkémiai és Technológiai Tanszék).

A „Pro Universitate Vespremiensis" egyetemi emlékérem tulajdonosai

1974. †*Polinszky Károly* akadémikus, egyetemi tanár, arany,
1975. †*Pap János,* a Veszprém Megyei Pártbizottság ny. első titkára, arany,
1978. *Csűrös Zoltán* ny. egyetemi tanár, a Pedagógus Szakszervezet elnöke, arany,
1979. †*Fejes Tóth László* akadémikus, az MTA Matematikai Kutatóintézet igazgatója, arany,
1982. *Nemecz Ernő* akadémikus, a VVE tanszékvezető egyetemi tanára, arany,
1987. *Körtvélyes István* ipari miniszterhelyettes, címzetes egyetemi docens, a VVE Baráti Körének elnöke, arany,
1988. *Inczédy János* tanszékvezető egyetemi tanár, arany,
1994. *Tamás Ferenc* egyetemi tanár, arany,
1994. *László Alfréd* egyetemi docens, arany,
1994. *Gaál Zoltán* tanszékvezető egyetemi docens, dékán ezüst,
1994. *Bárdos Jenő* intézetigazgató, egyetemi docens, dékán, ezüst,
1994. *Vassányi István* tanszékvezető egyetemi docens, kis-ezüst,
1995. *Horváth Géza* egyetemi docens, dékánhelyettes, ezüst,
1995. †*Méray László* tanszékvezető egyetemi docens, arany,
1995. †*Sebestyén Attila* egyetemi docens, dékánhelyettes, ezüst,
1995. *Bartha László* egyetemi docens, kis ezüst,
1995. *Kovács Kristóf* tudományos munkatárs, a Központi Nagyműszer Labor vezetője, kis ezüst,
1995. *Salamon Tamás* egyetemi docens, kis ezüst,
1996. *Bodor Endre* ny. egyetemi tanár, arany,
1996. *Deák Gyula* tanszékvezető egyetemi docens, nagy ezüst,
1996. *Rózsáné dr. Kis Erika* munkaügyi osztályvezető, nagy ezüst,
1996. *Bencze Lajos* egyetemi tanár, kis ezüst,
1996. *Horváth Attila* tanszékvezető egyetemi tanár, kis ezüst,
1996. *Horváth Miklós* csoportvezető, kis ezüst,
1997. †*Straub Gyula* ny. egyetemi tanár, ezüst,
1997. *Győrvári János* egyetemi docens, ezüst,
1997. *Tóthné dr. Kurtán Zsuzsa* egyetemi docens, kis ezüst,

1997. *Tőrös Szilárd* egyetemi docens, kis ezüst,
1997. *Zsiborácsné Petró Mária* pénzügyi osztályvezető, kis ezüst,
1998. *Hlavay József* tanszékvezető egyetemi tanár, arany,
1998. *Egyházy Tibor* egyetemi docens, nagy ezüst,
1998. *Nagyné dr. Stribl Tünde* osztályvezető, nagy ezüst,
1998. *Bognárné Sabjanits Angéla* hivatalvezető, kis ezüst,
1998. *Malkovicsné Városi Katalin* osztályvezető, kis ezüst,
1998. *Szabóné dr. Antal Edit* osztályvezető, kis ezüst,
1999. *Vass József* tanszékvezető egyetemi docens, arany,
1999. *Kovács Zoltán* egyetemi docens, nagy ezüst,
1999. *Kun Szabó Tibor* egyetemi docens, nagy ezüst,
1999. *Gulyás Éva* tanácsos, kis ezüst,
1999. *Tamaska László* egyetemi adjunktus, kis ezüst,
1999. *Zetényi-Csukás Ágnes* egyetemi adjunktus, kis ezüst.

Tartalomjegyzék

Előszó: Gaál Zoltán 3

Bodor Endre: A Veszprémi Vegyipari Egyetem szervezete és irányító testületei 5

Albert József: Az egyetem létesítése, helyi fogadtatása, rekrutáció 25

Bodor Endre: Intézetek, szakok, tanszékek a Veszprémi Vegyipari Egyetemen 43

Bodor Endre: A Veszprémi Egyetem Mérnöki Karának szervezete és az új szakok ... 54

Bárdos Jenő: A Veszprémi Egyetem Tanárképző Karának története 60

Albert József: Oktatás az egyetemen, változások a képzésben 80

Tamás Ferenc: Az 50 éves Veszprémi Egyetem tudományos munkássága 98

Albert József: Az egyetem kapcsolatrendszere 108

Dömötörné Plech Anna: Mérföldkövek a veszprémi egyetemi könyvtár félévszázados történetében 124

Kővári Éva: Diákotthoni, kollégiumi élet 146

Ferencz Béla – Bátori Imre: Veszprémi garabonciáda 166

Győri Pál: A Veszprémi Egyetem sportja 188

Paczolay Gyula: Politikai indítékú diszkriminációk, az 1956-os forradalom eseményei az egyetemen, rehabilitáció 223

Farkas István: Az egyetem után (Két felmérés a Veszprémben végzett mérnökökről) 279

Függelék 301

1. számú melléklet: Tanszékek a Veszprémi Vegyipari Egyetemen (1949-1990) ... 303

2. számú melléklet: A Veszprémi Egyetem Mérnöki Karának tanszékei (1990-től) .. 321

3. számú melléklet: A Veszprémi Egyetem Tanárképző Karának tanszékei (1990-től) .. 334

4. számú melléklet: A Veszprémi Egyetemen akkreditált doktori programok és azok vezetői az 1998. év végi állapot szerint 345

5. számú melléklet: Az egyetem tiszteletbeli doktorai, címzetes egyetemi tanárai és docensei 347

6. számú melléklet: A „Pro Universitate Vespremiensis" emlékérem tulajdonosai .. 353

Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
247452
Pannon Egyetem
Veszprém

A nyomdai munkákat végezték:

Albert László
Baranyai Sándorné
Cseténi Zoltán
Mizsei István
Schoffhauser Szilvia
Szabó László
Tamás István N.D.S.
Varsányi István
Zachár Zsolt

Felelős vezető: Egyházy Tiborné dr.

Műszaki vezető: Szabó László

Készült a Veszprémi Egyetem nyomdájában
Ívterjedelem: 31,0 (A_5) nyomdai ív
VE msz: 2002/131.

VEKK
0278 5233